

REHBER İLMİHÂLİ

HÂZIRLAYAN

Hasan Yavaş

E.Müftü

İkinci Baskı

SERHEND Verlagshaus GmbH

Güntherstr. 42, 44143 Dortmund-Almanya

Tel.: 0231-58 44 58 98, Fax: 0231-58 44 58 97

<http://www.serhendkitabevi.com>

e-mail: bilgi@serhendkitabevi.com

2008

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	3
GENÇLERE NASİHAT	6
İYİ BİR MÜSLİMÂN NASIL OLUR?	7
GENÇLİĞİN KIYMETİNİ BİLMELİDİR	8

Birinci Bölüm

GÜZEL DİNİMİZ İSLÂMİYYET	10

İkinci Bölüm

İMÂNIMIZ NASIL OLMALIDIR?	15

Üçüncü Bölüm

İBÂDETLERİMİZ.....	113

Dördüncü Bölüm

AHLÂKIMIZ NASIL OLMALIDIR?	239

Beşinci Bölüm

İSLÂMİYYET VE AİLE HAYÂTİMİZ.....	349

Altıncı Bölüm

İSLÂMİYYET VE SOSYAL HAYÂTİMİZ	381

Yedinci Bölüm

İSLÂMİYYET VE ÇALIŞMA HAYÂTİMİZ.....	406

Sekizinci Bölüm

ÖLÜM VE SONRAKİ HAYÂTİMİZ.....	432

Dokuzuncu Bölüm

İSLÂMİYYET VE İLM.....	456

Onuncu Bölüm

SEVGİLİ PEYGAMBERİMİZ MUHAMMED ALEYHİSSELÂMIN HAYÂTI	484

REHBER İLMİHÂLİ

ÖNSÖZ

***İş bunu, “Rehber” bilelim:
Bismillahirrahmânirrahîm***

Kitâbıma besmele ile başlıyorum. Dünyadaki bütün insanlara acıyan ve faydalı şeyleri yaratıp, herkese gönderen Rabbimize hamd olsun! Onun sevgili Peygamberi Muhammed aleyhisselâma salât ve selâm olsun! O yüce Peygamberin bildirip öğrettiği yolu, hiç değiştirmeden bugüne ulaştıran akrabâlarının ve temiz, âdil olan arkadaşlarının her birine hayırlı duâlar olsun!

Her insan, râhat ve huzûr içinde yaşamak istiyor. Öyle ki, kavuştuğu mutluluklarının hiç bitmemesini arzu ediyor. Bütün insanların iki arzusu hiç sona ermiyor. Hiç ölmek ve her arzusuna zahmetsiz, sıkıntısız kavuşmak... Bu isteklere kavuşmak, dünyada mümkün değildir. Çünkü dünya fânidir (geçicidir). Birçok sıkıntılarla, dertlerle doludur. İnsan burada, her arzusuna kavuşamaz.

Yüce Rabbimiz, insanları imtihan etmek, denemek için yaratmıştır. İmtihanda ni’metlerle külfetler, hayırlarla şerler, iyiliklerle kötülükler karma-karıktır. İnsanın, kendi isteği ile hangisini yapacağı denenmektedir. Bu imtihanda başarılı olması için, kendisine akl verilmiştir. Her asırda gelen Peygamberler ve Peygamberlere uyan âlimler, insanlara yol göstermişler, rehberlik etmişlerdir. Peygamberler, Allahü teâlânın emirlerini ve yasaklarını, istediklerini ve beğenmediklerini insanlara açıklamışlardır. İnsan, hiçbir devirde başıboş bırakılmamıştır.

İnsanların dünyada ve âhirette, râhat ve huzûra kavuşması için, onları yaratan Allahü teâlâ tarafından dinler gönderil-

miştir. Din, Allahü teâlânın yoludur. Râhat ve huzûra kavuşmak için bildirilen ilâçların reçetesidir. Onun emir ve yasakları, ilâç gibidir. Dünyâda ona uyan herkes râhat eder. Âhiretde kurtulmak isteyen, ona inanmalı ve bildirdiği ilâcı kullanmalıdır. Âhirette sonsuz olan Cennet hayâtında ölüm, sıkıntı, hastalık, dert ve belâ, hattâ yemek ve içmek ihtiyacı bile yoktur. Sıkıntısız, zahmetsiz her arzuya kavuşmak oradadır. İslâmiyyetin emir ve yasaklarına uyarak yaşayanların, bu sonsuz se'âdete kavuşacaklarını, Allahü teâlâ va'd etmektedir.

Allahü teâlânın, insanların mutluluğu için gönderdiği dinler, zaman zaman insanların başına geçen zâlimler ve nefslerin kötü isteklerine düşkün olanlar tarafından değiştirilmiştir. Aslı unutulmuş ve yerine, insan kafasından çıkan bir takım bozuk fikirler, yanlış ve eksik kurallar konulmuştur. İlk insan ve ilk Peygamber olan Âdem aleyhisselâmdan beri, insanlara tebliğ edilen bu ilâhî mesajların sonuncusu, güzel dînimiz islâmiyyettir. Allahü teâlâ tarafından gönderilen her peygamber ve onun vasıtasıyla gelen her din haklıdır, gerçektir. Bu dinler bozulmuş, yalnız Hak din, hiç bozulmamış ve uyulması gereken din, İslâmiyyet kalmıştır.

Bütün hak dinlerde olduğu gibi, dînimiz de, insanların ebedî se'âdeti için önce İMÂN etmeyi, inanmayı emretmiştir. Zerre kadar, (ya'nî çok az) îmânı olanlar ve bu îmân ile ölenler, sonunda mutlaka kurtulacaklar, Cennete gideceklerdir. İbâdetlerindeki noksanlığı ve günâhlarını, Allahımız dilerse afv edecek, dilerse Cehennemde bir müddet cezâlandırdırıp sonra Cennete sokacaktır.

İslâm dîni, emirleri yapmak ve yasaklardan kaçınmaktan ibârettir. İmânın olgunluğu, tamlığı ve ibâdetlerin, Allahü teâlâ tarafından beğenilip kabûl edilmesi, AHLÂK'ın güzel olmasına bağlıdır. Dînimiz, herkese karşı iyi huylu, güler yüzlü ve tatlı dilli olmayı emretmiştir. Kimseyi incitmemeli, kalbini kırmamalı ve dinli, dinsiz herkese iyilik etmelidir. Kötü huy, sâhibine zarardır. Tatlı dil, yılanı deliğinden çıkaracağı gibi, kötü huy da sâhibini îmândan çıkarır.

Allahü teâlânın varlığına ve birliğine inanan ve Onun son dînini getiren ve dahâ evvel gelen bütün dinlerin hükmlerini yürürlükten kaldıran, MUHAMMED aleyhisselâmın peygamberliğine îmân eden her müslimân, önce dînimizin altı esasını öğrenmelidir. Bunlara **“ÎMÂNIN ŞARTLARI”** denir. Îmânın şartlarını bilmedikçe, müslimân olunmaz. İslâmiyeti din olarak seçen herkes, bunlardan sonra, **“İSLÂMİN ŞARTLARI”**nı öğrenerek, ibâdet vazifelerini yerine getirmelidir.

Müslimân, iyi insan, akı başında kimse demektir. Hakîkî müslimân, Allahü teâlânın emirlerine itâat eder. Kul haklarından sakınır, devlete olan borçlarını öder. Âilesine, ana-babasına, akrabâlarına, komşularına, hocasına, yoksul ve yetimlere, bütün insanlara ve hattâ hayvanlara bile iyilik yapmakta, haklarını gözetmekte kusur etmez. Vatanını, milletini ve bayrağını sever. Herkese iyilik eder. Kötülük yapanlara nasîhat verir. Böyle olan müslimânı Allahü teâlâ da sever, kullarda sever, râhat ve huzûr içinde yaşar.

Kötü huylardan kurtulup, iyi huylu olmak için, “GÜZEL AHLÂK”ın ve “KÖTÜ AHLÂK”ın neler olduğunu öğrenmelidir. Bir hastalığın tedâvisi, önce hastalığı bilmek, teşhis etmek ve sonra da ilaçlarını kullanmakla olur.

Gözbebeğimiz gibi kıymetli olan evlâdlarımızın ve gençlerimizin, güzel dînimiz islâmiyeti kısaca öğrenmeleri ve bile-rek yaşamaları için (REHBER İLMÎHÂL) adını verdiğimiz bu kitâbı hazırladım. Kitâbımızda, din hakkında kısa ve öz bilgi verdikten sonra, dînimizin emir ve yasaklarını, ibâdetleri, güzel ahlâk ile kötü huyların neler olduğunu, kötü huylardan kurtulma çârelerini ve ilâçlarını bildirdik. Maksadımız ve niyetimiz, çocuklarına din bilgisi öğretmek ve onları İslâm ahlâkı ile yetiştirmek isteyen anne ve babalara yardımcı olmaktır.

Her noksan ve kusurdan münezzeh olan Allahü teâlâdır. Rabbimizden hepimizi hayırlı işlerde muvaffak eylemesini duâ ve niyâz ederiz.

2008

GENÇLERE NASİHAT

Ey temiz gençler! Ey, ömürlerini İslâm Dîninin güzel ahlâkını öğrenmekte ve yaymakta tüketen ve canlarını Allahü teâlânın dînini insanlara yaymakta fedâ eden şehîdlerin asîl ve kıymetli çocukları!

Şerefli ecdâdımızın sizlere tam ve doğru olarak getirdiği ve emânet bıraktığı mübârek İslâm Dînini ve bunun bildirdiği güzel ahlâkı iyi öğreniniz!

Güzel yurdumuza göz diken, can, mal, din ve ahlâk düşmanlarının saldırılarına karşı, bu mukaddes emâneti bütün gücünüzle savununuz. Her yere yayarak, insanları se'âdete kavuşturmaya çalışınız! Biliniz ki, dînimiz güzel huylu olmamızı, sevişmemizi, büyüklere hürmet, küçüklere şefkat etmeyi, dinli-dinsiz, herkese iyilik etmeği emretmektedir.

Büyüklerinize karşı gelmeyiniz! Bütün insanlara karşı güler yüzlü, tatlı dilli olunuz! Kimsenin malına, canına, ırzına, saldırmayınız! Hırsızlık etmeyiniz! Herkesin hakkını, ücretini veriniz.

Allahü teâlânın doğruların yardımcısı olduğunu hiç unutmayınız! Birbirimizi sevelim, yardımlaşalım ki, Allahü teâlâ da yardımcımız olsun!

***Gençlere üç şey çok lâzımdır önce,
biri, îmânı düzeltmektir iyice.***

***Biri, İslâma uymaktır her yerde,
ilmihali öğrenmeli elbette.***

***Bir de ihlâstır, her işde dâimâ,
şöyle ki, hiç olmiya ucb-ü riyâ.***

***Bu üçü birden tahakkuk etmeli,
böyledir, islâmiyyetin temeli.***

***Hem bu ihlâs olmasa, makbûl değil,
tasavvuftur ihlâsın kaynağı bil!***

İYİ BİR MÜSLİMÂN NASIL OLUR?

Hakîkî müslimân; medenî, kültürlü ve namuslu bir insandır. Her şeyden önce, dürüst ve çalışkandır. Tahsil yapmış veya okuyarak kendi kendini yetiştirmiştir. Sözü, özü doğrudur. İşlerini, son derece dikkatle, başından sonuna kadar takip eder. Gerekirse, normal iş saatlerinden daha fazla çalışır.

Müslimân suç işlemez. Vatani ve milletini sever. Her bakımdan, iyi ahlâkı ile çevresine örnek olur.

Dîninin emir ve yasaklarını iyi öğrenip, onlara titizlikle uyar, Çocuklarının, îmânlı ve güzel ahlâklı yetiştirmelerine çok ehemmiyet verir. Onları, kötü arkadaşlardan ve zararlı yayınlardan korur.

Verdiği sözü tutar. Zamanın kıymetini bildiği için, her işi ni dakikası dakikasına yapar. Üzerine aldığı bir işi bitirmeden içi râhat etmez. Bir işi yarına bırakmak şöyle dursun, yarınki işi, mümkünse bugün yapar.

Böyle kimseler, rûhunun temizliği yanında, vücut temizliğine de çok dikkat ederler. Kullandığı eşyalar, yiyip içtikleri, evi, çevresi hep temiz olur. Ayrıca, güler yüzlü, tatlı dilli, vakur ve kibardır.

Anasına, babasına, hocasına, memleketin büyüklerine karşı son derece saygılıdır. Herkesle iyi geçinir ve kendisi ile iyi geçinilir. Kıbrlı değil, son derece alçak gönüllüdür. Kimse ile münakaşa etmediği gibi, kimsenin de kalbini kırmaz. İffetli, cömert, iyi niyetli, şefkatlidir. Kimseye hîle, hiyânet ve kötülük yapmaz. Böyle şeyleri düşünmez bile.

Kötü huylardan hiçbiri kendinde bulunmaz. Buna karşılık bütün iyi huylar kendisinde toplanmıştır.

Böyle olan kimseler, dünyada râhat ettikleri gibi âhirette de râhat ve huzûr içinde olurlar.

GENÇLİĞİN KIYMETİNİ BİLMELİDİR

Gençlik çağı, nefsin kaynadığı, şehvetlerin oynadığı, insan ve cin şeytânlarının saldırdığı bir zamandır. Böyle bir çağda yapılan az bir ibâdetle, pek çok sevâb verilir. İhtiyârlıkta dünya zevkleri azalıp güç kuvvet gidip, arzulara kavuşmak imkânı ve ümitleri kalmadığı zamanda, pişmanlıktan, âh etmekten başka bir şey olmaz. Çok kimselere bu pişmanlık zamanı da, nasip olmaz. Bu pişmanlık da tevbe demektir ve yine büyük ni'mettir.

Gençlik çağı, kazanç zamanıdır. Mert olan bu vaktin kıymetini bilip, elden kaçırmaz. İhtiyârlık, herkese nasip olmaz. Nasip olsa da râhat, elverişli, vakit ele geçmez. Vakıt de bulunsa, kuvvetsizlik, halsizlik zamanında, yarar iş yapılamaz. Bugün, güç kuvvet yerinde iken, hangi özürle, hangi sebeple, bugünün işi yarına bırakılabilir?

Sevgili Peygamberimiz, **(Yarın yaparım diyen, helâk oldu, ziyân etti)** buyurdu. Gençlik zamanında insanı üç din düşmanı olan, nefs, şeytân ve kötü insanlar aldatmaya uğraşmaktadır. Bunlar karşısında, az bir ibâdet pek kıymetli olur. İhtiyârlıkta yapılan, bundan katkat fazla ibâdetlerin bu kadar kıymeti olmaz.

Gençlikte, nefsin arzuları, insanı kapladığı gibi, ilm öğrenecek, ibâdet yapılacak en kârlı zaman da gençliktir. Gençlikte, şehvetin, asabiyetin kapladığı anlarda dînin bir emrini yerine getirmek, ihtiyârlıkta yapılan aynı ibâdetten çok üstün ve kıymetli olur. Hele başka mâniler de araya katılırsa, bunları dinlemeyip yapılan ibâdetin sevâbı o kadar çoktur ki, ancak Allahü teâlâ bilir. Çünkü, mâniler karşısında ibâdet yapma güçlüğü, sıkıntısı, o ibâdetlerin, şânını, şerefini göklerle çıkarır. Mâni (engel) olmayarak, kolay yapılan ibâdetler, aşağıda kalır. Bunun içindir ki, insanların yüksekleri, melekelerin yükseklerinden daha üstün olmuştur. Çünkü insan, mâ-

niler (engeller) arasında ibâdet ediyor. Melekler ise, mâni olmadan emre itâat ediyor. Harp zamanında askerin kıymeti artar ve muharebede ufak bir hizmetleri, sulh zamanındaki büyük gayretlerinden daha kıymetli olur. Gençlik arzuları, Allahü teâlânın düşmanı olan nefsin ve şeytânın sevdiği şeylerdir. Dîne uygun şeyler ise, Allahü teâlânın sevdiği şeylerdir. Allahü teâlânın düşmanlarını sevindirip, bütün ni'metleri veren, hakîkî sâhibi gazaba getirmek, akllı insanların yapacağı şey değildir. Allahü teâlâ, hepimize akla uygun hareketler nasip edip nefse, şeytâna ve din düşmanlarının sözlerine ve yazılarına aldanmaktan muhafaza buyursun!

Benî İsrâil zamanında bir genç, Cenâb-ı Hakkın emirlerine uymaz, kötü işler yapardı. Tevbe eder, tevbesinde durmazdı. Çok günâh işlese de, çok tevbe ettiği için Allahü teâlânın yardımı ile muvaffak oldu. Büyük bir günâh işledikten sonra pişman oldu. Sahraya çıkıp, yüzünü gözünü topraklara sürerek dedi ki:

“Yâ İlâhî, ne kadar çok tevbe ettiysem de, tevbemi bozdum. Eğer beni günâhtan korumazsan yine tevbemi bozar, ebedî felâkete düçar olurum. O zaman benim hâlim nice olur?”

Şöyle bir ses duydu:

“Ey kulum, sen günâhından vazgeçtiğin için, sana rahmetle muamele ediyorum. Tevbemi kabûl edip, kötü amellerini lütuf ve keremimle afv ettim”.

***Niçin kılmazsın sen, farz-u sünneti,
değilmissin, Muhammedin ümmeti “aleyhisselâm”.
Anmaz mısın, Cehennemî, Cenneti,
Îmân sâhibi kul, böyle mi olur?***

BİRİNCİ BÖLÜM

GÜZEL DİNİMİZ İSLÂMİYYET

İNSANLAR VE DİN

Bütün varlıkları yaratan, Allahü teâlâdır. Herşey yok iken yalnız Allahü teâlâ vardı. O hep vardır. Sonradan var olmuş değildir. Önceden yok olsaydı, Onu var eden bir kuvvetin bulunması lâzım olurdu. Çünkü, var olmayan bir şeyi yaratacak kuvvet olmazsa, o şey hep yok olur.

Sonsuz olarak hep var olan Allahü teâlâ, her şeyin yapı maddesi olan basit cisimleri, rûhları ve melekleri önce yarattı. Basit cisimlere şimdi “element” diyor. Allahü teâlâ bu elementleri kaç milyon sene önce yaratmış olduğunu bildirmedi. Bunlardan meydana gelen, yerleri, gökleri ve canlıları da ne zaman yaratmaya başladığını bildirmeydi. Canlı cansız, her şeyin belli bir ömrü vardır. Zamanı gelince yaratmakta, ömrü bitince yok etmektedir.

Allahü teâlâ, ilk insanı, topraktan ve rûhtan meydana getirdi. Bundan önce, hiç insan yoktu. Hayvanlar, otlar, cin ve melekler, bu ilk insandan daha önce yaratıldı. Bu ilk insanın ismi “ÂDEM” aleyhisselâmdır. Bundan da, “HAVVA” isminde ilk kadını yarattı. Bütün insanlar, bu ikisinden çoğaldı. Her hayvandan, kendi cinsleri türedi.

Allahü teâlâ, insanların dünyada râhat ve huzûr içinde yaşamalarını, âhirette de sonsuz se’âdete kavuşmalarını istiyor. Bunun için, râhat ve huzûra sebep olan faydalı şeyleri emretti. Felâkete sebep olan, zararlı şeyleri yasak etti. İnsanlara peygamberleri vasıtasıyla din göndererek, bunları bildirdi. İlk Peygamber olan Âdem aleyhisselâm ile, son Peygamber Muhammed aleyhisselâm arasında gelen bütün pey-

gamberlerin getirdiği dinlerde, hep bu faydalı ve zararlı şeyler bildirilmiştir.

İnansın veya inanmasın, herhangi bir kimse, bilerek veya bilmeyerek, Allahü teâlânın dinleri ile bildirdiği emirlerine ve yasaklarına uyduğu kadar, dünyada râhat ve huzûr içinde yaşar. Bu faydalı ilâcı kullanan herkesin sıkıntıdan, dertten kurtulması gibidir. Şimdi, hiçbir dine inanmayan çok kimse- nin ve milletlerin, birçok işlerinde muvaffak olmaları, Allahü teâlânın gönderdiği son din islâmiyyete uygun olarak çalıştıkları içindir. İslâmiyyete uyarak, âhirette sonsuz se'âdete kavuşabilmek için ise, önce buna îmân etmek, inanmak ve bilerek, niyet ederek uymak lâzımdır.

DİN NEDİR VE NİÇİN LÂZIMDIR?

Din, insanları dünya ve âhirette râhat ve huzûra kavuşturmak, kurtuluşa götürmek için, Allahü teâlâ tarafından gösterilen yol demektir. Din ismi altında insanların uydurduğu eğri yollara din denmez. Dünyada yaygın olan Brahmanlık, Mecusilik ve Budistlik gibi sapık inanışlar, din değildir. Bunlara inanmak, insana sonsuz kurtuluşu sağlamaz. Din, tertemiz ahlâk sâhibi olmayı emreden, sırf merhamet ve büyüklere itâat, küçüklere şefkat emreden, insanları doğruluğa götüren (ALLAH YOLU) dur. Dînin, şahsî menfaatler için kullanılması en büyük günâhtır. İnsanlara karşı yumuşak davranmak, onlara iyilik etmek, onların işlerini güler yüzle, tatlı dille ve kolaylıkla yapmak, Allahın sevgisine kavuşturan yoldur. Bu hâl, insanın âhirette azaplardan kurtulmasına ve Cennet ni'metlerinin artmasına sebep olur.

Allahü teâlâ, Âdem aleyhisselâmdan beri, her bin senede, bir peygamber vasıtası ile, insanlara bir din göndermiştir. Bu peygamberlere RESÛL denir. Her asırda, en temiz bir insanı peygamber yaparak, bunlar ile dinleri kuvvetlendirmiştir. Resûllere tâbi olan bu Peygamberlere de NEBÎ denir. Bütün peygamberler, hep aynı îmânı söylemiş, hepsi ümmetlerinden aynı şeylere îmân etmeyi istemişlerdir.

Din, insanlar için büyük bir ihtiyaçtır. Bir dine inancı olmayan zavallıların rûhu, bomboş kalır ve türlü türlü yalancıların yanlış fikirlerine sarılırlar. Çünkü insan, muhakkak bir inanışa bağlanmaya muhtaçtır. En ileri, en gelişmiş milletlere mensup olanlar bile bu ihtiyacı tatmin için, çeşitli sapık düşüncelere, uydurma mezheblere bağlanmışlardır.

Din, rûhun gıdâsıdır. Dinsiz bir adam, kafasız bir gövdeye benzer. Bir vücûdun, nasıl nefes almak, yemek ve içmek ihtiyacı varsa; rûh da tam bir asalete erişmek, ter-temiz olmak, huzûra kavuşmak için dine muhtaçtır. Dinsiz bir adam bir makineden, bir hayvandan farksızdır. Din, insana Allah'ını tanıtan, onu fenalık yapmaktan koruyan, onun yolunu açan, dimağını ferahlatan, sıkıntılı zamanlarda onu teselli eden ve ona yaşama gücünü veren, toplum içinde ona saygı, şeref, sevgi kazandıran en büyük âmidir (etkendir). Tekrar edecek olursak:

1- Din, insanlara tıpkı yiyecek, içecek gibi lâzımdır. Çünkü, nasıl yiyecek ve içecek vücut için lâzım ise, rûhun gıdâsı olan din de, rûha lâzımdır. Din ortadan kalkarsa, insanlar beyinsiz, kafasız, hissiz ve düşüncesiz bir makine, bir otomat haline girerler.

2- Din, insanlara iyi ahlâk, karşılıklı sevgi, cesaret, sabr, râhat ve huzûr kazandırır. İnsanları aynı îmânda, aynı ibâdet ve işlerde, anlayış ve fazîletlerde birleştirerek, bölücülüğe, yıkıcılığa engel olur. Birbirleriyle sevişen ve haklarına saygı gösteren, annesine babasına, âmirlerine ve devletine itâat eden bir toplum meydana getirir.

3- Din, insanlarla yaratıcı arasında kurulan bir bağıdır. Dünya işlerini de düzenleyen büyük bir ahlâk okuludur. İnsanları iyiliğe, dürüstlüğe, hoşgörülüğe, büyüklere karşı saygı ve küçüklere karşı şefkat göstermeye, Cenâb-ı Hakkın emirlerine uymaya ve Ona teslim olmaya, kısaca insanı faydalı, doğru yola koymaya yarayan en büyük âmidir.

4- Din, her zaman kötü niyetli olmayı, özel çıkarlar sağla-

mak ve gizli işler, mânâsız olaylar için mukaddes (kutsal) değerleri âlet etmeyi yasak etmektedir. Nitekim, Allahü teâlâ Kur’ân-ı kerîmde Hadîd sûresi 9 ve 10. âyetlerinde: **(Gizli toplantılarda, günâh işlemeyi, düşmanlık etmeyi ve Peygambere karşı gelmeyi fısıldaşmayın! Allaha karşı gelmekten sakınmayı konuşun! Gizli toplantılar, insanları üzme ve kirlenmek için, şeytânın istediği ve yaptırdığı şeydir)** buyuruyor.

İSLÂMÎYYET VE DİĞER DİNLER

Allahü teâlâ birdir. Ona giden yol da birdir. Din, Allahü teâlâyı tanıtan yol olduğuna göre, dünyada tek bir din olması gerekirdi. Halbuki, bugün dünyada birbirinden farklı birçok dinler ve inanışlar mevcuttur. Bunların içinde, «**tek AL-LAH**»a inanan üç büyük din vardır. Onlar da Yahudilik, Hıristiyanlık ve İslâmiyyetdir. Bu üç dînin hepsi, Allahü teâlâ tarafından gönderilen ilâhî dinlerdir. Yahudilik ve Hıristiyanlık, zamanla bozularak değiştirildi. Ashı, yok oldu, İnsanların elinde oyuncak haline geldi. Allahü teâlâ, bütün dinleri nesh etmiş, hükümlerini yürürlükten kaldırmış, kıyâmete kadar hiç değişmemek üzere İSLÂM dînini göndermiştir.

İnsanlara en son bildirilen İslâm Dîni, Allahü teâlânın Cebrâil ismindeki melek vasıtasıyla sevgili Peygamberi Muhammed aleyhisselâma gönderdiği **(Kur’ân-ı Kerîm)** ile, insanların dünyada ve âhirette râhat ve mesut olmalarını sağlayan usûl ve kurallardır. Bütün üstünlükler, faydalı şeyler, islâmiyyetin içindedir. İslâmiyyet, eski dinlerin, görünür görünmez bütün iyiliklerini kendinde toplamıştır. İslâmiyyetin içinde, hiçbir zarar yoktur. İslâmiyyetin dışında da, hiçbir menfaat yoktur ve olamaz.

İslâm Dîninde, insanların ilk görevi, “**ÎMÂN**” etmektir. İslâmın birinci şartı, îmân olup kalb ile inanmak ve dil ile de söylemektir. Îmân etmek, bütün insanlara lâzımdır. Dinde en önce lâzım olan îmandır. Îmân, Allahü teâlâyı ve Peygamberi Muhammed aleyhisselâma inanmaktır. Bu da, onları sevmek ve sözlerini beğenip, kabûl etmektir. Îmânın şart-

ları, «**Âmentü**» de bildirilen altı esastır.

Doğru bir şekilde îmân ettikten sonra, islâmiyyetin emirlerini yapmak ve yasak ettiği şeylerden kaçınmak lâzımdır. Beş vakit (**NAMAZ**)ı gevşek ve tembel olmaksızın, seve seve kılmalıdır. Ramazan-ı şerîf ayında hergün (**ORUC**) tutmalı, zengin olanlar da, her yıl malının (**ZEKAT**)ını vermeli ve ömründe bir kerre Kâ'be-i muazzamayı (**HAC**) etmelidir.

Dinde, yapılması yasak edilenlerden mümkün olduğu kadar sakınmalıdır. Allahü teâlânın râzı olmadığı şeyleri öldürücü zehir bilmelidir. Kusurlarını düşünüp, bunları yaptığına mahcup olmalı, utanmalıdır. Pişman olup üzülmalıdır. Kul-luk böyle olur. Her günâhı yaptıktan sonra tevbe etmek, Allahü teâlânın emridir. Her günâhın tevbesi kabûl olur. Tevbe-yi şartlarına uygun yapmalıdır.

***Bu yaşa erişdin ne amel kıldın?
Ömrün gelip geçti, pişmân mı oldun?
Şimdi huzûruma ne yüzle geldin,
derse Allah, sen ne cevâb verirsin?***

***İki yol gösterdim, hem akıl verdim,
bir yolu seçmekde, serbest bıraktım.
Dînin emrlerini terk edip, nefsine uydun,
derse Allah, sen ne cevâb verirsin?***

***Soğuk, sıcak dedin, abdest almadın,
dünyâya daldın, namaz kılmadın.
Cenâbet gezip, gusl etmedin,
derse Allah, sen ne cevâb verirsin?***

***Niçin, abdest alıp, kılmadın namaz,
yalvarıp Hâlıkâ, etmedin niyâz?
Gusl abdesti almak lâzım kış ve yaz,
derse Allah, sen ne cevâb verirsin?***

İKİNCİ BÖLÜM

ÎMÂNIMIZ NASIL OLMALIDIR?

ÎMÂN VE KÜFR NEDİR?

Allahü teâlâ, insanların dünyada râhat, huzûr içinde yaşamalarını ve âhirette de sonsuz se'âdete kavuşmalarını istiyor. Bunun için, se'âdete sebep olan faydalı şeyleri emretti. Felâkete sebep olan, zararlı şeyleri de yasak etti.

Allahü teâlânın birinci emri, «**Îmân**» etmektir. Birinci yasak ettiği şey ise «**Küfr**»dür. Îmân demek, Allahü teâlâya ve Muhammed aleyhisselâmın, Onun son Peygamberi olduğuna inanmaktır. Resûlullah Efendimizin söylediklerinin hepsini beğenip kalbin kabûl etmesine, ya'nî inanmasına «**Îmân**» denir. Böylece inanan insanlara, «**Mü'min**» ve «**Müslimân**» denir. Peygamber Efendimizin sözlerinden birine bile inanmamaya veya iyi ve doğru olduğunda şüphe etmeye «**Küfr**» denir. Böyle inanmayan kimselere de «**Kâfir**» denir.

Allahü teâlâ, emirlerini ve yasaklarını bir melek vasıtası ile Sevgili Peygamberimiz Muhammed aleyhisselâma bildirmiş, Peygamber Efendimiz de bunların hepsini insanlara anlatmıştır. Allahü teâlânın bildirdiklerine Kur'an-ı kerîm denir. Kur'an-ı kerîm, Muhammed aleyhisselâmın sözü değildir. Allah kelâmıdır. Hiçbir insan öyle düzgün söyleyemez ve söyleyememiştir.

Kur'an-ı kerîmde bildirilenlerin hepsine «İslâmiyyet» denir. Hepsine inanan insana «Mü'min» denir. Birini bile beğenmemeye îmânsızlık, ya'nî küfr denir. Meselâ, kıyâmette olacak şeylere, cinnin ve meleklerin var olduklarına, Âdem aleyhisselâmın bütün insanların babası olduğuna ve ilk Pey-

gamber olduğuna inanmak, yalnız kalb ile olur. Bunlara «Îtikâd», ya'nî «Îmân» bilgileri denir. Beden ve kalb ile yapılacak ve sakınılacak şeylere ise, hem inanmak ve hem de yapmak veya sakınmak lâzımdır. Bunlara «Amel» veya sadece «Din» bilgileri denir. Bunlara inanmak da îmân olur. Bunları yapmak ve sakınmak, ibâdet olur. Görülüyor ki, ibâdetlerin, vazife olduğuna inanmamak, ehemmiyet vermemek de küfrdür. Bunlara inanıp da yapmayan kâfir olmaz. Îmânı gitmez, fakat günâhkâr olur.

MENKIBE

Îmân Günâhları Temizler

Dihye-i Kelbî, îmân etmeden önce zengin bir Arap tüccarı idi. İyi rumca bilirdi. Peygamber Efendimiz, onun müslimân olmasını çok arzu ederdi. Zîrâ mevkii, itibarı ile etrafında ona bağlı yediyüzden daha fazla kişi vardı. Onların da islâmiyyet ile şereflenmeleri kendisine bağlıydı.

Dihye-i Kelbî, müslimân olmak isteyince Cenâb-ı Hak, Resûl-i Ekreme bir sabah namazından sonra vahyederek: (Dihye'nin kalbine îmân tohumunun atıldığını) bildirdi. Biraz sonra Dihye, Mescid-i Nebevîye girdi. Resûl-i Ekrem omuzlarındaki elbisesini yere serdiler. Oraya oturmasını işâret buyurdular. Resûl-i Ekrem'in bu keremini gören Dihye'nin gözlerinden yaşlar boşandı. Hürmetle, saygı ile “Eşhedü en lâ ilâhe illallah ve Eşhedü enne Muhammeden abdühû ve Resûlühû” diyerek hıçkırâ hıçkırâ ağlamaya başladı. Peygamber aleyhisselâm sordu:

- Niçin ağlıyorsun?

- Yâ Resûlallah! Ben çok büyük günâhlar işledim. Bu günâhlarımın keffareti nedir? Malımın, mülkümün sadaka olarak verilmesi mi, yoksa öldürülmem mi gerekiyor?

- Ey Dihye, nedir günâhın?

- Yâ Resûlallah! Câhiliyet devrinin âdetine uyarak kız ço-

cuklarımı öldürmüştüm.

Tam o sırada Cebrâil aleyhisselâm gelerek:

- “Yâ Resûlallah! Allahü teâlâ müslimân olanların câhiliyet devrindeki günâhlarını afv etti” buyurdu.

MENKIBE

Îmân Etmek İsteyince...

İbrâhim Havvas, İslâm âlimlerinin büyüklerinden ve evli-yânın üstünlerindendir. Cüneyd-i Bağdâdî'nin talebesidir. Hicrî 291 yılında vefât etmiş olup, kabri Rey şehrindedir. Kendisi başından geçen bir hâdiseyi şöyle anlatıyor:

“Bir sene hacca gitmeye niyet ettim. Bu niyetle yola çıktım. Maksudım Kâbe-i şerîf tarafına gitmek olduğu halde, istemiyerek ters yöne gidiyordum. Allahü teâlânın irâdesi beni batı tarafına çekiyordu. En sonunda İstanbul'a gitmeye karar verdim. Şehre girdim. Yüksek bir köşk gördüm. Kapı önünde bir kısım insanlar, bir araya toplanmışlardı. Yaklaştım ve sordum:

- Niçin toplandınız?

- Rum Kayseri'nin kızı delirdi. Çare bulmak için doktorları topladı.

Bunda bir hikmet olsa gerektir, dedim ve içeri girdim. Orada Kayser'in kızını ondördüncü ay gibi gördüm. Bana baktı ve dedi ki:

- Hoş geldin, ey İbrâhim Havvas!

- Beni nereden tanıyorsunuz?

- Canımı, Cânâna teslim etmek istedim ve Hak teâlâdan sevdiği bir kulunu yanımda bulundurmasını niyâz ettim. Rüyâmda buyuruldu ki: “Yarın İbrâhim Havvas sana gelecek!”

- Hastalığınız nedir?

- Bir gece dışarı çıkıp ibret nazarıyla gökyüzüne baktım. Kendimden geçtim. “Allahü ehad verresûlü Ahmed” keli-

mesi dilime, mânâsı kalbime geldi. Bu kelimeyi dilimden dü-
şürmez oldum. Bu sebepten hâlime delilik alâmeti, bana da
deli dediler.

[Bu sözlerin mânâsı, “Allah birdir ve Peygamberi Ahmed
(ya’nî Muhammed)dir].

- Bizim diyâra gelmek ister misin?

- Sizin diyârda ne var?

- Mekke, Medine, ve Beytül-mukaddes (Mescid-i Aksa)
oradadır.

- Sağ tarafına bak!

Baktım bir düzlükte Mekke, Medine ve Beytül-mukad-
des karşımda duruyor gördüm. Az sonra dedi ki:

- Vakit yaklaştı. İstek ve arzu haddi aştı.

“Kelime-i Şehâdet” getirip rûhunu teslim etti.

İnsan için üç dürlü hayât vardır: Dünyâ, kabr, âhîret ha-
yâtı. Dünyâda, beden rûh ile birlikdedir. İnsana hayât, canlı-
lık veren rûhdur. Rûh bedenden ayrılınca, insan ölür. Beden
mezârda çürüyüp, toprak olunca veyâ yanıp kül olunca, yâ-
hud yırtıcı hayvan yiyip yok olunca, rûh yok olmaz. Kabr ha-
yâtı başlar. Kabr hayâtında his vardır, hareket yokdur. Kıyâ-
metde bir beden yaratılıp, rûh ile bu beden birlikte Cennet-
de veyâ Cehennemde sonsuz yaşarlar.

***Biz Allahı severiz,
her emrini dinleriz.
Beş vakt namaz kılar,
Ona ısyân etmeyiz.***

***Mü'min iyi huyludur,
herkes ondan memnûndur.
Kimseye zulm eylemez,
kendi de huzûrludur.***

ÎMÂNIN ŞARTLARI ALTIDIR

Âkıl ve bâliğ olan bütün insanlara İslâm Dîni'ne girmesi için îmân etmesi, zarurî olarak lâzımdır. Îmânın altı şartına inanan herkes müslimân olur. Müslimânların küçük çocukları, annesine, babasına tâbi olarak müslimândır. Bülûğ çağına girince, anasının ve babasının dînine tâbi olması devam etmez. İslâmiyyeti bilmeyerek bülûğ çağına girince, dinden ayrılmış olur.

Îmân edilecek şeyleri işitip de, inanmamış kimse, Kelime-i tevhid söylese, ya'nî (Lâ ilâhe illallah, Muhammedün Resûlullah) dese, müslimân olmaz. (Âmentü)de bulunan altı şeye inanan ve Allahü teâlânın emirlerini ve yasaklarını kabûl ettim diyen kimse, müslimân olur. Bir kâfir, Kelime-i tevhid söyleyince ve bunun mânâsına kısaca inanınca, o anda müslimân olur. Fakat her müslimân gibi bunun da, imkân bulunca (Âmentü)'yü ezberlemesi ve mânâsını iyice öğrenmesi lâzımdır.

Her müslimân çocuklarına, **(Âmentü billâhi ve Melâike-tihi ve Kütübihi ve Rusûlihi vel yevmil-âhıri ve bil-Kaderi hayrihi ve şerrihi minallâhi teâlâ vel-ba'sü ba'delmevti hak-kun. Eşhedü en lâ ilâhe illallah ve Eşhedü enne Muhammeden abdühü ve resûlühü)** ezberletmeli, mânâsını iyice öğretmelidir. Çocuk bu altı şeyi öğrenmez ve inandığını söylemezse, bâliğ olduğu zaman müslimân olmaz. Îmânın altı şartı şunlardır:

1- Allahü teâlânın var olduğuna, bir olduğuna ve kemâl sıfatları olduğuna, noksan sıfatlardan uzak olduğuna inanmak, Ondan başka ibâdetle lâyık ve hakkı olan kimse olmadığına inanmak.

2- Meleklerle inanmak,

3- Kitâblara inanmak,

- 4- Peygamberlere inanmak,
- 5- Âhirette olan şeylere inanmak,
- 6- Kazâ ve Kadere, ya'nî hayır ve şerrin Allahü teâlâ tarafından yaratıldığına inanmak.

Îmânın altı esası üzerinde, bu kitâbımızda kısa ve doğru bilgi vardır. Çocuklarımız, gençlerimiz için okuyup öğrenmeleri gerekli olanlar, madde madde izah edilecektir

ALLAHÜ TEÂLÂYA İNANMAK

ALLAHÜ TEÂLÂ VARDIR VE BİRDİR

Etrafımızı beş duyu organımız ile tanıyoruz. Duyu organlarımız olmasaydı, hiçbir şeyden haberimiz olmayacaktı. Kendimizi bile bilemiyecektik. Yürüyemeyecek, birşey yapamayacak, yiyemeyecek, içemeyecek, yaşayamıyacaktık.

Duyu organlarımıza etki eden herşeye «Varlık» veya «mevcut» diyoruz. Kum, su, güneş, birer varlıktır. Çünkü, bunları görüyoruz. Ses de, hava da, bir mevcuttur. Çünkü, elimizi açıp yelpaze gibi sallayınca, havanın elimize çarptığını duyuyoruz. Rüzgâr da yüzümüze çarpıyor. Bunun gibi, sıcaklık, soğukluk da birer mevcuttur. Çünkü, derimizle bunları duyuyoruz. Elektrik, hararet, ya'nî ısı ve mıknaş gibi enerjilerin (kudretlerin) de mevcut olduklarına inanıyoruz. Çünkü, elektrik akımının, ısı ve mıknaş veya kimyâ reaksiyonları meydana getirdiğini, ısı gelince sıcaklık olduğunu, ısı azalınca soğukluk olduğunu ve mıknaşın demiri çektiğini his ediyoruz, anlıyoruz. (Ben havanın, ısının, elektriğin mevcut olduklarına inanmam. Çünkü, bunları görmüyorum) sözüne yanlıştır diyoruz. Çünkü, bunlar görülmezlerse de, kendilerini veya yaptıkları işleri, duyu organlarımız ile anlıyoruz. Bunun için de, görülemiyen birçok varlıklara inanıyoruz. Göremediğimiz için, yok olmaları lâzım gelmez diyoruz. Bunu gibi, (Ben Allaha inanmam, melek, cin gibi şeyler yoktur. Var olsalardı görürdüm. Göremediğim için bunlara

inanmam) sözü de doğru değildir. Akla, fenne uygun olmayan bir sözdür.

Cisimlerin yok olduklarını, başka cisimlerin meydana geldiklerini görüyoruz. Dedelerimiz, eski milletler yok olmuşlar, binâlar, şehirler yok olmuş. Bizden sonra da başkaları meydana gelecek. Fen bilgilerine göre, bu muazzam değişiklikleri yapan kuvvetler vardır. Allaha inanmayanlar, (Bunları tabiat yapıyor. Herşeyi tabiat kuvvetleri yaratıyor) diyorlar. Bunlara deriz ki, (Bir otomobilin parçaları, tabiat kuvvetleri ile mi bir araya gelmiştir? Suyun akıntısına kapılan, sağdan soldan çarpan dalgaların tesiri ile bir araya yığılan çöp kümesi gibi biraraya yığılmışlar mıdır? Otomobil tabiat kuvvetlerinin çarpmaları ile mi hareket etmektedir?) Bize gülerek, (Hiç böyle şey olur mu? Otomobil, akl ile, hesap ile, plân ile, birçok kimselerin, titizlikle çalışarak yaptıkları bir sanat eseridir. Otomobil, dikkat ederek, akl, fikir yorarak, hem de trafik kâidelerine uyarak, şoför tarafından yürütülmektedir) demezler mi? Tabiattaki her varlık da, böyle bir sanat eseridir. Bir yaprak parçası, muazzam bir fabrikadır. Bir kum tanesi, bir canlı hücre, fennin bugün biraz anlayabildiği buluşları, başarıları diye öğündüklerimiz, bu tabiat sanatlarından birkaçını görebilmek ve taklit edebilmektir.

Bir otomobilin tabiat kuvvetleri ile, tesadüfen hâsıl olacağını kabûl etmeyen kimse, baştan başa bir sanat eseri olan bu âlemi, tabiat yaratmış diyebilir mi? Elbette diyemez. Hesaplı, plânlı, ilimli, sonsuz kuvvetli bir yaratıcının yaptığına inanmaz mı? Tabiat yaratmıştır. Tesadüfen var olmuştur demek, câhillik, aklısızlık olmaz mı? O halde, ancak pek ufak bir parçasını gördüğümüz bu kâinatın (evrenin) bir yaratıcısı, bunu kurabilen ve tam olarak anlamaya aklımızın ermediği pek muazzam bir kudret sâhibi vardır. Bu yaratıcının hiç değişmemesi ve sonsuz olarak var olması gerekir. İşte bu yaratıcı **“Allahü teâlâ”**dır. Dînimizde ilk îmân esası, Allahü teâlânın varlığına ve sıfatlarına inanmaktır. Müslimân ilk olarak, Allahü teâlânın varlığına, büyüklüğüne, tekliğine, doğmadığı-

na, doğurmadığına, sonsuz ve değişmez olduğuna bütün kalbi ile îmân eder. Bu inanış, İslâmın ilk şartıdır.

Cisimlerin maddelerin durmadan değişmeleri, birbirlerinden hâsıl olmaları, sonsuz olarak gelmiş geçmiştir. Ya'nî, böyle gelmiş, böyle gider denilemez. Bu değişmelerin bir başlangıcı vardır. Değişmelerin başlangıcı vardır demek, maddelerin var oluşlarının başlangıcı vardır demektir. Ya'nî hiçbir şey yok iken, hepsi yoktan yaratılmış demektir. İlk, ya'nî birinci olarak maddeler yoktan yaratılmış olmasalardı ve birbirlerinden hâsıl olmaları, sonsuz öncelere doğru uzasaydı, şimdi bu âlemin yok olması lâzımdı. Çünkü âlemin sonsuz öncelerde var olabilmesi için, bunu meydana getiren maddelerin daha önce var olmaları, bunların da var olabilmeleri için, başkalarının bunlardan önce var olmaları lâzım olacaktır. Sonrakinin var olması, öncekinin var olmasına bağlıdır. Önceki var olmazsa, sonraki de var olmayacaktır. Sonsuz önce demek, bir başlangıç yok demektir. Sonsuz öncelerde var olmak demek, ilk, ya'nî başlangıç olan bir varlık yok demektir. İlk, ya'nî birinci varlık olmayınca, sonraki varlıklar da olamaz. Herşeyin her zaman yok olması lâzım gelir. Ya'nî, her birinin var olması için, bir öncekinin var olması lâzım olan sonsuz sayıda varlıklar dizisi olamaz. Hepsinin yok olmaları lâzım olur.

Âlemin şimdi var olması, sonsuzdan var olarak gelmediğini, yoktan var edilmiş bir ilk varlığın bulunduğunu göstermekte olduğu anlaşıldı. Ya'nî âlemin yoktan var edilmiş olduğunu, o ilk âlemde hâsıl ola ola, bugünkü âlemin var olduğunu anladık.

Âlemi yoktan var eden bir yaratıcının bulunduğunu ve bu yaratıcının hep var olması, hiç değişmeden, sonsuz var olması lâzım gelir. Herşeyi yaratan, yalnız Allahü teâlâdır. Ondan başka yaratıcı yoktur. Fakat, Allahü teâlânın âdeti şöyledir ki, herşeyi sebeplerle yaratmaktadır. Böylece madde âlemi ve sosyal hayâta düzen vermektedir. Sebepsiz yaratsaydı, âlemdeki bu nizam, bu düzen olmazdı. Mikroplar hastalığa,

bulutlar yağmura, güneş hayâta, katalizörler birçok kimyâ reaksiyonlarının hızlanmasına ve hayvanlar, bitkisel maddelerin et, süt, bal hâline gelmelerine, yapraklar organik maddelerin sentezine sebep oldukları gibi, insanlar da, uçak, otomobil, ilâç, elektrik motorlarının ve daha nice şeylerin yapılmasına sebep olmaktadır. Bütün bu sebeplere kuvvet veren, tesir eden Allahü teâlâdır. İnsanlara fazla olarak akl ve irâde de vermiştir. Sebeplere, vasıtalara yaratıcı demek doğru olamaz.

Allahü teâlâ zâtı ile vardır. Varlığı kendi kendiyledir. Şimdi var olduğu gibi, hep vardır ve hep var olacaktır. Varlığının önünde ve sonunda da yokluk olamaz. Çünkü Onun varlığı lâzımdır. Ya'nî (**Vâcib-ül vücûd**)dur. O makamda, yokluk olamaz. Allahü teâlâ birdir. Ya'nî şeriki, benzeri yoktur. Vâcib-ül vücûd olmakta, ulûhiyyete ve ibâdet olunmağa hakkı olmakta ortağı yoktur. Ortağı olmak için, Allahü teâlânın kâfi olmaması, müstakil olmaması lâzımdır. Bunlar ise kusurdur, noksanlıktır. Varlık ve ulûhiyyet için noksanlık olamaz. O kâfidir, müstakildir. Ya'nî kendi kendinedir. O halde şerike, ortağa lüzum yoktur. Lüzumsuz olmak ise, bir kusurdur ve vücûba ve ulûhiyyete yakışmaz. Görülüyor ki, şeriki olduğunu düşünmek, ortaklardan her birinin noksan olacağını gösteriyor. Ya'nî ortak bulunmasını düşünmek, ortak bulunmayacağını meydana çıkarıyor. Demek ki, Allahü teâlânın şeriki, ortağı, benzeri yoktur. Ya'nî birdir.

MENKİBE

İnkârcı Doktor

Bizanslılar devrinde, İstanbul'da bir doktor yaşıyordu. Hiçbir dîne inanmadığı gibi, Allahü teâlânın varlığını da inkâr ediyordu. Her şey kendi kendine varolmuştur diyordu. Âlemin bir yaratıcısı olduğunu kabûl etmiyordu. Mesleğinde mütihassıs olup, sorulan her ilmden cevap veriyordu.

Hristiyanlardan hiç kimse cevap veremez hâle gelmişti.

Yalnız şu kadar var ki; “Dünyanın bir yaratıcısı olduğuna delil getirip beni iknâ eden olursa, ben bu davamdan vaz geçirim” diyordu. Karşılaşp münazara ettiği herkesi mağlup ediyor, cevapsız bırakıyordu. Kendisini dinleyen herkese dinsizliği aşıyor, fikirleri karıştırıyordu.

Bu doktorun karşısında Hristiyan âlemi âciz kalmıştı. Durumu krallarına anlattılar. Buna ancak müslimânların cevap verebileceğini söylediler. Bizans kralı, Abbâsi halifesi Me’muna bir elçi ile mektup gönderdi. Mektubunda: “Size gönderdiğimiz bu doktor, dehrîdir. Bir yaratıcı olmadığına inanmaktadır. Sizin yanınızda, bununla münazara edecek ve bunu iknâ edip, mağlup edecek bir âlim bulunursa çok iyi olur” yazmaktaydı. Abbâsi halifesi âlimlerini ve müşâvirlerini toplayıp, onlara danıştı. Orada bulunan İslâm âlimleri dedi ki:

- Ey halife! Önce onu, mütehasıs olduğu tıp ilminde imtihan edelim, deneyelim. Sonra, duruma göre ne yapacağımıza karar verelim.

Ertesi gün, üçyüz kişilik bir kalabalık halinde geldiler. Doktor da oradaydı. Herkes bir şişeye, idrarını koyarak bir-biriyle değiştirdiler. Her şişenin kime ait olduğunu bilmek için de, özel işaretler koydular. Hepsini getirip, bu inkârcı doktorun önüne koydular. Doktor, önce şişelere, ardındada da orada bulunan insanların yüzlerine baktı ve hiç yanlışlık yapmadan, bu falancanın, bu da filancanıdır diye tek tek saydı. Üzerlerine işâret koymuşlardı. Baktılar ki, hepsi dediği gibiydi. İki kişinin idrarını karıştırdıkları şişelerdeki idrara da bakıp, “Bu falanca ile filancanın idrarıdır. Onlarda şöyle hastalıklar vardır. İlaçları da şunlardır” dedi. Hepsini doğru söylemişti. Herkes onun işine şaşırıp, bilgisi karşısında âciz kalmıştı. Sonra Bağdat’ta onunla münâzara edecek bir kişi bilmiyoruz, dediler. İçlerinden birisi dedi ki:

- Büyük âlim evliyanın üstünlerinden olan Nişapurlu Ahmed Harb , dün gece buraya geldi. Hacca gidiyor. Umarım ki, bununla ancak o münâzara edebilir.

Halife, Ahmed Harb hazretlerinin yanına bir adam gönderip durumu ona bildirdi. O da buyurdu ki:

- Siz münazara meclisini falan saatte halifenin sarayında hazırlayın ve onu lâfa tutun! Ben biraz geç geleceğim. Geldiğim zaman, bana niçin geç kaldınız dersiniz. Ben de cevap veririm.

Dediği gibi yaptılar. Ahmed Harb hazretleri gelip oturunca halife ona sordu:

- Niçin geç kaldınız?

- Abdest için Dicle nehri kenarına gittim. Tuhaf bir şey gördüm. Ona bakarak geç kaldım.

- Ne gördünüz ki?

- Gördüm ki, topraktan bir ağaç çıktı, büyüdü, kimse kesmeden yıkıldı. Kimse müdahale etmeden de tahta şeklini aldı. Bu tahtalar, kendiliğinden birleşip, marangozsuz, çivisiz sandal oldu ve bir kayıkçı olmadan suyun üzerinde gitmeye başladı. Bunu seyre dalıp geç kaldım.

İnkârcı doktor, yerinden fırladı ve dedi ki:

- Bu saçma sapan konuşan ihtiyâr mı bizimle münâzara etmeye geldi? Bu delidir. Bununla münâzara etmeye değmez.

Bunun üzerine âlimlerin büyüklerinden olan Ahmed Harb Ona şöyle cevap verdi:

- Niçin saçma konuşuyorum ve niçin deliyim?

- Olmayacak şeyler söylüyorsunuz. Koskoca ağaç birdenbire büyür, kesilir ve tahta olur, bu tahtalar marangozsuz birbirine bitişir ve sandal olur, kayıkçı olmadan su üzerinde gider mi? Buna ancak akli olmıyanlar inanır.

- Ey doğruluktan uzak insan! Bir sandal için bu imkansız olunca, ya'nî ustası, bir yapıcısı olmadan bir sandal olamaz ve su üzerinde gidemez ise, bu güneş, ay ve yıldızlarla, ağaçlarla ve çiçeklerle süslü ve intizamlı âlem bir yapıcısı olmadan, bu dünya bu sağlamlığı ile binlerce güzel yaratıklar, bu

sanat erbâbını hayran bırakan eşsiz tabloları ile kendi kendine nasıl var olsunlar? Asıl bunların bir yapıcısı, yaratıcısı yoktur diyen, böyle hezeyan söyleyen, saçmalayan odur. Akı olmiyan da odur.

İnkârcı doktor, bu cevap karşısında şaşıp kalmıştı. Bir an düşündü. Başını kaldırdı ve kendi kendine “İnsan bilgisine güvenip böbürlenmemeli ve inkârcı olmamalıdır. Şimdi inanıyorum ki, Allah vardır” deyip müslimân olmak istedi. Ahmed Harb, Ona (Eşhedü en lâ ilâhe illallah ve Eşhedü enne Muhammeden abdühû ve Resûlühû) kelime-i tayyibesini öğretip, mânâsını açıkladı. Böylece, bir insanın inkârdan kurtulup sonsuz se’âdete kavuşmasına vesile oldu.

ALLAHÜ TEÂLÂYI TANIMAK

Allahü teâlâyı tanımak; Onun bir tek, eşsiz ve kimseden doğmuş olmadığını, benzeri, ortağı, bir ikincisi bulunmadığını, yardımcısı, destekleyicisi olmadığını, şeksiz ve şüphesiz bilmek ve Ondan başka ibâdete lâyık kimse olmadığını bilmektir. İbâdet olunacak sâdece O vardır. Allahü teâlâ cisim değildir. Duyu organlarıyla anlaşılan cevher değildir. Allahü teâlânın zâtının hakîkatı, akl ile anlaşılamaz. Çünkü akl, sonradan yaratılmıştır. Onun zâtı ise ezelîdir. Hep vardır. Sonradan olan, ezelî olanı kavriyamaz. Bu sebeptendir ki, Resûlullah efendimiz, **(Allahü teâlânın ni’metlerini düşününüz. Zâtı hakkında düşünmeyiniz!)** buyuruyor. Böyle düşünmekle, ni’metlerini gözönüne getirmekle, kul ona şükrünü yapmış olur. Aynı zamanda Allahü teâlânın zâtı hakkında düşünmemekle, akl ve îmân korunmuş olur. Çünkü, Allahü teâlânın zâtını bilmek, Ondan başkası için imkânsızdır. Böylece, nasıl olduğu bilinmeyen, hiçbir şeye benzemeyen zâtını düşünmek de imkânsız olur. Allahü teâlâyı hiçbir şeye benzemez, akl ile hiç anlaşılamaz olarak aramalı, böyle bulmalı ve böyle bilmelidir. Allahü teâlâyı tanımak, Onun dîni ile bildirdiği ondört sıfat ile bilmektir. Bu sıfatlar, «Zâtî» ve «Subûtî» sıfatlar olmak üzere ikiye ayrılır.

MENKİBE

Küçük Çobanın İmânı

İslâm âlimlerinin büyüklerinden Abdullah bin Mübârek, bir kaç koyun otlatan bir çocuk gördü. Çocuk çobanlık yapıyordu. Abdullah bin Mübârek, çocuğa acıdı ve “Zavallı Çocuk!.. Küçük yaşta çobanlık yapıyor. Büyüyünce Allahü teâlânın ibâdet ve ma’rifetine nasıl kavuşur!” diye düşündü. Gidip çocuğa Allahü teâlâyı tanımakta bir mesele öğreteyim, kararını verdi. Çocuğun yanına geldi ve aralarında şu konuşmalar geçti:

- Evlâdım, Allahü teâlâyı bilir misin?

- Kul nasıl sâhibini bilmez!..

- Allahü teâlâyı ne ile biliyorsun?

- Bu koyunlar ile.

- Bu koyunlar ile Onu nasıl biliyorsun?

- Bu bir kaç koyun çobansız işe yaramaz. Bunları koruyucu birisi lâzımdır ki, bunlara su ve ot versin! Kurttan ve diğer tehlikelerden korusun. Bundan anladım ki, bu âlemdeki her şey, insanlar ve cin, bu hayvanlar, canavarlar, kanatlı kuşlar bir koruyucusuz olamazlar. Bu binlerce çeşit yaratıkları korumaya gücü yeten Allahü teâlâdan başkası değildir. İşte bu koyunlar ile, Allahü teâlâyı böylece bildim.

- Allahü teâlâyı nasıl bilirsin?

- Hiç bir şeye benzetmeden bilirim.

- Böyle olduğunu nasıl bildin?

- Yine bu koyunlardan.

- Nasıl ya’nî?

- Ben çobanım. Onların koruyucusuyum. Onlar benim korumam ve tasarrufumdadırlar. Onlara dikkatle bakıyorum. Ne onlar bana benzerler ve ne de ben, onlara benzerim. Buradan, bir çoban koyunlarına benzemezse, Allahü teâlânın elbette kullarına benzemiyeceğini anladım: “ Ona benzi-

yen bir şey yok. O her şeyi işitir ve görür.”

- İyi söyledin. İlmden bir şey öğrendin mi?
- Ben bu sahralarda, nasıl ilm öğrenebilirim?
- Peki başka ne öğrenmişsin?
- Üç ilm öğrendim! Gönül ilmi, dil ilmi ve beden ilmi.
- Bunlar nelerdir? Ben bunları bilmiyorum?
- Gönül ilmi şudur ki; bana kalb verdi. Kendini tanımak ve sevmek yeri yaptı. Bu kalb ile Onu bileyim. Onun sevdiklerine gönülde yer vereyim. Sevmediklerine yer vermiyeyim ve böylelerinden uzak olayım. Dil ilmi şudur ki; bana dil verdi. Dili zikir etmek, Onun adını söylemek yeri yaptı. Bununla Onu hatırlayıp adını söylemeyi, Ondan bahsedilmeyen sözden onu korumayı, böyle sözden uzak olmayı istedi. Beden ilmi şudur ki, bana beden vermiştir. Onun ile kendine hizmet olan her şeyi yaparım. Hizmet olmayan şeyi ise bedenimden uzaklaştırırım.
- Ey evlâdım, önceki ve sonraki ilmler, senin bana bu öğrettiklerindir. Bana nasîhat ver!
- Ey efendi! Âlim olduğun yüzünden belli oluyor. Eğer ilmi Allah rızası için öğrendiysen, insanlardan istemeyi kes! Yok, dünya için öğrenmişsen, Cennet arzu ve isteğini kalbinden çıkar.

ALLAHÜ TEÂLÂNIN SIFATLARI

Bütün varlıkların, her organının, her hücresinin yaratıcısı, yoktan var edicisi, yalnız Allahü teâlâdır. Her şeyde, Allahü teâlânın yüksek zâtının hakîkatını kimse bilemez ve bundan da bahsetmek, Ona ortak koşmak olur. Bu ise şirk-tir, en büyük günâhtır. Akla hayâle gelenlerin hepsinden uzaktır. Hiçbiri o değildir. Ancak Kur’ân-ı Kerîmde, bizzat kendisinin açıkladığı sıfatlarını, isimlerini ezberleyip, ulûhiyetini, büyüklüğünü bunlarla tasdik ve ikrâr etmelidir. Âkıl ve bâliğ olan kadın ve erkek her müslimânın Allahü teâlânın

(ZÂTÎ) ve (SUBÛTÎ) sıfatlarını doğru bilmesi ve inanması lazımdır. Herkese ilk farz olan şey budur. Bilmemek özür olmaz, bilmemek büyük günâhtır.

ZÂTÎ SIFATLARI

Bunların hepsi altıdır. Bu altı sıfatın hiçbirisi, varlıkların hiçbirinde yoktur. Yalnız Allahü teâlâyâ mahsusturlar. Bunların sonradan yaratılan varlıklara hiçbir surette bağlantıları da yoktur. Bunlar:

1- VÜCÛD: Allahü teâlâ vardır. Varlığı ezelîdir. Vâcibül-vücûddur. Ya'nî varlığı hep lâzımdır.

2- KIDEM: Allahü teâlâ ezelîdir, ya'nî evveli yoktur.

3- BEKÂ: Allahü teâlâ ebedîdir, ya'nî sonu yoktur. Hiç yok olmaz. Ortağı olmak muhal olduğu gibi, zât ve sıfatları için de yokluk muhaldir.

4- VAHDÂNİYYET: Allahü teâlânın zâtında, sıfatlarında ve işlerinde ortağı yoktur.

5- MUHALEFETÜN-LİL HAVÂDİS: Allahü teâlâ, zâtında ve sıfatlarında hiçbir mahlûkatın zât ve sıfatlarına benzemez.

6- KİYÂM Bİ-NEFSİHÎ: Allahü teâlâ, zâtı ile kâimdir. Durmak için bir yere muhtaç değildir. Zîra, her ihtiyaçtan münezzehtir. Bu kâinatı yokluktan varlığa getirmeden önce, zâtı nasıl ise sonsuz olarak, hep öyledir.

SÛBÛTÎ SIFATLARI

Bunların hepsi sekiz tanedir. Bu sıfatlar, Allahü teâlânın varlığını göstermekte, zâtında, sıfatlarında ve işlerinde kemâl, üstünlük bulunduğunu ve hiçbir kusur, karışıklık ve değişiklik olmadığını bildirmektedir.

1- HAYÂT: Allahü teâlâ diridir. Hayâtı, yarattıklarının hayâtına benzemeyip, zâtına lâîk ve ona mahsustur. Bu hayât, ezelî ve ebedîdir.

2- İLM: Allahü teâlâ herşeyi bilir. Bilmesi, yarattığı varlıkların bilmesi gibi değildir. Bilmesinde değişiklik olmaz. Ezelî ve ebedîdir.

3- SEM’: Allahü teâlâ işitir. Vasıtasız, ortamsız işitir. Kul-ların işitmesine benzemez. Bu sıfatı da, her sıfatı gibi ezelî ve ebedîdir.

4- BASAR: Allahü teâlâ görür. Âletsiz ve şartsız olarak gizli ve âşikâr olan herşeyi görür.

5- İRÂDE: Allahü teâlânın dilemesi vardır. Dilediğini yaratır. Her şey, Onun dilemesi ile olur. İrâdesine engel olacak hiçbir kuvvet yoktur. Onun irâdesi, **irâde-i külliyye**dir. Kullarına da irâde vermiştir. Kulların irâdesi (**irâde-i cüz’iyye**)dir.

6- KUDRET: Allahü teâlânın gücü yeticidir. Hiçbir şey Ona güç gelmez.

7- KELÂM: Allahü teâlâ söyleyicidir. Söylemesi âlet, harfler, sesler ve dil ile değildir. Kur’ân-ı kerîm, Onun kelâmıdır.

8- TEKVÎN: Allahü teâlâ yaratıcıdır. Ondandır başka yaratıcı yoktur. Her şeyi O yaratır. Ondandır başkasına yaratıcı dememe-li, kulları için (yarattı), yarattın kelimelerini kullanmamalıdır.

Allahü teâlânın sıfatlarının hakikatlerini anlamak da mümkün değildir. Akl ile anlamak imkânsızdır. Hiç bir kimse ve her şey, Allahü teâlânın sıfatlarına ortak ve benzer olamaz.

MENKİBE

Vâli ve Kadın

Bir zamanlar vâlilik yapan birisinin çok güzel bir bahçesi vardı. Rengârenk çiçeklerle donatılmış, tam bir zevk ve sefâ yeri-ydi. Bir gün vâli, bu bahçeye geldi. Orada bahçıvanın ha-nımını gördü. Kadın çok güzeldi. Vâli, bir bahane ile kadının kocası olan bahçıvanı, bir iş için dışarıya gönderdi. Kadına da dedi ki:

- Bahçenin kapılarını kapat. Hiçbir kapı açık kalmasın!

Kadın, akllı ve namuslu idi. Vâlinin kendisine kötü niyet taşıdığını anladı. Gidip bir ağacın arkasına saklandı ve biraz sonra gelip dedi ki:

- Kapıları kapattım. Yalnız bir tanesi kaldı. Onu kapatmaya gücüm yetmiyor. Ne kadar uğraşsam da kapatamıyorum.

- O, hangi kapıdır?

- Bu kapı, Allahü teâlânın (Basar) sıfatıyla bizi gördüğü kapıdır.

Vâli, bu sözü duyunca, pişman olup tevbe etti. Bir daha aklına böyle kötülükler getirmemek için, Allahü teâlânın sevgili kullarından birinin bulunduğu yere gidip, onun sohbetinde yetişti. Allahü teâlânın sevgili kullarından biri oldu.

MENKİBE

Süte Su Katmadı

Hazret-i Ömer, halifelîği sırasında bir gece asayîşi kontrol için Medine sokaklarında dolaşıyordu. Gecenin karanlığında önünden geçmekte olduğu bir evden yüksek sesler işitti. Durdu ve dinlemeye başladı. Bir anne kızına şöyle diyordu;

- Kızım, yarın satacağımız süte su karıştır!

- Anne, Halife süte su karıştırmayı yasak etmedi mi?

- Kızım, gecenin bu saatinde Halifenin nereden haberi olacak, O şimdi yatağında uyuyor.

- Anne! Anne! Halife uyuyor, haberi olmaz diyorsun! Herşeyi bilen, gören ve herşeye kâdir olan Allahü teâlâ bizi görüyor, hâlimizi biliyor! Hilemizi insanlardan gizleyebiliriz, fakat herşeyi bilen ve gören Allah'tan nasıl gizlersin?

Hazret-i Ömer, bu kızın güzel ahlâkına çok hayran kaldı. Bu durumu hanımına da anlattı. Sonra da, o kızı oğlu Âsım'a nikâh etti.

ALLAH SEVGİSİ

Allahü teâlâyı sevmek, sevgilerin en yücesi ve makamların en yükseğidir. İnsan, her ni'meti gönderen Allaha karşı şükretmelidir. Allaha şükretmek, Onu sevmenin bir ifâdesidir. Şükretmek de, Onun emir ve yasaklarına uymakla olur. Allahü teâlâyı sevmek, Onu daha iyi bilmek ve Onu daha içten duymakla olur.

Allah sevgisi bizi, diğer insanları ve Allahü teâlânın yaratmış olduğu herşeyi sevmeye yöneltir. Bu sevgi insanda, Allaha karşı kulluk vazifeleri olan ibâdetlerini yapma arzusunun çoğaltır. Cenâb-ı Hak, Kur'ân-ı kerîmde Âl-i İmrân sûresinin otuzbirinci âyetinde meâlen, **(Ey sevgili Peygamberim, onlara de ki: Eğer Allahü teâlâyı seviyorsanız, bana tâbî' olunuz! Allahü teâlâ bana tâbî' olanları sever ve günâhlarınızı afv eder)** buyuruyor.

Allah sevgisi sâyesinde insan, Peygamberini, büyüklerini, milletini ve devletini de sever. Bunun içindir ki, Allah sevgisi her türlü sevginin kaynağıdır. Sevgili Peygamberimiz buyuruyor ki:

(Allahü teâlâyı ve Resûlünü her şeyden çok sevmiyenin îmânı sağlam değildir.)

(Kul, Allahü teâlâyı ve Resûlünü çoluk ve çocuğundan, malından ve bütün mahlûkattan çok sevmedikçe, tam ve olgun mü'min olamaz.)

(Allah sevgisinin yeri gönüllerdedir. Bu sevgi çoğaldıkça, kişi Allaha yaklaşır. Ondan kendisini uzaklaştıracak herşeyden sakınır.)

Büyük İslâm âlimi ve evliyânın üstünlerinden olan Cüneyd-i Bağdâdî buyuruyor ki: (Yunus aleyhisselâm gözleri görmeyinceye kadar ağladı. Beli bükülünceye kadar namazda ayakta kaldı. Kuvvetsiz kalıncaya kadar namaza devam etti. Sonra “Yâ Rabbî, eğer seninle aramızda ateşten deniz olsa da, onu aşar ve sana gelmeğe çalışırım” dedi. İşte sevgi böyle olur!)

Sırrî Sekâtî hazretleri buyurdu ki:

“Kıyâmette herkesi peygamberi ile çağırırlar. Meselâ, ey Musâ’nın ümmeti, ey İsa’nın ümmeti gibi.. Fakat Allahü teâlâyı sevenler için: “Ey Allahın sevgili kulları!” diye hitâb edilir.)

Allahü teâlâ buyurur ki: **(Ey kullarım! Beni sevdiğiniz için, ben de sizleri seviyorum.)**

Sevgi, iyi olan birşeye karşı kendiliğinden hâsıl olan bir meyildir. Bu meyil, kuvvetli olursa “Aşk” denir. Düşmanlık da, iyi olmayan bir şeye karşı, kendiliğinden hâsıl olan nefrettir. İyilik ve kötülüğün olmadığı yerde , sevgi ve düşmanlık da bulunmaz. Allahü teâlâdan başkasının sevilmesi, ancak Onunla olan münasebeti sebebiyle uygun olabilir. İnsanın annesini, babasını, kardeşlerini sevmesi böyledir. Birini Allah için seven kimse ise, onu Allahü teâlâyâ itâat ettiği ve yalnız Onu sevdiği için sever. Hattâ Allahü teâlânın kulu olduğu, yarattığı olduğu için sever. Çünkü Allahü teâlâyı çok sevdiği için böyle sevgiye kavuşmuştur. Nihayet aşk derecesine çıkınca, âşıklar gibi sevgilisinin köyünü, mahallesini, evinin duvarlarını da sever. Hattâ sevdiğinin köyünün köpeklerini, diğer köpeklerden daha çok sever. Muhakkak ki, Allahü teâlâyı sevmenin kuvveti, îman kuvveti derecesindedir. Îmân ne kadar kuvvetli olursa, sevgi de o kadar kuvvetli olur. Kısacası, Allahü teâlâyâ isyân edip karşı geleni, kendine yapmış gibi kabûl edip, muhalefeti miktarınca onu sevmeyiz. Emirlere uyması kadar da onu sever. Ona karşı böyle olduğu, onunla görüşmede, oturmada, kalkmada ve konuşmada belli olur. Bunun için sevgili Peygamberimiz buyurdu ki:

(Îmânın temeli ve en kuvvetli alâmeti; müslimânları sevmek, müslimânlara düşmanlık edenleri sevmemektir.)

Cenâb-ı Hak, Îsâ aleyhisselâma buyurdu ki: **(Eğer gökte ve yerlerde bulunan bütün mahlûkların ibâdetlerini yapsan, dostlarını sevmedikçe ve düşmanlarımdan uzaklaşmadıkça,**

hiç faydası olmaz.)

Hazret-i Ebû Bekr-i Sıddîk “radıyallahü anh”, vefât edeceği zaman, kızı ve Peygamber efendimizin hanımı olan Âi-se-i Sıddîka vâlidemiz içeri girdi ve dedi ki:

- Babacığım, işte yıkanmış temiz bir kefen getirdim.

Babası şöyle cevap verir:

- Yavrum, yıkanmış kefeni bırak, müslimân olduğum ilk gün üzerimde bulunan kaba elbisemi bana kefen yap! Çünkü çok zamanlar, Allah sevgisinin verdiği korku ile ağlar, göz-yaşlarımı o elbiseye silerdim. Allahü teâlâ o gözyaşlarımın hürmetine belki bana rahmet eder.

Allahü teâlâyı sevmek, çok kıymetli bir cevherdir. Sevgiliden şikayet olunmaz. Bunun için sevgiliden gelen her şeyi gülererek, sevinerek karşılamak lâzımdır. Ondan gelenlerin hepsi tatlı gelmelidir. Sevgilin sert davranması, aşâğılaması, ikrâm, ihsân ve yükseltmek gibi olmalıdır. Hattâ kendi nefsinin böyle isteklerinden daha tatlı olmalıdır. Seven böyle olmazsa, sevgisi tam olmaz. Hatta seviyorum demesi yalancılık olur.

Hakîkî Allah sevgisine kavuşmak için de, önce Kur’an-ı kerîmde ve hadis-i şerîflerde bildirildiği ve Âslâm âlimlerinin kitâblarında yazılıp açıklandığı gibi îmân etmelidir. Sonra bütün sözlerini, işlerini, onların bildirdiklerine uydurmalıdır. Âslâmiyyetin emirlerine yapışmalı, yasaklardan sakınmalıdır. Çünkü Allahü teâlânın sevgisine ulaştıran yolun esası budur. Bu esaslardan akla uyarak hiç değişiklik yapmamalıdır.

Allah sevgisinin en yücesine kavuşan kimse, bütün insanlara karşı sevgi dolu, merhametli ve şefkatlidir. Herkese yardım ve iyilik etmeyi sever. İnsanlarda kusur aramaz. Hep kendi kusurlarını görür. Herkese karşı tatlı dilli ve güler yüzlüdür. Arkadaşlarında ve sevdiklerinde fâni olur. Ya’nî onları kendisine tercih eder. Allahü teâlânın emir ve yasaklarını yerine getirmekte hiç zorluk çekmez. Kâmil, tam ve olgun insan da ancak böyle olur.

MENKİBE

B lb l n Feryadı

İbrâhim aleyhisselâmı ateşe attıkları zaman bütün melekler, vahşi hayvanlar ve kuşlar a la tılar ve etrafında toplanıp, İbrâhim aleyhisselâma bir yardım yapabilmenin   resini aradılar.

Bunların arasında zayıf bir bülbül yavrusu vardı. Kendini ateşe ataca ı sırada Hak teâlâ, Cebrâil aleyhisselâma emredip buyurdu ki:

- O ku u tut ve ne dile i olduğunu sor?

Cebrail aleyhisselâm ku u tutup istediğini sorunca, ku  dedi ki:

- Halilullah'ı ateşe atıyorlar. Madem ki kurtarma a kâdir değilim, b ri onunla beraber yanayım.

Cebrâil aleyhisselâm, ku un bu cevabını Hak teâlâya arz edince; buyuruldu ki:

- O ku un benden dile i nedir?

Bülbül şöyle arzetti.

Benim dünyada, Hak teâlânın adını anmaktan başka arzum yoktur.Binbir ismi olduğunu i ittim. Y zbirini biliyorum. Dokuz yüz ism-i  er fini de bilmek isterim.

Hak teâlâ ku un dile ini yerine getirdi.

Şimdi sahralarda feryat eden bülbül, Hak teâlânın ismini söylemektedir.

Nemrud'un ateşi, İbrâhim aleyhisselâma gülistan olunca, bülbül gelip g l ağacında na meye ba ladı. O zamandan kıyâmete kadar, g l a acına muhabbet etti,   ık oldu.

***Aradı ın haz nenin ni  n n  verdim sana!
belki sen kavu ursun, biz varamadıksa da!***

MELEKLERE İNANMAK

MELEKLERİN VARLIĞI

Melekler, Allahü teâlânın her emrini yerine getiren ve hiç günâh işlemeyecek şekilde yaratılan kıymetli kullarıdır. Melek, kelimesinin anlamı, elçi, haber verici veya kuvvet demektir. Melekler, diri varlıklar olup, hem de akllıdırlar. İnsanlardaki kötülükler, meleklerde yoktur. Çünkü onlarda, kötülük işlemeye sebep olan nefs-i emmâre yaratılmamıştır. Bunun için, yemeğe ve içmeğe de ihtiyaçları yoktur. Kötü huylardan hiçbiri bunlarda bulunmaz. Melekler nurdan yaratılmıştır.

Meleklerin cisimleri, gaz hâlinde daha lâtiftirler. Her şekle girebilirler. Gazlar, sıvı ve katı olduğu gibi ve katı olunca şekil aldığı gibi, melekler de güzel şekiller alabilirler. Melekler, büyük insanların bedeninden ayrılan rûhlar değildirler. Cisimdirler. Enerji, kuvvet gibi maddesiz de değildirler.

Melekler, her canlıdan önce yaratıldı. Kıyâmet gününde, birinci sûrun üfürülmesinden önce dört büyük melekten ve Hamele-i Arştan başka, bütün melekler yok olacaktır. Bundan sonra Hamele-i Arş ve daha sonra dört melek de yok olacaktır. Sûrun ikinci üfürülmesinde, önce bütün melekler dirilecektir. Hamele-i Arş ile dört büyük melek, sûrun ikinci üfürülmesinden önce dirilecektir. Demek ki, bu melekler, bütün canlılardan önce yaratıldıkları gibi, her canlıdan sonra yok olacaklardır.

MELEKLERE İMÂN NASIL OLMALIDIR?

Melekler, Allahü teâlânın kullarıdır. Ortakları değildir. Kızları da değildir. Allahü teâlâ, meleklerin hepsini sever. Allahü teâlânın emirlerine itâat ederler. Hiç günâh işlemeyizler. Melekler için Tahrîm sûresi 6. âyetinde, **(Allah, onlara**

ne emretti ise, Ona isyân etmezler ve emir edildikleri şeyi yaparlar) buyuruluyor. İbâdet yapmakta tenbellik, gevşeklik ve usanma göstermezler. Enbiyâ sûresi 20. âyetinde, **(Gece ve gündüz hep Allahü teâlâyı tesbih ederler, usanmazlar)** buyuruldu.

Melekler, emirlere karşı gelmezler. Erkek ve dişi değildirler. Evlenmezler. Çocukları olmaz. Hayât sâhibidirler. Diridirler. Meleklerin kanatları vardır. Bazısının iki, bazısının dört veya daha çok kanadı vardır. Her hayvanın kanadı ve uçakların kanatları, kendilerinin yapısında olup, birbirine benzemediği gibi, meleklerin kanadı da kendi cinslerinden-dir. İnsan, görmediği ve bilmediği bir şeyin adını işitince, bunu bildiği şeyler gibi sanıp, aldanır. Meleklerin kanatları vardır. Fakat nasıl olduğu bilinmez. Kiliselerde ve bazı mecmua ve filmlerde, melek diye görülen kanatlı kadın resimleri uydurmadır.

Meleklerin varlığını inkâr etmek, onlara düşman olmak, Allahü teâlâyâ karşı gelmek olur. Bakara sûresi 92. âyetinde, **(Kim ki, Allaha, meleklerine, Peygamberine, Cebraîle ve Mikâîle düşman olursa, bilsin ki, Allah kâfirlerin düşmanıdır)** buyuruldu.

MELEKLERİN VAZİFELERİ

Sayısı en çok olan varlık, meleklerdir. Bunların sayılarını Allahü teâlâdan başka kimse bilmez. Göklerde, meleklerin ibâdet etmedikleri boş bir yer yoktur. Göklerin her yeri rûkûda veya secdede olan meleklerle doludur. Göklerde, yerlerde, otlarda, yıldızlarda, canlılarda, cansızlarda, yağmur damlalarında, ağaçların yapraklarında, her harekette ve her olan şeyde meleklerin vazifeleri vardır. Her yerde, Allahü teâlânın emirlerini yaparlar. Allahü teâlâ ile yarattığı varlıkları arasında vasitadirlar.

Bazı melekler, başka meleklerin âmiridir. Bazıları, insanların kalblerine iyi düşünce getirir ki, buna «**ilham**» denir. Bazılarının, insanlardan ve bütün varlıklardan haberi yok-

tur. Allahü teâlânın cemâli (güzelliği) karşısında kendilerinden geçmişlerdir. Her birinin belli bir yeri vardır. Oradan ayrılmazlar. Cennet melekleri, Cennettedir. Bunların büyüklüğünün adı, «**Rıdvan**»dır. Cehennem meleklerine de «**Zebânî**» denir. Bunlar, Cehennemde emir olunan vazifelerini yapar. Cehennem ateşi bunlara zarar vermez. Deniz, balığa zararlı olmadığı gibidir. Cehennem Zebânîlerinin büyükleri ondokuzdur. En büyüğünün adı «**Mâlik**»dir.

Her insanın hayır ve şer,bütün işlerini yazan, ikisi gece, ikisi gündüz gelen dört meleğe, «**Kirâmen kâtibin**» veya «**Hafaza melekleri**» denir. Hafaza meleklerinin, bunlardan başka olduğu da bildirilmiştir. Sağ taraftaki melek, soldakinin âmiridir ve iyi işleri yazar. Soldaki, kötülükleri yazar. Kabirlerde, kâfirlere ve âsî müslimânlara azâp edecek melekler ve kabirde suâl soracak melekler vardır. Suâl meleklerine «**Münker ve Nekîr**» denir. Mü'minlere soranlara «**Mübeşşir ve Beşîr**» de denir.

Meleklerin birbirlerinden üstünlükleri vardır. En üstünleri dörttür. Bunların isimleri ve vazifeleri şöyledir:

1- Cebrâil “aleyhisselâm”: Bunun görevi, peygamberlere «vahy» getirmek, emir ve yasakları bildirmektir.

2- İsrâfil “aleyhisselâm”: Kıyâmette «sûr» denilen boruyu üförecektir. Birincisinde, Allahü teâlâdan başka her diri ölecektir. İkincisinde, hepsi tekrar dirilecektir.

3- Mikâil “aleyhisselâm”: Ucuzluk, pahalılık, kıtlık, bolluk, ya'nî ekonomik düzeni ayarlamak, ferahlık ve huzûr getirmek ve her maddeyi hareket ettirmek bunun görevidir. Emrinde sayısız melekler vardır.

4- Azrâil “aleyhisselâm”: İnsanların rûhunu alan bu melektir. (Farsça dilinde rûha, can denir).

Bu dört melekten sonra, üstün olan dört sınıf daha vardır:

1- Hamele-i Arş: Bu melekler dört tanedir. Kıyâmette seviz olacaktır.

2- Mukarrebîn: Allahü teâlânın huzûrunda bulunan ve bir

an ayrılmayan meleklerdir.

3- Kerûbiyân: Azap edici meleklerin büyükleridir.

4- Rûhâniyân: Rahmet melekleridir.

Bunların hepsi, meleklerin üstünleridir. Bunlar, peygamberlerden başka, bütün insanlardan daha üstündür. Müslimânların sâlihleri, iyileri ve velîleri, meleklerin aşağılarından daha üstündür. Meleklerin aşağıları, müslimânların âsî ve günâhkâr olanlarından daha üstündür. Kâfirler ise, her varlıktan daha aşağıdır.

MENKIBE

Melek ve Şeytân

Eshâb-ı kirâmdan Dıhye-i Kelbî, çok güzeldi. Cebrâîl aleyhisselâm çok defa onun şeklinde Resûlullah’a gelirdi. Yine bir gün, bu şekilde geldiğinde hazret-i Hasan ile hazret-i Hüseyin, Dıhye zannedip yanına koştular, ceplerine ellerini sokup bir şey bulamadılar. Resûlullah Efendimiz buyurdu ki:

- (Ey Cebrâîl kardeşim! Torunlarımın bu hareketini kabalık ve edepsizlik sayma! Onlar seni Dıhye sandılar. Dıhye ne zaman gelse hediye getirirdi. Bunlar da hediyelerini alırlardı. Bunları böyle alıştırıdı..)

Cebrâîl aleyhisselâm bunu duyunca çok üzüldü ve “Dıhye, bunların yanına hediyesiz gelmiyor da, ben nasıl gelirim” deyip, hemen Cennet ni’metlerinden bir salkım üzüm ile bir narı getirip çocuklara verdi. Çocuklar hediyelerini alınca oynamaya devam ettiler. Bu sırada Mescidin kapısına ihtiyâr, ak sakallı, elinde baston, toz toprak içerisinde biri geldi ve dedi ki:

- Kaç gündür açım. Bana yiyecek bir şey verin.

Hazret-i Hasan ve hazret-i Hüseyin ellerindeki meyveleri götürüp verirken, Cebrâîl aleyhisselâm ayağa kalktı ve:

- “Vermeyin o mel’ûna! O şeytândır. Cennet ni’metleri ona yasaktır, buyurdu. Şeytân da oradan kayboldu.

MENKIBE

Melekler de İmrenir

Sevgili Peygamberimiz, Allah sevgisinden konuşulan, dinden bahsedilen yerlere meleklerin de imrendiğini beyân buyurmuştur. Bununla ilgili olarak, imâm-ı Rabbânî hazretleri, **(Mektûbât)** kitâbının birinci cild, ikiyüzüçüncü mektûbunda, buyuruyor ki:

Hadîs-i şerîfde buyuruldu ki, **(İnsanların yaptıklarını yazan meleklerden başka melekler de vardır. Yollarda, sokak başlarında dolaşırlar. Allahü teâlâyı zikr edenleri ararlar. Zikr edenleri bulunca, birbirlerine seslenirler. Buraya geliniz, buraya geliniz derler. Kanadları ile, onları sararlar. O kadar çokdurlar ki, göke varırlar. Kullarının her işini bilici olan Allahü teâlâ, meleklerle sorarak: Kullarımı nasıl buldunuz, buyurur? Yâ Rabbî! Sana hamd ve senâ ediyorlar ve senin büyüklüğünü söylüyorlar ve senin ayblardan ve kusûrlardan temiz olduğunu söylüyorlar, derler. Onlar, beni gördüler mi, buyurur? Hayır görmediler, derler. Görselerdi, nasıl olurlardı, buyurur? Dahâ çok hamd ederlerdi ve dahâ çok tesbîh ederlerdi ve dahâ çok tekbîr söylerlerdi, derler. Onlar, benden ne istiyorlar, buyurur? Yâ Rabbî! Cennetini istiyorlar, derler. Onlar, Cenneti gördüler mi, buyurur? Görmediler, derler. Görselerdi, nasıl olurlardı, buyurur? Dahâ çok yalvarırlardı, dahâ çok isterlerdi. Yâ Rabbî! Bu kulların Cehennemden korkuyorlar. Sana sığınıyorlar, derler. Onlar Cehennemi gördüler mi, buyurur? Hayır görmediler, derler. Görselerdi, nasıl olurlardı, buyurur? Görselerdi, dahâ çok yalvarırlardı ve ondan kurtulmak yoluna dahâ çok sarılırlardı, derler. Allahü teâlâ, meleklerle, şâhid olunuz ki, onların hepsini afv eyledim, buyurur. Yâ Rabbî! O zikr edenlerin yanında, filân kimse zikr etmek için gelmemişdi. Dünyâ çıkarı için gelmişdi, derler. Onlar benim müsâfirlerimdir. Beni zikr edenlerle berâberim. Onların yanında bulunanlar da, zarar etmezler, buyurur).**

Bu müjdeye kavuşmak için, birkaç kişi toplanınca, zaruri din bilgilerinden konuşmak, okumak lâzımdır. Fırsatı ganîmet bilmelidir.

MENKİBE

Melekler Yıkadı

Eshâb-ı kirâmdan Hanzala hazretlerinin henüz yeni evlendiği günün gecesi idi. Sevgili Peygamberimiz, eshâbını toplayarak İslâma saldırmak ve yok etmek için bütün savaş hazırlıklarını tamamlayan Mekkeli müşriklere karşı harp yapılması kararını vermişlerdi. Harbe katılacak bütün kimseler tek tek evinden çağırıldı. Harp haberini duyuran haberci, Hanzala'nın evine uğradı. Bu karar ve Resûlullah Efendimizin emri ona da ulaştı. Emri duyan Hanzala, boy abdesti alma fırsatını bulmadan Uhud'a gitmek üzere hemen sahâbenin arkasından koşmaya başladı ve eshâbın arasına katıldı.

Daha sonra Mekkeli müşrikler ile müslimânlar arasında Uhud harbi başladı. Şehîdler verildi. Bu şehîdler arasında bir günlük evli olmasına rağmen, sevgili Peygamberimizin emrine uyan ve harbe iştirak eden hazret-i Hanzala da vardı.

Harp sona erince müslimânlar Medine'ye dönmeye başladılar. Harbe iştirak edenlerin yakınları acaba bizden geriye dönen olacak mı? heyecanı içerisinde yollara sıralanmışlardı. Bunların arasında henüz bir günlük evli olup, gece yarısı sevgili Peygamberimizin emrine uyararak harbe giden ve şehîdlik şerbeti içen hazreti Hanzala'nın dul hanımı da vardı. Herkes büyük bir heyecanla harpten dönenlere yakınlarını soruyor, fakat hiç kimse kimseye cevap vermiyordu. Ancak sorulan soruları sevgili Peygamberimiz “aleyhisselâm” cevaplıyordu.

Soru sorma sırası, şehîd olan Hanzala'nın hanımına gelmişti. Resûlullah Efendimize yaklaşarak;

- Ey! Allahın Resûlü! Hanzala nerede? demesi üzerine sevgili Peygamberimiz cevabında:

- “Hanzala şehîd oldu”, buyurdu.

Bunun üzerine Hanzala’nın hanımı;

- Yâ Resûlallah, şu anda söyleyeceğim bir aile sırrıdır. Sizler de biliyorsunuz ki, kocamla daha henüz ilk evlendiğimiz geceydi. Kocam Hanzala, sizin mübârek emrinize uyarak boy abdestini alamadan harbe katıldı. Bildiğiniz gibi şehîd oldu. Bu sebeple, emir veriniz de kocamı bulsunlar ve yıkasınlar, Yâ Resûlallah! dedi.

Bunun üzerine sevgili Peygamberimiz yarı hüznünlü bir şekilde: **(Sen Hanzala için hiç merak etme! Ben Hanzala’yı rahmet suları ile melekler tarafından yıkanırken gördüm.)**

Bunun üzerine bütün Sahâbiler Uhud yolunu tuttu ve herkes Hanzala’yı aramaya başladı.

Daha sonra Sahâbiler, Hanzala’nın henüz vücûdu kurumamış ve başı ıslak bir şekilde buldular. Sevgili Peygamberimizin efendimizin müjdesini bizzat gözleriyle gördüler. Bunun için Ona «**Gasîlül-melâike**» ya’nî (Meleklerin gusl ettirdiği Hanzala) denir.

Şeyh-ül-islâm Ahmed Nâmıkî Câmî, **(Miftâh-ün-necât)** kitâbında buyuruyor ki: Bir kimse tevbe ve istigfâr eder ve şartlarını yaparsa, her geçtiği sokak ve her oturduğu yer iftihâr eder. Ay, güneş, yıldızlar, onun için düâ eder. Kabri Cennet bağçesi olur. Böyle tevbe nasîb olmıyan kimse, böyle tevbe yapanlarla berâber olmalıdır. Hadîs-i şerîfde **(İbâdetlerin en kıymetlisi, evliyâyı sevmekdir)** buyuruldu ve **(Tevbe ve istigfâr edenin bütün günâhları afv olur)** buyuruldu.

KİTÂBLARA İNANMAK

KİTÂBLARA İMÂN

Allahü teâlânın emirlerini ve yasaklarını, îmân ve ibâdet esaslarını, güzel ahlâkı içine alan ilâhî kitâblara inanmak, dînimizin üçüncü temel şartıdır. Allahü teâlâ bu ilâhî kitâbları, bazı peygamberlere, meleklerle okutarak, bazılarına ise yazılı olarak, bazılarına da, meleksiz işittirerek indirdi. Bu kitâbların hepsi, Allahü teâlânın sözleridir. Ebedî ve ezelîdirler. Sonradan yaratılmış değildirler. Bunlar, meleklerin icâd ettiği veya peygamberlerin kendi sözleri değildir.

Allahü teâlânın kelâmı (sözü), bizim yazdığımız ve zihinlerimizde tuttuğumuz ve söylediğimiz söz gibi değildir. Yazıda, sözde ve zihinde bulunmak gibi değildir. Harfli ve sesli değildir. Allahü teâlânın ve Onun sıfatlarının nasıl olduğunu insan, akli ile anıyamaz. Fakat Onun kelâmını, insanlar okur. Zihinlerde saklanır ve yazılır. Allahü teâlânın insanlara tebliğ ettiği bu kitâblardan Tevrat İbrânîce, İncil Süryânîce ve Kur’ân-ı kerîm de Arapça olarak indirilmiştir. Allahü teâlânın indirdiği kitâbların hepsi hakdır, doğrudur. Yalan, yanlış olmaz. Eksiklik de yoktur.

MUKADDES KİTÂBLAR

İnsanlık tarihinin başlangıcı olan ilk insan hazret-i Âdem, aynı zamanda insanlara gönderilen ilk peygamberdir. Hanımı, hazret-i Havva ile evlenip çocukları çoğalınca, onlara peygamber olarak gönderildi. Allahü teâlâ insanlara, her bin senede bir «**Resûl**» ve her yüz senede bir de «**Nebî**» olarak peygamberler göndermiştir. Bunlardan bazılarına “kitâb ve suhuf” verilmiştir. Kutsal kitâbların, Kur’ân-ı kerîmde bildirileni yüzdörttür. Bunların dört tanesi büyük kitâbdır. Yüz tanesi suhuftur. Suhuf; küçük kitâb, kitâbcık, risâle demektir.

BÜYÜK KİTÂBLAR

- 1- **TEVRAT:** Hazret-i Musâya gönderilmiştir.
- 2- **ZEBUR:** Hazret-i Dâvûda gönderilmiştir.
- 3- **İNCİL:** Hazret-i İsâya gönderilmiştir.
- 4- **KUR'ÂN-I KERÎM:** Muhammed aleyhisselâma gönderilmiştir.

10 Suhuf: Âdem aleyhisselâma gönderilmiştir.

50 Suhuf: Şit aleyhisselâma gönderilmiştir.

30 Suhuf: İdris aleyhisselâma gönderilmiştir.

10 Suhuf: İbrâhim aleyhisselâma gönderilmiştir.

KUR'ÂN-I KERÎM

Kur'an-ı kerîm Allah Kelâmıdır.

Kur'ân-ı kerîm, nazm-ı ilâhîdir. Nazım, lügatta, incileri ip-liğe dizmeğe denir. Kelimeleri de inci gibi, yanyana dizmeye nazım denilmiştir. Şiirler, birer nazımdır. Kur'ân-ı kerîmin kelimeleri Arapçadır. Fakat, bu kelimeleri yanyana dizen, Allahü teâlâdır. Bu kelimeler, insan dizisi değildir. Bu arabî kelimeler, Allahü teâlâ tarafından dizilmiş olarak âyetler halinde gelmiştir. Cebrâil «aleyhisselâm» bu âyetleri, bu kelimelerle ve harflerle okumuş, Muhammed «aleyhisselâm» da mübârek kulakları ile işiterek, ezberlemiş ve hemen Eshâbına okumuştur. **Kur'ân-ı kerîm mahlûk değildir. Kur'ân-ı kerîm, Muhammed aleyhisselâmın mu'cizelerinin en büyüğüdür ve insan sözüne benzememektedir.**

Peygamber Efendimiz, kimseden bir şey okumamış, öğrenmemiş, hiç yazı yazmamış iken ve seyahat etmeyen ve geçmişlerden ve etraftakilerden haberi olmayan insanlar arasında yetişmiş iken, Tevrat'ta ve İncilde ve bütün başka kitâblarda yazılı şeyleri bildirdi. Geçmişlerin hâllerinden haber verdi. Her dinden, her meslekten ileri gelenlerin hepsini hüccetler, sağlam deliller söyleyerek susturdu. En büyük mu'cize olarak Kur'ân-ı kerîmi ortaya koydu ki, altıbinikiyü-

zotuzaltı (6236) âyetinden biri gibi söyleyemezsiniz diye meydan okuduğu halde, kimse bindört yüz bu kadar seneden beri, dünyanın her tarafından bütün İslâm düşmanları elele vererek, mallar, servetler dökerek uğraştıkları halde, söyleyemedi. Şimdi de, gayr-i müslimler milyarlar dökerek bütün güçleriyle çalıştıkları halde söyleyemiyorlar. Hele o zaman Araplarda şiir, edebiyat, fesahat ve belâgat, her şeyden ileri gidip en güvendikleri başarıları olduğu halde, Kur'ân-ı kerîm karşısında, birşey söyleyemediler. Kur'ân-ı kerîme böyle galebe çalamayınca, çokları insafa gelip, müslimân oldu. İmân etmeyenleri de, islâmiyyetin yayılmasını önlemek için, savaşılmaya mecbur oldu.

Kur'ân-ı kerîm de kimsenin yapamayacağı, söyleyemeyeceği şeyler sayılamıyacak kadar çoktur. Burada altısını bildirelim:

Birincisi: İ'caz ve belâgattır. Ya'nî az söz ile pürüzsüz ve kusursuz olarak, çok şey anlatmaktır.

İkincisi: Harfleri ve kelimeleri, Arap harflerine ve kelimelerine benzediği halde, âyetler, ya'nî sözler ve cümleler, onların sözlerine ve şiirlerine hiç benzemiyor. Kur'ân-ı kerîm, insan sözü değildir. Allah kelâmıdır. Kur'ân-ı kerîmin yanında onların sözleri, cam parçalarının elmasa benzemesi gibidir. Dil mütehassısları bunu pek iyi görüyor ve teslim ediyor.

Üçüncüsü: Bir insan, Kur'ân-ı kerîmi ne kadar çok okursa okusun bıkmıyor, usanmıyor. Arzusu, hevesi, sevgisi ve şevki artıyor. Halbuki, Kur'ân-ı kerîmin tercümelerinin ve başka şekillerde yazmalarının ve diğer bütün kitâbların okunmasında, böyle arzu ve lezzet artması olmuyor. Usanç hâsıl oluyor. Yorulmak başkadır, usanmak başkadır.

Dördüncüsü: Geçmiş insanların hâllerinden bilinen ve bilinmeyen birçok şey Kur'ân-ı kerîmde bildirilmektedir.

Beşincisi: İlerde olacak şeyleri bildirmektedir ki, bunlardan çoğu, zamanla meydana çıkmış ve çıkmaktadır.

Altıncısı: Kimsenin hiçbir zamanda, hiçbir sûretle bilemeyeceği ilmlerdir ki, Allahü teâlâ ilmlerin evvelini ve sonunu Kur’ân-ı kerîmde bildirmiştir.

MENKİBE

Batmayan Gemi

Ebû Müslim-i Saftar, evliyânın büyüklerinden biriydi. Birgün gemi ile yola çıktı. Yanında çok kimseler de vardı. Âniden ters yönden bir rüzgâr çıktı. Dalgalar yükseldi. Gemi batacak gibi oldu. Gemide olan yükü denize attılar. Yardım istediler. Ebû Müslim diyor ki:

- Bizimle beraber gemide bir köylü vardı. Yanında bir mushafı vardı. Oradan kalktı ve mushafı elinin üzerine koydu ve şöyle yalvararak duâ etti:

“Yâ Rabbî! Eğer bir kimsenin elinde dünya sultanından bir mektup bulunuyorsa, hiç kimse ona saldıramaz, zarar veremez, belâlardan emin olur. Mushafı kaldırdı ve Yâ Rabbî! Bu Senin kitâbındır, bunu bize verdin. Elllerinde Senin kitâbın bulunan kullarını suda boğmak keremine yakışmaz.”

Derhal dalgalar döndü ve deniz süt limân oldu ve sağ sâlim gittiler.

Kur’ân-ı Kerîmin Toplanması ve Yazılması

Cebrâil “aleyhisselâm”, her sene bir kere gelip, o âna kadar inmiş olan Kur’ân-ı kerîmi, Levh-il mahfuzdaki sırasına göre okur, Peygamber Efendimiz de dinler ve tekrar ederdi. Âhirete teşrif edeceği sene iki kerre gelip, tamamını okudular. Sevgili Peygamberimiz Muhammed “aleyhisselâm” ve Eshâbından çoğu, Kur’ân-ı kerîmi tamamen ezberlemişti. Bazıları da, bazı kısımlarını ezberlemiş, birçok kısımlarını yazmışlardı. Muhammed “aleyhisselâm” âhirete teşrif ettiği sene, halife Ebû Bekir “radiyallahü anı” ezber bilenleri toplayıp ve yazılı olanları getirtip, bir heyete, bütün Kur’ân-ı kerîmi, kâğıt üzerine yazdırdı. Böylece, (**Mushaf**) veya (**Mis-**

haf) denilen bir kitâb meydana geldi. Otuzüçbin Sahâbi bu Mushafın her harfinin tam yerinde olduğuna söz birliği ile karar verdi. Sûreler belli değildi. Üçüncü halife Osman “radıyallahü anh”, hicretin yirmibeşinci (25) senesinde, sûreleri birbirinden ayırdı. Yerlerini sıraladı. Altı tane daha Mushaf yazdırıp, Bahreyn, Şam, Basra, Bağdat, Yemen, Mekke ve Medine’ye verdi. Bugün, dünyada bulunan Mushaf lar, hep bu yedisinden yazılıp, çoğalmıştır. Aralarında bir nokta farkı bile yoktur.

Kur’ân-ı kerîmin Âyet ve Sûreleri

Âyet; lügatta alâmet, nişan, ibret, delil ve hârikulâde mânâlarına gelir. Kur’ân-ı kerîmde, bir mânâyı veya hükmü ifâde eden uzun veya kısa cümlelerden herbirine “**âyet**” denir.

Sûre ise, lügatta yüksek rütbe, şeref, yüksek olarak yapılmış binâ mânâlarına gelir. Kur’ân-ı kerîmde, âyetlerden meydana gelen bölümlere “**sûre**” denir.

Cüz, Kur’ân-ı kerîmin yirmi sahifelik herbir bölümüne denir.

Kur’ân-ı kerîmde 114 sûre ve 6236 âyet vardır. Âyetlerin sayısının 6660 dan az veya daha çok olduğu da bildirildi ise de bu ayrılıklar, büyük bir âyetin, birkaç küçük âyet sayılmasından veya birkaç kısa âyetin, bir büyük âyet sayılmasından ileri gelmiştir. Kur’ân-ı kerîmin tamamı 30 cüzdür. Kur’ân-ı kerîmin ondört yerinde Secde âyeti vardır. Bunlar (A’raf, Ra’d, İsrâ, Meryem, Neml, Sad, Fıssilet, Hac, Furkan, Secde, Nahl, Necm, İnşıkak ve Alak) sûreleridir.

Kur’ân-ı kerîmin Tefsiri

Kur’ân-ı kerîm, hiçbir dile, hattâ Arapçaya da tam tercüme edilemez. Herhangi bir şiirin, kendi diline bile, tam tercümesine imkân yoktur. Ancak izâh edilebilir, açıklanabilir. Kur’ân-ı kerîmin mânâsı, tercümesi okunmakla anlaşılmaz. Bir âyetin mânâsını anlamak demek, Allahü teâlânın, bu âyette ne demek istediğini anlamak demektir. Bu âyetin herhangi bir tercümesini okuyan kimse, murâd-ı ilâhîyi öğrene-

mez. Tercüme edenin, bilgi derecesine göre anlamış olduğunu öğrenir. Din bilgisi olmayan birinin yaptığı tercüme okuyan da Allahü teâlânın dediği sanarak, kendi kafasından anlatmak istediğini öğrenir.

Köylüye ait bir kanunu, hükümet, doğruca köylüye göndermez. Çünkü, köylü okuyabilse bile, anlayamaz. Bu kanun önce, vâlilere gönderilir. Vâliler, iyi anlayıp, izâhını ekliyerek, kaymakamlara, bunlar da daha açıklayarak muhtarlara anlatır. Muhtar, yalnız okumakla anlıyamaz. Muhtar da ancak, köylü dili ile, köylüye anlatır, söyler. İşte, Kur'ân-ı kerîm de, ahkâm-ı ilâhiyedir. Kanun-ı rabbânîdir. Allahü teâlâ, Kur'ân-ı kerîmde kullarına se'âdet yolunu göstermiş ve kelâmını insanların en yükseğine göndermiştir. Kur'ân-ı kerîmin mânâsını , yalnız Muhammed aleyhisselâm tam anlar. Başka kimse, tam anlıyamaz. Eshâb-ı kirâm ana dili olarak arabî bildikleri, edip ve belîğ oldukları halde, bazı âyetleri anlıyamaz, Resûlullah'a sorarlardı.

Hazret-i Ömer «radiyallahü anh», bir gün geçerken, Resûlullahın hazret-i Ebû Bekir-i Sıddîka bir şey anlattığını gördü. Yanlarına gidip dinledi. Sonra, başkaları da gördü ise de, gelip dinlemeğe çekindiler. Ertesi gün hazret-i Ömer'i görünce: (Yâ Ömer, Resûlullah dün size bir şey anlatıyordu. Bize de söyle öğrenelim.) dediler. Çünkü, dâima, **(Benden duyduklarınızı, din kardeşlerine de anlatınız! Birbirinize duyurunuz)** buyururdu. Hazret-i Ömer, (Dün Ebû Bekir, Kur'ân-ı kerîmden anlıyamadığı bir âyetin mânâsını sormuş, Resûlullah ona anlatıyordu. Bir saat dinledim, dinlediklerimden birşey anlıyamadım) dedi. Çünkü, hazret-i Ebû Bekir'in yüksek derecesine göre anlatıyordu. Hazret-i Ömer, o kadar yüksek idi ki, Resûlullah Efendimiz, Onun hakkında, **(Ben peygamberlerin sonuncusuyum. Benden sonra peygamber gelmiyecektir. Eğer, benden sonra peygamber gelseydi, Ömer peygamber olurdu.)** buyurdu. Böyle yüksek olduğu ve Arapçayı çok iyi bildiği halde, Kur'ân-ı kerîmin tefsirini bile anlayamadı. Çünkü Resûlullah herkese, derecesine

göre anlatıyordu. Hazret-i Ebû Bekir'in derecesi, ondan çok daha yüksekti. Fakat, bu da, hattâ Cebrâil aleyhisselâm dahi Kur'ân-ı kerîmin mânâsını, esrârını Resûlullah'a sorardı.

Kur'ân-ı kerîmin mânâsını yalnız Muhammed aleyhisselâm anlamış ve hadîs-i şerîfleri ile bildirmiştir. Kur'ân-ı kerîmi tefsir eden Odur. Doğru tefsir kitâbı da, Onun hadîs-i şerîfleridir. Din âlimlerimiz, uyumiyarak, dinlenmiyerek, istirâhatlarını fedâ ederek, bu hadîs-i şerîfleri toplayıp, tefsir kitâblarını yazmışlardır. Bu tefsir kitâblarını da anlıyabilmek için, uzun seneler durmadan çalışıp, yirmi ana ilmi iyi öğrenmek lâzımdır. Bu yirmi ana ilmin kolları, seksen ilmdir. Bu geniş ilmleri bilmiyenlerin, Kur'ân-ı kerîme bugünkü Arapçaya göre mânâ vererek yaptıkları tercümeler, Kur'ân-ı kerimin hakîkî mânâsından bambaşka birşey oluyor.

Kur'ân-ı Kerîmde Bildirilen İlmeler

Kur'ân-ı kerîmde bildirilen ilmler, beş bölümde toplanabilir:

1-Mahlûkları inceleyerek, Allahü teâlânın var olduğunu ve bir olduğunu anlamayı göstermektedir. Fen bilgileri bu kısımdadır. İçindeki bilgilerden ancak bir kısmı bugünkü insanlar tarafından bulunabilmiştir. Halbuki bu ilmî ve fennî esaslar, 1400 sene evvel Kur'ân-ı kerîmde bildirilmiştir. Bunlardan birkaçı şöyledir:

Dünyanın nasıl meydana geldiği hakkındaki modern bilgiler, 50-60 sene öncesine kadar bilinmiyordu. Kur'ân-ı kerîmde Enbiyâ sûresi 30-33. âyetlerinde: **(İnkâr edenler, gök-ler ve yer küresi birbirlerine yapışık iken onları ayırdığımızı bilmezler mi?)** ve Yâsîn sûresinde **(Geceyi, gündüzü, güneşi ve ay'ı yaratan Odur. Bunların her biri bir yörüngede yürür)** buyuruluyor. Demek oluyor ki, modern bilginlerin ancak 50-60 sene evvel meydana çıkarabildikleri dünyanın kuruluş prensibini Cenâb-ı Hak, bundan tam 1400 sene evvel insanlara bildirilmiştir.

Modern biyologlar, hayâtın kaynağını şöyle anlatıyorlar:

(Bugün kesin olarak hayâtın nasıl meydana geldiğini şöyle açıklıyoruz: Dünyanın ilk havasında amonyak, oksijen ve karbonik asit vardı. Bunlardan yıldırımların etkisiyle amino-asitler meydana geldi. Milyonlarca sene evvel ilk defa su içinde protoplazma husûle geldi. Bunlardan ilk amipler meydana çıktı. Hayât suda başladı. Sudan karaya çıkan canlılar, havadan aminoasitleri alarak proteinli bünyeler meydana getirdiler. Görüldüğü gibi, bütün canlılar sudan gelmektedir ve ilk canlılar suda teşekkül etmiştir. [Bir canlı türünden başka bir canlı türü meydâna gelmemiştir. Ya'nî Evrim yokdur. Her canlı kendi türü içinde gelişmiştir.]).

Onların ancak kısa bir zaman evvel buldukları bu hakikat, Kur'ân-ı kerîmde 1400 sene evvel açıklanmıştır:

Enbiyâ sûresi, 30: **(İnkâr edenler, bütün canlıları sudan yarattığımızı bilmezler mi?)**

Furkan sûresi, 54: **(İnsanı sudan yaratarak, soy sop veren Allah'tır.)**

Yasîn sûresi, 36: **(Yerin yetiştirdiklerinden ve kendilerinden ve bilmedikleri birçok şeylerden çift çift (ya'nî bol bol) yaratan Allahın ismini üstün tut.)**

Buradan bitki ve hayvanat bilgilerine, fakat bunların yanında (Bilmedikleri şeyler) diye insanların ancak zamanla ve yavaş yavaş bulabildikleri atom enerjisi gibi yeni kaynakları inceleyen ilm adamlarına îmâlar vardır. Nitekim Cenâb-ı Hak, Rûm sûresinde (1-4) şöyle buyuruyor: **(Gökleri ve yerleri yaratması, renklerinin ve dillerinizin ayrı olması, Onun varlığının belgelerindendir. Doğrusu, burada bilenler (ilm adamları) için dersler vardır).**

Bu sözler, bugün genetik [Kalıtım] ile uğraşan ilm adamlarına bir işârettir. Demek oluyor ki, (dil ve renk farklarında) henüz bizim bugün daha bulamadığımız bazı incelikler vardır. Zamanla meydana çıkacaktır.

2- Tarihi inceleyerek îmân edenlerin, islâmiyyete uyanların mesut olduklarını, îmânsızların ise dünyada azap içinde

yaşadıklarını anlatmaktadır.

3-Âhiretteki ni'metleri ve azapları bildirerek, îmânlı olmaya teşvik etmektedir.

4-Dünyada ve âhirette se'âdete kavuşmak için, nasıl yaşamak lâzım olduğunu öğretmektedir.

5-Müşriklerle (inanmayanlar), münâfıklarla (inanmış görünenler), Yahudilerle, Hristiyanlarla nasıl harp yapılacağı bildirilmektedir.

Kur'ân-ı Kerîm Okumak

Kur'ân-ı kerîm okuyup ona uygun îmân eden hidâyet üzere olur. Doğru yolda bulunur. Allahü teâlâyâ kavuşturan doğru yolu bulur. Cehennem azâbından kurtulur. Hattâ bunun sevâbı dedelerine, çocuklarına ve torunlarına tesir eder. İtikâdı düzgün bir kimse Kur'ân-ı kerîmi okuyup, sâlih müslimânların yazdığı ilmihâl kitâblarında bildirildiği üzere amel ettiği, ibâdet yaptığı takdirde büyük sevâblara kavuşur. Sevgili Peygamberimiz "sallallahü aleyhi ve sellem" buyurdu ki:

(Hoca çocuğa besmele okur, çocuk da söyleyince, Allahü teâlâ çocuğun anasının, babasının ve hocasının Cehenneme girmemesi için senet yazdırır.)

(Ümmetimin yaptığı ibâdetlerin en kıymetlisi, Kur'ân-ı kerîmi mushafa bakarak okumaktır.)

(Namazda okunan Kur'ân-ı kerîm, namaz dışında okunan Kur'ân-ı kerîmden daha sevâbtır.)

(Kur'ân-ı kerîm okunan evden arşa kadar nur yükselir.)

Ebû Hureyre "radiyallahü anh" şöyle bildiriyor: (Kur'ân-ı kerîm okunan eve, bereket, iyilik gelir. Melekler oraya toplanır. Şeytânlar oradan kaçır. Kur'ân-ı kerîm okunmazsa bunun aksi olur). Kur'ân-ı kerîmi okumak mühim sünnettir. Tecvid ilmine uygun olarak ve hürmet ile okunan Kur'ân-ı kerîmi dinlemek farz-ı kifâyedir. Dinleyenlere de, okuyanlara verilen sevâbların aynısı verilir.

Böyle kıymetli olan Kur'ân-ı kerîme çok hürmet etmeli-

dir. Ondan yere düşmüş bir parça bulunca hemen kaldırmalıdır. Hadîs-i şerifte buyuruldu ki:

(Üzerinde besmele yazılı bir kâğıdı ta'zim ile basılmasını diye yerden kaldıran kimseyi Allahü teâlâ siddîklardan yazar ve müşrik olsalar bile anne ve babasının azâbını hafifletir.)

Hazret-i Lokman Hakîm, üzerinde besmele yazılı bir kâğıt görünce, yerden kaldırıp hürmet gösterirdi. Allahü teâlâ ona hikmetli söz ve güzel nasîhatı ikrâm etti.

MENKİBE

Yerdeki Besmele

Bişr-i Hafi evliyânın büyüklerinden bir zâttır. Gençliği günâh işleri yapmakla geçmişti. Bir gün, yolda sarhoş bir halde giderken, üstünde Besmele yazılı bir kâğıt buldu. İçi sızlayıp yerden aldı. Öptü, çamurlarını silip, temizledikten sonra, güzel kokular sürüp, evinde duvara astı.

O gece âlim bir zât bir rüyâ gördü. Rüyâda, "Git, Bişr'e söyle! İsmimi temizlediği gibi onu temizlerim. İsmimi büyük tuttuğu gibi büyültürüm. İsmimi güzel kokulu yaptığı gibi, onu güzel ederim. İzzetime yemin ederim ki, onun ismini dünyada ve âhirette temiz ve güzel eylerim" denildi. Bu rüyâ, üç defa tekrar etti.

Rüyâ gören kimse, sabah olunca, Bişr-i Hafi'yi arayıp meyhanede buldu. Mühim haberim var diye içeriden çağırdı. Bişr geldiğinde, gelen zâta dedi ki:

- Kimden haber vereceksin?
- Sana Allahü teâlâdan haber vereceğim.

Bunu duyan Bişr, ağlamaya başladı ve sordu:

- Bana kızıyor mu, şiddetli azap mı yapacak?

Rüyâyı sonuna kadar dinleyince arkadaşlarına dönüp şöyle söyledi:

- Ey arkadaşlarım! Beni çağırıldılar, bundan sonra bir daha beni buralarda göremiyeceksiniz.

O zâtın yanında hemen tevbe etti. Bu anda ayağında ayakkabı bulunmadığı için, hiç ayakkabı giymedi. Sebebinin soranlara, "Söz verdiğim zaman yalınayaktım, şimdi giymeğe hayâ ederim" derdi. Ayakkabı giymediği için kendisine "Hafi" (yalınayak) denilmiştir.

Kur'ân-ı kerîm okurken uyulacak edebler vardır. Başlıcaları şunlardır:

- 1- Abdestli ve kıbleye karşı okumalıdır.
- 2- Ağır ağır okumalıdır.
- 3- Ağlayarak okumalıdır.
- 4- Her âyetin hakkını vermeli, ya'nî azap âyetini okurken korkarak, rahmet âyetlerini heveslenerek, tesbih âyetlerini kalbiyle tesbih ederek okumalı, Kur'ân-ı kerîmi okumaya başlarken «**E'ûzü** ve **Besmele**» çekilmelidir.
- 5- Namaz kılana mâni oluyorsa, yavaş sesle okumalıdır. Mushafa bakarak okumak, ezber okumaktan daha çok sevâbtır. Çünkü gözler de ibâdet etmiş olur.
- 6- Kur'ân-ı kerîmi güzel sesle ve tecvid üzere okumalıdır. Harfleri, kelimeleri bozarak teganni etmek harâm, harfler bozulmazsa mekrûh olur.
- 7- Kur'ân-ı kerîmi, Allahü teâlânın kelâmı olduğunu bileerek okumalıdır.
- 8- Kur'ân-ı kerîmi okumadan evvel, bunu söyleyen Allahü teâlânın büyüklüğünü düşünmelidir. Kimin sözü söyleniyor, ne ehemmiyetli iş yapılıyor, diye düşünmelidir. Kur'ân-ı kerîme dokunmak için temiz el lâzım olduğu gibi, onu okumak için de temiz kalb lazımdır.
- 9- Okurken başka şeyler düşünmemelidir.
- 10- Okurken biliyorsa mânâsını düşünmelidir.
- 11- Kur'ân-ı kerîme abdestsiz olarak dokunmak harâm-dır. Cünüp olarak okumak harâmdır. Abdestsiz olarak ez-

berden okunabilir ise de, abdestli olarak okumak çok sevâb-
tır. Kur’ân-ı kerîmi günâh meclislerinde, ya’nî harâm işlenen
yerlerde okumak harâmıdır. Böyle yerlerde para kazanmak
için veya güzel sesini duyurmak için okumak ve bunu dinle-
mek, Kur’ân-ı kerîme hakâret etmek olur.

Kur’ân-ı kerîmin her âyeti, her kelimesi, her harfi maddi
ve ma’nevî her derde şifâdır. Ehl-i sünnet itikâdında olan ve
günâhlarına tevbe eden sâlih bir müslimânın, yukarda bildi-
rilen şartlarına uyarak, ihlâs ile okuduğu Kur’ân-ı kerîmin
her hangi bir âyeti ve bilhassa Fâtîha sûresi ile şifa âyetleri,
okuyanın ve üzerine okunanın dertlerine şifa olduğu çok gö-
rölmüş ve işitilmiştir. Din kitâblarında misâlleri çoktur.

Kur’ân-ı kerîm Hakkında Ne Dediler?

Kur’an-ı kerîm hakkında dünyanın en meşhur ediplerin-
den olan Goethe (1749-1832) (Batı-Doğu Dîvanı) adlı ese-
rinde şu sözü söylemiştir: “Kur’ânın içinde pek çok tekrarlar
vardır. Onu okuduğunuz zaman, bu tekrarlar bizi usandıra-
cak sanılıyor. Fakat biraz sonra bu kitâb bizi kendisine çeki-
yor. Bizi hayranlığa ve sonunda büyük saygıya götürüyor.”

Goetheden başka birçok büyük düşünürler de, Kur’ân-ı
kerîme hayran olmuşlardı. Prof. Edouard Monte: “Allahın
birliğini en temiz, en yüksek, en kutsal ve inandırıcı ve başka
hiç bir din kitâbının üstün gelemeyeceği bir dil ile anlatan ki-
tâb Kur’ân” dır demektedir.

Kur’ân-ı kerîmi Fransızcaya çeviren Dr. Maurice,
“Kur’ân insanlığa hediye edilen din kitâblarının en güzeli-
dir.” der.

Gaston Kar, “İslâm dîninin kaynağı olan Kur’ânda cihan
medeniyetinin dayandığı bütün temeller bulunmaktadır. O
kadar ki, bugün bizim uygarlığımızın Kur’ân’ın bildirdiği te-
mel kurallardan kurulduğunu kabûl etmemiz gerekir.” de-
mektedir.

Bir İngiliz râhibi olan Beoworth-Smith, (Muhammed ve

Muhammed'e Bağlı Olanlar) adlı eserinde «Kur'ân uslûp temizliği, ilm, felsefe ve hakikat mu'cizesidir» diye yazmaktadır. Kur'ân-ı İngilizceye tercüme eden Alberry ise, «Ne zaman ezan dinlesem, o bana bir mistik müzik gibi tesir eder. Akan nağmelerin altında, sanki davula vuruluyormuş gibi bir ses duyarım. Bu vuruş sanki kalbimin vuruşu gibidir.» demektedir. Marmaduke Pisthall ise, Kur'ân-ı kerîm için, «En taklit olunmaz bir senfoni, en sağlam bir ifâde. İnsanları ağlamaya veya coşmaya sevk eden bir kudret» ifâdesini kullanmıştır. Prof. Carlyle (Konferans) adlı eserinde: “Kur'ân okudukça onun alelâde (gelişigüzel) bir edebî eser olmadığını hemen hissedersiniz. Kur'ân, kalbten gelen ve bütün diğer kalblere hemen nüfûz eden bir eserdir. Diğer bütün eserler bu muazzam eser yanında çok sönük kalır. Kur'ânın göze çarpan ilk karakteri, Onun doğru ve mükemmel bir yol gösterici, dürüst bir rehber olmasıdır. İşte, bence Kur'ânın en büyük meziyeti budur. Bu meziyet diğer birçok meziyetlere de yol açmaktadır”.

Fransız kaptan Dr. Cousteau ise, şöyle demektedir. «Modern ilmin ondört asır geriden takip ettiği Kur'ân, ben şahadet ederim ki, Allah kelâmıdır».

***Yüzüğünde ne yazılıydı, bilsen Süleymânın:
Sakın aldanma, yokdur vefâsı dünyânın!
Mes'ûd, o kimsedir ki, bütün kazandığını,
yiye. Bırakıp, sevindirmeye düşmânın.***

PEYGAMBERLERE İNANMAK

PEYGAMBERLİK NEDİR?

İnsanları, Allahü teâlânın beğendiği yola kavuşturmak, onlara doğru yolu göstermek için gönderilen kimselere **“Peygamber”** denir. Peygamber, gönderilmiş kişi ve haberci demektir. Yeni bir din getiren peygamberlere **«Resûl»** denir. Yeni din getirmeyip, insanları önceki dîne da’vet eden peygamberlere de **«Nebî»** denir. Emirleri tebliğ etmekte, duyurmakta ve insanları, Allahın dînine çağırmakta, Resûl ve Nebî arasında bir ayrılık yoktur. Peygamberlere îman etmek, aralarında hiçbir fark görmeyerek, hepsinin doğru sözlü olduğuna inanmak demektir. Onlardan birine inanmayan kimse, hiçbirine inanmamış olur.

Peygamberlik; çalışmakla, açlık, sıkıntı çekmekle ve çok ibâdet yapmakla ele geçmez. Yalnız Allahü teâlânın ihsânı, seçmesi ile olur. İnsanların dünyadaki ve âhiretteki işlerinin düzgün ve faydalı olması için ve yanlış, zararlı işlerden koruyup, selâmete, hidâyete, râhata ve se’âdete kavuşturmak için, peygamberlerle din gönderilmiştir. Düşmanları çok olduğu ve alay ettikleri, üzdükleri halde, Allahü teâlânın, inanmak için ve yapmak için olan emirlerini insanlara tebliğ etmekte, bildirmekte, düşmanlardan korkmamış, göz kırpmamışlardır. Allahü teâlâ, peygamberlerin doğru söylediklerini göstermek için onları mu’cizelerle kuvvetlendirdi. Hiç kimse bu mu’cizelere karşı gelemeydi. Peygamberi kabûl edip inanan kimseye, o peygamberin **«ümmeti»** denir. Kıyâmet gününde, ümmetlerinden, günâhı çok olanlara şefâat etmeleri için izin verilecek ve şefâatları kabûl olacaktır. Ümmetlerinde, âlim, sâlih, velî olanlarına da, şefâat etmeleri için Allahü teâlâ izin verecek ve şefâatlerini kabûl buyuracaktır. Peygamberler, mezarlarında bizim bilmediğimiz bir hayât ile di-

ridir. Mübârek vücutlarını toprak çürütmez. Bunun içindir ki, hadîs-i şerîfte: **(Peygamberler, mezarlarında namaz kılarlar ve hac ederler)** buyuruldu.

MU'CİZE VE KERÂMET NEDİR?

Allahü teâlâ, herşeyi bir sebep ile yaratmaktadır. Bu sebeplere iş yapabilecek tesiri, kuvveti vermiştir. Bu kuvvetlere; tabiat kuvvetleri, fizik, kimyâ ve biyoloji kanunları denir. Bir iş yapmak, bir şey elde etmek için, bu sebeplere yapışılması lâzımdır. Meselâ buğday hâsıl olması için tarlayı sürmek, ekmek, ekini biçmek lâzımdır. İnsanların bütün hareketleri, işleri, Allahü teâlânın bu âdeti içinde meydana gelmektedir.

Allahü teâlâ, sevdiği insanlara iyilik, ikrâm olmak için, kendisine ve Peygamberine düşman olanları aldatmak için, âdetini bozarak, sebepsiz şeyler yaratıyor. Meselâ, mu'cize ve kerâmet böyledir. Peygamberlerden ilâhî, âdetinin dışında ve ilâhî kudretiyle yarattığı şeylere «**Mu'cize**» denir. Peygamberlerin mu'cize göstermesi lâzımdır. Mu'cize, Peygamberlerin doğruluğunu göstermek hususunda, Allahü teâlânın bir şehâdetidir. **Mu'cizenin şartları vardır:**

1- Allahü teâlânın, alışılmış (mutad) sebepler olmadan mu'cizeyi yaratmasıdır. Çünkü, Onun peygamberini tasdik ettirecektir.

2- Mu'cize, âdet dışı olmalıdır. Âdet olan şeyler, meselâ güneşin hergün doğudan doğması, ilkbaharda çiçeklerin açması mu'cize olmaz.

3- Bunu, başkalarının yapamaması lâzımdır.

4- Peygamber olduğunu bildiren kimsenin istediği zaman meydana gelmelidir.

5- Peygamberin isteğine uygun olmalıdır. Meselâ şu ölü-yü dirilteceğim deyince, başka hârika meydana gelirse, meselâ dağ ikiye ayrılırsa mu'cize olmaz.

6- İsteyip de meydana gelen mu'cize, kendisini yalanla-

mamalıdır. Meselâ, şu hayvan ile konuşacağım deyince, hayvan (Bu yalancıdır) derse mu'cize olmaz.

7- Mu'cize, peygamber olduğunu söylemeden önce meydana gelmemelidir. Îsâ aleyhisselâmın beşikte konuşması ve sevgili Peygamberimizin başı üstünde bulutun dolaşması hâdiselerine «İrhâs» denir.

Her peygamber mu'cize göstermiştir. Kur'ân-ı kerîmde, bazı peygamberlerin gösterdiği mu'cizeler haber verilmektedir. Meselâ, Nuh aleyhisselâmın gemisinin tufandan kurtulması, İbrâhim aleyhisselâmın Nemrud'un ateşinde yanmaması, Îsâ aleyhisselâmın babasız doğması, Sevgili Peygamberimizin Mi'râc gecesi mi'râca çıkması, işâret etmesi ile ayın ikiye ayrılması bunlardan bazılarıdır.

Allahü teâlânın, Peygamberine tâbi olan ümmetindeki evliyâda da âdet dışı olarak ilâhî kudreti ile yarattığı şeylere de «**Kerâmet**» denir. **Kerâmet, haktır.** Evliyânın gösterdiği kerâmet, ümmeti olduğu peygamberin mu'cizesidir. Evliyânın kerâmet göstermesi lâzım değildir. Onlar, kerâmet göstermek istemez. Allahü teâlâdan utanırlar.

Sâlih, dindar olan hakîkî müslimânlardan meydana gelen hârikulâde şeylere de «**Firaset**» denir. Sevgili Peygamberimiz buyurdu ki: **(Mü'minin firasetinden korkunuz! Çünkü o, Allahü teâlânın nûru ile bakmaktadır).**

Kâfirlerden ve açıkca günâh işleyenlerden meydana gelen âdet dışı şeylere «**Sihir, büyü**» ve «**İstidrac**» denir. Bunların dinde kıymeti yoktur.

PEYGAMBERLER NİÇİN GÖNDERİLMİŞDİR?

Allahü teâlâ, kullarına çok acımakta, onların dünyada râhat ve huzûr içinde yaşamalarını, âhirette de sonsuz se'âdete kavuşmalarını istemektedir. Bunun için, insanlar arasından seçtiği en üstün, en iyi kimseleri peygamber yapmış, bunlara kitâblar göndererek huzûr, se'âdet yolunu göstermiştir. Se'âdete kavuşmak için, önce kendisine ve peygam-

berlerine inanmak lâzım olduğunu bildirmiş, sonra kitâblarındaki tekliflere uymayı emir etmiştir. Böyle inanan ve teklifleri beğenen insana «**Mü'min**» ve «**Müslimân**» denir.

Allahü teâlâ, insanları olgunlaştırmak ve kalblerindeki hastalıklarını tedâvi etmek için, ezelde merhamet ederek, peygamberler göndermeyi dilemişti. Peygamberlerin, bu vazifelerini yapabilmeleri için, itaât edenlere müjde bildirmeleri lâzımdır. Âhirette, inanmayanlar için azap, itaât edenler için sevâb bulunduğunu haber vermeleri lâzımdır. Çünkü insan, kendine tatlı gelen şeylere kavuşmak ister. Bunlara kavuşabilmek için, doğru yoldan sapar, günâh işler. Başkalarına kötülük yapar. İnsanları kötülük yapmaktan korumak, dünyada ve âhirette râhat ve huzûr içinde yaşamalarını sağlamak için peygamberlerin gönderilmesi lâzımdır. Dünya hayâtı kısadır. Âhret hayâtı sonsuzdur. Bunun için, âhret hayâtındaki se'âdeti sağlamak önce gelmektedir.

Allahü teâlâ, kullarına kurtuluş yolunu göstermek için peygamberlerini göndermiştir. Onlardan dördüne büyük kitâb göndermiştir. Bunlar **Zebur, Tevrat, İncil** ve **Kur'ân-ı kerîm**dir. Kitâblarının hiçbirinde çarpık, sapık ve bozuk birşey yoktur. Onun son Peygamberi Muhammed aleyhisselâma indirdiği kitâbı Kur'ân-ı kerîmdir. Kur'ân-ı kerîmde, kullara lâzım olacak herşey bildirilmiştir. Bunlara inanmayanlar azap ile korkutulmuş, İslâmın emirlerini yapan ve yasaklarından kaçanları ise Cennet ile müjdelenmiştir.

Allahü teâlâ kullarının dinlerini, Muhammed aleyhisselâma göndermekle tamamladı. İslâm Dîninde olanlardan râzı olacağını bildirdi. Geçmiş zamanlarda da, açık âyetleri ve büyük mu'cizeleri bulunan peygamberleri kullarına gönderdi. Muhammed aleyhisselâmdan sonra hiçbir peygamber gelmeyeceğini Kur'ân-ı kerîmde bildirdi. A'mâ (kör) olanların yol göstericiye teslim olmaları gibi ve çaresizlikten şaşırmış olan hastanın merhametli doktorlara kendini teslim etmesi gibi, insanların da aklın eremiyeceği faydalara kavuşabilmeleri ve felâketlerden kurtulabilmeleri için, gönderdiği

peygamberlere teslim olmalarını diledi.

Muhammed aleyhisselâmı, peygamberlerinin en üstünü, en merhametlisi yaptı. Onun milletini, en âdil ümmet eyledi. Onun dînini, hepsinden olgun eyledi. Onun dîni, bütün dinleri nesh etmiş, hükümlerini yürürlükten kaldırmıştır. Onun hâlinde aşırılık ve noksanlık olmadığını, derecesinin üstünlüğünü ve bütün varlıkların Peygamberi olduğunu Kur'ân-ı kerîmde, çeşitli âyetlerde bildirdi. Birliğini ve hiçbir şeye benzemediğini anlatmak için ve kullarının bilgilerinin ve işlerinin düzenlenmesi ve hasta kalblerinin tedâvisi için, Onu kullarına son Peygamber olarak gönderdi.

PEYGAMBERLERİN SIFATLARI

Peygamberler, insanlık ihtiyaçları bakımından diğer insanlar gibidirler. Doğarlar, yerler, içerler, hastalanırlar ve ölürlər. Evlenirler ve çocukları vardır. Fakat peygamber olan kişi, yaratılışı, huyu, ilmi ve akli, zamanında bulunan insanlardan üstün, kıymetli ve muhteremdir. Hiçbir kötü huyu, beğenilmeyecek hâli yoktur. Peygamber olduğu bildirilmeden önce ve bildirildikten sonra, küçük ve büyük hiçbir günâh işlemez. Peygamber olduğu bildirildikten sonra, Peygamber olduğu yayılınca, anlaşılınca kadar körlük, sağırılık ve benzerleri, ayıp ve kusurları da olmaz. Her peygamberde yedi sıfat (özellik) bulunduğuna inanmak lâzımdır:

1- **Emânet** (Güvenilir olmak): Peygamberler her bakımdan güvenilir kişilerdir. Aslâ emânete hıyânet yapmazlar. Herkesin güvenini kazanırlar. Peygamberliği bildirilmeden önce de böyledirler. Nitekim Sevgili Peygamberimiz, kendisine peygamberlik bildirilmeden evvel de, “Muhammed”ül-emîn” adı ile tanınıyordu.

2- **Sıdk** (Doğruluk): Peygamberler, sözlerinde, işlerinde ve her türlü davranışlarında doğru ve dürüst insanlardır. Onlar aslâ yalan söylemezler. Ne söylemişlerse hepsi doğrudur. Allahü teâlâdan kullarına ulaştırdıkları her emir ve yasak haktır, doğrudur.

3- **Tebliğ** (Bildirmek, açıklamak): Peygamberlerin bildirdikleri emir ve yasakların, güzel ahlâk ile ilgili hükümlerin hepsi, Allahü teâlâdan gelen vahiyden ve kendilerine ulaşan haberlerden başkası değildir. İnsanlara bildirdiklerinde, açıkladıklarında hiçbir noksanlık ve fazlalık yoktur. Bir kimsenin hatırı için kendilerinden bir ilâve veya değişiklik yapmazlar.

4- **Adâlet**: Peygamberler âdildirler. Hiç zulm, haksızlık yapmazlar. İnsanlar içinde her hükmü doğru olan peygamberlerdir. Hakemlikte, insanlar arasındaki ihtilâfları çözmekte, en doğru hükmü verirler. Kimsenin hatırı için adâletsizlik yapmazlar.

5- **İsmet** (Günâh işlememek): Peygamberler, küçük ve büyük hiçbir günâh işlemmezler. Hiçbir kötü huyları yoktur. Beğenilmeyen, insanı küçük düşüren ve insanların nefret ettikleri şeylerden hiçbiri peygamberlerde bulunmaz. Peygamberliği bildirilmeden önce ve peygamberliği bildirildikten sonra da günâhsızdırlar.

6- **Fetânet**: Peygamberler, çok akllı ve çok anlayışlı kimselerdir. İnsanlar arasında aşağı olan kimselerden peygamber olmamıştır. Körlük, sağırılık, topallık gibi ayıp ve kusurları bulunan kimselerden, kölelerden ve kadınlardan peygamber gelmemiştir.

7- **Emnü'l-azl**: Peygamberler, peygamberlikten dünyada ve âhirette azil olmazlar. Peygamberlik görevinden atılmazlar. Önce gelen peygamberlerin getirdiği dinler, yürürlükten kalkmakla, peygamberlikten azil lâzım gelmez. Çünkü, peygamberlik onlara Allahü teâlâ tarafından ihsân edilmiştir. Çalışmakla elde edilmez. Evliyâlık ise çalışmakla kazanılır. Elden çıkabilir.

PEYGAMBERLERİN SAYILARI

Peygamberlerin sayıları belli değildir. 124.000 den çok oldukları meşhurdur. Bunlardan **313** veya **315** adedi «Re-

sûl»dür. Bunların içinde de altısı daha yüksektir. Bunlar «**“Ulûl-azm»** peygamberlerdir. Bu büyük peygamberler Âdem, Nuh, İbrâhim, Mûsâ, Îsâ, Muhammed «aleyhimüsse-lâm» dır.

Peygamberlerin içinde otuzüç adedi meşhurdur. Bunların adı; **Âdem, İdris, Şît (veya Şist), Nûh, Hud, Sâlih, İbrâhim, Lût, İsmâil, İshak, Ya’kûb, Yûsûf, Eyyûb, Şu’ayb, Mûsâ, Harun, Hıdır, Yûşa’ bin Nûn, İlyas, Elyesa’, Zülkifl, Sem’un, İşmoil, Yûnûs bin Metâ, Dâvûd, Süleymân, Lokman, Zekeriyyâ, Yahyâ, Üzeyr, Îsâ bin Meryem, Zülkarneyn ve Muhammed** “aleyhimüsselâm”dır.

Bunlardan yalnız yirmisekizinin isimleri Kur’ân-ı kerîmde bildirilmiştir. Şît, Hıdır, Yûşa, Sem’un ve İşmoil bildirilmemiştir. Bu yirmisekizden Zülkarneyn, Lokman ve Uzeyr’in peygamber olup olmadıkları belli değildir. Zülkifl aleyhisselâmın ikinci adı Harkıldır. Bunun İlyas ve İdris yahut Zekeriyya olduğunu söyleyenler de vardır.

İbrâhim aleyhisselâm, “Halîlullah”dır. Çünkü bunun kalbinde Allah sevgisinden başka, hiçbir mahlûkun sevgisi yoktu. Mûsâ aleyhisselâm, “Kelimetullah”dır. Çünkü, Allahü teâlâ ile konuştu. Îsâ aleyhisselâm “Rûhullah”dır. Çünkü babası yoktur. Yalnız (OL) kelime-i ilâhiyyesi ile anasından dünyaya geldi. Bundan başka, Allahü teâlânın hikmet dolu kelimelerini, va’z vererek, insanların kulaklarına ulaştırdı.

Bütün varlıkların yaratılmasına sebep olan ve Âdem oğullarının en üstünü, en şerefli, en kıymetlisi bulunan Muhammed aleyhisselâm, “**Habîbullah**”dır. Onun Habîbullah olduğunu ve büyüklüğünü, üstünlüğünü gösteren şeyler pek çoktur. Bunun için Ona, mağlup olmak, bozguna uğramak gibi sözler söylenemez. Kıyâmette, herkesten önce kabrden kalkacaktır. Mahşer yerine gidecektir. Cennete herkesten önce girecektir. Güzel ahlâkı, sayılmakla bitmez ve insan gücü yetiştirmez.

MENKİBE

İftira Edilmişti

Yûsuf aleyhisselâm büyük ve çok güzel bir Peygamberdi. Gençliğinde bir iftira sebebiyle, hapse atıldı. Fakat orada bile, güzel ahlâkı ile etrafındakilere, kendisini hemen sevdirdi. Hem ibâdet, hem de herkese yardım ediyordu. Okuma-yazma öğretir, hastaları ziyâret eder, üzüntülü olanları teselli ederdi. Onlara sabr etmelerini ve sevdiklerine bir gün kavuşacaklarını söyleyerek yumuşatırdı. Mahpusların rüyâlarını "tâbir" ederdi. Çok iyi rüyâ "tâbir" cisiydi:

Birgün yanına, iki genç yaklaştı. Biri Kralın şerbetçisi, öbürü de ekmekçisi idiler. Rüyâ görmüşlerdi. Önce şerbetçi söyledi:

- Rüyâmda kendimi, şerbet yapar halde gördüm!

Sonra ekmekçi:

- Ben de rüyâmda kendimi, başımda ekmek götürürken; yırtıcı bir kuş geldi ve o ekmeği yerken gördüm dedi.

Bunların ikisi de "Kralı öldürmeye çalışmak" suçundan, zindana atılmışlardı.

Hazreti Yûsuf dedi ki:

- Ey benim zindan arkadaşlarım!

Şerbetçi kurtulacak ve saraydaki işine yeniden girecek. Ekmekçi olanınız ise suçludur. Başının etini, kuşlar yiyecek. Muhakemeleri sırasında ekmekçi gerçekten suçlu bulundu. Asıldı, başının etini yırtıcı kuşlar yedi. Şerbetçi suçsuz bulunduğu için saraya geri alındı. İşine devam etti.

Hapisten çıkarken hazret-i Yûsuf şerbetçiye:

- Kralına benden bahset ki, suçsuz olduğum halde hapis günlerimin uzadığını anlasın, dedi.

Fakat Şerbetçi, Saraya kavuşmanın heyecanı sırasında, hazret-i Yusuf'un ricâsını unuttu. Tâ hükümdar bir rüyâ görünceye kadar! Hükümdar "Reyan bin Velid" gördü ki:

"Yedi zayıf inek, yedi kuvvetli ineği yiyorlar! Yedi yeşil buğday başağı yanında yedi tane kuru başak bulunmakta!.."

Mısır'daki bütün âlim, kâhin ve rüyâ tâbircisi kimseler rüyâyı tâbir işinin içinden çıkamadılar. İşte o anda Şerbetçinin aklına, zindandaki hazret-i Yûsuf geldi.

Hükümdara vaziyeti arzetti. Reyan bin Velid:

- Hemen getirin, emrini verdi.

Şerbetçi sevinerek, hapishaneye koştu. Hazret-i Yûsuf'a:

- Seni sarayda bekliyorlar! Artık hürsün!..

Müjdesini verdi. Fakat Yûsuf Peygamber:

- Hükümdarın afvı ile, bu zindandan çıkmam. Ancak suçsuzluğum isbat olunursa çıkarım. Çünkü "adâlet" bunu gerektirir, dedi. Şerbetçi çok şaşırdı. Hemen neticeyi Hükümdara arzetti:

İyi bir insan olan Reyan bin Velid, hemen tahkikat ve muhakemenin yapılmasını temin etti.

Hazret-i Yûsuf suçsuz olduğunu kendisi bildiği halde, hâkimin kararını herkesin öğrenmesini istedi. Berâat etti. Saraya gitti. Hükümdarın rüyâsını tâbir etti:

- Yedi sene ülkenizde, bolluk olacak. Ekinlerinizi ekin, fazlasını iyice saklayın. Çünkü arkasından yedi yıl da, kıtlık olacaktır!

Hükümdar, Onun ilmine ve ahlâkına hayran kaldı. Sonunda Hazret-i Yûsuf'a Mısır'ın hazinelerini ve Devlet Mühürünü teslim etti.

Peygamberlerin hepsi, güzel ahlâklıdır. Biz de onlar gibi, doğru ve ahlâklı olmaya çalışalım.

İLK İNSAN VE İLK PEYGAMBER

ÂDEM "aleyhisselâm"

Allahü teâlânın yarattığı ilk insan ve gönderdiği ilk Peygamber, Âdem aleyhisselâmdır. Bütün insanların babasıdır.

Allahü teâlâ, hazret-i Âdem'i yeryüzünde yarattı. Çeşitli memleketlerden getirilen toprakları melekler su ile çamur yapıp, insan şekline koydu. Hazret-i Âdem, bu halde Mekke ile Tâif arasında kırk yıl yatıp (salsâl) oldu. Pişmiş gibi kuru-du. Önce Muhammed aleyhisselâmın nûru alınına kondu. Sonra Muharrem ayının onuncu Cum'a günü rûh verildi. Her şeyin ismi ve faydası kendisine bildirildi.

Allahü teâlânın emri ile bütün melekler hâzret-i Âdem'e doğru secde etti. Meleklerin hocası olan İblîs, Allahü teâlânın emrini dinlemedi ve secde etmedi. Bu yüzden ebedî olarak Allahın la'netine uğradı. Âdem aleyhisselâm kırk yaşında iken (Firdevs) adındaki Cennet'e götürüldü. Cennet'te iken hazret-i Havvâ yaratıldı. Allahü teâlâ bunları nikâh etti. Hazret-i Âdem ve Havvâ Cennet'te bin yıl kadar yaşadılar. Allahü teâlâ bunlara Cennet'te bir ağacın meyvasından yemelerini yasak etmişti. Bu emri unutarak, yasak edilen ağaçtan önce hazret-i Havvâ, sonra da hazret-i Âdem yediler. Bu sebeple Cennet'ten çıkarıldılar. Âdem aleyhisselâm Hindistanda Seylân (Serendip) adasına, hazret-i Havvâ ise Cidde'ye indirildi. İkiyüz sene ağlayıp yalvardılar. Sonra Allahü teâlâ tevbelerini ve duâlarını kabûl edip hacca gelmeleri emretti. Hazret-i Âdem ile hazret-i Havvâ, Arafat ovasında buluştular.

Hazret-i Âdem Mekke'de Kâ'be'yi yaptı. Her yıl hac yaptı. Bir müddet burada kaldıktan sonra Şam'a geldiler. Hazret-i Âdem'in burada yirmi defa ikiz evlâdı, bir defa da yalnız Şit «aleyhisselâm» oldu. Neslinden kırkbın kişiyi gördü.

Hazret-i Âdem, çok güzeldi. Siyah saçlı ve buğday renkliydi. Hazret-i Havvâ da böyleydi. Hazret-i Âdem'in hiç sakalı yoktu. İnsanlarda ilk sakalı çıkan hazreti Şit aleyhisselâmdır. Hazret-i Âdem bir rivâyete göre, ikibin yaşına gelince, onbir gün hasta olup, Cum'a günü vefât etti. Hazret-i Havvâ ise, 40 sene sonra Ciddede vefât etti. Kabrleri Kudüs'te veya Minada Mescid-i Hifde veya Arafat'tadır.

Hazret-i Âdem'in boyu ve yaşı kesin olarak bildirilme-

miştir. Hazret-i Âdem, binbeşyüz yaşında iken evlâdına Peygamber oldu. Evlâdı çeşitli dil ile konuştu. Cebrâil aleyhisselâm, Hazret-i Âdem'e oniki kerre gelmiştir. Allahü teâlâ, Ona on suhuf (risâle, küçük kitâb) indirdi. Hazret-i Âdem'e oruc tutmak, hergün bir vakit namaz kılmak, gusl abdesti emredildi. Kitâb gelip fizik, kimyâ,tıp,eczacılık, matematik bilgileri öğretildi. Süryânî, İbrânî ve Arabî diller ile kerpiç üstüne çok yazı yazıldı.

İlk insanlar,bazı târihçilerin zannettiği gibi ilmsiz,fensiz,görgüsüz,çıplak ve vahşî kimseler değildi.Bugün Asya,Afrika çöllerinde ve Amerika ormanlarında tunç devrindekilere benzeyen vahşîler yaşadığı gibi,ilk insanlarda da bilgisiz basit yaşayanlar vardı.Bundan dolayı ne bugünkü,ne de ilk insanların hepsi için vahşîdir denilemez.Hazret-i Âdem ve ona inananlar şehirlerde yaşarlardı.Okuma-yazma bilirdi.Demircilik,dokumacılık,çiftçilik,ekmek yapmak gibi san'atları vardı.Altın üzerine para dahi basılmış,mâden ocakları işletilip,çeşitli aletler yapılmıştı.

SON PEYGAMBER MUHAMMED “aleyhisselâm”

Muhammed aleyhisselâm bütün peygamberlerin en üstünü ve en sonuncusudur. Allahü teâlânın Resûlüdür. Habîbidir. Babası Abdullahdır. Annesinin adı Âminedir. Mîlâdın beşyüzyetmişbir (571) senesi Nisan ayının yirmisine rastlayan, Rebî'ul-evvel ayının onikinci Pazartesi gecesı, sabaha karşı, Mekke'de doğdu. Babası, O doğmadan iki ay kadar önce ölmüştü. Altı yaşında iken annesi, sekiz yaşında iken dedesi Abdülmuttalib öldü. Sonra, amcası Ebû Tâlibin yanında büyüdü. Yirmibeş yaşında iken, Hadîce-tül-Kübrâ ile evlendi. Bundan 6 çocuğu oldu.Dördü kız, ikisi erkekti. İlk çocuğunun adı Kâsımdır. Bundan dolayı, kendisine «Ebül-Kâsım» (Kâsım'ın babası) da denir. Kırk yaşında iken, bütün insanlara ve cinne Peygamber olduğu bildirildi. Üç sene sonra, herkesi îmnâna çağırmaya başladı.

Elliki yaşında iken, bir gece Mekke'den Kudüs'e ve ora-

dan göklere götürölüp getirildi. Bu yolculuğuna «Mi'râc» denir. Mi'râcda, Cennetleri, Cehennemleri ve Allahü teâlâyı gördü. Beş vakit namâz, bu gece farz oldu. [Mi'râc için, 541.ci sahîfeye bakınız!]

Milâdın 622 yılında, Allahü teâlânın emri ile, Mekkeden Medîne'ye gitti. Bu yolculuğuna «Hicret» denir. O yıl, Medîne şehrine geldiği Eylöl ayının yirminci günü müslimânların tarih başlangıcı oldu. Müslimânların «Hicrî kamerî» seneleri de, o yılın Muharrem ayından başlar. Hicretin onbirinci ve milâdın 632.nci senesinde, Rebi-ulevel ayının onikinci Pazar-tesi günü, öğleden evvel vefât etti. Salı'yı Çarşamba'ya bağ-layan gece yarısı, vefât etmiş olduğu odaya defnedildi. Vefâ-tında, kamerî seneye göre (63), milâdî seneye göre de (61) yaşındaydı.

Muhammed “aleyhisselâm” beyâzdır. Bütün insanların en güzeliydi. Onun güzelliğini bir kerre gören, hattâ rüyâda gö-ren kimsenin ömrü, lezzet ve neş'e ile geçmektedir. O, her zamanda, dünyânın her yerinde olan ve gelecek olan her in-sandan, her bakımdan üstündür. Akı, fikri, güzel huyları, bütün organlarının kuvveti her insandan çoktu.

Muhammed aleyhisselâm 9 veya 12 yaşında iken amcası Ebû Tâlib ile Şam tarafından Busra'ya kadar, 17 yaşında di-ğer amcası Zübeyr ile Yemen tarafına, 20 yaşında hazret-i Ebû Bekir ile Şam tarafına ve 25 yaşında iken yine Ticaret için hazret-i Hatice'nin mallarını satmak üzere Şam tarafına olmak üzere dört defa seyahate çıktı. Bu seyahatlerinden başka hiçbir yere seyahat yapmadı. Ümmî idi. Ya'nî hiç mektebe gitmedi. Kimseden ders almadı. Fakat, herşeyi bili-yordu. Ya'nî herneyi düşünse, herneyi bilmek istese Allahü teâlâ ona bildiriyordu. Cebrâîl “aleyhisselâm” adındaki me-lek gelip ona her istediğini söylüyordu. Mubârek kalbi, gü-neş gibi, nur saçıyordu. Onun saçtığı ilm, ma'rifet nûrları, radyo dalgaları gibi, yerlere, göklere, heryere saçılıyordu. Şimdi, kabrinde de yaymaktadır. Yayma kuvveti, her an art-maktadır. Elektromanyetik dalgaları almak için, radyo alıcı-

sı lâzım olduğu gibi, onun nurlarını almak için de, ona inanan ve seven ve gösterdiği yolda giderek temizlenen kalb lâzımıdır. Allahü teâlâ, bedenimizi, maddemizi, hayâtımızı, yetiştirmek için güneş enerjisini sebep kıldığı gibi rûhlarımızı, kalblerimizi olgunlaştırmak, insanlıkta yükseltmek için de, Muhammed aleyhisselâmın kalbini, oradan fışkıran nûrları sebep kılmıştır. İnsanı besliyen, yapısını ve enerjisini sağlayan bütün besin maddeleri, güneş enerjisi, özümleme ile hâsıl oldukları gibi, kalbe, rûha gıdâ olan, evliyânın sohbetleri, sözleri ve yazıları da, hep Resûlullahın mübârek kalbinden fışkıran nûrlarla hâsıl olmuştur.

Allahü teâlâ, Cebrâîl “aleyhisselâm” adındaki bir melek ile, Muhammed aleyhisselâma (KUR’ÂN-I KERÎM)i gönderdi. İnsanlara dünyâda ve âhîrette lüzumlu, faydalı olan şeyleri emretti. Zararlı olanları yasak etti. Bu emrlerin ve yasakların hepsine «İslâm Dîni» veyâ «İslâmiyyet» denir.

Muhammed aleyhisselâmın her sözü doğrudur, kıymetlidir, faydalıdır. Böyle olduğuna inanan kimseye «Mü’min» ve «Müslimân» denir. Muhammed aleyhisselâmın sözlerinden birine inanmayan, beğenmiyen kimseye «Kâfir» denir. Allahü teâlâ, mü’min olanı sever. Bunu Cehennemde sonsuz olarak bırakmaz. Ya Cehenneme hiç sokmaz, Yahut, kabahati için, soksa da, sonra Cehennemden çıkarır. Kâfir olan kimse, Cennete giremez. Doğru Cehenneme girer ve oradan hiç çıkmaz. Ona inanmak, Onu sevmek, bütün se’âdetlerin, râhatlıkların, iyiliklerin başıdır.

Muhammed aleyhisselâmın seyyid-ül-enbiyâ olduğunu, ya’nî peygamberlerin en üstünü olduğunu gösteren sayısız şeylerden birkaçı şöyledir:

Kıyâmet günü, bütün Peygamberler Onun sancağı altında gölgeleneceklerdir. Allahü teâlâ, her peygambere emir bu yurdu ki, mahlûkların içinde, seçip sevdiğim, habîbim Muhammed aleyhisselâmın Peygamber olduğu zamana erişirseniz, Ona îmân ediniz ve yardımcı olunuz. Bütün peygamberler de, ümmetlerine böyle vasiyyet ve emir eyledi.

Muhammed aleyhisselâm, «Hâtem-ül-enbiyâ»dır. Ya'nî ondan sonra hiç peygamber gelmeyecektir. Mübârek rûhu, her peygamberden önce yaratıldı. Peygamberlik makamı, en önce Ona verildi. Peygamberlik, Onun dünyaya teşrif etmesi ile tamamlandı. Îsâ aleyhisselâm, kıyâmete doğru, hazreti Mehdi zamanında gökten Şam'a inecek ise de, yeryüzüne, Muhammed aleyhisselâmın dînini yayacaktır. Onun ümmetinden olacaktır.

Muhammed aleyhisselâm, peygamberlerin üstünü, âlemlerin rahmetidir. Onsekizbin âlem, Onun rahmet deryasından faydalanmaktadır. Sözbirliği ile, bütün insanların ve cinnin Peygamberidir. Başkaları, belli bir memlekette, belli bir kavme peygamber gönderilmişlerdi. Resûl-i ekrem “sallallahü aleyhi ve sellem” ise, bütün âlemlere, canlı, cansız her mahlûka Peygamberdir. Allahü teâlâ başka peygamberleri isimleri ile söylemiştir. Muhammed aleyhisselâmı ise, ey Resûlüm, ey Peygamberim diyerek taltif buyurmuştur. Başka peygamberlerin herbirine verilen her mu'cizenin benzeri, kendisine de ihsân buyurulmuştur. Âlemlerin Rabbi olan Allahü teâlâ, sevgili Peygamberine, o kadar çok ikrâmda bulunmuştur, o kadar çok mu'cize vermiştir ki, başka hiçbir peygamberine böyle vermemiştir. Mübârek parmağı ile işâret buyurunca, ayın ikiye ayrılması, Mi'râca çıkması ve mübârek avucuna aldığı taşların tesbih etmesi (Allahü teâlânın ismini söylemesi), ağaçların (Yâ Resûlallah) diyerek, kendisine selâm vermesi, Resûlullah yanından ayrıldığı için dayanarak hutbe okuduğu “Hannâne” denilen kuru odunun sesli ağlaması, mübârek parmakları arasından saf su akması, âhirette (Makam-ı Mahmud), (Şefa'at-i kübrâ), (Kevser havuzu), (Vesîle) ve (Fâdile) adındaki makamlar verilmesi, Cennete girmeden önce, cemâl-i ilâhîyi görmekle şereflenmesi ile ve dünyada hulk-ı azim, dinde yakîn, ilm, hilim, sabr, şükür, zühd, iffet, adâlet, mürüvvat, hayâ, şecâ'at, tevâzu, hikmet, edeb, semahat (iyilik etmek), merhamet, re'fet (kayırmak) ve bitmez tükenmez fazîletleri ve şereflemleri, bütün

peygamberlerin üstüne çıkarılmıştır.

İki cihân se'âdetine kavuşmak, ancak ve yalnız dünya ve âhiretin efendisi olan, Muhammed aleyhisselâma tâbi olmağa bağlıdır. Ona tâbi olmak için, îmân etmek ve islâmiyyetin emir ve yasaklarını öğrenmek ve yapmak lâzımdır. Onun Peygamber olduğuna inanmamak ise, bütün felâketlerin, sıkıntıların, kötülüklerin başıdır.

Âhirette, Cehennemden kurtulmak, yalnız Muhammed aleyhisselâma tâbi olanlara mahsustur. Dünyada yapılan bütün iyilikler, bütün keşfler, bütün hâller ve bütün ilmler, Resûlullahın “sallallahü aleyhi ve sellem” yolunda bulunmak şartı ile, âhirette işe yarar. Yoksa, Allahü teâlânın Peygamberine tâbi olmayanların yaptığı her iyilik, dünyada kalır ve âhiretin harap olmasına sebep olur.

***Canım kurban olsun senin yoluna,
Adı güzel, kendi güzel Muhammed! «aleyhisselâm»
Gel şefâat eyle kemter kuluna,
Adı güzel, kendi güzel Muhammed! «aleyhisselâm»
Mü'min olanların çoktur cefâsı,
Âhirette olur zevk-u safâsı,
Onsekizbin âlemin Mustafâsı,
Adı güzel, kendi güzel Muhammed! «aleyhisselâm»
Yedi kat gökleri seyrân eyleyen,
Kürsînin üstünde cevân eyleyen,
Mi'râcda, ümmetin Hakdan dileyen,
Adı güzel, kendi güzel Muhammed! «aleyhisselâm»
(Yûnus) neyler iki cihânı sensiz,
Sen hak Peygambersin şeksiz şüphesiz!
Sana uymıyanlar, gider îmânsız,
Adı güzel, kendi güzel Muhammed! «aleyhisselâm»***

MENKİBE

Siz Peygamber misiniz?

Emir-ül Mü'minin hazret-i Ali "radıyallahü anh" ordusu ile harbe giderken bir konak yerinde su bulamadı. Her ne kadar sağa sola koştular ise de, su bulamadılar. Nihayet uzakta bir kilise görüp yanına vardılar. Oradan su sordular. Kilisedekiler dediler ki:

- Buradan 10 mil uzakta su vardır.

Ordu gitmek istemişse de, hazret-i Ali, "Oraya gitmeye lüzum yoktur "buyurup, geri tarafı işâret ederek orayı kazmalarını söyledi. Biraz kazdılar, büyük bir taş görüldü. Bütün uğraşmalara rağmen taşı kaldıramadılar. Hazret-i Ali "radıyallahü anh" atından inerek mübârek parmaklarını taşın altına sokup kaldırdı. Oradan saf, tatlı ve soğuk bir su çıktı. Ordu bu sudan içti ve kaplar dolduruldu.

Kilisenin Râhibi uzaktan bu durumları gördü. Sevinç içinde hazret-i Ali'nin huzûruna gelip merakla sordu:

- Sizin peygamber olduğunuzu sanıyorum. Acaba yanılıyor muyum?

- Hayır ben peygamber değilim, ama son Peygamberin dâmâdı ve halifesiyim!

Râhib hemen kelime-i şehâdet getirerek müslimân oldu. Hazret-i Ali, müslimân oluş sebebini sorunca, râhib dedi ki:

- Ey mü'minlerin emiri! Bu kiliseyi, bu taşı kaldıran zâtı bekleyip görmek için yapmışlardır. Biz kitâblarımızda okuruz, âlimlerimizden de duyduk ki, burada bir kuyu vardır. Üzerindeki taşı Peygamber veya onun Halifesi kaldırabilir. Bu taşı sizin kaldırdığınızı görünce, yıllardır beklediğim arzuya kavuştum. Hazret-i Ali buyurdu ki:

- Allahü teâlâya hamd olsun!

Bu râhib orduya katılıp, çok savaştı ve şehîd olmak se'âdetine kavuştu. Namazını hazret-i Ali kıldırıldı. Kilisede câmi hâline getirildi.

MENKİBE

Kazdığı Kuyuya Düştü

Birgün Ebû Cehil, Peygamber Efendimize bir tuzak hazırlayarak evinin önüne bir kuyu kazdırır. Peygamber Efendimizi evine da'vet eder. Peygamber Efendimiz da'vet üzerine Ebû Cehil'in evine gelir. Cebrâil aleyhisselâm gelip, Ebû Cehil'in, evinin önünde tuzak için bir kuyu kazdığını söyler. Bu durum karşısında Peygamber Efendimiz tekrar kendi evlerine döneceği sırada, Ebû Cehil ise, geri dönmesine bir mânâ veremiyerek kendisine sormak için arkasından koştuğunda, kapının önündeki kuyuyu unutarak, adımını atar atmaz, kendi eliyle kazdığı kuyuya düşer.

Çıkarmak için ip uzattıklarında, bir türlü ipe kavuşamaz. İpler uzadıkça kuyu derinleşir. Bu hâl üzerine Ebû Cehil karanlık kuyuda çıldıracak gibi olur. Peygamber Efendimize haber verilerek, kendisinin çıkarılmasını ister. Durumu Peygamber Efendimize bildirirler. Hemen kuyu başına gelerek seslenir:

- Seni kuyudan çıkarırsam îmân eder misin?

O da kabûl eder görünüp der ki:

- Beni bu kuyudan çıkarırsan îmân edeceğim.

Peygamber Efendimiz mübârek ellerini uzatarak Ebû Cehil'i kuyudan çıkarır. Ebû Cehil kuyudan çıkınca der ki:

- Hayâtımda senin kadar güçlü sihirbaza rastlamadım, der ve îmân etmez

PEYGAMBERLER, SAHÂBÎLER VE İSLÂM ÂLİMLERİ

İnsanlar içinde rûhları en yüksek ve en olgun olanları, peygamberlerdir. Bunlar, hatâ etmekten, şaşmaktan, gafletten, hıyânet etmekten, taassup ve inattan, nefse uymaktan ve kin bağlamaktan korunmuşlardır. Ma'sum kimselerdir. Hiç günâh işlemezler. Peygamberler, Allahü teâlânın kendi-

lerine bildirdiği şeyleri söylerler ve açıklarlar. Onların bildirdikleri din bilgileri, emir ve yasaklar hep doğrudur. Hiçbiri bozuk değildir. Bunlara uyanlar, dünyada ve âhirette râhat ve huzûr içinde yaşarlar.

Peygamberlerden sonra insanların en yüksek ve en olgun olanları, peygamberlerin sahâbileridir. Kadın veya erkek, çocuk veya büyük bir müslimân, Resûlullah Efendimizi, çok az olsa da bir kere görürse, kör olan bir kere konuşursa ve îmân ile vefât ederse, buna «**Sahâbî**» denir. Birkaç kişi olursa «**Eshâb**» denir.

Eshâb-ı kirâmın hepsi, Resûlullah Efendimizin sohbetinde bulunmakla, nefslerinin isteklerinden tamamen kurtulup, kin, düşmanlık gibi kötü huylardan temizlendiler. Her biri, din büyüğü ve islâmın gözbebekleri olup, islâmiyyeti kuvvetlendirmek ve insanların en iyisine yardım etmek için bütün güçleri ile çalıştılar. İslâmiyyeti yükseltmek için, mallarını fedâ ettiler. Resûlullah Efendimize olan aşırı sevgileri uğrunda, evlerini, evlâdlarını, hanımlarını, tarlalarını, akarsularını, vatanlarını terk ve fedâ ettiler. Bütün bunların sevgisini, hattâ canlarının sevgisini bırakıp, Resûlullahın sevgisini seçtiler. Onunla konuşmak, Onunla beraber bulunmak şerefine kavuştular. Onun sohbeti bereketi ile çok büyük üstünlüklere eriştiler. Fizik ve kimyâ kanunlarının üstünde olan hârikalara ve mu'cizelere şâhit oldular. Başkalarının işittikleri şeyler, onlara açıkça gösterildi. Vahyin gelmesini, meleği görmekle şereflendiler.

Sonra gelenleri hiçbirine nasip olmayan yakınlıklar, üstünlükler, onlara ihsân edildi. Öyle yükseldiler, öyle sevildiler ki, başkalarının dağ kadar altın sadaka vermekle kazandıkları dereceler, bu büyüklerin bir avuç arpa vermekle kazandıkları derecelerın yarısı kadar olmadığı bildirildi. Allâhü teâlâ, onları Kur'ân-ı kerîmde medh ve senâ eyledi. Onlardan râzı olduklarını, onların da Allâh'tan râzı olduklarını bildirdi.

Eshâb-ı kirâmın hiçbirisi gösterişi sevmez, görünüşe bak-

mazdı. Hepsinin düşüncesi, kalblerini temizlemek idi. Hakî-kate ve mânâya bakarak edebi gözetirlerdi. Gösterişe ve söze bağlanmazlardı. Onların birinci düşünceleri ve arzuları, Resûlullahın emirlerini yapmak ve Onu incitecek en ufak şeyden sakınmaktı.

Eshâb-ı kirâmın en üstünleri “**Hulefâ-i râşidin**” denilen dört büyük halife olup, hazret-i Ebû Bekir, hazret-i Ömer, hazret-i Osman ve hazret-i Alidir “radiyallahü anhüm ecma’in”. Kendi aralarındaki yükseklikleri de, hilâfetleri sırası ile dir.

Resûlullah Efendimiz, (**Ümmetimin en merhametlisi Ebû Bekirdir. Allahü teâlânın emirlerini yapmakta en şiddetlisi Ömerdir. Hayâsı en çok olanı Osmandır. Dindeki zorlukları en çok çözen Alidir**) buyurmuşlardır.

Bu din büyüklerini sevmek, Peygamber Efendimizin sevgisinden dolayıdır. Bir hadîs-i şerîfte, (**Onları seven, beni sevdiği için sever. Onlara düşmanlık eden, bana düşman olduğu için eder**) buyurmuşlardır.

Bunların da bildirdiklerinin, açıkladıklarının hepsi doğrudur. Bunlar da yukarıda bildirilen kötülüklerden korunmuşlardır. Taassup, inat ile birbirlerinin sözlerine karşı gelmemişler, nefslerine uymamışlardır. Bunların âyet-i kerîmeleri ve hadîs-i şerîfleri açıklamaları, Allahü teâlânın dînini Onun kullarına bildirmek için ictihad etmeleri, Allahü teâlânın Peygamberimizin ümmetine büyük bir ihsânıdır, iyiliğidir. İctihadları, haktır, hepsi doğrudur.

Bu üstünlükler; sevdiklerini terk etmek, başkalarından daha önce müslimân olmak, Resûlullah'a son derece uymak, Onun sünnetine sımsıkı sarılmak, dînini yaymağa uğraşmak, küfrü, fitneyi, fesadı önlemek demektir.

Bunlardan sonra, Eshâb-ı kirâmın en üstünleri “**Aşere-i mübeşşere**”den, ya’nî Cennet ile müjdelenmiş on kişiden olanlardır. Bunlar: Ebû Bekir, Ömer, Osman, Ali, Talha, Zübeyr bin Avvam, Abdurrahman bin Avf, Sa’d İbni Ebî

Vakkâs, Sa'îd bin Zeyd ve Ebû Ubeyde bin Cerrahdır. Bunlardan sonra, Bedir harbinde bulunan 313 kişi üstündür. Onlardan sonra Uhud harbinde 700 arslanın arasında bulunanların hepsi, daha sonra da **”Bî’at-ür-rıdvân”**, ya’nî ağaç altında Resûlullah’a söz veren 1400 kişi üstündür.

Sevgili Peygamberimizin yolunda, canlarını, mallarını fedâ eden, Ona yardım eden Eshâb-ı kirâmın isimlerini, saygı ile, sevgi ile söylemekliğimiz, bize lâzımdır. Onların büyüklüğüne yakışmayan sözler söylemek, iftira etmek aslâ doğrudur. İsimlerini saygısızca söylemek sapıklıktır.

Peygamber Efendimizi seven kimsenin, Onun Eshâbının hepsini de sevmesi lâzımdır. Çünkü bir hadîs-i şerîfte buyruldu ki, **(Eshâbımı seven, beni sevdiği için sever. Onları sevmeyen kimse, beni sevmemiş olur. Onları inciten beni incitir. Beni inciten de, Allahü teâlâyı incitmiş olur. Allahü teâlâyı inciten kimse, elbette azap görecektir.)** Başka bir hâdis-i şerîfte, **(Allahü teâlâ benim ümmetimden bir kuluna iyilik yapmak isterse, onun kalbine, Eshâbımın sevgisini yerleştirir. Onların hepsini canı gibi sever)** buyurdu.

Eshâb-ı kirâmdan sonra, insanların en üstünleri, Eshâb-ı kirâmı görenler ve onların sohbetinde yetişen müslimânlardır. Bu büyük alimlere “Tâbi’în” denir. Bunlar, bütün bilgilerini Eshâb-ı kirâmdan almışlardır. Tâbi’inden sonra, insanların en üstünleri, bunları gören ve onların sohbetinde yetişen, dîn-i islâmı onlardan öğrenen müslimânlardır. Bunlara da **”Tebe-i Tâbiîn”** denir. Tâbiîn ve Tebe-i tâbiîn zamanında yetişen yüksek din âlimlerine **”Mezheb İmâmı”** denir. **(Mezheb)**, bir din âliminin Kur’ân-ı kerîmden ve Peygamberimizin hadîs-i şerîflerinden anlayıp ortaya çıkardığı din bilgileridir. Böyle yüksek bir âlime **”Müctehid”** denir.

Bunlardan sonra gelen asırlarda, kıyâmete kadar bulunan insanların en üstünleri, en iyileri de, bunlara tâbi olan, bunların bildirdiklerini öğrenip yollarında bulunan hakîkî müslimânlardır.

MENKİBE

Bir Damla Su!...

Eshâb-ı kirâmın ileri gelenlerinden hazret-i Huzeyfe anlatıyor: Yermük muharebesinde idi. Çarpışmanın şiddeti geçmişti ve mızrak darbeleri ile yaralanan müslimânlar düşükleri sıcak kumların üzerinde can veriyorlardı. Bu arada ben de, güç belâ kendimi toparlayarak , amcamın oğlunu aramaya başladım. Son anlarını yaşayan yaralıların arasında biraz dolaştıktan sonra, nihayet aradığımı buldum. Fakat ne çare!.. Bir kan seli içinde yatan amcamın oğlu, göz işaretleri ile bile zor konuşabiliyordu. Daha evvel hazırladığım su kırbasını göstererek dedim ki:

- Su istiyor musun?

Belli ki istiyordu. Çünkü dudakları hararetten âdeta kavrulmuştu. Göz işareti ile de "Çabuk hâlimi görmüyor musun?" der gibi bana bakıyordu.

Ben kırbanın ağzını açtım suyu kendisine doğru uzatırken, biraz ötedeki yaralıların arasından hazret-i İkrime'nin sesi duyuldu:

- Su! su! Ne olur, bir tek damla olsun su!

Amcamın oğlu Hâris, bu feryâdı duyar duymaz göz ve kaş işaretiyle suyu hemen hazret-i İkrime'ye götürmemi istedi.

Kızgın kumların üzerinde yatan şehîdlerin aralarından koşa koşa hazret-i İkrime'ye yetiştim ve hemen kırbamı kendisine uzattım. İkrime hazretleri elini kırabaya uzatırken hazret-i İyaş'ın iniltisi duyuldu:

- Ne olur bir damla su verin! Allah rızâsı için bir damla su!

Bu feryadı duyan hazret-i İkrime, elini hemen geri çekerek suyu İyaş'a götürmemi işaret etti. Suyu o da içmedi.

Ben kırbayı alarak şehîdlerin arasından dolaşa dolaşa hazret-i İyaş'a yetiştiğim zaman kendisinin son nefesinde Kelime-i Şehâdeti söylediğini duydum.

Benim getirdiğim suyu gördü. Fakat vakit kalmamıştı... Başladığı Kelime-i Şehâdeti ancak bitirebildi.

Derhal geri döndüm, koşa koşa hazret-i İkrime'nin yanına geldim; kırıbayı uzatırken bir de ne göreyim! Onun da şehîd olduğunu müşahade ettim.

Bâri dedim, amcamın oğlu hazret-i Hâris'e yetiştireyim.

Koşa koşa ona geldim, ne çâre ki o da ateş gibi kumların üzerinde kavrula kavrula rûhunu teslim etmişti.

DÖRT MEZHEB İMÂMI

Yeryüzünde bulunan bütün müslimânlara doğru yolu gösteren ve Muhammed aleyhisselâmın dînini değişmeden, bozulmadan öğrenmemize önderlik eden, dört büyük âlim olmuştur. Bunlar; İmâm-ı A'zam Ebû Hanife, İmâm-ı Mâlik, İmâm-ı Şâfi'î ve İmâm-ı Ahmed bin Hanbeldir.

1- İmâm-ı A'zam Ebû Hanife (Nu'man bin Sâbit): İslâm âlimlerinin en büyüklerindendir. Ehl-i sünnetin reisidir. Hicretin 80. senesinde Kûfede doğdu ve 150 de Bağdat'ta vefât etti. İmâm-ı A'zâmın Kur'ân-ı kerîmden ve hadîs-i şerîflerden anlayıp açıkladığı din bilgilerine, onun “**mezhebi**” denir. Buna uyan müslimânlara da “**Hanefî**” denir.

2- İmâm-ı Mâlik bin Enes: Çok büyük alimdir. Hicretin 95. yılında Medinede doğdu ve 179 da orada vefât etti. Bu büyük âlime uyanlara da “**Mâlikî**” denir.

3- İmâm-ı Muhammed bin İdris Şafi'î: İslâm âlimlerinin gözbebeğidir. 150 senesinde Filistinde, Gazzede doğdu. İki-yüzdört (204)de Mısırdaki vefât etti. Bu zâtın gösterdiği yolda bulunanlara “**Şafiî**” denir.

4- İmâm-ı Ahmed bin Hanbel: Hicretin 164. senesinde Bağdat'ta doğdu ve 241de orada vefât etti. İslâm binâsının temel direğidir. Bunun açıkladığı din bilgilerine uyarak işlerini ve ibâdetlerini yapanlara da “**Hanbelî**” denir.

Bu dört imâmın ve talebelerinin, Eshâb-ı kirâmdan öğre-

nip bildirdikleri doğru yola “**EHL-İ SÜNNET VEL-CE-MAÂT MEZHEBİ**” denir. Bugün bu dört imâmdan birine uymayan bir kimse büyük tehlikededir. Doğru yoldan sapmıştır. Bunlardan başka din imâmları da vardı. Onların da doğru mezhepleri vardı. Fakat, zamanla, mezhepleri unutuldu. Kitâblara geçirilemedi. Meselâ “**Fukahâ-i seb’a**” denilen Medinedeki yedi büyük âlim ve Ömer bin Abdülazîz, Süfyan bin Uyeyne, İshak bin Râheviye, Dâvüd-i Tâî, Âmir bin Şerâhil-i Şa’bî, Leys bin Sa’d, A’meş, Muhammed bin Cerîr et-Taberî, Süfyân-ı Sevrî ve Abdürrahman Evzâî bunlardandır. [Daha geniş bilgi için, 551.ci sahîfeye bakınız!]

***Hak teâlâ, ilmi çok yerde övdü, Kur’ânda,
Resûlün, ilmi emr eden sözleri, meydânda.***

***İslâmın en büyük düşmanıdır, bil, cehâlet,
çünkü, cehl mikrobusunun hastalığı, Felâket!***

***Cehâlet olan yerden, din gider dedi, Nebî,
Dîni seven, o hâlde ilmi, fenni sevmeli!***

***Cennet, kılnc gölgesinde, demedi mi hadîs,
atom gücü, jet uçuşuna bu emr, pek vecîz!***

***İslâmın zilletine cehldir, bütün illet!
Ey derdi cehâlet, sana düşmekle, bu millet!***

***Bir hâle getirdin ki, ne din kaldı, ne nâmûs,
ey sine-i islâma çöken, kapkara kâbus.***

***Ey, biricik düşman, seni öldürmeli evvel,
sensin, bize kâfirleri, üstün çıkaran el!***

***Ey, millet, uyan cehline kurban gidiyorsun!
İslâm geriliktir, diye bir damga yiyorsun!***

***Allahdan utan, bâri bırak, dîni elinden,
gir, leş gibi, topraklara kendin, gireceksen!***

***Lâkin bu sözüm de, te’sîr etmez ki câhile,
Allahdan utanmak da, olur elbet, ilm ile.***

ÂHİRET GÜNÜNE İNANMAK

Bütün canlıların hayâtı, belli bir ömür ile sınırlandırılmıştır. Yaratılan bütün varlıkların, mutlaka sonu gelecektir. Her şeyi yaratan ve onların sâhibi olan Yüce Rabbimiz, yarattığı varlıkların, fâni olduğunu ve her canlının ölümü tadacağını haber vermektedir. Zaten biz de, etrafımızda görebildiğimiz bütün canlıların, teker teker yok olup gittiklerini fark etmekteyiz. Dünyanın da içindekilerle birlikte yok olacağı bir an da gelecektir. Herkes için dünya hayâtı sona erecek, arkasından sonsuz bir hayât başlayacaktır.

Dünya, imtihan yeridir ve âhiretin tarlasıdır. Ölümden sonra insanlar, önce kabir hayâtı, sonra da hiç sona ermeyecek olan bir hayât yaşayacaklardır. Âhiret; insanın ölümü ile başlayıp, kıyâmetin kopması, insanların tekrar diriltilmesi, mahşerde hesâba çekilerek, işlerine ve ibâdetlerine göre Cennete veya Cehenneme gönderilmesinden sonra, sonsuz devam edecek olan bir hayâtdır.

ÂHİRET GÜNÜ NEDİR?

Âhiret, bu dünya hayâtının sona erdiği gün demektir. Bu zamanın başlangıcı, insanın öldüğü gündür. Kıyâmetin sonuna kadardır. Son gün denilmesi, arkasından gece gelmediği veyahut dünyadan sonra geldiği içindir. Kıyâmet, insanların ve bütün canlıların, öldükten sonra tekrar diriltilmesidir. Öldükten sonra dirilmeye inanmak lâzımdır. Kemikler, etler çürüyüp toprak ve gaz olduktan sonra, hepsi yine bir araya gelecek, rûhlar bedenlerine girip, herkes mezardan kalkacaktır. Bunun için bu zamana «Kıyâmet Günü» denir.

Mühim Açıklama

Bitkiler havadan karbondioksit gazını ve topraktan su ile tuzları, ya'nî toprak maddelerini alıp bunları birleştiriyorlar.

Organik cisimleri, organlarımızın yapı taşlarını meydana getiriyorlar. Senelerle uzun süren bir kimyâ reaksiyonunun, (katalizör) kullanarak, saniyeden az bir zamanda hemen oluverdiği, bugün bilinmektedir. İşte bunun gibi, Allahü teâlâ, mezarda, su, karbondioksit ve toprak maddelerini birleştirerek organik maddeleri ve canlı uzuvları bir anda yaratacaktır. Böyle dirileceğimizi, her sözü doğru olan sevgili Peygamberimiz haber veriyor. Fen yolu ile de, bunun dünyada zaten yapılmakta olduğu görülebiliyor.

ÖLÜM VE KABR HAYÂTI

Ölüm, rûhun bedene olan bağlılığının sona ermesidir. Rûhun, bedenden ayrılmasıdır. Ölüm, insanın bir hâlden, başka bir hâle dönmesidir. Bir evden, başka bir eve göç etmek gibidir. Kur'ânı-ı kerîmde, **(Her canlı ölümü tadacaktır)** buyurulmaktadır. Bir şeyi tatmak, hayâtda kalmak ile mümkündür. Ölüm ile dünyâ hayâtı sona ermekde, yeni bir hayât başlamakdadır. Bu hayât, kabr hayâtıdır.

Kabr hayâtına inanmak lâzımdır. Kabr, bir konaktır. Hadîs-i şerîfte, **(Kabr, âhiret konaklarının birincisidir. Ondan kurtulana sonraki konaklardan geçmek kolay olur. Kabrden kurtulamayana, ondan sonraki konaklar daha zor olup, azapları da daha şiddetlidir)** buyuruldu. Sevgili Peygamberimiz yine buyurdu ki: **(Kabr, Cennet bahçelerinden bir bahçe yahut Cehennem çukurlarından bir çukurdur).** Kabrde, îmân edenlere ve ibâdetlerinde kusuru olmayanlara mükâfat, iyilik ve ni'metler verileceği gibi, kâfirlere ve günâh işleyen müslimânlarla da azaplar yapılacağını haber verdi. **Kabr azâbı, haktır.** Üzerine idrar sıçratanlara, birbirini çekiştiren müslimânlarla kabr azâbı olacaktır.

Kabr Suâlleri: Ölen kimse, kabre konunca, bilinmeyen bir hayâtla dirilecek, râhat veya azâp görecektir. **“Münker”** ve **“Nekir”** adındaki iki meleğin, bilinmeyen korkunç insan şeklinde mezara gelip, suâl soracaklarını hadîs-i şerîfler açıkça bildirmektedir. Kabr suâli, bütün îmân bilgilerinden veya-

hut bazılarından olacaktır. Bunun için çocuklarımıza, kabir suâlleri ve cevapları olarak şunları ezberletmelidir:

- Rabbin kim? Allahü teâlâdır.
  - Dînin hangi dindir? İslâmiyettir.
  - Peygamberin kimdir? Muhammed aleyhisselâmdır.
  - Kitâbın nedir? Kur'ân-ı kerîmdir.
  - Kıblen neresidir? Kâ'be-i şerîftir.
  - İtikâdda mezhebin nedir? Ehl-i sünnet vel-cemâattir
  - Amelde mezhebin nedir? İmâm-ı A'zam Ebû Hanifedir.
- [Diğer üç hak mezhepde olan da onu söyleyecektir.]

Bu suâllere güzel cevap verenlerin kabri genişleyecek, Cennetten bir pencere açılacaktır. Sabah ve akşam, Cennet-teki yerlerini görüp, melekler tarafından iyilikler yapılacak, müjdeler verilecektir. İyi cevap veremezse, demir tokmak-larla öyle vurulacak ki, bağırmasını insandan ve cinden baş-ka her varlık işitecektir. Kabr o kadar daralır ki, kemiklerini birbirine geçirecek gibi sıkar. Cehennemden bir delik açılır Sabah ve akşam, Cehennemdeki yerini görüp, mezarda mahşere kadar, acı azaplar çeker.

KİYÂMET NE ZEMÂN KOPACAKDIR?

Öldükten sonra dirilmek, muhakkak olacaktır. Kıyâme-tin ne zaman kopacağını, Allahü teâlâ kimseye bildirmedi. Bunun böyle olduğunu âyet-i kerîmeler ve hadîs-i şerîfler haber veriyor. Kur'ân-ı kerîmde, A'râf sûresi 86'ncı âyetin-de: **“Ey Sevgili Peygamberim! Sana kıyâmet ne zaman ko-par diye sorarlar! Onlara de ki: -Onu ancak Rabbim bilir. Kimse onu bilemez. Vakti gelince, onu ancak Allahü teâlâ meydana çıkarır. Gökte ve yerde, meleklerin, insanların ve cinlerin dehşetli kıyâmet gününü bilmesi ağır oldu. O size ansızın gelir”** ve Lokman sûresi 34'ncü âyetinde: **(Şüphesiz ki, kıyâmetin ne zaman kopacağını Allahü teâlâ bilir)** buyu-ruldu. Fakat Peygamberimiz, kıyâmetin birçok alâmetlerini

ve bunların başlangıcını haber verdi. Önce küçük alâmetler meydana çıkar. Arkasından büyük alâmetler ortaya çıkıp, ansızın kıyâmet kopar.

Küçük Âlametler

Kıyâmet gününün yaklaşmakta olduğunu haber veren belirtirlerdir. Bunların sayıları çok olup, bazıları şunlardır:

- İnsanlar arasında ilm öğrenmek kalkıp, câhillik çoğalır. Câhil olan kimseler, insanların başına geçip onlara hükmeder, dediklerini yaptırır.

- İnsanlar arasında emin (güvenilir) kişiler bulunmaz olur.

- İnsanlar içinde en aşağı, bayağı kimseler, yüksek tutulup, insanların başına geçerler. Her yerde söz sâhibi olurlar.

- İbâdet edenler azaldığı gibi, bunların çoğu, din bilgilerinden habersizdir. Âdet üzere ibâdet ederler.

- İlm sâhibi olanlar arasında; zulm, haksızlık ve günâh yapmaya başlayanlar artar. Zararından kurtulmak için, kötü insanlara ikrâm olunur.

- Âile reisi olan erkekler, hanımlarına uyup, anne ve babalarına isyân ederler. Hanımlar, erkeklerinin sözünü dinlemez olurlar. Hürmet, saygı göstermezler.

- Erkek ve kadınlar arasında günâha vasıta olanlar çoğalır. Zinâ, livata, eroin kullanmak ve günâh işlemek moda hâlini alır.

- Övülen kimselerde zerre kadar îmân olmaz.

- Adam öldürmek ve her türlü fitne, fesat her tarafa yayılır.

- Memleketlerin her köşesinde, zâlimler ve eşkiyâlar çoğalıp, insanların mallarını zorla ellerinden alırlar.

- İnsanlar arasında, birbirlerine karşı sevgi kalmaz. Büyüklere saygı ve küçüklere şefkat, acıma duygusu ortadan kalkar.

- Doğru söyleyenler, her yerden kovulurlar. İşinden atılırlar.
- İslâmiyyete uygun işler, ayıp ve kusur sayılıp terk olunur.
- Azgınlıklar ve taşkınlıklar çoğalıp, islâmiyyetin emir ve yasaklarına uyan kalmaz.
- İslâmiyyetin sadece ismi, Kur'ân-ı kerîmin de resmi kalır. Kur'ân-ı kerîm okuyanlar ve din adamı olanlar arasında mal, mülk ve servet toplama heveslileri artar.

Büyük Alâmetler

Kıyâmetin yaklaştığını haber veren küçük alâmetlerin tamının ortaya çıkmasından sonra, on büyük alâmet daha meydana gelir. Bunlar meydana çıkmadan kıyâmet kopmaz. Sevgili Peygamberimiz buyurdu ki: **(On büyük alâmet görül-meyince kıyâmet kopmaz)**. Bu alâmetleri bildiren hadîs-i şerîfte buyuruldu ki: **(Ateş, Deccal, Dâbbetül-erd, Güneşin batıdan doğması, Îsâ aleyhisselâmın gökten inmesi, Ye'cüc ve Me'cüc'ün çıkması, doğuda-batıda ve Arabistanda ay tutulması olacak, bunlardan sonra Yemenden bir ateş çıkıp halkı bir araya getirecektir.)**

Kıyâmetin büyük alâmetlerinden biri de, kıyâmet kopmadan önce hazret-i Mehdi'nin gelmesidir. Hazret-i Mehdi'nin geleceğini haber veren bir hadîs-i şerîfte: **(Kıyâmet kopmadan önce, Allahü teâlâ benim evlâdımdan birisini yarattır ki, ismi benim ismim gibi, babasının ismi benim babamın ismi gibi olur ve dünyayı adâletle doldurur. Ondan önce dünya zulmle dolu iken, onun zamanında dünya adâletle dolar)** buyuruldu.

Büyük alâmetlerden birisi ortaya çıkınca, diğerleri de bir-biri ardından ortaya çıkar.

***Ey! herkesin hâllerini değışdiren Allahım!
bize iyi hâller ihsân eyle!***

MENKİBE

İbret Yüzüğü

Hükümdarlardan biri, vezirine:

- Benim için öyle bir şey yap ki: ferahlık, genişlik hâlimde ona bakayım. Bu neşe hâli benden gitsin. Darlık, sıkıntı hâli gelince, ona bakıp râhatlayayım. Kızgınlık hâli olunca da ona bakıp, sâkinleşeyim, dedi.

Vezir bir yüzük taşı yaptıırıp, kaşına: **Sümme mâzâ** = Bu elde ettiğinden sonra ne olacak?) yazdırdı. Hükümdar kibr-lenip, sultanlık beynini бүrüyünce ve saltanat devlet ve ni'meti ile mağrur olunca, o yüzüğe bakar; (Peki bu ni'met ve devlet ne olacak?) mânâsındaki yazıyı okur. Akli kalb ku-lağına; (Bunun sonu ölüm, kabır, hesap, terazi ve sırat'tan başkası değildir) deyince, bu aşırı ferahlık hâli, üzüntü, sıkın-tı hâline dönüşürdü. Bu hadise veya musibet ile, sıkıntı hâli hasıl olsa, yine o yüzüğe bakardı. Kalbine (Madem ki, ölüm vardır: üzölmek boşadır, niçin dert edeyim?) deyince, râhat-lardı. Bir şeye kızdığı zaman, yine yüzüğe bakar, (Sonra ne olacak?) yazısını okur, (Ölüm, kabır ve hesap önde olduktan sonra kızgınlığın gereğini yapsam ne olacak?) deyip, kızgın-lığı yatıştır, merhamete gelirdi.

MAHŞER YERİ

Allahü teâlâ, akli ve aklsız bütün insanları, çocukları, me-lekleri, cinnileri, şeytânları, diğer hayvan ve kuşları, kısaca göklerde ve yerde, karada ve denizde ne kadar büyük ve kü-çük canlı var ise, hepsini Arasat meydanında (**Mahşerde**) toplayıp haşredecektir. Dünya hayâtında iken yaptıklarının hesabını görecektir. Haksızlığa uğrayanlar, zulm yapanlar-dan haklarını alacaklar, **Mîzân (terazi)** kurulup, insanların sevâbları (iyilikleri) ve günâhları (kötölükleri) tartılacak ve Mîzânda sevâbları ağır gelenler Cennete, günâhları ağır ge-lenler ise Cehenneme gönderilecektir.

Bütün canlıların mahşer yerinde toplanması, İsrâfil adındaki meleğin ikinci kere sûr'a üflemesi ve kabrde bulunan ölülerin diriltilip, rûhları ile birleşmesinden sonra olacaktır. Allahü teâlâ ölüleri diriltmeyi dileyince, yeryüzünü çok şiddetli bir rüzgâr ile dümdüz eder. Arasat meydana «Mahşer yeri» hazırlanır. Mahşerin, eni ve boyu o kadar büyüktür ki, insanlardan önce ve sonra gelenlerin hepsi, karada, havada ve denizde yaşayan hayvanlar Ye'cüc ve Me'cüc, cin ve şeytânlar ve yedi kat gökteki meleklerin hepsi, o meydanda toplanırlar. Birinci kat gökte bulunanlar, mahşer yerini öyle sararlar ki, bütün insanlar, cinler ve şeytânlar ortada kalırlar. Sonra ikinci gökte bulunanlar ve böylece yedinci gökte bulunanlar, bir öncekileri kuşatarak yedi saf olurlar.

Önce ve sonra yaratılan bütün mahlûklar, melekler, hûri-ler, insanlar, cinniler, şeytânlar, denizde ve karada yaşayan hayvanlar ve bütün haşereler bir anda mahşer yerine her taraftan toplanırlar. İmânları ve amelleri güzel olanlara, peygamberlere, velîlere, âlimlere, sâlihlere, Cennetten elbiseler ve buraklar (binek hayvanları) gelir. Elbiseleri giyer, buraklara binerler. Arşın gölgesine gidip, minber ve kürsüler üzerinde râhat ve selâmetle otururlar. Meryem sûresi, seksen yedinci (**Mütttekileri, Allah'tan korkanları binekleri üzerinde Cennete göndeririz**) âyet-i kerîmesi bunu haber vermektedir.

Ameli güzel olan kimselerin binekleri, merkep, katır, at, deve ve koç şeklinde görülür. Herbir mü'min için bir nur olur ki, önünden ve sağ yanından o zamanki karanlığı aydınlatır. Sol taraflarında nur yoktur. Şiddetli bir karanlık olup hiçbir kimsenin görmeye gücü yetmez. Bütün kâfirler, imânlarında şek ve şüphe sâhibi olan kimseler ve doğru yoldan ayrılanlar o karanlıkta şaşırıp kalırlar. Ehl-i sünnet itikâdına uygun olarak doğru inanmış mü'minler ise, kendilerine hidâyet nûru verildiğine hamd ve şükür ederler. Zîrâ Cenâb-ı Hak, o gün böyle azap çeken şâkilerin (Cehennemliklerin) hâllerini mü'minlere gösterir. Mü'minlerden bazılarının nû-

ru, iki ayağı üzerinde ve parmakları ucunda görülür. Bazısının nûru, bir kere ışık verir, bir kere söner. Bunların nurları îmânları kadardır. Bir binek üzerinde iki, üç, beş, on kişi binmiş olarak mahşer yerine gelenler de olur.

Geri kalan mahlûkların hepsi, aç, susuz, çıplak, baş açık, yalın ayak, yaya olarak, düşe kalka, Arasat meydanına (mahşer yerine) gelirler. İnanmayanlar, gözleri âmâ (kör) olup yüzleri üzerine sürünerek gideceklerdir. Allahü teâlâ İsrâ sûresi 97. âyetinde meâlen, **(Kâfirleri kıyâmette yüzleri üzerine haşrederiz)** buyurdu. Onlar, mü'minlerin sağ yanında parlayan nurdan mahrum olurlar. Bu zamanda melekler, kabrinden kalkanları fırka fırka, dalga dalga mahşere sevk ederler. Herbirinin altında, kendilerine zulm edenler bulunarak haşr olunurlar. İnsan, cin ve şeytân, yırtıcı hayvanlar ve kuşlar, ayrı birer mahalde toplanırlar. Melekler, yeryüzündeki bütün canlıların etrafını halkalar hâlinde çevirirler. Hepsinden on kat daha fazladırlar. Her kat gökteki melekler, diğerine halka olurlar.

Bu zamanda, halk biribirine karmakarışık olur. İzdihâmın (sıkışıklığın) çokluğundan, bir ayak bin ayak üzerinde olur. Başlarına güneş çok yaklaştırılıp (bir mil kadar) hararetinden çok ter dökerler. Herkes günâhına göre, tere gark olur, boğulur. Bazısı kulaklarına kadar, bazısı dizlerine kadar, hamamdaki gibi bir tere gark olunurlar. Bazısı da susuz olan kimse su içtiği vakit, nasıl terlerse o kadar müteessir olur. Güneşin harareti, dünyadakinden yetmiş kat daha fazladır.

Bunların arasında bir kavim, tatlı ve soğuk saf su içerler. Çünkü daha sâbi iken vefât eden mü'min çocukları, analarının babalarının etrafında, Cennet ırmaklarından doldurdıkları kâselerle (taslarla) tavaf eder gibi dönerek onlara su verirler. Evlenip çocuk sâhibi olanların kavuşacağı mükafâtlardan biri de budur. Dünyada zekât ve sadakasını verenlerin başlarına yakın bir gölge gelir ve onu mahşerin hararetinden korur. Mahşerdekiler hesaplarına başlayıncaya kadar, bin

sene kadar çeşidli hâl üzere dururlar. Hesâbın görülmesi için şefâ'at olunur. Kimisi de mahşerde minber sâhibi olup, Arşın gölgesinde gölgelendirilirler. Onlara mahşer şiddeti ve güneşin harareti zarar vermez. Bunlar Allahü teâlânın katında makbûl kimselerdir. Mahşerde Arşın gölgesinde bulunacak kimseleri bildiren bir hadîs-i şerifte: **(Allahü teâlâ yedi sınıf kimseyi Arşın gölgesinde gölgelendirir. Halbuki o gün, ondan başka hiçbir gölge yoktur: 1-Adâlet ile hüküm eden devlet reisleri ve vâliler, 2-İbâdet eden gençler, 3-Kalbi mes-citlere bağlı olanlar. Ya'nî namazı ve cemâati gözetenler, 4-Allah için birbirini seven iki mü'min. Bu sevgi ile bir araya gelip, ayrılırken de bu sevgi üzere olanlar, 5-Güzel bir kadın, çirkin bir iş için kendini çağırınca, Allahü teâlâdan korkup bunu yapamam, Allahtan korkarım diyenler, 6-Sadaka veririrken riyâ (gösteriş) etmeyenler. Şöyle ki, sağ eli ile verdiği ni, sol eli bilmemelidir. 7-Allah deyip, gözünden yaş akanlar)** buyuruldu. Bunlardan başka velîler, sâlihler, Allah yolunda harp edenler ve insanlara iyilik ve cömertlik eden mü'minlerin hepsi, Arşın altında zevk ve safâ ederler. Onlara Cennetten ni'metler ve şerbetler gelir. Cennet elbiseleri ve tâclar giyip böyle ihsânlara, iyiliklere kavuşurlar. Şehîdler de bu sınıfa dâhildirler.

MAHŞERDE ŞEFÂ'AT VARDIR

Mahşerde toplanan canlılar, hesaplarının bir an önce görülmesi için, bütün peygamberlerden kendilerine şefâat etmelerini isterler. Her peygamber bir özür, bahane ileri sürerek diğerine havâle ederler. Peygamber Efendimize gelinceye kadar, böyle devam eder. Sevgili Peygamberimiz **(Ben herkesten önce şefâat ederim ve herkesten önce benim şefâatim kabûl olur)** buyurdu. Âhirette peygamberler, velîler, sâlihler, melekler ve Allahü teâlânın izin verdiği kimseler, şefâat edecek ve kabûl edilecektir. Mahşerde şefâat beş tür-lüdür:

Birincisi, kıyâmet günü, mahşer yerinde kalabalıktan, çok

uzun beklemekten usanan günâhkârlar, feryat ederek, hesâbın bir an önce yapılmasını isteyeceklerdir. Bunun için şefâat olunacaktır.

İkincisi, suâlin ve hesâbın kolay ve çabuk olması için, şefâat edilecektir.

Üçüncüsü, günâhı olan mü'minlerin, Sıratı Cehenneme düşmemeleri, Cehennem azâbından korunmaları için şefâat olunacaktır.

Dördüncüsü, günâhı çok olan mü'minleri Cehennemden çıkarmak için şefâat olunacaktır.

Beşincisi, Cennette sayısız ni'metler olacak ve sonsuz kalınacak ise de, sekiz derecesi vardır. Herkesin derecesi, makamı, îmânının ve amellerinin miktarınca olacaktır. Cennet-tekilerin derecelerinin yükselmesi için de şefâat olunacaktır.

HESÂB VE MÎZÂN

Âhirette, dünyadaki işlerden suâl ve hesap vardır. Bütün canlılar, mahşer yerinde toplanacaktır. Her insanın amel defterleri uçarak sâhibine gelecektir. Sâlihlerin, iyilerin defteri sağ tarafından, fâsıkların, kötülerin arka ve sol tarafından verilecektir. İyi ve kötü, büyük ve küçük, gizli ve meydana yapılmış olan her şey defterde bulunacaktır. **“Kırâmen kâtibîn”** meleklerinin bilmediği işler bile, bu günâhı işleyen organın haber vermesi ve Allahü teâlânın bilmesi ile ortaya çıkarılacak, herşeyden suâl ve hesap olunacaktır. Mahşerde, Allahü teâlânın dilediği her gizli şey meydana çıkacaktır. Meleklerle yerlerde, göklerde neler yaptınız? Peygamberlere, Allahü teâlânın hükümlerini ve dîn-i ilâhîyi kullara nasıl bildirdiniz? Herkese de, peygamberlere nasıl uydunuz, sizlere bildirilen dinler ile nasıl amel etdiniz? Birbiriniz arasında bulunan hakları nasıl gözettiniz? diye sorulacaktır. Mahşerde, îmânı olup, ameli ve ahlâkı güzel olanlara mükâfat ve ihsânlar olacak, kötü huylu, bozuk ameli olanlara ağır cezâlar verilecektir. Sevgili Peygamberimiz buyurdu

ki: (Kıyâmet günü herkese beş şeyden suâl olunur:

- 1- Ömrünü nerede geçirdiğinden,
- 2- Gençliğini hangi işe harcadığından,
- 3- Malını nereden kazandığından,
- 4- Malını nereye harcadığından,
- 5- Öğrendiği ilm ile amel (iş) edip etmediğinden).

Allahü teâlâ, adâleti ile, bazı küçük günâhlar için de azap yapacak, dilediği mü'minlerin büyük ve küçük bütün günâhlarını, lütuf ve ihsanı ile afv edecektir. Şirkten, küfrden başka, her günâhı dilerse afv edecek, dilerse küçük günâh için de azap edecektir. Şirki, küfrü hiç afv etmeyeceğini bildirmektedir. Kitâblı ve kitâbsız kâfirler, ya'nî Muhammed aleyhisselâmın, bütün insanlara Peygamber olduğuna inanmayan, Onun bildirdiği emir ve yasaklardan birisini bile beğenmeyenler, elbette Cehenneme sokulacak, sonsuz azap göceklerdir.

Kıyâmet günü, amelleri, işleri ölçmek için bilmediğimiz bir **“Mizân”**, bir ölçü âleti vardır. Yer ve gök bir gözüne sığar. Sevâb gözü parlak olup, Arşın sağında Cennet tarafındadır. Günâh tarafı Arşın solunda Cehennem tarafında, karanlıktadır. Dünyada yapılan işler, sözler, düşünceler, bakışlar, orada şekil alarak, iyilikler parlak, kötülükler karanlık ve iğrenç görünüp, bu terazide tartılacaktır. Bu terazi, dünya terazilerine benzemez. Ağır tarafı yukarı kalkar. Hafif tarafı aşağı iner denildi. Âlimlerin bir kısmına göre, çeşitli teraziler olacaktır. Bir çoğu da, terazilerin kaç tane ve nasıl oldukları dinde açık bildirilmedi, bunları düşünmemelidir, dedi.

KEVSER HAVUZU

Mahşer yerinde her Peygamberin havuzu vardır. Kendisine inananlar ile Cennete girmeden önce, o havuzdan içerler. Sevgili Peygamberimiz Muhammed aleyhisselâma mahsus olanı **“Kevser Havuzu”**dur. Büyüklüğü bir aylık yol gibidir. Suyu sütten daha beyaz, kokusu miskten daha güzeldir. Et-

rafındaki kadehler, yıldızlardan daha çoktur. Bir içen ,Cehennemde olsa bile, bir daha susamaz. Peygamber Efendimiz buyurdu ki:

(Ben sizden önce havuza varıp, sizi orada beklerim. Havuzuma gelip ondan içen, artık bir daha susamaz. Susamıyan kimse Cennete girer).

(Benim havuzumun dört rüknü vardır. Biri Ebû Bekr'in «radıyallahü anh» nezaretinde, ikincisi Ömer'in «radıyallahü anh» kontrolünde, üçüncüsü Osman'ın «radıyallahü anh» gözetmesinde, dördüncüsü Ali'nin «radıyallahü anh» nezaretindedir. Ebû Bekri sevip, Ömer'e buğz edene Ebû Bekir Havuzdan su vermez. Ömer'i sevip, Ebû Bekr'i sevmiyene Ömer su vermez. Osman'ı sevip, Ali'ye buğz edene Osman bir yudum su vermez. Ali'yi sevip Osman'a buğz edene Ali bir damla su vermez. Ebû Bekr hakkında akîdesi güzel olanın dîni doğru olur. Ömer'e itikâdını düzgün eden İslâm yolunu âşikâre etmiş olur. Osman'a itikâdı güzel olan Allahü teâlânın nûru ile nurlanır. Ali'ye güzel itikâdı olan sağlam ipe tutunmuş, büyük ve ana yola girmiş olur. Eshâbımın hepsine itikâdı güzel olan, sâdık mü'mindir. Onlar için kötü söyleyen, münâfıktır).

SİRÂT KÖPRÜSÜ

Mahşerde, insanların hesâbı görüldükten sonra hepsi Sırat'tan geçirilirler. Sırat köprüsü vardır. Sırat köprüsü, Allahü teâlânın emri ile, Cehennemin üstünde kurulacaktır. Herkese, bu köprüden geçmesi emir olunacaktır. O gün bütün peygamberler, «Yâ Rabbî! Selâmet ver!» diye yalvaracaklardır. Cennetlik olanlar, köprüden kolayca geçerek, Cennete gideceklerdir. Bunlardan bazıları şimşek gibi, bir kısmı rüzgâr gibi, bazıları koşan at gibi geçeceklerdir. Sırat köprüsü kıldan ince, kılıçtan keskindir. Dünyada, islâmiyyete uymak da böyledir. İslâmiyyete tam uymaya uğraşmak Sırat köprüsünden geçmek gibidir. Burada, nefisle mücadele güçlüğüne katlananlar, orada Sıratı kolay ve râhat geçecektir.İslâmiyyete

uymıyan, nefslerine düşkün olanlar, Sıratı güç geçecektir. Bunun içindir ki, Allahü teâlâ islâmiyyetin gösterdiği doğru yola «**Sırât-ı müstakîm**» adını verdi. Bu isim benzerliği de, islâmiyyet yolunda bulunmanın, Sırat köprüsünü geçmek gibi olduğunu göstermektedir. Cehennemlik olanlar, Sıratı Cehenneme düşeceklerdir.

Kafirlerin ayakları Sırat üzerinde dayanamayıp, kayar ve Cehenneme düşerler. Münâfıklar, mü'minlerle beraber bir miktar gidip, Allahü teâlâ onlara bir karanlık verir. Mü'minlerin önlerinde ve sağ taraflarında olan nurlarının ziyâlarından kendilerine aydınlık olması için mü'minlere seslenip derler ki: “Ey mü'minler, hâlimizi görüyorsunuz, biraz bekleyiniz, nûrunuzdan istifâde edelim». Mü'minler de, «Biz bu nûrları dünyadan getirdik, siz de tekrar dünyaya dönünüz ve nûr arayınız» derler. Bu esnada Allahü teâlâ mü'minler ile münâfıklar arasına bir duvar çeker. İçi Cennet, dışı Cehennem olur. Münâfıklar dışında kalıp, ayakları dayanamayıp, esfel-i sâfiline ya'nî aşağıların aşağısına düşerler. Bundan Allahü teâlâyâ sığınırız. [Dünyâda imtihan köprüsü diyoruz. İmtihâna giren o köprüden nasıl geçildiğini bilir. İmtihânın köprü ile alâkası yoktur. Sırât köprüsünün de dünyâ köprülerine benzerliği yoktur. Sırât köprüsünü de oradan geçenler bilir.]

Sevgili Peygamberimiz buyurdu ki: **(Herkesten önce ben ve benim ümmetim Sırat köprüsünden geçeriz. Sırat üzerinden geçerken, Peygamberlerden başkası bir şey söyleyemez. Onlar da, yâ Rabbî! Ümmetlerimize selâmet ver! derler).**

CENNET VE CEHENNEM

Cennet ve cehennem şimdi vardır. Cennet, yedi kat göklerin üstündedir. Cehennem, herşeyin altındadır. Sekiz Cennet, yedi Cehennem vardır. Cennet, yer küresinden ve güneşten ve göklerden daha büyüktür. Cehennem de güneşten büyüktür.

Kıyâmet günü, hesâptan sonra bir çokları Cennete gön-

derilecek, bir çoğu da Cehenneme sokulacaktır. Cennetin sevâbı, ni'metleri ve Cehennemin azâbı ebedîdir, sonsuzdur. Bunlar, Kur'ân-ı kerîmde ve hadîs-i şerîflerde açıkça bildirilmektedir. Kâfirler ,hesaptan sonra, Cehenneme girecek, Cehennemde sonsuz azapta kalacaklardır. Mü'minler Cennette ve Cennet ni'metlerinde sonsuz kalacaklardır. Günâhı, sevâbından çok olan mü'minler, Cehenneme girip, günâhlarına karşılık, bir müddet azap görseler bile bunlar, Cehennemde sonsuz kalmıyacaklardır. Kalbinde zerre kadar îmân olan bir kimse, Cehennemde sonsuz kalmıyacak, Allahü teâlânın rahmetine kavuşacak, Cennete girecektir.

Cennet: Akla gelen veya gelmeyen her türlü güzelliklerin toplandığı yerdir. Dünyadaki zevk ve lezzetlerin, Cennettekilerin yanında hiç kıymeti yoktur. Cennette, oradakilerin istedikleri her türlü yiyecek ve içecek önlerine gelir. Koparmak, pişirmek gibi zahmetlere katlanmadan dilediklerince yer ve içerler, çeşitli mücevherden yapılmış köşkler, herbiri ayrı lezzette ırmaklar, leziz meyvelerle dolu ağaçlar, nefis bahçeler, kuşlar ve daha akla hayâle gelmeyecek nice ni'metlerden bol bol faydalanırlar. Hûri ve gılman gibi Cennet melekleri ile beraber olup, zevk ve lezzet içinde sonsuz olarak yaşarlar. Bir kısım köşklerin içinde olanlar, diledikleri yeri görür ve kendilerini istedikleri yere götürürler. İnsanlar, dünyada kaç yaşında vefât etmiş olurlarsa olsunlar, Cennette (33) yaşında olacaklardır. Hanımlar, kocaları ile ve İslâm büyüklerini sevenler de onlarla beraber olurlar. Cennete giren bir daha çıkarılmaz.

Cennetteki dereceler ve mükâfatlar, herkesin ilmine ve ibâdetlerine göre olacaktır. Sekiz Cennet vardır. **Cennet-i Adn;** derecesi ve ni'metleri en yüksek olandır. Peygamberler, sıddîkler ve şehîdler bu Cennete girerler. **Cennet-i Firdavs;** diğerlerinden üstündür. Bahçeleri çoktur. **Cennet-i Naîm, Cennet-i Huld, Cennet-ül Me'va, Dârüs-selâm, Dârül-Karar, Dârül-Celâldir.**

Cehennem: Cehennemdeki azap çeşit çeşittir. Ateş ile ol-

duğu gibi, “**Zemherîr**” denilen yerlerinde çok şiddetli soğuklar da olacaktır. Bazı kimselere, bir ateşe bir soğuga dal-dırılarak azap yapılacaktır.

Cehennem yedi tabakadır. Birinci tabaka en hafiftir. Fakat, dünya ateşinden yetmiş kat daha şiddetlidir. Adı “**Cehennem**”dir. Burada müslimânlardan bir kısmı yanıp, günâhlarından temizleneceklerdir. Cehennemin ikinci tabakası daha şiddetlidir. Adı “**Sa’îr**”dir. Burada Tevrâtı değiştirenler yanacaktır. Üçüncü tabakası daha şiddetli olup adı, “**Sakar**”dır. Burada İncili değiştirenler azap görecektir. Dördüncü tabakanın adı da, “**Cahîm**”dir. Burada, güneşe, yıldızlara tapanlar azap görür. “**Hutame**” denilen beşincisinde, ateşe, öküze tapanlar azap görürler. Budistler, Berehmenler burada yanacaktır. Altıncı tabakasının adı “**Lazy**” olup, burada, hiç dîni olmayanlar, müşrikler, komünistler, masonlar azap görüp yanacaklardır. Cehennemin yedinci tabakası, en dibi, en şiddetli tabakası olup adı, “**Hâviye**”dir. Burada, inanmadıkları halde inanmış görünenler ve İslâm dîninden ayrılıp, (**mürted**) olanlar yanacaktır.

KADERE İNANMAK

KAZÂ VE KADER NE DEMEKDİR?

İnanılması lâzım olan altı temel şeyden altıncısı; (**Kadere, hayır ve şerlerin Allahü teâlâdan olduğuna inanmaktır.**) İnsanlara gelen hayır ve şer, fayda ve zarar, kazanç ve zararın hepsi, Allahü teâlânın takdir etmesi ileler. Kader, bir çokluğu ölçmek hüküm ve emir demektir. Çokluk ve büyüklük mânâsına da gelir.

Allahü teâlânın, birşeyin varlığını dilemesine “Kader” denilmiştir. Kaderin, ya’nî varlığını dilediği şeyin var olmasına da “**Kazâ**” denir. Kazâ ve kader kelimeleri, birbirlerinin yerine de kullanılır. Buna göre kazâ demek, ezelden ebede kadar yaratılmış ve yaratılacak şeyleri, Allahü teâlânın ezelde dilemesidir. Bütün bu eşyanın, kazâyâ uygun olarak, da-

ha az ve daha çok olmayarak yaratılmasına “Kader” denir. Allahü teâlâ, olacak herşeyi ezelde sonsuz öncelerde biliyordu. İşte bu bilgisine Kazâ denir.

Bu varlıklar, o kazâdan meydana gelmişti. Bu ilme uygun olarak, eşyanın var olmasına “kader” denir.

Kadere îmân etmek için, iyi bilmeli ve inanmalıdır ki, Allahü teâlâ, birşeyi yaratacağını ezelde irâde etti, diledi ise, az veya daha çok olmaksızın, dilediği gibi var olması lâzımdır. Olmasını dilediği şeylerin var olmaması ve yokluğunu dilediği eşyanın var olması imkânsızdır.

Kazâ ve kader, zekî insanların zihinlerinin en çok takıldığı bir bilgidir. Bu takıntılar, kazâ ve kaderi iyi anlamamaktan ileri gelmektedir. Kaderin ne demek olduğu iyi anlaşılırsa, hiçbir kimsenin şüphesi kalmaz ve îmânı kuvvetli olur.

Âlemlerin yaratana, yarattığı ve yaratacağı şeylerin hepsini ezelden, ebede, zerreden Arşa kadar hepsini, maddeleri, mânâları, bir anda ve bir arada bilir. Her şeyi yaratmadan önce biliyordu. Herşeyin iki türlü varlığı olur. Biri ilmde varlık; ikincisi de, hariçte olan maddeli varlıktır. İslâm âlimlerinden İmâm-ı Gazâlî bunu bir misâl ile şöyle anlatmıştır: “Bir mühendis mimar yapacağı bir binânın şeklini, her yerini, önce zihninde tasarlar. Sonra zihnindeki bu resmi, kâğıda çizer. Sonra bu plânı ,mimara ve ustalara verir. Bunlar da, bu plâna göre binâyı yapar. Kâğıttaki plân, binânın ilmdeki varlığı demektir ve zihinde tasavvur edilerek çizilen şeklidir. Buna (İlmî, zihnî, hayâlî varlık) isimleri verilir. Kereste, taş, tuğla ve harçtan yapılan binâ da, hariçteki varlıktır. Mühendis mimarın zihninde tasavvur ettiği şekil, ya’nî bu şekle olan bilgisi, binâya olan kaderidir.

Kazâ ve kader bilgisi karışık olduğundan, okuyanlarda, bir takım yanlış fikirler, vehimler ve hayâller hâsıl olabilir. Bunun için, İslâm âlimleri, kazâ ve kaderi çeşitli şekilde anlatmışlardır. Böylece okuyan ve dinleyenler, sözlerin gelişine ve şekline göre, tariflerin birinden faydalanabilir ve şüpheyi

düşmekten kurtulurlar.

Kader, ilerde yaratılacak şeyleri, Allahü teâlânın ezelde bilmesidir.

Allahü teâlâ herşeyi, kudreti ve ilmi ile yaratıyor. İşte kader, bu ilmdir. Kader, hiçbirşey yaratılmadan önce, Allahü teâlânın ilm sıfatının mahlûklara olan bağılılığıdır.

Kaderin iyisi, kötüsü, tatlısı, acısı, hep Allahü teâlâdandır. Çünkü, kader, bildiği şeyleri yaratmak demektir.

ALLAHÜ TEÂLÂ DİLEDİĞİNİ YARATIR

Bütün hayvanların, bitkilerin, cansız varlıkların, katıların, sıvıların, gazların, yıldızların, moleküllerin, atomların, elektronların, elektro-magnetik dalgaların, kısaca her varlığın hareketi, fizik olayları, kimyâ tepkimeleri, çekirdek reaksiyonları, enerji alış-verişleri, canlılardaki fizyolojik faaliyetler, herşeyin olup olmaması, kulların iyi ve kötü işleri, dünyada ve âhirette, bunların cezâsını görmeleri ve herşey, ezelde, Allahü teâlânın ilminde vardı. Bunların hepsini ezelde biliyordu. Ezelden ebede kadar olacak eşyayı, özellikleri, hareketleri, olayları, ezelde bildiğine uygun olarak yaratmaktadır. İnsanların iyi ve kötü bütün işlerini, müslimân olmalarını, küfrlerini, istekli ve isteksiz bütün işlerini, Allahü teâlâ yaratmaktadır. Yaratan, yapan yalnız Odur. Sebeplerin meydana getirdiği herşeyi yaratan Odur. Herşeyi bir sebeple yaratmaktadır.

Meselâ ateş yakıcıdır. Halbuki yakan Allahü teâlâdır. Ateşin yakmakla hiçbir ilgisi yoktur. Fakat âdeti şöyledir ki, birşeye ateş dokunmadıkça, yakmağı yaratmaz. Ateş, tutuşma sıcaklığına kadar ısıtmaktan başka birşey yapmaz. Organik cisimlerin yapısında bulunan karbona, hidrojene, oksijenle birleşmek ilgisi veren, elektron alış-verişlerini sağlayan, ateş değildir. Doğruyu göremiyenler, bunları ateş yapıyor sanır. Yakan, yanma tepkisini yapan, ateş de değildir. Oksijen de değildir. Isı da değildir. Elektron alış-verişi de değildir.

Yakan, yalnız Allahü teâlâdır. Bunların hepsini yanmak için sebep olarak yaratmışdır. Bilgisi olmyan kimse, ateş yakıyor sanır. İlkokulu bitiren bir kimse,(ateş yakıyor) sözünü beğenmez. Hava yakıyor der. Ortaokulu bitiren de, bunu kabûl etmez. Havadaki oksijen yakıyor der. Liseyi bitiren, yakıcılık Oksijene mahsus değildir. Her elektron çeken element yakıcıdır der. Üniversiteli ise madde ile birlikte enerjiyi de hesâba katar. Görülüyor ki, ilm ilerledikçe, işin içyüzüne yaklaşılmakta, sebep sanılan şeylerin arkasında, daha nice sebeplerin bulunduğu anlaşılmaktadır. İlmin, fennin en yüksek derecesinde bulunan, hakîkatleri tam gören peygamberler ve o büyüklerin izinde giderek, ilm deryalarından damlalara kavuşan İslâm âlimleri, bugün yakıcı, yapıcı sanılan şeylerin, âciz, zavallı birer vasıta ve mahlûk olduklarını, hakîkî yapıcının, yaratıcının sebebler değil, Allahü teâlâ olduğunu bildiriyor. Yakıcı Allahü teâlâdır. Ateşsiz de yakar. Fakat, ateş ile yakmak âdetidir. Yakmak istemezse, ateş içinde de yakmaz. İbrâhim aleyhisselâmı ateşte yakmadı. Onu çok sevdiği için, âdetini bozdu. Nitekim ateşin yakmasını önleyen maddeler de yaratmıştır. Bu maddeleri, kimyagerler bulmaktadır.

Allahü teâlâ dileseydi, herşeyi sebepsiz yaratırdı. Ateşsiz yakardı. Yemeden doyururdu. Uçaksız uçururdu. Radyosuz, uzaktan duyururdu. Fakat lütuf ederek, kullarına iyilik ederek, herşeyi yaratmasını bir sebebe bağladı. Belirli şeyleri, belli sebeplerle yaratmayı diledi. İşlerini, sebeplerin altında gizledi. Kudretini sebepler altında sakladı. Onun birşeyi yaratmasını isteyen o şeyin sebebine yapışır, o şeye kavuşur. Lâmbayı yakmak isteyen, kibrit kullanır. Zeytinyağı çıkarmak isteyen, baskı âleti kullanır. Baş ağrıyan, aspirin kullanır. Cennete gidip sonsuz ni'metlere kavuşmak isteyen islâmiyyete uyar. Kendine tabanca çeken ölür. Zehir içen ölür. Terli iken su içen, hasta olur. Günâh işleyen, îmânını gideren de Cehenneme gider. Herkes hangi sebebe başvurursa, o sebebin vasıta kılındığı şeye kavuşur. Müslimân kitâblarını

okuyan, müslimânlığı öğrenir, sever, müslimân olur. Dinsizlerin arasında yaşayan, onların sözlerini dinleyen, din câhili olur. Din câhillerinin çoğu kâfir olur. İnsan hangi yerin vasıtasına binerse, oraya gider.

Allahü teâlâ işlerini sebeplerle yaratmamış olsaydı, herkes, herşeyi Allahü teâlâdan ister, hiçbir sebebe başvurmazdı. Böyle olunca, insanlar arasında, âmir, memur, işçi, sanat-kâr, talebe, hoca ve nice insanlık bağları kalmaz, dünya ve âhiretin nizâmı bozulurdu. Güzel ile çirkin, iyi ile fenâ ve itâat eden ile âsî arasında fark kalmazdı.

Allahü teâlâ dileyseydi, âdetini başka türlü yapardı. Herşeyi, o âdetine göre yaratırdı. Meselâ dileyseydi, kâfirleri, dünyada zevk ve safâsına düşkün olanları, can yakanları, aldatanları Cennete sokardı. İmânı olanları, ibâdet edenleri, iyilik yapanları Cehenneme sokardı. Fakat, âyet-i kerîmeler ve hadîs-i şerîfler böyle dilemediğini göstermektedir. Kâfirleri Cehennemde sonsuz yakacaktır.

İNSANIN İŞİ VE İRÂDE-İ CÜZ'İYYE

İnsan, herşeyi dileyip yapamaz, yaratamaz. İnsanların her işini istekli ve isteksiz, bütün hareketlerini yaratan Allahü teâlâdır. Kulların, istekli hareketlerini, işlerini yaratması için, onlarda irâde (istek), dileme yaratmıştır. Bu irâdelerini, dilemelerini isteyince, Allahü teâlâ da dilerse, o işi, yaratır. Kul istemezse, Allahü teâlâ da dilemezse o şeyi yaratmaz. O şey, yalnız kulun dilemesi ile de yaratılmaz. O da dilerse yaratır. Kullarının istekli işlerini yaratması, ateş değmezse yakmağı yaratmaması gibidir. Bıçak değince, kesmeğı yaratmaktadır. Kesen, bıçak değildir. Odur. Bıçağı, kesmek için sebep kılmıştır. Demek ki, kulların istekli hareketlerini, onların ihtiyâr etmeleri, dilemeleri sebebi ile yaratmaktadır. Fakat tabiattaki hareketler, kulların ihtiyâr etmelerine bağılı değildir. Bunlar, yalnız Allahü teâlâ dileyince, başka sebeplerle yaratılmaktadır. Herşeyin, güneşlerin, zerrelerin, damlaların, hücrelerin, mikropların, atomların, maddelerin özelliklerini,

hareketlerini yaratan yalnız Odur. Ondan başka yaratıcı yoktur. Ancak, cansız maddelerin hareketleri ile, insan ve hayvanların istekli hareketleri arasında şu ayrılıklar vardır ki, kullar dileyince, O da dilerse kulu harekete geçiriyor ve yaratıyor. Kulun hareket etmesi kulun elinde değildir. Hattâ nasıl hareket ettiğinden haberi bile yoktur. İnsanın her hareketi, nice fizik ve kimyâ olayları ile hâsıl olmaktadır. Cansızların hareketlerinde ihtiyâr etmek, istemek yoktur. Ateş değdiği zaman yakmak yaratılması, ateşin dilemesi ile değildir.

Sevdiği, acıdığı kullarının iyi, faydalı isteklerini, O da ister ve yaratır. Bunların kötü ve zararlı isteklerini, O da istemez ve yaratmaz. Bu kullarından hep iyi, faydalı işler hâsıl olur. Bunlar, birçok işlerinin niçin, hâsıl olmadığını düşünmüş, anlamış olsalardı hiç üzülmezlerdi. Allahü teâlâ insanların istekli işlerini, onların irâde etmelerinden sonra yaratmayı, ezelde irâde etmiş, böyle olmasını dilemiştir. Ezelde böyle dilemeseydi, istekli hareketlerimizi de, biz istemeden, hep O zorla yaratırdı. İstekli işlerimizi de biz istedikten sonra yaratması, ezelde, böyle istemiş olduğu içindir. Demek ki, onun irâdesi hâkim olmaktadır.

Kulların istekli hareketleri, iki şeyden meydana gelmektedir: Birincisi, kulun irâde ve kudreti ile. Bunun için, kulun hareketlerine “**Kesb etmek**” ya’nî edinmek denir. Kesb, insanın sıfatıdır. İkincisi, Allahü teâlânın yaratması, var etmesi ile. Allahü teâlânın emirleri, yasakları, sevâblar vermesi ve azaplar yapması, insanda kesb bulunduğu içindir. Sâffat sûresinin 96. âyet-i kerîmesinde (**Allahü teâlâ sizi yarattı ve işlerinizi yarattı**) buyuruyor. Bu âyet-i kerîme, hem insanlarda kesb, ya’nî hareketlerinde “**İrâde-i cüz’iyye**” bulunduğunu göstermektedir. Cebir (zorlama) olmadığını açıkça isbat etmektedir. Bunun için “**İnsanın işi**” denilmektedir. Meselâ, Ali vurdu, kırdı denir. Hem de, herşeyin kazâ ve kaderle yaratıldığını belli etmektedir.

Kulun işinin yapılmasında, yaratılmasında, önce kulun bu işi irâde etmesi lâzımdır. Bu isteğe “Kesb” denir. İslâm âlim-

lerinden Âmidî merhum, (Bu kesbin, işlerinin yaratılmasında sebep olduğunu, tesir ettiğini) bildiriyor. Bu kesbin, ihtiyârî olan işin yaratılmasına tesiri olmaz demek de zarar vermez. Çünkü, yaratılan iş ile kulun isteği iş başka değildir. Demek ki, kul her istediğini yapamaz. İstemedikleri de olabilir. Kulun, her istediğini yapması ve her istemediğinin olmaması, kulluk değildir. Ulûhiyyete, ilâh olmaya kalkışmaktır. Allahü teâlâ, ihsân ederek, acıyarak, kullarına muhtaç oldukları kadar ve emirlere, yasaklara uyabilecek kadar kudret ve kuvvet, ya'nî enerji vermiştir. Meselâ, sıhhati ve parası olan kimse ömründe bir kerre hacca gidebilir. Gökte Ramazan ayını görünce, her sene bir ay oruc tutabilir. Yirmidört saatte beş vakit farz olan namazı kılabilir. Nisap miktarı malı, parası olan, bir hicrî yıl sonra bunun kırkta bir miktarı altın ve gümüşü ayırıp müslimânların fakîrlere zekât verebilir. Görülüyor ki, insan kendi istekli işlerini isterse yapar, istemezse, yapmaz. Allahü teâlânın büyüklüğü, buradan da anlaşılmaktadır.

Bir işi yapıp yapmamaya gücü yetmeye “Kudret” denir. Yapmayı veya yapmamayı tercih etmeğe, seçmeğe (ihtiyâr), istemek denir. İhtiyâr olunanı yapmağı dilemeğe (irâde), dilemek denir. Bir işi kabûl etmeğe, karşı gelmemeğe “**Rızâ**=beğenmek” denir. İşin yapılmasına tesir etmek şartı ile, irâde ile kudretin bir araya gelmesine “**Halk**=yaratmak” denir. Tesirli olmayarak bir araya gelmelerine “**Kesb**” denir. Tesir etmek ve etmemek şart olmazsa “**ihitiyâr**” denir. Her ihtiyâr edenin, hâlık (yaratıcı) olması lâzım gelmez. Bunun gibi, her irâde edilen şeyden ,râzı olmak lâzım gelmez. İhtiyâr ve kesb, birlikte bulunabilir. İhtiyâr, halk (yaratmak) ile birlikte bulunabilir. Bunun için Allahü teâlâyâ “hâlık” ve “muhtar” denir. Kula, “kâsib” ve “muhtar” denir. Allahü teâlâ, kullarının tâ'atlarını, günâhlarını irâde eder ve yaratır. Fakat tâ'attan râzıdır; günâhtan râzı değildir, beğenmez. Herşey Onun irâde ve yaratması ile var olmaktadır. En'âm sûresinin 102. âyet-i kerîmesinde, (**Ondan başka ilâh yoktur. Herşeyin yaratıcısı ancak Odur**) buyuruyor.

MENKİBE

Azrâil aleyhisselâmdan korkmuştu

Azrâil aleyhisselâm, Süleyman aleyhisselâmın yanına gelince, oturanlardan birine dikkatle baktı. Adam, meleğin böyle sert bakışından korktu. Azrâil aleyhisselâm gidince, Süleyman aleyhisselâma yalvarıp, rüzgâra emretmesini, rüzgârın kendisini garp (batı) memleketlerinden birine götürüp, Azrâil aleyhisselâmdan kurtulmasını istedi. Azrâil aleyhisselâm tekrar gelince, Süleyman aleyhisselâm o adamın yüzüne niçin sert baktığını sordu. Azrâil aleyhisselâm, (Bir saat sonra, garptaki (batıdaki) şehirlerden birinde, o kimsenin canını almak için emir olunmuştum. Onu senin yanında görünce, hayretimden dikkatle baktım. Emre uyup garba gidince, onu orada görüp canını aldım.) dedi.

Görülüyor ki, ezeldeki takdirin hâsıl olması için, adam Azrâil aleyhisselâmdan korktu. Süleyman aleyhisselâm ona itâat etti. Ezeldeki takdir, sebepler zinciri ile yerine getirildi.

Bunun için insan nerede olursa olsun, nereye kaçarsa kaçsın eceli geldi mi, Allahü teâlâ onun rûhunu alır. Çünkü; insanların ne kadar yaşıyacağı Allahü teâlâ tarafından ezelde takdir edilmiştir. Bundan dolayı ölümden hiç kimse kaçamaz ve kurtulamaz.

ÎMÂN VE KÜFR BAKIMINDAN İNSANLAR

Yeryüzünde yaşayan ve kendilerine din gönderilen bütün insanlar, îmân edip etmemeleri bakımından ikiye ayrılır: **Mü'min** (Müslimân) ve **Kâfir**. Gönderilen dinden haberi olmayan, dağ başında yaşayıp duyamayan kimselere mü'min veya kâfir denmez. Böyle olanlar ve öğrenme imkânı olmayan, âhirette hayvanlar gibi toprak edilecektir.

1- Mü'min; İmân eden kimse demektir. İslâm dîni ile bildirilen bütün bilgilere tam ve doğru olarak inanıp ve beğenip de, elinden geldiği kadar bunları yapan kimseye (**Sâlih**

mü'min) denir. Böyle olan mü'min, her hareketinde islâmiyyete uyar. Emirleri yapıp, harâmlardan sakınır. İşlerinde ve ibâdetlerinde bir kusur olursa şartlarına uygun tevbe yapar. Böyle îmânı olan kimse, kendisi gibi çocuklarına ve emri altında olanlara da Kur'ân-ı kerîmi ve din bilgilerini öğretmeye çalışır. Allahü teâlâ, sâlih mü'minlerden râzıdır. Onun râzı olduğu kimsenin yeri Cennettir.

Îmânı doğru olan, fakat işlerinde ve ibâdetlerinde kusuru bulunan kimseye «**Fâsık mü'min**» denir. Günâhlarına tevbe edip, pişman olan fâsık mü'mini Allahü teâlâ afv eder. Müslimân olduğunu söylediği halde, îmanı bozuk olan, ya'nî sevgili Peygamberimizin ve Eshâbının bildirdiği gibi inanmayan kimseye de «**Sapık mü'min**» veya «**Ehl-i Bid'at**» denir. Bunun hiçbir ibadetini Allahü teâlâ kabûl etmez ve bozuk inanışı sebebiyle Cehenneme gider. Fakat Cehennemde sonsuz kalmaz.

2- Kâfir: İslâm dîni ile bildirilenlere îmân etmeyen, inanmayan kimsedir. Son Peygamber Muhammed “aleyhis-selâm”ın peygamberliğini kabûl etmeyen bütün insanlar kâfir olur.

Kendilerine daha önce ilâhî bir kitâb gelip ona inanmaya devam edenlere «**Kitâblı kâfir**» denir. Yahudiler ve Hıristiyanlar böyledir. İlâhî olan hiçbir kitâba inanmayan kimselelere de «**Kitâbsız kâfir**» denir. Komünistler, masonlar ve çeşitli putlara tapanlar böyledir.

Müslimân iken, dinden çıkan ya'nî kâfir olan kimseye «**Mürted**» denir. Bunun müslimân iken yapmış olduğu bütün ibâdetleri ve iyilikleri yok olur. Âhirette ona fayda vermez tekrar müslimân olursa afv olur.

Başka bir dinde olduğu veya inanmadığı halde müslimân olduğunu söyleyen kimseye «**Münâfık**» denir. Bu, müslimânları aldatmak veya bir dünya menfaatine kavuşmak için müslimân görülür.

Hiçbir dinde olmadığı halde, müslimânları dinden çıkar-

mak ve islâmiyyeti içerden yıkmak için müslimân gözüken kâfire de «**Zındık**» denir.

Îmân ettiğini söylediği halde, islâmiyyete uymayan inanışları bulunan kimseye de «**Mülhid**» denir. Böyleleri, hakî-kî mü'minlere kâfir dedikleri için kendileri kâfir olmaktadır.

ÎMÂN VE KÜFR BİRLİKDE BULUNMAZ

Son Peygamber Muhammed aleyhisselâmın, Allahü teâlâdan getirip bildirdiği şeylerin hepsine kalb ile inanıp dil ile söylemeye îmân denir. Söylemeye engel olan bir hâl bulunduğu zaman, söylememek afv olur. Meselâ korkutulduğu, ölümle tehdit edildiği, hasta, dilsiz olduğu, böylece vakit bulamadan öldüğü zaman, söylemek icâb etmez. Allahü teâlânın son Peygamberine bildirdiği emir ve yasaklardan birini bile beğenmeyene küfr ya'nî îmânsızlık denir. Bildirilenlerden birine inanmamak, hepsine inanmamak olur. Îmânın var olması ve varlığının devam etmesi için, islâmiyyetin küfr âlâmeti dediği şeylerden sakınmak da lâzımdır. İslâmiyyetin emir ve yasaklarından birini hafif görmek, Kur'ân-ı kerîm ile, meleklerle, peygamberlerden birisi ile alay etmek, küfr âlâmetlerinden olup, inkâr etmek ya'nî işittikten sonra inanmamak da, tasdik etmemektir. Bundan dolayı, şüphe etmek de inkâr olur. Âl-i İmrân sûresi, seksenbeşinci âyet-i kerîmede: **(Muhammed aleyhisselâmın getirdiği İslâm dîninden başka din isteyenlerin dinlerini Allahü teâlâ sevmez ve kabûl etmez. Dîn-i İslâma arka çeviren, âhirette ziyân edecek, Cehenneme girecektir)** buyuruldu.

Bir kimse, binlerce sene ibâdet etse, bütün günâhları terk etse ve ömrünü, nefsinı temizlemekle geçirse ve güzel huyları ile yanındakilere ve keşfettiği âletler ile bütün insanlara faydalı olsa, Muhammed aleyhisselâma uymadıkça âhirette sonsuz kurtuluşa kavuşamaz. Cennete giremez. Nisâ sûresi, onüçüncü âyet-i kerîmede: **(Allahü teâlânın Peygamberi Muhammed aleyhisselâmın emirlerine aldırış etmiyenler, beğenmiyenler, asra, fenne uygun değildir diyenler, kıyâ-**

mette Cehennem ateşinden kurtulamıyacaklardır. Bunlara, Cehennemde, çok acı azap vardır) buyuruldu.

Dînimizin temeli îmândır. Îmânı olmayanların hiçbir ibâdetini ve iyiliğini, Allahü teâlâ beğenmez ve kabûl etmez. Bunu için kâfirleri ve onların dinlerini sevmemek, îmânın temeli olmuştur. Bu hakikatı, sevgili Peygamberimiz şöyle bildiriyor: **(Îmânın temeli ve en kuvvetli alâmeti, müslimânları sevmek ve müslimânlara düşmanlık edenleri sevmemektir).** Bütün varlıkların sâhibi olan Cenâb-ı Hak, Îsâ aleyhisselâma buyurdu ki: **(Eğer yerlerde ve göklerde bulunan bütün varlıkların ibâdetlerini yapsan, dostlarımı sevmedikçe ve düşmanlarıma düşmanlık etmedikçe, hiç faydası olmaz).** Peygamber Efendimizin gösterdiği doğru yoldan ayrılmayan bütün müslimânlar, Allahü teâlânın dostlarıdır. Hangi dinden ve hangi milletten olursa olsun, müslimân olmayanlar da, Onun düşmanlarıdır. Allahü teâlâ son dîni olan islâmiyeti inkâr edenler hakkında Bakara sûresi 161 ve 162. nci âyetlerinde **(Âyetlerimizi inkâr etmiş ve kâfir olarak can vermiş olanlar var ya! İşte Allahın, meleklerin ve bütün insanların la'neti onların üzerindedir. Onlar, o la'net ve ateş içinde devamlı olarak kalanlardır).**

Bununla beraber bir kul, dînimizin yasak ettiği bütün günâhları işlediği, emir edilen ibâdetlerin ve iyiliklerin hepsini terk ettiği halde, kalbinde zerre kadar küfr bulunmasa, islâmiyyetin emirlerinin ve yasaklarının hepsini beğenip, hiçbirini inkâr etmese, günâhlardan hiçbirini küçük görmese ve yaptığından dolayı kalbinde üzüntü duysa ve bu hâl ve îmân üzere dünyadan göçüp gitse, dînimize göre mü'min ve müslimân olarak ölmüş olur. Allahü teâlâ, onun bütün günâhlarını afv edip bağışlayabileceğini va'dediyor. İnsan ümitsiz olmamalıdır. Nitekim Allahü teâlâ Zümer sûresi 53. âyetinde, **(Ey sevgili Peygamberim! Tarafımdan, ümmetine de söyle ki; Ey günâh işlemekle kendilerine karşı haddini aşmış kullarım! Allahın rahmetinden, sizi bağışlamasından ümidi kesmeyiniz! Çünkü Allahü teâlâ şirk ve küfrden başka, dilediği**

kimselerden bütün günâhları bağışlar) buyurmaktadır. Belki günâhlarını sevâba çevirir. Zira Furkan sûresi 70. âyetinde **(Bunların kötülüklerini Allahü teâlâ iyiliğe çevirir)** buyuruyor. Böylece Onu Cennete sokar.

Îmânı tam ve olgun olanlar, Allahü teâlânın emirlerine itâatsızlık edemezler. Güzel işlerden elini çekip, günâhlarla meşgûl olamazlar. Çünkü her günâh işi yapmakta ve emir edilen her ibâdeti yapmamakta, Allahü teâlâyâ, peygamberlere, meleklerle, bütün âlimlere ve iyi insanlara uymamak vardır. Aksine ise şeytânlara, kâfirlere zâlimlere ve âsîlere açık bir uymak vardır. İşte bu sebeplerdendir ki, her emre itâatsızlık ve günâh, kalbe bir siyah nokta vurur. Bu da tevbesiz ve o günâhları terk etmeden kalbten silinmez. Nitekim sevgili Peygamberimiz, **(Kul günâh işleyince, kalbinde siyah bir nokta olur, tevbe ederse, kalbi temizlenir. Eğer çok günâh işlerse ve günâha devam ederse, kalbindeki siyahlık çoğalır ve bütün kalb kararır)** buyurmuşlardır.

Kalbin kararmasının alâmeti, günâh işleyip üzülmemek; ibâdet ve tâatten lezzet almamak ve nasîhatın kendisine tesir ve faydası olmamaktır. Onun haberi olmadan, onun bu hâli, onu çeker küfre götürür. O halde, mü'min ve müslimân olanın, günâh işlemekten çok korkması ve nefsinin kötü arzu ve isteklerine uymaması lâzımdır. İnsanı, Rabbinden uzaklaştıran üç büyük düşmandan çok sakınmalıdır. Bu düşmanlardan şeytânın vesvesesine aldanmamalı, nefsin islâmiyyete uymayan isteklerini yapmamalı ve bunların en büyüğü olan kötü arkadaşlardan uzak durmalıdır. **Bütün fenâlıkların başı, kötü arkadaşlardır.** Allahü teâlâ En'âm sûresi 116. âyeti kerîmesinde **(Eğer yeryüzündeki insanların çoğuna uyarsan, seni onlar Allah yolundan saptırırlar)** buyuruyor.

Her müslimân sabâh ve akşam şu îmân düâsını okumalıdır: **(Allahümme innî e'üzü bike min en-üşrike bike şey-en ve ene a'lemü ve estagfirü-ke li-mâ lâ-a'lemü inneke ente al-lâmülguyûb.)**

ÎMÂNIN DOĞRU OLMASININ ŞARTLARI

Îmân, duyu organlarının ve aklın kavradıkları bilgilerle elde edilmez. Fen ilmleri ile, âlemdeki nizâmın (düzgünlüğün) tesadüfen olmadığını ve bir yaratıcının bulunduğunu anlamak ve bilmek de îmân olmaz. Îmân demek, son Peygamber Muhammed aleyhisselâmın Allahü teâlâdan getirdiği bilgileri öğrenip, inanmak demektir. İnanılması lâzım gelen bilgilere, akla uyarsa inanırım demek peygamberlere inanmamak demek olur. Din bilgisi, akl sâhiblerinin buluşları değildir. Peygamberlerin haber verdiği, bir yaratıcının sıfatlarını ve îmân edilecek bütün hususları öğrenip öyle inanmalıdır. Doğru ve makbûl bir îmân sâhibi olmak için, ayrıca şu şartlara da uymalıdır:

1- Îmân devamlı ve sabit olmalıdır. Bir an ayrılmayı düşünmemelidir. Üç sene sonra müslimânlıktan çıkacağım diyen kimsenin, o andan itibaren îmânı gider, müslimânlıktan çıkmış olur.

2- Mü'minin îmânı, havf ve recâ arasında olmalıdır. Allahü teâlânın azâbından korkmalı, fakat rahmetinden de bir an ümit kesmemelidir. Her günâhı işlemekten çok sakınmalı, günâhı sebebiyle îmânının gitmesinden korkmalıdır. Bütün günâhları işlemiş olsa bile Rabbimizin afv edeceğinden hiç ümit kesmemelidir. Günâhları için tevbe etmelidir. Çünkü tevbe eden, hiç günâh işlememiş gibi olur.

3- Can boğaza gelmeden önce îmân etmiş olmalıdır. Can boğaza gelince, âhiretin bütün halleri gösterilir. O zaman bütün kâfirler îmân etmek isterler. Halbuki îmânın gaybî olması lâzımdır. Görmeden inanmalıdır. Gördükten sonra îmân edilmiş olmaz. Fakat bu anda, mü'minlerin tevbesi kabûl olunur.

4- Güneş batıdan doğmadan önce îmân etmelidir. Kıyâmetin büyük alâmetlerinden birisi de, güneş batıdan doğacaktır. Bunu gören, inanmıyan bütün insanlar, îmân edecekler. Fakat bu îmânları kabûl olmayacaktır. Çünkü artık tevbe kapısı kapanmış olur.

5- Allahü teâlâdan başka kimsenin gaybı, gizli olan şeyleri bilemediğine inanmalıdır. Gaybı yalnız Allahü teâlâ bilir. Bir de Onun bildirdikleri bilir. Melekler, cinnîler, şeytânlar ve hattâ peygamberler de gaybı bilemez. Fakat peygamberlere ve sâlih kullara gaybtan bilgi verilebilir.

6- Dînin, î mânâ ve ibâdetlere ait bir hükmünü zaruretsiz ve kasten red etmemelidir. İslâmiyyetin emir ve yasaklarından birini hafif görmek, Kur'ân-ı kerîm ile, meleklerle ve peygamberlerden birisi ile alay etmek ve bunlar ile bildirilenleri bir zorlama ve zaruret yok iken dil ile inkâr etmek, küfr (inanmamak) olur. Allahü teâlânın varlığını, melekleri, guslün ve namazın farz olduğunu, ölümle korkutulmak gibi bir zaruretle reddettiğini söyleyen kâfir olmaz.

7- İslâm dîninin apaçık bildirdiği zaruri bilgilerde şüphe ve tereddüt etmemelidir. Namazın farz olduğunda, şarap ve diğer alkollü içkiler ile kumarın, faizin, rüşvetin harâm olduğunda şüphe etmek veya meşhur olan bir harâma, halâl demek ve halâl olan şeye harâm demek, î mândan çıkmaya sebep olur.

8- İmân, İslâm dîninin bildirdiği şekilde olmalıdır. Aklın anladıklarına, felsefecilerin ve fen taklitçilerinin bildirdiklerine göre inanmak, î mân olmaz. Muhammed aleyhisselâmın bildirdiği şekilde î mân etmek lâzımdır.

9- İmân eden, yalnız Allah için sevmeli ve yalnız Allah için düşmanlık etmelidir. Allahü teâlânın dostları olan müslimânları sevmeli ve islâmiyyete, eli ve kalemi ile düşmanlık yapanları sevmemelidir. Bu düşmanlığın yeri kalbdır.

Müslimân olmayan, gayrimüslim vatandaşlara ve turistlere de güler yüzlü ve tatlı dilli davranmalıdır. Güzel ahlâkımız ile dînimizi onlara sevdirmeliyiz.

10- Peygamberimizin ve Eshâbının gösterdiği doğru yoldan ayrılmayan hakîkî müslimânların î mân ettiği gibi inanmalıdır. Doğru inanmış olmak için, Ehl-i sünnet vel-cemâat itikadına uygun olarak î mân etmelidir.

EHL-İ SÜNNET VEL CEMÂAT İTİKÂDİ

Allahü teâlânın son dîni islâmiyyeti, insanlara açıklayan, öğreten Sevgili Peygamberimiz Muhammed aleyhisselâm'dır. Bu din, kıyâmete kadar hiç değişmeyecek, bozulmayacaktır. Bunu Allahü teâlâ Kur'ân-ı kerîmde açıkça bildiriyor. Sevgili Peygamberimizi görmekle şereflenen ve islâmiyyeti bizzat Ondan öğrenen Eshâb-ı kirâm, bu dîni kendinden sonra gelen müslimânlara aynen öğretiler. Peygamberimizin ve Eshâb-ı kirâmın yolundan kıl kadar ayrılmayan müslimânlara **“Ehl-i sünnet vel-cemâat”** denir.

Yeryüzünde bulunan bütün müslimânlara doğru yolu gösteren ve Muhammed aleyhisselâmın dînini değişmeden, bozulmadan öğrenmelerine önderlik eden, her asırda yetişen yüksek din âlimleri olmuştur. Bu âlimler, insanlara hep aynı îmânı bildirmişler, öğretmişlerdir.

Resûlullah Efendimizin ortaya koyduğu itikâd, îmân bilgilerini **İmâm-ı Ebûl Hasen E's'ârî** ve **İmâm-ı Ebû Mansûr Maturîdî** adındaki iki büyük âlim, geniş olarak açıklamışlar, kısımlara bölmüşler ve herkesin anlıyabileceği şekilde yaymışlardır. Bu iki imâmın ve hocalarının, îmânda tek bir mezhebi vardır. Bu şerefli insanların mezheblerine **“EHL-İ SÜNNET VEL-CEMÂAT MEZHEBİ”** denir. Bu mezheb, îmân, inanış mezhebidir. İbâdetleri ve günlük işleri bildiren dört mezhebin imâmları da, doğru olan bu itikâd üzere idiler. İmânlarında hiçbir ayrılık yoktu. Zaten imâm-ı Maturîdî ve İmâm-ı E's'ârî, imâm-ı a'zam Ebû Hanîfenin ve imâm-ı Şâfi'înin talebelerinin talebelerindendi.

Bu fırkada bulunanların itikâdları, inanışları, Eshâb-ı kirâmın ve onlara tâbi olan hakîkî İslâm âlimlerinin inanışlarıdır. Ehl-i sünnet itikâdına uymayan bir inanış, doğru yoldan ayrılmaktır. Böyle yanlış inanış inananların Cehenneme gideceklerini, Sevgili Peygamberimiz haber vermiştir. Bir hadîs-i şerifte; **(Benim ümmetim yetmişüç fırkaya ayrılacaktır. Bunlardan bir fırka kurtulacak, diğerleri helâk olacak, Cehenne-**

me gideceklerdir) buyurduğunda Eshâb-ı kirâm; kurtulan fırka hangisidir, yâ Resûlullah? diye sorunca **(Ehl-i sünnet vel-cemâat'tir)** buyurdu. Eshâb-ı kirâm, bu defa; Ehl-i sünnet vel-cemâat nedir? diye sordular. **(Benim ve Eshâbımın bulunduğu yolda olanlardır)** buyurdu.

Ehl-i sünnet ya'nî sünñlik, Eshâb-ı kirâmın hepsini, ehl-i beyti ve onların yolunda bulunan bütün müslimânları sevmek yoludur. Bu îmâna sâhib olan müslimânlar, Allahü teâlâya ve Onun son Peygamberi Muhammed aleyhisselâma inanan kimseleri tekfir etmezler, kâfir bilmezler. Onlara düşmanlık etmezler. Hattâ hepsini din kardeşi kabûl edip severler.

EHL-İ SÜNNET İ'TİKÂDİ NELERDİR?

Allahü teâlâ, bütün müslimânların Ehl-i sünnet itikâdına uygun îmân etmelerinden râzıdır. Böyle inanmış olmanın birçok şartları, âlametleri vardır, Hakîkî İslâm âlimleri, bunları kitâblara geçirmişlerdir. Bu doğru îmânın şartlarından başlıcaları şöyledir:

1- Allahü teâlânın varlığına, bir olduğuna, eşi ve benzeri olmadığına, Ondan başka ibâdete lâıyk kimsenin olmadığına inanmalıdır. Ve ayrıca, meleklerine, kitâblarına, peygamberlerine, âhiret hayâtına, hayır ve şerrin, iyilik ve kötülüğün Allahü teâlâ tarafından yaratıldığına doğru yazılmış kitâblarda açıklandığı şekilde inanmalıdır.

2- Allahü teâlânın son kitâbı olan Kur'ân-ı kerîmin Allah kelâmı olduğuna inanmalıdır.

3- Kendi îmânından hiç şüphe etmemelidir.

4- Peygamberimize îmân edip, hayâtda iken görmek şerefine kavuşan Eshâb-ı kirâmın hepsini çok sevmelidir. Dört halifesine, yakın akrabâları olan ehl-i beytine ve muhterem hanımlarından hiçbirine dil uzatmamalıdır.

5- İbâdetleri, îmândan bir parça bilmemelidir. Allahü teâlânın emir ve yasaklarına inânıp, tembellikle yapmayan mü'minler kâfir değildirler. Ehemmiyet vermeyenlerin, hafi-

fe alanların, islâmiyyetle alay edenlerin î mânı gider.

6- Ehl-i kible olduklarını söyleyen, Allahü teâlâyâ ve Peygamberi Muhammed aleyhisselâma inandım dediği halde, yanlış itikâta olanları tekfir etmemelidir. Kâfir olduklarını söylememelidir.

7- Açıkça günâh işlediği bilinmeyen her imâmın arkasından namaz kılınır.

8- Devlet büyüklerine isyân etmemeli ve onların hayırlı iş yapmalarına duâ etmelidir.

9- Ayağa giyilen mestin üzerine mesh ederek abdest alabilmesine dînimiz izn vermiştir. Çıplak ayak üzerine mesh edilmez.

10- Peygamberimizin mi'râcının rûh ve beden ile birlikte olduğuna, Cennette mü'minlerin Allahü teâlâyı da göreceklerine, kıyâmet gününde peygamberlerin ve iyi kulların şefâat edeceklerine, kabr azâbının veyâ kabrdeki ni'metlerin rûh ve bedene olacağına, Evliyânın kerametinin hak olduğuna, Kur'ân-ı kerîm okuyarak ve sadaka vererek bunların sevâblarını ölenlerin rûhlarına gönderilmesinin fayda verdiğine ve azaplarının azalmasına sebep olacağına inanmalıdır.

İNANMAK VE RÛH SAĞLIĞIMIZ

İnsan, cismen küçük, zayıf ve âciz olmakla beraber, pek yüksek bir rûh taşır. Sayılamıyacak kadar arzuya sâhibtir. Bu meyil ve arzularını kötü olanlarından ayırıp seçen, tertemiz tutan î mândır. Bu itibarla î mânın fert ve cemiyet üzerindeki tesirleri büyüktür. Yapılan psikolojik araştırmalarda, inanç sâhibi olanlarda şahsiyet ve karakter, inançsızlardan daha sağlam ve üstün olduğu tesbit edilmiştir.

Yine psikoloji uzmanları, kuvvetli inancın üzüntü, sıkıntı ve korkuyu önlediğini tesbit etmişlerdir. Bu üçü de, bedende hastalık yapan en önemli hususlardır.

İnancın, âile bağlarını kuvvetlendirmedeki rolü de çok büyüktür. Dünyada hergün artan boşanma ve âile ocağının ter-

ki ile milyonlarca çocuk, anne ve babadan mahrum kalmaktadır. Bunlar zamanla cemiyetin başına belâ kesilmektedir. Gayrimeşru çocuklar ise rûhî dengesizliğe çabuk düşmektedir. Böyle evliliklerde frengi gibi hastalıklar çok görülür.

Birçok hastalıkları meydana getiren çeşitli mikroplarla devamlı beraber olduğumuz halde hastalanmayız. Ama günün birinde hastalandığımız olur. Rûhî gerginlikler, üzüntüler, korkular, ümitsizlik, vücut müdafaasını üzerine alan hücrelere tesir ederler. Kederlenen insan, çok enerji sarfeder. Beden bu enerjiyi sağlamak için kana bol miktarda şeker verir. Pankreas yorulup şekerin yanmasına hizmet eden ensülini yeterince kana veremez olunca şeker hastalığı meydana gelir. Yine, fazla birtakım üzücü düşünce ve hâdiselerin köruklenmesiyle fazla kan alan mide hücreleri proteinleri sindirmek için daha fazla asit klorhidrik salgılar. Fazla asit de ülser hastalığına yol açar.

Îmân zayıflığının intiharlardaki büyük tesirini görmek mümkündür. Sosyo-ekonomik durumları çok iyi, tahsil ve kültür seviyeleri yüksek, üstelik cinsiyet hususunda da serbest olan ülkelerde, intihar hâdiselerinin ve rûhî depresyonların daha fazla olduğu görülmektedir.

Yine bu kötü alışkanlıkları bıraktırmakta inancın tesiri büyüktür. Amerika Birleşik Devletlerinde içki yasağı konulduğu 1930'lu senelerde milyonlar harcanmış, binlerce kişi hapse atılmış, yüzlercesi de öldürüldüğü halde, içki kaldırılmamış ve insanlar ondan vazgeçirilememiştir. Halbuki Kanûnî Sultan Süleyman zamanında İstanbulda Avusturya büyükelçisi hatıralarında, dört yıl içinde İstanbulda dört tane bile öldürme olayının olmadığını, Türklerin cemiyet yapısının çok sağlam olduğunu, yazmaktadır. Tabî ki, bunun da sebebi sağlam bir îmandır.

Nice insanlar vardır ki, medeniyetin bütün lüks ve konforu ellerindeki servet ve imkânları onları mesut edememiştir. İnançsızlıkları yüzünden alkol, esrar ve morfin gibi şeylerde ferahlık arayarak çeşitli buhranlara düşmüşlerdir.

MENKİBE

Îmânından Asla Dönmedi

Firavun'un hazine işleriyle görevli bir veziri, bunun da Maşite adında bir hanımı vardı. Firavun'un kızının dadılığını yapıyordu. Kendisi Mûsâ aleyhisselâmın dînine inandığı hâlde îmânını gizliyor, ibâdetlerini de gizli yapıyordu.

Maşite hatun birgün hamamda Firavun 'un kızının saçını tararken, tarak yere düştü. Bunu yerden alırken gayri ihtiyârî olarak ağzından şu sözler çıktı: "Bismillahirrahmanirrahim". Ya'ni, "Rahman ve rahim olan Allahın adıyla". Firavun'un kızı bu söze kızarak dedi ki:

- Ey dadı! Bu nasıl sözdür. Benim babamdan başka tanrı mı vardır? Babamın adını değil de, bir başkasının adını nasıl söylersin?

- Evet yavrum Allah vardır. Hem yeri, göğü ve içindekileri yoktan var eden, seni beni, babanı ve bütün varlıkları yaratan bir Allah vardır. Ben bir olan Allaha inanıyorum.

Firavun'un kızı bu sözlere daha da kızarak dedi ki:

- Seni babama şikâyet edeceğim. Hakettiğin cezâyâ çarptırılacaksın. Doğruca babasının yanına gidip olanları söyledi. Firavun Maşite hatunu yanına getirterek dedi ki:

- Sen benden başka bir tanrıya inanıyormuşsun. Söyle, benden başka yer yüzünde tanrı var mıdır?

- Hâşâ! Ey Firavun, sen de biliyorsun ki sen ilâh değil, âciz bir kulsun. Seni de yaratan Allah'tır. Sen fânisin, yok olacaksın. Fakat benim Rabbim olan Allah ebedîdir. Fânî değildir. Mûsâ aleyhisselâm Onun peygamberidir.

Bu sözlere çok kızan Firavun onu hemen öldürmektense, her gün bir uzvunu keserek başkalarına da bir ders olmasını istedi. Önce tırnaklarını çekti. Saçından tavana asıldı. Kamçılarla vücûdundan kan çıkıncaya kadar kırbaçlandı. Bunlara rağmen dîninden dönmeyince, Firavun'un kini günden güne fazlalaşıyordu Maşite hatunu bir ağaca bağlattı. Bi-

ri 5 yaşında, diğeri de 5 aylık olan iki kız çocuğundan büyüğünü karşısına getirerek şöyle söyledi:

- Ey Maşite, beni Tanrı olarak kabûl edersen seni serbest bırakacağım.

Maşite, yavrusunun acıklı hâline, bir de Firavun'un hâline baktı. Sonra dedi ki:

- Ben ancak bir olan Allah'a inanıyor ve Onu kendime ilâh olarak kabûl ediyorum.

Firavun eline geçirdiği bıçakla 5 yaşındaki yavrunun gırtlakını annesinin gözü önünde kesti. Kanını da Maşite'nin ağzına yüzüne sürdü. Sonra tekrar hiddetlenerek şöyle sordu:

- Söyle benden başka tanrı var mıdır?

- Allah birdir, Allah'tan başka ilâh yoktur.

Bu sefer Firavun 5 aylık kundaktaki yavruyu getirmelerini istedi. Getirilen yavruyu annesine yaklaştırdıklarında saatlerdir süt emmeyen yavru, meme aramaya başladı.

Maşite hatun önceki yavrusunun uğratıldığı akıbetini düşündü. İkinci yavrusunun da hunharca kesilmesine bir anne olarak dayanamayacaktı, kararını verdi. Firavun'a Rabbim sensin diyecek, fakat kalben inanmayacaktı. Tam "Rabbim sensin" diyeceği sırada küçük yavru dile gelerek dedi ki:

- Hayır anne, hayır! Sabreyle! Rabbim sensin deme! Îmânından aslâ dönme. Firavuna inanma! Benim için, ablam için, senin için, Allah'ın Cennette hazırlamış olduğu makâmı görüyorum. O makâmı, etrafında sana hizmet etmek için pervane gibi dönen hûrileri de görüyorum.

Firavun ve orada hazır olanlar bu sözü duydular. Tevbe edeceklerine daha da hiddetlenen Firavun, 5 aylık yavruyu da hemen boğazlattı. Fakat Maşite hatun ağlamıyor, gülüyordu. Kızının gördüklerini artık o da görüyordu. Ölümünün bir an evvel gelmesini arzuluyordu. Firavun kocasıyla beraber Maşite hatunu ve yavrusunu kaynar kazanın içine attı. Fakat kini hâlâ yatışmamıştı.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

İBÂDETLERİMİZ

İBÂDET NEDİR VE NİÇİN İBÂDET YAPMAK LÂZIMDIR?

İbâdet, bizi ve bütün mevcûdatı yoktan var eden ve her an görünür görünmez kazâlardan, belâlardan koruyan ve her an çeşitli ni'metler, iyilikler vererek yetiştiren Allahü teâlânın emir ve yasaklarını yerine getirmektir. Ona hizmette kusur etmemeye çalışmaktır. Allahü teâlânın sevgisine kavuşmuş olan Resûllere, Nebîlere, velîlere, âlimlere benze-meye özenmektir.

Herkes her ni'meti gönderen, yalnız Allahü teâlâdır. Herşeyi var eden, ancak Odur. Her varlığı, her an varlıkta durduran hep Odur. Kullardaki üstün ve iyi sıfatlar, Onun lütfu, ihsânıdır. Hayâtımız, aklımız, bilgimiz, gücümüz, gör-memiz, işitmemiz, söyleyebilmemiz, hep Ondandır. Saymak-la bitirilemeyen çeşitli ni'metleri, iyilikleri gönderen Odur. İnsanları güçlüklerden, sıkıntılardan kurtaran duâları kabûl eden, dertleri, belâları gideren Odur. Rızıkları yaratan, ulaş-tıran yalnız Odur. İhsânı o kadar boldur ki, günâh işleyenle-rin rızkını kesmiyor. Günâhları örtmesi o kadar çoktur ki, emrini dinlemeyen, yasaklarından sakınmıyan azgınları, her-kese rezil ve rüsvâ etmiyor ve namus perdelerini yırtmıyor. Kimseden birşey esirgemiyor. Bütün ni'metlerinin en üstü-nü, en kıymetlisi olarak da doğru yolu, se'âdet ve kurtuluş yolunu gösteriyor. Yoldan sapmamak, Cennete girmek için teşvik buyuruyor. Cennetteki sonsuz ni'metlere, bitmez tü-kenmez zevklere ve kendi rızâsına, sevgisine kavuşabilme-miz için, sevgili Peygamberine uymamızı emrediyor.

İşte, Allahü teâlânın ni'metleri güneş gibi meydandadır. Başkalarından gelen iyilikler, yine Ondandır gelmektedir. Başkalarını vasıta kılan, onlara iyilik yapmak istediğini veren, onlara iyilik yapabilecek gücü, kuvveti veren, yine Odur. Bunun için, her yerden, herkesten gelen ni'metleri gönderen hep Odur. Ondandır başkasından iyilik, ihsân beklemek, emânetçiden, emânet olarak birşey istemeye ve fakirden sadaka istemeye benzer. Bu anlatılanların, yerinde ve doğru olduğunu, herkes kolayca anlar. Çünkü, anlatılanlar, meydana olan, düşünmeye bile lüzum olmayan bilgilerdir.

İnsanın, bu ni'metleri gönderen Allahü teâlâyâ, gücü yettiği kadar şükretmesi, insanlık vazifesidir. Aklın emrettiği bir vazife, bir borçtur. Fakat Allahü teâlâyâ yapılması gerekli bu şükür yerine getirebilmek, kolay bir iş değildir. Çünkü insanlar, yok iken sonradan yaratılmış, zayıf, muhtaç, ayıplı, kusurludur. Allahü teâlâ ise, hep var, sonsuz vardır. Ayıplardan, kusurlardan uzaktır. Bütün üstünlüklerin sâhibidir. İnsanların Allahü teâlâyâ hiçbir bakımdan benzerlikleri, yakınlıkları yoktur. Böyle aşağı kullar, öyle bir yüce Allahın şanına yakışacak bir şükür yapabilir mi? Çünkü, çok şey vardır ki, insanlar onları güzel ve kıymetli sanır. Fakat, Allahü teâlâ, bunları kötülük bilir ve beğenmez. Saygı ve şükür sandığımız şeyler, beğenilmeyen bayağı şeyler olabilir. Bunun içindir ki, insanlar, kendi kusurlu akılları, kısa görüşleri ile Allahü teâlâyâ karşı şükür, saygı olabilecek şeyleri bulamaz. Şükür etmeye, saygı göstermeye yarayan vazifeler, Allahü teâlâ tarafından bildirilmedikçe, övmek sanılan şeyler, kötülemek olabilir.

İşte, insanların Allahü teâlâyâ karşı kalb, dil, ve beden ile yapmaları ve inanmaları lâzım olan şükür borcu, kulluk vazifeleri, Allahü teâlâ tarafından bildirilmiş ve Onun sevgili Peygamberi tarafından ortaya konmuştur. Allahü teâlânın gösterdiği ve emrettiği kulluk vazifelerine “İslâmiyyet” denir. Allahü teâlâyâ şükür, Onun Peygamberinin getirdiği yola uymakla olur. Bu yola uymayan, bunun dışında kalan hiç-

bir şükürü, hiçbir ibâdeti, Allahü teâlâ kabûl etmez, beğenmez. Çünkü insanların iyi, güzel sandıkları çok şey vardır ki, islâmiyyet, bunları beğenmemekte, çirkin olduklarını bildir-mektedir.

Demek ki, aklı olan kimselerin, Allahü teâlâyâ şükret-mek, ibâdet yapmak için, Muhammed aleyhisselâma uyma-ları lâzımdır. Onun yoluna (**İslâmiyyet**) denir. Muhammed aleyhisselâma uyan kimse müslimândır. Allahü teâlâyâ şük-retmeye, ya'nî Muhammed aleyhisselâma uymaya da, "**ibâ-det etmek**" denir. İslâmiyyet iki kısımdır:

1- Kalb ile i'tikâd edilmesi, inanılması lâzım olanlar.

2- Beden ve kalb ile yapılacak ibâdetler.

İbâdetlerin en üstünü, en kıymetlisi, "Ehl-i sünnet i'tikâ-dı'nı öğrenip, îmânının buna uygun olmasına çalışmaktır. Îmânını böyle düzelterek, "Bid'at ehli" denilen yetmişiki çe-şit bozuk inanıştan kurtulduktan sonra, ibâdetlerde bid'at iş-lemekten de sakınmalıdır. İslâmiyyetin emir etmediği şeyle-ri ibâdet sanarak yapmaya, "**Bid'at işlemek**" denir. Bid'at-tan kurtulduktan sonra, "**Takvâ**"ya sarılmalıdır. Takvâ, islâ-miyyetin yasakladığı şeylerden, ya'nî harâmlardan sakınmak demektir. Takvâ, emirleri yapmaktan daha kıymetlidir. Emirleri yapmaya ve harâmlardan sakınmaya (**ibâdet et-mek**) denir.

İbâdetlerin doğru olarak yapılmasını bildiren "Dört mez-heb" vardır. Bunların dördü de haktır, doğrudur. Bunlar,

1- Hanefî, 2- Şafi'î, 3- Mâlikî, 4- Hanbelî mezhepleridir.

Her müslimânın bu dört mezhebden birisinin (İlmihâl) kitâbını okuyup, ibâdetlerini bu kitâba uygun yapması lâ-zımdır. Böylece bu mezhebe girmiş ve islâmiyyetin gösterdi-ği doğru yoldan ayrılmamış olur. Dört mezhebin îmânları, inanışları birdir. Yapılan ibâdetlerde ve işlerde bazı değişik-likler vardır. Onun için hepsi birbirlerini severler.

MENKİBE

Şeytânın Üzüntüsü

Evliyânın büyüklerinden birisi, hac zamânında insan kılığına girmiş olan İblis'i Arafat'ta gördü. Zayıflamış ve benzi solmuş, gözü yaşlı ve kamburu çıkmış olarak perişan bir haldeydi. Evliyâ olan zât, İblis'i tanıyıp ona dedi ki:

- Niçin gözün yaşlıdır? Kim ağlattı seni?

- Ticâret yapmak fikri olmadan, sırf Allah rızâsı için hac yapmağa gelenlerin, arzularının Allahü teâlâ tarafından kabûl edilmesinden korktum. Onun için ağlıyorum.

- Peki seni zayıflatan nedir?

- Hacıları getiren atların inlemeden, kişneyerek gelmelerine üzüldüm. Halbuki benim yoluma gidenleri böyle götürselerdi, sevincim çok artardı.

- Pekâlâ, benzini solduran nedir?

- Müslimânların ibâdetlerine devam etmeleri ve birbirleriyle yardımlaşmalarıdır. Şâyet isyânda yardımlaşsalar, sevincim ziyâdeleşirdi.

- Seni çökertip, belini büken nedir?

- Kulların, (Yâ Rabbî! Senden son nefeste îmân-ı kâmil ile ölmemi istiyorum) diye yalvarmasıdır. Halbuki ben onları, kendi işlerini ve ibâdetlerini beğendirip, îmânsız gitmeleri için çalışmaktayım. Allaha böyle yalvaranların, benim bu iş için çalıştığımı anlamalarından korkuyorum.

MÜKELLEF KİME DENİR?

Aklı olan ve bülûğ çağına giren erkek ve kadınlara «**Mükellef**» denir. Mükellef olan kimseler, Allahü teâlânın emir ve yasaklarından sorumludurlar. Dînimizde, mükellef olan kimseye, îmân etmek ve ibâdet yapmak emrolunmuştur. Yapılması yasak edilen harâmlardan ve mekrûh işlerden de kaçınmaları lâzımdır.

Akl, anlayıcı bir kuvvettir. Faydalıyı zararlıdan ayırt etmek için yaratılmıştır. Akl bir ölçü âleti gibidir. İki iyi şeyden, daha iyi olanını ve iki kötü şeyden, daha kötü olanını ayırır. Akllı kimse, sadece iyi ve kötüyü anlayan değil, iyiyi görünce onu alan ve kötüyü görünce de onu terkedendir. Akl göz gibidir. Din de ışık gibidir. Işık olmazsa göz göremez.

Bülûğ çağı, ergenlik yaşı demektir. Erkek çocukların bülûğ çağına girmeleri, oniki yaşını bitirince başlar. Erkek çocuğun bülûğ çağına girdiğini gösteren alâmetlerden biri, uykuda ihtilâm olmasıdır. İkincisi, kendisini evlendirdiklerinde hanımının ondan hâmile kalmasıdır. Üçüncüsü, bu iki alâmetten hiçbirini görünmezse onbeş yaşına gelince, dinde bülûğ çağına girdiğine hükmedilmiştir.

Kız çocuklarının bülûğa ermesi ise, dokuz yaşını doldurunca başlar. Dokuz yaşındaki kız çocuğu üç gün üç gece kan görürse, hayız (âdet) görmüş olur, bülûğ çağına girdiğine hükmedilir. Uykuda ihtilâm olur yahut kocasından hâmile kalırsa, bülûğa erdiği anlaşılır. Eğer bu üç alâmetten hiçbirini görünmezse onbeş yaş tamam olunca, bülûğ çağına girdiğine hükümlenir.

EF'ÂL-İ MÜKELLEFİN NELERDİR?

Ef'âl-i mükellefîn, dînimizin emirlerinden ve yasaklarından sorumlu olan kimselerin yerine getirecekleri vazifelerin hükümlerini belirten dîni bir tâbirdir. Mükellef olan kimse-nin, her türlü davranışlarının dindeki hükümleridir. Ef'âl-i mükellefîn, sekizdir. Bunlar; farz, vâcib, sünnet, müstehab, mübâh, harâm, mekrûh ve müfsiddir. Akllı olan ve bülûğ çağına giren her müslimân, dînimizin emir ve yasaklarındaki bu hükümlerine uymağa mecburdur.

1- FARZ: Allahü teâlânın, yapılmasını açıkca ve kesin olarak emrettiği şeylere farz denir. Farzları terketmek harâmıdır. İnkâr eden kâfir olur. Farz iki çeşittir:

Farz-ı Ayn: Her mükellef olan müslimânın bizzat kendi-

sinin yapması lâzım olan farzdır. Beş vakit namaz kılmak. Ramazan ayında oruc tutmak, zengin olunca zekât vermek ve hacca gitmek, farz-ı ayndır.

Farz-ı Kifâye: Müslimânlardan bir kaçının veya sadece birisinin yapması ile, diğerlerinin sorumluluktan kurtulduğu farzlardır. Cenâze namazı kılmak, cihad etmek, insanlara faydalı meslekler böyledir.

2- VÂCİB: Yapılması farz gibi kesin olan emirlere denir. Bu emrin Kurân-ı kerîmdeki delili farz kadar açık değildir. Zannî olan bir delil ile sabittir. Vitr ve Bayram namazı kılmak, zengin olunca kurban kesmek, fitre vermek vâcibtir. Vâcibin hükmü farz gibidir. Vâcibi terk etmek, tahrimen mekrûhtur.

3- SÜNNET: Allahü teâlânın açıkca bildirmeyip, yalnız Peygamber Efendimizin yapılmasını övdüğü, yahut devam üzere kendisinin yaptığı, veyahut yapılırken görüp de mâni olmadığı şeylere “Sünnet” denir. Sünneti beğenmemek küfrdür. Beğenip de yapmamak suç değildir. Sünnet iki çeşittir:

Sünnet-i Mükkeke: Peygamber efendimizin devamlı yaptıkları, pek az terkettikleri kuvvetli sünnetlerdir. Sabah namazını sünneti, öğlenin dört rek’atlık ilk sünneti, akşam namazının sünneti, yatsı namazının son iki rek’at sünneti böyledir. Ezân okumak, kâmet getirmek, cemaata devam etmek, abdest alırken misvak kullanmak mükkeke sünnetlerdendir.

Sünnet-i Gayr-i Mükkeke: Peygamber efendimizin, ibâdet maksadı ile arasına yaptıklarıdır. İkinci ve yatsı namazlarının dört rek’atlık ilk sünnetleri böyledir.

4- MÜSTEHA: Buna mendup da denir. Sünnet-i gayr-i mükkeke hükmündedir. Peygamber Efendimizin ara sıra yaptıkları ve sevdikleri, beğendikleri hususlardır. Yeni doğan çocuğa yedinci gün isim koymak, erkek ve kız çocuğu için akika hayvanı kesmek, güzel giyinmek, güzel koku sürünmek müstehaptır. Bunları yapmak sevâptır.

5- MÜBÂH: Yapılması emir olunmayan ve yasak da edil-

meyen şeylere mübâh denir. Ya'nî günâh veya ta'at olduğu bildirilmemiş olan işlerdir. Yapanın niyetine göre ta'at veya günâh olurlar. Yemek, içmek, uyumak, giyinmek gibi işler mübâhtırlar. Bunlar, islâmiyyete uymak, emirlere sarılmak niyetiyle yapılırsa sevâp olurlar. Sıhhatli olup ibâdet yapmaya niyet ederek yemek içmek böyledir.

6- HARÂM: Allahü teâlânın, Kur'ân-ı kerîmde, “yapmayınız” diye açıkça yasak ettiği şeylerdir. Harâmların yapılması ve kullanılması kesinlikle yasaklanmıştır. Harâma, halâl diyenin ve halâla, harâm diyenin îmânı gider, kafir olur. Harâmı yapmamak farzdır ve çok sevâptır.

Bir şeyin ya bizzat kendisi harâmdır. Şarap ve her türlü alkollü içkileri içmek, yalan söylemek, hırsızlık yapmak, domuz eti, kan ve leş yemek böyledir. Yahut da asılları itibarıyla halâl olup, başkasının haklarından dolayı harâm olan şeylerdir. Meselâ, sâhibinin izni olmadıkça, başkalarının hakkını almak harâmdır. Emanete hıyanet etmek, gasp ve hırsızlık yaparak, rüşvet, faiz ve kumar ile mal, para kazanmak böyle olan harâmlardandır.

7- MEKRÛH: Allahü teâlânın ve Muhammed aleyhisselâmın, beğenmediği ve ibâdetlerin sevâbını gideren şeylere “mekrûh” denir. Mekrûh iki çeşittir:

Tahrîmen mekrûh: Harâma yakın olan mekrûhlardır. Bunları yapmak azâbı gerektirir. Güneş doğarken, tam tepede iken ve batarken namaz kılmak.

Tenzihen mekrûh: Mübah ya'nî halâl olan işlerine yakın olan, yahut, yapılmaması yapılmasından daha iyi olan işlerdir. Gayr-i müekked Sünnetleri veya müstehapları yapmamak, helâda sağ elle temizlenmek, abdest alırken sağ el ile sümkürmek mekrûhtur.

8- MÜFSİD: Dînimizde, meşru olan bir işi veya başlanmış olan bir ibâdeti bozan şeylerdir. Namazda gülmek, oruculu iken bilerek birşey yemek ve içmek gibi. Bu yapılan fiiller, namazı ve orucu bozarlar.

İSLÂMİN ŞARTLARI BEŞDİR

Müslimânlara farz olan, muhakkak yapılması gereken beş esas vazife vardır. Bunlar;

- 1- Kelime-i şehâdet getirmek (Ya'nî, îmân etmek),
- 2- Hergün beş kere vakti gelince namaz kılmak,
- 3- Malın zekâtını vermek,
- 4- Ramazan-ı Şerîf ayında hergün oruc tutmak,
- 5- Gücü yetenin ömründe bir kere hac etmesidir.

1- KELİME-İ ŞEHÂDET GETİRMEK

İslâmın şartlarından birincisi, Kelime-i şehâdet getirmektir. Kelime-i şehâdet getirmek demek, **(Eşhedü en lâ ilâhe il-lallah ve eşhedü enne Muhammeden abdühû ve resûlüh)** demektir.

Müslimân olmanın ilk şartı îmân etmektir. İmân etmek için Kelime-i şehâdeti söylemek, bunun mânâsını bilmek ve inanmak lâzımdır. Kelime-i şehâdet'in mânâsı: (Görmüş gibi bilir ve inanırım ki, Allahü teâlâdan başka, varlığı lâzım olan, ibâdet ve itâat olunmaya hakkı olan hiçbir ilâh, hiçbir kimse yoktur. Görmüş gibi bilir, inanırım ki, Muhammed aleyhisselâm Allahü teâlânın hem kulu, hem peygamberidir. Onun gönderilmesi ile Ondan önceki peygamberlerin dinleri tamam olmuş, hükümleri kalmamıştır. Sonsuz se'âdete kavuşmak için, ancak Ona uymak lâzımdır. Onun her sözü, Allahü teâlâ tarafından kendisine bildirilmiştir. Hepsi doğrudur. Yanlışlık ihtimali yoktur) demektir.

Dünyada, râhat ve huzûra kavuşmak ve âhirette de , sonsuz kurtuluşa ermek için müslimân olmak lâzımdır. Müslimân olmak için de, hiçbir formaliteye, müftüye, imâma gitmeye lüzum yoktur. Müslimân olmak isteyen önce bu Kelime-i şehâdeti ve mânâsını söyler. Sonra gusl abdesti almayı,

namazı ve lâzım oldukça farzları ve harâmları öğrenir.

Kelime-i Tevhid: (Lâ ilâhe illallah Muhammedün Resûlullah) demektir. Yeni müslimân olacak kimsenin, bu kelimayı (Eşhedü....) ile başlayarak söylemesi lâzımdır. Müslimânların ise bu kelimayı her zaman söyleyerek îmânlarını tazelemelerini, sevgili Peygamberimiz emretmiştir. Hadîs-i şerifte, (**«Lâ ilâhe illallah» diyerek îmânınızı yenileyiniz**) buyuruldu.

Kelime-i tevhidin mânâsı «Allahtan başka ibâdet hakkı olan hiçbir ilâh yoktur. Muhammed aleyhisselâm, Onun peygamberidir» demektir.

Kelime-i tevhid söylemek çok sevâptır. Her fırsatta, her zaman sık sık söylemelidir. Bir hadîs-i şerifte, (**Son sözü, “Lâ ilâhe illallah” olan Cennete girer**) buyuruldu.

Sevgili Peygamberimiz, kelime-i tevhîdin fazileti, üstünlüğü hakkında buyurdu ki:

(Yerleri ve gökleri, terâzinin bir kefesine koysalar, bu kelimayı da diğer kefesine koysalar, bu kelimenin bulunduğu kefe elbette ağır gelir.)

(Yedi kat göklerin ve bunlarda bulunanların ve yedi kat yerin hepsi, “Lâ ilâhe illallah” kelimesi ile ölçülse, bu kelimenin sevâbı daha çok olur).

(Allahü teâlâyı anmanın en üstünü “Lâ ilâhe illallah”dır. Duânın en faziletli “Elhamdülillah”tır).

(Gecenin veya gündüzün bir saatinde, “Lâ ilâhe illallah” diyen kimsenin sayfasında (amel defterinde) bulunan kötülükler silinir, bunların yerine o kadar sevâb yazılır)

2- NAMAZ KILMAK

Dînimizde, îmândan sonra en kıymetli ibâdet namazdır. Beş vakit namaz dînin direğidir. Namaz ibâdetlerin en üstünüdür. İslâmın ikinci şartıdır.

Allahü teâlânın en çok beğendiği ve tekrar tekrar emret-

tiği şey, beş vakit namazdır. Allahü teâlânın, müslimânlara îmân ettikten sonra en önemli emri, namaz kılmaktır. Dînimizde ilk emredilen farz da namazdır. Kıyâmette de, îmândan sonra ilk soru namazdan olacaktır. Beş vakit namazın hesâbını veren, bütün sıkıntı ve imtihanlardan kurtulup, sonsuz kurtuluşa kavuşur. Cehennem ateşinden kurtulmak ve Cennete kavuşmak, namazı doğru kılmaya bağlıdır. Doğru namaz için önce kusursuz bir abdest almalı, gevşeklik göstermeden namaza başlamalıdır. Namazdaki her hareketi en iyi şekilde yapmaya uğraşmalıdır.

İbâdetlerin hepsini kendinde toplayan ve insanı Allahü teâlâyâ en çok yaklaştıran hayırlı amel, namazdır. Sevgili Peygamberimiz buyurdu ki: **(Namaz dînin direğidir. Namaz kılan kimse, dînini kuvvetlendirir. Namaz kılmayan, elbette dînini yıkar)**. Namazı doğru dürüst kılmakla şereflenen bir kimse, çirkin, kötü şeyler yapmaktan korunmuş olur. Ankebût sûresinin 45.ci âyetinde meâlen, **(Doğru kılınan namaz, insanı pis, çirkin ve yasak işleri işlemekten korur)** buyuruldu.

İnsanı kötülüklerden uzaklaştırmayan bir namaz, doğru namaz değildir. Görünüşte namazdır. Bununla beraber, doğrusunu yapıncaya kadar, görünüşü yapmayı elden bırakmamalıdır. İslâm âlimleri, (Bir şeyin hepsi yapılamazsa, hepsini de elden kaçırmamalıdır) buyurdu. Sonsuz ihsan sâhibi olan Rabbimiz, görünüşü hakikat olarak kabûl edebilir. Böyle bozuk namaz kılacağına, hiç kılma dememelidir. Böyle bozuk kılacağına doğru kıl demeli, bozuk olanları düzeltmelidir. Bu inceliği iyi anlamalıdır.

Namazları cemâat ile kılmalıdır. Cemâat ile kılmak, yalnız kılmaktan daha çok sevâbtır. Namazda, her uzvun tevâzu göstermesi ve kalbin de, Allahü teâlâdan korku üzere olması lâzımdır. İnsanı dünyada ve âhirette felâketlerden, sıkıntılardan kurtaracak ancak namazdır. Allahü teâlâ, Mü'minûn sûresinin başında, **(Mü'minler herhalde kurtulacaktır. Onlar, namazlarını huşû' ile kılanlardır)** buyurdu.

Tehlike, korku bulunan yerde yapılan ibâdetin kıymeti kat kat daha çok olur. Düşman saldırdığı zaman, askerin ufak bir iş görmesi, pek çok kıymetli olur. Gençlerin ibâdet etmeleri de, bunun için daha kıymetlidir. Çünkü, nefslerinin kötü isteklerini kırmakta ve ibâdet yapmama isteğine karşı gelmektedirler.

Gençlik çağında, insana musallat olan üç düşman ona ibâdet yaptırmak istemez. Bunlar şeytân, nefs ve kötü arkadaştır. Genç olan kimse, bunlardan gelen kötü isteklere uymayıp namazını kılarsa, ibâdetlerini terk etmezse, çok kıymetli olur. İhtiyârın yaptığı ibâdetten katkat fazla sevâb kazanır. Az ibâdetine çok mükâfat verilir.

MENKIBE

Hapishanede Kılınan Namaz

Horasan vâlisi Abdullah bin Tâhir, çok âdil biriydi. Jandarmaları birkaç hırsız yakalamış, vâliye bildirmişlerdi. Getirilirken hırsızlardan birisi kaçtı. O sırada Hiratlı bir demirci, Nişapur'a gitmişti. Demirciyi, gece evine giderken, jandarmalar yakaladılar ve diğer zanlılarla beraber valiye çıkardılar. Vali dedi ki:

— Hepsini hapsedin!

Bir suçu olmayan demirci, hapishanede hemen abdest alıp, namaz kıldı. Ellerini uzatıp:

"Yâ Rabbî! Bir suçum olmadığını ancak sen biliyorsun. Beni bu zindandan ancak sen kurtarırısın!" diye duâ etti.

Vali uyurken rüyasında dört kuvvetli kimse gelip, tahtını ters çevirecekleri zaman uykudan uyandı. Hemen kalkıp, abdest aldı, iki rek'at namaz kıldı. Tekrar uyudu. Tekrar o dört kimsenin tahtını yıkmak üzere olduğunu gördü ve uyandı. Kendisinde bir mazlunun âhı olduğunu anladı.

Vali hemen hapishane müdürünü çağırıp sordu:

— Acaba bu gece hapishanede mazlum birisi kalmış mı?

Müdüür dedi ki:

— Bunu bilemem efendim. Yalnız biri namaz kılıyor, çok dua ediyor. Göz yaşları döküyor.

— Hemen adamı buraya getiriniz.

Demirciyi valinin yanına getirdiler. Vali hâlini sorup, durumu anladı, ve dedi ki:

— Sizden özür diliyorum. Hakkını halâl et ve şu bin gümüş hediye mi kabûl et. Herhangi bir arzun olunca bana gel!

Demirci de cevabında dedi ki:

— Ben hakkımı halâl ettim. Verdiğiniz hediye mi kabûl ettim. Fakat işimi, dileğimi senden istemeye gelemem.

— Neden gelemezsiniz?

— Çünkü benim gibi bir fakir için, senin gibi bir sultanın tahtını birkaç defa tersine çevirten sâhibimi bırakıp da, dileklerimi başkasına söylemek kulluğa yakışır mı? Namazlardan sonra ettiğim duâlarla beni nice sıkıntılardan kurtardı. Pek çok muradıma kavuşturdu. Nasıl olur da başkasına sığırırım? Rabbim, nihayeti olmayan rahmet hazinesinin kapısını, ihsan sofrasını herkese açmış iken, başkasına nasıl giderim? Kim istedi de vermedi? Kim geldi de, boş döndü? İstemesini bilmezsen, alamazsın. Huzûruna edeble çıkmazsan rahmetine kavuşamazsın!

NAMAZ KİMLERE EMRDIR?

Namaz kılmak, akllı olan ve bulûğ çağına giren her erkek ve kadın müslimâna emirdir. Namazın farz olması için üç şart vardır:

- 1- Müslimân olmak,
- 2- Akllı olmak,
- 3- Bulûğ çağına girmek.

Dînimizde, akllı olmayan ve ergenlik çağına girmemiş olan küçük çocuklar, namaz kılmaktan sorumlu değildir. Fakat, anne ve babalar, çocuklarına din bilgilerini öğretmek-

ten ve ibâdet yapmağa alıştırmaktan sorumludurlar. Sevgili Peygamberimiz buyurdu ki: **(Hepiniz bir sürünün çobanı gibisiniz! Çoban sürüsünü koruduğu gibi, siz de evlerinizde ve emirleriniz altında olanları Cehennemden korumalısınız! Onlara müslimânlığı öğretmelisiniz! Öğretmez iseniz mes'ûl olacaksınız.)** Başka bir hadîs-i şerifte de, **(Bütün çocuklar müslimânlığa uygun ve elverişli olarak dünyaya gelir. Bunları, sonra anaları babaları, hristiyan, yahudi ve dinsiz yapar.)** buyurdu.

O halde, her müslimânın birinci vazifesi, çocuklarına islâmiyyeti ve Kur'ân-ı kerîm okumasını, namaz kılmasını, îmânın ve İslâmın şartlarını muhakkak öğretmektir. Çocuğunun müslimân olmasını isteyen, dünyada ve âhirette râhata, huzûra kavuşmasını dileyen anne ve babalar, önce bu vazifesini yerine getirmelidir. Çünkü atalarımız, **“Ağaç yaş iken eğilir”** demişlerdir. Kartlaşınca eğmeye, bükmeye çalışılırsa kırılır, zararlı olur.

İslâm bilgileri ve güzel ahlâk verilmeyen çocuk, kötü yol-daki kimselere çabuk aldanır. Anne ve babasına, devletine ve milletine zararlı olur.

Allahü teâlâ Kur'ân-ı kerîmde, Tahrim sûresinin 6. âyetinde; **(Kendinizi, evlerinizde ve emirlerinizde olanları ateşten koruyunuz!)** buyuruyor. Sevgili Peygamberimiz de buyurdular ki, **(Çocuklarınıza namaz kılmasını öğretiniz, yedi yaşına gelince namazı emrediniz. On yaşına gelince kılmazlarsa, döverek kıldırınız!)**

NAMAZ ÇEŞİDLERİ

Müslimânlara, kılmaları emir edilen namazlar farz, vâcib ve nafile olmak üzere üçe ayrılır.

1- Farz namazlar: Beş vakit namaz, Cum'a namazı ve cenaze namazıdır.

2- Vâcib namazlar: Vitr namazı, bayram namazları, adak olan namaz ve başlanıp yarıda kalan nafile namazlardır. Ka-

zaya kalan vitri, kaza etmek de vâcibtir.

3- Nafile namazlar: Beş vakit namazın sünnetleri, teravîh namazı ve sevâb kazanmak niyeti ile kılınan teheccüd, tehiyyatülmescid, işrâk, duhâ, evvabîn, istihare, tesbih namazları gibi namazlardır.

NAMAZIN FARZLARI

Farz, Allahü teâlânın yapılmasını istediği kesin emridir. Bir ibâdetin farzları yerine getirilmedikçe, o ibâdet doğru olmaz. Namaz kılarken, oniki şartı yerine getirmek farzdır. Bu farzların yedisi namazın dışında, beşi de içindedir. Dışındaki farzlara "Şartlar" denir. İçindekilere de "Rükünler" denir.

A) Namazın Şartları (Dışındaki Farzlar)

1- Hadesten taharet: Abdestsiz olanın abdest alması, cünüp olanın da gusl etmesidir.

2- Necasetten taharet: Namaz kılının, vücûdunu, elbisesini ve namaz kılacağı yeri, kaba ve hafif necasetten ya'nî dînimizde pis sayılan şeylerden temizlemektir. (Meselâ; kan, idrar, alkol gibi maddeler, dînimizde pis sayılmaktadır).

3- Setr-i avret: Avret yerini örtmek demektir. Örtünmek, Allahü teâlânın emridir. Mükellef olan insanın, namaz kılarken açması veya her zaman başkasına göstermesi ve başkasının da bakması harâm olan yerlerine "Avret mahalli" denir. Erkeğin avret yeri, göbeğinden dizi altına kadardır. Kadınların ise, yüz ve ellerinden başka her yeri avrettir.

4- İstikbâl-i kible: Namaza dururken kibleye dönmektir. Müslimânların kiblesi, Mekke şehrinde bulunan "Kâ'be"dir.

5- Vakit: Namazı, vaktinde kılmaktır. Ya'nî namazın vaktinin girdiğini bilmek ve kıldığı namazın vaktini kalbinden geçirmektir.

6- Niyet: Namaza dururken kalb ile niyet etmektir. Yalnız ağız ile söylemeye niyet denmez. Namaza niyet etmek demek, ismini, vaktini, kibleyi, cemâatle kılıyorsa imâma uy-

mayı, kalbden geçirmek demektir. Niyet, başlama tekbîri söylenirken yapılır. Tekbîrden sonra edilen niyet, geçerli değildir ve o namaz kabûl olmaz.

7- Tahrîme tekbîri: Namaza dururken "Allahü ekber" demektir. Bu başlama tekbîrine "İftitah tekbîri" de denir. Başka kelime söylemekle, tekbîr alınmış olmaz.

B) Namazın Rükunleri (İçindeki Farzlar)

Namazda durunca yerine getirilecek beş farz vardır. Bu beş farzdan her birine "Rükûn" denir. Namazın içindeki farzlar şunlardır;

1- Kıyâm: Namaza başlarken ve kılaraken ayakta durmak demektir. Ayakta duramayan hasta, oturarak kılar. Oturarak kılamayan yatarak îmâ ile kılar.

2- Kırâat: Ağızla okumak mânâsına gelir. Namazda, Kur'ân-ı kerîmden sûre veya âyet okumaktır.

3- Rükû: Kırâattan sonra, elleri dize koyup eğilmektir. Rükûda en az üç kere "Sübhâne rabbiyel-azîm" denir.

4- Secde: Rükûdan sonra yere kapanmak demektir. Secde, arka arkaya iki kere elleri, alını ve burnu yere koyup kapanmaktır. Her bir secdede en az üç kere "Sübhâne rabbiyel-a'lâ" denir.

5- Ka'de-i ahîre: Son rekatta "Ettehıyyâtü"yü okuyacak kadar oturmaktır. Buna "son oturuş" da denir.

***Gelin namâz kılalım, kalbden pası silelim,
Allaha yaklaşılmaz, namâz kılınmadıkça!***

***Nerde namaz kılınır, günâhlar hep dökülür,
İnsân, kâmil olamaz, namâzı kılınmadıkça!***

ABDEST

Abdest almak, namazın farzlarından biridir. Kur'ân-ı kerîmi tutmak, Kâ'beyi tavaf etmek, tilâvet secdesi yapmak, cenaze namazı kılmak için de abdest almak lâzımdır. Her zaman abdestli bulunmak, yatağa abdestli girmek, abdestli yemek ve içmek çok sevâbtır.

Abdestli iken ölenlere şehîd sevâbı verilir. Sevgili Peygamberimiz hadîs-i şeriflerde buyurdu ki:

(Abdestli olarak ölen, ölüm acısı çekmez. Çünkü abdest, îmânlı olmanın alâmetidir. Namazın anahtarı, bedenün günâhlardan temizleyicisidir.)

(Müslimân abdest alınca, günâhları kulağından, gözünden, elinden ve ayağından çıkar. Oturunca, mağfiret olunmuş olarak oturur).

(Amellerin en hayırlısı namazdır. Abdeste devam edenler ancak mü'minlerdir. Mü'min gündüz abdestli olmalı, gece de abdestli yatmalıdır. Böyle yapınca, Allahü teâlânın korumasında olur. Abdestli iken yiyip, içenin karnındaki yemek ve su zikreder. Karnında kaldıkları müddetçe onun için istiğfar ederler).

ABDESTİN FARZLARI

Abdestin farzları dörttür: Bunlar sırası ile şöyledir:

- 1- Yüzü bir kere yıkamak.
- 2- İki kolu, dirsekler ile birlikte bir kere yıkamak,
- 3- Başın dörtte bir kısmını mesh etmek, ya'nî yaş eli başa sürmek,
- 4- İki ayağı, iki yandaki topuk kemikleri ile birlikte bir kere yıkamak.

ABDESTİN SÜNNETLERİ

Abdestin sünnetlerinden onsekizi şunlardır:

- 1- Abdeste başlarken, Besmele okumak.
- 2- Elleri, bilekleri ile beraber üç kere yıkamak.
- 3- Ağzı, ayrı ayrı su ile üç kere yıkamak. Buna “Mazma-za” denir.
- 4- Burnu, ayrı ayrı su ile, üç kere yıkamak. Buna “istin-şak” denir.
- 5- Kaşların, sakalın, bıyığın altındaki görünmeyen deriyi, yüzü yıkarken ıslatmak.
- 6- Yüzünü yıkarken iki kaşın altını ıslatmak.
- 7- Sakalın, sarkan kısmını mesh etmek,
- 8- Sakalın, sarkan kısmının içine, sağ elin yaş parmaklarını tarak gibi sokmak (hilâllemek).
- 9- Dişleri, birşey ile oğmak, temizlemek, [misvâklamak].
- 10- Başın her tarafını bir kere meshetmek.
- 11- İki kulağı, bir kere mesh etmek.
- 12- Enseyi, üçer bitişik parmakla, bir kere mesh etmek.
- 13- El ve ayak parmaklarının arasını tahlil etmek (hilâllemek).
- 14- Yıkanacak yerleri, üç kere yıkamak.
- 15- Yüzü yıkayacağı zaman kalb ile niyet etmek.
- 16- Tertiptir. Abdest uzuvlarını sıra ile yıkamak.
- 17- Yıkanan yerleri oğmak.
- 18- Her uzvu birbiri arkasından çabuk çabuk yıkamaktır.

ABDESTİ BOZAN ŞEYLER

Yedi şey abdesti bozar:

- 1- Önden ve arkadan çıkan şeyler:
- Büyük ve küçük abdest bozmak ve yel kaçırmak.

- Erkeklerin ve kadınların idrar kaçırmamak için önlerine koydukları pamuk fitilin dışarda kalan kısmı ıslanınca bozulur.

2- Ağızdan çıkan necis, pis şeyler:

- Ağız dolusu kusarsa,
- Tükürdüğünde, kan tükürükten çok olursa,
- Mide ve ciğerden gelen sıvı kan, az olsa da abdesti bozar.

- Kulağa damlatılan yağ, ağızdan çıkarsa, abdest bozulur.

3- Deriden çıkanlar:

- Kan, cerâhat ve sarı su yalnız olarak çıkarsa,
- Çiçek hastasından ve herhangi bir çibandan çıkan kan, sarı su, gusl abdestinde yıkanması lâzım olan yere yayılırsa, meselâ, burundan gelen kan, kemikleri geçerse, kulaktan kulak deliğinden çıkarsa,

- Çıban ve yaradaki kanı, sarı suyu, üzerine konan pamuk emerse,

- Misvâk ve kürdan üzerindeki kan ağıza bulaşmış ise,
- Kulak, göbek ve memeden ağrı veya hastalık ile sıvı gelirse,

- Sülük çok kan emerse, abdest bozulur.

4- Uyumak:

- Yan yatarak veya dirseğine, yahut bir şeye dayanıp uyursa.

5- Bayılmak, deli olmak, sara tutmak veya yürürken salanacak kadar sarhoş olmak, abdesti bozar.

6- Rükû ve secdeleri olan namazda kahkaha ile gülmek, abdesti de bozar. Çocuğun namazı gülmek ile bozulmaz. Namazda tebessüm, namazı da, abdesti de bozmaz. Yanındakiler işitirse "kahkaha" denir. Kendi de işitmezse, tebessüm denir. Kendi işitecek kadar gülerse, sadece namazı bozulur, abdesti bozulmaz.

7- Mübâşeret-i fahişe, ya'nî çıplak olarak çirkin yerlerini sürtünmek, erkeğin de kadının da abdestini bozar.

Bir kimse, abdest aldığı bilip, sonra bozulduğunda şüphe ederse, abdesti var kabûl edilir. Abdesti bozulduğunu bilip, sonra abdest aldığı şüphe ederse, abdest alması lâzım olur.

ABDEST NASIL ALINIR?

Namaz kılmak için, önce sünnete uygun olarak abdest almalıdır. Sevgili Peygamberimizin nasıl abdest aldığı kitâblarda şöyle bildirilmektedir:

1- Önce eller bileklere kadar üç kere yıkanır. Parmak araları hilâllenir.

2- Sağ el ile üç kere ağza su verilip, misvakla veya parmakla dişler oğulur. Sonra burna üç kere su verilip, sol el ile temizlenir.

3- Avuçlara su alınıp, üç defa yüz yıkanır. Suyu yüze çarpmamak lâzımdır.

4- Önce sağ kol sonra sol kol dirsek ile berâber üç kere oğularak yıkanır.

5- Kollar yıkandıktan sonra başın dörtte biri mesh edilir. Hepsini kaplama mesh yapmak sünnettir ve çok sevâbtır.

6- Sağ ve sol elin şehâdet parmakları ile, iki kulağın delikleri mesh edilir. Baş parmaklar ile de kulakların arkası, sonra da ellerin dış yüzü ile ense mesh edilir. Bu meshler, bir defa yapılır.

7- Boyun mesh edildikten sonra, sol elin küçük parmağı ile, sağ ayağın küçük parmağından başlayarak, ayak parmaklarının arasını hilâllemek suretiyle, topuklarla birlikte önce sağ ayak, sonra sol ayak üç kere yıkanır.

Her uzvu yıkarken abdest dualarını okumalıdır. Bilmeyenler “**Kelime-i Şehâdet**” okur.

ABDEST ALMAK

Abdest almadan önce dişleri misvaklamak sünnettir.

El yıkanırken parmak araları hilâllenir.

Eller bilekler ile beraber yıkanır.

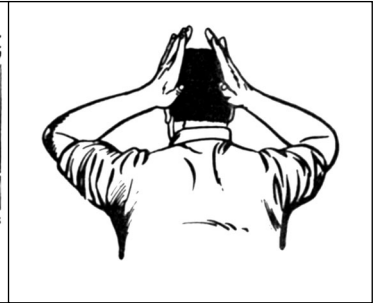
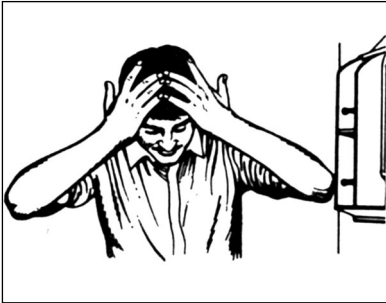
Ağza ve burna su verilir.

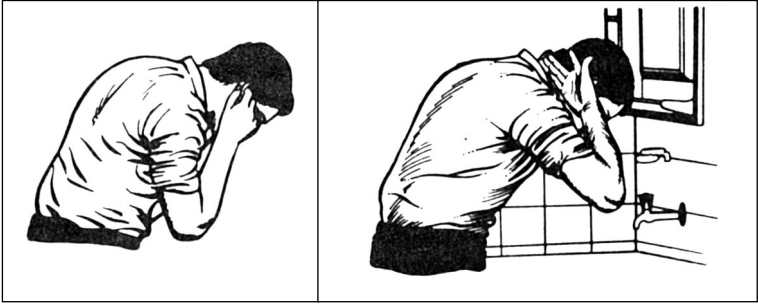
Yüz tamamen yıkanır.

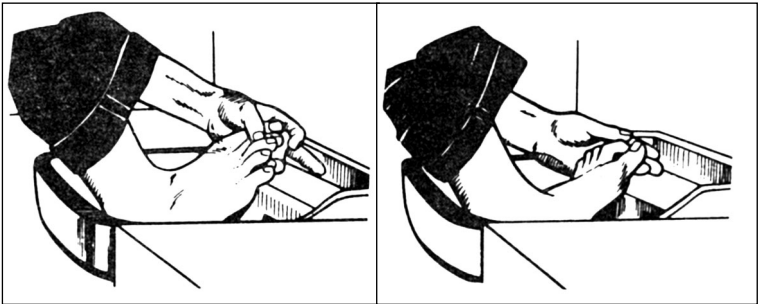
Önce sağ kol, sonra sol kol dirseklerle beraber yıkanır.

Baş kaplama mesh edilir.

Önce kulaklar, sonra ense mesh edilir.

Önce sağ ayak, sonra sol ayak topuk kemikleriyle berâber yıkanır.

MENKİBE

Yahudiye Kurtaran Abdest

İmâm-ı Ca'fer-i Sâdık hazretleri, yolda giderken, bir râhibin ibâdethânesini gördü. Aklına, gidip râhibe nasîhat edeyim, belki müslimân olur, diye geldi. İbâdethânenin kapısına geldi. Kapı kapalıydı. Seslendi. Râhib cevap verip, biraz sonra kapıyı açtı. İmâm-ı Ca'fer-i Sâdık içeri girdi ve râhibe sordu:

- Cevap verdiğin zaman, niçin kapıyı açmadın?
- Senin sesini duyunca, kalbime bir heybet geldi. Korktum. Kalktım, önce bir abdest aldım. Çünkü Tevrât'ta, bir kimseden yahut bir şeyden korkan, abdest alsın, ona bir şey zarar vermez. Bir kimse kötülük yapamaz diye okumuştum. Bunun için kapıyı açmak da biraz geciktim.

Ca'fer-i Sâdık, râhipten bu sözleri duyunca şaşırdı. Ona İslâmı anlattı. Râhibin kalb gözü açıldı, müslimân olmak arzusu çoğaldı ve hemen orada “Kelime-i Şehâdet” getirerek müslimân oldu.

İşte bu, abdest almanın sebep olduğu bir kurtuluştur. Hem de sonsuz kurtuluş!...

ABDESTDEKİ KOLAYLIKLAR

(MEST VE YARA ÜZERİNE MESH ETMEK)

Mesh, sıvazlamak demektir, iki türlü mesh vardır:

1- Mest üzerine mesh etmek

Mest, ayağın yıkanması farz olan yerini örten, su geçirmez ayakkabı demektir. Mest büyük olup da, parmaklar mestin ucuna kadar gitmezse, mesh olmaz. Mestin, bir saat yol yürüyünce, ayaktan çıkmayacak şekilde sağlam ve ayağa uygun olması lâzımdır. Tabanı ile ayak üstü veya yalnız tabanı deri kaplanmış çorap üstüne mesh yapılabilir. Mestler, abdestsizliğin ayaklara geçmesine mâni olmaktadır.

Mesh, mestlerin üstüne yapılır. Mestlerin tabanına mesh yapılmaz. Çıplak ayak mutlaka yıkanır, mesh edilmez. Mest üzerine mesh şöyle yapılır: "Sağ elin yaş beş parmağı, sağ mest üzerine, sol elin parmakları da, sol mest üzerine, boylu boyunca yapıştırılıp, ayak parmaklarına gelen ucundan bacağı doğru çekilir. El ayaları meste değiştirilmez. Meshin üç el parmağı eninde ve boyunda olması farzdır.

Mest üzerine mesh müddeti, misafir olmayan kimse için, yirmidört saattir. Misâfir için, üç gün üç gece (ya'nî 72 saat) dir. Bu müddet mesti giydiği zaman değil, mest giydikten sonra, abdest bozulduğu zaman başlar.

Ayağın üç parmağı sığacak kadar yırtığı bulunan mest üzerine mesh edilmez. Yırtık bundan az ise, mesh edilebilir.

2- Yara ve sargı üzerine mesh etmek

Yaranın, cıbanın, derideki çatlak ve yarıkların üzerine veya içine konan merhem, pamuk, fitil, gaz bezi, flâster, sargı bağı gibi şeylerin çözülmesi, çıkarılması yaraya zarar verirse üzerine mesh edilir. Böyle olan kimselere “**Özür sâhibi**” denir.

Herhangi bir namaz vakti içinde abdest alıp yalnız farzı kılacak kadar bir zaman, abdestli kalamayan kimse, özür sâhibi olur. Özür sâhibinin özürü, sonraki her namaz vaktinde bir kere, biraz akarsa, özrü devam ediyor sayılır.

Özür sâhibi olan, istediği zaman abdest alır. Alınan abdest ile istediği kadar farz ve nâfile kılar ve Kur'ân-ı kerîm okur. Namaz vakti çıkınca abdesti bozulmuş olur. Her namaz vakti girdikten sonra, yeni abdest alıp, bu vakit çıkınca ya kadar her ibâdeti yapar.

***Ne bahtiyâr, ol kişi kim,
Okuduğu, Kur'ân ola!
Ezan, ikâmet duyunca,
Gönlü dolu î mân ola!***

GUSL ABDESTİ (Boy Abdesti)

Cünüp olan her kadının ve erkeğin, hayızdan ve nifasdan kurtulan kadınların gusl abdesti alması farzdır. Cünüp olmak, cima ve ihtilâm ile olur.

Cum'a namazı ve bayram namazı için, hacda arefe günü, Arafatta ve hacda ihrama girerken gusl abdesti almak sünnettir. Farz, Allahü teâlânın emridir. Farzları yapanlara çok sevâb vardır. Yapmayanlar da, büyük günâha girer.

Sevgili Peygamberimiz buyuruyor ki: **(Gusl abdesti almaya kalkan bir kimseye, üzerindeki kıl adedince ya'nî pek çok sevâb verilir. O kadar günâhı afv olur. Cennetdeki derecesi yükselir. Guslü için ona verilecek sevâb, dünyada bulunan herşeyden daha hayırlı olur. Allahü teâlâ Meleklerle; Bu kuluma bakınız! Gece üşenmeden kalkıp, benim emrimi düşünerek cünüplükten gusl ediyor. Şahit olunuz ki, bu kulunun günâhlarını af ve mağfiret eyledim).**

Diğer bir hadîs-i şerifte: **(Kirlenince çabuk gusl abdesti alın! Çünkü, kirâmen kâtibin melekleri, cünüp gezen kimse-den incinir)** buyurulmaktadır. İmâm-ı Gazâlî «rahmetullahi aleyh» buyurdu ki: "Bir kimse, rüyada bana dedi ki, (Bir miktar zaman cünüp kaldım. Şimdi üzerime ateşten gömlek giydirdiler. Hâlâ ateş içindeyim)". Bir hadîs-i şerifte de, **(Resim, köpek ve cünüp kimse bulunan eve rahmet melekleri girmez)** buyuruldu.

Namaz kılan ve kılmayan herkes, bir namaz vaktini cünüp geçirirse, çok acı azap görecektir. Su ile yıkanmak mümkün olmazsa teyemmüm etmelidir. Cünüp olan kimseler şunları yapamaz:

- 1- Hiç bir namazı kılamaz.
- 2- Kur'ân-ı kerîme ve âyetlerine el süremez.
- 3- Kâ'beyi tavaf edemez.

4- Cami ve mescidlere giremez.

5- Tilâvet ve şükr secdesi yapamaz.

GUSL ABDESTİ NASIL ALINIR?

Sünnet üzere gusl abdesti, şöyle alınır:

Önce, temiz olsalar dahi, iki eli ve avret yerini, ve bedninde necâset (pislik) bulunan yerleri yıkamalıdır.

Sonra, tam bir abdest almalı, yüzünü yıkarken, gusle niyet etmelidir. Ayakları altında su toplanmıyorsa, ayakları da yıkamalıdır.

Sonra bütün bedene üç defa su dökmelidir. Önce üç defa başa, sonra sağ omuza, sonra sol omuza dökmelidir. Her döküşte, o taraf tamam ıslanmalıdır. Birinci dökmede oğmalıdır.

Guslde, bir uzva dökülen su, başka uzuvlara akıtılırsa orası da temizlenir. Çünkü, guslde bütün beden, bir uzuv sayılır. Abdest alırken bir uzva dökülen su ile, başka uzuv ıslanırsa, yıkanmış sayılmaz. Gusl tamam olunca, tekrar abdest almak mekrûhtur. Fakat gusl ederken abdesti bozulursa, bir daha almak lâzım olur.

GUSLÜN FARZLARI

Hanefî mezhebinde guslün farzları üçtür:

1- Ağızın hepsini yıkamaktır. Ağızın içinde iğne ucu kadar ıslanmadık yer kalırsa, dişlerin üzeri ve diş çukuru ıslanmazsa, gusl olmaz.

2- Burnu yıkamaktır. Burundaki kuru kirin altına ve ağızdaki çiğnenmemiş ekmeğin altına su geçmezse, gusl olmaz.

3- Bedenin her yerini yıkamaktır. Göbek içini, bıyık, kaş ve sakalı ve altlarındaki derileri ve baştaki saçları yıkamak farzdır. Tırnaklarda, dudak, göz kapağı veya vücûdun herhangi bir yerinde su geçirmeyen maddeler bulunursa gusl abdesti alınmış olmaz.

GUSLÜN SÜNNETLERİ

- 1- Önce elleri yıkamak,
- 2- Edeb yerlerini yıkamak,
- 3- Bütün bedeni pislikten temizlemek,
- 4- Guslden evvel abdest almak, yüzü yıkarken, gusle niyet etmek,
- 5- Bütün bedeni, üç defa oğarak yıkamak,
- 6- Bütün vücûdu yıkadıktan sonra, iki ayağını yıkamak.

HAYZ VE NİFAS HÂLLERİ

Kadınlara, guslü icâp ettiren hâllerden biri de, hayız ve nifas kanının kesilmesidir. Hayız, dokuz yaşını doldurmuş ve sağlığı yerinde bir kızın veya âdet zamanı son dakikasından onbeş gün geçmiş olan kadının rahminden çıkan kana denir. Beyazdan başka her renge ve bulanık olana hayız kanı denir. Bir kız, hayız görmeye başlayınca bulûğ (erginlik) çağına girer. Kadın hükmünde olup, dînin emir ve yasaklarından sorumlu olur. Kan görüldüğü andan, kesildiği güne kadar olan günlerin sayısına «âdet zamanı» denir. Bu zamanın en azı üç, en fazlası on gündür. Her kadının kendi âdetinin gün sayısını ve saatini bilmesi lâzımdır.

Nifas (Lohusa kanı), kadında, doğumdan sonra gelen kana denir. Bu kanın en az müddeti yoktur. Kan kesildiği zaman derhal gusl abdesti almalıdır. En çok zamanı kırk gündür. Kırk günü geçerse özür kanı olur. Kadınların nifas (lohusalık) günlerini de ezberlemeleri lâzımdır.

Üç günden, ya'nî 72 saatten beş dakika bile az olan ve yeni başlayan için on günden çok süren ve yeni olmayanlardan âdetten çok olup, on günü de aşan ve hâmile, 55 yaşını geçmiş (âyise) kadınlardan, dokuz yaşından küçük kızlardan gelen kanlara da «istihâze = özür kanı» denir. Bu kan hastalık işâretidir. Uzun zaman akması tehlikeli olup, doktora başvurmak lâzımdır.

İstihâze günlerinde bulunan kadın, sık sık burnu kanayan kimse gibi olup, bu halde namaz kılabilir ve oruc tutabilir. Hayız ve nifas halinde iken kadınlar; namaz kılamaz, oruc tutamazlar. Temizlenince oruclarını kaza ederler. Namazlarını kaza etmezler. Tilâvet ve şükür secdesi yapamaz. Kur'ân-ı kerîme dokunamaz. Câmi ve mescide giremez, Kâ'beyi tavaf edemez. Kocasını ile cinsi yakınlıkta bulunamazlar. Bunun için kadın hayızının başladığını kocasına bildirmesi lâzımdır. Hayız ve nifas kesilince hemen gusl edip yıkanmaları farzdır. Allahü teâlânın emridir.

MENKİBE

Zifafın Gecikmesi

Türkistan'ın Buhara şehrinde bir genç vardı. Evlenmek istedi. Sâliha bir kız bulup evlendi. Zifaf gecesi, gelinin yanına vardı. Gelin, damada sordu:

- Kadınlara ait hayız bilgilerini öğrendin mi?
- Hayır, cevabını alan gelin edeble tekrar sordu:
- Allahü teâlâ, **(Kendinizi ve ehlinizi Cehennem ateşinden koruyun!)** buyurdu. İlmsiz, Cehennemden koruma işini nasıl yapacaksın?

Bu söz damadın hoşuna gitti. Hanımını Allahü teâlâyâ ısmarlayıp, Rey şehrine gitti. Onbeş sene İmâm-ı Muhammed Şeybânîden ilm öğrendi. Hocası bu gence "Ebû Hafs-ı Kebir" adını verip, vatanına dönmesi için müsaade etti. Ebû Süleyman-ı Cürcanî ile yola çıktı. Harezmde Ceyhun Nehri'ni geçerken, Ebû Hafs'ın kitâbları suya düştü. Ebû Süleyman'dan, yazmak için kitâbları âriyet olarak istedi. Ebû Süleyman dedi ki:

- O kadar okumalı ve öğrenmeli idin ki, kitâba ihtiyaç kalmamalıydı.

Ebû Hafs, bu söz üzerine Rey'e geri döndü. Altı senede bu kitâbları ezberledi. Sonra evine döndü. Buharahılar, su-

yun kenarına kadar genci karşılamaya geldiler. Çok izzet, ik-râm ve hürmette bulundular. O gece evine gitmedi. Bunu merak eden komşuları:

- Yirmibir sene geçti. Şehrimize geldiğiniz halde, evinize niçin gitmediniz?

Dediklerinde, bir kâğıt parçası çıkarıp ona baktı ve şöyle cevap verdi:

- Bu kâğıtta gördüm ki, bu gece hanımımın hayızının son gecesidir. Eve gitmedim. Bu sabah temizlenecek, ben de evde olacağım.

Dînimizin emir ve yasaklarına tam uyan hakikî âlimler, böyle dikkat ederlerdi. Ebû Hafs da bunlardan biridir. Bunun için şöhreti kıyâmete kadar devam eder. Örnek hareketi nesillere anlatılır, gider. Allahü teâlânın rahmetine ve rızâ-sına kavuşur.

ABDEST, GUSL VE SAĞLIĞIMIZ

İbâdet maksadıyla yapılan her iki temizlik, beden sağlığı-mız için pek çok faydayı hâsıl etmektedir. Bedenî faydaları-nın yanında, rûh sağlığı yönünden de faydası çoktur. Tesbit edilen sayısız faydalarından bazılarını şöyle sıralayabiliriz:

1- Günlük hayâtımızda ellerimizin dokunmadığı yer, kap-madığı mikrop kalmıyor. İşte abdest alırken, el, yüz ve ayak-ları yıkamak, cilt hastalıkları ve iltihapları için en güzel bir korunmadır. Mikroplar, parazit bakteriler vücûda hep deri yoluyla dâhil olurlar.

2- Solunum sistemimizin bekçiliğini yapan burnu yıka-makla, toz ve mikrop yığınlarının vücûda girmeleri önlenmiş olmaktadır.

3- Yüzün yıkanması da cildi kuvvetlendirir, baştaki ağırlı-ğı ve yorgunluğu hafifletir. Damarları ve sinirleri harekete geçirir. Devamlı abdest alanlar, ihtiyârlasalar bile yüzlerin-deki güzelliklerinin gitmemesi bu yüzdendir.

4- Cünüplüğe sebep olan hallerde büyük bir enerji harcanmakta, kalb ve dolaşım hızı artmakta, solunum hızlanmaktadır. Vücûdun aşırı çalışmasıyla da yorgunluk, bitkinlik, uyuşukluk ve gevşeklik hissedilmekte, genellikle zihnî faaliyetler oldukça yavaşlamaktadır. Gusl ile vücut eski zindeliğini kazanır. Vücûdu belirli aralıklarla devamlı yıkamak, koruyucu hekimlik yönünden fevkâlade önemlidir.

5- Vücûdumuzun normalde bir statik elektrik dengesi vardır. Vücut sağlığı bu elektriksel denge ile yakından alâka-lıdır. Bu denge, psikolojik gerilimler, iklim şartları, giyim eşyaları, yaşama ve işyerleri ve bu arada guslü gerektiren hallerle bozulur. Bu elektriksel yük, öfke hâlinde normalin dört katına, guslü gerektiren hallerde 12 katına çıkmaktadır. Günümüzde "Kızıl ötesi" (Enfra-rouje) ışınlarla dış derinin özel fotoğrafları çekilmiş, bu fotoğraflarda cinsî münasebetten sonra, vücûdun bütün yüzeyinin fazla statik elektrik tabakasıyla örtüldüğü tesbit edilmiştir. Bu tabaka, derinin oksijen alışverişine engel olduğu gibi, cildin renginin bozulmasına ve çabuk kırışmasına sebep olur. Bu durumdan kurtulmak için vücûdun iğne ucu kadar yer dahi kalmayacak şekilde tamamen yıkanması gerekir. Böylece su zerreleri, olumsuz elektrik gerilimini alarak, vücûdu topraklıyor ve yeniden normale döndürüyor. Bu açıdan gusl, tıbbî yönden de mutlaka yapılması gereken bir temizliktir.

6- Abdest ve gusl, dolaşım sistemi üzerinde de olumlu etkilerde bulunmaktadır. Damarlardaki sertleşme ve daralması önler. Abdestte mevzi bir uyarılma vardır. Lenf sistemi, en önemli merkezlerinden biri olan burun arkası ve bademcikler yıkanarak uyarılmaktadır. Ayrıca boyun ve yanlarının yıkanması da, lenf sistemine tesir eder. Abdest ve guslle kolaylaşan lenf dolaşımı sâyesinde, lenfosit denen savaşçı hücreler vücûdu zararlı unsurlardan korurlar ve vücut direncini arttırırlar.

7- Su bulunmadığı zaman toprakla yapılan teyemmüm de büyük ölçüde vücuttaki statik elektriği yok etmekte, topraklamaktadır.

TEYEMMÜM

Teyemmüm, toprakla temizlenmek demektir. Abdest almak veya gusl etmek için, su bulunmazsa veya su olduğu halde kullanılması mümkün olmayan durumlarda, temiz toprak, kum, kireç ve taş gibi toprak cinsinden temiz bir şey ile teyemmüm edilir.

Teyemmüm, abdest ve gusl için bir kolaylıktır. Dînımızde, toprak ile teyemmüm de, su ile temizlenmek gibi geçerlidir. Dînımız bir çok kirliliğin toprak ile temizlenebileceğini açıkça bildirmektedir.

Teyemmümü gerektiren başlıca hâller şunlardır:

- 1- Abdest ve gusl için temiz su bulamamak.
- 2- Su kullanmaya mâni olan hastalık, su kullanınca soğuktan ölmek veya hasta olmak tehlikesi bulunmak.
- 3- Suyun yanında düşman veya yırtıcı, zehirli hayvan bulunmak.
- 4- Hapiste olup, su kullanamamak,
- 5- Ölümle tehdit edilmek,
- 6- Yolcu olup, yanında içme suyundan fazla su bulunmamak,
- 7- Kuyudan su çıkarmak imkânı olmamak,

TEYEMMÜMÜN FARZLARI

Teyemmümün farzı üçtür:

- 1- Niyet etmek,
- 2- İki elin içini temiz toprağa sürüp, yüzün tamamını mesh etmek,
- 3- Elleri temiz toprağa vurup, önce sağ ve sonra sol kolu mesh etmek.

Teyemmümün farzı ikidir, diyenler de vardır. İkinci ve üçüncü farzı bir farz olarak söylemektedirler. İki şekli de doğrudur.

TEYEMMÜM NASIL YAPILIR?

1- Önce, cünüplükten veya abdestsizlikten temizlenmek için niyet edilir.

Teyemmüm ile namaz kılabilmek için, yalnız teyemmüme niyet etmek yetiştir. İbâdet olan bir şeyi, meselâ, cenâze namazı, secde-i tilâvet yapmak için veya abdest için veya gusl için teyemmüm etmeye niyet lâzımdır

Teyemmüme niyet ederken, abdest ile guslü ayırmaya lüzum yoktur. Abdest için niyet etmekle, cünüplükten de temiz olur. Cünüplükten temizlenmeye niyet edilen teyemmüm ile namaz kılınabilir. Abdest için ikinci teyemmüme lüzum yoktur.

2- İki kolu dirseklerinden yukarı sıvalı olarak, iki elin içini temiz toprağa, taş, toprak veya kireç sıvalı duvara sürüp, en az üç parmağı değmek üzere, iki avucu ile yüzünü bir kere mesh etmek, ya'nî sığamak. Eli, yüzünün iğne ucu kadar yerine değmezse, teyemmüm geçerli olmaz.

Yüzü tam mesh edebilmek için, avuçlar açık ve dört parmak birbirlerine yapışık ve iki elin ikişer uzun parmaklarının uçları birbirlerine değmiş olarak, avuç içleri saç kesimine konup, çeneye doğru yavaşça indirilir. Parmaklar yatay vaziyette alını, göz kapaklarını, burnun iki yanını ve dudakların üzerlerini ve çenenin yüz kısmını iyice sığamalıdır. Bu esnada avuç içleri de yanakları sığar.

3- İki avucu tekrar toprağa sürüp, birbirine çarparak, tozu toprağı silkeledikten sonra, önce sol elin dört parmağı içi ile, sağ kolun alt yüzünü, parmak ucundan dirseğe doğru sığayıp sonra, kolun iç yüzünü, sol avuç içi ile, dirsekten avuca kadar sığamak ve sonra sol baş parmak içi ile, sağ baş parmak dışını sığamaktır. Yüzüğü çıkarmak lâzımdır. Sonra, yine böyle sağ el ile, sol kol sığanır. El ayasını toprağa sürmek lâzımdır. Toprağın, tozun elde kalması lâzım değildir.

Abdest ve gusl için teyemmüm aynıdır.

TEYEMMÜMÜ BOZAN ŞEYLER

Teyemmümü gerektiren özür hâli ortadan kalkınca, su bulununca, abdesti ve guslü bozan hallerde, teyemmüm de bozulur.

TEMİZLİK VE SAĞLIĞIMIZ

Atalarımız "Herşeyin başı sağlıktır" demişlerdir. Büyük kayıplar, beklenmeyen hâdiseler karşısında teselli için "Sağlık olsun; Allah baş sağlığı versin" deriz.

Gerçekten de sağlık, dünya ni'metlerinin başında gelir. Sağlık olmadan hiçbirşey yapılamaz. Dünya ve âhiret se'âdeti buna bağlıdır. Sağlığı elinde olan kişi, dünyanın en mesut, en mutlu insanıdır. Dünyanın diğer mutlulukları, bundan sonra gelir. Mal, mülk, para, makâm v.s. herşey sağlıkla değer kazanır. Eğer sağlık olmazsa, bunların hiç birisinin kıymeti kalmaz. Kanûnî Sultan Süleyman, "**Halk içinde muteber bir nesne yok, devlet gibi**" diyen bir şâire karşı, "**Olma-ya devlet cihânda, bir nefes sıhhat gibi**" cevabını vermiştir.

Sevgili Peygamberimiz "sallallahü aleyhi ve sellem", tıp bilgisini çeşitli şekillerde medh buyurdu. Meselâ, (**İlm ikidir: Beden bilgisi, din bilgisi**). Ya'nî ilmler içinde en lüzûmlusu, rûhu koruyan din bilgisi ve bedeni koruyan sağlık bilgisidir. Her şeyden önce, rûhun ve bedenin zindeliğine çalışmak lâzım geldiğini emir buyurdu. İslâmiyyet, beden bilgisini, din bilgisinden önce öğrenmeyi emrediyor. Çünkü, bütün iyilikler, bedenin sağlam olmasıyla yapılabilir. Süvariye hayvan lâzım olduğu gibi, insana da beden lâzımdır. Sağlık sayesinde ki, kendimize, âile efradımıza, yurdumuza, milletimize, bütün insanlığa ve yaratıcımız ve sâhibimiz olan Rabbimize karşı olan vazifelerimizi en iyi şekilde ve gönül râhatlığıyla yerine getirebiliriz. Sağlığımız yerinde olmayacak olursa, hemen hiç birini râhatlıkla, istediğimiz ve bizden istenilen şekilde yapamayız. Hadîs-i şeriflerde buyuruldu ki:

(**Sağlık içinde râhatça yaşamak, Allahın kullarına iki bü-**

yük ihsânıdır.)

(Bir insanın başkasından kötülük görmeksizin, âile efradını sağlıklı görür ve yiyeceği de yanında bulunarak sabaha erişirse, onun gönlünde, bir genişlik, bir sevinç belirir.)

(Allahtan af ve sağlık dileyiniz. İnsana Allahın varlık ve birliğini anlamak üzere verilen bilgiden sonra, sağlıktan büyük ve iyi bir nesne verilmemiştir.)

(Sıhhatli beden, mesût ömür, ilâhî birer ni'mettir.)

Sağlıklı olmak ne kadar büyük ni'met ve bahtiyârlıktır. Fakat çokları bunun kıymetini bilmez, çoğu zaman korumak için lüzumlu tedbirleri almaz. Bunların kıymetini, büyüklüğünü felçliler, tutulduğu amansız hastalıktan dolayı döşekte yatanlar, şeker hastaları, kalbinden, midesinden, ciğerinden râhatsız ve muzdarip olanlar daha iyi anlarlar. Etrafımızda ve hastanelerde sık sık karşılaştığımız ağrı, acı ve çeşitli ızdıraplar içinde kıvranan hastalardan ibret almalı ve sıhhatimizin kıymetini bilmeliyiz!

Bugün, bütün üniversitelerde okutuluyor ki, doktorluk iki kısımdır: Biri hijyen, sıhhati korumak, ikincisi terapötik, hastaları iyi etmektir. Bunlardan birincisi önce gelmektedir. İnsanları hastalıklardan korumak, sağlam kalmayı sağlamak, tıbbın birinci vazifesidir. Hasta insan, iyi edilse de, çok kere ârızalı, çürük kalır. İşte islâmiyyet, tâbabetin birinci vazifesi-ni, hijyeni garanti etmiştir. Kur'ân-ı kerîm, tıbbın iki kısmını da teşvik buyurmuştur.

Peygamberimiz Muhammed aleyhisselâm, Rum imparatoru Heraklius ile birbirlerine mektup gönderirlerdi. Bir defa, Heraklius birçok hediye göndermişti. Bu hediyelerden biri de, bir doktor idi. Doktor gelince dedi ki, (Efendim; imparator hazretleri beni size hizmet için gönderdi. Hastalarınıza bedâva bakacağım!). Peygamber efendimiz, kabûl buyurdu. Emreyledi, bir ev verdiler. Hergün nefis yiyecek, içecek götürdüler. Günler, aylar geçti. Hiç bir müslimân doktora gelmedi. Doktor, utanıp gelerek, (Efendim, buraya size hizmet

etmeye geldim. Bugüne kadar bir hasta gelmedi. Boş oturdum, yiyip, içtim, râhat ettim. Artık gideyim) diye izin isteyince, Peygamber efendimiz, **(Sen bilirsin, eğer daha kalırsan, misâfire hizmet etmek, müslimânların vazifesidir. Gidersen de uğurlar olsun! Yalnız şunu bil ki, burada senelerce kalsan, sana kimse gelmez. Çünkü, eshâbım hasta olmaz! İslâm dîni, hasta olmamak yolunu göstermiştir. Eshâbım temizliğe çok dikkat eder. Acıkmadıkça birşey yemez ve sofradan doymadan önce kalkar)** buyurdu.

Bu, müslimân hiç hasta olmaz demek değildir. Fakat sıhhatine ve temizliğine itina eden bir müslimân uzun zaman sağlam kalır. Kolay kolay hasta olmaz, ölüm haktır. Hiçbir kimse ölümden kurtulamaz ve herhangi bir hastalık sonucu ölecektir. Evet, ölüm hastalığı herkese gelecektir. Bu hastalık mü'minlere bir ni'mettir. Âhiret yolculuğunun habercisidir. Hazırlanmak, tevbe, vasiyyet etmek için, alarm işâretidir. Cenâb-ı Hak, çeşitli hastalıkları, ölüme sebep kılmıştır. Eceli gelen bir hastalığa yakalanacaktır.

Fakat, o vakte kadar sıhhatini koruyabilmesi, ancak müslimânlıkta emredilen hususlara ve temizliğe riâyet sâyesinde olur.

Hadîs-i şeriflerde buyuruldu ki:

(İyiliklerin başı az yemek, kötülüklerin başı çok yemek-tir.)

(İnsan kalbi, tarladaki ekin gibi, yemek de yağmur gibidir. Fazla su, ekini çürüttüğü gibi, fazla gıda da kalbi öldürür.)

(Çok yiyeni, çok içeni Allahü teâlâ sevmez.)

(Her derdin başı çok yemek, her hastalığın ilâcı çok yemekten korunmak, perhiz etmektir.)

(Az ye, hasta olma!)

Tıbbın ifâde ettiği bir gerçektir ki, hastalıkların büyük bir kısmı temizliğe dikkat edilmemesinden ileri gelmektedir. Dış temizlik, yiyeceklerimizin, içeceklerimizin, giyecekleri-

mizin, teneffüs ettiğimiz havanın, vücûdumuzun, oturup kalktığımız, gezip dolaştığımız, çalıştığımız, uyuduğumuz, yemek yediğimiz yerlerin temizliği, sağlığımızın korunmasında ve devamında büyük önem taşır. Tâbi'inden gençler, Eshâb-ı kirâma sordu ki, (Allahü teâlâ sizi çok seviyor. Kur'ân-ı kerîmde sizi övüyor. Bunun sebebi nedir? Bize söyleyin de, biz de sizin gibi olalım, bizi de çok sevsin) dediklerinde, (Evet, bizi Allahü teâlâ çok seviyor. Çünkü biz, temizliğe çok dikkat ediyoruz) diye cevap verdiler.

Bir müslimân her şeyden önce bedenene ve rûhen temizdir. Kur'ân-ı kerîmde buyuruldu ki:

(Temiz olanları severim.)

(Allahın murâdı sizi sıkıntıya koşmak değil ve lâkin sizi temizletmek ve üzerinize ni'metini tamamlamak istiyor ki, şükredesiniz.)

Hadîs-i şeriflerde buyuruldu ki:

(Din, temizlik "esasları" üzerine kurulmuştur.)

(Namazın anahtarı temizliktir.)

(Temizlik, îmânın yarısıdır.)

Bundan dolayıdır ki, müslimân her haliyle ve her şeyi ile temizdir. Giydiği, yediği, içtiği, çevresi, evi, işyeri, mahallesi, sokağı, caddesi, şehri, yurdu temizdir.

Kanûnî Sultan Süleyman zamanında İstanbul'a gelen bir Alman râhibi, 1560 yılında yazdığı bir eserde: (Buradaki temizliğe hayran oldum. Burada herkes günde beş defa yıkanır. Bütün dükkânlar tertemizdir. Sokaklarda pislik yoktur. Satıcıların elbiseleri üzerinde ufak bir leke bile bulunmaz. Ayrıca ismine "hamam" dedikleri ve içinde sıcak su bulunan binâlar vardır ki, buraya gelenler, bütün vücûtlarını yıkarlar. Hâlbuki bizde insanlar pistir, yıkanmasını bilemezler) demektedir. Avrupada yıkanmak ancak, asırlardan sonra öğrenilmiştir.

Müslimânlar, câmilere, evlere ayakkabı ile girmez. Halı-

lar, döşemeler, tozsuz temiz olur. Her müslimânın evinde hamamı vardır. Kendileri, çamaşırları, yemekleri hep temiz olur. Onun için, mikrop ve hastalık bulunmaz. Fransızların dünyaya övündükleri Versay sarayında bir hamam yoktu.

Temizlik, her türlü sağlığın garantisidir. Temizliğin olmadığı yerlerde, önce bedenî, sonra da bunu ta'kîben rûhî hastalıklar, dert ve felâketler baş gösterir. Tifo, kolera, verem, sıtma ,veba, cüzzam, tifüs başta olmak üzere bütün hastalıkların kaynağı, pisliktir. Nerede temizlik yoksa, orada hastalık vardır. Hristiyanlığın en revaçta olduğu orta çağda büyük tıp âlimleri, yalnız müslimânlardı ve garplılar Endülüs'e tıp tahsil etmeye gelirlerdi. Çiçek hastalığına karşı aşırı bulanlar, müslimân Türklerdir. Türklerden bunu öğrenen Jenner, ancak 1796da bu aşırı Avrupaya götürdü ve haksız olarak, "Çiçek aşısını bulan bilgin" ünvanını aldı. Hâlbuki tam bir zulmet diyarı olan o zamanki Avrupada insanlar hastalıktan kırılıyordu. Fransa Kralı Onbeşinci Louis 1774de çiçekten öldü. Avrupa uzun zaman veba ve kolera salgınlarına uğradı. Birinci Napolyon 1798de Akkâ kalesini muhasara ettiği zaman ordusunda veba zuhur etmiş ve hastalığa karşı çaresiz kalınca, düşmanı olan müslimân Türklerden yardım dilenmek zorunda kalmıştı. O zamanki bir Fransız eserinde şöyle yazılmaktadır: (Türkler, ricâmızı kabûl ederek hekimlerini yolladılar. Bunlar tertemiz giyinmiş, nur yüzlü kimse-lerdi. Evvelâ dua ettiler ve sonra ellerini bol su ve sabun ile uzun uzadıya yıkadılar. Hastalarda zuhur eden hıyarcıkları neşterle yardılar, içindeki sıvıyı akıttılar ve yaraları tertemiz yıkadılar. Sonra hastaları ayrı ayrı yerlere koydular ve sağ-lamların mümkün olduğu kadar onlara yanaşmamasını ten-bih ettiler. Hastaların elbiselerini yaktılar ve onlara yeni el-biseler giydirdiler. En nihayet tekrar ellerini yıkadılar ve hastaların bulunduğu yerlerde öd ağacı yakarak tekrar dua ederek ve bizden hiçbir ücret veya hediye kabûl etmeden ya-nımızdan ayrıldılar.)

Ağzımızın temizliği, genel beden temizliğimiz içerisinde,

ayrı ve önemli bir yer işgâl etmektedir. Çünkü, ağız bedenin kapısıdır. Yenilen birşey oradan geçmektedir. Ağızdaki dişlerin de önemi büyüktür. Bu konuda dikkat edilecek husus, dişlerimizi temiz tutmak, aşırı sıcak ve aşırı soğuk yemeklerden, sert yiyeceklerden korumaktır. Çünkü bunlar dişleri zedeler, çizer ve diş minesinin çatlamasına sebebiyet verebilir. Sonunda da diş çürümeleri ortaya çıkar. Çizilen, zedelenen, çatlayan yerlere çeşitli mikroplar yerleşmekte ve hemen çoğalmaya başlayarak tahribata girişmektedir. Çürük bir diş, sadece ağrılara sebebiyet vermekle kalmaz, daha birçok râhatsızlık ve hastalıklara sebep olmaktadır. Bunun içindir ki, diş temizliği ve bakımı çok önemlidir.

Bugünkü tıbbın bildirdiğine göre, ağız sağlığında, dişlerin temizlenmesinde misvâkın ehemmiyeti büyüktür. Diş macunları ağızdaki faydalı ve zararlı mikropları öldürmektedir. Fakat misvâk, sadece zararlı mikropları öldürüyor. Bu bakımdan devamlı misvâk kullanan kimselerin dişlerinde çürüklük olmaz. Hattâ dişlerinde çürüklük olanların çürüklükleri ilerlemez. Hadîs-i şerîflerde buyuruldu ki:

(Eğer ümmetime ağır geleceğinden korkmasaydım, her namazda onlara misvak kullanmağı emrederdim).

(Niçin sararmış dişleriniz ile huzûruma giriyorsunuz? Misvâk kullanınız!).

(Misvaka devam edin, zira misvâk hem ağız temizliği, hem de Allah'ın râzı olacağı şeydir).

Beden temizliği yanında rûh temizliğinin önemi büyüktür. Müslimân, muhakkak iyi ahlâklı ve faziletli olmalıdır. İslâm dîni, baştan başa ahlâk ve fazilettir. İslâm dîninin, dostlara ve düşmanlara karşı yapılmasını emrettiği iyilik, adâlet, cömertlik, aklları şaşırtacak derecede yüksektir. Peygamberimiz buyurdu ki:

(İyi huyları tamamlamak, iyi ahlâkı dünyaya yaymak için gönderildim.)

(İmânı yüksek olanınız, ahlâkı güzel olanınızdır.)

Îmân bile, ahlâk ile ölçülmektedir. Bir müslimânın rûhunun temizliği esastır.

İslâmiyyetin gösterdiği yolda giden, maddî ve manevî kusura bulunmayan kimsenin hayâtı hastalıkla geçmez. Fakat, Peygamberlerden başka herkes, nefesine uyabilir. Günâh işleyebilir. Dîne uygun yaşamakta gevşek davranarak, hasta olan kimse, ilâç almalı, perhiz etmeli ve fakirlere sadaka nezr etmeli (adamalı) ve sık sık sadaka vermelidir.

***Cümle âzadan günâhlar dökülür,
namaz için abdest aldığın zaman.
İki melek gelir yanında durur,
sabah namazını kıldığın zaman.***

***Gökten yere iner bütün melekler,
meleklerle müştak olur felekler.
Kabûl olur onda bütün dilekler,
öğle namazını kıldığın zaman.***

***Ne yücedir Rabbimizin kelâmı,
acep biz de ona bir kul ola mı?
Hak teâlâ kendi alır selâmı,
İkindi namazın kıldığın zaman.***

***Cennet olur mü'minlerin durağı,
kâdir Mevlâm yakın eder ırağı.
Hazırlayıp getirirler Burağı,
akşam namazını kıldığın zaman.***

***Bir gün toprak ile yüzün örtülür,
mizânı kurarlar, günâh tartılır.
Sâlih olan azaplardan kurtulur,
Yatsı namazını kıldığın zaman.***

NAMAZ VAKTLERİ

Sabah Namazı Vakti:

Sabah namazı vakti, fecrin doğmasından, ya'nî şarkta beyazlık başlamasından itibaren, güneş doğuncaya kadardır.

Öğle Namazı Vakti:

Öğle namazı vakti, gölgeler kısalıp, uzamağa başladığı zamandan itibaren başlar ve gölge bir misli veya iki misli uzayınca kadar devam eder. Birinci, iki imâmâ, ya'nî İmâm-ı Ebu Yusuf ve İmâm-ı Muhammed'e, ikincisi ise, İmâm-ı A'zam Ebû Hanife'ye "rahmetullahi aleyhim" göredir.

İkinci Namazı Vakti:

1- İmâm-ı Ebu Yusuf ve İmâm-ı Muhammed'e göre, gölge kendisini meydana getiren cisim kadar uzayınca başlar ve güneş kayboluncaya kadar devam eder.

2- İmâm-ı A'zama göre ise; gölge kendisini meydana getiren cismin iki misli olunca başlar, güneş kayboluncaya kadar devam eder. Fakat, güneş sarardıktan sonra ya'nî ufuk hattına bir mızrak boyu yaklaşınca, her namazı kılmak harâmdır. Ya'nî ikinci namazını bu kadar geciktirmek harâmdır. Fekat, ikinci namazını kılmamış ise, güneş batıncaya kadar da kılmak lazımdır.

Akşam Namazı Vakti:

Güneş kaybolduktan sonra başlayıp, şafak kararınca kadar, ya'nî kırmızılık kayboluncaya kadar devam eder.

Yatsı Namazı Vakti:

Akşam namazı vaktinin çıkmasından itibaren, fecrin ağarmasına kadar devam eder. İmâm-ı A'zam'a «rahmetullahi aleyh» göre, yatsının vakti, gökteki beyazlık kaybolunca başlar. Ya'nî iki imama göre yatsı vakti olduktan sonra, en az yarım saat daha bekleyip yatsıyı kıalarsa, bütün imamlara göre kılınmış olur. Yatsı namazını özürsüz, gece yarısından sonraya bırakmak mekrûhtur.

Her memleketin namaz vakti, o memleketin ekvator dan

uzaklığına ve mevsimlere göre değişir.

67 dereceden geçen kuzey kutup dairesinin kuzeyinde bulunan soğuk memleketlerde, güneşin meyli çok olduğu zamanlarda, şafak kaybolmadan fecir başlar. Bunun için Baltık Denizi'nin şimal (kuzey) ucundan, yazın gece olmayıp, yatsı ve sabah namazlarının vakti başlamaz.

Hanefi mezhebinde vakit, namazın şartı değil, sebebidir. Sebep bulunmazsa namaz farz olmaz. O halde böyle memleketlerde bulunan müslimânlara bu iki namaz farz olmaz. Güney yarımkürede, her yer deniz olduğu için böyle memleket yoktur.

Namazın sahîh olması için, vaktinde kıldığını iyi bilmek lâzımdır.

EZÂN VE İKÂMET

Ezân, herkese bildirmek demektir. Beş vakit namaz ve kazâ namazları için ve Cum'a namazında hatibin karşısında, erkeklerin ezân okuması, sünnet-i müekkededir. Kadınların ezân ve ikâmet okuması mekrûhtur. Ezân, başkasına vakti bildirmek için, yüksekte okunur. Ezân okunurken, iki eli kaldırıp birer parmağını iki kulağın deliğine koymak müste-habtır. İkâmet okumak, ezândan daha efedaldir. Ezân ve ikâmet, kibleye karşı okunur. Okurken konuşulmaz ve selâma cevap verilmez. Konuşursa, her ikisi de tekrar okunur.

Ezânın Okunuşu

ALLAHÜ EKBER.....	4 defa
EŞHEDÜ EN LÂ İLÂHE İLLALLAH.....	2 defa
EŞHEDÜ ENNE MUHAMMEDEN RESÛLULLAH.....	2 defa
HAYYE ALES-SALÂH.....	2 defa
HAYYE ALEL-FELÂH.....	2 defa
ALLAHÜ EKBER.....	2 defa

LÂ İLÂHE İLLALLAH.....1 defa

Yalnız sabah ezânında **“HAYYE ALEL-FELÂH”**dan sonra iki kere **“ES-SALATÜ HAYRUN MİNE’N-NEVM”** okunur.

İkâmette ise: **“HAYYE ALEL-FELÂH”**dan sonra iki kere **“KAD KÂMETİS-SALÂTÜ”** denir.

EZÂN DUÂLARI

Sevgili Peygamberimiz buyuruyor ki:

(Ezân okunurken şu duâyı okuyun:

“Ve ene eşhedü en lâ ilâhe illallahü vahdehü la şerîkeleh ve eşhedü enne Muhammeden abdühü ve resûlüh ve radîtü billahi rabben ve bil-islâmi dînen ve bi- Muhammedin sallallahü aleyhi ve selleme resûlen nebiyyâ”)

Yine bir hadîs-i şeriflerinde buyurdular ki,

(Ey benim ümmetim! Ezân bitince şu duayı okuyunuz!

“Allahümme rabbe hâ'zihid-davetit-tâmmeti ve's-salâtil-kâimeti âti Muhammedenil-vesîlete vel fadîlete ve'd-derece-ter-refîate veb'ashü mekâmen mahmudenil-lezî va'adtehü inneke la tuhlifül-mîâd”).

EZÂN KELİMELERİNİN MANÂLARI

ALLAHÜ EKBER: Allahü teâlâ, büyüktür. Ona bir şey lâzım değildir. Kullarının ibâdetlerine de muhtaç olmaktan büyüktür. İbâdetlerin, Ona hiçbir faydası yoktur. Bu mühim manâyı zihinlerde iyi yerleştirmek için, bu kelime, dört kere söylenir.

EŞHEDÜ EN-LÂ İLÂHE İLLALLAH: Kibriyâsı, büyüklüğü ile kimsenin ibâdetine muhtaç olmadığı halde, ibâdet olunmağa Ondan başka kimsenin hakkı olmadığına şehâdet eder, elbette inanırım. Hiçbir şey Ona benzemez.

EŞHEDÜ ENNE MUHAMMEDEN RESÜLULLAH: Muhammed «aleyhi ve âlâ âlihissalâtü vesselâm»ın, onun

gönderdiği Peygamberi olduğuna, Onun istediği ibâdetlerin yolunu bildiricisi olduğuna ve Allahü teâlâyâ ancak Onun bildirdiği, gösterdiği ibâdetlerin yaraşır olduğuna şehâdet eder, inanırım.

HAYYE ALES-SALÂH, HAYYE ALEL-FELAH: Mü'minleri felâha, se'âdete, kurtuluşa sebep olan namaza çağırın iki kelimedir.

ALLAHÜ EKBER: Ona lâayık bir ibâdeti kimse yapamaz. Herhangi bir kimsenin ibâdetinin Ona lâayık, yakışır olmasından çok büyüktür, çok uzaktır.

Namazın şerefi ve büyüklüğü, onu herkese haber vermek için seçilmiş olan bu kelimelerin büyüklüğünden anlaşılmaktadır.

MENKIBE

İlk Ezân

Hicretin birinci yılına kadar, namaz için ezân okunmazdı. Müslimânlar az ve toplu bir halde bulundukları için böyle bir ihtiyaç da hissedilmemekteydi. Namaz vakti gelince (Essalâtü, Essalatü), ya'nî "Namaza, Namaza" diye çağırıp ve bununla yetinirlerdi.

Hicretten sonra, müslimânlar çoğalmaya başladığından artık (Esselatü) diye çağırılması, maksadı temin etmiyor, şehrin her tarafından işitilmiyordu.

Bundan sonra namaz vakitlerini bildirecek bir vasıtaya ihtiyaç vardı. Kimisi, bir çan elde edelim, dedi. Resûlullah Efendimiz:

“O Nasârâ'ya (Hristiyanlara) mahsustur.” buyurdu.

Bazıları boru çalsak dediler, Peygamber Efendimiz:

“O da Mûsevîlere mahsustur” buyurdu.

- Yüksek bir yere ateş yaksak, dediler. Buna da: "O da Mecûsilere mahsustur" duyurdu.

Bu sırada Abdullah bin Zeyd hazretleri, bir rüyâ gördü. Sıra ile üç gün tekerrür eden bu rüyâsını, üçüncü gün sabahı, Resûlullah Efendimizin huzûrunda şöyle anlattı:

- Yeşil bir şal ve peştemal bağlamış, eline çan almış bir kişi gördüm. Ona sordum:

- Elindeki çanı satar mısın?

- Ne yapacaksın?

- Namaz vakitlerini bildirmek için çalacağım. Bunun üzerine o zat dedi ki:

- Ben sana daha hayırlısını tarif edeyim.

Kibleye karşı durdu ve yüksek sesle (Ezân)'ın mübârek kelimelerini okudu. Biraz durduktan sonra, aynı kelimeleri tekrar ederek sonuna doğru (Kad Kâmetis'salâtü) cümlesini ilâve etti.

Bunun üzerine Resûlullah Efendimiz emir buyurdular:

- **“Rüya haktır. O kelimeleri Bilâl'e öğret, okusun!”**

Hazret-i Bilâl de, öğretilen kelimeleri Mescid-i şerifin yanında bulunan yüksek bir dama çıktı. Ve ilk ezânı okudu.

Hazret-i Ömer, ezân sesini işitince, koşa, koşa, Resûlullah Efendimizin huzûruna geldi. Hazret-i Bilâl' in söylediği kelimeleri aynen rüyâsında gördüğünü arz etti. O gece Eshâb-ı kirâmdan bir kısmı da aynı rüyâyı görmüşlerdi.

İşte o günden itibaren, her namaz vakti ezân okunması sünnet kılındı.

***Seslendi ol müezzîn, durdu kâmet eyledi,
Kâ'beye döndü yüzün, hem de niyyet eyledi.***

***Duyunca ehl-i îmân, hürmet ile dinledi,
Sonra, namaza durup, Rabbe kulluk eyledi.***

NAMAZ NASIL KILINIR?

Namaz kılmak isteyen kimse, abdestini alıp kibleye karşı durur. Hangi namazı kılacağını kalbinden geçirir ve "Allah rızâsı için... namazının farzını kılmaya niyet ettim, döndüm kibleye" diyerek ellerini, avuçlarının içi kibleye dönük olmak üzere kulaklarının yumuşağı hizasına kadar kaldırır (kadınlar, omuzlarına kadar kaldırırılar). Bu esnada parmakları ne açık, ne kapalı, tabîî hâlinde bulunacaktır.

“**Allahü ekber**” der, ellerini göbeğinin altından bağlar. Sağ elinin iki parmağı, bileğini halka gibi kavrar (kadınlar, ellerini göğüslerinin üstüne sağ eli sol elin üzerine koyarlar) sonra «**sühbâneke**»yi okur.

Bundan sonra içinden eûzü besmele çekip «**Fâtiha**»yi, peşinden de bir sûre veya uzun bir âyet, yahut üç kısa âyet okur. Cemâatle namaz kılınıyorsa imâma uyan, sübhâneke’yi okuduktan sonra susar, bir şey okumaz.

Bundan sonra tekbîr alıp rükû'a gider. Rükû'da başını, belini ve sağrısını aynı seviyede tutmağa çalışır. Eliyle dizlerini kavrar, dizlerini gergin tutar. En az üç defa “**sühbâne rabbiyel-azîm**” der. “**Semi'allahü limen hamideh**”, diyerek doğrulur ve arkasından “**Rabbenâ lekel-hamd**” der. Cemâatle namaz kılarken imâm, “**Semi'allahü limen hamideh**” derken, cemâat de “**rabbenâ lekel-hamd**” der.

Yine tekbîr alıp secdeye varır. Secdeye varırken önce dizlerini, sonra ellerini, ellerinin arasında burnunu ve alnını yere kor; kollarını böğründen, karnını uyluklarından, dirseklerini yerden uzak tutar. Ayak parmaklarını kibleye doğru bükerek, böylece üç defa “**Sühbâne rabbiyel-a'lâ**” der. Allahü ekber diyerek doğrulur, ellerini dizlerinin üzerine koyup oturur. Bir defa «**sühbanallah**» diyecek kadar bir süre oturduktan sonra tekbîr alıp secdeye gider. Yine üç defa “**sühbâne rabbiyel-a'lâ**” der. “**Allahü ekber**” deyip ikinci rek'ate kalkar. Kalkarken önce ellerini yerden kaldırıp dizlerinin üstüne kor, dizlerinden kuvvet alarak doğrulur. Özü yoksa ellerini yere dayamadan kalkar.

İkinci rek'atte "sühbâneke" okumaz, eûzü çekmez. Yalnız besmele çekip Fâtiha ve sûre veya âyet okur. Birincide

olduğu gibi rükû' ve secdeleri yapar, ellerini dizleri üstüne koyup oturur. Bir özü yok iken namazda daima sol ayak yere serilip üzerine oturup, sağ ayak, parmakları kibleye doğru bükülerek dikilir. (Kadınlar, iki ayaklarını da sağa doğru yatırarak uylukları üzerine otururlar).

Kılınan namaz iki rek'atli ise oturuşta **“ettehiyyâtü, salli-bârik ve rabbenâ”** okunup selâm verilir. İki rek'atten fazla ise, ilk oturuşta yalnız **“ettehiyyâtü, okunur. Bundan sonra 3. rekâta kalkar. Farzların 3 ve 4. rekatlerinde besmele çekip Fatihayı okur. Sûre veya âyet okumaz. Önceki gibi iki rekat daha kıldıktan sonra oturur. Ettehiyyatüyü salli-bârikleri, rabbenâ âtina'yı”** okuyup önce sağa, sonra sola "esselâmü aleyküm ve rahmetullah" diyerek selâm verir.

Selâm verirken yanındaki cemâate ve meleklerle selâm verdiğini içinden geçirir. Selâmdan sonra, **“Allahümme entesselâmü ve minkesselâm, tebârahte yâ zel-celâli vel-ikrâm”** der.

MENKİBE

Namaz için Fedâkârlık

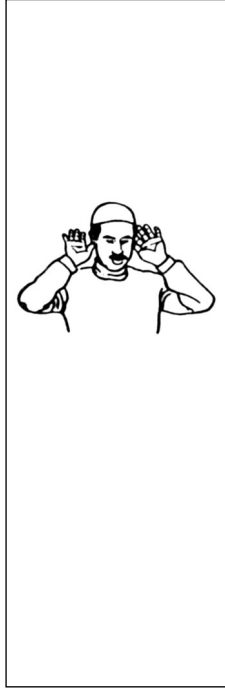
Bursa, Osmanlılara geçmeden önce, şehirde oturan Rum-lardan biri gizlice İslâm dînini kabûl etmişti. Bunun sebebini pek yakın bir rum dostu sordu:

- Baba ve dedelerinin dînini nasıl olup da, terkettin?
- Bir aralık esir edilen müslimânlardan bir tanesi benim yanıma bırakıldı. Bir gün baktım, bu esir kapatıldığı odada eğilip kalkıyordu. Yanına giderek ne yaptığını sordum. Haraketleri bitince ellerini yüzüne sürdü ve bana namaz kıldığını, şâyet müsaade edersem her namaz için bir altın vereceğini ifâde etti. Ben de tamaha kapıldım. Gün geçtikçe ücreti artırdım. Öyle oldu ki, her vakit için on altın istedim, o da kabûl etti, ibâdeti için yaptığı fedâkârlığa hayret ettim.

Bir gün ona "seni serbest bırakacağım" deyince çok sevindi, ellerini kaldırıp:

- “Allahü teâlâ seni îmân ile şereflendirsin” diye duâ etti. Ben de, o anda müslimân oldum.

Namaz Kılarken Nelere Dikkat Etmelidir?

NİYYET VE BAŞLAMA TEKBİRİ

Önce kibleye karşı dönülür. Ayaklar birbirinden dört parmak açık olarak paralel tutulur. Erkekler iki elinin baş parmaklarını kulak yumuşağına değdirir, avuç içlerini kible yönüne açar. Kadınlar ise, ellerini omuz hizâsına getirir. **“Allahü Ekber”** diye tekbîr getirirken namaza niyet edilir. Daha önce de niyet edilebilir. Niyet ederken, namazın adı (farz mı, vâcib mi, sünnet mi olduğu), vakti (sabah, öğle, akşam, ... gibi), edâ ve kazâ olduğu, cemâatle namazda, imâma uyulduğu kalb ile hatırlanıp, "Allahü Ekber" diyerek erkekler göbek altına, sağ elini, sol el üzerine bağlar. Kadınlar ise, tekbîrden sonra, ellerini göğsü üzerine koyar. Böylece namaza başlanılmış olunur. Tekbîrden önce niyyet etmiş olmalıdır.

KIYÂMDA VE KIRÂATTA İKEN

(Ayakta dururken ve okurken)

– Kiyâm, ayakta durmak demektir. Ayakta duramayan hasta oturarak kılar. Oturamayan hasta, yatıp yüzü kibleye karşı başı ile (ya'nî îmâ ile) namazını kılabilir.

– Namazın birinci rek'atında önce, (Sübhâneke) okunur.

– E'ûzü-Besmeleden sonra, Fâtiha sûresi okunur. (Fâtiha, cenâze namazı dışında her namazın her rek'atında okunur.)

– Fâtihadan sonra ayakta en az bir âyet okumak gerekir. Kısa sûre (meselâ, Kul hüvallahü... gibi) okumak daha sevâptır. (Farz namazların üçüncü ve dördüncü rek'atlerinde sûre okunmaz).

– Kırâat, ağız ile okumak demektir. Kendi kulakları işitecek kadar sesli okunur.

RÜKÛ'DA VE KAVMEDE İKEN

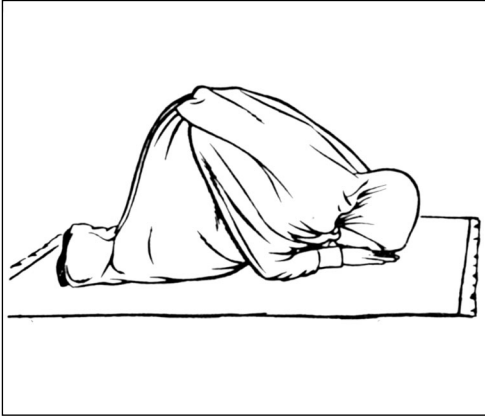
– Sûreler okunduktan sonra, "Allahü Ekber" diyerek, rükûya eğilir.

– Rükûda, erkekler parmaklarını açıp, dizlerin üzerine koyar. Sırtını ve başını düz tutar. Kadınlar parmaklarını açmaz. Sırtını, başını, bacaklarını, kollarını dik tutmaz.

– Rükûda gözler ayaklara bakarak, üç defa **“SÜBHÂNE RABBİYEL-AZÎM”** denir. (Yalnız kılan 5 veya 7 defa söyleyerek daha çok sevâb alabilir).

– Rükûdan **“SEMİ'ALLAHÜ LİMEN HAMİDEH”** diye kalkılır. Bunun arkasından **“RABBENÂ LEKEL HAMD”** denir ve dik durulur.

– Bundan sonra, **“ALLAHÜ EKBER”** diyerek secdeye gidilir.

SECDEDE İKEN

- Secdeye varılırken, önce sağ, sonra sol diz, sonra sağ, sonra sol el, sonra burun ve alın kemikleri yere konur.
- Ayak parmakları kıble istikâmetinde bükülür.
- Ellerin parmakları kapanır, avuç içleri yere yapışır.
- Erkekler secdede dirseklerini yere yapıştırmazlar. Kadınlar ise, dirseklerini yere yayarlar.
- Secde yerinde üç defa **“SÜBHÂNE RABBÎEL-A'LÂ”** denir.
- **“Allahü Ekber”** diyerek secdeden kalkıp, (sübhanallah) diyecek kadar oturulur, tekrar **“Allahü Ekber”** diyerek ikinci secdeye gidilir.
- İkinci secdede de birinci secde gibi yapıp, **“Allahü Ekber”** diyerek, birinci veya üçüncü rek'atın secdelerinde ayağa (kıyâma) kalkılır, ikinci veya dördüncü rek'atın secdelelerinden sonra ise, **“KA'DE”** (ya'nî oturuş) yapılır.
- Secdeden ayağa kalkarken, özür hâli yoksa eller yerden kuvvet almaz.
- Secdeden kalkarken önce alın, sonra burun, sonra sol el ve sağ el, sonra sol diz ve sağ diz sırasıyla kaldırılır.

OTURURKEN (KA'DE-İ AHİRE)

– Son rek'atte, (tehiyyat) okuyacak kadar oturmak farzdır.

– İkinci secdeden **“ALLAHÜ EKBER”** diye kalkan erkekler, sol ayağının üzerini yere yayar, sağ ayağının parmaklarını kible istikâmetinde bükerek, uylukları üzerine otururlar. Kadınlar ise, sağ ve sol ayaklarını, sağ yanlarına alıp, sol uylukları üzerine otururlar.

– Ka'dede eller, dizlerin üzerine konup, parmaklar kendi hâline bırakılır.

– Her ka'dede (oturmada) mutlaka **“ETTEHIYYÂTÜ”** duâsı okunur.

– Ka'de-i ahirede (son oturuşta) tehiyyâttan sonra, **(Allâhümme salli ve bârik ile Rabbenâ)** duâları okunur.

– Farz ve vâcib namazların ve öğle namazının ilk sünnetinin ilk oturuşlarında yalnızca, (Ettehiyyâtü) okunur. Nâfile namazlarda, ayrıca (Salli ve Bârik) duâları da okunur.

SELÂM VERİRKEN

Ka'de-i Ahîrede (ya'nî son oturuşta) okunması gereken duâlar okunduktan sonra, önce sağ omuza doğru baş çevrilip, **“ESSELÂMÜ ALEYKÜM VE RAHMETULLAH”**, sonra sol omuza doğru baş çevrilip, **“ESSELÂMÜ ALEYKÜM VE RAHMETULLAH”** diye selâm verilir.

– Selâm verildikten sonra, o namaz tamamlanmış demektir. Bundan sonra, üç kere **(Estagfirullahel'azîm ellezî lâ ilâhe illâ hüv el hayyel kayyûme ve etûbü ileyh)**denir.

DUÂ EDERKEN

– Namaz bittikten sonra hemen Âyetel-Kürsî, ya'nî (Al-lahü lâ ilâhe illâ hüvel hayyül kayyûme...) okunur.

– Âyetel-Kürsîden sonra:

33 defa **“SÛBHANALLAH”**

33 defa **“ELHAMDÜLİLLAH”**

33 defa **“ALLAHÜ EKBER”**

1 defa **“LÂ İLÂHE İLLALLAHÜ VAHDEHÜ LÂ ŞERÎKE LEH LEHÜL-MÜLKÜ VE LEHÜL-HAMDÜ VE HÜVE A'LÂ KÜLLİ ŞEY'İN KADÎR”** söylenir.

– Âyetel-Kürsî ve tesbihlerden sonra duâ edilir.

Duâda erkekler, kolları göğüs hizasına kaldırır, avuçlarını açar, avuç içini gökyüzüne çevirir. Eller birbirine birleştirilmez. Kollar, omuz genişliğinde açık tutulur, dirseklerini fazla bükmez.

– Duâdan sonra, (Sübhâne Rabbike...) âyet-i kerîmesi okunup, eller yüze sürülür.

– Cenâze olduğu zamanda da Âyetel-Kürsî, tesbih ve duâ mutlaka yerine getirilmelidir. Yapılmazsa Peygamberimizin önemli bir sünneti terk edilmiş olur.

NAMAZDAN SONRA DUÂ

Sevgili Peygamberimiz, **(Beş vakit namazdan sonra yapılan duâ kabûl olur)** buyurdu. Fakat duâ uyanık kalb ile ve sessiz yapılmalıdır. Duâyı yalnız namazlardan sonra veya belli zamanlarda yapmamalı ve belli şeyleri ezberleyip şiir okur gibi duâ etmemelidir:

(Yâ Rabbî! Günâhlarımızı rahmetinle afv et, ölmüşlerimizi mağfiret eyle, yaşayanlarımıza hayırlar ihsân et.

Riyâdan, nifaktan, şikâktan, her türlü hastalıktan, kazâdan, belâdan, tembellikten, âcizlikten, zelil olmaktan, zulm etmekten ve zulm görmekten, cimrilikten, müsriflikten, azdıran zenginlikten ve doğru yoldan ayrılmğa sebep olan fakirlikten, şeytân ve nefsin şerrinden, düşmanın galebesinden, kötü huydan, bid'at işlemekten, dalâlete düşmekten, hâlis olmayan amelden, her çeşit günâhtan, küfre girmekten, ölürlen gelecek fitnelerden, kabr azâbından, dînimize dünyamıza zarar verecek işlerden sana sığındık, bunlardan bizi koru Yâ Rabbî!

Yâ Rabbî! Bize sarsılmaz bir îmân, güzel bir ahlâk, şükredici bir kalb, sabredici beden, zikredici dil, kaza ve kaderine rızâ gösteren hayırlı ömür, sâlih evlâd, dünya ve âhirette güzellik ihsân et! Ana ve babamızı mağfiret eyle!

Yâ Rabbî! Kendi sevgini, sevdiklerinin sevgisini, Resûlullahın ve bütün Enbiyânın, Ehl-i beytin, Eshâb-ı kiramın ve bütün evliyâ-i kirâmın sevgisini ve sevgine kavuşturacak amel ve işleri nasîb eyle! Yâ Rabbî! Dînine severek hizmet etmeyi, kul borçlarını ödemeyi ve şehîd olarak ölmeyi nasîp eyle! Bize hakkı hak, bâtılı bâtıl olarak göster!

Yâ Rabbî! Bu vatânı bizlere bırakan ecdâdımızın rûhunu şâd eyle! Memleketimize hizmetleri geçmiş ve Allah için harb etmiş dedelerimize rahmet eyle! Yurdumuzu her çeşit düşmandan koru! Duâlarımızı kabûl eyle! Çünkü sen her şeye kâdirsin!... (Âmin!)

Buna benzer duâları asıllarına uygun olarak okumak daha iyidir. Duânın sonunda Peygamberimize (salevât) okunur. “Sübhâne rabbike” âyetini de okumak iyidir.

NAMAZ KILMAYANLAR

Namaz kılmamak çok büyük günâhtır. Bir namazı bile-rek, özürsüz kılmayan kimseyi, Allahü teâlâ Cehennemde bırakacak, azâb edecektir. Bir hadîs-i şerifte;

(Namazı özürsüz kılmayan kimseye, Allahü teâlâ onbeş sıkıntı verir. Altısı dünyada, üçü ölüm zamanında, üçü kabr-de, üçü kabrden kalkarkendir.

Dünyada olan altı azâp:

- 1- Namaz kılmayanın ömründe bereket olmaz.**
- 2- Yüzünde, nûru bulunmaz.**
- 3- Hiçbir iyiliğe sevâb verilmez.**
- 4- Duâları kabûl olmaz.**
- 5- Onu kimse sevmez.**
- 6- Müslimânların iyi duâlarının buna faydası olmaz.**

Ölürken çekeceği azâplar

- 1- Zelil, kötü, çirkin can verir.**
- 2- Aç olarak ölür.**
- 3- Çok su içse de, susuzluk acısı ile ölür.**

Mezarda çekeceği acılar:

- 1- Kabr onu sıkar, kemikleri birbirine geçer.**
- 2- Kabri ateşle doldurulur. Gece gündüz onu yakar.**
- 3- Allahü teâlâ, kabrine çok büyük yılan gönderir. Dünya yılanlarına benzemez. Her gün her namaz vaktinde onu so-kar. Bir an bırakmaz.**

Kıyâmette çekeceği azâplar:

- 1- Cehenneme sürükleyen azâp melekleri yanından ayrıl-maz.**
- 2- Allahü teâlâ, onu kızgın olarak karşılar.**
- 3- Hesabı çok çetin olup, Cehenneme atılır.**

Namaz kılanın, müslimân olduğu anlaşılır. Namaza ehemmiyet vermeyen, namazı birinci vazife kabûl etmediği için kılmayan, kâfir olur.

BEŞ VAKİT NAMAZ

Her gün beş kere namaz kılmak, Kur'ân-ı kerîmde ve hadîs-i şeriflerde emredilmiştir. Allahü teâlâ Rum sûresi 17-18 nci âyetlerinde, **(Akşam ve sabah vakitlerinde Allahı tesbih edin. Göklerde ve yeryüzünde olanların yaptıkları ve ikindi ve öğle vakitlerinde yapılan hamdler, Allahü teâlâ içindir.)** ve Bakara sûresi 239. âyetinde **(Namazları ve ikindi namazını koruyun!)** Ya'nî namazları devamlı kılın! buyurdu. Âyet-i kerimede geçen tesbih ve hamd'ın namaz demek olduğu tefsir kitâblarında bildirilmiştir. Sevgili Peygamberimiz de: **(Allahü teâlâ kullarına hergün beş kere namaz kılmayı emretti. Güzelce abdest alıp, bu beş namazı vakitlerinde kılan, rükû ve secdelerini iyi yapanları, Allahü teâlâ afv eder, bağışlar)** ve **(Kapınızın önünden akan bir suda her gün beş kere yıkanınca, üzerinizde kir kalmayacağı gibi, beş vakit namaz kılanların hatalarını da Allahü teâlâ afv eder)** buyurdu.

Beş vakit namaz, kırk rek'at eder. Bunlardan onyedî rek'ati farzdır. Üç rek'ati vâcibtir. Yirmi rek'ati de sünnettir. Şöyle ki:

1- Sabah namazı: Dört rek'attir. Önce, iki rek'at sünneti, sonra iki rek'at de farzı kılınır. Bu sünnet, çok kuvvetlidir. Vâcib diyenler de vardır.

2- Öğle namazı: On rek'attir. Önce, dört rek'at ilk sünneti, sonra dört rek'at farzı, farzdan sonra da iki rek'at son sünneti kılınır.

3- İkinci namazı: Sekiz rek'attir. Önce, dört rek'at sünneti, sonra dört rek'at farzı kılınır.

4- Akşam namazı: Beş rek'attir. Üç rek'at farz, sonra iki rek'at sünnet kılınır.

5- Yatsı namazı: Onüç rek'attir. Önce, dört rek'at sünneti, sonra dört rek'at farz, sonra iki rek'at son sünnet, bundan

sonra da üç rek'at «Vitr namazı» kılınır.

İkinci ve yatsının ilk sünnetleri (Gayr-ı müekke) dir. Bunların ikinci rek'atlerinde otururken, ettehiyyâtü... den sonra, Allahümme salli âlâ... sonra... bârik... sonuna kadar okunur. Ayağa kalkınca, üçüncü rek'atte, önce Besmele çekmeden, Sübhâneke... okunur. Halbuki, öğle namazının ilk sünneti (Müekke)dir. Ya'nî, kuvvetle emrolunmuştur. Sevâbı daha çoktur. Bunda, birinci oturuşta, farzlarda olduğu gibi, yalnız ettehiyyâtü okunup, sonra üçüncü rek'at için, hemen ayağa kalkılır. Kalkınca, önce Besmele çekip, doğruca Fatıha okunur.

Öğlenin ve yatsının farzından sonra dört rek'at ve akşamın farzından sonra altı rek'at daha kılmak müstehaptır, çok sevâptır. Hepsini bir selâm ile veya iki rek'atte birer selâm ile kılabilir. Her iki şekilde de, ilk iki rek'atleri, son sünnetler yerine sayılır. Bu müstehab namazları, son sünnetlerden sonra ayrıca kılmak da olur.

Birinci rek'at namaza durunca, diğer rek'atlar ayağa kalkınca başlar ve tekrar ayağa kalkıncaya kadar devam eder. Son rek'at ise, selâm verinceye kadar devam eder. İki rek'atten az namaz olmaz. Akşamın farzı ile vitrden başka, her namaz, çift rek'atlıdır. Çift rek'atlerde ikinci secdeden sonra oturulur.

Herbir rek'atte namazın farzları, vâcibleri, sünnetleri, müfsitleri ve mekrûhları vardır. İlerideki sahifelerde bunları (Hanefi) mezhebine göre bildireceğiz.

BEŞ VAKİT NAMAZ NASIL KILINIR?

Sabah Namazı:

Sabah namazının önce, iki rek'at sünneti, sonra da iki rek'at farzı kılınır. Sabah namazının sünneti şöyle kılınır:

Önce kibleye karşı dönülür. Ayaklar birbirinden dört parmak kadar açık olarak paralel tutulur. Sonra, kalbten şöyle niyet edilir: “**Niyet ettim, Allah rızâsı için, bugünkü sa-**

bah namazının sünnetini kılmaya, döndüm kibleye”. Niyet ettikten sonra, eller kulaklara kaldırılır. Baş parmaklar kulak yumuşağına değdirilip, avuç içleri kibleye doğru açılır. **“ALLAHÜ EKBER”** denilerek, tekbîr alınır. Eller göbek altına bağlanır. (Kadınlar, tekbîr alırken ellerini göğsüne kaldırıp, göğüs üzerine bağlar). Önce, **“SÜBHÂNEKE...”** duâsı okunur. Sonra, **“E’ÛZÜ-BESMELE”** çekilip, **“FÂTİHA”** sûresi okunur. Fâtihadan sonra, bir sûre (meselâ, Elem tere...) okunur. Sûreyi bitirince, **“Allahü ekber”** deyip, rükûya eğilir. Rükû'da en az üç defa **“SÜBHÂNE RABBÎYEL-AZÎM”** denir. **“SEMÎ’ ALLAHÜ LÎMEN HAMİDEH”** diyerek, doğrulup, dik durulur. **“RABBENÂ LEKEL HAMD”** dedikten sonra, **Allahü ekber** diyerek secdeye gidilir. Secdede en az üç defa **“SÜBHANE RABBİYEL-A’LÂ”** denir. **“Allahü Ekber”** diyerek doğrulduktan sonra, bir defa daha secde yapılır. Sonra ayağa kalkılır. İkinci rek'atte, sadece besmele çekilip, **“FÂTİHA”** ve bir sûre (meselâ, innâ a'taynâ) okunur. Rükû ve secde yapıldıktan sonra, oturulup, **“ETTEHIYYATÜ - ALLAHÜMME SALLI - ALLAHÜMME BÂRİK ve RABBENÂ ÂTİNA”** duaları sıra ile okunur. **“ESSELÂMÜ ALEYKÜM VE RAHMETULLAH”** diyerek önce sağa, sonra sola başı çevirerek selâm verilir.

Sabah namazının farzı da, sünneti gibi kılınır. Farza da, kalb ile şöyle niyet edilir: **“Niyet ettim, Allah rızâsı için, bugünkü sabah namazının farzını kılmaya, döndüm kibleye”.** Farzı da kılındıktan sonra Âyetel-Kürsî okunup tesbih ve duâ edilir.

Öğle Namazı:

Öğle namazının önce, dört rek'atlık ilk sünneti kılınır. Kalb ile **“Niyet ettim, Allah rızâsı için, bugünkü öğle namazının sünnetini kılmaya, döndüm kibleye”** diye niyet edilir. Sabah namazının sünneti gibi iki rek'at kılınca, oturulup **“ETTEHIYYÂTÜ”** okunur ve **“Allahü Ekber”** diyerek, üçüncü rek'atı kılmak için ayağa kalkılır. Besmele çekilip,

Fâtiha ve bir sûre okunur. Rükû ve secdeler yapıp kalkılır. Dördüncü rek'atte, üçüncü rek'at gibi kılınıp, secdelerden sonra oturulur. **“Ettehiyyatü, Allahümme salli, Allahümme bârik, Rabbenâ âtina”** duaları okunup, **“Esselâmü aleyküm ve rahmetullah”** diyerek önce sağa, sonra da sol tarafa selâm verilerek, sünnet tamamlanır.

Öğle namazının farzı dört rek'attir. ilk sünneti gibi kılınır. Yalnız farz namazlara başlarken, kâmet okunur. Öğle namazının farzı kılınırken, son iki rek'atte Fâtihadan sonra, zamm-ı sûre okunmaz, sadece Fâtiha okunur.

Öğle namazının iki rek'atlık son sünneti de, sabah namazının sünneti gibi kılınır.

İkinci Namazı:

İkinci namazının önce, dört rek'atlık sünneti kılınır. Kılınışı, Öğle Namazının sünnetinin kılınışı gibidir. Yalnız şu farkı vardır. İkinci rek'atte oturunca, **“Ettehiyyatü”**den sonra, **“Allahümme salli ve Allahümme bârik”**de okunur. Üçüncü rek'ate kalkınca da, **“Sübhâneke”** okunduktan sonra, Eûzü-Besmele çekilip, Fâtiha ve bir sûre okunur. Dördüncü rek'atte de, Fâtihadan sonra yine bir sûre okunur.

İkinci namazının farzı da, öğle namazının farzı gibi kılınır.

Akşam Namazı:

Akşam Namazı beş rek'attir. Önce, üç rek'atlık farzı kılınır. İlk iki rek'ati sabah namazının farzı gibi kılınır. İkinci rek'atte oturup, **“ETTEHIYYÂTÜ”** okunduktan sonra, üçüncü rek'ate kalkılır. Besmele çekilip, **“Fâtiha”** okunur. Sonra, rükû ve secdeler yapıp, oturulur. **“Ettehiyyatü, Allahümme salli, Allahümme bârik ve Rabbenâ âtina”** duâları okunup, selâm verilir.

Akşam namazının iki rek'atlık sünneti de, sabah namazının sünneti gibi kılınır.

Yatsı Namazı:

Yatsı namazı vitr ile birlikte onüç rek'attir. Önce, dört rek'atlık ilk sünneti, ikinci namazının sünneti gibi kılınır. Sonra, dört rek'atlık farzı, öğle ve ikinci namazlarının farzları gibi kılınır.

Yatsı namazının iki rek'atlık son sünneti de, sabah namazının sünneti gibi kılınır. Yalnız hangi namaz kılınıyorsa, o namaza niyet edilir.

Vitr Namazı:

Vitr namazı, üç rek'attir. Yatsı namazından sonra kılınır. Önce, kalb ile, **“Niyet ettim, Allah rızâsı için, bugünkü vâcib olan Vitr namazını kılmaya, döndüm kibleye”** diye niyet edilir. İlk iki rek'ati, iki rek'atlık bir namaz gibi kılınp oturulunca, **“Ettehiyyâtü”** okunup, üçüncü rek'ate kalkılır. Üçüncü rek'atte Besmele çekilip, Fâtiha ve bir zamm-ı sûre okuduktan sonra, eller kulaklara kaldırılıp, **“Allahü Ekber”** diyerek tekbîr alınıp, eller tekrar bağlanır. Bundan sonra, iki kunut duâsı (**Allahümme inna neste'inüke...**) ve (**Allahümme iyyâke na'büdü...**) okunur. Kunut duâlarını bilmeyen üç kere istiğfâr okur. Meselâ, **“Allahüm-mağfir lî”** der. Yahut bir kerre **“Rabbenâ âtinâ..”**yi sonuna kadar okur. Sonra, rükû ve secdeler yapılır. Secdelerden sonra oturup, **“Ettehiyyâtü, Allahümme salî, Allahümme bârik ve Rabbenâ âtina”** duâları okunup, önce sağ, sonra da, sol tarafa dönerek, **“Es-selâmü aleyküm ve rahmetullah”** diyerek, selâm verilir.

Vitr namazı yalnız, Ramazanda cemâatle kılınır. Ramazanda yatsının farzını cemâatle kılan, vitri de cemâatle kılar. Vitri cemâatle kılariken, üçüncü rek'atta Fâtiha ve bir sûre okunduktan sonra, tekbîr alınır. İmâm ve cemâat kunut duâlarını içinden okur. Rükû ve secdeye varılıp, oturulur. Selâm verilir.

2 REK'ATLI FARZ NAMAZIN KILINIŞI

(Okunacak sûre ve duâlar)

1- Sübhâneke	1- Besmele	1- Ettehiyyâtü
2- E'üzü ve Besmele	2- Fâtiha	2- Allahümmealli
3- Fâtiha	3- Zamm-ı sûre	3- Allahümme
4- Zamm-ı sûre	(Meselâ,	bârik
(Meselâ,	Li îlafî...)	4- Rabbenâ
Elemtere...)		

1.Rek'at

2.Rek'at

Son Oturuş ve
selâm

Not: 2 rek'atli sünnet namazlar da aynı şekilde kılınır.

3 REK'ATLI FARZ NAMAZIN KILINIŞI

(Okunacak sûre ve duâlar)

1- Sübhâneke	1- Besmele	
2- E'üzü ve Besmele	2- Fâtiha	
3- Fâtiha	3- Zamm-ı sûre	1- Ettelhiyyâtü
4- Zamm-ı sûre	(Meselâ,	
(Meselâ,	Kul hüvallahü..)	
İnnâ a'taynâ..)		

1. Rek'at

2. Rek'at

İlk oturuş

1- Besmele

2- Fâtiha

3. Rek'at

1- Ettehiyyâtü

2- Allahümmesalli

3- Allahümmebârik

4- Rabbenâ

Son Oturuş

ve selâm

Vitr namazının 3. rek'atinde Fâtihadan sonra zamm-ı sû-re okunur, sonra tekbîr getirilerek, eller kulaklara götürülüp, sonra, göbek altına bağlanıp, iki kunut duâsı okunur.

4 REK'ATLI FARZ NAMAZIN KILINIŞI

(Okunacak sûre ve duâlar)

1- Sübhâneke	1- Besmele	
2- E'üzü ve Besmele	2- Fâtiha	
3- Fâtiha	3- Zamm-ı sûre	1- Ettehiyyâtü
4- Zamm-ı sûre	(Meselâ, Tebbet..)	
(Meselâ, İzâ Câe..)		

1. Rek'at

2. Rek'at

İlk Oturuş

Not: A-4 rek'atlı öğlenin sünnetinin 3. ve 4. rek'atlerinde Fâtihadan sonra zamm-ı sûre okunur.

- 1- Besmele
- 2- Fâtiha

3. Rek'at

- 1- Besmele
- 2- Fâtiha

4. Rek'at

- 1- Ettehiyyâtü
- 2- Allahümme
salli
- 3- Allahümme
bârik
- 4- Rabbenâ

Son oturuş
ve selâm

B-4 rek'atli ikindi ve yatsı sünnetlerinin ilk oturuşunda “Ettehiyyatü”den sonra Allahümme salli, Allahümme bârik” okunur.

3. rek'ate kalkınca önce Sübhâneke, sonra Fâtiha ve zamm-ı sûre okunur.

NAMAZIN VÂCİBLERİ

Namazın vâciblerinden birini bilerek yapmamak namazı bozmaz. Fakat günâh olur. Unutarak yapmayan secde-i sehv yapar. Namazın vâcibleri şunlardır:

- 1- Fâtîha sûresini okumak,
- 2- Fâtihadan sonra bir sûre veya en az üç kısa âyet okumak,
- 3- Fâtihadan sonra okunan sûreyi, farzların birinci ve ikinci rek'atlerinde, sünnetlerin her rek'atinde okumak,
- 4- Fâtihayı, sûreden önce okumak.
- 5- Secdeleri birbiri ardınca yapmak.
- 6-Fâtihayı, farzların ilk iki rek'atinde ve sünnetlerin her rek'atinde bir kere okumak.
- 7- İkinci rek'atte oturmak,
- 8- İkinci rek'atte teşehhütten fazla oturmamak.
- 9- Secdede burnu alını ile beraber yere koymak
- 10- Son rek'atte otururken (Ettehiyyâtü...) okumak,
- 11- Namazda ta'dil-i erkana riayet etmek,
- 12- Namaz sonunda (Esselâmü...) diyerek iki tarafa selâm vermek,
- 13- Vitr namazının üçüncü rek'atının sonunda kunut duâ-sı okumak,
- 14- Bayram namazlarında tekbîr getirmek,
- 15- İmâmın sabah, Cum'a, bayram, teravih, vitr namazlarında ve akşam ile yatsının ilk iki rek'atinde yüksek sesle okuması,
- 16- İmâmın ve yalnız kılanın öğle ve ikindi farzlarında ve akşamın üçüncü, yatsının üçüncü ve dördüncü rek'atlerinde sessiz okuması,
- Kur'ân-ı kerîm'i mushafdaki sıra ile okumak, her zaman vâcibdir.

SECDE-İ SEHV (Yanılma ve unutma secdesi)

Namazda bir farzı ve vâcibi unutarak geciktiren veya önce yapan, secde-i sehv yapar. Vâcibi unutarak terk eden de secde-i sehv yapar. Birkaç kere secde-i sehv icap etse bir kere yapmak yetiştir. İmâmın yanılması, kendisine uyanların da secde-i sehv yapmalarını gerektirir. İmâma uyan yanılırsa, kendisi imâmdan ayrı secde-i sehv yapmaz.

Secde-i sehvi yapmak için, tehiyyat okunup bir tarafa selâm verildikten sonra, iki secde yapıp oturur ve tehiyyat, salî, bârik, rabbenâ okunarak namazı tamamlar, iki tarafa selâm verdikten sonra veya hiç selâm vermeden de secde-i sehv yapılabilir.

Secde-i sehvi, bile bile yapmayan veya namazın vâciblerinden birini meselâ; Fâtiha okumayı bilerek terk eden kimse, o namazı tekrar kılması gerekir. Tekrar kılmazsa günâhkâr olur.

NAMAZIN SÜNNETLERİ

Farz ve vâcib olan işlerden başka olarak, namazda Peygamberimizin yaptıklarına, okuduklarına da aynen uymak namazın sevâbını artırır. Sünnetlerden bazıları şunlardır:

- 1- Namazda elleri kulağa kaldırmak,
- 2- El ayasını kibleye çevirmek,
- 3- Tekbîr aldıktan sonra, el bağlamak,
- 4- Sağ eli sol elinin üzerine koymak,
- 5- Erkeğin ellerini göbeğinden aşağıya koyması, kadının göğsüne koyması,
- 6- Tekbîrden sonra, “Sübhâneke” okumak,
- 7- İmâmın ve yalnız kılanın “E’ûzü” okuması,
- 8- Besmele okumak,
- 9- Rükû’da üç kere “Sübhâne rabbiyel-azîm” demek,
- 10- Secdede üç defa “Sübhâne rabbiyel-a’lâ” demek,

- 11- Son oturuşta “**salevât**” duasını okumak,
- 12- Selâm verirken iki yanına bakmak,
- 13- Rükû'dan kalkarken imâmın ve yalnız kılanın “**Semi-allahü limen hamideh**” demesi,
- 14- Rükû'dan kalkınca “**Rabbenâ lekel hamd**” demek.

NAMAZI BOZAN ŞEYLER

Namazı bozan şeylere namazın (müfsitleri) denir. İbâdetlerin fâsid olması, bâtıl olması aynı şeydir, bozulması demektir. Namazın müfsitlerinden bazıları şunlardır.

- 1-Konuşmak, gülmek,
- 2- Boğazından özürsüz, öksürük gibi ses çıkarmak,
- 3- Kur'ân-ı kerîmde ve hadîs-i şeriflerde bulunmayan duâları okumak,
- 4- Ah, oh gibi inlemek,
- 5- Of diye sıkıntıyı bildirmek,
- 6- Başkasının sözü ile yerini değiştirmek veya yanına gelene yer açmak,
- 7- Az da olsa, unutarak da olsa namazda yemek, içmek,
- 8- Kur'ân-ı kerîme veya kâğıda bakarak okumak,
- 9- Namazda olmayan fazla hareketler yapmak,
- 10- Necs yerde durmak ve necs yere secde etmek.

NAMAZIN MEKRÛHLARI

Namaz içindeki vâcibleri, müekked ve gayri müekked sünnetleri yapmamak mekrûhtur. Namazın sevâbını giderir. Mekrûhlardan bazıları şunlardır:

- 1- Elbiseyi giymeyip, omuzlarına alarak kılmak,
- 2- Secdeye inerken etekleri, pantolon paçalarını kaldırmak,
- 3- Gömleğin,entarinin etekleri, kolları sıgâlı olarak na-

maza durmak,

4- İş elbisesi ile ve büyüklerin yanına çıkamayacak elbise ile kılmak,

5- Başı, kolları, ayakları açık namaz kılmak,

6- Başını yüzünü etrafa çevirmek, gözleri ile etrafa bakmak,

7- Küçük ve büyük abdesti sıkıştırırken ve yel zorlarken namaza durmak,

8- Resim bulunan yerde namaz kılmak,

9- Ağızda okumağa mâni olmayacak birşey bulundurmak. Mâni olursa namaz bozulur.

10- Namazdan sonra elini böğrüne koyarak, cemâat ile selâmlaşmak,

11- İmâmın yalnız başına cemâatten yarım metre aşağıda veya yukarda durması.

12- Öndeki safta yer varken arkadaki safta durmak.

13- İnsanın yüzüne karşı kılmak. Sırtı dönük olursa zararı olmaz.

MENKİBE

Sultanın Karşısında İken

Birgün İslâm âlimlerinden Ebû Ali Dekkak hazretlerine sordular:

- Namazda iken, sinek kovalayan kimse için ne dersiniz?

- Allahü teâlânın huzûrundaki edeb, Ayaz adındaki bir Türkün, Sultan Mahmud-î Gaznevî'nin yanındakinden az olmamalıdır. Şöyle anlatırlar:

"Ayaz isminde bir genç, bir gün Sultan Mahmud-î Gaznevînin hizmetinde bulunurken, aniden ayakkabısının burnunu salladı. Sultan, Ayaz'ın bu haline şaşıtı. O zamana kadar kendisinden hiçbir zaman edepsizlik görmemişti. Sultan firasetle, Ayaz'ın bir özrü olduğunu anladı. Memurlarından birisi-

ne Ayaz'ı takip edip, durumu incelemesini emretti. Sultanın adamı, Ayaz'ı takip etti. Ayaz bir köşeye çekilip, ayakkabısını çıkardı. İçinden bir akrep düştü. Ayaz, ayakkabısıyla akrebi ezerek, "Bugün, bana Sultanın huzûrunda edebimi bozdurdun. Bugüne kadar Sultanın huzûrunda bir edebsizliğim görülmemiştir" diyordu. Memur, durumu Sultan'a arz etti. Ayaz geri dönünce Sultan:

- Ey Ayaz! Bugün niçin edebsizlik yaptın? Ayağını hareket ettirdin, durdun? dedi. Ayaz özür diler bir eda ile cevap verdi. "Kabahat işlemek hizmetçilerin, kölelerin işindendir. Afv etmek ise, sultanların şânındandır"

-Akrep hikayeniz bize ulaştı, deyince:

- Madem ki, haberiniz oldu anlatayım: Sizin saltanat ni'metlerinize kavuşmuş biriyim. Akrep yedi defa ayağımı soktu, dayandım. Ayağımı oynatmadım. Sekizincisinde takatim kalmadı. Ayağımın ucunu yerden kaldırdım.

Ey kardeşim, iyi dikkat et! Bir Sultanın yanında, kölenin, hizmetçinin gösterdiği edebe bak! Bir de makamların en yükseği olan Allahü teâlânın huzûrunda ibâdet hâlinde olanların ne edebsizlikler ettiklerini, onlardan ne cüretkâr işler meydana geldiğine bir bak! O zaman, bu ibâdetlerimizden utanmamız gerektiğini hattâ ömür boyu hâyâ sebebi ile başımızı kaldırmamamız lâzım olduğunu anlarsın.

MENKIBE

Namazdaki Ok

Hazret-i Ali, bir harpte iken, ayağına bir ok saplandı. Ok kemiğe girdiği için çıkaramadılar. Doktor, Hazret-i Ali'nin durumunu görünce dedi ki:

- Efendim, ancak seni bayıltmak suretiyle bu oku ayağından çekip çıkarabilirim. Yoksa bunun ağrısına dayanamazsın!

- Bayıltıcı ilâca lüzum yok. Biraz bekleyin, namaz vakti

gelsin. Ben, namaza durunca çıkarırsın.

Namaz vakti geldi. Hazret-i Ali namaza durdu. Doktor, Hazret-i Alinin mübarek ayağını yarıp, oku çıkardı, yarayı sardı. Hazret-i Ali, namazı bitirince doktora sordu:

- Oku çıkardın mı?

CEMÂAT İLE NAMAZ

Namazda, en az iki kişiden birinin imâm olması ile cemâat meydana gelir. Beş vakit namazın farzlarını cemaâtle kılmak, erkeklere sünnettir. Cum'a ve bayram namazları için cemâat şarttır. Cemâatle kılınan namazların daha makbûl olduğu, daha çok sevâp verildiği hadis-i şeriflerde bildirilmektedir. Sevgili Peygamberimiz buyurdu ki: **(Cemâatle kılınan namaza, yalnız kılınan namazdan yirmiyedi kat fazla sevâp verilir.)** ve **(İyi bir abdest alıp, mescidlerden birine cemâatle namaz kılmak için gidenin, Allahü teâlâ, her adımına bir sevâp yazar ve her adımında amel defterinden bir günâhı siler ve Cennette onu bir derece yükseltir).**

Cemaâtla kılınan namaz, müslimânlar arasında birliği beraberiği sağlar. Sevgi ve bağlılığı artırır. Cemâat toplanıp birbirleriyle sohbet ederler. Dert ve sıkıntıları olanlar, hastalar bu sayede kolayca ortaya çıkar. Cemâat, müslimânların tek kalb, tek vücut gibi olduklarının en güzel nümûnesidir.

Cemâatle kılınan namazda kendisine uyulan kimseye "imâm" denir. İmamlığın ve buna uyup cemâat olmanın şartları vardır. Bunlar ilmihâl kitâblarında uzun anlatılmaktadır. Hasta, felçli, bir ayağı kesik olanın, yürüyemiyen ihtiyârların ve a'mânın cemâate gitmesi şart değildir.

Regaip, Berat ve Kadir gecelerinde kılınan nafil namazlar, cemâatle kılınmaz. Vitr namazı, Ramazanda cemâatle kılınır. Başka zamanlarda yalnız kılınır.

İMÂM OLMANIN ŞARTLARI

İmâm olmak için altı şart lâzımdır. Bu şartlardan biri bu-

lunmadığı bilinen imâmın arkasında kılınan namaz kabûl olmaz. Bu şartlar şunlardır:

1- Müslimân olmak. Ebû Bekr-i Sıddîk ve Ömer-ül Fâruk'un "radıyallahü anhüma" halife olduğuna inanmayan, mi'râca, kabır azâbına inanmayan imâm olamaz.

2- Bulûğ yaşında olmak lâzımdır.

3- Akllı olmak. Sarhoş ve bunak imâm olamaz.

4- Erkek olmak. Kadın, erkeklere imâm olamaz. Kadın, kadınlara da imâm olamaz, mekrûhtur.

5- Hiç olmazsa Fâtîha-yı şerife ile bir âyeti doğru okuyabilmek. Bir âyeti ezberlememiş olan ve ezberlese de, tecvid ile okuyamayan, nağme yapan kimse imâm olamaz,

6- Özürsüz olmaktır. Özürlü olan, özürlü olmayanlara imâm olamaz. Özürlü, bir yerinden durmadan kan akmak, yel kaçır-mak ve idrar kaçır-mak gibi hallerdir.

İMÂMA UYMANIN ŞARTLARI

İmâma uyup cemâatle namaz kılan bir kimsenin bazı şart-lara uyması lâzımdır. Bu şartlar şunlardır:

1- Namaza dururken, tekbîri söylemeden önce imâma uy-maya niyet etmektir. "Uydum hazır olan imâma" diyerek kalbinden geçirmek lâzımdır.

2- İmâmın, kadınlara imâm olmaya niyet etmesi lâzımdır. Erkeklere niyet etmesi lâzım değildir. Fakat niyet ederse, namazda cemâat sevâbına kavuşur.

3- Cemâatin topuğu, imâmın topuğunun gerisinde olma-lıdır.

4- İmâm ile cemâat aynı farz namazı kılmış olmalıdır.

5- İmâm ile cemâat arasında, kadın safı bulunmamalıdır.

6- İmâm ile cemâat arasında kayık geçecek kadar nehir ve araba geçecek kadar yol bulunmamalıdır,

7- İmâm veya cemâatten birini görmeye veya sesini duy-

maya elverişli penceresi olmayan duvar arada bulunmamalıdır.

8- İmâm hayvanda, cemâat yerde veya bunun tersi olmalıdır.

9- İmâm veya cemâat, yapışık olmayan iki gemide bulunmaması lâzımdır.

10- Kendi mezhebine göre namazı sahih olan imâma, başka mezhebde olanlar da uyabilir.

Cemâat bir kişi ise, imâmın sağ yanında hizasında durur. Solunda durması mekrûhtur. Arkasında durması da mekrûh olur. Ayağının topuğu, imâmın topuğundan ileri olmazsa, namazı sahih olur. İki veya daha çok kişi ise imâmın arkasında durur.

İmâmla birlikte, yalnız kılar gibi kılınır. Ancak, ayakta iken imâm içinden okusa da, yüksek sesle okusa da, cemâat bir şey okumaz. (Şâfiî mezhebinde, imâm zamm-ı sûre okurken cemâat da sessizce "Fâtiha" okur). Yalnız birinci rek'atta "Sübhâneke" okunur. İmâm, yüksek sesle Fâtihayı bitirince, cemâat yavaşça "âmin" der. Bunu yüksek sesle söylememelidir. Rükûdan kalkarken imâm, "Semi'allahü limen hamideh" deyince, cemâat yalnız "Rabbenâ lekel hamd" der. Sonra eğilirken "Allahü ekber" diyerek, imâmla birlikte cemâat de secdeye yatar. Rükûda, secdelerde ve otururken yalnız kılar gibi cemâat da okur.

İmâma, rükû'da yetişemeyen, o rek'ati imâmla kılmış olmaz. İmâm rükû'da iken gelen, niyet eder ve ayakta tekbîr getirip namaza girer. Hemen rükû'ya eğilip, imâma uyar. Rükû'ya eğilmeden, imâm rükû'dan kalkarsa rükû'ya yetişememiş olur.

Mesbûk, ya'nî imâma birinci rek'atta yetişemiyen bir kimse, imâm iki tarafa da selâm verdikten sonra, ayağa kalkarak yetişemediği rek'atları kazâ eder.

Okumaları birinci, sonra ikinci, sonra üçüncü rek'at kılıyormuş gibi okur. Oturmayı ise dördüncü, üçüncü ve ikinci

rek'at sırası ile, ya'nî sondan başlamış olarak yapar.

Meselâ, yatsının son rek'atine yetişen kimse, imâm selâm verdikten sonra kalkıp, birinci ve ikinci rek'atta Fâtiha ve sû-re okur. Birinci rek'atta oturur. İkinci rek'atda oturmaz.

CUM'A NAMAZI

Allahü teâlâ Cum'a gününü müslimânlara mahsus kılmıştır. Cum'a günü öğle vaktinde Cum'a namazını kılmak, Allahü teâlânın kesin emridir. Bu emir, bazı şartlara bağlıdır. Bu şartlara **“Eda”** ve **“Vücûb”** şartları denir.

Cum'a sûresi sonunda buyuruyor ki: Allahü teâlâ, **(Ey îmân etmekle şereflenen kullarım! Cum'a günü, öğle ezânı okunduğu zaman, hutbe dinlemek ve Cum'a namazı kılmak için camiye koşunuz. Alış-verişi bırakınız. Cum'a namazı ve hutbe, size başka işlerinizden daha faydalıdır. Cum'a namazını kıldıktan sonra, camiden çıkar, dünya işlerinizi yapmak için dağılabilirsiniz. Allahü teâlâdan rızık bekliyerek çalışırsınız. Allahü teâlâyı çok hatırlayınız ki, kurtulabilesiniz!)**. Namazdan sonra, isteyen işine gider çalışır, isteyen camide kalıp namaz, Kur'ân-ı kerîm ve duâ ile meşgûl olur. Cum'a namazı vakti girince, alış-veriş günâhtır. Sevgili Peygamberimiz buyurdu ki; **(Bir müslimân, Cum'a günü gusl abdesti alıp, Cum'a namazına giderse, bir haftalık günâhları afv olur ve her adımı için sevâp verilir.)**

(Günlerin en kıymetlisi Cum'adır. Cum'a günü, bayram günlerinden ve Aşure gününden daha kıymetlidir. Cum'a, dünya ve Cennette mü'minlerin bayramıdır.)

(Cum'a namazı kılmayanların kalblerini Allahü teâlâ mühürler. Gafil olurlar).

(Bir kimse, mâni yok iken, üç Cum'a namazı kılmazsa, Allahü teâlâ kalbini mühürler. Ya'nî iyilik yapmaz olur).

(Cum'a namazından sonra bir an vardır ki, mü'minin o anda ettiği dua red olmaz).

(Cum'a namazından sonra, yedi defa ihlâs ve Mu'avvize-

teyn okuyanı Allahü teâlâ, bir hafta kazadan, belâdan ve kö-tü işlerden korur).

(Cumartesi günleri Yahudilere, pazar günleri Nasara'ya (Hristiyanlara) verildiği gibi, Cum'a günü de müslimânlara verildi. Bugün müslimânlara hayır, bereket, iyilik vardır).

Cum'a günü yapılan ibâdetlere, başka günde yapılanların, en az iki katı sevâp verilir. Cum'a günü işlenen günâhlar da iki kat yazılır.

Cum'a günü, rûhlar toplanır ve birbirleriyle tanışrlar. Kabrler ziyaret edilir. Bugün kabr azâbı durdurulur. Bazı âlimlere göre, mü'minin azâbı artık başlamaz. Kâfirin, Cum'a ve Ramazanda yapılmamak üzere, kıyâmete kadar sürer. Bugün ve gecesinde ölen mü'minler, kabr azabı çekmez. Cehennem, Cum'a günü çok sıcak olmaz. Âdem aley-hisselâm, Cum'a günü yaratıldı. Cum'a günü Cennetten çıkarıldı. Cennettekiler, Allahü teâlâyı Cum'a günleri göreceklerdir.

CUM'A NAMAZININ FARZLARI

Cum'a günü, öğle vakti onaltı rek'at namaz kılınır. Bunun iki rek'atını kılmak, vücûb ve edâ şartlarını taşıyan her erkeğe farzdır, öğle namazından daha kuvvetli farzdır. Cum'a namazının farz olması için, vücûb ve edâ şartları vardır. Edâ şartlarından biri bulunmazsa, namaz olmaz.

Edâ Şartları:

1- Namazı şehirde kılmaktır. Hanefi âlimlerine göre şehir, cemâati en büyük camiye sığmayan yerdir. Bugün muhtarlık ve jandarması bulunan köyler şehir sayılır.

2- Devlet ve hükümet reisinin veya vâlinin izni ile Cum'anın kılınmasıdır. Tayin edilen bir imâm, Cum'a namazını kıldırabilir.

3- Öğle namazının vaktinde kılmaktır. Öğle ezânı okununca dört rek'at sünnetten sonra hutbe okunur. Arkasında cemâatle iki rek'at Cum'a farzı kılınır.

4- Hutbe okumaktır. İslâm âlimleri hutbe okumak, namaza başlarken Allahü Ekber demek gibidir, dediler. Ya'nî ikisini de Arapça okumak gerekir.

5- Hutbeyi namazdan önce okumaktır.

6- Cum'a namazını cemaat ile kılmaktır. Cemâ'at için üç erkek yetişir.

Vücûb Şartları:

Cum'a namazının vücûb şartları dokuzdur:

- 1- Şehirde, kasabada oturmak, Misafirlere farz değildir.
- 2- Sağlam olmak. Hastaya, hastayı bırakamıyan bakıcıya ve ihtiyârlara farz değildir.
- 3- Hür olmak.
- 4- Erkek olmak. Kadınlara farz değildir.
- 5- Akıllı olmak ve bülûğ çağına girmek.
- 6- Kör olmamak. Yolda götüren olsa bile, a'mâ olana farz değildir,
- 7- Yürüyebilmektir. Nakil vasıtası olsa bile felçliye, ayak-sıza farz değildir,
- 8- Hapiste olmamak ve düşman korkusu, hükümetten, zâlimden korkusu olmamak.
- 9- Fazla yağmur, kar, fırtına, çamur ve soğuk olmamak.

CUM'A NAMAZI NASIL KILINIR?

Cum'a günü, öğle ezânı okununca, onaltı rek'at Cum'a namazı kılınır. Önce, Cum'a namazının dört rek'atlık «ilk sünneti» kılınır. Bu sünnet, öğle namazının ilk sünneti gibi kılınır. Niyeti, "Niyet ettim, Allah rızası için, Cum'a namazının ilk sünnetini kılmağa, döndüm kibleye" diye yapılır. Sonra, cami içinde ikinci ezân ve hutbe okunur. Hutbe okunduktan sonra, cemâatle Cum'a namazının iki rek'atlık «farzı» kılınır.

Cum'a namazının farzı kılındıktan sonra, dört rek'atlık

«son sünneti» kılınır. Bunun kılınışı öğle namazının ilk sünneti gibi kılınır. Bundan sonra, (Üzerime farz olan kılamadığım son öğle namazının farzını kılmaya) diye niyet ederek, «âhir zuhur» namazı kılınır. Dört rek'atlık bu namazın kılınışı öğle namazının farzının kılınışı gibidir.

En sonra da, iki rek'at «vaktin sünneti» kılınır. Kılınışı sabah namazının sünnetinin kılınışı gibidir. Bundan sonra, Âyetel kürsî ve tesbihler okunup, duâ edilir.

BAYRAM NAMAHLARI

Şevval ayının birinci günü Fıtr, ya'nî Ramazan Bayramının, Zilhiccenin onuncu günü ise, Kurban Bayramının birinci günleridir. Bu iki günde, güneş doğduktan kerâhet vakti çıktıktan sonra, ya'nî işrâk vaktinde iki rek'at bayram namazı kılmak erkeklere vâcibdir.

Bayram namazlarının şartları, Cum'a namazının şartları gibidir. Fakat, burada hutbe sünnettir ve namazdan sonra okunur.

Ramazan bayramında, namazdan önce tatlı (hurma veya şeker) yemek, her iki bayram namazından önce, gusl etmek, misvak kullanmak, en yeni elbiseleri giymek, fitreyi namazdan önce vermek, yolda yavaşça tekbîr okumak müstehaptır. Sevâbı çoktur.

Bayram namazları iki rek'attir. Cemâatle kılınır, yalnız kılınmaz.

BAYRAM NAMAHI NASIL KILINIR?

"Niyet ettim vâcib olan bayram namazını kılmaya, uydum hazır olan imâma" denip namaza durulur ve sonra "Sübhâneke" okunur.

Sübhânekeden sonra eller üç defa tekbîr getirerek kulaklara kaldırılıp, birinci ve ikincisinde iki yana uzatılır. Üçüncüsünde, göbek altına bağlanır. İmâm önde Fâtiha, sonra bir sûre okur ve beraberce rûkûa eğilir.

İkinci rek'atta, önce Fâtiha ve bir sûre okunur, sonra iki el üç defa tekbîr getirerek kaldırılır, üçüncüde de yanlara sallandırılır. Dördüncü tekbîrde elleri kulaklara kaldırmayıp, rükûa eğilir. Kısaca şöyle ezberlenir:

**(İki salla, bir bağla,
Üç salla, bir eğil.)**

TEŞRİK TEKBİRLERİ

Kurban Bayramının arefesi günü sabah namazından, dördüncü günü ikindi namazına kadar, hacıların ve hacca gitmeyenlerin, erkek, kadın herkesin, cemâatle kılsın, yalnız kılsın, farz namazından sonra selâm verir vermez, bir kere **“Teşrik tekbîr”**ini okuması vâcibdir.

Cenaze namazından sonra okunmaz. Camiden çıktıktan sonra veya konuştuğundan sonra, okumak lâzım değildir.

İmâm tekbîri unutursa, cemâat terk etmez. Erkekler, yüksek sesle okuyabilir. Kadınlar yavaş söyler.

Teşrik Tekbîri şöyle söylenir:

“ALLAHÜ EKBER ALLAHÜ EKBER LÂ İLÂHE İLLALLAHÜ VALLAHÜ EKBER ALLAHÜ EKBER VE LİLLAHİL HAMD”

CENÂZE NAMAZI

Cenâze namazı, haber alan erkeklere, erkek yoksa, kadınlara farz-ı kifâyedir. Cenâze namazı, Allah için namaz ve ölen kimse için duâdır. Ehemmiyet vermeyenin îmânı gider.

CENÂZE NAMAZININ ŞARTLARI

1- Meyyit müslimân olmalıdır.

2- Yıkanmış olmalıdır. (Yıkanmadan gömülen, üzerine toprak atılmamış ise, çıkarılıp yıkanır, sonra namazı kılınır. Cenâzenin ve imâmın bulunduğu yerin temiz olması lâzımdır).

3- Cenâzenin veya bedeninin yarısı ile, başının veya başsız yarısından fazla bedenini, imâmın önünde bulunması lâzımdır.

4- Cenâze, yerde veya yere yakın, ellerle tutulmuş veya taşla konmuş olmalıdır. (Cenâzenin başı, imâmın sağına, ayağı soluna gelecektir. Tersine koymak günâhtır).

5- Cenâze imâmın önünde hazır olmalıdır.

6- Cenâzenin ve imâmın avret mahalli örtülü olmalıdır.

CENÂZE NAMAZININ FARZLARI

1- Dört kere tekbîr getirmektir.

2- Ayakta kılmaktır.

CENÂZE NAMAZININ SÜNNETLERİ

1- Sübhâneke okumak,

2- Salevât okumak,

3- Kendine ve meyyite ve bütün müslimânlarla af ve mağ-firet için bildirilmiş olan dualardan bildiğini okumak.

Cenâze namazı, câmi içerisinde kılınmaz.

Canlı olarak doğduktan sonra ölen çocuğun ismi konur, yıkanır, kefenlenir, namazı kılınır.

Cenâze taşınacağı zaman, tabutun dört kolundan tutulur. Önce cenâzenin baş tarafı sağ omuza, sonra ayak tarafı sağ omuza, sonra baş tarafı sol omuza, sonra ayak tarafı sol omuza konmak suretiyle her birinde onar adım taşınır. Kabre varıldığı zaman cenâze omuzlardan yere indirilmedikçe oturulmaz. Defnedilirken işi olmıyanlar otururlar.

CENÂZE NAMAZI NASIL KILINIR?

Cenâze namazının dört tekbîrinden her biri, bir rek'at gibidir. Dört tekbîrin yalnız birincisinde eller kulaklara kaldırılır. Sonraki üç tekbîrde eller kaldırılmaz.

- İlk tekbîr alınıp, iki el bağlanınca «Sübhâneke» oku-

nur ve okunurken (vecelle senâuke) de denir. Fâtîha okunmaz.

- İkinci tekbîrden sonra, teşehhüdde otururken okunan «salevât»lar okunur.

- Üçüncü tekbîrden sonra, cenâze duası okunur. (Cenâze duası yerine "Rabbenâ âti-nâ..." veya yalnız "Allahümmeğ-fîr leh" demek veyahut duâ niyetiyle Fâtîha-i şerifeyi okumak da olur).

- Dördüncü tekbîrden sonra, hemen sağa ve sonra sola selâm verilir. Selâm verirken, cenazeye ve cemâate niyet edilir.

- İmâm yalnız dört tekbîri ve iki omuza selâmı, yüksek sesle söyler, diğerlerini içinden okur.

TERÂVİH NAMAZI

Terâvih namazı, erkek ve kadınlar için sünnettir. Ramazan-ı şerifin her gecesinde kılınır. Cemâatle kılınması sünnet-i kifâyedir. Vakti, yatsı namazından sonra ve vitrden öncedir. Vitrden sonra da kalınabilir. Meselâ, teravih namazının bir kısmına yetişip, imâmle vitr namazını kılan kimse, teravih namazından, yetişip kılamadığı rek'atları, vitrden sonra kılar.

Kılınmayan terâvih namazı kazâ edilmez. Kazâ edilirse, nafîle olur.Terâvih olmaz.

Vitr namazı, yalnız Ramazan ayında cemâatle kılınır. Terâvih namazını ikişer rek'at olmak üzere, on selâmla ve her dört rek'at sonunda bekleyip tesbih yaparak kılmak müstehaptır.

Terâvih namazı camide cemâatle kılınıncı, başkaları evde yalnız kılabilir, günâh olmaz. Fakat camideki cemâat sevâbından mahrûm kalırlar. Evde, bir veya birkaç kişi ile cemâatle kılsa, yalnız kılmaktan yirmiyedi kat fazla sevâp kazanır. Her iftitâh tekbîrinde niyet etmek daha iyidir. Yat-

sıyı cemâatle kılmayanlar, terâvihi cemâatle kılamaz. Yatsıyı cemâatle kılmıyan bir kimse, farzı yalnız kılıp, sonra terâvihi cemâatle kılabilir.

YOLCULUKTA NAMAZ

Hanefî bir kimse onbeş günden az kalmak niyeti ile yüz-dört kilometre (104 km) ve daha uzak bir yere giderse, yolda ve gitdiği yerde misafir olur.

Seferi veya misafir olmak demek, yolcu olmak demektir. Misafir, dört rek'atlı farz namazları iki rek'at kılar. İmâma uyarsa, yine dört rek'at kılar. Misafir imâm olursa, ikinci rek'atın sonunda selâm verir. Sonra cemâat namazlarını tamamlamak için ikişer rek'at daha kılarlar.

Seferi olan bir kimse, mest üzerine üç gün, üç gece mesh edebilir. Orucunu bozabilir. Yolcu râhat ise orucunu bozması daha iyidir. Kurban kesmesi vâcib olmaz. Cum'a namazı da seferi olana farz değildir.

Namaz vaktinin sonunda sefere çıkan kimse bu namazı kılmamış ise, bu nemâzı seferde iki rekât kılar. Fakat vaktin sonunda vatanına gelen, bu vaktin namazını kılmamış ise dört rek'at kılar.

Üç, dört tekerlekli olup da, hayvana bağlanmadan yerde düz duran araba otobüs, tren yürümüyor ise, sedir gibidir, içinde farz namaz ayakta kılınabilir. Araba gidiyorsa hayvan gibidir. Farzları ve vâcibleri, yolculukta zaruret olmadıkça hayvan üzerinde kılmamalıdır. Vasıtaları durdurup, kıbleye karşı ve ayakta kılmalıdır. Bunun için vasıtaya binmeden gerekli tedbirleri önceden almalıdır.

Otobüste, trende dalgalı denizde kıbleye dönemiyenlerin namazda göğsü kibleden ayrılırsa namaz bozulur. Farz namazları kılınmış olmaz. Vasıtayı durdurup kıbleye dönemiyenler, yolda oldukları müddetçe şâfi'î veyâ mâlikî mezhebini taklid ederek, öğle ile ikindiye ve akşam ile yatsıyı, cem'edebilir. Ya'nî seferde iken bu iki namazı birbiri arkası-

na kılar. Çünkü şâfiî mezhebinde 80,64 km.den ziyade süren yolculukta, ikindiye öğle namazı vaktinde ve yatsıyı akşam namazı vaktinde takdim ederek kılmak, veyahut öğleyi ikindi vaktinde ve akşamı, yatsı namazı vaktine tehir ederek, iki namazı bir arada kılmak câizdir. Bunun için, hanefî mezhebinde olan yolda kibleye dönemiyecek ise, yola çıktıktan sonra, gündüz bir yerde durduğu zaman, öğle vaktinde öğleyi kılınca hemen ikindiyi de kılmalı, gece durulduğu zaman, yatsı vaktinde akşamı ve sonra yatsıyı bir arada kılmalı ve bu dört namaza niyet ederken (Şâfiî veyha mâlikî mezhebini taklid ederek edâ ediyorum.) diye niyet etmeli, ya'nî kalbinden geçirmelidir. Yola çıkmadan veya yolculuk bittikten sonra, iki vaktin namazı birlikte kılınmaz.

KAZÂ NAMAZLARI

Namaz, beden ile yapılan bir ibâdet olduğundan, başkası yerine kılınmaz. Herkesin kendisinin kılması lâzımdır. Namazları vaktinde kılmaya «Edâ» denir. Herhangi bir zamanda tekrar kılmaya «İlâde» denir. Meselâ mekrûh olarak kılınan namazın vakti çıkmadan, buna imkân olmazsa, her zaman iâdesi vâcibtir. Farz ve vâcib olan namazı, vakti geçtikten sonra kılmaya «Kazâ» etmek denir.

Bir günlük beş vakit farzı ve vitr namazını kılarken ve kazâ ederken tertip sâhibi olmak farzdır. Ya'nî, namaz kılarken, sıralarını gözetmek lâzımdır. (Beşten fazla kazâsı olmayan tertip sâhibi denir). Cum'a farzını, o günün öğle namazı sırasında kılmak lâzımdır. Sabah namazına uyanamayan, hutbe okunurken bile hatırlarsa, hemen bunu kazâ etmelidir. Bir namazı kılmadıkça ondan sonraki beş namazı kılmak câiz olmaz. Hadîs-i şerifte, **(Bir namazı uykuda geçiren veya unutan kimse, sonraki namazı cemâatle kılarken hatırlarsa, imâmıla namazı bitirip, sonra önceki namazını kazâ etsin! Bundan sonra, imâmıla kıldığını tekrar kılsın!)** buyuruldu.

Farzı, kazâ etmek farzdır. Vâcibi kaza etmek vâcibtir. Sünneti kazâ etmek, emrolunmadı. Hanefî mezhebinin âlim-

leri sözbirliğı ile bildiriyorlar ki; (Sünnet namazlarının yalnız vaktinde kılınmaları emrolundu. Vaktinde kılınmayan sünnet namazlar, insanın üzerinde borç kalmaz. Bunun için, vaktinden sonra kazâ edilmeleri emrolunmadı. Sabâhın sünneti, vâcibe yakın olduğundan, o gün öğleden önce farzı ile kazâ edilir. Sabah sünneti öğleden sonra, başka sünnetler ise, hiçbir zaman kazâ edilmez. Kazâ olursa, sünnet sevâbı hâsıl olmaz. Nâfile kılınmış olur.)

Farz namazları bilerek ve özürsüz olarak terketmek büyük günâhtır. Vaktinde kılınmayan böyle namazları kazâ etmek lâzımdır. Farz ve vâcib olan bir namazı bile bile kazâya bırakabilmek için, iki özür vardır: Biri, düşman karşısında olmaktır. İkincisi, seferde olan, ya'nî, üç günlük yol gitmeye niyeti olmasa bile, yolda bulunan kimsenin hırsızdan, yırtıcı hayvandan, selden, fırtınadan korkmasıdır. Bunlar oturarak ve herhangi bir tarafa dönerek veyâ hayvan üzerinde imâ ile de kılamadığı zaman, kazâya bırakabilir. Bu iki sebeple farzları kazâya bırakmak, uyku ve unutmak sebebi ile kaçırmak günâh olmaz. Boğulmak üzere olanı ve benzerlerini kurtarmak için namazı vaktinden sonra kılmak da sahihtir, dînimiz izin vermiştir. Fakat, özür bitince, hemen kazâ kılması farz olur. Ancak, harâm olan üç vakitten başka, boş vakitlerinde kılmak şartı ile çoluk çocuğunun rızkını kazanmak, zaruri ihtiyaçlarını temin etmek için çalışacak kadar kazâ kılmayı geciktirebilir. Nitekim sevgili Peygamberimiz, Hendek muharebesinin şiddetinden kılamadıkları dört namazı hemen o gece, Eshâb-ı kirâm "radıyallahü anhüm" yaralı ve çok yorgun oldukları halde, cemâatle kıldı. Sevgili Peygamberimiz buyurdu ki: **(İki farz namazı bir araya getirmek büyük günâhlardandır)**. Ya'nî, bir namazı vaktinde kılmayıp, vaktinden sonra kılmak en büyük günâhtır. Bir hadîs-i şerifte buyuruldu ki, **(Bir namazı vakti çıktıktan sonra kılan kimseyi, Allahü teâlâ seksen hukbe Cehennemde bırakacaktır)**. Bir hukbe, seksen âhiret yılıdır. Âhiretin bir günü, dünyânın bin yılı kadardır. Bir vakit namazı, vaktinden sonra kılmanın ce-

zâsı bu olursa, hiç kılmayanın cezâsını düşünmelidir.

Namaz dînin direğidir. Namazı terkeden dînini yıkmış olur. Kıyâmet günü, îmândan sonra ilk suâl namazdan olacaktır. Allahü teâlâ buyuracak ki, **(Ey kulum! Namaz hesâbının altından kalkarsan kurtuluş senindir. Öteki hesapları kolaylaştırırım.)** Ankebût süresi, kırkbeşinci âyetinde, **(Kursuz kılınan bir namaz, insanı pis, çirkin işleri işlemekten korur)** buyurmaktadır. Peygamber "sallallahü aleyhi ve sellem" efendimiz buyurdu ki, **(İnsanın Rabbine en yakın olduğu zaman namaz kıldığı zamandır).**

Bir müslimânın herhangi bir nâmazı vaktinde kılmaması iki türlü olur:

1- Özür ile kılmamasıdır.

2- Namazı vazife bildiği, önem verdiği halde tembellikle terk etmesidir.

Farz namazı özü olmadan, vakti geçtikten sonra kılmak, ya'nî kazaya bırakmak harâmdır. Namazı, özürsüz olarak vaktinden sonra kılmak, büyük günâhtır. Bu günâh, kazâ edince af olmuyor. Kazâ edince, yalnız namazı kılmamak günâhı afvolur. Bir kimse namazları kazâ etmedikçe, yalnız tevbe ile afvolmaz. Kazâ ettikten sonra tevbe ederse, afvolması ümit edilir. Tevbe ederken kılmadığı namazları kazâ etmesi lâzımdır. Kazâ etmeye gücü varken, kazâ etmezse, ayrıca büyük bir günâh işlemiş olur. Bu büyük günâh, her namaz kılacak kadar boş zaman geçince, bir misli artmaktadır. Çünkü namazı, boş zamanlarda hemen kazâ etmek de farzdır. Nâfilelerle meşğul olmamalı, acele farzları kılmalıdır.

KAZÂ NAMAZI NASIL KILINIR?

Kazâ namazının vakti yoktur. Namaz kılmanın mekrûh olduğu üç vaktin haricinde her zaman kazâ namazı kılınabilir. Kazâ namazı evde, kırdâ, bostanda, yalnız veya cemâat ile kılınabilir. Birkaç kazâyı birarada kılan, önce ezân ve ikâmet okur. Sonraki kazâları kılarken, hepsine ikâmet okur, ezân

okumasa da olur. Kadınlar, vaktinde ve kazâ kılariken ezân ve kâmet okumaz.

Kazâya kalan, dört rek'at farz, yolcu iken de dört rek'at kazâ olunur. Seferde kazâya kalan iki rek'at farz, mukim iken de iki rek'at kazâ olunur.

Kılamadığı namaz sayısı birden fazla olan, (Evvel kazâya kalmış olan) veya (son kazâya kalmış olan) vaktin farzı diye niyet edilir.

NAMAZ SÛRELERİ VE DUÂLARI

Sûreleri ve duâları latin harfleri ile yazmaya çok uğraştığımız halde mümkün olmadığından bunu başaramadık. Latin harflerine nasıl işaret konursa konsun, Kur'ân-ı kerîmdeki harflerin tam karşılığını okumak imkânsızdır. Latin harflerine nasıl işaret konulursa konulsun sûreleri ve duâları, doğru okuyabilmek mümkün olmaz. Bunları Kur'ân-ı kerîmdeki harfler gibi okuyabilmek için bir bilenin okutması ve tekrar tekrar alıştırması lâzımdır. Bu alıştırma muhakkak lâzım olduğuna göre, bilen kimsenin doğrudan doğruya Kur'ân-ı kerîm harflerini tanıtmak ve öğretmek imkânını ve ni'metini kazandırır. Bu ni'metin büyüklüğünü, dünyada ve âhiretde faydasını hadîs-i şerifler ve fıkıh kitâbları uzun uzun anlatmakda, sevâbının çokluğunu bildirmektedirler. O halde her müslimân, çocuğunu camilere, Kur'ân-ı kerîm kurslarına göndermeli, Kur'ân-ı kerîmin harflerini ve bunların nasıl okunacağını iyice öğretmeli, bu büyük sevâba kavuşmağa çalışmalıdır.

Bir hadîs-i şerîfde buyuruldu ki: **(Çocuklarına Kur'ân-ı kerîm öğretenlere veya Kur'ân-ı kerîm hocasına gönderenlere öğretilen Kur'ân-ın her harfi için, on kerre Kâ'beyi muazzama ziyaret sevâbı verilir ve kıyâmet günü başına devlet tacı konur. Bütün insanlar görüp imrenir).** Bir hadîs-i şerifte de: **(Çocuklarına dinlerini öğretmiyenler, Cehenneme gideceklerdir)** buyuruldu.

Kur'ân-ı kerîmi çabuk ve kolay öğrenmek için, birçok "Elif-ba" kitâbları da hazırlanmıştır. Bunlar, Kur' ân-ı kerîm öğretmeni gibi olup, bu işte en büyük yardımcılardır. Bunlardan (Hakikat Kitâbevi) tarafından hazırlanmış olan "ELİF-BA " çok kıymetlidir.

NAMAZ KILMANIN FAYDALARI

1- Namaz ibâdetlerin en kıymetlisidir. Namaz kılmak, Allahü teâlânın büyüklüğünü düşünerek Onun karşısında kendi küçüklüğünü anlamaktır. Kulun acizliğini, Rabbine itiraf etmesidir. Bunu anlayan kimse hep iyilik yapar. Hiç kötülük yapmaz. Her gün beş kere, Rabbinin huzûrunda olduğuna niyet eden kimsenin kalbi tertemiz olur. Kimseye zarar vermemeye çalışır. Herkese iyilik yapmaya koşar.

2- Namaz, rûhun gıdasıdır. Namaz kılariken yapılması emir edilen her hareketin hem bedene ve hem de rûha sağladığı faydalar çoktur. Kusursuz kılınan namaz, insanı çirkin işlerden korur. Faydalı işlere alışkanlık kazandırır. Fakirlerden, muhtaçlardan karşılık beklemeksizin, onlara yardım etmeye alıştırır. Yaptığının karşılığını yalnız Allah'tan bekler.

3- Namaz için alınan abdest,insanın beden bakımından temiz olmasını sağladığı için evinin, iş yerinin, mahallesinin, köyünün ve şehrinin de temiz tutulmasını sağlar.

4- Namaz, insanı disiplinli bir hayâta alıştırır. Namazın kazandırdığı bu alışkanlık, insanın bütün işlerinde hâkim olmakta ve böylece verimin ve başarının artmasına sebep olmaktadır. Sabahın erken saatlerinde namaza kalkan müslimân işine erken başlar, gün boyunca Allah'ını hatırlayarak emirlerine uymayı çalışır. Rabbine olan bu bağlılığı, onu zararlı işlerden korur. Günün sonunda yatsı namazını kılıp bir günlük hayât muhasebesini yapar. Böylece düzenli ve tedbirli bir hayâtı olur.

5- Camilerde cemâatla kılınan namaz ise, müslimânların kalblerini birbirine bağlar. Aralarındaki sevgiyi arttırır. Her

vakitte, birbirlerine kardeş oldukların hatırlatır. Büyükler, küçüklerle karşı merhametli olur. Küçüklerin de büyüklerle saygılı davranması öğretilir. Zenginler fakirlere ve kuvvetliler zayıflara yardımcı olur. Hastalar, câmide görülemeyince, evlerinde aranıp ziyaret edilir.

MENKİBE

Eşkiyayı Kurtaran Namaz

Eşkiyalar pusuda bir kervanı bekliyorlardı. Fudayl bin lyâd, bir ağacın altında ibâdetle meşguldü. Kervancılardan biri, kervanın sarıldığını görünce kervandaki bütün altınları topladı. Kenarda birinin namaz kıldığını görüp yanına gitti. Namaz kıldığı için onu emin görüp, (Bunları sana emanet ediyorum.Sonra gelir alırım) dedi. Fudayl (Şuraya koy!) dedi. Sonra kervanın yanına döndü. Eşkiyaların kervanı soyduklarını, üzerlerinde bulunan diğer malları aldıklarını gördü. Kervan yoluna devam edecekti. O şahıs, altınlarını namaz kılandan almaya geldi. Namaz kılını eşkiyaların yanında görünce, onların reisi olduğunu anladı, içinden, (Eyvah kuzuyu kurda emanet etmişim) diye düşünürken, eşkiyaların reisi, (Altınlarını koyduğun yerden al!) dedi. Adam altınlarını noksansız koyduğu yerden aldı.

Gözlerine inanamadan sevinerek gitti. Eşkiyalar sordu:

- Reis bey, altınları niye verdin?
- Bu adam beni iyi bir kimse sanıp, altınları bana emânet etti. Emânete hıyanet olmaz.

***

Namazla eşkiyalık bir arada yürümez. Ya namaz, kötülüklerden el çektirir, yahut eşkiyalık namazdan alıkoyar. Cenâb-ı hak, doğru namazın bütün kötülüklerden alıkoyacağını Kur'ân-ı kerîmde haber vermektedir. Fudayl da, kıldığı namaz bereketiyle eşkiyalıktan, kötülüklerden el çekip hidâyete kavuşmuş ve evliyanın büyüklerinden olmuştur.

NAMAZ VE SAĞLIĞIMIZ

Müslimân, namazı Allahü teâlânın emri olduğu için kılar. Rabbimizin emirlerinde birçok hikmetler, faydalar vardır. Yasaklarında da birçok zararların olduğu muhakkaktır. Bu fayda ve zararların bir kısmı bugün tıp mütehassıslarınca tesbit edilmiş durumdadır. İslâmiyyetin sağlığa verdiği önemi, hiçbir din ve düşünce vermemiştir. Dînimiz, ibâdetlerin en üstünü olan namazı ömrümüzün sonuna kadar kılmayı emretmiştir. Namaz kılan sağlık için olan faydalarına da elbette kavuşur. Namazın sağlık yönünden sağladığı faydalardan bazıları şunlardır.

1- Namazda yapılan hareketler yavaş olduğundan kalbi yormaz ve günün muhtelif saatlerinde olduğu için insanı devamlı dinç tutar.

2- Günde başını seksen defa yere koyan bir kimsenin beyine ritmik olarak fazla kan ulaşır. Bu yüzden beyin hücreleri iyice beslendiğinden hafıza ve şahsiyet bozukluklarına, namaz kılanlarda çok daha az miktarda rastlanır. Bu insanlar daha sağlıklı bir ömür geçirirler. Bugün tıpta "demans senil" denilen bunama hastalığına uğramazlar.

3- Namaz kılanların gözleri, muntazam olarak eğilip-doğrulmaktan ötürü daha kuvvetli kan devaranına mâlik olur. Bu sebeple göz içi tansiyonunda artma olmaz ve gözün ön kısmındaki sıvının devamlı değişmesi temin edilmiş olur. Gözü "katarakt" veya "karasu" hastalığından korur.

4- Namaz kılmaktaki izometrik hareketler, mideki gıdaların iyi karışmasına, safranin kolay akmasına ve dolayısıyla safra kesesinde birikinti yapmaması, pankreastaki enzimlerin kolay boşalmasına yardımcı olacağı gibi kabızlığın giderilmesinde de rolü büyüktür. Böbreğin ve idrar yollarının iyice çalkalanmasından, böbrekte taş teşekkülünün önlenmesine ve mesanenin boşalmasına da yardımcı olmaktadır.

5- Beş vakit kılınan namazdaki ritmik hareketler, günlük

hayâtda çalışdırılamıyan adale ve eklemleri çalıştırarak, artroz ve kireçlenme gibi eklem hastalıklarını ve adale tutulmalarını önler.

6- Vücut sağlığı için temizlik muhakkak lâzımdır. Abdest ve gusl, hem maddî, hem de manevî bir temizliktir. İşte namaz, temizliğin ta kendisidir. Zira hem bedenî, hem de rûhî temizlik olmadan namaz olmaz. Abdest ve gusl bedenî temizliği sağlar. İbâdet görevini yerine getiren bir kimse, rûhen dinlenmiş, temizlenmiş olur.

7- Koruyucu hekimlikte, muayyen zamanlarda yapılan beden hareketleri çok mühimdir. Namaz vakitleri hareket için tavsiye edilen en uygun vakitlerdir. Sabahleyin uyku uyusukluğundan; öğle vakti, çalışmanın vücuda verdiği yorgunluktan; ikindi, akşam ve yatsı vakitleri yorgunluk ve gevşekliği gidermek, kan dolaşımını tazelemek ve teneffüsü canlandırmak için en uygun vakitlerdir.

8- Uykuyu tanzim eden önemli unsur namazdır. Hattâ vücutta biriken statik (durgun) elektriklenme, secde yapmakla topraklama yapılmış olur. Böylece vücut tekrar zindeliğe kavuşur.

Namazın bu faydalarına kavuşmak için, namazı vaktinde kılmakla birlikte, temizliğe, az yemeğe ve yenilen gıdaların temiz, halâl olmasına da dikkat edilmesi de lâzımdır.

İmâm-ı Rabbânî “kuddise sirruh”, 2.ci cild, yirminci mektûbda buyuruyor ki:

Bu dünyâ, çalışmak yeridir. Ücret alınacak yer, âhiretdir. Sâlih amelleri yapmağa uğraşınız! Bu amellerin en fâidelisi ve ibâdetlerin en üstünü, namaz kılmaktır. Namaz, dînin direğidir. Mü'minin mi'râcıdır. O hâlde, onu iyi kılmağa gayret etmelidir. Erkânını [ya'nî farzlarını] ve şartlarını ve sünnetlerini ve edeblerini, istenildiği ve lâayık olduğu gibi yapmalıdır. Namazda tumânînete [ya'nî rûkü' ve secdelerde ve kavmede ve celsede, bütün a'zânın hareketsiz kalmasına] ve ta'dîl-i erkâna [ya'nî, bu dört yerde sükûn ve tumânînet buldukdan sonra, bir mikdâr durmağa], dikkat etmelidir.

3- ORUC TUTMAK

İslâm'ın beş şartından üçüncüsü, mübarek Ramazan ayında her gün oruc tutmaktır. Oruc, Hicretten onsekiz ay sonra, Şaban ayının onuncu günü, Bedir Gazâsı'ndan bir ay evvel farz oldu. Ramazan, yanmak demektir. Çünkü, bu ayda oruc tutan ve tevbe edenlerin günâhları yanar, yok olur. Oruca, "Savm" da denir. Savm lügatta "Oruc tutmak" demektir. Oruc tutmaya ve orucun başladığı vakte "imsak", orucu açmaya da "iftar" adı verilir. Oruc tutmak için gece kalkıp yenilen yemeğe de "sahur" denir.

Oruc, senede bir ay, yalnız gündüzleri yemek ve içmekten uzaklaşmak demektir. Bunun mânâsı, insanlara açlığın ve susuzluğun ne demek olduğunu öğretmektir. Tok, hiç bir zaman açın hâinden anlamaz ve ona merhamet etmez. Oruc, toklara aç insanların neler çektiğini öğretir. Aynı zamanda nefse hakimiyeti öğretir. Oruc tutma zamanı arabî aylara göre tayin edildiğinden, her sene evvelki seneye göre on gün evvel gelir. Bu sebepten dolayı bazan yaza, bazan kışa isabet eder. Yaz orucuna dayanamayan hasta kimseler, orucu kışın kaza edebilecekleri gibi, büsbütün oruc tutamayacak olan çok ihtiyâr kimseler oruc mukabilinde "fidye", ya'nî sadaka vererek bu borçlarını edâ ederler.

İmâm-ı Rabbanî "**Mektûbât**" kitâbının birinci cild, kırk-beşinci mektubunda buyuruyor ki: (Ramazan-ı şerif ayında yapılan, nafilâ namaz, zikir, sadaka ve bütün nafilâ ibâdetlere verilen sevâb, başka aylarda yapılan farzlar gibidir. Bu ayda yapılan bir farz, başka aylarda yapılan yetmiş farz gibidir. Bu ayda, bir oruçluya iftar verenin günâhları afv olur. Cehennemden âzâd olur. Resûlullah, bu ayda, esirleri âzâd eder, her istenilen şeyi verirdi. Bu ayda ibâdet ve iyi iş yapabilenlere, bütün sene, bu işleri yapmak nasip olur. Bu aya saygısızlık edenin, günâh işleyenin bütün senesi, günâh işle-

mekle geçer. Bu ayı fırsat bilmelidir. Elden geldiği kadar ibâdet etmelidir. Allahü teâlânın râzı olduğu işleri yapmalıdır. Bu ayı, ahireti kazanmak için fırsat bilmelidir. Kur'ân-ı kerim Ramazanda indi. Kadir Gecesi, bu aydadır. Ramazan-ı şerifte, hurma ile iftar etmek sünnettir. İftâr edince, **“Zehebezzama'vebtelletil urûk ve sebe-tel-ecr inşâallahü teâlâ”** duasını okumak, terâvih kılmak ve hatim okumak mühim sünnettir).

Oruc tutmak, müslimânlara vazife olduğu gibi, diğer ilâhî dinlerde de emir edilmişti. Kur'ân-ı kerîmde Bakara sûresi 183'ncü âyetinde: **(Ey îmân edenler! Sizden öncekilere farz kıldığı gibi, sizin üzerinize de Ramazan orucu farz kıldı. Umulur ki, Allah'a karşı gelmekten sakınırsınız!)** ve 185'nci âyetinde de: **(Sizden kim Ramazan ayında bulunursa oruc tutsun!)** buyuruldu. Bir hadîs-i şerifte de buyuruldu ki: **(Bir kimse Ramazan ayında oruc tutmayı farz bilir, vazife bilir ve orucun sevâbını, Allahû teâlâdan beklerse, geçmiş günâhları afv olur.)**

İslâmiyyetin ilk yıllarında her ay üç gün ve Aşure orucu tutulurdu. Bu emir, Ramazan orucu farz kılınınca nesh edildi, kaldırıldı. Bu günlerde oruc tutmak da herkesin arzusuna kaldı.

Şaban ayının son günü, Peygamber Efendimiz hutbelelerinde buyurdu ki: **(Ey müslimânlar! Üzerinize öyle büyük bir ay gölge vermek üzeredir ki, bu aydaki bir gece (Kadir Gecesi), bin aydan daha faydalıdır. Allahü teâlâ, bu ayda hergün oruc tutulmasını emretti. Bu ayda, geceleri teravîh namazı kılmak da sünnettir. Bu ayda, Allah için ufak bir iyilik yapmak, başka aylarda farz yapmış gibidir. Bu ayda bir farz yapmak, başka ayda, yetmiş farz yapmış gibidir. Bu ay sabr ayıdır. sabr edenin gideceği yer Cennettir. Bu ay iyi geçinmek ayıdır. Bu ayda mü'minlerin rızkı artar. Bir kimse, bu ayda, bir oruçluya iftar verirse, günâhları afv olur. Hak teâlâ, onu Cehennem ateşinden âzâd eder. O oruçlunun sevâbı kadar ona sevâb verilir.)**

Oruc ve Ramazan Hilâli: Müslimânların Ramazan ayı girince oruc tutması farzdır. Ramazan hilâli görölünce oruca başlanır. Hilâl, gökte ayın kavis şeklindeki ilk görüntüsüdür. Ramazan olmak için hilâli, ya'nî gökte ayı görmek veya görölmezse, Şaban ayı otuz gün tam olmak lâzımdır. Hadîs-i şerifte: **(Ayı görünce oruc tutunuz! Tekrar görünce, orucu bırakınız!)** buyuruldu. Bu emre göre, Ramazan ayı, hilâlin (yeni ayın) görölmesi ile başlar. Hilâli görmeden önce yapılan hesap ile başlanmaz. Ramazan hilâli hesapla bulunan günde veya bir gün sonra görülebilir. Fakat hiçbir zaman İslâm âlimlerinin uyguladıkları usûl ile bulunan günden önce görölmez. Şaban ayının otuzuncu gecesi, bir şehirde hilâl görölünce, bütün dünyada oruca başlamak lâzım olur. Gündüz görülen hilâl, gelecek gecenin hilâlidir. Gökte Ramazan hilâlini aramak ve görünce devletin tayin ettiği yetkili kimseye haber vermek, müslimânlara emirdir, vazifedir.

ORUCA BAŞLAMAK VE NİYYET

Oruca, fecr-i sâdık denilen tanyerindeki beyazlığın ağarması ile başlanır. Oruc, fecrin ağarmasından, güneş batınca ya kadar, yemeği, içmeği ve cimâ'ı terk etmektir. Bir gün evvel güneş batmasından, oruc günü (Dahve-i kübrâ)ya kadar, Ramazan orucuna kalb ile niyet etmek de farzdır. Belli gün olan adak orucunun ve nâfile orucun niyet zamanı da böyledir. Her gün ayrı niyet etmek lâzımdır. Ramazan orucuna niyet ederken Ramazan demeyip, yalnız oruc demek, nâfile oruc demek de caizdir. Dahve vakti, oruc müddetinin yarısıdır, ki, öğleden bir saat kadar evveldir.

Kutuplara ve Aya giden müslimânın da, seferi olmaya niyet etmedi ise, bu ayda gündüzleri oruc tutması lâzımdır. Yirmidört saatten daha uzun günlerde, oruca saat ile başlar ve saat ile bozar. Gündüzü böyle uzun olmayan bir şehirdeki müslimânların zamanına uyar. Eğer oruc tutmazsa, gündüzleri uzun olmayan yere gelince, bilemez ise araştırıp zan-

nettiği zamanda bir ay oruc tutar. Sonra, zamanını öğrenince, zamanından önce tutmuş ise, hepsini kazâ eder. Zamanından sonra tutmuş ise, câiz olup, kazâ yerine geçer.

ORUCUN ŞARTLARI

Oruc; akllı olan ve bulûğ çağına giren, sıhhatli olan, yolcu (misafir) olmayan, kadınlardan hayız (âdet) ve nifas (lohusa) üzere olmayan her müslimâna farzdır. Ramazan-ı şerif orucu bu şartlara sâhib olan her müslimâna farz olduğu gibi, tutamayanların kazâ etmeleri de farzdır. Kazâ ve kefaret orucuna ve muayyen olmayan adak oruclarına fecirden (tan yerindeki beyazlığın görülmesinden) sonra niyet edilmez.

ORUC ÇEŞİDLERİ

1- Farz oruclar: Farz oruc da, iki kısımdır. Muayyen zamandaki oruc, Ramazan-ı şerif orucudur.

2- Muayyen zamanda olmayan farz oruclar: Kazâ ve kefaret orucuları böyledir. Fakat, keffaret orucuları farz-ı ameli-dir. Ya'nî, inkâr eden kâfir olmaz.

3- Vâcib oruclar: Bunlar da, muayyen olur. Belli gün veya günler oruc adamak gibi.

5- Sünnet olan oruclar: Muharrem'in dokuzuncu ve onuncu günleri oruc tutmak gibi.

6- Müstehab oruclar: Her arabî ayın 13,14 ve 15'nci günleri oruc tutmak gibi ve yalnız Cum'a günü oruc tutmak gibi ve Kurban Bayramı arefesinde oruc tutmak gibi. Yalnız Cum'a günü oruc tutmak mekrûh olur da denildi. Cum'a günü oruc tutmak isteyen, Perşembe veya Cumartesi günü de tutması iyi olur. Çünkü, sünnet veya mekrûh denilen bir işi yapmamak lâzımdır.

7- Harâm olan orucalar: Fıtr (Ramazan) Bayramının birinci günü ve Kurban Bayramının her dört günü oruc tutmak harâm'dır.

8- Mekrûh orucalar: Muharrem'in yalnız onuncu günü

(Aşurede) oruc tutmak ve yalnız Cumartesi günleri oruc tutmak ve Nevruz ve Mihrican günleri oruc tutmak ve bütün seneye, hergün oruc tutmak ve konuşmamak şartı ile oruc tutmak mekrûhtur.

ORUCUN FARZLARI

- 1- Niyet etmek,
- 2- Niyeti ilk ve son vaktleri arasında yapmak,
- 3- Fecr-i sâdık, ya'nî tan yeri ağarmasından güneşin batmasına kadar olan zaman içinde orucu bozan şeylerden sakınmaktır.

ORUCU BOZAN ŞEYLER

Ramazan ayında, oruçlu olduğunu bildiği halde ve fecr ağarmadan evvel niyet etmiş iken, faydalı bir şey yemekle, içmekle, ya'nî gıda veya deva olarak yenilmesi âdet olan veya zevk ve keyif veren bir şeyi ağızdan mideye sokmakla ve cima yapmak ve yapılmakla oruc bozulur ve hem kazâ hem de keffaret lâzım olur. Bu tarife göre, sigara içmek orucu bozar. Hem kaza, hem keffaret lâzım olur. Çünkü dumandaki kati ve sıvı zerreler tükrük ile mideye giderler. Orucu bozup yalnız kazâ gerektiren şeylerden bazıları şunlardır:

- 1- Hata ile bozularak, meselâ abdest alırken boğazına su kaçmak,
- 2- Boğazına kar, yağmur kaçmak,
- 3- Tehditle, zorla orucu bozulmak,
- 4- Taharetlenirken dübürüne su kaçmak,
- 5- Burnuna sıvı ilaç koymak,
- 6- Burnuna kolonya çekmek,
- 7- Ud ağacı ve anber ile tütsülenip dumanını çekmek,
- 8- Başkasının içtiği sigara dumanını isteyerek çekmiş olmak,

- 9- Kulağın içine yağ ve ilâç damlatmak,
- 10- Derideki yaraya konan ilâcın içeriye girmesi,
- 11- Vücudun herhangi bir yerine iğne ile ilâç şırınga etmek,
- 12- İsteyerek, zorlayarak ağız dolusu kusmak,
- 13- Dişi kanayan veya diş çektiren bir kimsenin ağzındaki kanı yutması, veyahut tükürükle müsavi (eşit) miktarda karışık kanı yutmak,
- 14- Uyurken ağzına su akıtmak,
- 15- Boğazına huni ile bir şey akıtmak,
- 16- Ramazanda sabaha kadar niyet etmeyip, sonra bir şey yiyip içmek,
- 17- Fecr olduğunu, ya'nî imsak vaktinin bittiğini bilmeden yiyip içmek,
- 18- Güneş battı zannederek orucu bozmak,
- 19- Gecedен dişleri arasında kalan nohut kadar şeyi yutmak. Nohuttan küçük ise bozmaz.
- 20- Oruçlu olduğunu unutarak yiyip-içmeye devam etmek, eğer orucunun bozulmadığını bildiği halde yiyip içmeye devam ederse keffaret de lâzım gelir,
- 21- İhtilâm olduktan sonra orucunun bozulduğunu zannederek yiyip içmeye devam etmek, bozulmadığını bilerek yiyip içerse keffaret de gerekir,
- 22- Ağrıyan dişini morfin vurdurarak çektirmek zorunda kalan kimse, orucu bozulduğu için yeyip içerse, sadece kazâ icâp eder,
- 23- Seferde iken ikâmete niyet edip, sonra yiyip içmek,
- 24- Mukim iken sefere (yolculuğa) çıkınca yiyip içmek,
- 25- Uyku halinde bir şey yemek.

ORUCUN KAZÂSI

Arka arkaya olduğu gibi ayrı ayrı günlerde de bir gün için, bir gün oruc tutmaktır. Aralıklı tutarken, araya başka Ramazan gelirse, önce Ramazanı tutmalıdır.

İhtiyâr olup ölünceye kadar Ramazan orucunu veya kazâyâ kalmış orucularını tutamayacak kimse ve iyi olmasından ümit kesilen hasta zengin ise, her gün için bir fitra miktarı, ya'nî 1750 gram buğday veya un veya kıymeti kadar altın veya gümüş para, bir veya birkaç fakire vermelidir. Ramazanın başında veya sonunda toptan hepsini bir fakire de verebilir. Sonradan kuvvetlenirse, Ramazan orucularını ve kazâ orucularını tutması lâzımdır.

ORUCUN KEFFÂRETİ

Ramazan ayının hürmet perdesini yırtmanın, ya'nî Ramazan orucunu bile bile bozmanın cezâsıdır. Oruc keffareti için ard arda altmış gün oruc tutmak lâzımdır. Altmış gün sonra, tutmadığı orucu da tutması lâzımdır. Ramazan günü özürsüz bir orucu bozmanın cezâsı altmış gün, bir gün kazası ile beraber 61 gün oluyor. Bunun için keffarete halk arasında "61" denmektedir.

Keffaret orucu, hastalık, yolculuk gibi bir özür ile veya bayram günlerine rastlamak sebebi ile bozulursa veya Ramazana rastlarsa, yeniden başlaması lâzımdır. Kadınlar özür sebebiyle bozunca, yeniden başlamaz. Özü bitince geri kalan günleri tutarak, altmışı tamamlar. Devamlı hasta ve çok yaşlı olup altmış gün oruc tutamayan kimse, altmış fakiri sabah ve akşam olmak üzere bir gün doyurur. Aç olan altmış fakiri, bir günde iki kere doyurmak lâzımdır. Bir fakiri, her gün iki defa doyurmak üzere altmış gün yedirmek de olur. Altmış fakirin her birine 1750 gram buğday veya un, yahut bunların kıymeti kadar ekmek, başka mal veya altın, gümüş vermek veya bunları bir fakire altmış gün vermek caizdir.

ORUCU BOZMIYAN ŞEYLER

Oruclu iken;

- 1- Oruclu olduğunu unutarak yiyip içmek,
- 2- Rüyada ihtilâm olmak,
- 3- Tentürdiyot ve yağ sürünmek ve sürme çekmek,
- 4- Gıybet etmek (Gıybet orucu bozmaz ise de sevâbına mânidir),
- 5- İstemiyerek ağız dolusu kusmak,
- 6- İsteyerek, zorlayarak biraz kusmak,
- 7- Kulağına su kaçmak,
- 8- Ağzından, burnundan, boğazına toz, duman ve sinek kaçmak,
- 9- Oksijen gazı tüpü ile suni hava verilmek,
- 10- Başkalarının içtiğı sigaranın dumanı sakındığı halde ağzına burnuna girmek,
- 11- Ağızını yıkadıktan sonra, ağzında kalan yaşlığı tükürük ile yutmak,
- 12- Gözüne ilâç koymak,
- 13- Diş çukuruna ilâç koymak,
- 14- Yutmadan yemeğın tadına bakmak,
- 15- Çiçek ve kolonya koklamak,
- 16- Dişler arasında sahur vaktinden kalan nohuttan küçük şeyi yutmak,
- 17- Ağzına gelen kusuntunun geri gitmesi,
- 18- Orucu bozmağa niyet edip de bozmamak,
- 19- İğnesiz diş çektirmek,
- 20- Diş çıkartınca gelen kanı tükürmek, yahut kan tükürükten az ise yutmak da orucu bozmaz,
- 21- Arı sokmak, orucu bozmaz.

ORUCLUYA MEKRÛH OLAN ŞEYLER

Oruclu iken;

- 1- Herhangi bir şeyin tadına bakmak,
- 2- Sakız çiğnemek (Ciklet, sakız gibi değildir. Ciklet çiğnemek orucu bozar),
- 3- Serinlemek için yıkanmak (Çünkü böyle bir hareket ibâdet hususunda sıkıntı çektiğini göstermek demektir),
- 4- Zayıf düşme ihtimali varken, kan aldırarak, orucu bozamaz ise de mekrûhtur. Ya'nî orucun sevâbını azaltır. Zaruret olmadıkça yapmamalıdır.

ORUCUN FAYDALARI

Oruc, insanı hasta yapmaz. Oruc zayıfları kuvvetlendirir, zihinleri açar. Allahü teâlâ, faydalı şeyleri emreder. Zararlı şeyi emretmez. Orucun daha birçok faydaları vardır. Bunlardan bazıları şunlardır:

1- Allahü teâlâ, yemek ve içmekten münezzehtir. Oruc tutmakla Allahü teâlânın ahlâkından birine yapışılmış olur. Hadîs-i şerifte buyuruldu ki: **(Bir kimsede Allahü teâlânın ahlâkından bir ahlâk bulunursa, o kimse Cennetlidir.)**

2- Oruc gizli bir ibâdettir. Hadîs-i şerifte buyuruldu ki: **(Gizli verilen bir gümüş, aşikare verilen yedi yüz gümüşten daha üstündür.)**

3- Oruc tutan nefsinı yenebilir. Bu da üstün bir ibadettir.

4-Oruc tutmakla şeytânı da yenmek mümkündür. Hadîs-i şerifte buyuruldu ki: **(Şeytân damarlarınızda kan gibi dolaşır. Oruc tutmakla, yolunu daraltınız!)**

5- Oruc tutmakla, meleklerle benzemiş olunur. Hadîs-i şerifte buyuruldu ki: **(Sâlihlerin hasletinden kimde bulunursa kıyâmette onlarla haşır olur.)**

(Allah yolunda bir gün oruc tutanın bedenini, Allahü teâlâ Cehennemden yetmiş sene uzak tutar.)

6- Onbir ay devamlı çalışan mide ve ona bağılı olan azalar dinlenmiş ve sıhhate kavuşmuş olur. Vücutta birikmiş enerjileri harcar.

7- Oruc tutarak aç kalan müslimânların, aç kalan fakirleri hatırlama ve onlara yardım etme arzusu ve gayreti artar.

8- İftar davetleri ile dostluk, akrabalık bağları kuvvetlenir.

9- Oruc münasebeti ile yemek yime işleri kısaldığından, yiyeceklere talep az olduğundan ucuzluk olur.

10- Oruclu insan kızmaz, kalb kırmaz ve kimseyi hattâ hayvanları bile incitmez.

11- Rızkı genişler. Para ve malın bereketi artar.

Orucun, insan bedeninde sağladığı faydalardan diğer bazıları şunlardır: Oruc tutanlarda gündüz kan hacminin azaldığı, doku suyunun azaldığı ve sonueta minima (küçük) tansiyonun düştüğü, kalbin râhatladığı tetkikler sonucu anlaşılmıştır.

Oructa sinir sistemi de bir râhatlama içindedir. Bir ibâdeti yerine getirme mutluluğu, gerginlikleri, sıkıntıları azaltır, yok eder.

ORUCUN HAKÎKATİ

Oructan beklenen, yüksek faydaya kavuşabilmek için;

1- Gözü faydasız şeylere, harâmlara bakmaktan korumalıdır! Kalbi meşgul eden ve iyi işlerden alıkoyacak hususlardan gözü korunmalıdır,

2- Dilini, yalan, giybet, koğuculuk gibi kötü işlerden alıkoymalıdır. Orucun sevâbını muhafaza edebilmek için dili, her türlü kötülükten uzak tutmalıdır. Hadîs-i şerifte buyuruldu ki: **(Oruc, bütün kötülöklere kalkandır. Oruclu kimse, câhillik edip de kötü söz söylemesin! Şayet birisi kendisiyle itişip kakışmak isterse, ben orucluyum diye mukabelede bulunsun!).** Oruclu kimse, sâlih müslimân gibi olmalı, kendisi-

ne sataşmaya kalkanlara karşılık vermemelidir. Herkesle iyi geçinmelidir,

3- Gıybet edenleri dinleyen, günâha ortak olduğu için, harâm ve faydasız şeylerden kulağı muhafaza etmelidir,

4- Gözü, dili, kulağı, kötülüklerden koruduğu gibi, el, ayak ve diğer uzuvları da harâmlardan ve şüphelilerden korumak lâzımdır. Mideye harâm lokma sokmamaya çalışmalıdır,

5- Sahurda çeşitli ve kuvvetli gıdaları yemekte mahzur yoksa da, iftar vakti tıka-basa yiyerek, oructan beklenen faydalara mâni olmamalıdır,

6- İftardan sonra, acaba tuttuğumuz oruc kabûl edildi mi diye korkmalıdır.

ORUC VE SAĞLIĞIMIZ

Oruc tutulmasının asıl gayesi, Allahü teâlâyâ ibâdet (kulluk) etmektir. Bununla birlikte orucun birçok ferdi, sosyal, ahlâkî ve rûhî hikmetleri, faydaları vardır. Bu faydalardan biri de, insan sağlığının korunmasıdır. Bir hadîs-i şerifte, **(Oruc tutunuz, sıhhat bulunuz....!)** buyurulmuştur. Orucun, sağlık için olan faydalarından bazılarını şöyle zikredebiliriz:

1- Oruc, koca bir yıl durmadan çalışan mide ile birlikte bütün sindirim sisteminin bir istirahatete sevk edilmesi ve insan vücudunun bir tasfiyeye tabî tutulmasıdır. Gerçekten sindirim sistemi hastalıkları, diğer organ hastalıklarına göre oldukça sık görülür. Şişmanlık, kalb ve damar hastalıkları, şeker hastalığı, tansiyon yüksekliği hep bu yüzdendir. İşte oruc bu hastalıklara karşı koruyucu bir tesir gösterdiği kadar bir tedâvi aracı da olabiliyor. Meselâ günümüzde zayıflamak isteyenlere, Hazret-i Dâvüd aleyhisselâmın orucu gibi bir gün yiyip bir gün oruc tutmalarını hekimler tavsiye ediyorlar.

2- Oruc öncesi dönemde her hücreye yeterli kanı göndermek için azami gayret sarfeden kalb, metabolik yoğunluğu

az olacağı için oruçlu iken, hücrelerin kan talebini zorlanmadan daha râhat karşılar.

3- Beynin bütün vücut sistemleri ve organ fonksiyonları üzerinde tam bir kontrol ve hakimiyeti vardır. Bu itibarla oruç, çok ideal bir perhiz sağlaması ve kalbi huzûra, psikolojik râhatlığa kavuşturması ciheti ile ve yine organların ahenkli şekilde çalışmasıyla rûh ve beden sağlığını temin eder. Günümüzde yaygın olan ülser, kolit gibi psikosomatik hastalıklardan korunmada önemi büyüktür.

4- Oruç ile insanın, güçlü bir irade kuvveti kazanacağı şüphesizdir. Bu sebeple alkol, uyuşturucu gibi, kötü alışkanlıklardan oruç vesilesi ile kurtulma pekâlâ mümkündür.

5- Oruç, vücuttaki karbonhidrat, protein ve bilhassa yağ depolarının harekete geçirilmesini sağlar. Oruç sayesinde aşırı madde süzmekten kurtulan böbrekler, ciddi bir revizyona girerek dinlenme ve yenilenme imkânını bulurlar.

***Ramezân geldi dayandı,
câmi'ler nûra boyandı.
Top atıldı, kandil yandı,
cümlemiz buna inandı.***

***İlk on günü, rahmet boldur,
sonra günâhlar afv olur.
Bayram gecesi, mü'minler,
Cehennemden âzâd olur.***

***Kardeşim, oruç tut sen de,
namazlarını kıl, hem de!
günâhdan sakın her demde,
Çok azâb var Cehennemde!***

4- ZEKÂT VERMEK

İslâmın beş temel şartından dördüncüsü, zekât vermektir. Hicretin ikinci senesinde Ramazan ayında farz oldu. Zekât, mal ile yapılan bir ibâdetdir. Kazancı yerinde ve ihtiyacından fazla ticaret malı ve kira ücretleri olan müslimânın elindeki toplu servetin yüzde iki-buçuğunu, ya'nî kırkta birini senede bir defa muhtaç olanlara vermesi demektir. Bu farz, varlıklı müslimânlar için geçerlidir. Kazancı, ancak kendi geçimine yeten kimseler zekât vermez.

Zekât, temizlik, büyüme ve artma manalarına gelir. Müslimânların mallarını ve canlarını, maddî ve manevî kirlilerden temizleyen, verimsizlikten, hoşnutsuzluklardan koruyan bir ibâdetdir. Zekâtını hakkıyla veren bir müslimân mutludur. Allahü teâlânın emri olan zekât borcunu yerine getiren zengin, hem Rabbine karşı kulluk yapmış ve hem de insanlara iyilik etmiş olur. Bu ibâdet onu gayretli, çalışkan, sağlam iradeli bir hale sokar. Malında, kazancında bereket, evinde, ailesinde huzûr, sıhhat ve muhabbet gibi nice üstün haller hasıl olmasına sebep olur.

Allahü teâlâ, Bakara sûresi 110'ncu âyetinde meâlen, **(Zekatını veren elbette kurtulacaktır)** buyurmaktadır. Sevgili Peygamberimiz de, **(Mallarınızı zekât ile koruyunuz, hastalıklarınızı sadaka ile tedavi ediniz. Belâ dalgasını duâ ve niyaz ile karşılayınız)** buyurdu.

ZEKÂT, SOSYAL ADÂLETİN TEMELİDİR

Zekât ibâdeti, hem şahıslara ve hem de topluma sayısız faydalar sağlar. Zekâtını veren zengin, Allahü teâlânın verdiği ni'metler karşısında şükretmiş olur. Şükür ise, ni'meti arttırır. Şükretmemek ni'metin elden gitmesine sebep olur. Zekât, insanlar arasında sevgi, saygı, birlik ve beraberlik bağlarını kuvvetlendirir. Zengin-fakir arasında meydana ge-

lebilecek kin ve düşmanlığa engel olur. Fakir ve zengin arasındaki düşmanlığı ortadan kaldırır. Kardeşliği, muhabbeti artırarak, cemiyete huzûr sağlar. İsyankâr olmaktan, hak yeyici ve saldırgan olmaktan koruyup, topluma faydalı insan kazandırır.

Müslimân olan zenginlerin, fakirlere zekât vermesini Allahü teâlâ emir buyurmuştur. Bu emir, sosyal adaletin temelini teşkil eder. Zekât, malın kırkta birini hak eden fakirlere vermek demektir. Dînimizde eli, ayağı tutup da çalışabilenlerin dilenmesi harâmdır. Zekât, çalışamayacak derecede hasta ve sakat olanlara ve çalışıp da, güç geçinenlere verilir. Allahü teâlâ, böyle fakirleri, milletin içinde kırkta bir olarak yaratmıştır. Bunlara zekât veren zengin bir müslimân, hem dîni ibâdetini yaparak, Allahü teâlânın rızasını kazanır, hem sosyal yardım yapmış olur. Hem de, malını, servetini fakirlerin haklarından ve tecavüzlerinden korumuş olur. Milli serveti hesap edip, kırkta birini muhtaçlara verecek olursak, hiçbir müslimân memleketinde, insanları köleleştiren komünizm tehlikesi baş kaldıramaz. Baş kaldırmamasına sebep de kalmaz. Zekât, öşür ve sadakalar hep sosyal yardım olup, ekonomik felâketleri önlemek için emir olunmuş, ilâhî tedbirlerdir. Bunlara ne kadar çok riayet edilirse, insanlığın en büyük düşmanı olan komünizm felâketi, o kadar önlenmiş olur.

İnsanların dünya ve ahiretteki se'âdeti (kurtuluşu), Allahü teâlânın her emrine itaat edip, boyun bükmelelerine ve yarattıklarına acıyıp onlara iyilik etmelerine bağlıdır. Zekât, hem emre itaâttir ve hem de insanlara iyilik etmektir.

Malının zekâtını vermeyen zengin, Allahü teâlâyâ isyan etmiş, insanlara da kötülük yapmış olur. Böylelerine ahirette çok azâp yapacağını Allahü teâlâ haber veriyor. Tevbe sûresi 34. âyetinde meâlen, **(Malı, parayı biriktirip zekâtını müslimân fakirlerine vermeyenlere çok acı azâbı müjdele!)** buyuruyor. Bu azâbı bundan sonraki âyet-i kerîme şöyle bildiriyor:

(Zekâtı verilmeyen mallar, paralar Cehennem ateşinde kızdırılıp, sâhiblerinin alınlarına böğürlerine, sırtlarına mühür basar gibi bastırılacaktır).

Malın hakiki sâhibi, Allahü teâlâdır. Zenginler Onun ve-killeri, memurları, fakirler de ailesi, akrabası demektir. Ve-killerin, Allahü teâlânın borcunu fakirlere vermesi lâzımdır. Zerre kadar iyilik eden iyiliğini bulacaktır. Hadîs-i şerifte, **(Allahü teâlâ iyilik edenlere, karşılığını elbette verecektir)** buyuruldu. Haşr sûresi, 9. âyet-i kerîmede meâlen, **(Zekâtını veren, elbette kurtulacaktır)** müjdelendi. Âl-i İmrân sûresinde 80. âyet-i kerîmede meâlen, **(Allahü teâlânın ihsan ettiği malın zekâtını vermeyenler, iyi ettiklerini, zengin kalacaklarını sanıyor. Halbuki, kendilerine kötülük yapmış oluyorlar. O malları, Cehennemde azâp âleti olacak, yılan şeklinde boyunlarına sarılıp, baştan ayağa kadar onları sokacaktır)** buyuruldu. Kıyâmete ve Cehennem azabına inanan zenginlerin, mallarının zekâtını, tarlaların mahsûllerinin ve meyvelerinin öşrünü vererek, bu azaplardan kurtulmaları lâzımdır.

Sevgili Peygamberimiz bir hadîs-i şerifte, **(Ey Âdem oğlu! Benim malım, benim malım dersin. O maldan senin olan, yiyerek yok ettiğin, giyerek eskittiğin ve Allah için vererek, sonsuz yaşattığındır)** buyurdu. Malını seven, onu düşmanlarına bırakıp gitmemelidir. İnsanın dünya malından hiç ayrıl-maması mümkün değildir. Çünkü ölüm vardır. Hepsini Allah için veremeyen zengin, hiç olmazsa, zekâtını verip azaptan kurtulmalıdır.

Evliyânın büyüklerinden Şeyh-ül-islâm Abdullah-ı Ensârî diyor ki: (Malı seviyorsan yerine sarf et de, sana sonsuz ar-kadaş olsun! Eğer sevmiyorsan, ye de, yok olsun!).

KİMLER ZEKÂT VERİR?

Aklı olan ve bulûğ çağına giren ve hür olan müslimân er-kek ve kadının, zengin olup şartları bulununca zekât verme-leri farzdır.

Dört, çeşit malın zekâtı vardır. Bu mallar, altın ve gümüş, ticaret eşyası, hayvanlar ve toprak mahsûlleridir. Nisap miktarı malı olan kimse zengindir, ihtiyaç eşyası ve kul borçları nisaba katılmaz.

Ödünç alma karşılığı olan borçlar, zekât vermek farz olduğu günden önce ödeme zamanı gelmiş olan tecilli kul borçları ve ihtiyâç eşyasından mevcut olanlar nisap hesabına katılmaz. Zekât farz olduktan sonra yapılan borçlar özür olmaz, bunların zekâtı verilir. Geçmiş senelerin ödenmemiş zekâtları kul borcu sayılır. Bunlar, yeni nisâba katılmaz.

İhtiyaç Eşyası: İnsanı ölümden koruyan şeylerdir. Bunların birincisi nafakadır. Nafaka, insan hayâtta olduğu müddetçe muhtaç olduğu eşyaların tamamı demektir. Bunlar iktisadî ve sosyal şartlara göre değişir. İnsan için lâzım olan nafaka üçtür. Yiyecek, giyecek ve evdir. Yiyecek deyince, mutfak eşyası da anlaşılır. Ev demek, ev eşyası da demektir. Binnek hayvanı veya arabası, silâhları, hizmetçisi ve san'at âletleri ve lüzumlu kitâbları da ihtiyaç eşyası sayılır.

ZEKÂT MALLARI NELERDİR?

1-Senenin ekseri zamanında, çayırda parasız otlayan dört ayaklı hayvanlar: Yılın yarıdan fazlasında parasız çayırda otlayan hayvanlar, üretmek için, sütü için olursa, bunlara «Saime» hayvan denir. Saime hayvan sayısı, nisap miktarı olduktan bir yıl sonra, zekâtı verilir. Yün için, yük taşımak için binmek için olursa, saime denilmez ve zekât lâzım olmaz. Deve, sığır gibi başka cinsten saime hayvanlar, birbirlerine ve diğer ticaret eşyasına eklenmezler.

Hayvanların Zekât Nisabı: Koyun ve keçi 40 adet olunca, bir tanesi zekât olarak verilir. Sığırın nisâbı 30 dur. Manda da sığır gibidir. Devenin nisâbı beştir. Beş devesi olan, bir koyun verir. Atın nisabı yoktur. Binmek ve yük için olmayan her at için, bir miskal (4,8 gram) altın verilir.

2-Altın, gümüş ve kâğıt paralar: Altın ile gümüşün oniki

ayardan ziyadesi, para olarak kullanılsın, kadınların süsü gibi, halal olarak kullanılsın, erkeklerin altın yüzük takması gibi, harâm olarak kullanılsın, ev, yiyecek, kefen satın almak için saklanılsın, kılıç ve altın diş gibi ihtiyaç eşyası olsalar bile, nisaba katılıp zekâtı verilecektir. Hac, adak ve keffaret için saklanan paraların zekâtı verilir. Çünkü kul borcu değildirler.

Senetli veya iki şahitli olan yahut itiraf olunan alacak, iflas edende ve fakirlerde de olsa nisaba katılır. Ele geçince, geçmiş yılların zekâtı da verilir.

Altın ile gümüşün ağırlığı ve ticaret eşyasının mal oluş kıymeti nisap miktarı olduktan itibaren bir hicri sene (354 gün) elde kalırsa yıl sonunda elde bulunanın, kırkta birini ayırıp müslimân fakirlere vermek farzdır. Altının nisabı 20 miskal, ya'nî 96 gramdır. Gümüşün nisabı da 672 gramdır.

Kâğıt paraların; bakır ve her türlü madeni paraların kıymeti 200 dirhem (672 gr.) gümüş veya 20 miskal (96 gr.) altın olduğu zaman bu paranın zekatını vermek lâzımdır. Ticaret niyeti ile kullanması şart değildir ve değeri kadar altın verilir. Kâğıt paraların nisapları, çarşıda bulunan en ucuz altın para ile hesap edilir. Çünkü bunlar, şimdi altın karşılığı senetlerdir ve kâğıt parçaları olup, kendi kıymetleri azdır. Nisap miktarı olamaz. Altın karşılığı olan itibari kıymetleri, hükümetler tarafından konmuştur. Her zaman değişmektedir.

3- Ticaret için alınıp, ticaret için saklanılan (Ticaret eşyası): Eşyanın ticaret niyeti ile satın alınması lâzımdır. Öşür vermesi lâzım gelen topraklardan hasıl olan ve miras olarak ele geçen veya hediye, vasiyyet gibi kabûl edince mülk olan şeylerde, ticarete niyet edilse de bunlar ticaret malı olmaz. Çünkü ticaret niyeti, alış verişte olur.

Canlı cansız her mal, meselâ yerden, denizden çıkarılmış tuzlar, oksitler, petrol ve benzerleri, ticaret eşyası olurlar. Altın ile gümüş her ne niyetle olursa olsun hep ticaret eşyasıdır.

Ticaret eşyasının zekâtı, altın nisâbına göre verilir. İhtiyaç eşyasından ve kul borçları çıkarıldıktan sonra kalanın kırkta biri (yüzde ikibuçuk) zekât olarak verilir.

4- Yağmur suyu veya nehir suyu ile sulanan, haraç olmayan bütün topraklardan (Öşürlü toprak olmasa bile) ve vakıf topraktan çıkan şeyler: Bunların zekâtına «Öşür» denir. Öşür vermek, Kur'an-ı kerîmde, En'âm sûresinin yüz kırkı birinci âyetinde emir edilmiş, onda birinin verilmesi de Peygamber Efendimiz tarafından bildirilmiştir. Öşür, mahsûlün onda biridir. Haraç ise, beşte bir, dörtte bir, üçte bir, yarıya kadar olabilir. Bir topraktan, ya öşür veya haraç vermek lâzımdır. Kul borcu olan, borcunu düşmez. Öşrünü tam verir.

Her sebze ve meyve, az olsun, çok olsun, mahsul topraktan alındığı zaman, onda birini veya kıymeti kadar altını veya gümüşü, müslimân fakirlere vermek farzdır. Hayvan gücü ile veya dolap, motor ile sulanan yerdeki mahsul elde edilince, yirmide biri verilir. İster onda biri, ister yirmide biri olsun, hayvan, tohum, alet, gübre, ilaç ve işçi masraflarını düşmeden evvel, vermek lâzımdır. Bir sa'dan (1 sâ=3,5 kg) fazla mahsulün, toprağın sâhibi çocuk, deli, köle olsa da, öşrü verilir. Öşrü vermiyenden hükümet zorla alır. Ne kadar olursa olsun, ev bahçesindeki meyve ve sebzeler için ve odun, ot ve saman için öşür verilmez. Balın (fenni tesisat yapılsa da hi), pamuğun, çayın, tütünün, dağdaki ağaç meyvelerinin, meselâ zeytinlerin, üzümlerin onda biri, öşür verilir. Zift, petrol ve tuz için öşür yoktur. Öşrü verilmeyen mahsulü yemek harâmdir. Yedikten sonra da öşrünü vermek lâzımdır.

ZEKÂT KİMLERE VERİLİR?

Zekât, yalnız aşağıda yazılı, yedi sınıfta bulunan müslimânlara verilir. Sekizinci sınıf, bugün mevcut değildir:

1- Fakir: Nafakasından fazla, fakat nisap miktarından az malı olana fakir denir. Maaşı kaç lira olursa olsun, evini idarede güçlük çeken her fakir memur, îmânı var ise, zekât alabilir ve kurban kesmesi, fitra vermesi lâzım olmaz.

2- Miskin: Bir günlük nafakasından fazla birşeyi olmayan kimseye miskin denir. Müslimân olmayana zekât verilmez.

3- Sâime hayvanların ve toprak mahsûllerinin zekâtlarını toplayan «Sâ'î» ile şehir dışında durup rastladığı tüccardan ticaret malı zekâtını toplıyan «Âşir», zengin dahi olsalar, işleri karşılığı zekât verilir.

4- Efendisinden kendisini satın alıp, borcunu ödeyince, âzâd olacak köle.

5- Cihad ve hac yolunda olup, muhtaç kalanlar. Din bilgilerini öğrenmekte ve öğretmekte olanlar da, zengin olsalar bile, çalışıp kazanmağa vakitleri olmadığı için zekât alabilirler. Hadîs-i şerifte **(İlm öğrenmekte olanın kırk yıllık nafakası olsa da, buna zekât vermek caizdir)** buyuruldu.

6- Borcu olan ve ödeyemeyen müslimânlar.

7- Kendi memleketinde zengin ise de, bulunduğu yerde yanında mal kalmamış olan ve çok alacağı varsa da, alamayıp muhtaç kalan.

Bunların hepsine veya birine vermelidir. Zekât parası ile, ölen kimseye kefen alınmaz. Ölenin borcu ödenmez. Cami, cihad, hac yapılmaz. Hayır kurumlarına zekât verilmez. Gayr-i müslim vatandaşa zekât verilmez. Bunlara fitra, adak, sadaka, hediye verilebilir.

Anaya, babaya ve dedelerin hiçbirine ve kendi çocuklarına ve torunlarına zekât verilmez. Bunlara sadaka-ı fitr (fitre), adak ve keffaret gibi vâcib olan sadakalar da verilmez. Nafile sadaka verilebilir. Kocas, hanımına da zekât veremez. Kadın da, fakir olan kocasına veremez. Fakir olan gelinine, damadına, kayın valideye, kayın pedere ve üvey çocuğuna zekât verilebilir.

MENKIBE

Sa'lebe Zarar Etti

Sa'lebe bin Ebî Hâtıb dedi ki:

– Yâ Resûlallah! Ordumuza, fakirlere ve muhtaç kişilere yardım etmek için çok mala sâhib olmak istiyorum, ne olur duâ buyurun da, zengin olayım.

Bunun üzerine Peygamberimiz şöyle buyurdu:

– (Yâ Sa'lebe! Şimdiki hâlin, zengin olacağın zamanki hâ-linden çok daha iyidir. Çok mala sâhib olursan, şükrünü edâ etmekte güçlük çekersin.)

Bu kimse, isteğinde ısrar edince, Peygamber aleyhisselâm duâ buyurdu. O kimse kısa zamanda sürülerle develere, ko-yunlara ve çeşitli mallara sâhib oldu. Bu malların işinin çok-luğu yüzünden, gün geçtikçe sohbetleri, cemâatle namazları terk etti.

Zekât verme zamanı gelince, Peygamberimiz bir kimseyi bu zâtın yanına gönderip, malının zekâtını vermesini buyur-du. Zekât olarak vereceği malları ayırdı. Fakat, gözüne çok göründü. Bu arada İblis işe karıştı. (Bu malları seninle mi ka-zandılar ki, veriyorsun) deyip aklını çeldi.

Bunun üzerine zekât için gelen kimseyi oradan kovdu. O da gelip durumu Peygamberimize söyleyince, Peygamberi-miz, **(Sa'lebe zarar etti)** buyurdu.

Aradan çok geçmeden malının yarısını kurtlar yedi, yarısı hastalıktan öldü, derken hiç malı kalmadı ve eski hâlinden daha kötü durumlara düştü. Fakat iş işten geçmişti.

MENKIBE

Zekâtını kabûl etmedi

Cüneyd-i Bağdadî yedi yaşında iken, mektepten eve ge-lince, babasını ağlar gördü. Ağlamasının sebebini sordu. Ba-bası:

- Bugün zekât olarak, dayın Sırrî Sekâtî'ye birkaç gümüş göndermiştim. Almamış. Kıymetli ömrümü, Allah adamlarının beğenip, almadığı gümüşler için geçirmiş olduğuma ağlıyorum, dedi. Cüneyd:

- Babacığım, o parayı veriniz, ben götüreyim deyip, dayısına gitti. Dayısı kim olduğunu sorunca:

- Dayıcığım, ben Cüneyd'im. Kapıyı aç ve babamın zekâtı olan bu gümüşleri alınız, dedi. Dayısı:

- Almam, deyince, Cüneyd;

- Adalet edip, babama emir eden ve ihsan edip, seni serbest bırakan Allahü teâlâ için alınız, deyince Sırrî:

- Babana ne emir etti ve bana ne ihsan etti, diye sorunca Cüneyd:

- Babamı zengin yapıp, zekât vermesini emir etmekle adalet eyledi. Seni de fakir yapıp, zekât kabûl etmek ve etmemek arasında serbest bırakmakla ihsan eyledi. Bu söz dayısının çok hoşuna gitti ve:

- Evladım, gümüşleri kabûl etmeden önce, seni kabûl ettim, dedi. Sırrî Sekatî hazretleri kapıyı açıp, Cüneyd-i Bağdâdî'yi içeri kabûl etti. Parayı aldı.

(Sahîh-i Müslim)deki bir hadîs-i şerîfde, **(Ey Âdem oğlu! Benim malım, benim malım dersin. O maldan senin olan, yi-yerek yok ettiğin, giyerek eskittiğin ve Allah için vererek, sonsuz yaşatmışındır)** buyuruldu. Eğer malını seviyorsan, niçin düşmanlarına bırakıp da gidiyorsun. Sevdiğinden ayrılma, berâber götür! Hepsini veremezsen, bâri kendini de, bir vâris yerine koyup, hissene âhîret yolunda gönder. Bunu da yapamazsan, bâri, zekâtını ver de, azâbdan kurtul!

5- HACCA GİTMEK

İslâmın şartlarından beşincisi de, hacca gitmektir. Müslimânlar, hac mevsiminde dünyanın dört bir tarafından Mekte'ye gelirler. Allahü teâlânın insanlar için yeryüzünde mukaddes kıldığı ve Hazret-i Âdemden biri ziyaret ede geldiği bu mübarek yerdeki Kâ'be'yi, mü' minler tavaf ederken ve haccın diğer şartlarını, menasikini yerine getirirken, **“Lebbeyk!... Allahümme Lebbeyk!...”** (Emret, Allah'ım emret!) duâ ve niyazları ile Cenâbı Hakk'a, Onun Resûlüne ve râzı olduğu din olan islâmiyyete tam mânâsıyla teslim olmuş, mü'min kullarına gönüllerindeki tarif edilemeyen aşkı ve vecdi dile getirirler.

Hac, müslimânlara mahşer yerinin bir misalini dünyada yaşatır. Hac kıyafeti olan ihram, kefene benzer. İhramı giyen, tıpkı ölüp de kefenlenen insan gibi mal, evlâd, mevki, rütbe gibi her türlü dünya bağılıklarından sıyrılıp, İslâm kardeşliğini en sade ve yüksek şekliyle idrak eder. İnsanların birbirine öğündükleri şeylerin hiçbirisi kalmaz. İhram içindeki insanların ümidi, yalnız Allahü teâlâ ve Onun sevdikleridir. Bu hal gönüllere öylesine işler ve dünya ile dünya işlerinin faniliği öyle derin bir şekilde idrak edilir ki, tavafı bitirenler Kâ'benin örtülerine tutunarak Allahü teâlâ karşısındaki acizlik, zayıflık ve zavallılıklarını düşünerek, içli gözyaşları döküp ağlayarak duâ ederler ve yalnız Ona sığınır.

Zengin olanın ömründe bir kere Kâ'be-i muazzamaya gitmesi farzdır. İkinci ve daha sonra yapılan haclar nafil olur. Hacı olmak için Kâ'be'nin binasına değil, arsasına gidilir. Başka yerlere giden hacı olmaz. Peygamberimiz hicretin onuncu yılında Kusva adındaki devesine binerek hacca gitti.

Haccın farz olduğu Kur'ân-ı kerîmde açıkça bildirilmektedir. Allahü teâlâ, Âli İmran sûresi 97. âyetinde meâlen, **(Azık ve binek bakımından, gücü yeten her kimsenin o Bey-**

ti "Kâ'beyi" hac etmesi, insanlar üzerine Allahü teâlânın hakkıdır, farzdır) buyuruyor. Sevgili Peygamberimiz de (**İslâm, beş esas üzerine bina edilmiştir**) hadîs-i şerîfinde, beş esastan birinin hac olduğunu bildirmiştir. Resûlullah efendimiz, (**Zengin olup da hac yapmayan, kendisi için hac yapmayı vasiyyet etmeyen ve kendisi için hac yapılmayan kimsenin, kıyâmet günü hiçbir ameli kabûl edilmez**) buyurmuştur ve yine (**Allahü teâlâ size haccı farz kıldı. Haccı yerine getirin, emre uyun**) buyurdu.

«Ömre», hac zamanı olan beş günden (Arefe ve Kurban Bayramının 4 gününden) başka, senenin her günü ihram ile tavaf ve sa'y yapmak ve saç kazımak veya kesmektir. Ömre, ömründe bir kere müekked sünnettir. Farz olan hacca, “Hacc-ı Ekber” veya “Haccetül-İslâm” Ömreye de, “Hacc-ı asgar” denir.

HAC ÇEŞİDLERİ

Üç çeşit hacı vardır:

1- Müfrid Hacı: İhrama girerken, yalnız hac yapmaya niyet eden kimsedir. Mekke'de oturanlar, yalnız müfrid hacı olur.

2- Kârin Hacı: Hac ile ömreye birlikte niyet eden kimse'dir. Önce ömre için tavaf ve sa'y edip, sonra ihramını çıkarmadan ve traş olmadan hac günlerinde hac için tekrar tavaf ve sa'y yapar. Kârin hac sevâbı diğer ikisinden fazladır.

3- Mûtemetti Hacı: Hac aylarında ömre yapmak için ihrama girip, tavaf ve sa'y yapıp ve tıraş olup ihrâmdan çıkar. Memleketine gitmeyerek o sene, terviye gününde veya daha önce hac için ihrama girerek müfrid hacı gibi hac yapan kimsedir. Yalnız tavaftan sonra da sa'y yapar. Temettü hac sevâbı, ifrad hacdan çoktur.

Hac ayları, Şevval, Zilkade ayları ile Zilhiccenin ilk on günüdür. Kârin ve mûtemetti hacıların şükür kurbanı kesmesi vâcib'tir. Mekke'liler kârin ve mûtemetti olamaz.

HACCIN ŞARTLARI

Haccın şartları, vücûb ve edâ şartları olmak üzere ikiye ayrılır.

Vücub Şartları:

- 1- Müslimân olmak,
- 2- Kâfir memleketinde olanın, haccın farz olduğunu işitmesi,
- 3- Akllı olmak,
- 4- Bulûğ çağına girmek,
- 5- Hür olup köle olmamak.
- 6- Geçim ihtiyacından fazla olarak hacca götürüp getirecek ve geride kalanlara yetecek kadar, halâl kazanılmış parası olmak. Buradaki ihtiyaç da zekâtta gibidir. İlmihâl kitâblarında geniş yazılmıştır.

7- Hac vakti gelmiş olmak. Hac vakti, arefe ve bayram günleri olmak üzere beş gündür. Yolda geçen zaman da düşünülerek, vücub şartları, bu zaman başında mevcut olan kimsenin ömründe bir kere hacca gitmesi farz olur.

8- Hacca gidemeyecek kadar, kör, hasta, çok ihtiyâr ve sakat olmamak.

Eda Şartları:

Bunlar da dörttür:

- 1- Hapsedilmiş veya hac etmekten men edilmiş olmamak.
- 2- Hac için gideceği yolda ve hac yerinde selâmet ve emniyet olmak.
- 3- Mekkeden üç gün üç gecelik uzak yerlerde bulunan kadının hacca gidebilmesi için kocasının veya nikâhı düşmeyen akrabasından harâm işlemeyen, akllı ve baliğ bir erkeğin beraber gitmesi ve kadının bunun yol parasını verecek kadar zengin olması da lâzımdır.

4- Kadın, iddet halinde olmamalıdır. Kocasından yeni ayrılmış veya kocasının ölmüş olması sebebiyle iddet halinde

olan kadın, ancak iddetinin sona ermesinden sonra hac edebilir.

Vücub şartları bulunmakla beraber, eda şartları da kendinde bulunan kimsenin o sene hacca gitmesi farz olur. O sene, hac yolunda ölürse, hac borcundan kurtulur.

Vücub şartları bulunup da, edâ şartından biri bulunmayan kimsenin hacca gitmesi farz olmaz ise de, bu acizlik ölünceye kadar devamlı ise yerine bir müslimânı vekil göndermesi veya öldükten sonra, yerine birinin gönderilmesi için vasiyyet etmesi lâzımdır. Bir kimse hayâtta iken ancak devamlı özürlü olduğu zaman başkası, bunun emri ve malı ile yerine hac yapabilir. Kendine hac farz olmayan kimse, nafile hac için özür olmadan vekil gönderilebilir. Vekilin ihrama girerken emreden kimse için kalb ile niyet etmesi şarttır.

Zekât ve hac farz olan kimse, önce hemen hacca gider. Hacdan arta kalandan zekâtını verir. Hacca gidemezse hepsinin zekâtını verir. Edâ şartlarını temin etmek lâzımdır. Yalnız, kadının hacca gitmesi için evlenmesi lâzım değildir. Hacca giden bir erkek ile muvakkat (geçici) nikâhlanması da uygundur.

HACCIN FARZLARI

Bu üçünden biri yapılmazsa hac sahih olmaz. Farzlar şunlardır

1- İhrâmıdır. İhrâm, niyyet ile birlikde zikrden [telbiye] ibâret olup, ba'zı şeyleri kendine yasak etmektir. Namazda iftitâh tekbîri gibidir. Alâmeti, peştamal gibi iki beyaz bez olup, biri belden aşağı sarılır, öteki, omuzlara sarılır.İple bağlanmaz, düğümlemez. İnsana sanki kefenlendiğini, mezara girdiğini ve bu dünyadan ayrıldığını hatırlatır.

Kadınların başını örtmesi lâzım olup, deriye değmemek üzere yüzlerini ve dikilmiş elbise, mest, çorap giymeleri, örtü altına zinet eşyası takmaları caizdir.

2- Arefe günü, Arafat'ın «Vâdi'yi Urene» denilen yerinden başka herhangi bir yerinde, öğle ve ikinci namazlarından sonra «Vakfe» ye durmak. Herkes, imâma karşı ayakta durup, ayakta duramazsa, oturup imâmın duâsını dinler. Sonra oturabilir, yatabilir.

3- Kâ'be-i muazzamayı **“Tavaf-ı ziyaret”** etmektir. Tavaf, Mescid-i Harâm içinde, Kâ'be-i muazzama etrafında dönmek demektir. Dördü farz, üçü vâcib, olmak üzere yedi kere dönülür.

HACCIN VÂCİBLERİ

Aşağıda sayacağımız hususlar, Hacc esnasında yapılması vâcib olan işlerdir:

1- "Safa" ve "Merve" arasında yedi defa sa'yetmek (gidip gelmek).

2- "Müzdelife"de vakfe yapmak, Kurban Bayramının ilk günü tanyeri ağarmasına kadar geceyi orada geçirmek, bir müddet dinlenmek,

3- "Minâ"da cemreleri (küçük taşları) atmak,

4- Baş tıraş etmek, yahut saçları kısaltmak. Kadınlar, saçlarının ucundan biraz keser ve saklarlar. İhramdan çıkmadan önce, bunların yapılması vâcibdir.

5- Mîkat'lar dışından gelen mü'minlerin "vedâ tavafını" yapmaları da vâcibdir. Hayız halindeki kadınlara bu tavaf vâcib değildir.

6- İhrama girmek farzdır, ancak, bu işin Mikat' larda hacca niyet edilerek yapılması vâcibdir.

7- "Kurban Kesme Cezâsı" ile cezâlanacak bir iş yapmamak da vâcibdir.

8- "Arafe Günü", zevalden gün batımına kadar, Arafat'ta beklemek ve güneş batmadan "Arafat Meydanı"ndan çıkmamak,

9- "Ziyaret Tavafı"nın farz olan "dört şartına", vâcib ola-

rak "üç şart" daha eklemek ve bu tavaftan sonra "Mina" da geceyi geçirmek,

10- "Ziyaret tavafı"nı, Kurban Bayramı'nın üç günü içinde yapmak,

11- Şeytân taşlamayı da Kurban Bayramı'nın üç günü içinde yapmak,

12- Tavafı, Hacer-i Esved'in bulunduğu köşeden başlatmak, Kâ'be'yi sola alarak yaya ve abdestli olarak yapmak,

13- Tavaflardan sonra, Harem-i Şerifte iki re'kât namaz kılmak,

14- "Kıran" ve "Temettü" haccı yapanlar tarafından, Kurban Bayramı'nın ilk üç günü, "Harem içinde" kurban kesmek vâcibdir.

HACCIN SÜNNETLERİ

Hacc'a niyet edileceği zaman boy abdesti almak, önceden tarif ettiğimiz biçimde ihram giyinmek, iki rek'at ihram namazı kılmak, ihrama girdikten sonra "telbiye" getirmek, "kudüm tavafı" yapmak, mümkün mertebe çok tavaf yapmak, "sa'y yaparken" (Safa ve Merve arasında gidip gelirken), iki yeşil işaret arasında erkeklerin koşmaları, (kadınlar koşmazlar), Zilhicce ayının 8. günü, Mina'ya çıkıp orada geceleme, "Arefe Günü", güneş doğduktan sonra Arafat'a çıkmak, Müzdelifeden Mina'ya güneş doğmadan önce dönmek, bayram günlerinin gecelerini Minada geçirmek, Müzdelifede geceleme, Minada üç yere taş atarken sıraları gözetmek, Arafat'ta içten duâ, niyaz ve istekte bulunarak göz yaşı dökmek, Kurban Bayramı günü, Minada ilk taş (cemre) atmayı, güneşin doğuşu ile zeval vakti arasında yapmak, diğer günlerdeki "taşlamaları" da zeval vakti ile gün batışı arasında yapmak, tavaflardan sonra "Zemzem Kuyusu"ndan su içmek, "Hacer-i Esved'i öpmek veya "istilâmda bulunmak" (selâmlamak).

HACDAN SONRA PEYGAMBERİMİZİ ZİYÂRET

Sevgili Peygamberimizi ziyarete giden mü'minler, en yüce peygambere, en yüce insana, ne yüce kahramana gitmek-te olduklarını asla hatırlarından çıkarmamalıdır.

Mü'minler, Nûrlar Beldesi Medine yolunda, mütemadiyen sevgili Peygamberimize sâlât ve selâm getirmeli, şehre girdiği andan itibaren Onun beldesine gelmenin bütün edeb ve huzûrunu duymalıdır.

"Mescid-i Nebvî"ye girmeden önce, mümkünse boy abdesti alınmalı. Sâlât ve selâm ile sağ ayakla mescide girilmesi ve o anda şöyle duâ etmelidir: "Allahım, Sevgili Peygamberimiz Hazret-i Muhammed'e ve Onun âline selâm olsun. Benim günâhlarımı bağışla, bana acı ve benden râzı ol!"

Sonra, Sevgili Peygamberimizin mukaddes kabrleri ile minberin bulunduğu yerler arasında iki rek'at namaz kılınır, Allahü teâlâyâ sığınılır ve duâ edilir.

Bundan sonra **“Mukaddes Kabrlere”** (Sevgili Peygamberimizin, Hazret-i Ebu Bekir'in ve Hazret-i Ömer' in yattıkları yerlere) yaklaşılr. Baş ucu hızasında, mübârek yüzüne karşı durulur ve hiçbir yere tutunmaksızın yavaş sesle önce Peygamberimize selâm verilir ve ona duâ edilir. Bu arada, istenen ve dostlarınca ısmarlanan diğer dualar da yapılır. Burada yapılacak duâların feyz ve bereketi başkadır.

Daha sonra, Sevgili Peygamberimizin, yanında yatmakla şereflenen iki yüce Sahabi'ye selâm verilir. Bunlar Peygamberimizin kayın pederleri, halifeleri, en yakın arkadaşları ve dostları olan Hazret-i Ebu Bekir ile Hazret-i Ömerdir. Bu yüce sahabilerin de "kabr-i şerifleri" ziyaret edilir. Onlar da tâzimle anılırlar. Hazret-i Ebu Bekir'in "Sıddıkiyyet", Hazret-i Ömer'in "Farukiyyet" vasıfları anılarak ve İslâm'a hizmetleri belirtilerek şanları yüceltilir. Allahü teâlânın her ikisinden râzı olduğu o yüce Sahâbîler hürmetine afvımız için duâ edilir. Bunları ziyaret ettikten sonra, Nûrlu Medine'de **“Cennet-ül Baki”**de bulunan bütün Eshâb-ı kirâmın mezarlarını ziyaret etmek, büyük feyizlere ve bereketlere vesile olur.

MENKIBE

Kabûl olan Hac

Abdullah bin Mübârek (736-796), bir sene hacca gitmişti. Hacdan sonra rüyada, meleklerin gökten indiklerini gördü. Rüyasını şöyle anlattı: Meleklerden biri, diğerine sordu:

-Bu sene kaç kişi Hacca geldi?

-Altıyüzbin kişi.

-Kaç kişinin hacı kabûl edildi?

-Hiçbirinin Hacı kabûl edilmedi. Abdullah bin Mübârek hazretleri bu cevabı işitince çok sıkıldı. Çok üzüldü.

-Çok zor iş. Altıyüzbin kul, ihtiyaç ve yalvarma ile dünyanın her tarafından Hacca geldiler. Çöller ve diğer zor şartlarda büyük sıkıntılara katlandılar. Bütün yaptıkları boşa gitti. Hiç birinin Hacı kabûl edilmedi, dedim. Sonra melek:

-Şamda Ali bin Muvaffak adında birisi vardır. O Hacca gelmedi. Ama, Hacı kabûl edildi. Altıyüzbin hacıyı Ona bağışladılar. Hepsinin Hacı kabûl edildi, dedi. Uyanınca, arkadaşlarımdan ayrıldım. Şam kafilisine katıldım. Şam'a gittim. Ali bin Muvaffakın evini araştırıp, buldum. Kapıyı çaldım. Bir kimse kapıya çıktı. Adını sordum.

-Ali bin Muvaffak, ya sizinki?

-Abdullah bin Mübârek, cevabını vermemle, feryat edip, kendinden geçti. Kendine gelince, gördüğüm rüyâyı kendisine anlattım.

-Hacının kabûl edildiğini ve kendi hacı ile beraber altıyüzbin kişinin haclarının da kabûl edildiğini haber vererek bana nasıl bir hayırlı amel işlediğini anlat, dedim.

-Ben ayakkabı tamircisiydim. Otuz seneden beri Hacca gitmek arzusundaydım. Bu işimden otuz senedir, üçyüz dirhem (1440 gr) gümüş biriktirdim. Bu sene Hacca gidecektim. Hanımım hamileydi. Komşunun evinden yemek kokusu burnuna geldi. Hanımım komşudan yemek istememi

söyledi. Komşuya gidip, hanımımın arzusunu söyledim. Komşum ağlayarak: "Ey Ali bin Muvaffak, bizim bu yememiz size halâl değildir. Çünkü üç gündür, çocuklarım bir şey yememişlerdir. Bütün Şam şehrinde hiçbir iş bulamadım. Kimse bana iş vermedi. Ölü bir hayvan gördüm. Zarûret miktarınca ondan bir parça kesip, getirdim. Ondandır çocuklara yemek pişiriyorum. Size halâl olmaz." dedi. Bunu duyunca, içime bir acı düştü. "Niçin Kâ'be'ye gideyim. Benim hakkım buradadır", dedim. Hac azığımı üçyüz dirhemi komşuma verdim. "Bunu al ve çoluk çocuğuna nafaka yap. Benim Hakkım da bu olsun" dedim. Abdullah bin Mübârek:

-Allahü teâlâ doğru rü'yâ gösterdi, dedi.

KURBAN KESMEK

Kurban, Allahü teâlâyâ yakın olmak, Onun rızasını elde etmek için kan akıtmaktır. Dînimizde kurban, koyun, keçi, sığır ve deveden birini Kurban Bayramı'nın ilk üç gününde kurban niyetiyle kesmek demektir. Kurban, "yakın olmak, yaklaşmak" mânâsındır.

Kurban kimlere vâcibtir?

Kurban, müslimânların zengin olanlarına emir edilen malî bir ibâdetidir. Yolcu olmayan (mukim olan) akllı ve bülûğ çağına giren (çocuk olmayan), hür ve müslimân erkek ve kadının ihtiyacından fazla nisap miktarı malı veya parası varsa Kurban Bayramı'nda kurban kesmeleri vâcib olur.

Ayrıca adakta (nezirde) bulunan kimseye de kurban kesmesi vâcibtir. Buna "Adak kurbanı" denir. Çocuk ni'metine karşılık, Allahü teâlâyâ şükür etmek niyetiyle hayvan kesmeye de "Akika" denir. Hac ibâdetinin vâciblerinden birini bilerek veya bilmeyerek, vaktinde ve yerinde yapmayan kimseye de Hacda, Mikat denilen yerleri geçerek, Mekke'ye ihramsız giren kimsenin de yaptığı bu kusurların karşılığı, cezâ olarak kurban kesmesi lâzım olur. Ayrıca Kurban ayında

bulunan hâcının da "Şükür kurbanı" kesmesi gerekir.

Peygamberimize Hicretin ikinci yılında kurban kesmesi emir olundu. Kevser sûresinde: **(O halde (bayram) namazını kıl ve kurban kes!)** buyuruldu. Hem kendisi için ve hem de ümmeti için kurban keserdi. Resûlullah Efendimiz kurban hakkında buyurdu ki:

(Hasislerin, cimrilerin en kötüsü, kurban kesmeyendir).

(Kurbanlarınızı büyük ve yağlı yapınız. Muhakkak ki, onlar sırat üzerinde sizin binekleriniz olacaktır.)

(İnsanın yediği her lokma kurban eti, ona Cennet'te iki hörgüçlü deve gibi büyük kuş olur.)

(Kurban edilen hayvanın üzerindeki kıllar sayısınca, sâhibine sevâb yazılır.)

(Adem oğlu için, Kurban Bayramı günü, Allah katında kurban kanı akıtmaktan daha sevgili bir şey yoktur)

(Muhakkak ki, kurbanından yere damlayan ilk kan damlası ile ömründe işlemiş olduğun her günâh bağışlanır. Muhakkak yarın kıyâmet günü, kestiğin bu kurbanın kanını ve etini getirip terazinin sevâplar kefesine koyarlar, yetmiş kat fazlasıyla.)

Bu müjdelere kurban kesen bütün müslimânlar ortakdır.

Kurban Olacak Hayvanlar

Kurban, koyun, keçi, sığır, deveden birinden olur. Horoz, tavuk gibi hayvanlardan kurban olmaz. Koyun ve keçiyi bir kişi kurban edebilir. Sığır ve deve, yedi kişiye kadar ortak olunup kesilebilir.

İki türlü kurban vardır

1- Zengin, Kameri takvimdeki Zilhicce ayının onuncu veya onbirinci yahut onikinci günü kesmesi vâcib (gerekli) olan kurban.

2- Adak kurbanı. Bunu da, Kurban Bayramı'nda kesmesi lâzımdır. Kurban demeden, sadece hayvan kesmeyi nezir

eden, adak yapan kimse istediği zaman kesebilir. Adak kurbanını adayanın kendisi ve bakmakla yükümlü olduğu kimseler yiyemez.

Kurbanı diri olarak veya parasını sadaka vermek câiz değildir. Kendisinin kesmesi veya vekil edeceği birinin kesmesi gerekmektedir. Bir gözü görmeyen total olup yürüyemeyen, dişlerinin yarısı yok olan, gözünün, kulağının veya kuyruğunun çoğu, ön veya arka bir ayağı kesilmiş olan, çok zayıf olan hayvan kurban olmaz. Boynuzu kırık, boynuzsuz, uyuz burulmuş olan hayvan kurban olabilir. Erkek ve dişi hayvandan da kurban kesilir.

Kurban Nasıl Kesilir?

Kesilecek yerde önce diz boyu çukur kazılır. Kurbanın gözleri tülbent ile bağlanır. Kibleye döndürülerek sol yanı üzerine yatırılır. Boğazı çukurun yanına getirilir İki ön bir arka ayağı uçlarından bağlanır. Üç defa bayram tekbiri okunur. Sonra **“Bismillahi Allahü ekber”** diyerek boğazından kesilir. Hayvanın boğazında yemek ve hava boruları ile iki yandaki birer kan damarı vardır. Bu dört borudan üçü bir anda kesilmelidir. Hayvanın çırpınması durmadan ensesi kesilmez, derisi yüzülmez.

Kurban etinden zengin fakir herkes yiyebilir. Kesilen kurbanın etini üçe taksim edip, birini fakirlere, birini eşe dosta, birini de evde bırakmak müstehaptır, sevâbı çoktur.

Kesilen kurbanın ve her hayvanın yedi yerini yemek dînimize göre harâmdır. Bunlar; akan kan, bevl (idrâr) âleti, hayâları (koç yumurtası diye satılmaktadır), bezleri (gudde), safra kesesi, dişi hayvanın önü ve bevl kesesi (mesane) dir.

MENKIBE

İlk Kurban

İbrahim aleyhisselâma bir gece rüyasında "Hak teâlâ sana oğlun İsmail'i kurban etmeni emrediyor" denildi. Uyan-
dığında çok korkmuştu. E'ûzü besmele çekerek abdest alıp
namaz kıldı ve tekrar yattı. Yine aynı rüyayı gördü.

İbrahim aleyhisselâm oğlunu kucağına alıp, hanımına de-
di ki:

-Ben yarın Rabbime ibâdet için evden çıkacağım. Oğlum
da benimle gelecek, güzelce yıka ve en güzel elbiselerini giy-
dir!

Annesi İsmail aleyhisselâmı hazırladı. İbrahim aleyhisse-
lâm ile oğlu evden çıkıp gidince şeytân yaşlı bir insan kılığın-
da hanımının yanına geldi:

-İbrahim'in, oğlunu nereye götürdüğünü biliyor musun?

-Allahü teâlâyâ ibâdet için götürdü.

-Hayır, onu boğazlayacak.

-Hiç baba evlâdını keser mi?

-Gördüğü bir asılsız rüya için kesecekmiş.

-Hayır!

Annenin yanından kovulan şeytân oradan ayrılıp İbrahim
aleyhisselâmın yanına geldi.

-Sen nasıl babasın ki, oğlunu boğazlamağa götürüyorsun?

-Ey bedbaht! Ey mel'un defol! Eğer benim yüzbin oğlum
olsa Allah için yine hepsini kurban ederim.

Baba tarafından terslenen şeytân İsmail aleyhisselâma
yanaştı:

-İsmail, baban seni kesecek!

-Hiç baba evlâdını keser mi?

-Ona Rabbinden ferman geldi.

-Eğer Rabbim için kurban olup, kabûl edilirse bu benim için en büyük şereftir.

İsmail aleyhisselâm, şeytânı kovdu ve arkasından da birkaç taş attı.

İbrahim aleyhisselâm Mina'ya gelince biraz oturdu. Oğlu orada oynarken, kendisi de ağlıyordu. Babasının ağladığını gören İsmail aleyhisselâm gelerek dizine oturdu:

-Babacığım sizi ağlamış görüyorum?

-Oğlum, Rabbim bana seni kurban etmemi emir buyurdu.

-Babacığım, emrolunduğun gibi yap! İnşâallah beni sabredenlerden bulursunuz.

İbrahim aleyhisselâm oğlunun bu haline sevinerek gözlelerinden öptü.

İbrahim aleyhisselâm oğlunun her iki elini ve ayaklarını bağladıktan sonra, yüzükoyun yatırdı ve besmele ile bıçağı boynuna vurdu. Bıçak kesmedi. Bir daha vurdu, yine kesmedi. Dönüp bıçağı taşa çaldı, taş yarıldı. O anda bıçak dile geldi:

-Ey Halîlullah! Boşuna uğraşıyorsun, kesmem. Çünkü Allahü teâlâ bana "Kesme" buyurdu.

İbrahim aleyhisselâm "Bu hareketimiz kabûl edilmedi mi?" diye korktuğu sırada. Bir nida geldi:

-"Ey İbrahim! Oğlunu kesmekten vazgeç ve onun yerine koçu kurban eyle!"

Hazret-i İbrahim, Cebrâil aleyhisselâmın bir koç indirdiğini gördü. Oğlu, İsmail aleyhisselâmı çözerak koçu kurban edip, Rabbine şükretti.

MENKİBE

Yaya kaldı

Büyük zatlardan birinin âdeti, bir koyunun değerini fakirlere sadaka vermektir.

- Madem ki, kurban bana vâcib değil, niçin bir hayvanın canına kıyayım, derdi.

Rüyada, kıyâmeti gördü. İnsanlar bineklerine binmiş, melekler onları Cennete götürüyor, kendisi ise yaya olarak gidiyordu. Sebebini sordu. "Bu binekler, dünyada kesilen kurbanlardır" dediler.

- Ben de kurban değerini sadaka verirdim, dedi. "Sen bilmez misin ki, kıymetini vermekle, kurban kesmek bir değildir, kurban kesmek lâzımdır." dediler. O büyük zat, yaşadıkça hep kurban kesti.

ADAK (Nezir)

Adak, bir isteğin yerine gelmesi veya bir korkunun giderilmesi arzusu ile Allahü teâlâyı ta'zim için mubah bir işi kendisine vazife kabûl etmektir. Adağa, nezir de denir. Adak edilen şeyin, farz veya vâcib olan bir ibâdete benzemesi ve başlı başına bir ibâdet olması icâb eder.

Adak bir ibâdetdir. Ancak, Allah için yapılır. Kul için yapılmaz. Câhil halk, ölümler için para, mum ve benzeri şeyler adarlar. Bu suretle büyük zatlara yaklaşmak, onlardan faydalanmak isterler. Bunlar, dînimizde uygun olmayan işlerdir. Kiliseye, ayazmaya, mezara, türbeye gidip Hazret-i İsa'dan, Meryem anadan, evliyâdan birşeyler istemek uygun değildir. Bunlar vesile edilerek, Allahın sevgili kulları olan evliyânın hatırı için Allahü teâlâdan istenir.

Evliyâdan olan bir zatı vesile ederek (araya koyarak) adak etmek isteyen kimse, "Yâ Rabbî! Hastamı iyi edersen, falan velinin türbesi yanındaki fakirlere şu parayı veya şu hayvanı vermediği, senin için adak ettim. Sadaka sevâbını da bu velinin rûhuna bağışladım" denir. Böyle adakları zenginler alamaz, yiyemez.

Adak iki çeşittir:

1- Şarta bağlı olmayan adak (mutlak adak): Adakta niyet-siz, düşünmeden söylemek; ciddi isteyerek söylemek gibidir.

Bir şeyi söylerken, kast etmese, söz arasında dilinden çıkmış ise de, yapılması şart olur. Allahü teâlâ için, bir gün oruc tutmak üzerime borç olsun diyeceğine, bir ay oruc tutmak diye ağzından çıksa bir ay tutması lâzım olur. Şarta bağlı olmayan adağı fakir de olsa hemen yapması lâzımdır.

2- Şarta bağlı olan adak:

Murat edilen şart hasıl olunca, adağın yerine getirilmesi lâzım olur.

SADAKA-I FITR (Fitre)

Dînimiz, cemiyet düzeninin sağlanması, insanların birbirini sevebilmesi ve yardımlaşmaları için zekât, sadaka vermeyi ve hediyeleşmeyi emretmektedir.

Farz olan zekâtı verdikten sonra, bedenın sıhhat ve afiyette, mal ve evlâdın da berekete, ahirette büyük sevâplara kavuşabilmek için sadaka vermelidir. Bilhassa mübârek günlerde ve Ramazan ayında verilmesi daha iyi olur.

Sadaka-ı fitr, ya'nî fitre, bazı âlimlere göre vâcib, bazılarına göre de farzdır. Hadîs-i şerifte buyuruldu ki:

(Oruc tutanın orucunu, boş ve fuhş sözlerden temizlemek için sadaka-ı fitr lâzım oldu.)

Fitre vermek her ne kadar belli bir nisâba mâlik olanlara vâcib ise de, durumu müsait olan fakirlerin de vermesi iyi olur. Çünkü fitre, oruc tutan kimsenin boş ve fuhş sözlerini temizler.

İhtiyacı olan eşyadan ve borçlarından fazla olarak, zekât nisâbı kadar malı, parası bulunan her hür müslimânın, Ramazan bayramının birinci günü sabahı fitre vermesi vâcibdir. Ramazan içinde, hatta Ramazandan önce de vermesinde mahzur yoktur. Bir kişinin fitresi, bir fakire veya birkaç fakire verilebildiği gibi, bir fakire birkaç kişinin fitresi de verilebilir.

Fitre nisâbına mâlik olana zengin denir. Bunun fitre ver-

mesi vâcib, zekât alması ise harâm olur. Bunun, çalışamıyan fakir akrabasına yardım etmesi vâcib olur.

Fitre olarak 1750 gram buğday ve buğday unu veya 3500 gram arpa veya bu miktar hurma veya kuru üzüm verilir. Bunların kendisi verilebildiği gibi, kıymeti altın veya gümüş olarak da verilebilir.

Devamlı bir özrü sebebiyle oruc tutamıyan kimsenin de tutamadığı orucular için fitre vermesi lâzımdır. Buna “fidye” denir.

ÇOK MÜHİM TENBÎH

Erkek olsun, kadın olsun, her insanın, her sözünde, her işinde, Allahü teâlânın emrlerine, ya’nî farzlara ve yasak ettiklerine [harâmlara] uyması lâzımdır. Bir farzın yapılmasına, bir harâmdan sakınmağa ehemmiyyet vermiyenin îmânı gider, kâfir olur. Kâfir olarak ölen kimse, kabrde azâb çeker. Âhıretde Cehenneme gider. Cehennemde sonsuz yanar. Afv edilmesine, Cehennemden çıkmasına imkân ve ihtimâl yoktur. Kâfir olmak çok kolaydır. Her sözde, her işde kâfir olmak ihtimâli çokdur. Küfrden kurtulmak da çok kolaydır. Küfrün sebebi bilinmese dahî, hergün bir kerre istigfâr etse, ya’nî (Estagfirullah) dese, muhakkak afv olur, ya’nî, (Yâ Rabbî! Bilerek veyâ bilmiyerek küfre sebep olan bir söz söyledim veyâ iş yaptım ise, nâdim oldum, pişmân oldum. Beni afv et) diyerek tevbe etse, Allahü teâlâyâ yalvarsa, muhakkak afv olur. Cehenneme gitmekden kurtulur. Cehennemde sonsuz yanmamak için, hergün muhakkak tevbe ve istigfâr etmelidir. Bu tevbeden dahâ mühim bir vazîfe yokdur. Kul hakkı bulunan günâhlara tevbe ederken, bu hakları ödemek ve terk edilmiş namazlara tevbe ederken, farzları kazâ etmek lâzımdır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

AHLÂKIMIZ NASIL OLMALIDIR?

İSLÂM AHLÂKI

İyi bir insan olmak iki şeye bağlıdır. Güzel huylara sâhib olmak ve kötü huylardan kaçınmak. Hakiki bir müslimân, güzel ahlâka sâhib olan ve kötü ahlâktan uzak duran insandır. Dünya ve âhîretin se'âdeti, güzel ahlâk ile süslenmeye bağlıdır. Güzel ahlâk, ilm ve edeb öğrenmekle, iyi insanlarla arkadaşlık etmekle elde edilir. Kötü ahlâk da, câhil kalma, edepsiz olmak ve kötü insanlarla arkadaşlık etmekten hasıl olur. Huyların bazısı, insanın yaratılışında bulunabildiği gibi, sonradan da elde edilebilir veya değiştirilebilir. Güzel huylara sâhib olmak için, ahlâk ilmini öğrenmeye ihtiyaç vardır.

Ahlâk ilmi, rûh sağlığı bilgisi demektir. Tıp ilminin, beden sağlığı bilgisi olmasına benzer. Çünkü kötü huylar, rûhun hastalıkları ve kötü işler de, bu hastalıkların alâmetleridir. Ahlâk ilmi çok şerefli, pek kıymetli, en lüzumlu bir ilmdir. Çünkü rûhun kötülükleri bu ilm ile temizlenebilir. Rûhun, iyi huylarla süslenmesi bununla mümkün olur. İnsan, ahlâk ilmi sayesinde güzel ahlâk sâhibi olur. Kirlenmiş, hasta rûhlar da, bu ilm yardımı ile temizlenir, iyi ahlâka kavuşur. İyi, temiz rûhlar da, bu ilm bereketi ile temizliğini artırır, yerleştirir.

İnsanlar iyiliğe, ahlâken yükselmeye elverişli olarak doğar. Nefsin kötü isteklerine uymak, güzel ahlâkı öğrenmek ve kötü arkadaşlarla düşüp kalkmak, sonradan kötü huyları meydana getirir. Hadîs-i şerifte, **(Herkes, müslimânlığa elverişli olarak dünyaya gelir. Bunları sonra anaları ba-**

baları yahudi, hıristiyan ve îmânsız yapar) buyruldu.

Kendi elinle bozuyorsun kendini!

Yoksa, Hâlık güzel yaratmıştı seni.

Herkesin huyu değişebilir. Hiçbir kimsenin huyu, yaratılıştaki gibi kalmaz. Huylar değişmeseydi, Peygamberlerin getirdikleri dinler boş, lüzumsuz olurdu. Âlimlerin sözbirliği ile koymuş oldukları terbiye ve cezâ usûlleri abes (gerek-siz, boş) olurdu. Bütün ilm adamları, çocuklarına ilm ve edeb öğretmiş ve terbiyenin fayda sağladığı her zaman görülmüştür. O halde, huyun değiştiği güneş gibi meydandadır. Şu kadar ki, bazı huylar iyice yerleşmiş, rûhun özelliği gibi olmuştur. Böyle huyları değiştirmek, yok etmek pek güç olur. Böyle kötü ahlâk; en çok, câhil ve kötü kimselerde bulunur. Bunu değiştirmek için ağır riyâzet ve çok mücahede lâzımdır. Nefsin isteklerini yapmamak için çalışmaya **“Riyâzet”** denir. Nefsin istemediği şeyleri yapmaya da **“Mücahede”** denir. Câhiller, akli noksan olanlar, huy değişmez diyerek, nefisle mücahede ve riyâzet etmiyorlar. Kötü huylarını temizlemiyorlar. Böyle kabûl edip de, herkes kendi hevesine bırakılırsa, suçlulara cezâ verilmezse, insanlık felâkete gider.

Bunun için, Allahü teâlâ kullarına acıyarak, onları terbiye etmek, iyi ve kötü huyları öğretmek için peygamberler gönderdi. Bu rehberlerin en yükseği olarak Sevgili Peygamberimiz Muhammed aleyhisselâmı seçti. Onun dîni ile, önce göndermiş olduğu bütün dinleri nesh etti, yürürlükten kaldırdı. Onun dîni, bütün dinlerin sonuncusu oldu. Böylece, iyiliklerin ve terbiye usûllerinin hepsi onun parlak dîninde yer almıştır. Akli olanlar, iyiyi kötüden ayırabilenler, bu din-den çıkarılmış olan ahlâk kitâblarını okumalı, öğrenmeli ve işlerini buna göre düzenlemelidir. İnsanın dünyada ve âhırette râhata ve huzûra, sonsuz se’âdete, kurtuluşa kavuşması ve böylece aile ve cemiyet hayâtının düzenine yardım etmiş olması lâzımdır. İnsanların birinci vazifesi de budur.

İslâm ahlâkı üçe ayrılır:

1- İnsanın yalnız iken, başkasını düşünmeden, işlerinin iyi veya kötü olduğunu anlatan ilmdir. Buna **“Ahlâk ilmi”** denir. İnsan yalnız olduğu zaman da, bu işlerini bildiği gibi yapar. Meselâ, yumuşak huylu, cömert, utangaç insan; yalnızken de, başkaları yanında da hep böyledir. Ahlâk ilmi, insanın böyle hiç değişmeyen iyi işlerini öğretir. Kötü huyları ve bunlardan kurtulmak çarelerini gösterir.

2- İnsanın, ev içinde, çocuk çocuğuna karşı hareketlerini inceler. Buna **“Ev idaresi âdabı”** denir.

3- İnsanın, cemiyet hayâtındaki vazifelerini, hareketlerini bildirir. Buna **“Sosyal terbiye”** denir.

I- GÜZEL AHLÂK

Güzel Ahlâk Nedir? Faydaları Nelerdir?

Güzel ahlâk, ilm ve edeb öğrenmekle, iyi insanlarla arkadaşlık etmekle elde edilen iyi huylardır. Dînimiz iyi huylar edinmemizi, kötü huylardan kaçınmamızı emretmektedir. Yüce Rabbimiz, sevgili Peygamberimizi överken, **(Gerçekte sen, büyük bir ahlâk üzere sin)** buyurmaktadır. İyi insan, güzel huylara sâhib olan kimse demektir. Güzel huy, iyi iş yapmaya sebep olur. Güzel ahlâk, rûhumuzun alışkanlık haline getirdiği iyi huylara denir.

İslâm âlimleri, güzel ahlâkı tarif ederken buyuruyorlar ki:

“Güzel ahlâk, güler yüzlülük, cömertlik ve kimseyi üzmemek demektir”.

“Güzel ahlâk, genişlikte ve darlıkta insanları râzı etmeye çalışmak demektir”.

“Güzel ahlâk, Allahtan râzı olmak demektir. Ya’nî hayrı ve şerri Allahtan bilmek, ni’metlere şükür, belâlara sabretmektir”.

“Güzel ahlâk, harâmlardan kaçıp halâli aramak, diğer insanlarla olduğu gibi aile fertleriyle de iyi geçinip onların ge-

çimlerini sağlamaktır”.

“Güzel ahlâkın en azı, güçlülere göğüs germek, yaptığı iyiliklerden karşılık beklememek, bütün insanlara karşı şefkatli olmaktır”.

“Güzel ahlâk, yaratamı düşünerek, yaratılanları hoş görmek, onların eziyetlerine sabretmektir”.

Bir müslimâna çatık kaşla bakmak harâmdır. Güler yüzlü olmayan kimse mü'min sıfatlı değildir. Müslimân, herkese karşı güler yüzlü, tatlı dilli olmalıdır.

Hadis-i şerifte, Allaha ve ahiret gününe îmân eden kimse-
nin, misafirine ve komşusuna ikram etmesi, ya hayır söyle-
mesi veya susması emredilmiştir.

Güzel ahlâklı olmanın, bazı âlâmetleri şunlardır: İnsaflı olmak, arkadaşlarının hatasını görmemek, hüsni zan etmek, kötü zandan kaçınmak, arkadaşlarının eziyetlerine göğüs germek, onlardan şikayetçi olmamak, hep kendi ayıp ve kusurlarını düşünmek, kendi nefsini kınamak, güler yüzlü olup, herkesle yumuşak konuşmaktır.

Güzel ahlâk sâhibi olan kimse, edeblidir, az konuşur, hatası azdır, kimseyi gybet etmez (çekiştirmez), Allah için sever, Allah için düşmanlık eder. Emaneti korur, komşu ve arkadaşını gözetir. Bütün iyi huyların başı ise hayâ (utanmak) tır.

Güzel ahlâk sâhibi olan bir kimsenin, kötü huylu bir hanımı vardı. Gayet iyi geçiniyorlardı. Kötü huylu hanımla nasıl iyi geçindiği sorulunca, iyi ahlâklı kimse şöyle cevap verdi: "İyilerle herkes geçinir. Marifet kötü ile geçinmektir. Onun kötü huyuna sabredemezsem, benim iyi huylu olduğum nereden belli olacaktır?"

Bir kimse, güzel ahlâka sâhib olmak için, önce kendi kötü huylarını teşhis etmelidir. Bunu ya kendi düşünerek, araştırarak bulur. Yahut bir âlimin, rehberin bildirmesi ile anlar. Mümin, müminin aynasıdır. İnsan kendi kusurlarını zor anlar. Güvendiği arkadaşına sorarak da, kusurlarını öğrenir.

Sadık olan dostu, onu tehlikelerden, korkulardan koruyan kimsedir.

Sevgili Peygamberimiz, güzel ahlâkı bildiren hadis-i şeriflerinde buyuruyor ki:

(Allahü teâlâ yanında kulların en sevgilisi, ahlâkça en güzel olanıdır.)

(Güzel ahlâk, büyük günâhları, suyun elbiseyi temizlemesi gibi temizler. Kötü ahlâk ise, sâlih amelleri, sirkenin balı bozduğu gibi bozar.)

(Güzel ahlâk, senden, kesilen akrabanı ziyaret etmek, sana vermeyene vermek, sana zulmedenin afv etmektir.)

(Kıyâmet günü mizanda (terazide) en ağır gelen şey, Allah korkusu ile güzel ahlâktır.)

(Allahın en sevdiği şey, güzel ahlâktır.)

(Müminlerin îmân yönünden en faziletlisi, en üstünü, ahlâkça en iyi olanıdır.)

(İnsanları memnun etmek için malınız kifayet etmez. Ancak güler yüz ve güzel ahlâkla onları memnun edebilirsiniz.)

(Şüphesiz güzel ahlâk, güneşin buzu erittiği gibi günâhları eritir.)

(Bir insan az ibadet etse de, güzel ahlâkı sayesinde yüksek dereceye kavuşur).

(Bir müslimân güzel ahlâkı sayesinde, gündüzleri oruc tutan, geceleri ibadet eden kimselerin derecesine kavuşur.)

(Yumuşak davran, sertlikten ve çirkin şeyden sakın! Yumuşaklık insanı süsler. Çirkinliği giderir.)

(Yumuşak davranmayan, hayır yapmamış olur.)

(İçinizden en sevdiğim kimse, huyu en güzel olanınızdır.)

(Kendisine yumuşaklık verilen kimseye, dünya ve ahiret iyilikleri verilmiştir.)

(Hayâ îmândandır. Îmânı olan Cennettir. Fuhs, kötü-

lûktür. Kötüler Cehennemdedir).

(Cehenneme girmesi harâm olan ve Cehennemin de onu yakması harâm olan kimseyi bildiriyorum. Dikkat ediniz! Bu kimse, insanlara kolaylık, yumuşaklık gösterendir.)

GÜZEL HUYLAR

Güzel ahlâk, insanın dünyada ve ahirette râhat ve huzûr içinde yaşamasını sağlar. İnsanın kurtuluşunu sağlayan iyi huyların sayısı çoktur. Bunların hepsinin esası ve özü, güzel huylu olmaktır. Bunları öğrenmek ve elde etmek her müslimâna farzdır. Allahü teâlânın emridir.

İnsanlarda bulunan bütün iyi huylar, dört esas iyi huydan doğar. Herkes bu dört iyi huyu ile öğünür. Hatta soyu ile, yakınları ile öğünen kimseler, onlarda bu huylar bulunduğu için öğünürler. Bu dört ana huydan meydana gelen iyi huylar, sayısız denecek kadar çoktur. Bu dört huy; **hikmet, şecâat, iffet** ve **adâlettir**. Her birisinden meydana gelen güzel huylar, «Ahlâk» kitâblarında geniş olarak anlatılmaktadır.

Hikmetten zekâ, çabuk kavrayışlılık, zihin açıklığı, dikkatli olmak, haddini aşmamak, çabuk hatırlamak gibi güzel huylar ve melekeler doğar.

Şecâattan; ağırbaşlı olmak, yiğitlik, dinde gayretli olmak, sıkıntılara katlanmak, yumuşak huylu olmak, vatanı ve dîni korumak için yapılan harplerde mukavemet göstermek, iyi işleri başarmak için çalışmaktan yılmamak, büyüklük göstermemek gibi güzel huylar doğar.

İffetten; kötü iş yapınca utanmak, acımak, iyilik etmek, iyi huylu olmaya çalışmak, münakaşa etmemek, nefsine hâkim olmak, sabr, kanaat, ağırbaşlı olmak, kusurlu ve gevşek olmaktan sakınmak, intizamlı yaşamak, herkesin hakkını gözetmek, cömertlik, kerem ve ihsan sâhibi olmak, kendinin muhtaç olduğu malı, muhtaç olan kimselere vermek, afv etmek, iyilik etmeyi sevmek, başkalarına yardımcı olmak, herkesle iyi geçinmek, başkasının kabahatlarını, kusurlarını gör-

memezlikten gelmek gibi güzel huylar doğar.

Adaletten de; arkadaşının râhatını istemek, din kardeşleriyle ülfet ve sevgi halinde bulunmak, sözünde durmak, herkesin sıkıntıdan kurtulmasına çalışmak, akrabayı-yakınları gözetmek, ziyaret ve yardım etmek, iyiliğe karşı iyilik etmek, alış-verişte hakkı gözetmek, yaptığı iyiliği başa kakmamak, arkadaşlarını sevip hediye vermek ve kendini onlara sevdirmek, Allahü teâlânın takdir ettiğine râzı olup, tevekkül etmek ve yoktan var eden ve her türlü ni'meti ihsân eden, görünür-görünmez kazalardan ve belâlardan koruyan Allahü teâlâyâ ibâdet etmek gibi güzel huylar doğar.

MENKIBE

İyilik Ederim

Sevgili Peygamberimizle, eshabı (arkadaşları) sohbet ediyorlardı. Eshâb-ı kiram merakla:

- Ya Resûlallah! Hazret-i Ali'yi niçin fazla seviyorsunuz? diye sordular.

Efendimiz tebessümle:

- **Biriniz Ali'yi çağırıp gelsin**, buyurdular. Sohbet devam ediyordu.

Bu sefer Resûlullah efendimiz buyurdular ki:

- **Ey Eshâbım!... Siz birisine iyilik etseniz o da size, kötülükle mukabele etse! Buna karşılık, ne yaparsınız?**

Dostları:

- Yine iyilik ederiz, yâ Resûlallah!... cevabını verdiler.

Resûl-i Ekrem Efendimiz buyurdular ki:

- **O kimse, bir kere daha kötülük ederse, ne yaparsınız?**

O zaman Eshâb-ı, başlarını aşağı indirdiler. Üçüncüden sonra, cevap veremediler.

Tam bu sırada, Hazret-i Ali geldi. Selâm, verdi. İki Cihan Güneşi olan Sevgili Peygamberimiz:

- Ya Ebâ Türab!.. Sen birisine iyilik etsen, O da sana kötülükle mukabele etse, nasıl karşılık verirsin? diye Ona da aynı suali yönelttiler.

Allahın Arslanı Hazret-i Ali, tereddütsüz:

- İyilik ederim... Cevabını verdi.

- Tekrar kötülük yapsa?

- Yine iyilik ederim, Yâ Resûlallah!

Efendimiz aynı soruyu, tam yedi defa tekrarladılar.

Sevgili damadı, hep aynı cevabı verdi. En sonunda da:

- Yorulmayınız, Efendimiz... O kimse bana ne kadar kötülük etse, ben ona o kadar iyilikle karşılık veririm.

Diye sözünü bitirdi.

Bunun üzerine Eshâb-ı kiram:

- Yâ Resûlallah!.. Hazret-i Ali'yi niçin, çok sevdiğinizi anladık. Bu sevgiye gerçekten lâyıktır, dediler.

Hep birlikte "Haydar-ı Kerrar"a (düşmana, tekrar tekrar saldıran; kötülüğe tekrar tekrar iyilik eden Arslan'a) ya'nî Hazret-i Aliye duâ ettiler.

Not:

Eshâb-ı kirâm "haşa" Hazret-i Ali'yi kışkandıkları için o suali sormadılar. Sadece o büyük kahramanın "derecesini" öğrenmek istiyorlardı.

Allaha tevekkül edenin yâveri Hakdır.

Na-şâd olan bu kalbim, birgün şâd olacaktır.

GÜZEL HUYLARDAN BA'ZILARI

1- ADÂLET

İyi huyların en üstünü, en şereflişi adalettir. Hattâ, adâlet-te bütün iyilikler toplanmış gibidir. Adâlet, huyları ve hareketleri dîne ve akla uygun olmak demektir. Görünüşü, içi gibi olmaktır. Herkesin yanında, yalnız iken bulunduğu gibi bulunmaktır. İki yüzlü olmamaktır. Adâletten ayrılmayan kimseye "Âdil" denir. Âdil kimse, insanların en iyisidir.

Adâlet, birlik, eşitlik demektir. İki şeyin, ya kendileri veya özellikleri eşit olur. Benzeyen yerlerinde birleşmişler demektir. Ölçme, tartma, karşılaştırma işlerinde eşitlik gibi kıymetlisi yoktur. İşte bunun için, iyiliklerin en üstünü adâlet olmuştur. Adâlet, orta yolu tutmak demektir. Orta yoldan ayrılan kimsede adâlet vardır, demek yanlış olur. Üç yerde adâletin bulunması lâzımdır:

1- Bir malı, bir ni'meti bölerken adâlet ile bölmek lâzımdır.

2- İnsanlarla yapılan muamelelerde, alış-verişte adâlet lâzımdır.

3- Cezâ vermekte adâlet lâzımdır. Bir kimse, birisine korku verse, saldırsa, öteki kimseye de öyle yapması lâzımdır. Fakat, bu karşılığı hükümet yapar. Böyle adâlet olunca, herkes korkusuz yaşar. Adâlet, korkusuzluk demektir.

İnsanlar, her işinde âdil davranabilmek için bir ölçüye muhtaçtır. Bu ölçü, akl ile bulunamaz. Allahü teâlâ kullarına acıyarak, memleketleri korumak için, bir ölçü âleti gönderdi. Bu ilâhî ölçü ile adâleti ölçmek, dağıtmak kolay oldu. Bu ölçü Peygamberlerin getirdikleri dinlerdir. Güzel dînimiz islâmiyyet, insanlar arasındaki adâleti sağlamak için lâzım olan kuralları açıkça bildirmektedir.

Bundan başka bir ölçü de, adâletten ayrılmayan hâkimlerdir. İnsanlar, bir hâkime de muhtaçtır. İnsanlar medeni yaratılmıştır. Ya'nî birbirleriyle karışmak, beraber yaşamak, yardımlaşmak zorundadırlar. Bunun için, insan yalnız yaşayamaz. İnsanlar bir araya gelince, açık gözler, başkasının hakkına saldırır. Zulm edenler olur. Çünkü, her nefis, istediğine kavuşmak ister. Tatlı olanı almaya uğraşır. Bu şeyleri isteyen birkaç kişi çekişmeye başlar. Bunları ayırmak için, kuvvetli bir hâkim lâzım olur.

Alış-verişte, herkes kendi yaptığını daha kıymetli sanır. Eşyanın değerlerini karşılıklı ölçen şey, altın ile gümüşdür. Ya'nî paradır. Eşyanın değerlerini, altın ve gümüşle, adâleti gözeterek ölçecek âdil bir hâkim lâzımdır. Sözü geçer olan bu hâkim de devlettir. Âdil bir devlet; zulmü, işkenceyi önler. Allahü teâlânın emrettiği adâleti sağlar. Eşyanın değerlerini, adâletle tesbit eder.

İnsanın önce kendine, hareketlerine, vücudunun organlarına adâlet yapması lâzımdır. Sâhib olduğu gücünü, kuvvetini, her organını niçin yaratıldı ise, o yolda kullanmalıdır. Dînimizin gösterdiği güzel ahlâktan sapmamalıdır. İnsanlara karşı güzel huylu olmalıdır. İkinci olarak, çoluk-çocuğuna, komşularına, arkadaşlarına adâlet yapması lâzımdır. Adlî makamlar ve hükümet adamları da millete adâletli davranmalıdır. Bunlar kimseye haksızlık etmemelidir. Hak sâhiblerinin hakkını korumalıdır.

Adâlet üç kısma ayrılır

1- Allahü teâlâyâ kulluk etmektir. Yarattıklarına sonsuz iyiliklerde bulunan Allahü teâlâyâ karşı ibadet etmek bir borçtur. Böyle bir yaratana, şükür etmek, elbette lâzımdır. Adâlet için, sâhibinin hakkını gözetmek icâbeder. Her insanın yaratana karşı borçlu olduğu bu kulluk hakkını ödemesi lâzımdır.

2- İnsanların hakkını gözetmektir. Ana-babaya itaat, âlimlere ve yaşlılara hürmet, emanete vefa göstermek, alış-

veriş haklarını yerine getirmek, söz verdiği şeyi yerine getirmek lâzımdır.

3- Geçmişlerin haklarını ödemektir. Bu da, onların borçlarını ödemek, vasiyyetlerini yerine getirmek, vakıflarını korumak, ölmüşlerin bıraktığı hayrat ve hasenâtı yaşatmakla olur.

Adâlet yapmamak, zulmdür. En büyük haksızlıktır. Zulm, adâletin sınırını aşmaktır. Başkasının hakkına saldırımdır. Zulm edenler, başkasının malına canına, namusuna zarar verir.

MENKİBE

Ağlayan Çocuk

Hazret-i Ömer'in Halifeliği (Devlet Başkanlığı) zamanıydı. Başkent Medine'ye yabancı bir kervan geldi. Develerini yıkıp, konakladılar... Halife her zaman olduğu gibi, gece şehri dolaşmaya çıktı. Yolda, Eshâbdan (Sevgili Peygamberimizin arkadaşlarından) Hazret-i Abdurrahman bin Avfa rastladı. Ona dedi ki:

- Ey Avf'ın oğlu! Gel, seninle bu gece misafirimiz olan kervanı bekleyelim. Onlar râhat uyusunlar. Çünkü yorgun-durlar. Canları ve malları herhangi bir zarara uğramasın!...

Hazret-i Ömer bu teklifte bulununca, Hazret-i Abdurrahman da seve seve kabûl etti. Birlikte kervanın etrafında göz-kulak olmaya başladılar. O sırada yakındaki bir evden çocuk ağlaması işitildi. Çocuğun sesi kesilmediği için, Halife evin kapısına gitti. İçeride bulunanlara, "Küçüğü susturmalarını rica" etti. Sonra dönüp geldi. Gece boyunca, çocuğun sesi işitildikçe, birkaç kere daha evin kapısına gitti. Çocuğun ihtiyacını gidermelerini söyledi. Fakat çocuğun ağlaması bir türlü dinmiyordu. Seher vakti olunca, Hazret-i Ömer son defa oraya gitti. Çocuğun annesine:

- Sen ne biçim anasın! Bütün gece evlâdını ağlattın. Belli

ki, açtı! diye çıkıştı. Kadıncağız cevap verdi:

- Halimi anlamadan niçin beni azarlıyorsun? Hazret-i Ömer, kendini tanıtmadan sordu:

- Haline ne olmuş?
- Çocuğu süttten kesmiştim.. .
- Sütün yoksa başka şeyler yedirseydin.
- Evde onun yiyeceğı bir şey yok ki, biz çok fakiriz...
- Çocuğun kaç yaşında?
- Daha yaşını doldurmadı.

İşte bu cevap üzerine Hazret-i Ömer öfkelen-di.

- Peki niçin bu kadar küçük bir yavruyu süttten kestir?

Kadıncağız içini çekti:

- Halifemiz Hazret-i Ömer'e Cenâb-ı Hak in-saflar versin. Çocuklar süttten kesilmeyince, bizim gibi bir fakire nafaka vermez. Fakirlik maaşı bağlamaz. Onun için yavrumu erken-den süttten kestim.

Bunun üzerine Halife ağlayarak mescide girdi. Gözyaşla-rı yüzünden namazı zorla kıldırdı. Selâm verdikten sonra ce-mâate döndü. Gene ağlayarak:

- Sizin Ömer'inize yazıklar olsun!. Sizin Ömer'inize ya-zıklar olsun!., diyerek kendini suçladı. Sonra bütün Medine halkına, tellallar (haberciler) çıkarttı. Onlar da bildirdiler ki:

- Hangi müslimânın oğlu veya kızı dünyaya gelirse, he-men Halifeye bildirsin. Beytûlmaldan (hazineden) nafaka (maaş) verilecektir. Hiç kimse nafaka yüzünden evladını vaktinden önce süttten kesmesin!..

O günden sonra artık Medinede, açlık sebebiyle ağlayan çocuk sesi işitilmedi.

Bu hadiseden epeyce zaman sonra Medinede kıtlık baş gösterdi. Hazret-i Ömer, hemen bir deve kestirdi ve «Etini fakirlere dağıtın!» diye emretti. Görevli, etlerin güzel bir parçasını da Hazret-i Ömer'e ayırdı. Yemek zamanı olunca,

iyice pişirip Halifenin önüne getirdi. Hazret-i Ömer hayretle sordu:

- Bu yemek neredendir?

- Efendim, kesilmesini emir buyurduğunuz deveden size düşen paydır...

Hazret-i Peygamberin Sevgilisi "Koca Ömer" in rengi değişti:

- Devenin iyi yerlerini kendisi yiyip, artanı fakirlere vermek çok kötü bir şeydir, dedi. Hemen bu yemeği kaldır ve çoluk çocuk sâhibi, fakir bir aileye götür.

Az sonra önüne gelen "kuru arpa ekmeği ile zeytinyağını **“Bismillahirrahmanirrahim”** diyerek afiyetle ve gönül râhatlığıyla yedi.

İşte bu yüzden bütün âlimler fikir birliği etmişlerdir ki:

“Hazret-i Ömerin adâleti, kendinden önce ve sonrakilerden daha büyüktür.”

MENKIBE

Adâleti Seviyordu

Endülüs Emevi hükümdarlarından İkinci Hakem, adaleti seven bir hükümdardı. Adaleti sevmekle ve yerine getirmekle ondan geri kalmayan bir kadısı da vardı. Bunun adı, Kadı Beşirdi.

Hükümdar, bahçesine büyük bir köşk yaptırmak istedi. Fakat arsası yetmiyor, fakir bir kadına ait bir tarlayı da almak gerekiyordu. Kadın tarlasını vermemek istedi. Fakat zorla alıp, köşkü onun tarlasına uzattılar. Köşk bitmişti. Kadın, Kadı Beşir'e gitti. Durumu bildirip şikâyetle bulundu. Kadı, kadına:

- Hiç meraklanma, ben bunu düzeltirim, dedi.

Kadı Beşir, bir eşek alıp üzerine boş bir torba koyarak yeni köşkün önüne gitti. Hakem pencerede oturuyordu. Kadı:

- Ey hükümdarım, diye seslendi, bu torbayı şuradan toprakla doldurur musun?

Hakem, Kadı'nın gizli bir gayesi olduğunu anlıyarak aşağıya indi, torbayı toprakla doldurdu. Kadı:

- Hele şu torbayı kaldır da eşeğe yükleyelim.

Hükümdar uzun uzun zorlandı, torbayı kaldıramadı. Bunun üzerine Kadı şöyle dedi:

- Ey hükümdar, bu torbadaki toprak, fakir kadından zorla aldığın şu tarlanın ancak çok küçük bir bölümüdür. Sen bunu kaldıramıyorsun! Peki, yarın âhirette, o koskoca tarlanın yükünü ve günâhını nasıl kaldıracaksın?

Bundan sonra tarla, köşkle beraber kadına verildi.

MENKİBE

Adâlete Bakınız!

İslâm dîni, baştan başa ahlâk ve fazilettir. İslâm dîninin dostlara ve düşmanlara karşı yapılmasını emrettiği iyilik, adâlet, cömertlik, aklları şaşırtacak derecede yüksektir. Onüç asırlık hadiseler, bunu düşmanlara da, pek iyi göstermiştir. Sayılamayacak kadar çok vesikalardan birisi şöyledir

Bursa müzesi arşivinde, ikiyüz sene öncesine ait bir mahkeme kaydında, diyor ki: " Altıparmakdaki yahudi mahallesi yanında bir arsaya müslimânlar cami yapıyor. Yahudiler, arsa bizimdir, yapamazsınız dediklerinde, iş mahkemeye düşüyor. Arsanın yahudilere ait olduğu anlaşılarak, mahkeme caminin yıkılmasına, Arsanın yahudilere verilmesine karar veriyor ve hüküm yerine getiriliyor. Adaletle bakınız!"

Kişi noksânını bilmek gibi, irfân olmaz!

MENKİBE

Düşmanımı Bile Afv etti

Hazret-i Ömer devrinde müslimânlar, İran içlerine kadar islâmiyeti yaydılar.

O sırada Tüster şehri, müslimân Mücahidlere teslim olmamak için çok direndi.

Fakat sonunda meşhur kumandanları Hürmüzan, herşeyin bitmek üzere olduğunu farketti

İslâm Başkumandanına bir teklifte bulundu.

- Eğer beni "Sağ olarak" Halifenizin huzûruna götürürseniz, şehri teslim ederim! dedi. Teklifi kabûl edildi.

Tüster şehri teslim alındı.

Hürmüzan da, ganîmetlerle (savaş kazançlarıyla) birlikte; Halife'ye yollandı. Onu ve ganîmetleri götüren, Hazret-i Enes bin Malik ve bir arkadaşıydı.

Medineye giderken, Hürmüzan'a en süslü ve yaldızlı elbiseleri giydirdiler. Sokaklardan geçirilirken müslimânlar hem şükrediyor, hem de ibret alıyorlardı.

Nihayet Hazret-i Ömer'in huzûruna vardılar.

Enes bin Mâlik hazretleri, kısaca vaziyeti arzetti. Ganîmetleri takdim etti (sundu).

Halife komutana:

- Konuş bakalım... Bize ne söyleyeceksin? dedi. Hürmüzan:

- Ölecek miyim, kalacak mıyım? diye mırıldandı. Orada-kiler hayretle "ne demek istiyorsun?.." gibilerden, yüzüne bakınca:

- Çünkü öleceksem başka, kalacaksam başka türlü konuşacağım, dedi.

O zaman Hazret-i Ömer:

- Konuş sana zarar gelmez, buyurdu. Tüster şehrinin

mağrur kumandanı ferahladı ve şunları söyledi:

- Ey büyük halife! Cenab-ı Hak, siz Araplar ile biz İranlı'ları, serbest bıraktığı günlerde, bizler bazılarını "köle" olarak kullanıyorduk. Sizleri öldürüyor ve mallarınızı zorla elinizden alıyorduk...

Ne zaman ki Yüce Allah size, "Peygamber Muhammed aleyhisselâmi" yolladı. Sizinle beraber oldu; işte o zaman bizim üstünlüğümüz sona erdi.

Bu sözleri duyan Halife, biraz düşündü. Sonra arkadaşına danıştı.

- Onu ne yapalım?.. Ne tavsiye edersin? Hazreti Enes cevap verdi:

- Ey Mü'minlerin Emiri! ..

Onu öldürmenizi tavsiye etmem. Çünkü arkasında, büyük bir düşman kalabalığı bıraktı. Belki galeyana gelirler de, tekrar müslimânlara saldırırlar.

Hazret-i Ömer kızdı.

- Fakat onlar Resûlullah'ın en kıymetli arkadaşlarını (Eshabını) şehîd ettiler. Ben de Onu sağ bırakmaktan utanıyorum! diye söylendi.

O zaman Hazret-i Enes, şunları ilâve etti:

- Fakat Yâ Ömer! Onu öldürmemen gerekir. Çünkü "konuş! sana zarar gelmez.." dediydin..

Halife daha da hiddetlendi.

- Sana herhalde bir şeyler verdi ki, böyle konuşuyorsun! diye çıkıştı. Sonra da:

- O adamın sana bir şey vermediğine dair, şahit isterim. Yoksa ondan önce, gerekeni sana yapacağım, dedi.

Hazret-i Ömer'in şakası olmadığını bilen Hazret-i Enes, çıkıp şahit aradı. Yolda rastladığı Zübeyr bin Avvam hazretleri kendisini dinledi. Sonra da Halifeye gelip, şahitlik etti. Hazreti Zübeyr Sevgili Peygamberimizin halasının oğlu ve

"Cennetle müjdelenmiş on büyük müslimândan" biri idi. Onun şahitliği sayesinde Hürmüzan'ın hayâtı kurtuldu.

Bir müddet sonra O da müslimân oldu. Bunun üzerine Hazret-i Ömer, eski "Can düşmanına" bile maaş bağladı. Çünkü "İslâm Adaleti" bunu gerektiriyordu.

İNSANLARLA İYİ GEÇİNMEK

Allahü teâlânın emirlerini yapmak ve yasaklarından kaçmak icâp ettiği gibi, insanların haklarını ödemek ve onlarla iyi geçinmek de icâp eder. Peygamber efendimiz bir hadîs-i şerîfnde şöyle buyurdu: **(İslâmiyyet, Allahü teâlânın emirlerini büyük bilmek ve onun yarattıklarına acımadır)**. Hadîs-i şerîf, Allah hakkını ve kul hakkını yerine getirmek icâp ettiğini göstermektedir. Bu iki haktan, yalnız birini gözetmek kusur olur. İnsanlarla iyi geçinmek vâcibtir. Allahü teâlânın emridir. İnsanlara karşı güzel ahlâklı olmak, iyilik ve adâlet üzere olup, hep kendini düşünmemek lâzımdır.

Peygamber efendimize güzel ahlâk sorulduğunda buyurdu ki: **(Sana vermeyene vermen, sana gelmiyene gitmen ve sana zulmedenin afv etmendir)**.

İslâm âlimlerinden Muhammed bin Hanefiyye şöyle bildirdi: «İnsanlarla iyi geçinmiyen akllı değildir».

Sevgili Peygamberimiz buyuruyor ki, **(Bir müslimâna ikram eden, Allahü teâlâyâ ikram etmiş gibidir)**.

İslâm âlimlerinden Yusuf bin Esbata sordular:

-Tevâzu göstermenin, alçak gönüllü davranmanın gayesi nedir?

-Evden çıktığında, rastladığın herkesin kendinden iyi olduğunu görmendir.

Din kardeşine güler yüzlü, tatlı sözlü, açık elli, sabırlı, kibirsiz muamele etmelidir. Her özrünü kabûl etmelidir.

Evliyânın büyüklerinden Hasan-ı Basrî hazretleri buyurdu ki: «Rastladığın kimse yaşça senden büyükse, de ki: (Bu

zât benden büyük olduğu için, dîne daha çok hizmet etmiştir). Eğer yaşça senden küçüğe rastlarsan; (Bu daha küçük, ben bundan çok günâh işledim, O halde bu, benden iyidir.) demelisin. Akranına rastlarsan, (Ben kendi kabahatlerimi biliyorum. Bununkini bilmiyorum. O halde bu, benden iyidir.) şeklinde düşünmelisin!»

Sevgili Peygamberimiz buyurdu ki:

(Müslimân yaşlılara hürmet ve ikram, Allahü teâlâyâ saygıdandır.)

(Büyüklerimizi saymayan, küçüklerimize acımayan bizden değildir).

DOĞRULUK

Bütün iş ve davranışlarda dînimizin emirlerine uymakla hâsıl olan güzel ahlâktan biri de doğruluktur. Doğruluk, insanların söz, iş ve davranışlarda dürüst olmasıdır. Özü ve sözü doğru olan insanlar, güvenilir ve sevilen kimselerdir. İnsan niyetinde, ibâdetlerinde, iş ve davranışlarında doğru olmalı ve bundan hiç ayrılmamalıdır.

Doğruluk, dînimizin emrettiği ve her müslimânda bulunmasını istediği güzel huylardandır. Sevgili Peygamberimiz doğru olan kimselerin dünyada ve âhirette kurtuluşa ereceklerini bildirmiştir. Birgün, Eshâb-ı kirâmdan biri Peygamber Efendimize: (Yâ Resûlallah, bana İslâma dair bir söz söyleyin ki, o hususta sizden başka hiçbir kimseden sormaya ihtiyacım kalmasın!) deyince; sevgili Peygamberimiz şöyle buyurdu: **(Allaha inandım de, sonra dosdoğru ol!)**. Bir hadîs-i şerifte de şöyle buyruldu: **(Doğruluk iyiliğe götürür, iyilik de Cennete götürür. Kişi doğru söyleye söyleye Allah katında Sıddîklar (doğrular) derecesine kavuşur).**

Doğruluğun aksi yalancılıktır. Olgun ve tam bir müslimân, yalandan uzak olup, doğruluk ile ahlâklanması lâzımdır.

Doğruluk ile ahlâklanmak için şu hususlara dikkat etmelidir:

- 1- Doğru ve sağlam bir niyete sâhib olmalıdır.
- 2- Doğru sözlü olmalıdır.
- 3- Dîne ait bütün işlerde doğru olmak lâzımdır.
- 4- Verdiği sözde durmalıdır.
- 5- Her işinde doğru olmalıdır. Doğru insanların bulunduğu cemiyet, düzenli ve huzûrlu olur. Böyle bir toplumda kötülükler azalır, insanlar râhat ve mutlu olur.

MENKIBE

Yalan Söylemeyen Çocuk

Seyyid Abdülkadir Geylânî hazretleri küçük yaşta iken, bir arefe günü çift sürmek için tarlaya gitti. Bir öküzün kuyruğuna tutunup ardından giderek oynuyordu. O anda bir ses işitti:

“Ey Abdülkâdir! Sen bunun için yaratılmadın ve bunlarla emir olunmadın”.

Bu ses, Abdülkâdir Geylânî hazretlerini korkuttu. Eve gelince dama çıktı. Hacıları gördü. Arafat'ta vakfeye durmuşlardı.

- Anneciğim! Bana izin ver de Bağdat'a gidip, ilm öğrenelim. Sâlihleri, evliyâyı ziyaret edeyim.

Annesi de dedi ki:

- Ey benim gözümün nûru ve gönlümün tâcı evladım, Abdülkadir'im! Senin ayrılığına dayanamam. Sensiz ben ne yaparım? Bu bakımdan müsâade edemiyorum.

Abdulkadir-i Geylânî Hazretleri, tarlada olan bitenleri anlattı. Annesi ağladı. Kalkıp babasından miras kalan 80 altını alıp, kırkını kardeşine ayırdı. Kırkını da bir keseye koydu ve keseyi elbisesinin koltuğuna dikti. Sonra oğlunun gözlerinin içine bakarak dedi ki:

- Ey benim gözümün nuru ve gönlümün tacı evlâdım, Abdülkâdir'im! Hak teâlânın rızâsı için olmasaydı katiyyen bı-

rakmazdım. Huzûr ve emniyet içinde sefere çık! Yolun açık olsun! Seninle belki ebedi olarak ayrılıyoruz. Sana son olarak nasîhatim şudur ki: "Eğer beni memnun etmek istiyorsan, hiçbir zaman yalan söyleme, doğruluktan asla ayrılma! Allahü teâlâ her zaman ve her yerde doğrularla beraberdir".

Abdülkâdir-i Geylânî hazretleri annesine söz verdi ve ağlayarak elini öptü. Bağdat'a gitmek üzere bulunan bir kervana rastgeldi ve aralarına katıldı. Hemadan'ı geçmişlerdi. Bir müddet yol aldılar. Arz-ı Tetrenk denilen mahalleye geldiklerinde kervanda bir bağırıp, çağırma koptu. Önlerine aniden bir sürü eşkiya çıkıp kervana saldırdılar. Bir anda sandıklar yere yıkıldı. Eşyalar yağma edilmeğe başladı. Eşkîyalar, kervandakilere birer birer sual edip üzerlerinde her ne buldularsa aldılar. Sıra Seyyid Abdülkâdir-i Geylânî hazretlerine geldi. Eşkîyalardan biri latife olsun diye bunu önüne çekip sordu:

- Fakir çocuk, söyle bakalım senin neyin var?

- Üzerimde yalnız 40 altınım var.

Eşkiya inanmamıştı. Bırakıp gitti. İkinci bir harâmı sual edip, o da aynı cevabı alınca, vaziyeti reislerine bildirdiler. "Bu çocuk 40 altınım var" diyor dediler. Bu defa da reisleri sordu:

- Senin üzerinde ne var?

- Hırkamda dikili 40 altınım var. Reisleri adamlarına dönerek dedi ki:

- Açın bakın, bakalım!

Adamları üstünü aradılar, içinde 40 altın bulunan keseyi bulup reislerine verdiler. Eşkiya reisi hayretle sordu:

- Peki evlâd, sen neden üzerinde altın olduğunu söyledin?

Abdülkâdir-i Geylânî hazretleri dedi ki:

- Ben evden ayrılırken anneme asla yalan söylemeyeceğim söz vermiştim, 40 altın için sözümü bozar mıyım?

Bu sözleri duyup hakikate şahit olan eşkiya başının göz-

leri yaşardı. Abdülkâdir-i Geylânî hazretlerinin hakikat dolu gözlerine bakıp, onunla kendi yaşını ölçtü. Kendisinin bu yaşa kadar nice hıyanet ve zulmler işlediğini, birgün Hakka yönelmediğini acı acı düşündü ve o güne kadar yaptıklarından pişman olup, ellerini başına vurarak şöyle haykırdı:

-Eyvah! Biz de Allahü teâlâyâ söz vermiştik. Bunca zamandır şeytâna uyup ahdimizi bozduk. Fenalık yaptık. Yarın Hak huzûrunda acaba bizim halimiz ne olacak?

Sonra arkadaşlarına dönerek dedi ki:

-Ey arkadaşlarım! Bana bakınız, beni dinleyiniz! Ben, bunca senedir Hak teâlâyâ karşı olan ahdimi bozdum. Ona isyan ettim, içimden gelen bir pişmanlıkla bütün günâhlarımı tevbe ile Rabbimin yoluna iltica ediyorum. Bundan böyle inşaallah, Hak teâlânın râzı ve hoşnut olmadığı bir şeyi yapmıyacağım.

Reislerine pek ziyade bağlı olan eşkıyalar hep bir ağızdan dediler ki:

-Efendimiz, reisimiz! Biz de sizden ayrılmayız. Eşkîyalıkta reisimizdin, hidâyette de reisimiz ol!

Bunun üzerine kervan ehlerinden ne alınmışsa sâhiblerine iâde edildi. Bir sürü eşkıya Seyyid Abdülkâdir-i Geylânî hazretlerinin önünde tevbe etti. Kendisi tekrar yoluna devam ederek Bağdat'a vardı.

MENKIBE

Dirilen Şehîd

Sevgili Peygamberimiz "şehîdliğin" üstünlüklerini anlatıyorlardı. Buyurdular ki:

(Kıyâmet gününde şehîdler, "Mahşer Yerine" gelirken; orada bulunan Peygamberler ayağa kalkarlar.. Onlar; çocukları, akraba ve dostlarından 70.000 kişiye şefaât ederler (Cehennemden kurtarırlar)....)

Bu sözleri işiten "Nevfel" isimindeki sahabe, iki oğlu ile

hanımını oraya getirdi.

- Yâ Resûlallah! Bir duâ etmek istiyorum. Siz de "amin" der misiniz? diye sordu.

Peygamber Efendimiz kabûl ettiler. Bunun üzerine Nevfel:

- Yâ Rabbî, Nevfel kulunu, “şehîd çocuklarını yetîm, hanımını dul” eyle!.. duâsında bulundu.

Hazret-i Ali'nin bildirdiğine göre; ilk Gazâda (savaşda) Nevfel, gerçekten şehîd oldu...

Gazadan sonra Allahın Resûlü ve arkadaşları Medine'ye dönüyorlardı.

Kadınlar, çocuklar ve ihtiyârlar, karşılamaya çıktılar. Hepsi sevinç içindeydiler.

Nevfel'in hanımı, çocukları ve ihtiyâr annesi karşılayıcılar arasındaydı.

- Gazânız mübârek olsun Yâ Resûlallah Nevfel'in hali nice dir?... diye sordular.

Merhametli "Efendimizin" gözleri nemlendi. Şehîdlik haberini vermeğe mübârek kalbleri dayanamadı. Elleriyle arka tarafı işaret buyurup, geçtiler..

Arkadan Hazret-i Ali geliyordu. Nevfel'in yakınları, Ona sordular... "Allahın Arslanı" yanında yürüyen Hazret-i Ammar'a:

- Şehîdlik haberini ben de veremiyeceğim. Yürü gidelim dedi.

Eliyle arka tarafı işaret etti.

Sonra Hazret-i Ömer geliyordu. "Büyük" Ömer de, aynı şekilde hareket etmek zorunda kaldı...

Daha sonraki Hazret-i Osman da başka türlü yapamadı. Eliyle, arka tarafı işaret edip, geçti...

En sonra gelen Ebu Bekir hazretleriydi. Yanında "Muaz bin Cebel" bulunuyordu. Geride Hazreti Zübeyr' den başka

kimse kalmamıştı.

Nevfel'in yakınları son ümitle, Sevgili Peygamberimizin en aziz arkadaşına yaklaştılar. Aynı şeyleri sordular.

Hazret-i Ebu Bekir kendi kendine düşündü:

"- Yâ Rabbim... Ne kadar zor durumdayım. Eğer doğru söylersem, mahzun kalbleri, daha fazla üzmüş olacağım. Bunu yapmaktan, Sevgili Peygamberimiz bile çekindiler... Ona nasıl, aykırı davranabilirim. Fakat yalan da söyleyemem, çünkü yalan söyler isem din yıkılır.

Sen bana öyle bir şey ilham et ki, bu gariblerin yüreği, daha fazla yanmasın Allahım"...

Peygamber Efendimizin doğru sözlü dostu "Sıddîk," bütün kalbiyle,

- Yâ Allah..! Ya Nevfel...! diye "Ah" çekerek inledi.

İşte o sırada, yaydan fırlamış ok gibi "bir atlı" yıldırım hızıyla yanlarına yetişti.

- Buyur Yâ "Sıddîk"... Beni mi çağırdın. Ey Allah Resulünün sevgilisi? diye sordu. Bu atlı Nevfelden başkası değildi.

Bütün Eshâb-ı kirâm, hayrette kaldılar.

Sonra Cebraîl aleyhisselâm. Peygamber Efendimize gelecek şunları söyledi.

- Yâ Resûlallah... Hak teâlânın selamı var...

(Eğer "Peygamberin Mağara Arkadaşı" Sıddîk, bir kere daha "ALLAH" deseydi; "Yüceliğim" hakkı için, bütün şehîdleri diriltirdim. Çünkü, Ebu Bekir adlı kulum; câhiliye devrinde "İslâmiyyetten önce bile, hiç yalan söylememiştir" buyurdu.

Ebu Bekir'in yalancı çıkarılmaması için, Nevfel'i Cenâb-ı Hak diriltti. Nevfel bundan sonra, nice yıllar daha yaşadı.

Nihayet duâsı kabûl olundu. "Yemâme" cenginde yine şehîdlik şerbetini içti.

4- SÖZÜNDE DURMAK

Herhangi bir konuda verilen sözün yerine getirilmesi güzel bir huydur. Sözünde durmak, insanın şerefini artıran iyi alışkanlıkların en başında gelmektedir. Sözünde durmamak, çok çirkin bir harekettir. Müslimânlara yakışmayan en kötü bir davranıştır. Verilen sözde durulmaması, Allahü teâlânın ve kullarının hakkını çiğnemek olur. İnsanlar arasındaki davranışlarda, alış-veriş ve sözleşmelerde sözünde durmak, Allahü teâlânın emridir. Kur'ân-ı kerîmde **(Verdiğiniz sözleri yerine getiriniz! Çünkü verdiğiniz sözlerden sorumlusunuz!)** buyruldu. Nitekim Sevgili Peygamberimiz de **(Söz vermek borç gibidir.)** buyurdu.

Peygamberlerden İsmail aleyhisselâm, birisine bir yerde buluşmak için söz vermişti. Söz verdiği yere gidip üç gün bekledi. O şahıs hiç gelmedi. Buna rağmen yerinden ayrılmamıştı. Allahü teâlâ, Kur'ân-ı kerîmde Meryem sûresindeki bir âyette Onu överek: **(O va'dinde, sözünde sâdıktı)** buyurdu.

Sözünde durmak büyük bir fazilettir. İnsanın şerefini, üstünlüğünü arttırır. Verilen sözden dönmek ise büyük bir günâh ve münafıklık alametidir. Sevgili Peygamberimiz buyuruyor ki, **(Münafıklık alameti üçtür: Konuştuğu zaman yalan söyler, söz verdiğinde sözünde durmaz. Kendisine bir şey emanet edildiğinde hıyanet eder.)**

Müslimân verdiği sözleri, yaptığı anlaşmaları yerine getirmelidir. Yapamayacağı şeyleri söz vermemelidir. Bunun için Peygamber efendimizin şu tavsiyesini hiç unutmamalıyız.:

(Din kardeşinle münakaşa yapma. Ona söz verip de, sözünden dönme!)

MENKİBE

Söz Vermişti

Abdullah bin Mübarek hazretleri anlatır:

Bir ateşperest ile çalışıyorduk. Namaz vakti gelince dedim ki:

- Namaz kılarken, bana ilişmiyeceğine dair söz verir misin?

- Veririm.

Bunun üzerine namaz vaktinde râhatça bir namaz kıldım. Sonra ateşperest olan o şahsın ibâdet zamanı gelmişti.

- Şimdi sıra bende, ben ibâdet ederken, bana ilişmiyeceğine söz ver bakalım.

- Olur sana ilişmem... Râhatça ibâdetini yapabilirsin.

Fakat ateşperest güneşe tapmak üzere secdeye varınca, hemen üzerine atıldım. Sözümde durmadım. Şöyle bir ses duydum. **(Söz verdiğin zaman ahdini yerine getir)** bunun üzerine adama ilişmeden geri çekildim. Sonra adam ibâdetini bitirdiğinde bana sordu:

- Evvela hücum ettin. Sonra niye vazgeçtin?...

- Allahdan başkasına secde ettiğin zaman, dayanamadım, üzerine atıldım. Seni öldürmek istiyordum. Fakat tam o anda:

- **(Söz verdiğin zaman, ahdini yerine getir)** diyen bir ses, beni o teşebbüsümünden alıkoymdu.

Bundan sonra mecusî:

- Şimdi inandım ki, asıl ve gerçek ilâh, senin Rabbindir. Kendi düşmanı için dostunu bile azarlıyor. İşte huzûrunda müslimân oluyorum diyerek kelime-i şehâdet getirdi.

MENKİBE

Onlar Böyleydi

Birgün müslimânların halifesi Hazret-i Ömer, eshabın ile-ri gelenleriyle oturmuş sohbet ediyordu. Tam bu sırada iki genç huzûruna girdi. Kollarından sımsıkı tuttukları yakışıklı, mert tavırlı ve temiz giyinmiş bir genci Emir-ül mü'minine getirmişlerdi. Geliş sebeplerini şöyle anlattılar:

- Biz iki kardeşiz. Babamız bugün bahçede dolaşmakta iken bu genç tarafından öldürüldü. Hakkın yerine getirilme-si için size getirdik"

Hazret-i Ömer gence sordu:

- İşittin, ne cevap vereceksin? Delikanlı büyük bir vekar ve sükunet içinde şu cevabı verdi:

- Ey mü'minlerin emiri! Bu iki genç doğru söylüyor. Fa-kat izin verirseniz, hadiseyi bir de ben anlatayım. O zaman, ne emir buyurursanız adalet ondadır. Ben çölde yaşayan bir kişiyim. Ailemi almış buralara gezmeye gelmişim. Tuttuğu-muz yol, bahçelerin arasından geçiyordu. Yanımda atlarım ve kısraklarım vardı. İçlerinde çok asil bir at vardı. Bahçeler-den birinin duvarından sarkmış bir dalı kopardı. Derhal atı tutup çektim. Bu sırada duvar kenarında bir ihtiyârın öfkeli öfkeli gelmekte olduğunu gördüm. Elinde bir taş vardı. Taşı ata doğru attı. Gözüm bakmağa bile kıyamadığı o güzel hay-van da bir tarafa yığılıverdi ve öldü. Hemen taşı alıp bende o adama attım. Eceli gelmiş, bir feryatla o da can verdi. Kaç-mak istemedim değil, fakat bu delikanlılar benden atik dav-randılar. Tutup işte huzûrunuza getirdiler.

Hazret-i Ömer buyurdu ki:

- Cinayetini itiraf ettin sana kısas lâzım geldi. Bu cezâyı yerine getirmemiz lâzım olur.

Delikanlı aynı sükunetle şöyle cevap verdi:

- Madem ki, dînimizin hükmü budur, Halifemizin emrine itaat gerekir. Emre, boynum kıldan incedir, ölüme hemen

hazırım. Fakat benim küçük bir kardeşim var. Ölen babamız ona hayli mal, para ayırmış ve "Oğlum, şunlar kardeşinindir ve büyüünceye kadar bunun muhafazası sana aittir" demişti. Ben bu paraları bir yere sakladım, Benden başkası yerini bilmez. Eğer şimdi kısas yerine getirilirse, o para ortada kalır. Yetim hakkı zayi olur. Bana üç gün mücade buyursanız, gider o emaneti emniyetli bir adama teslim ettikten sonra döner gelir, nefsimi size teslim ederim. Bu hususta bana kefil de bulunur.

Hazret-i Ömer, bir müddet düşündükten sonra:

- Kim bu gence kefil olur? buyurdu.

Genç, bir an orada bulunanlara dikkatle baktı. Sonra Ebu Zer hazretlerini göstererek:

- İşte bu zat! dedi.

- Ey Ebû Zer, kefil olur musun?

- Evet üç güne kadar döneceğine kefilim, cevabını verdi.

Kadrinin yüksekliği ile Eshab-ı kiram arasında bile imtiyazlı bir mevki'i olan Ebû Zer hazretlerinin kefaleti davacı gençler için de kâfi idi. O kişi, işini görmek üzere ayrıldı. Aradan üç gün geçti. Mühlet bitmek üzereydi. Davacı gençler gelmişlerdi. Ebû Zer de hazırды. Fakat, delikanlı ortada yoktu. Davacı gençler:

- Ey Ebû Zer, kefalet ettiğin şahıs nerede? Hiç giden gelir mi? Bizse, sen nezrini ifa etmedikçe yerimizden kımıldamayız dediler.

- Daha vakit var, hele müddet bitsin.. Delikanlı dönmediği takdirde Allah hakkı için kefalet hükmünün icrasına hazırım, dedi.

Hazret-i Ömer ise:

- Delikanlı gelmezse, Dînimizin hükmünü elbette infaz ederim, uygularım, buyurdu.

Nihayet vakit dolmuş, Eshâbın hayret ve heyecanı son dereceyi bulmuştu. Tam bu sırada delikanlı çıkageldi. Yü-

zünden ter taneleri dökülüyordu.

- Kardeşim olan yetimi dayısına teslim ettim, ona paraların bulunduğu yeri gösterdim ve ancak gelebildim. Görüyorsunuz hava çok sıcak ve yerimiz hayli uzaktır. Eshab-ı kiram, delikanlının sözünde durmasına hayran kaldılar ve bunu kendisine açıkladılar. Delikanlı:

- Mert olan hakiki müslimân sözünde durur, diye cevap verdi. Kim ölümden kurtulur. Dünyada sözünde duran kimse kalmadı sözünü söyletir miyim hiç?

Mertliğin bu kadar parlak bir örneğini veren delikanlının ailesi ve kabilesi hakkında, Ebû Zer hazretlerinden bilgi soruldu. O büyük sahâbî şu cevabı verdi:

- Ben bu delikanlıyı tanımam. Halifemizin huzûrunda ve birçok Eshab-ı kiram arasında yaptığı teklifi reddetmeyi mürüvete, insanlığa uygun bulmadım. Âlemde fazilet, iyilik kalmamış mı denilsin?"

Davacı gençler de, bu sözler karşısında o dakikada davalarından vazgeçtiler. Devlet hazinesinden babalarının diyeti verilmek istenildiği zaman da;

- Biz dünyada kerem sâhibleri, cömertler kalmadı denilmemek için, sırf Allah rızası için devamızdan vazgeçtik, dediler.

5- CÖMERTLİK

Cömertlik parayı, malı, hayırlı, iyi yerlere dağıtmaktan lezzet almaktır. İslâmiyyetin emrettiği yerlere seve seve vermektir. Cömertlik, iyi huyların en yükseklerinden olup, âyet-i kerîmelerle ve hadîs-i şeriflerle övülmüştür.

Cömertlik kişinin kötü ahlâklarını göstermez. **Cimrilik** kişinin iyi ahlâklarını göstermez.

Sevgili Peygamberimiz Muhammed aleyhisselâm, insanların en cömerti idi. Bir şey istenip de yok dediği görülmemiştir. İstenilen şey varsa verir, yoksa cevâp, vermezdi. O

kadar iyilikleri, o kadar ihsanları vardı ki, Rum imparatorları, İran şahları, o kadar ihsan yapamadılar. Fakat kendisi sıkıntı ile yaşamayı severdi.

Bir gün bir adam, Peygamberimizden bir şey istedi. Yanında bulunan bir koyun sürüsünü adama verdi. Adamcağız kabilesine dönerek, "Geliniz müslimân olunuz. Zira o Peygamber, hiç fakirlikten korkmayan bir kimsedir. Çok hediyelerde bulunuyor" dedi. Bir defasında Peygamber efendimiz eline geçen doksanbin dirhem gümüş parayı hasırın üzerine döktü. Her gelene verdi, tamamen bitirdi.

Hadîs-i şeriflerde buyuruldu ki:

(İki haslet var ki, Allahü teâlâ onları sever ve iki haslete de buğz eder. Sevdiği hasletler, cömertlik ve güzel ahlâktır. Sevmediği iki huy da, kötü ahlâk ve cimriliktir. Allahü teâlâ bir kulunun iyiliğini dilediği zaman, onu, insanların işlerini görmekte istihdam eder.)

(Cömertlik, Cennette bir ağaçtır. Cömert olan, onun bir dalını yakalamıştır. O dal, onu Cennete götürmeden bırakmaz. Cimrilik de Cehennemde bir ağaçtır. Cimri de bu ağacın bir dalını yakalamıştır. O dal, o adamı, Cehenneme götürmeden bırakmaz.)

(Allahü teâlânın bir takım kulları vardır. Milletin yararına harcanmak üzere onlara servet vermiştir. Bunlardan cimrilik edenler olursa, o serveti onlardan alır ve başkalarına verir.)

(Cömerdin yemeği şifa, cimrinin yemeği ise hastalıktır.)

(Cennet cömertlerin yeridir.)

(Cömert, Allaha yakın, insanlara yakın, Cennete yakın ve Cehennemden uzaktır. Cimri, Allahtan uzak, insanlardan uzak Cennetten uzak, Cehenneme yakındır. Allah katında cömert bir câhil, cimri olan bir âlimden daha sevimlidir. En ağır hastalık cimrilik hastalığıdır.)

Resûl-i Ekrem "sallallahü aleyhi ve sellem"e Anber kabilesinden bir takım esirler getirildi. Resûl-i Ekrem bunlardan

yalnız bir tanesinin azad edilmesini emretti. Bunun üzerine hazret-i Ali sual etti:

- Ya Resûlallah! Rabbimiz bir, dînımız bir, bunların hepsinin suçu da bir, bu adamı niçin istisna ediyorsunuz?

Resûl-i Ekrem buyurdu ki:

- Bana Cebrail aleyhisselâm geldi ve “Yalnız bu adamı bırak; zira cömertliğinden dolayı, Allahü teâlânın hoşuna gitti, onu beğendi.”

Hazret-i Hasan, hazret-i Hüseyin ve bir de hazret-i Abdullah bin Ca'fer hacca gittiler. Yolda develeri bir yerde otlamaya bıraktılar. Aç ve susuz idiler. İhtiyâr bir kadının yanına gidip, "içecek bir şeyler var mı?" dediler. Var, dedi. Bir koyunu vardı. Sağdı ve sütünü onlara verdi. "Yiyecek bir şeyin var mı?" dediler. "Yoktur, bu koyunu kesin, yiyn" dedi. Kestiler, yediler ve: "Biz Kureyşdeniz, bu seferden dönünce yanımıza gelersen, sana iyilik ederiz" dediler ve gittiler. Kadının kocası eve dönünce kızdı ve "koyunu tanımadığın insanlara verdin" dedi. Bir zaman geçti. İhtiyâr kadın ve kocası fakirlik yüzünden Medine'ye geldiler. Yiyecek bir şey satın almak için deve gübresi toplayıp sattılar. Günlerini böyle geçiriyorlardı. Bir gün ihtiyâr kadın bir mahalleye gitti. Hazret-i Hasan evin kapısı önünde duruyordu. Kadını tanıdı ve "ey nine, beni tanıyor musun?" buyurdu. "Hayır" dedi. "Ben senin filan zamandaki misafirindim" buyurdu. Sonra ona bin koyun ve bin altın vermelerini söyledi. Onu kendi hizmetçisi ile Hazret-i Hüseyin'in yanına gönderdi. Hazret-i Hüseyin kadına "kardeşim sana ne verdi?" buyurdu. "Bin koyun ve bin altın verdi" dedi. Hazret-i Hüseyin de o kadar vermelerini söyledi ve hizmetçisi ile Abdullah bin Ca'fer hazretlerine gönderdi. Abdullah bin Ca'fer hazretleri de, "Onlar sana ne verdiler?", "iki bin koyun ve iki bin altın" dedi. O da iki bin koyun ve iki bin altın verdi ve "Eğer doğruca bizim yanımıza gelseydin, onlara sıkıntı vermezdiniz, (ya'nî onların vereceğini de ben sana verirdim)" dedi. İhtiyâr kadın bu ni'metler ile sevinerek kocasının yanına gitti.

MENKIBE

Rüyada Kesilen Deve

Arabistanda cömertliği ile meşhur bir adam vefât etmişti. Yoldan aç dönen insanlar, kabrinin başına gittiler. Aç olarak uyudular. İçlerinden birinin bir devesi vardı. O kimseye, rüyasında, kabrdeki kişi dedi ki:

- Senin bu devenle benim en iyi devemi değiştirir misin?
- Evet değiştiririm, dedi.

O kimse rüyasında devesini, iyi deve karşılığında verdi. Mevta aldığı deveyi kesti. Uykudan uyanınca deveyi kesilmiş buldular. Tencereyi getirip, pişirip yediler. Döndükleri zaman bir kervana rastladılar. Kervandan birisi, o devenin sâhibine ismi ile hitap ederek dedi ki:

- Filan mevtadan, iyi bir deve satın aldın mı?
- Aldım, fakat o rüyada olmuştu.
- O mevta, benim babamdır. Ben de rüyada gördüm, Bana, "Eğer benim oğlum isen benim bu devemi filan kimseye ver" dedi. Buyurun, alın devenizi!..

Müslimâna yakışan, kanaat edip, haris olmamak ve servete sâhib olduğu takdirde de başkalarını kendi üzerine tercih edip, cömertlik, hayrat ve hasenât yapmak, cimrilikten kurtulmaktır. Cömertlik, peygamberlerin ahlâkı ve kurtuluşun ana yollarından biridir.

MENKIBE

Minnettâr Olmazlar

Cömertliği ile meşhur olan birine sorarlar:

- Muhtaçlara çok ihsanda bulunuyorsun, acaba onlar sana minnettârlık hissi içinde bulunuyorlar mı?

Cömert şöyle cevap verdi:

- Hiç biri bana minnettâr kalmaz. Ya'nî, onlara o hissi ve-

recek şekilde hareket etmem. Bir şey verirken kendimi açsının elindeki kepçe gibi kabûl ederim. Kepçenin öğünmeye, minnete sebep olmaya hakkı yoktur.

MENKİBE

Meşhur Cömert

Cömertliği dillere destan olan Hâtim-i Tâî'ye dediler ki:

- Cömertlikte çok ileri gidiyor, malını israf ediyorsun.

Hâtim-i Tâî şöyle cevap verir:

- Ne kadar çok olursa olsun, hayra verilen mal israf olmaz.

- Senden daha çok cömertlik yapan bir kimseyi gördün mü?

- Evet gördüm.

- Kimmiş o?

- Anlatayım; Yetim bir gence misafir olmuşum. Bana bir koyun kesip ikram etti. Koyunun bir yeri çok hoşuma gitti. Yemin ederek (Burası çok lezzetliymiş) dedim. Genç, dışarı çıktı. On koyunu varmış. Birisini daha önce kesmişti. Dokuzunu da şimdi kesmiş. Benim sevdiğim kısımları pişirip önüme getirdi. Ben olanların farkında değildim. Atıma binip giderken kapının önündeki kanları görünce sitemle sordum:

- On koyunun onu da kesilir mi?

- Sübhanallah, bunda şaşılacak ne var? Bir şey sizin hoşunuza gitmiş. Bunu yapmak da benim gücüm dâhilindedir. Bunu sizden esirgemem hiç uygun olur mu?

Bunu dinleyen arkadaşları tekrar sorarlar:

- Yetim gencin ikramına karşılık siz de ona bir şey verdiniz mi?

Hâtim-i Tâî der ki:

- Verdim, ama pek mühim sayılmaz.

- Ne verdiniz?
- Üçyüz deve ile beşyüz koyun.
- O halde sen ondan daha cömertsin.
- Hayır, o genç benden daha cömerttir. Zira o koyunların tamamını verdi. Ben ise malımın çok azını verdim. Bir fakirin, yarım ekmeğinin tamamını misafirine vermesi mi mühimdir. Yoksa bir zenginin sürüsünden bir deveyi misafirine ikram etmesi mi?

MENKIBE

Hazret-i Ali ve Köylü

Muhtaç olduğu halinden belli olan fakir bir köylü, Hazret-i Ali'nin yanına gidip oturur. Hazret-i Ali (Bir isteğin mi var?) buyurur. Köylü utancından diliyle bir şey söylemez. Muhtaç olduğunu işaretle bildirir. Hazret-i Ali, yanında bulunan iki giyeceğinin ikisini de köylüye verir. Köylü sevinezek güzel bir beyit okur. Beyit Hazret-i Ali'nin çok hoşuna gider. Çocukları için ayırdığı üç altının hepsini köylüye verir. Köylü (Ey Emir-el mü'minin, beni kendi diyarımın en büyük zengini ettin.) der. Hazret-i Ali de, sevgili Peygamberimizden işittiği şu hadîs-i şerîfi nakleder: **(Herkesin değeri, söylediği güzel sözlere, yaptığı iyi işlere göre ölçülür.)**

MENKIBE

Ziyaretine Gelmediler

Kays bin Sa'd, herkese çok ihsanda bulunan, isteyenlere borç para veren cömert bir kimseydi. Bir gün hastalandı. Tanıdıkları ziyaretine gelmedi. Sonunda öğrendi ki, kendisine borçlu olanlar utandıkları için gelemiyorlar. Bunun üzerine dedi ki:

- Arkadaşlarımı, tanıdıklarımı ziyaretten men eden malı Allah kahretsin.

Daha sonra bir tellal çağırıp, Kays bin Sa'd'ın kimden alacağı varsa hepsini bağışlamıştır, hakkını halâl etmiştir diye her yere duyurmasını istedi. Tellalın ilânından sonra Kays bin Sa'dın ziyaretine o kadar çok insan geldi ki, kalabalıktan evinin merdivenleri kırıldı.

MENKIBE

Sultanın İhsanı Böyle Olursa!...

Sultan Mahmud Gaznevi (998-1030) zamanında, Hasan isminde bir ihtiyâr, hastalanmıştı. Karnı sancıyordu. Doktora gitti ve hastalığını anlattı. Muayenesini yapan doktor:

- Yediyüzelli gram balı ısıtıp, kahvaltıda yiyeceksin, dedi.

İhtiyâr parası olmadığı için düşünceye daldı. O sırada oradan geçmekte olan Sultan Mahmud Gaznevi'yi gördü. Sultandan yediyüzelli gram bal istedi. Sultan güldü:

- Hasan Efendiye yetmişbeş kilo bal verin, dedi.

- İhtiyâr, yediyüzelli gram istedi. Siz yetmişbeş kilo veriyorsunuz, diyen vezirine:

- İhtiyâr, kendine göre en azını istedi. Ben de, bana göre en azından veriyorum, dedi.

Ey kardeşim! Bu sözden ümit kokusu geliyor. Sultan Mahmud Gaznevi, bu kadar kerem eder, yediyüzelli gram isteyeneye yetmişbeş kilo verirse, cömertlerin en cömerdi, merhametlilerin en merhametlisi olan Allahü teâlâ, zayıf kullarına zâtına lâayık, keremine uygun ihsanda bulunması hiç şaşılacak bir şey olmaz. Biz istemesini bilelim. O herşeyi verir. Ondan hiç olmazsa, birazcık isteyelim. Onun için yok, yoktur.

***Dünyâda, çok şey gelir câna tath,
dostdan konuşmak ammâ, dahâ tath!***

6- ŞEFKAT VE MERHAMET

Allahü teâlânın yarattıklarına acımak, insanların dert, keder ve üzüntüleri ile yakından alâkalanmaktır. Şefkat ve merhamet; karşılıksız yardım etmek, acımak ve sevgi göstermektir. Afv etmek ve bağışlamak da aynı duygulardan kaynaklanmaktadır.

Şefkat ve merhamet duygusunun kaynağı ilâhidir. Ya'nî Allahü teâlânın "Rahman" ve "Rahim" sıfatlarından doğmaktadır. İnsanlardaki acıma duygusu güzel bir huydur. İnsanın, merhamete muhtaç olan varlıklara, şefkat göstermesi ve yardım etmesi ne kadar güzel bir davranıştır. İnsanlar toplu olarak yaşamak mecburiyetindedir. Bunun için de birbirlerinin şefkat ve merhametlerine ihtiyaçları vardır. Bir anenin, çocuğunu şefkatle kucağına alması ve onu yetiştirmesi, doktorun hastalarını tedavi etmesi için gayret göstermesi, öğretmenin öğrencilerine kızmadan, usanmadan ilm öğretmesi, sâhib oldukları şefkat ve merhamet duygularından kaynaklanmaktadır. Çünkü sevgili Peygamberimiz hadîs-i şeriflerinde buyurdu ki:

(Merhamet etmeyene merhamet edilmez) ve (İnsanlara acımayan kimseye, Allahü teâlâ da merhamet etmez).

Allahü teâlâ, Tevbe sûresinin 158. âyet-i kerîmesinde, Peygamberimizin şefkat ve merhametini överek meâlen, buyurdu ki: **(Size kendinizden öyle bir peygamber gelmiştir ki, sizin sıkıntıya uğramanız ona çok ağır ve güç gelir. Üstünüze çok düşkündür.)**

Sevgili Peygamberimiz bir gün, elinde bir dirhem ile yiyecek satın almak için çarşıya giderken, bir hizmetçi kızın ağladığını gördü ve sordu: **(Kızım niçin böyle ağlıyorsun?)** Hizmetçi kız, bir yahudinin hizmetçisiyim. Bana bir dirhem verdi. Yarım dirhem ile bir şişe ve yarım dirhem ile de yağ satın al, dedi. Bunları alıp gidiyordum. Elimden düştü. Hem şişe,

hem de yağ gitti. Şimdi ne yapacağımı şaşırdım, dedi.

Resûlullah efendimiz, son dirhemini kıza verdi ve **“Bununla şişe ve yağ al. Evine götür”**, buyurdu. Kızcağız, eve geç kaldığım için, yahudinin beni dögeceğinden korkuyorum deyince, Sevgili Peygamberimiz: **(Korkma! Seninle birlikte gelir, sana birşey yapmamasını söylerim).**

Beraberce eve gelip kapıyı çaldılar. Yahudi kapıyı açıp, Resûlullah efendimizi karşısında görünce şaşırp kaldı. Yahudiye, olanı biteni anlatıp, kıza bir şey yapmaması için şefa-at buyurdu. Yahudi, Resûlullahın ayaklarına kapanıp;

- Binlerce insanın baş tacı olan, binlerce arslanın, emrini yapmak için beklediği ey koca Peygamber! Bir hizmetçi kız için, benim gibi bir miskinın kapısını şereflendirdin. Yâ Resûlallah! Bu kızı senin şerefine âzad ettim. Bana îmânı, islâmı öğret. Huzûrunda müslimân olayım, dedi.

Resûlullah efendimiz, ona müslimânlığı öğretti. Müslimân oldu. Evine girdi. Çoluğuna çocuğuna anlattı. Hepsi müslimân oldu. Bunlar, hep Resûlullah efendimizin güzel huylarının bereketi ile oldu.

O halde, ey müslimân! Sen de Resûlullah efendimizin güzel huyları gibi ahlâklanmalısın! Hattâ, Allahü teâlânın ahlâkı ile ahlâklanmak, her müslimâna lâzımdır. Çünkü, Peygamber efendimiz **(Allahü teâlânın ahlâkı ile huylanınız!)** buyurdu. Meselâ, Allahü teâlânın sıfatlarından biri (Settâr) dır. Ya’nî günâhları örtücüdür. Müslimânın da din kardeşinin ayıbını, kusurunu örtmesi lâzımdır. Allahü teâlâ, kullarının günâhlarını afv edicidir. Müslimânlar da, birbirlerinin kusurlarını, kabahatlerini afv etmelidir. Allahü teâlâ kerimdir, rahimdir. Ya’nî lütfü, ihsanı boldur ve merhameti çokdur. Müslimânın da cömert ve merhametli olması lâzımdır.

Resûl aleyhisselâmın güzel huyları pek çoktur. Her müslimânın bunları öğrenmesi ve bunlar gibi ahlâklanması lâzımdır. Böylece, dünyada ve âhîrette felâketlerden sıkıntı-lardan kurtulmak ve o iki cihan efendisinin şefaatine kavuş-

mak nasip olur.

Resûlullah “sallallahü aleyhi ve sellem” şu düâyı çok okurdu: **(Allahümme innî es’elüke-ssihhate vel-âfiyete vel-emânete ve hüsnel-hulkı verrıdâe bilkaderi birahmetike yâ Erhamerrâhimîn)**. Bunun ma’nâsı, (Ya Rabbî! Senden, sıhhat ve âfiyet ve emânete hıyânet etmemek ve güzel ahlâk ve kaderden râzı olmak istiyorum. Ey merhamet sâhiblerinin en merhametlisi! Merhametin hakkı için, bunları bana ver!) demektir. Biz zevallılar da, ulu ve şanlı Peygamberimiz gibi düâ etmeliyiz!

MENKIBE

Merhametin Böylesi

Sevgili Peygamberimizin komşusu olan bir ihtiyâr kadın vardı. Kızını Resûl aleyhisselâma gönderdi. "Namaz kılmak için örtünecek bir elbisem yok. Bana, namazda örtünecek bir elbise gönder" diye yalvardı. Resûlullahın o anda başka elbisesi yoktu. Mübârek arkasındaki entariyi çıkarıp, o kadına gönderdi. Namaz vakti gelince, elbisesiz mescide gidemedi. Eshâb-ı kiram, bu hali işitince, Resûlullah o kadar cömertlik yapıyor ki, gömleksiz kalıp, mescide cemâate gelemiyor, biz de her şeyimizi fakirlere dağıtalım, dediler. Allahü teâlâ, hemen İsrâ sûresinin yirmidokuzuncu âyetini gönderdi, önce Sevgili Peygamberine, **(hasislik etme, birşey vermemezlik yapma)** buyurup, sonra da, **(sıkıntıya düşecek ve namazı kaçırarak, üzülecek kadar da dağıtma! Sadakadan ortalama davran)** buyurdu. O gün, namazdan sonra Hazret-i Ali, Resûlullahın yanına gelip:

- Yâ Resûlallah! Bugün çoluk çocuğuma nafaka yapmak için sekiz dirhem gümüş ödünç almıştım. Bunun yarısını size vereyim. Kendinize entari satın alınız, dedi.

Resul aleyhisselâm çarşıya çıkıp, iki dirhem ile bir entari satın aldı. Geri kalan iki dirhem ile yiyecek almaya giderken, gördü ki, bir âmâ oturmuş:

- Allah rızası için ve Cennet elbiselerine kavuşmak için, bana kim bir gömlek verir, diyordu.

Almış olduğu entariyi bu âmâyâ verdi. A'mâ entariyi eline alınca, misk gibi güzel koku duydu. Bunun, Resûl aleyhis-selâmın mübârek elinden geldiğini anladı. Çünkü Resûlullah Efendimizin bir kere giydiği her şey, eskiyip dağılsa bile, parçaları da misk gibi güzel kokardı. Âmâ duâ ederek:

- “Yâ Rabbî, bu gömlek sâhibinin hürmetine benim gözlerimi aç!” dedi. iki gözü hemen açıldı. Resûlullahın ayaklarına kapandı.

MENKIBE

Fakirin Duâsını Almak

Evliyânın büyüklerinden biri Hacca gitmişti. Şöyle anlatır ki:

Haccı bitirince, Mescid-i Harâm'da oturmuştum. Uyku bastırdı. Cihanın süsü Muhammed Mustafa'yı "sallallahü aleyhi ve sellem" rüyâda gördüm. Bana, **(Şam şehrine git. Fîlân mahallede, filân evde bizim bir dostumuz vardır. Bizim selâmımızı ona ulaştır)** buyurdu. Uyanınca arkadaşlarıma Şam'da işimin çıktığını beyan ettim. Şam kafilisine katıldım. Şam'a geldiğimde, o evi bulup, kapıyı çaldım. Nûr yüzlü bir ihtiyâr çıktı. Selâm verdim. Mekkededen geliyorum;

Allahü teâlânın Resûlü sana selâm gönderdi, deyip; gördüğüm rüyâyı anlattım. Ağladı. Kendisine, sen ne hayırlı bir iş yapmışsın ki, Peygamber Efendimiz sana selâm gönderdi, dedim. Şöyle anlattı:

- İyi dinle! Ben İslâm dînine yabancı idim. Zerdüş inancında bir ateşperest idim. Bu dinde, erkek ve kız çocuklarını birbiriyle evlendirirler. Benim oğlum ve kızım vardı. Bunları birbiriyle evlendirmek istedim. O gün, inekler ve çok koyunlar kesip, çeşit çeşit yemekler hazırladım. Kendi âdetimiz üzere nikâh yapmak üzere idik. Komşumuz dul bir kadın

vardı. Yetim çocuklarına bakardı. Sıkıntıdaydı. Yemek bulmakta çok sıkıntı çekiyordu. Çeşitli yemekler hazırladığımız gün, o kadın ateş almak bahanesi ile bizim eve geldi. Ateş aldı ve gitti. Müslimânlara olan düşmanlığımızın çokluğundan, o kadına bu yemeklerden hiçbir şey vermedik. Eli boş olarak geri döndü. Biraz sonra bir daha, ateş almak için geldi. Fakat, biz kendisine yüz vermedik. Aldırış etmedik. Ümitsiz olarak geri döndü. "Durumunu öğreneceğim, niçin bu kadar geldi" dedim. Onun evinin dehlizine girdim. Yetimlerin seslerini duydum:

- "Anneciğim! Bir defa daha git, belki bu sefer, o yemeklerden bir parça verir. Üç gündür yemek yemedik. Artık dayanamıyoruz" diyorlardı. Anneleri:

- Ey sevgili yavrularım! Üç defa gittim. Yüzsuyu döktüm. Daha gidemem" diyordu. Çocuklar açız diye ağlaşıyorlardı. İçim sızladı. Eve döndüm. Mevcut yemeklerden bir sofraya hazırladım. Yanında da birkaç dirhem gümüş ile, onlara gönderdim. Kendim de, zorla evin dehlizine sokuldum. Ne diyebileceklerini merak ediyordum. En küçükleri olan yetimin sesini duydum.

- Ağabeylerim ve ablalarım! Bizim şu komşumuz, bize ih-sanda, iyilikte bulundu. Yemeğine el uzatıp da, kendisine duâ etmemek mürüvvetsizlik olur, dedi.

- Doğru söylersin, ne duâ edelim, dediler.

- Allahü teâlâdan ona İslâm dînini nasip etmesini isteyelim. Çünkü bundan daha iyi hiçbir dua yoktur, dedi. Ellerini kaldırdılar ve:

«Ey Rabbimiz! Bu komşumuz bize izzet ve ikrâm ettiği gibi, sen de onu islâm ile aziz eyle ve hidayet gönder!» dediler. Allahü teâlâyâ yemin ederim ki, onların duâsı bitmeden, Allahü teâlâ benim kalbimi açtı ve bana İslâm dînini ihsan etti. Kelime-i şehâdet söyledim ve müslimân oldum. Benden meydana gelen hayırlı iş bu olmuştur.

7- CESÂRET VE YİĞİTLİK

Cesâret, din, vatan ve namus gibi kutsal değerlerimiz uğrunda kahramanlık gösterip fedakarlıkta bulunmak, yeri ve zamanı gelince bu yolda can vermektir. İnsan, dînini, vatanını ve namusunu korumazsa, şerefli olarak yaşayamaz, insanın, bu mukaddes değerlerini korumak için fedakarlıkta bulunmaması korkaklıktır.

Cesaret, güzel huylardandır. Korkaklık ise bunun tersidir. Korkak kimseler, her türlü haksızlığa boyun eğer, yiğitlik ve kahramanlık duygusu, din ve vatan, düşmanlarına karşı koyamamızı sağlar.

Cesur kimsenin kahramanlığı, harp meydanında belli olur. Hakiki kahraman, sulh zamanında böbürlenmez, gösteriş yapmaz. Böyle kahramanları, düşmanları bile takdir eder. Korkak olanı, anası bile sevmez.

Düşkünlere, haksızlığa uğrayanlara kendisini koruyacak kimseleri olmayanlara saldırmak, cesaret değildir. Kahramanlık olmaz. Bu korkaklığın başka bir çeşididir.

Cesaret ve yiğitliğin kazanılması, doğuştan olduğu gibi, anne ve babaların, arkadaşların ve kahramanlığın anlatıldığı yazıların ve sohbetlerin yardımlarıyla da elde edilir. Bunun için atalarımız çocuklarına, korkaklarla arkadaşlık yaptır-mazlardı.

Sevgili Peygamberimizin, Eshâb-ı kirâmın ve ecdadımızın hayâtı, kahramanlık destanlarıyla doludur. İnsanların en kahramanı, Peygamberimizdi. O, daima **(Allahım, korkaklıktan sana sağmırım)** diye duâ ederdi: Düşman ile kahramanca döğüşen müslimânlar, (Ölürsem şehîd, kalırsam gazi olurum) diyordu. Bütün bu üstünlüklere kavuşmaları, islâmiyyete uygun yaşamaları sebebiyledir.

Tarih gösteriyor ki, islâmiyyet, her zaman daha üstün, daha yeni ve daha fenni harp vasıtalarının ve medeni cihazların yapılmasına ve daha akllı, daha kahraman milletlerin yetişmesine sebep olmuş; dinsizler, ilmde, fende, silahta ve kah-

ramanlıkta daima geri kalmıştır. Hatta, bir İslâm Ordusu, her cihetten islâmiyyete uyduğu zaman galip geldiği halde, aynı ordunun erlerinde ve idaresinde, dinden uzaklaşıldıkça, başarının azaldığı görülmüştür. İslâm devletlerinin, kurulması, yükselmesi, durması ve çökmeleri de hep, islâmiyyete bağlılıkları nisbetinde olmuştur.

MENKIBE

Bayrağı Bırakmayan Kahraman

Mus'ab bin Umeyr, Uhud Savaşına katılıp sancağı taşıdı, büyük gayret ve kahramanlıklar gösterdi. Bu savaşta, Sevgili Peygamberimizin yanından ayrılmayarak saldıranlara karşı koyuyordu. İki zırh giyinmişti. Bu haliyle Peygamberimize benziyordu. Müşrik ordusundan İbn-i Kamî'a adında biri Peygamberimize saldırırken, Mus'ab bin Umeyr onun karşısına çıktı. Bu müşrik, bir kılıç darbesiyle Mus'ab bin Umeyr'in sağ kolunu kesti. O da sancağı derhal sol eline aldı. İkinci bir darbeye sol kolu da kesilince sancağı kesik kollarıyla tutup göğsüne bastırdı. Bu haliyle kendini Peygamber Efendimize siper yapan Mus'ab bin Umeyr'in üzerine hücum eden İbni Kamî'a, vücuduna bir mızrak sapladı ve Mus'ab bin Umeyr yere yıkılıp şehîd oldu. Bundan sonra, sevgili Peygamberimiz sancağı Hazret-i Ali'ye verdi. Mus'ab bin Umeyr, zırh giydiği zaman Peygamberimize benzediği için müşrikler onu şehîd edince Peygamberimizi öldürdüklerini zannetmişlerdi.

Eshâb-ı kirâmdan Ubeyd bin Umeyr şöyle anlatır: Resûlullah Efendimiz Mus'ab bin Umeyr'i şehîd olmuş görünce, başı ucuna dikilerek, Ahzab sûresinden: **(Mü' minlerden öyle yiğitler vardır ki, onlar Allaha verdikleri sözde sadakat gösterdiler. Onlardan bazıları şehîd oluncaya kadar çarpışacağına dair yaptığı adağını yerine getirdi. Kimisi de şehîd olmayı bekliyor. Onlar, verdikleri sözü asla değiştirmediler)** meâlindeki âyet-i kermeyi okudu ve sonra, şehîdler için; **(Allahın Resulü de şahittir ki, siz kıyâmet günü Allahın huzurunda şehîd olarak haşrolunacaksınız)** buyurdu. Daha sonra

yanındakilere dönüp, **(Bunları ziyaret ediniz. Kendilerine selâm veriniz. Allahü teâlâya yemin ederim ki, kim bunlara bu dünyada selâm verirse, kıyâmette bu aziz şehîdler kendilerine mukabil selâm vereceklerdir)** buyurdu. Daha sonra şehîdler defnedildi. Mus'ab bin Umeyr'e kefen olarak bir şey bulunamamıştı. Vücudu kaftanı ile ve ayak tarafı da otlarla örtülmek suretiyle defnedildi.

8- GÜNÂHLARA PİŞMANLIK (Tevbe)

Tevbe, bütün kötülükleri terk edip, güzele, iyiye ve doğruya yönelmek demektir. İstiğfar ise, günâhın çirkinliğini görüp ondan yüz çevirdikten sonra bağışlanmayı dilemektir. Yaptığı günâhlara pişman olmak, tevbe etmek herkese farzdır. Hadîs-i şerifte **(Pişmanlık tevbedir)** diye buyurulmuştur. Kötü yollarda şaşkın şaşkın dolaşan kimsenin hak yola girmesi tevbedir. Tevbe, yapılan günâha kalben pişmanlık duy-mak, dil ile istiğfar etmek ve bir daha aynı günâha dönmek-ten korkmaktır.

Yapılan günâh Allahü teâlâ ile kendi arasında ise, Ce-nâb-ı Haktan utanıp af dilemelidir. Farzlardan birisini terk ettiyse, tevbe ile birlikte o farzı da yapmak lâzımdır. Günâh-ta kul hakkı da varsa, tevbe için kul hakkını hemen ödemek, onunla halâllaşmak, ona iyilik ve duâ etmek de lâzımdır. Hadîs-i şeriflerde buyuruldu ki:

(Bir kimse, bir günâh işler, sonra pişman olursa, bu piş-manlığı, günâhına keffaret olur. Ya'nî afvına sebep olur.)

(Günâhı olan kimse, tevbe ve istiğfar eder, sonra bu gü-nâhı tekrar yapar, sonra yine tevbe ve istiğfar eder, üçüncü-yü yine yapar ve tevbe ederse, dördüncü olarak yapınca bü-yük günâh yazılır.)

(Bir zerrecik (ya'nî çok az) bir günâhtan kaçınmak, bütün cin ve insanların ibâdetleri toplamından daha iyidir.)

Yine hadîs-i şerifte, ileride tevbe ederim diyerek tevbeyi geciktirenlerin ziyan ettiği bildirilmiştir.

Hiç bir günâhı küçük görmemelidir. Günâhların hepsi Allahü teâlânın emrini yapmamak olduğundan büyük, fakat bazısına göre küçük görünür. Bir küçük günâhı yapmamak, bütün cihanın nafile ibâdetinden daha sevâptır. Çünkü nafile ibâdet yapmak farz değildir. Günâhlardan kaçınmak ise herkese farzdır.

Şartlarına uygun yapılan tevbe muhakkak kabûl edilir. Tevbenin kabûl edileceğinde şüphe edilmemelidir. Tevbenin şartlarına uygun olup olmadığında şüphe edilmelidir. Tevbesi kabûl edilen kimse, hiç günâh işlememiş gibi olur.

Bir kimsenin tevbesinin kabûl edildiğinin alâmeti şöyledir:

1- Dilini fuzuli sözlerden alıkor. Su-i zandan, gıybetten ve bütün günâhlardan kaçır.

2- Kötü arkadaşları terk eder, iyilerle, sâlihlerle beraber olmak için can atar.

3- Daima güler yüzlü olur, herkesle iyi geçinir. İnsanlardan gelen sıkıntılara göğüs gerer.

4- Kimsenin ayıbını görmez. Hep kendi ayıplarını düşünür.

5- Her an ölüme hazır vaziyettedir.

Sevgili Peygamberimiz **(Öyle kimseler bulunur ki, günâhı sebebiyle Cennete girer)** buyurunca, nasıl olur diye sual ettiklerinde şöyle buyurdu:

(Bir günâh işler ve tevbe eder. Cennete girinceye kadar o günâhını unutmaz. Şeytân keşke onu günâha sokmasaydı.)

Bu hadîs-i şerifi düşünerek günâh işlememelidir.

Göge ulaşacak kadar günâh olsa da, tevbe ile afvolacağı hadîs-i şerifle bildirilmiştir. Bu bakımdan Allahü teâlânın rahmetinden asla ümit kesmemelidir. Buna karşılık Allahü teâlânın azâbından ve gazâbından da emin olmamalıdır. Ehemmiyet verilmeden işlenen bir günâh sebebiyle şiddetli

azâba düçar olunabilir. Bilerek veya bilmeyerek yapılan bütün günâhlara muhakkak tevbe etmelidir. Tévbe edilmeyen herhangi bir günâhtan Allahü teâlâ intikam alabilir. Çünkü, Allahü teâlânın gazâbı günâhlar içinde saklıdır. Yüzbin sene ibâdet eden, makbul bir kulunu, bir günâh için sonsuz olarak reddedebilir ve hiçbir şeyden çekinmez.

MENKIBE

Terzinin Tévbesi

Bir gün birisi gelip evliyâdan bir zâta sorar:

- Resûlullah Efendimizin (**Allahü teâlâ, günâhkâr kulu-
nun tevbesini, canı gargaraya gelmeden kabûl eder**) hadîs-i şerîfi hakkında ne buyursunuz?

- Evet, böyledir. Ama, senin mesleğin nedir?
- Terziyim, elbise dikerim.
- Terzilikte en kolay şey nedir?
- Makası tutup, kumaş kesmektir.
- Kaç senedir, bu işi yaparsın?
- Otuz senedir.
- Canın gargaraya geldiği zaman kumaş kesebilir misin?
- Hayır, kesemem!
- Bir müddet zahmet çekip, öğrendiğin ve otuz sene kolaylıkla yaptığın bir işi, o zaman yapamazsan, ömründe hiç yapmadığın tevbeyi o zaman nasıl yapabilirsin? Bugün gücün yerinde iken tevbe et! O zaman belki yapamazsın, buyurdu. Terzi bu konuşma üzerine tevbe etti. Sâlihlerden oldu.

MENKIBE

Gencin Tévbesi

Ebû Türeb Nahşebî hazretleri anlatır:

"Bir gün Nahşeb mahallerinin birinden geçiyordum. Ani-

den kulağıma sesler geldi. Dikkat ettim. Bir takım erkeklerin, bir kadınla münakaşa ettiklerini anladım. Kendi kendime, "Buraya gitmeliyim, bir mazlum ise ona yardım etmeliyim" dedim. Yanlarına varınca kadın beni görüp, yanıma geldi ve dedi ki: - Ey Ebû Tûrab! Fasık ve ömrünü kötü şeylere harcıyan bir oğlum var. Dün gece şarap içmek istedi. Akşamdan sonra, Allahü teâlâ ona bir hastalık gönderdi. Şimdi hasta yatağında yatıyor. Evimiz mescidin yanındadır. Cemâat sesleri duyup geldi. Onu mahalleden çıkarın, dediler. Ben arz ettim ve şimdi hastadır. Hastalığı da şiddetlidir. Ölürsa hepimiz ondan kurtuluruz, yahut tevbe eder, kendisi kurtulur. Ölmeyip tevbe etmezse, o zaman onu şehirden de dışarı çıkarın.

Hemen giderek yardım ettim ve kalabalık dağıldı. Sonra aklıma genci görmek düşüncesi geldi. Evden içeri girince, genç beni görür görmez feryat edip ağlayarak dedi ki:

- Yâ Rabbî! Ne kadar kerîmsin ki, benim gibi ömrünü boşa geçirmiş bir günâhkârın duâsını anında kabûl eyledin.

- Ey genç, ne duâ ettin?

- Bugün, seher vaktinde iki duâ ettim. Birincisi, "Yâ Rabbî! Sabahleyin bana Ebû Tûrap hazretlerinin yüzünü görmek nasip eyle!". İkincisi, "Yâ Rabbî! Nasûh tevbesi ihsan eyle!". Duâmin birini, şu anda kabûl edilmiş görüyorum. Umarım ki, ikincisi de kabûl edilir. Ey Ebû Tûrab! Çok günâhkârım. Tevbem kabûl olur mu?

- Ey genç! Allahü teâlânın rahmet denizleri dalga dalga geliyor. Allahü teâlâ ziyadesi ile tevbeleri kabûl edici ve mağfiret edicidir. Acizlere kâfidir. Düşkünlerin en iyi vekilidir. Bütün günâhlardan tevbe makbuldür.

Genç, gözyaşları içinde Allahü teâlâyâ tevbe etti. Ve ben oradan ayrıldım. Daha sonra genç annesine dedi ki:

- Anneciğim sana bir vasiyetim var.

- Evlâdım, ne vasiyet edersen yapmaya hazırım.

- Beni bu yataktan, yumuşak yastıktan, mezellet toprağı-

na indir. Bu hastalık beni iyice sardı. Anlıyorum ki, ben bundan öleceğim.

Annesi, vasiyyetini yerine getirdi ve onu yataktan yere indirdi. Genç yüzünü toprağa sürdü ve kalbinin, rûhunun derinliklerinden gelen bir sesle şöyle duâ etti:

"Yâ Rabbî! Yaptıklarım pişman oldum. Tevbe ettim. Senin dergâhından başka kapım yok. Dertlilerin dayanağı, muhtaçların sığınağı sensin! Toprakla bir olmuş, zamanını boş geçirmiş ben kuluna rahmet et!".

Onu topraktan kaldırıp, yatağa yatırdılar. Gece olunca, genç vefât etti. O gece Resûlullah Efendimizi rüyada gördüm. Yanında iki yaşlı kimse vardı. Onlarla beraber kalabalık bir topluluk geldi. Birisi bana, "Bu Muhammed aleyhisselâmdır. Sağ tarafındaki İbrahim aleyhisselâmdır, diğer tarafındaki ise, Musa aleyhisselâmdır. Bu kalabalık ise yüzyirmibin küsur peygamberdir" dedi. İleri koştum. Selâm verdim. Resûlullah Efendimiz selâmıma cevap verip benimle müsafaha etti. Sordum:

- Yâ Resûlallah? Siz, Nahşebe gelmiş miydiniz? Resûlullah Efendimiz buyurdu ki:

- Ey Ebû Tûrab! Dün senin yanında tevbe eden genç, bu gece vefât etti. Hak teâlâ onu se'âdete kavuşturdu. Benimle beraber yüzyirmibin küsur peygamber, onun ziyaretine gönderildi. Ey Ebû Tûrab! O gence izzet gözü ile bakın. Cenazesinde hazır bulunun!

Hemen uyandım. Bu halden kalbime bir incelik geldi ve "Yâ Rabbî! Ne kadar kerîmsin ki, daha dün kötülüğü yüzünden, mahalleden çıkarmak istedikleri bir günâhkârı, bir ağlama, bir inleme ile tevbe ve pişmanlık ile bu dereceye kavuşturdun!" diye duâ ettim. Bu zevk ve halde iken, diğer odadan küçük kızımın feryadını duydum. Ağlıyordu. Kendisine sordum:

- Yavrucuğum, seni ağlatan nedir?

- Babacığım, rüyada gördüm ki, filân mahallede tevbe

eden bir genç vefât etmiş, her kim onun cenazesine bakarsa, Allahü teâlâdan her istediği kendisine verilir. Babacığım evden dışarı çıkmağı aslâ istemezdim, ama şimdi müsâade edersen, gidip o gencin cenazesini göreyim ve Allahü teâlâya kendim ve diğer kulları için duâ edeyim.

Ona izin verdim. Yakînım arttı, insanlara gencin halini anlatmak için evden çıktım. Yetmiş sene Hakka ibâdet eden yaşlı bir sâliha hanıma rastladım. Elinde bastonu yavaş yavaş yürüyordu. Beni görünce dedi ki:

- Ey Ebû Tûrab! Hakkın rahmetinin neler yaptığını gördün mü? Günâhı yüzünden mahalleden çıkarmak istedikleri genç bu gece vefât etti. Rüyada bana cenazesinde bulunan mağfiret olunur diye söylediler.

Bütün şehir bir anda dışarı çıkıp, gencin cenaze namazını kıldık. Tam bir izzet ve ikram ile onu defnettik".

MENKİBE

Tevbesi Kabûl Olan Genç

Allahü teâlâ, peygamberi Musa aleyhisselâma hitap edip: **(Ey Musa! Filân mahallede, bizim dostlarımızdan biri vefât etti. Git onun işini gör. Sen gitmezsen, bizim rahmetimiz onun işini görür)** buyurdu. Hazret-i Musa, emir olunduğu mahalleye gitti. Oradakilere:

- Bu gece, burada, Allahü teâlânın dostlarından biri vefât etti mi? diye sorunca:

- Ey Allahın peygamberi! Allahü teâlânın dostlarından hiç kimse vefât etmedi. Ama, filân evde zamanını kötülüklerle geçiren fâsık bir genç öldü. Fıskının çokluğundan, hiç kimse onu defnetmeye yanaşmıyor, dediler. Musa aleyhisselâm:

Ben onu arıyorum, buyurdu. Gösterdiler. Hazret-i Musa, o eve girdi. Rahmet meleklerini gördü. Ayakta durup, ellerinde rahmet tabakları olup, Allahü teâlânın rahmet ve lüt-

funu saçıyorlardı. Hazret-i Musa, yalvararak münacaat etti:

- Ey Rabbim! Sen buyurdun ki, O "Benim dostumdur." İnsanlar ise fâsık olduğuna şahitlik ediyorlar. Hikmeti nedir? Allahü teâlâ: **(Ey Musa! insanların onun için fâsık demeleri doğrudur. Ama, günâhından haberleri var, tevbesinden haberleri yok. Benim bu kulum, seher vakti, toprağa yuvarlandı ve tevbe etti. Bizim huzûrumuza sığındı. Ben ki, Allah'ım! Onun sözünü ve tevbesini kabûl ettim. Ona rahmet ettim ki, bu dergâhın ümitsizlik kapısı olmadığı anlaşılınsın!)** buyurdu.

9– Nİ'METLERE ŞÜKÜR

Şükür, çok kıymetli, yüksek bir mertebedir. Bunun için Allahü teâlâ, **(Şükredenler azdır)** buyurdu. Sevgili Peygamberimiz de buyurdu ki: **(Ni'met, yabani bir kuştur. Ayağını şükürle bağlayın, uçup gitmesin!)**

Şükrü, çeşitli şekilde tarif etmişlerdir:

Şükür, Allahü teâlâyâ, verdiği ni'metleri ile âsi olmamak, ya'nî Hakkın ni'metini Onun râzı olmadığı şeylerde kullanmamaktır.

Ni'meti Allahü teâlâdan görmek, kendini şükürden âciz bilmek, şükürdür.

Allahü teâlânın ni'metlerini dile getirmek şükürdür. Nitekim, Peygamber Efendimiz buyurdu ki:

(İnsanlara teşekkür etmeyen, Allahü teâlâyâ şükretmiş olmaz. Aza şükretmeyen, çoğa şükredemez. Allahü teâlânın ni'metlerini dile almamız şükür, hiç bahsetmememiz ise ni'mete küfrdür. Birlik rahmet, ayrılık azaptır).

Kul, Allahü teâlânın ni'metlerini düşünür, şükrünü kendine lâzım bilirse, **"Elhamdülillah"** derse, ni'mete şükretmiş olur. Şükrün kısaca tarifi, islâmiyyetin emirlerine uymaktır. Kur'ân-ı kerîmde: **(Şükrederseniz, elbette size ni'metimi artırırım. Eğer nankörlük ederseniz azabım çok şiddetlidir)** buyurulmaktadır.

Demek ki, şükür, din ve dünya ni'metlerinin artmasına sebep olmaktadır. Ni'met umûmi olunca, insan bunları görmez ve ni'metin kıymetini bilmez. Bir ni'metin kıymetini, ni'mete kavuşmayana sormalıdır. Gençliğin kıymetini yaşlananlar, sıhhatin kıymetini hastalar, râhatın kıymetini, sıkıntı içinde olanlar, zenginliğin kıymetini fakirler, hayâtın kıymetini ölümler bilir. Allahü teâlâ, **(Sizlere, gizli açık ni'metler verdim)** buyuruyor. Açık ve gizli ni'metin ne olduğu hakkındaki ise hadîs-i şerifte şöyle buyurulmaktadır: **(Açık ni'met, her uzvu düzgün, güzel yaratılmış olmak, gizli ni'met ise güzel ahlâktır.)**

Şükür; kalb, dil ve beden ile olur. Kalbin şükürü, îmân etmekle olur. Dilin şükürü, Allahü teâlâyı hatırlayıp söylemektir. Bütün bedenin şükürü ise, namaz kılmak ile yapılmış olur. Ayrıca kalb ile şükür, herkes için iyilik istemektir. Dil ile şükür, ni'meti değil, ni'met sâhibini görerek şükürünü açıkça ifade edip, «Elhamdülillah» demektir. Beden ile şükür ise, bütün uzuvları Allahü teâlânın bir ni'meti bilmek ve ne için yaratılmışsa o işte kullanmaktır.

Ni'meti, Allahü teâlânın sevdiği ve istediği işe sarf edince şükür yapılmış olur. Şükürün îmânla alâkası bulunmaktadır. Şükür, îmânın yarısıdır buyurulmuştur. Hadîs-i şerîflerde buyuruldu ki:

(Yemek yiyip, şükredenin derecesi, oruc tutup sabredeninki gibidir.)

(Kıyâmet günü şükredenler ayağa kalksın denir. Allahü teâlâyâ şükredenlerden başkası kalkamaz.)

Dâvüd aleyhisselâm, Allahü teâlâyâ münacaât etti:

- Yâ Rabbî, Âdem aleyhisselâma sayısız ikram ve ni'metlerde bulundun. O sana nasıl şükretti?

- Ey Dâvüd, Âdem aleyhisselâm, bütün bu ikramların benim tarafımdan olduğunu bildi. Bu bilmesini, onun şükürü olarak kabûl ettim.

Sevgili Peygamberimiz şöyle bildiriyor:

(Benî İsrailde çok ibâdet eden biri vardı. Beşyüz yıl ibâdet etmişti. Deniz ortasında bir adada bulunuyordu. Allahü teâlâ ona tatlı su çıkarmıştı. Bir de nar ağacı yaratmıştı. Her gün nar verirdi. Âbidin duâsı üzerine Allahü teâlâ rûhunu secdede iken aldı. Şimdi hâlâ secde halindedir.

Kıyâmet günü, bu âbid diriltilir. Allahü teâlânın ihsânı ile mi, yoksa beşyüz yıllık makbul ameliyle mi Cennete girmek istediği sorulur. Âbid, “Ben amelimle Cennete girmek isterim” der. Melekler, beşyüz yıllık kabûl olmuş amelinin hesap ederler. Bu kadar amelin, sadece bir gözün şükrünü bile edâ edemediği meydana çıkar. Melekler, Cenâb-ı Hakkın emriyle Cehenneme götürürler. O zaman âbid der ki:

- Yâ Rabbî, beni fazlın ve ihsânınla Cennete koy!
- Ey kulum seni yoktan kim yarattı?
- Sen yarattın, yâ Rabbî!
- Senin yaratılışın, kendin tarafından mı oldu, yoksa benim ihsanım ve rahmetimle mi oldu?
- Senin rahmetinle oldu, yâ Râbbî!
- Seni bir adaya indirdim. Orada sana tatlı su yarattım. Senede bir defa meyva veren ağaçtan her gün nar bitirdim. Sonra rûhunu secdede iken almamı istedin, öyle yaptım. Bütün bunları senin için kim yaptı?
- Sen yaptın, yâ Rabbî!
- Benim rahmetim ve fazlım ile Cennete gir! buyurur.)

MENKIBE

Boynu Kırılmışı

Bir hükümdarın oğlu attan düştü ve boyun kemikleri birbirine girdi. Öyle ki, boynu fil boynu gibi gövdesine battı. Başını çevirebilmek için bütün gövdesini döndürüyordu.

Ülkesindeki bütün doktorlar tedâvisinde aciz kaldılar. Yalnız başka ülkeden gelen bir doktor, başını eski haline ge-

tirebildi ve damarlarıyla kemiklerini düzelitti. O, doktor olmasaydı şehzâde sakat kalacak, belki de ölüp gidecekti.

Şehzâde iyi olduktan sonra onu iyi eden doktor, şehzâdeyi ve babasını ziyarete gitti, iyiliği takdir etmeyen nankör hükümdar ile şehzâde, ona hiç yüz vermediler. Doktor kendisine reva görülen bu muameleden müteessir oldu ve hükümdar ile oğlu utanacakları yerde doktor utanarak başını yere eğdi. Kalkıp giderken şöyle mırıldanıyordu:

- “Ben onun boynunu çevirip eski haline koymasaydım bugün yüzünü benden çeviremezdi”.

Doktor, gördüğü bu hakaret karşısında ve hükümdarla oğlundan öç almak üzere ona bir tohum gönderdi ve şu haberi yolladı:

- Şehzâde bunu buhurdana koyup yaksın. Çok güzel ve şifalı bir tütsüdür.

Şehzâde doktorun gönderdiği o tohumu yaktıktan sonra dumanından aksırdı. Aksırınca da başı eskisi gibi çarpıldı. Padişahın emriyle o doktoru çok aradılar, fakat bir türlü bulamadılar. Kendisinden özür dileyeceklerdi. Ne çare ki iş işten geçmişti.

Cenâb-ı Hakk'a şükürden yüz çevirme ki, yarın mahşer günü boynu bükük kalmayasın.

MENKİBE

Rüyadaki Zelzele

Şehir azgın sulara kapılmış küçük bir tekne gibi sallanmaya başladı. Sokaklarda, meydanlarda kalın bir toz tabakası; gökte kara kara bulutlar peydahlandı.

İnsanlarda telâş ve korku doruğa çıkmıştı.

Kimi mal, kimi can, kimi evlâd derdine düşmüş, ellerini dizlerine vura vura yüreklerinin en derin, en hassas noktalarından gelen korkuyla, “**La ilahe illallah**” diye bağıryorlardı. Toprak insanların ayaklarının altında kayıyor, evler

apartmanlar birbirine çarpıyordu.

Caddenin sol tarafındaki meyhane bir anda taş yığının-a dönmüştü. Hemen karşısındaki o milyonluk sinema salonun-dan sadece eğri büğrü demirler görünüyordu. İbret için mi, nedir, müstehcen bir filmin afişi en uzun demirin ucunda korsan bayrağı gibi dalgalanıyordu.

Kalın bir kalasın altında feryat eden bir kız çocuğunu gör-mezlikten gelerek, kurtarmayan bir adam, darmadağın ol-muş kuyumcunun mağazasının önünde durmuş, sağından so-lundan fırlayan tuğla ve taş parçalarını kolluyor, hem de cep-lerini altınlarla dolduruyordu. Her nefes verişte ağzından çı-kan bira kokusu, nefsinin kabarıp taşırdığı "zengin olmak" hırsına karışıyor, gözlerini hiçbir şeyi göremez hale getiriyor-du. Nihayet o da ceplerinde çaldığı altınlarla birlikte ölümün karanlığına dalıverdi. Yeni bir sarsıntı sonunda yıkılan mer-mer direk kafasına çarpmıştı.

Bu mahşeri günde sadece iki kişi enkazların arasına dalı-yor, yaralıları, baygınları ve özellikle çocukları ellerinden, ayaklarından birlikte tutarak kurtarmaya çalışıyordu. İkisi de saatlerce dertlere derman, yaralara merhem olmak için çırpınmaktan terden su kesilmişlerdi. Şehrin ortasındaki yemyeşil parkta, bu korkunç zelzeleden kurtardıkları yüzler-ce can ile sarmaş dolaş olmuşlardı.

Şehir hâlâ un eleyen iki elin arasında gidip gelen elek gi-bi sallanıyor, insanların hayâtı un gibi kara toprağın altına akarken, enkazlar kepek gibi üstte kalıyordu.

Ali nasılsa bu felâketten kurtulmuş, küçük bir tepenin üzerinde olup bitenleri dehşet içerisinde seyrediyordu. Lise-ye yeni başlamıştı, ama artık okuması hemen hemen, imkân-sız gibiydi. Böyle düşünüyordu. Aklına annesi geldi. Aklına babası geldi... Acaba saatlerce bir evin enkazından, diğer evin enkazına koşan o iki kişi annesi ile babasını da kurtar-mışlar mıydı?

Son defa şehre baktı.

Kendi evleri dâhil her yapı yerle bir olmuştu. Ama hayret.

Bir okul ve bir de gökyüzüne füze gibi uzanan süt beyaz iki minare olduğu gibi duruyordu. Ve...

Minarelerde müezzinlerin "Allahü Ekber, Allahü Ekber.." diye ikaz etmesi üzerine uyandı. Annesi başucundaydı ve merakla oğlunun yüzüne bakıyordu.

- Ne oldu Ali? Niye korktun yavrum?

Ali Kızılelma, yatağının üzerine oturdu. Annesine sarıldı. Çok korkunç bir rüya gördüğünü söyledi. Rüyasında zelzele olmuştu. Evler yıkılmış, insanlar ölmüştü, iki iyi insan, yaralıları, çocukları kurtarıırken bir kötü insan da hâlâ altın peşinde koşmuş, çaldıklarını da şahit götürerek ölmüştü. Şehir tamamen yerle bir olduğu halde iki minare ile bir okul yıkılmamıştı. Ve minarelerde ezan okunuyordu, işte Ali bu ezanları dinlerken uyanmıştı.

- Neyse dedi, Ali'nin annesi. Gördün ya, hepsi rüya imiş. Zelzele falan yok oğlum. Haydi uykuna devam et. Uzan da üzerini örteyim.

Ali itiraz etti:

- Şükürler olsun anne, zelzele yok, yok ama ezân okunuyor. Rüya da duyduğum ses işte bu sestir. Ben sabah namazına kalkacağım, üstelik cemâate yetişeceğim.

Ali'nin annesi şaşırıp kalmıştı. Sevinç içinde ellerini oğuşturuyordu.

- Kalk, dedi heyecanla, babana yetiş!

Ali Bismillah deyip kalkmış, abdestini alarak sokağa çıkmıştı. Babasının peşinden cemâate yetişmek için yürüyor-ken, evlerin camlarına dikkat etti. Çoğunda ışıklar yanmıyordu. Eyvah! Bu ışsız evlerde oturanlar namazın uykudan hayırlı olduğunu bilmiyorlardı.

Camiye girince, göğsündeki yumruk kadar yüreği yaramaz bir çocuğun eline düşmüş serçe gibi çırpınmaya başladı.

Ne büyük benzerlikti. Ulu Allah'ım, imâm, rüyasında enkaz arasında yaralıları ve çocukları kurtarmaya çalışanlardan biriydi. Az önce rüyasında gördüğü bu yüzü unutmak mümkün müydü? Hemen arkasındaki de ona yardım eden ikinci adamdı. Onu tanıyordu.

Namazdan çıkınca,babasına yaklaştı. Merak ettiği ikinci adamı sordu:

- Şu adam kim baba?

Babası gözücuyla Ali'nin gösterdiği adama baktı. İsmi bilmiyordu.

- Adını bilmiyorum oğlum, yalnız öğretmen olduğunu biliyorum. Yeni tayin olmuş iyi bir insan.

Ali yıkılmayan okul ve minareleri hatırladı. İnsanları kurtarmaya çalışan yüzleri gözünün önüne getirdi yeniden.

Gördüğü rüya için Allah'a şükretti.

10- SABR

Bir farzı yapmak veya bir günâhtan kaçınmak sabrsız ele geçmez. Çünkü Peygamber aleyhisselâma (îmân) nedir? diye suâl edildiğinde, **(sabrdir)** buyurdu.

Sabrın büyüklüğü ve fazileti sebebiyle Kur'ân-ı kerîmde yetmişen fazla yerde sabr bildiriliyor. Sabredenlere hesap-sız sevâb verileceği bildiriliyor. Allahü teâlâ buyuruyor ki:

(Sabredenlerin ahiretteki ecirleri, sevâbları sayısızdır.)

(Elbette sabredenlerle beraberim.)

Sabrın fazileti, üstünlüğü o kadar büyüktür ki, Allahü teâlâ sabrı çok aziz eyledi. Herkese sabr ni'metini vermedi. Dostları ile çok az insanlara verdi. Nitekim hadîs-i şeriflerde buyuruldu ki: **(Size verilen en az şey, yakın ve sabrdir. Bu ikisinin kendisine verildiği kimse, çok nafilâ namaz kılmasa da, oruc tutmasa da korkmasın. Bugünkü halinizle, bir kim-senin, bütün insanların iyi amellerini yapmasından daha çok severim. Sabreden tam sevâb alır.)**

(Sabr, Cennet hazinelerinden bir hazinedir.)

(Eğer sabr insan olsaydı, çok kerim ve cömert olurdu.)

(Allahü teâlâ, sabredenleri sever.)

(Sabr, üçtür: Musibete, tâata ve günâh işlememeğe sabr. Musibete sabredene, Allahü teâlâ üçyüz derece ikram eder. Her derece arası yerden göğe kadar mesafedir. Taate sabredene altıyüz derece ihsan eder. Her derece arası, yerin dibinden Arşa kadardır. Günâh işlememeğe sabredene dokuzyüz derece verir. Her derece arası yerin dibinden Arşın üstüne kadardır.)

(Mümine gelen dert, üzüntü, hastalık, eziyet, sıkıntı, günâhlarına keffarettir.)

Hazret-i Ali "radiyallahü anh" buyuruyor ki: (Sabrın îmândaki yeri, başın bedendeki yeri gibidir. Başsız beden olmayacağı gibi, sabrsız da îmân olmaz).

Şakik-i Belhî hazretleri de (Musibete sabretmeyip feryat eden, Allahü teâlâyâ kafa tutmuş olur. Ağlamak, sızlamak belâ ve musibeti geri çevirmez) buyurdu.

Yine hadîs-i şeriflerde buyuruldu ki:

(Allahü teâlâ buyurdu ki: Belâ gönderdiğim kimseler sabredip insanlara şikâyet etmezse, onlara îmânla ölmeyi nasip ederim.)

(Allahü teâlâ buyurdu ki: Ben kullarımdan herhangi birine, bedeninde, malında veya evlâdında bir musibet verdiğim vakit, onu güzel bir sabrla karşılar, kıyâmet günü onun için mizan ve hesap kurmaktan hayâ ederim.)

Eshâb-ı kirâmdan Rumeysa hazretleri şöyle anlatıyor:

Çocuğum hasta idi. Babası Ebu Talha bir yere gitmişti. Oğlum öldü. Üzerini örttüm babası döndüğünde, (hasta nasıl oldu?) diye sordu. (Bu geceden daha iyi gece geçirmedim.) dedim. Sonra yemek getirdim, yedi. Her zamankinden daha çok süslendim. Sevinçli görünüyordum. Dedim ki:

- Komşumuza ariyet olarak bir şey verdim. Bir zaman

sonra geri isteyince, sanki o malı temelli vermişim gibi, istemeyerek iade etti. Üstelik ağladı da!.

Ebu Talha hayretle dedi ki:

- Şaşılacak şey, ne aklsız insanlar bunlar. Emanete verilen şeyi geri isteyince, hiç iade etmek zor gelir mi?

Hemen cevap verdim:

- Senin oğlun bize, Allahü teâlânın bir hediyesi, bir emâneti idi. Yanımızda emânet olarak duruyordu. Bugün geri isteyip aldı.

Ebu Talha, güzel sabr göstererek dedi ki:

- Hepimiz de Allah'a döneceğiz.

Sabah olunca Ebu Talha bunu Resûlullah'a anlattı. O da buyurdu ki:

(Dünkü geceniz mübârek olsun. Büyük bir gece geçirdiniz. Cennete girdiğimde Ebu Talha'nın hanımı Rumeysa'yı orada gördüm).

MENKIBE

Sabr Böyle Olur

Peygamberimizin "sallallahü aleyhi ve sellem" torunlarından ve İmâm-ı Azam efendimizin hocalarından olan Ca'fer-i Sâdık'ı "radiyallahü anh", birisi bir gün uygunsuz sözlerle itham etti. Ca'fer-i Sâdık hazretleri sabredip cevap vermedi. Yanında bulunan talebelerine de müdahale etmemelerini tembih etti. O kimse ağzına ne geldiyse, ne kadar kötü söz varsa söyledi ve gitti.

Bir müddet sonra, İmâm-ı Ca'fer-i Sâdık, o adamın arkasından evine gitti. Bunu gören talebeleri onun arkasından o adamın evine vardılar. Talebeleri hocalarının o edebsize cevap vereceğini zannetmişlerdi. Şayet o küstah adam, hocalarına bir tecavüzde bulunursa hocalarını koruyacaklar ve o edebsize haddini bildireceklerdi.

Ca'fer-i Sâdık o adamın kapısını çaldı. O Adam kapıya geldiğinde:

Az evvel bana bir takım kötü sözler sarfeyledin. Sana cevap vermedim. Eğer bu söylediğiniz sıfatlar bende varsa; ben bu sıfatlardan tevbe edeceğime, bir daha bu sıfatlara bürünmiyeceğime dair sana söz veriyorum. Eğer bana isnat ettiğin sıfatlar yoksa, seni afv etmesi için Allahü teâlâyâ duâ edeceğim. Bana söylediklerinden dolayı seni afv ettim, hakkımı halâl ettim deyip hediye vermiştir.

Bu âlicenaplığı gören adam, Ca'fer-i Sâdık hazretlerinin ayağına kapandı. Kabahatini itiraf edip, tevbekâr oldu.

MENKIBE

Sabırın Sonu Selâmettir

Meşhur İslâm âlimlerinden, Ebü'l-Hasan Ahmed el-Kudûrî, önceleri katırcılık yapardı. Kalbine ilm öğrenmek arzusu düştü. Katırlarını sattı. Evinde hamile bir hanımı vardı. Bütün masraflarını görüp, ondan izin aldı. Onun rızâsını da alarak ilm öğrenmek için başka bir memlekete gitti. Yirmi sene ilm tahsil edip, âlim oldu. Memleketine dönerken, yolda bir eve misafir oldu. Ev sâhibi kâmil bir zâtı. Halini ona anlattı. O kâmil zât bu âlime:

- İlm ve amelin aslı nedir? diye sordu. Hürmeten:
- Siz buyurun efendim, deyince, o zât:
- Eğer bize bir müddet hizmet edersen, ilmin aslına kavuşup, evine gidersin, buyurdu. Onun hizmetini kabûl edip, yanında iki yıl kaldı. Sonra O zât şefkat edip:
- Oğlum, gel sana cevabını vereyim de hanımının yanına dön! Ömrün oldukça, bize hayır duâ edersin. İyi bilmiş ol ki, bütün ilm ve amellerin, her marifet ve kemalin aslı sabrdır. Bunlar sabr ile elde edilir. Tahammül de sabrın içindedir. Her işte sabırlı olursan, her pişmanlıktan kurtulursun. Dünya ve ahirette her şeyden nasip alırsın. Bu kıymetli cevher için

seni bir müddet alıkoydum. Sebebi, bunun kıymetini bilip, hiç bir zaman unutmayasın, buyurdu.

Ebul-Hasan Ahmed, sabr nasîhatını, kâmil zâtın duâ ve rızâsını alıp, memleketine döndü. Akşamdan sonra, evinin kapısına gelip, o anda hatırına; "Yirmiki yıldan beri haber alamadığım evin kapısını çalmadan, pencereden bakayım. O zamandan beri bu evde kimin kaldığını göreyim" diye geldi. Pencereden bakınca, bir de ne görsün. Bir genç oynar gibi hanımının boynuna sarılmıştı. O anda kıskançlıktan aklı başından gitti. Kendini kaybedip, pencereden ok atıp, o genci öldürmeye hazırlanırken, hatırına sabr etmek geldi. "Yirmiki yıl bekleyip, kazandığım cevheri hemen elden çıkarmayıp, kapıya gideyim. Sonra, o genci öldüreyim" dedi. Sabr edip, kapıyı çaldı. İçerdeki genç:

- Kimsin? diye sorunca:

- Bu evin eski sâhibiyim, dedi. O anda hanımı, sesinden efendisini tanıdı. Sevinç içinde oğluna seslendi:

- Haydi oğlum, baban geldi, kapıyı aç! Sen doğmadan önce gurbete giden baban geldi, dedi.

Sabr eden âlim, bu kavuşmadan, o gencin oğlu olduğunu anladı. Sabrın kerameti ile, sonu çok büyük üzüntü olan pişmanlıktan kurtuldu. Sevincinin çokluğundan, ona sabr veren hakiki Sabûr'a ya'nî Allahü teâlâyâ çok hamdû sena etti. Hayâtı boyunca sabr ile se'âdet buldu.

11- TERBİYELİ OLMAK (Edeb)

Dînimizin beğendiği ve emir ettiği güzel huylardan biri de edebli, terbiyeli olmaktır. Edeb, söz dinlemek, haddini bilmek demektir.

Edeb olmayınca ilm yalnız başına maksada ulaştıramaz. Yunus Emre der ki:

***İlm meclislerinde aradım, kıldım talep,
İlm geride kaldı ille edeb ille edeb.***

Bir babanın evlâdına bırakacağı en hayırlı miras, edebdir. Edebi öğrenmek ve her zaman edebli olmak lâzımdır. Nele-
rin edeb olduğunu bilmiyen kimse, edebte kusur eder. Mese-
lâ, bir büyüğümüzü ziyarete gidince, bize (Baş köşeye otur)
dese, biz de edebimizden, hürmet ettiğimizden dolayı (Şura-
sı daha iyidir) diyerek gösterilen yere oturmasak, yaptığımız
hareket edeb gibi görünse de, söz dinlememek olduğundan
kötüdür. Büyüklerimiz, “**Emrin edebden önce geldiğini**” bil-
dirmişlerdir. Onun için en güzel edeb, söz dinlemektir. Aklı-
mıza uygun gelmese de büyüklerimizin sözlerini dinlememiz
lâzımdır.

Büyüklerimiz, öğretmenlerimiz, âmirlerimiz bizlere bir
şey söyledikleri zaman hemen, “Peki efendim” demeliyiz.

Yapılması istenen şeyi uygun görmüyorsak veya yapılma-
sını mahzurlu buluyorsak yine de, (Peki mi diyelim (?)) gibi
bir düşünce hatırıma gelebilir. Evet, yine "Peki" demelidir.
Eğer, o anda peki demeyip, hemen o işin mahzurlarını anlat-
maya kalkarsak, edebe aykırı hareket etmiş oluruz. Bir müd-
det sonra düşüncelerimizi uygun şekilde bildirebiliriz. Bunu
da, soru şeklinde söylememiz, danıştığımızı hissettirmemiz
lâzımdır. Meselâ (Bildirdiğiniz işi şu şekilde yapsak uygun
olur mu efendim!) diyebiliriz. Ancak yine de, eski bildirdiği
şekilde yapılması istenirse, bu defa başka mazeretler arama-
dan söyleneni yapmalıdır.

Yalnız büyüklerimize değil, arkadaşlarımıza, hattâ kendi-
mizden küçüklere de itiraz etmek uygun olmaz. Çünkü itiraz
etmek, (Bu işi ben bilirim, sen bunu anlamazsın) demek
olur. Düşüncemizde yüzde yüz haklı bile olsak, itiraz etmek-
le karşımızdakini üzmüş oluruz.

***Edeb bir tâc imiş nûr-ı Hûdadan,
Gey ol tacı emin ol, her belâdan.***

***Edeb iledir âlem-i nizâm,
Edeb iledir kemâl-i âdem.***

II- KÖTÜ HUYLAR

Kötü Huylar ve Bunlardan Kurtulmak Çareleri

Kötü ahlâk; bilgisiz, edepsiz olmaktan ve kötü kimseler ile arkadaşlık etmekten doğan kötü huylardır. Allahü teâlâ, kullarına iyi huylu olmalarını emrettiği gibi, kötü huylardan da kaçınmalarını emretmektedir. Kötü huy, kötü iş yapmaya sebep olur. Kötü ahlâk, rûhumuzun alışkanlık haline getirdiği kötü huylara denir. Kalbin kötü huylardan temizlenmesi ve bu huyların terkedilmesi lâzımdır.

İnsana dünyada ve âhirette zarar veren herşey, kötü ahlâktan gelmektedir. Ya'nî, zararların, kötülüklerin başı, kötü huylu olmaktır. Kötülüklerden sakınmağa «**Takva**» denir. Takva, ibâdetlerin en kıymetlisidir. Çünkü bir şeyi tezyin etmek, süslemek için, önce pislikleri, kötülükleri yok etmek lâzımdır. Bunun için, günâhlardan temizlenmedikçe, tâatlerin, ibâdetlerin faydası olmaz. Kötülüklerden sakınmadıkça ibâdetlerin ve iyiliklerin hiçbirine sevâb verilmez. Bütün iyiliklerin temeli takvadır, kötülüklerden sakınmaktır. Herkese her şeyden önce, takva sâhibi olmalarını emir ve nasihat etmelidir. Dünyada râhata, huzûra kavuşmak, sevişmek, kardeşçe yaşayabilmek, âhirette de, sonsuz azâpdan kurtularak, sonsuz ni'metlere, se'âdetlere kavuşmak, ancak kötülüklerden sakınmak ile nasip olur.

Kötü huylar, kalbi, rûhu hasta eder. Hastalığın artması, kalbin, rûhun ölümüne sebep olur. Kötü huyların en kötüsü olan inanmamak ise, kalbin, rûhun en büyük zehiridir, hemen öldürür. Îmânı olmayanın, (Kalbim temizdir. Sen kalbe bak) gibi sözleri, aslı, esası olmayan boş lâflardır. Ölmüş, kokmuş olan kalbin temiz olması "düşünülemez.

Kötü huylar, dînimizin yapılmasını yasak ettiği günâhlardır. Bu günâhların hepsi, ya belli bir organ ile yapılır. Yahut bütün beden ile yapılır. Günâh işlenen sekiz organ meşhur-

dur. Bu organlar; kalb, kulak, göz, dil, el, mide, ferc (zeker) ve ayaklardır. Dünyada ve âhırette se'âdete kavuşmak, râhat etmek isteyen kimse, bu organlarının günâh işlemelerine engel olmalıdır. Günâh işlememek, kalbinde meleke, tabiat, ya'nî alışkanlık halini almalıdır. Bunu başarabilen kimseye "Müttekî ve sâlih mü'min" denir. Böyle olan kimse, Allahü teâlânın (velî)sidir. Sevgili kullarından olur. Velî kul olmak için, günâh işlememek huy halini almalıdır. Bunu başarınca-ya kadar, kendini zorlayarak günâhtan sakınmaya devam etmelidir.

Günâh işlememenin huy haline gelmesi için kalbin temizlenmesi lâzımdır. Kalbin temizlenmesi, islâmiyyete uymakla olur. **İslâmiyyet üç kısımdır: İlm, amel ve ihlâs.** Emirleri ve yasakları öğrenmek, öğrendiklerine tâbi olmak ve bunları yalnız Allah rızası için yapmaktır. Kur'ân-ı kerîmde, bu üçü de emredilmekte ve övülmektedir.

MENKİBE

Melekler Geri Çevirir

Bir gün Sevgili Peygamberimiz, eshâbından Muaz bin Cebile buyurdu ki:

- (Ya Muaz! Ben sana bir şey anlatacağım, bunu muhafaza edersen, sana faydası dokunur. Muhafaza etmezsen, Allah katında bir hüccetin olmaktan çıkar. Ey Muaz, Allahü teâlâ yer ve gökleri yaratmadan önce yedi melek yarattı, sonra gökleri yarattı. Her gök için bu meleklerden bir kapıcı ayırdı. Onların her birini azametle bürüdü. Muhafız melekler, güneş gibi ziya saçtığı halde, kulun amelinin göklere çıkarırlar. Birinci kat göklere çıktıkları zaman, ameli tezkiye ederler, büyültürler, fakat kapıcı melek:

- Bu ameli götürün de sâhibinin suratına çarpın. Zira ben gıybet ile vazifeli bir memurum. Gıybet edenlerin amelinin buradan ileri geçirmememi Rabbim bana emretmiştir, der. Bu böyle gider. Sonra melekler başka birinin amelinin getirir,

tezkiye edildikten sonra, ikinci kat göklere gider. Oradaki kapıcı melek, “Götürün bu ameli sâhibinin suratına çarpın. Zira o, amelinde gösteriş yapardı. Riyâ ile karışık amelleri buradan ileri geçirmememi Rabbim bana emretmiştir”, der. Sonra başka birinin daha parlak bir amelini birinci ve ikinci kat göklerden geçirdikten sonra üçüncü kat göğün kapısındaki melek, “Bu ameli götürün sâhibinin suratına çarpın. Ben kibre müvekkel (vazifeli) bir meleğim. Büyüklük taslayanların amelini buradan ileri geçirmememi Rabbim bana emretti. Bu adam meclislerde kibreder” der. Sonra daha parlak başka bir ameli dördüncü kat göklere çıkarırlar. Namaz, oruc, hac ve zekât gibi çeşitli ibâdetler, inciler gibi parlak bir vazifeyette gelirler. Fakat buradaki kapıcı melek, “Götürün bu amelleri sâhibinin suratına çarpın. Ben ucb müvekkel meleğim. Bu adam kendini beğenen, ucb sâhibi bir kimsedir”, der. Yine Hafaza melekleri başka bir ameli beşinci kat göklere kadar geçirirler. Bu amel, süslenmiş bir gelin gibi kapıdayken müvekkel melek, “Ben hased meleğiyim, bunun sâhibi çok hasedci bir insandır. Çekememezliğinden dolayı herkesin yaptığını yapar. Rabbim hasedcinin amelini ileri geçirmememi bana emretti. Götürün de bu ameli onun suratına çarpın” der. Başka bir ameli altıncı kat göklere kadar yükseltirler. Oradaki kapıcı melek, “Bu ameli götürün de sâhibinin suratına çarpın. Çünkü o merhametsiz bir insandır. Felâkete uğrayan, darlığa düşen ve sıkıntılara maruz kalan kimselere asla acımaz. Ben rahmet meleğiyim, merhamet etmeyenlerin amelini buradan ileri geçirmememi Rabbim bana emretmiştir” der. Namaz, oruc, infak, cihad ve vera’ gibi amelleri gök gürültüsü gibi ses ve güneş gibi ziyası olduğu halde üç bin melek yedinci kat göğe kadar yükseltirler. Oradaki kapıcı melek, “Götürün bu ameli, onun suratına çarpın, azalarına vurun, kalbini bu ameller ile mühürleyin. Zira Allah rızâsı için olmayan amelleri buradan ileri geçirmemeği Rabbim bana emretmiştir. Her hangi bir amel, halis olarak Allah rızâsı için yapılmazsa riyâdır. Mürâi-

nin amelini Allahü teâlâ kabûl etmez” der. Sonra devamlı, “Başka bir kulun namaz, oruç, zekât, hac, ömre, güzel ahlâk, tefekkür ve zikir gibi amellerini göklere yükseltirler. Her kapıdan geçer, göklerin melekleri onu teşyi eder, uğurlarlar, perdelerin hepsini aşar ve Allahü teâlânın huzûruna yükse-
lirler. Yalnız Allah rızâsı için halis amel olduğuna şehâdet ederler. Allahü teâlâ, “Siz kulumun amelinin koruyucususunuz, ben ise murakıbm. O, bu amel ile beni murat etmedi, başkasına gösteriş yaptı. Benim lanetim onun üzerine olsun” buyurur. Meleklerin hepsi bu tel'ine iştirak eder, katılırlar. Yer ve gökler onu tel'in ederler).

Kötü Huyların İlâçları

Her müslimân, kalbinden kötü huyları çıkarıp, iyi huyları yerleştirmelidir. Bir kaçını çıkarıp, bir kaçını yerleştirmekle insan güzel huylu olmaz. Bunun için müslimân, her şeyden evvel kalbini temizlemesi lâzımdır. Çünkü kalb, bütün bedeninin reisidir. Bütün organlar kalbin emrindedir. Sevgili Peygamberimiz, **(İnsanın bedeninde bir et parçası vardır. Bu iyi olursa, bütün organlar iyi olur. Bu kötü olursa, bütün organlar bozuk olur. Bu, kalbdir)** buyurdu. Ya'nî bu, yürek denilen et parçasındaki gönüldür. Bunun iyi olması, kötü ahlâktan temizlenmesi ve iyi ahlâk ile süslenmesidir.

Kötü huylar, kalbin hastalıklarıdır. Bunların tedavileri güçtür. İlâçlarını iyi bilmek ve iyi kullanmak lâzımdır. Ahlâkı değiştirmek, kötüsünü yok edip, yerine iyisini getirmekle mümkündür. Sevgili Peygamberimiz, **(Ahlâkınızı iyileştiriniz!)** buyurdu. İslâmiyyet, mümkün olmayan şeyi emretmez. Tecrübeler de böyle olduğunu göstermektedir. İnsanların ahlâklarının değiştirilmesi bazıları için kolay, bazıları için de zor olur. Kötü huylardan kurtulmak için, başvurulacak çareleri şöyle sıralamak mümkündür

1- Kötü huyların hepsi için müşterek ilâç, hastalığı ve zararını, sebebini, zıddını ve ilâcın faydasını bilmektir. Sonra bu hastalığı kendinde teşhis etmek, aramak, bulmak gelir. Bu teşhisi kendi yapar. Yahut bir âlimin, rehberin bildirme-

si ile anlar. Mü'min, mü'minin aynasıdır. İnsan kendi kusurlarını zor anlar. Güvendiği arkadaşına sorarak da, kusurunu öğrenir. Sâdık olan dost, onu tehlikelerden, korkulardan koruyan kimsedir. Böyle arkadaş güç bulunur.

2- Düşmanlarının kendisine karşı kullandıkları kelimeler de, insana ayıplarını tanıtmaya yarar. Çünkü düşman, insanın ayıplarını arayıp, yüzüne çarpar. Arkadaşlar ise, insanın ayıbını, kusurunu pek görmezler.

Birisi İbrahim Edhem hazretlerine, aybını, kusurunu bildirmesi için yalvarınca, seni dost edindim, her hâlin, hareketlerin bana güzel görünüyor. Aybını başkalarına sor dedi. Başkasından bir ayıp görünce, bunu kendinde aramak, kendinde bulursa, bundan kurtulmaya çalışmak da kötü huyların ilâçlarındandır. **(Mü' min mü'minin aynasıdır)** hadîs-i şerifinin ma'nâsı budur. Ya'nî, başkasının ayıplarında, kendi ayıplarını görür. Îsâ aleyhisselâma, bu güzel ahlâkını kimden öğrendin dediklerinde **(Bir kimseden öğrenmedim, insanlara baktım. Hoşuma gitmeyen şeylerinden sakındım. Beğendiklerimi ben de yaptım)** buyurdu. Lokman Hakime, (Edebi kimden öğrendin) dediklerinde, **(Edebsizden!)** dedi. Selef-i sâlihinin, Eshâb-ı kirâmın, velîlerin hayât hikâyelerini okumak da, iyi huylu olmaya sebep olur.

3- Kendinde kötü huy bulunan kimse, buna yakalanmanın sebebini araştırmak, bu sebebi yok etmeğe, bunun zıddını yapmaya çalışmalıdır. Kötü huydan kurtulmak, bunun zıddını yapmak için çok uğraşmak lâzımdır. Çünkü, insanın alıştığı şeyden kurtulması güçtür. Kötü şeyler nefse tatlı gelir.

4- İnsanın kötü şey yapınca, arkasından nefse güç gelen şeyi yapmayı âdet edinmesi de faydalı ilâçtır. Meselâ; bir kötülük yaparsam, şu kadar sadaka vereceğim veya oruc tutacağım, gece namazları kılacağım diye admalı veya bunları yapmak için, yemin etmelidir. Nefsi, bu güç şeyleri yapmak için, onlara sebep olan kötü âdetini yapmaz.

5- Kötü huyların zararlarını okumak, işitmek de, faydalı ilâçtır. Bu zararları bildiren hadîs-i şerifler çoktur. Bunlardan birkaçı şunlardır:

(Allah katında kötü huydan büyük günâh yoktur.) Çünkü, bunun günâh olduğunu bilmez. Tevbe etmez, işledikçe, günâhı kat kat artar.

(İnsanların hiç çekinmeden, sıkılmadan yaptıkları günâh, kötü huylu olmaktır).

(Her günâhın tevbesi vardır. Kötü huyun tevbesi olmaz. İnsan kötü huyun tevbesini yapmayıp, daha kötüsünü yapar).

(Sıcak su buzu erittiği gibi, iyi huy da hataları eritir. Sirke balı bozduğu gibi, kötü huy da, hayratı hasenâtı (iyilikleri) yok eder).

6- İyi huylu olmak için ve iyi huyunu muhafaza edebilmek için, sâlih kimselerle, iyi huylularla arkadaşlık etmelidir. İnsanın huyu, arkadaşının huyu gibi olur. Ahlâk, hastalık gibi bulaşıcıdır. Kötü huylu ile arkadaşlık etmemelidir. Hadîs-i şerifte, **(İnsanın dîni, arkadaşının dîni gibi olur)** buyruldu.

7- Faydasız şeylerden, oyunlardan, zararlı şakalaşmaktan ve münakaşa etmekten sakınmalıdır. İlm öğrenmeli ve faydalı işler yapmalıdır. Ahlâkı bozan, şehveti harekete getiren seks, fuhş kitâbları okumamalı, böyle radyo ve televizyon programı ve filmlerini dinlemekten ve seyretmekten sakınmalıdır.

8- İyi huyların faydaları ve harâmıların zararları hep hatırlanmalıdır. Mal, mevki' arkasında koşanlardan hiçbiri müradına kavuşamamıştır. Malı, mevki'i hayır için arıyan ve hayır işlerde kullanan, râhata, huzûra kavuşmuştur. Mal, mevki gaye olmamalı, hayra vasıta olmalıdır.

Mal, mevki' bir deryaya benzer. Çok kimse, bu denizde boğulmuştur. Allah korkusu, bu denizin gemisidir. Hadîs-i şerifte, **(Dünyada, kalıcı değil, yolcu gibi yaşamalı! Öleceği-**

ni hiç unutmamalı!) buyuruldu. İnsan, dünyada kalıcı değildir. Dünya zevklerine daldıkça, sıkıntılar, üzüntüler, güçlükler artar.

9- Kötü huylardan uzaklaşmak ve iyi huylu olmak için, aşağıdaki hadîs-i şerîfleri hiç unutmamalıdır.

(İbâdetleri az olan bir kul, iyi huyu ile, kıyâmette yüksek derecelere kavuşur).

(İbâdetlerin en kolayı ve çok faydalısı, az konuşmak ve iyi huylu olmaktır).

(Bir kulun ibâdetleri çok olsa da, kötü huyu onu Cehennem dibine götürür. Bazan küfre götürür).

Birinin gündüzleri oruc tuttuğu, geceleri namaz kıldığı, fakat kötü huylu olduğu, dili ile komşularını, arkadaşlarını incittiği söylendikte, Resûlullah "sallallahü aleyhi ve sellem" cevabında: **(Böyle olmak iyi değildir. Gideceği yer, Cehennem ateşidir)** buyurdu.

(İyi huylu olan, dünya ve âhîret se'âdetlerine kavuşur). Çünkü iyi kimse, Allaha ve kullara karşı olan hakları, vazifeleri yerine getirir.

(Kendinden uzaklaşanlara yaklaşmak, zulm edenleri afv etmek, kendini mahrum edenlere ihsan etmek, güzel huylu olmaktır). İyi huylu kimse, kendisine darılana iyilik yapar. İhsanda bulunur. Malına, haysiyetine, bedenine zarar vereni afv eder.

(Kızdığı zaman, yumuşak davrananın kalbini Allahü teâlâ emniyet ve îmnân ile doldurur). Korkusuz ve emin olur.

10- Kötülük edene iyilik yapmak, iyi huyların en üstünüdür. Olgun insan olmanın alâmetidir. Düşmanları dost yapar. İmâm-ı Gazâlî hazretleri buyuruyor ki: İncilde gördüm. İsâ aleyhisselâm, **(Kötülük yapana kötülükle cevap vermeyiniz! Sağ yanağınıza vurana, sol yanağınızı çeviriniz!; Paltonuzu alana, şalvarınızı da veriniz!)** buyurdu.

MENKİBE

Dünyanın Sıfatları

Abbasi halifelerinden Hârûn Reşîdin hanımı Zübeyde Hatun, devrin İslâm âlimlerinden Mansûr-i Ammâr hazretlerine mektup yazdı. Mektubunda:

- “Ey müslimânların âlimi! Dünyanın sıfatlarından birini bana açıkla!” diye yazıyordu. Mansur hazretleri cevabında bildirdi ki:

- “Dünya aslana benzer. Hırs gözü, tamah kulağı, câhillik başı, riyâ yüzü, sefihlik burnu, sapıklık ağzı, cimrilik boynu, kibrli bulunmak göğsü, hased sırtı, uzun emel karnı, şîrk kalbi, şüphe ciğeri, büyük günâhlar ayakları, şehvetler pençeleri, övünç vesilesi pazuları, hîle kuyruğudur. Ona bakan bağlanır, isteyen hasta olur. Arayan kırık olur. Tutulana öldürür. Bu yirmi şey dünyanın tarifidir”.

Sonra şöyle devam etti: “Onu yenmek, emri altına almak isteyenin, zühdü kılıç, vera'ı kalkan, nasîhati kol, kanâati ok, susmayı yay, Hakka uymayı kılıç, ilmi bayrak, Allahü teâlânın kitâbını kale, yakîni binek vasıtası, akli dayanak, ameli silâh, niyeti kılavuz, sünneti yol, tevekkülü arkadaş, evliya ile sohbeti asker, tefvîzi yardıma, duâyı imdada yetişici, recâyı âdet, mücâhedeyi hamle, müşahadeyi darbe etmelidir. Ancak bunlarla kahredilir. Mağlûp edilip, ona hakim olunur. Şerrinden, zararından kurtulunur. O yirmiyi kendin için âfet, bu yirmiyi kendin için âdet bilesin ve yapasın. Böylece onları bilmek, bunları yapmakla, ondan gelecek zarardan korunmuş olursun.”

KÖTÜ HUYLARDAN BA’ZILARI

1- İNANMAMAK (Küfr)

Kalb ile işlenen kötülüklerin en büyüğü ve en kötüsü, Allahü teâlâyâ inanmamak, ateist olmaktır. Bütün insanlara

îmân etmek emrolundu. Son Peygamber Muhammed aley-hisselâmın, Allahü teâlâdan getirip bildirdiği şeylerin hepsi-ne kalb ile inanıp, dil ile söylemeye “**Îmân**” denir. Söyleme-ye engel bir hal bulunduğu zaman, söylememek afv olur. İnanılması lâzım olan bir şeye inanmamak “**Küfr**” olur. İnanmayan kimseye kâfir denir.

Allahü teâlânın var olduğunu anlamamak, düşünmemek günâh olur. Bildirilen emir ve yasaklardan birine inanma-mak, hepsine inanmamak olur. Bir kimsede îmânın var ol-ması için, islâmiyyetin küfr (inançsızlık) alâmeti saydığı şey-lerden sakınmak da lâzımdır. İslâmiyyetin emir ve yasakla-rından birini hafif görmek, Kur'ân-ı kerîm ile, meleklerle, Peygamberlerden biri ile alay etmek, küfrdür.

İnanmamak üç türlü olur:

1- İşitmediği, düşünmediği ve câhil kaldığı için inanma-mak, kâfir olmak. Buna “**Küfr-i Cehlî**” denir. Dağda yetişip hiçbir din duymayıp, puta tapanlar böyledir. Bunlar ne Cen-nete ne de Cehenneme girmeyeceklerdir. Bütün hayvanlar gibi toprak edilerek yok olacaklardır. Kâfir memleketlerin-de yaşayıp islâmiyyeti işitmeyenler ve kâfirlerin küçük yaşta ölen çocukları da böyledir. İşitip de, hiç inanmayanlar veya yanlış inananlar, afv edilmeyeceklerdir. Sonsuz azap göre-ceklerdir.

2- Bilerek, inat ederek inanmamak, kâfir olmak. Buna “**Küfr-i inâdî**” denir. Kendini büyük görmekten ve öyle bil-mekten, mevki, rütbe sâhibi olmayı sevmekten veya ayıplan-maktan korkmak sebebi ile meydana gelir. Firavun ve yol-daşları böyle inanmamıştı. Musa aleyhisselâmın mu'cizeleri-ni gördükleri halde îmân etmediler. Bizim gibi bir insana inanmayız dediler. Kendileri gibi bir insanın Peygamber ola-cağını kabûl etmediler. Halbuki kendileri gibi bir insan olan Firavuna ilah, tanrı dediler. Ona tapındılar. Rum imparatoru Herakliyüs da tahtından, saltanatından ayrılmak korkusu ile îmân etmedi.

3- İslâmiyyetin, îmânsızlık alâmeti dediği sözleri söyleyen ve işleri yapan, kalbinden îmân etse ve inandığını söylese de inanmamış olur. Buna **“Küfr-i Hükmi”** denir. Bunlar küfre sebep olan sözler ve işlerdir. Bazıları şunlardır:

- Allahü teâlâyâ yakışmayan sözler söylemek.
- Melekleri küçültücü sözler söylemek.
- Kur'ân-ı kerîmde ismi geçen peygamberlerden birini bile inkâr etmek.
- Çok iyilik yapan birine, Peygamberden daha iyi demek.
- İçkiye, faize, kumara halâl demek.
- Âhirette olacak şeylerle alay etmek.
- Kabrdeki ve kıyâmetteki azaplara inanmamak.
- Fen bilgileri, din bilgilerinden daha hayırlıdır demek.
- İslâm bilgilerine inanmamak, bunları ve din âlimlerini aşağılamak.
- Kâfir olmayı istemek veya öyle olayım diye yemin etmek.
- Kâfir olmaya sebep olan bir işi bilerek yapmak.
- İnsanları güldürmek, sevindirmek veya alay etmek için kâfir olmaya sebep olacak bir söz söylemek.

Kalbte îmânın bozuk olması ve islâmiyyetin emretmediği şeyleri ibâdet sanmak da, büyük günâhtır. Peygamberimiz ve Eshâbından sonra ortaya çıkan inanışlar ve ibâdetler yanlış olup, sapıklıktır. Böyle inanışlara **“Bid'at”** denir. Böyle inananlara **“Bid'at ehli”** denir. Kalbi ve bedeni bunlardan temizlemek gerekir.

Kalbin hastalıkları olan kötü huyların hepsini terk etmelidir. Kötülüklerin en büyüğü olan îmânsızlıktan ve yanlış inanmaktan sonra, kötü olan şey günâhlardır. Göz harâm olan şeylere bakmamalıdır. Kulak, dînimizin yasak ettiği çirkin sözleri ve dedi-koduları dinlememelidir. El, harâm olan şeyleri tutmamalı, ayaklar harâm, günâh işlenen yerlere git-

memelidir. Dil ile yalan söylememeli ve kimseyi incitmemelidir. Mide, harâm yiyeceklerle ve içeceklerle doldurulmamalıdır. Erkekler ve kadınlar, fuhş, zina olan çirkin işlere yaklaşmamalıdır.

Her müslimânın bilmesi lâzım olan şeyleri öğrenmesi farzdır. Bilmemesi özr değil, büyük günâhdır. Küfre sebep olan sözü, hatâ ederek, yanılarak veya te'vîlli olarak söyleyenin îmânı ve nikâhı bozulmaz. Yalnız, tevbe ve istigfâr etmemelidir. İmâm efendiler cemâ'ate tecdîd-i îmân ve nikâh yapıyorlar. Bunun için, (Allahümme innî üürîdü en üceddidel îmâne vennikâha tecdîden bi kavîlî lâ ilâhe illallah, Muhammedün Resûlullah) okutuyorlar.

Kötülüklerden sakınmaya ve günâhları terk etmeye "Takva" denir. Takva, Allahtan korkmaktır. Kalbinde Allah korkusu olanlar, günâhların yanına bile yaklaşmazlar. Onlardan nefret ederler. Güzel ahlâkın temeli, Allah korkusudur. Sevgili Peygamberimiz, **(Hikmetin başı Allah korkusudur)** buyuruyor. Allahü teâlâ Kur'ân-ı kerîmde meâlen, **(Sizin Allah yanında en şerefliiniz, en üstününüz, Allahtan en çok korkanınızdır)** buyurdu.

Her müslimân, sabâh ve akşam, şu îmân düâsını okumalıdır: **(Allahümme innî e'üzü bike min en-üşrike bike şey-en ve ene a'lemü ve estagfirü-ke li-mâ lâ-a'lemü inneke ente al-lâmülguyûb).**

MENKIBE

Firavunun Cesedi

Londradaki ünlü British Müzesinin Mumyalar bölümünde sergilenen bir ceset 3000 yıl evveline aittir. Mumyalanmamıştır. Secde eder vaziyettedir. Bütün iç ve dış organları tamdır. Başındaki sararmış saçları ve sakalları râhatlıkla görülmektedir. Bu cesedin nasıl olup da 3000 yıldır mumyalanmadan kalabildiğini ilm adamları araştırırsunlar. Biz bu işin sırrını Kur'ân-ı kerîmde buluyoruz.

Bilindiği gibi Musa aleyhisselâmın davetini kabûl etmeyen Firavun'u, Cenâb-ı Hak Kızıldenizin suyunda boğarak cezâlandırmıştı. Yûnus sûresinin 92. âyetinde **(Bugün senin gark olan, boğulan cesedine kurtuluş vereceğim. Ta ki, senden geridekilere ibret olasın. Ve şüphe yok ki, insanlardan birçokları bizim âyetlerimizden elbette gafildirler.)**

Cesedin bulunduğu yer, Firavunun garkolduğu yer olan Kızıldeniz'in kenarındaki Cebelein mevkiidir.İngiliz araştırma ekibi, cesedi kumlar arasında bulmuş ve ülkelerine götürmüşlerdir. İlm adamlarının tesbitine göre, bu ceset 3000 yıllıktır ve Firavun da 3000 yıl evvel yaşamıştır. Ayrıca 1144 yılında vefât eden Zemahşeri, bu âyet-i kerîmeyi tefsir ederken: **(Seni, deniz kenarında bir köşeye, atacağız... Cesedini tam, noksansız ve bozulmamış halde, çıplak ve elbisesiz olarak, senden asırlar sonra geleceklere bir ibret olmak üzere koruyacağız)** demiştir.

Bir cesedin 3000 yıl muhafaza edilmesi, mukaddes kitâbımızın sâhibi olan Rabbimizin kudretidir.

2- KALB KIRMAK

Müslimân, her bakımdan örnek insan demektir. Her işinde Allahdan korkar, titrer. Allahü teâlânın sevgisine kavuşturacak işleri yapmak için çırpınır. Sabredici, afv edicidir. Her geçimsizlikte, sıkıntıda kusuru kendisinde görür. Her işte Allah'ın rızasını düşünür. Kimseyle münakaşa etmez. Kalbleri Allahın evi bildiği için bir kalbi incitmekten çok korkar. Hadîs-i şerifte buyuruldu ki:

(Bir müslimânı haksız yere incitmek, Kâ'be'yi yetmiş ke-re yıkmaktan daha günâhtır).

Konuşmaları ve hareketleriyle veya herhangi bir sebeple başkasının kalbini kıran kimse, dünyada huzûrsuz olduğu gibi, âhirette de, bu günâhı sebebiyle Cehenneme atılır. Hadîs-i şerifte buyuruldu ki:

(Kıyâmet gününde ümmetimin müflisi şu kimsedir ki, na-

maz, oruc ve diğer ibâdetleriyle gelmiştir. Fakat birisine sövmüştür, birisine iftira etmiştir, birinin malını yemiştir, birinin kanını dökmüştür. Yaptığı bu zulmlere karşılık, hak sâhiblerine sevâbları verilir. Sevâpları bitince, hak sâhiblerinin günâhlarını yüklenir ve Cehenneme atılır).

Her ne şekilde olursa olsun, kalb kırmaktan son derece kaçmalıdır. İmâm-ı Rabbâni hazretleri buyuruyor ki:

(Kalb, Allahü teâlânın komşusudur. Allahü teâlâyâ kalbin yakın olduğu kadar hiçbir şey yakın değildir. Mü'min olsun, kâfir olsun, hiç bir insanın kalbini incitmemelidir! Çünkü, kâfir olan komşuyu da korumak lâzımdır. Sakınınız, sakınınız, kalb kırmaktan pek sakınınız! Allahü teâlâyı en ziyade inciten şey küfrdür. Küfrden sonra kalb kırmak gibi büyük günâh yoktur. Çünkü, Allahü teâlâyâ ulaşan şeylerin en yakın olanı kalbdır. İnsanların hepsi, Allahü teâlânın kullarıdır. Herhangi bir kimsenin kölesi dövülür, incitilirse, onun efendisi elbette gücenir. Her şeyin, her insanın biricik mâliki, sâhibi olan Allahü teâlânın şânını, büyüklüğünü düşünmelidir).

Her müslimân, herkesin iyi olmasını ister. Kendisini kusurlu görür, başkalarının kusursuz olmasını ister. Bunun için herkese iyiliği tavsiye eder. Bu tavsiyeyi hal ile de yapar. İslâm'ın güzel ahlâkına uyarak örnek olur. Herkese tatlı dil, güler yüz göstermek, kimseyi incitmemek, kalbini kırmamak, malına, ırzına göz dikmemek, kanunlara karşı gelmemek müslimânlık îcâbıdır.

İslâmiyyetin emirlerini, yasaklarını beğenmiyen kimseler, iyiyi güzeli anlayamayan zavallılardır. Bunlara acımalı, anlayabilecekleri bir lisan ile, iyiyi, kötüyü ve güzeli, çirkini bildirmelidir! Münakaşa etmek, dostluğu giderir. Düşmanların çoğalmasına sebep olur. Fitne çıkarmamalı, dost ile de, düşman ile de tatlı konuşmalı, herkese güler yüzlü olmalıdır! Gıybet ederek, lâf taşıyarak kalb kırmak, fitneye sebep olur. Fitne ise büyük günâhtır. Hadîs-i şerifte buyuruldu ki:

(Fitne çıkarmayınız! Söz ile çıkarılan fitne, kılıç ile olan fitne gibidir. Zâlimlere, fâcirlere insanları çekiştirmekten, yalan ve iftira söylemekten hasıl olan fitne, kılıç ile yapılan fitneden daha zararlıdır).

Dargın durmak da kalb kırılmasına sebep olur. Kendine zulm edenleri afv etmeli, bu sebeple ona karşılık vermemeli ve ona darılmamalıdır! Dargın ise hemen barışmalıdır. Hadîs-i şeriflerde buyuruldu ki:

(Mü'minin mü'mine üç günden fazla hicr etmesi (dargın durması) halâl olmaz. Üç geceden sonra ona gidip selâm vermesi vâcib olur. Selâmına cevap verirse, sevâbta ortak olurlar. Vermezse, günâh ona olur).

(Sana darılana git, barış! Zulm edeni afv et! Kötülük edene iyilik et!).

Kendimiz yüzde yüz haklı bile olsak, eğer karşımızdaki mü'min özür dilemişse, özrünü kabûl etmelidir! Çünkü hadîs-i şerifte: **(Müslimân kardeşinin özrünü kabûl etmemek, günâh olur)** buyuruldu. Özrü kabûl etmek ve kusurları afv etmek, Allahü teâlânın sıfatlarındandır. Özür beyan eden müslimân kardeşinin özrünü kabûl etmemek, sû-i zan olur. Müslimâna sû-i zan ise caiz değildir. Hadîs-i şerifte buyuruldu ki:

(Sû-i zan etmeyiniz! Sû-i zan, yanlış karar vermeye sebep olur. İnsanların gizli şeylerini araştırmayınız, kusurlarını görmeyiniz, münakaşa etmeyiniz, hased etmeyiniz, birbirinize düşmanlık etmeyiniz, birbirinizi çekiştirmeyiniz, kardeş gibi sevişiniz! Müslimân müslimânın kardeşidir. Ona zulm etmez, yardım eder. Onu kendinden aşağı görmez).

Karşımızdaki insanı kendimizden aşağı görmek kibrlemek olur. Kibr ise, büyük günâhtır. Hadîs-i şeriflerde buyuruldu ki:

(Kalbinde zerre kadar kibr olan, Cennete giremez).

(Allahü teâlâ buyuruyor ki, kibriyâ, üstünlük ve azâmet bana mahsustur. Bu ikisinde bana ortak olanı Cehenneme

atarım, hiç acımam).

(Önceki ümmetlerde kibr sâhibi birisi, eteklerini yerde sürüyerek, yürürdü. Gayret-i ilâhiyyeye dokunarak, yer bunu yuttu).

(Allahü teâlâ, tevâzu üzere olmağı bana emir eyledi. Hiç biriniz, hiçbir kimseye tekebbür etmeyiniz, büyükleme-yiniz!)

Kalb kırıcılığı, geçimsizliği sebebiyle idare edilenlerden, zoraki ikram edilenlerden olmamalıdır. Hadîsi-şerifte buyuruldu ki:

(Kıyâmette, en kötü yerde bulunacak kimse, dünyada zararından korunmak için ikram olunandır).

Kalb kırmağa sebep olan kötü huylardan biri de münakaşadır. Hadîs-i şerifte, **(Haklı bile olsa, münakaşadan vazgeçmedikçe, kişinin îmânı tamam olmaz,)** buyuruldu. Sert ve kırıcı konuşmaktan kaçmalıdır. Hadîs-i şerifte, **(Allahü teâlâ her zaman yumuşak söylemeyi sever)** buyuruldu. Her çeşit kötü huydan uzak durmalıdır. Hadîs-i şerifde, **(Allah katında kötü huydan büyük günâh yoktur)** buyuruldu. Kötü huyu bırakıp güzel huylu olmağa çalışmalıdır! Peygamber Efendimiz i'tikâdı doğru olan müslimânlar için buyurdu ki:

(Kendinden uzaklaşanlara yaklaşmak, zulm edenleri afv etmek, kendini mahrum edenlere ihsan etmek, güzel huylu olmaktır).

Her çeşit kötülükten kaçarak iyi insan olmalıdır. İyi insan nedir? Peygamber Efendimiz ümmetine hitaben: **(İnsanların en iyisi, insanlara iyilik edendir, insanların en kötüsü, insanlara zarar verendir)** buyurdu. O halde her müslimân, îmânı düzelttikten sonra, iyi insan olmağa, insanları sevindirmeğe çalışmalıdır. Hadîs-i şeriflerde buyuruldu ki:

(Bir kimse, bir mü'min kardeşini sevindirirse, Hak teâlâ o kimsenin kalbini kıyâmet gününde ferahlandırır).

(Her kim dünyada bir mü'min kardeşinin işini görürse,

Hak teâlâ, o kimsenin yetmiş işine kolaylık ihsan buyurur. O yetmiş işin on tanesi dünyada, altmış tanesi kıyâmet günündedir. Bir kimse, bir mü'min kardeşinin aybını kapatırsa, Allahü teâlâ o kimsenin bütün ayıplarını kıyâmet günü kapatır).

3– BÜYÜKLENMEK (Kibr)

Bir insanın, kendini, iyiliklerini ve ibâdetlerini üstün görmesi, kötü bir huydur. Allahü teâlâ, kendini başkalarından üstün görmeyi ve üstün bilmeyi harâm etmiştir. Nitekim Sevgili Peygamberimiz, **(Kalbinde zerre kadar kibr "büyüklük" bulunan kimse Cennete giremez)** buyurdu. İnsanlardan, Allahü teâlâyâ karşı bile üstünlük taslayanlar oldu. Nemrud ve Firavun böyleydiler. Tanrılığını ilân ettiler .Allahü teâlânın nasîhat vermek için gönderdiği Peygamberini, Nemrud ateşe attı. Firavun da öldürmek istedi. Her ikisi de aciz, zavallı bir insandı. Allahü teâlâ Nemrudun canını, burnundan beynine giren bir sinek ile aldı. Firavunu da Kızıl Denizde boğdu. Her asırda böyle ahmaklar gelmiştir. Mao ve Stalin gibi zalimler, milyonlarca insanı öldürerek ve işkence yaparak, din adamlarını ve müslimânları, din kitâblarını yok ederek, milletlerini sindirmişler, korkutarak kendilerine taptırmışlardır.

Peygamberlere karşı büyüklük gösterenler oldu. Şeytân, ilk peygamber Âdem aleyhisselâma secde etmeyerek ilk kibrli kimse oldu. Sevgili Peygamberimiz islâmiyeti açıkladığı ve yaymaya başladığı zaman, (Bu din, Mekkenin ileri gelenlerine indirilseydi daha iyi olurdu) dediler. Büyüklük ve azamet, Allahü teâlâyâ mahsustur. Kullarına tevazu, alçak gönüllülük yakışır. Nitekim Sevgili Peygamberimiz, **(Allahü teâlâ buyuruyor ki, üstünlük ve azamet, bana mahsustur. Bu ikisinde bana ortak olanı Cehenneme atarım, hiç acımam)** buyurdu. Fakat kalbinde zerre kadar îmân olan, Cehennemde sonsuz kalmayacak, Cennete girecektir. Büyük günâh işleyip de tevbe etmeyen, şefaata,

afva kavuşamıyan mü'min, Cehennemde günâhlarının karşılığı olan azapları çektikten sonra çıkarılacak, Cennete sokulacaktır.

Cennete giren, oradan hiç çıkmayacaktır. Hadîs-i şerîfde, **(Kibri, hıyaneti ve kul borcu olmayan mü'min, hesapsız Cennete girecektir)** ve **(Kul hakkı, mü'minin aybı, kusurudur)** buyuruldu.

İnsanlardan câhil olanlar, yedi şeye kavuşunca, kendilerini başkalarından üstün, büyük görürler. Büyüklenmeye sebep olan yedi sıfat şunlardır: Din ve fen bilgilerinde yükselmek, yapılan ibâdetler, mensup olduğu ailenin soyu-sopu, güzellik, kuvvetli olmak, mal ve mevki-rütbe sâhibi olmak. Bunlar, iyi niyetlerle yapılırsa her biri, Allahü teâlânın rızasını kazanmaya da sebep olur. İnsanlara faydalı olmaya yarar. Bu sıfatları ile büyüklük, üstünlük taslayanları Allahü teâlâ sevmez. Hased, kin tutmak ve riyâ (gösteriş) da büyülenmeye sebep olur.

Büyüklüğün ilâcı tevazudur. Tevazu alçak gönüllü davranmak, büyüklenmemek demektir. Yüce Rabbimiz, **(Büyüklenenleri sevmem, tevazu edenleri severim)** buyuruyor. Sevgili Peygamberimiz de, **(Allahü teâlâ tevazu üzere olmayı bana emretti. Hiçbiriniz, hiçbir kimseye büyüklük, üstünlük göstermeyiniz)** buyurdu.

MENKİBE

Küfre Götüren Kibr

Cebele ibni Eyhem, Gassânî meliklerinin sonuncusudur. Daha önce müslimân olmuştu. Hicretin birinci senesinde Medine'ye geldi. Melik olduğu için hizmetçileri, eşyaları çoktu. Kendisi ve hizmetçileri çok güzel giyinmişlerdi. Hazret-i Ömer hacca gidiyordu. Onu da beraber götürdü. Kâ'be'de tavaf esnasında yoksul bir müslimân kalabalık ve sıkışıklık dolayısıyla yanlışlıkla Cebelenin eteğine basarak yırttı. Cebele de çok kızarak, o yoksul müslimâna bir tokat vurup,

burnunu kırdı. O da Hazret-i Ömere giderek şikâyetçi oldu. Hazret-i Ömer Cebeleyi çağırdı. Aralarında şu konuşma geçti:

- Ya hasmını râzı et, yahut kısas ederim.
- Ben bir melikim. O şahıs ise yoksul bir adamdır. Onun için bana nasıl kısas edersin.
- İslâmiyyet sizin aranızdaki ayrılığı kaldırmıştır, ilâhi kanunlar önünde, herkes birdir.
- Ben İslâmdan çıkarsam, aramızdaki ayrılık kalkar mı?
- Suç cezâsız kalmaz.
- Hristiyan olursam ne olur?
- Hristiyan olursan boynunu vururum.

Bunun üzerine Cebele, Hazret-i Ömerden düşünmek için izin aldı. O gece adamlarıyla beraber Medineden kaçtı. İstanbul'a gitti. Hristiyan oldu ve orada öldü. Kibr ve gururu yüzünden hem yurdundan, yuvasından oldu, hem de dînin-den olarak sonsuz felâkete yuvarlandı.

MENKİBE

Sakın Böbürlenme

İslâm âlimlerinden Muhammed İbn-i Semmâk, Abbasi halifelerinden birisinin huzûruna girdi. Halife, bir bardak ile su içiyordu. Bu sırada halife İbn-i Semmâk'a:

- Bana öğüt ver, dedi. İbn-i Semmâk:
- Sen şiddetli susuzluğa yakalandığın vakit, bu suyu ancak sana bütün servetin karşılığında verecek olsalar ne yapardın? diye sordu. Halife:
- Bütün servetimi verir, bu suyu alırdım, dedi. Bunun üzerine İbn-i Semmâk:
- O halde, bir bardak su değerinde olan servetinle sakın böbürlenme! dedi.

MENKIBE

Kibrinin Burnu

İyi kalbli Sultan ile, Veziri konuşuyorlardı. Sultan:

- Kötü insana, kendi kötülüğü yeter. Başka bir şey yapmaya, gerek yok!" derler. Ne güzel söz, değil mi? dedi.

- Evet efendim! Gerçekten öyle.

Biraz sonra, vezir dairesine gitti. Birçok iş sâhibi, Onu bekliyordu. Hepsinin işini sıkılmadan, güler yüzle halletti.

Akşam evine vardı. Hanımı, çocukları ve hizmetçileriyle birlikte yemek yedi. Hep beraber yatsı namazı kıldılar. Herkes yatağına çekildi.

İyi kalbli Vezir, uzun müddet Kur'ân-ı Kerîm okudu, Yüce Allah'a şükretti. Duâ etti.

Ertesi gün, bir arkadaşı ziyaretine geldi. Kendisini, Sultanla konuşturmasını rica etti. Vezir de:

- Hallederiz, dedi.

Biraz sonra arkadaşı, sultanın huzûrundaydı.

- Muhterem Sultanımız. Sizin bu Veziriniz, benim arkadaşımdır. Fakat maalesef kendisini, sizden bile büyük görüyor. Çok kibrli...

- Ne diyorsun?

-İnanmazsanız dikkat edin. Sizinle konuşurken, burnunu tutacaktır. Kibrinden gururundan, başını öbür tarafa çevirecektir!..

- Olur mu öyle şey?

- Deneyin, göreceksiniz efendim...

Konuşması bitti, dışarı çıktı. Vezir gülüyordu. Arkadaşı ona dedi ki:

- Beni Sultanla konuşturduğun için, çok teşekkürler. Ben de seni, öğle yemeğine davet ediyorum.

- Canım ne lüzum var.

- Gelmezsen darılırım. Yoksa bizim yemeklere, tenezzül etmiyor musun?

Vezir mecburen, ziyafete gitti. Ziyafette bol soğanlı, sarımsaklı çorbalar, mantılar yendi içildi...

Yemekten sonra Vezir, Saraya koştu, öğleden sonra çok işleri vardı. Bir ara, "Sultanın Çavuşu" geldi. Sultanın kendisini hemen beklediğini haber verdi.

Sultanı, ayakta gören Vezir:

- Buyrun efendim, beni emretmişsiniz, dedi.

- Yaklaş... Yanıma yaklaş, Sana bir şey vereceğim.

Vezir yaklaştı. Fakat ağzı "soğan sarımsak" kokmasın diye, eliyle kapattı. Sultan ona eğildikçe, Vezir başını çeviriyordu. Sultan çok üzüldü. "Demek söylenen doğruymuş" diye düşündü. Masasının üzerinde duran kapalı bir zarfı aldı, ona verdi.

- Bunu kendi elinle "Baş Vezir"e teslim eyle!..

Sultan böyle "emirnameler" ile sevdiklerini Elçi tayin ederdi. Vezir, "hayırlı işte, acele edeyim" diyerek, derhal yola koyuldu.

Yolda gene arkadaşına rastlamaz mı? Arkadaşı merak etti. O da her şeyi anlattı.

- Sultan herhalde çok sevdiği birisine, iyilik ediyor ki, böyle acele etti. Elden "Emirname gönderiyor..." dedi.

Arkadaşı gene çok rica etti.

- Sabahleyin ben de, Ondan böyle bir şey istemiştim. Belki benim için yazılmış bir "Emir" dir. Ne olur, bana ver de, kendi elimle götürüyüm diye yalvardı.

Vezir kabûl etti. Nasıl olsa, "iyi arkadaşım olduğunu, Sultan biliyor, kızmaz" diye düşündü.

Biraz sonra, "Baş Vezir" mektubu okudu şunlar yazılıydı:

"-Bu mektubu sana getiren kimseyi derhal öldüresin. Sonra da, "Kibrli burnunu kesip" saraya yollayasın!..."

Baş Vezir, tereddüt etmeden, "Emri" yerine getirdi.

Akşam üzeri karşısında Veziri gören Sultan pek şaşırıldı!

- Sen burada ne arıyorsun? diye sordu.

O da, yolda arkadaşına rastladığını ve olanları anlattı:

Tam konuşurlarken çavuş, yanlarına gelerek elinde bir kapaklı sahan (tabak) tutuyordu.

- Bunu "Baş Vezir" yolladı, Efendim dedi.

Kapağı açtılar, içinde, kocaman bir insan burnu vardı. Kesilmiş ve kanlar içindeydi. Yanındaki kâğıtta şunlar yazılıydı: "Kıbrı Burnu".

Sultan artık dayanamadı, sordu:

- Sen bugün niçin başını, benden uzaklaştırıyordun?

Vezir güldü:

- Ağzımın kokusu, sizi râhatsız etmesin diye efendim.

Öğle yemeğine, arkadaşım davet etmişti. Fazlaca soğan, sarımsak yemiştik.

Sultan hem sevindi, hem üzüldü ve şunları mırıldandı:

- Kötü insana, kendi kötülüğü yetişir.

4- YALAN VE YALANCI ŞÂHİDLİK

Yalan, doğru olanın veya doğru bildiğinin aksini söylemektir. Yalan, günâhların en çirkini, ayıpların en fenası, kalbleri karartan bütün kötülüklerin başıdır. Yalancılık, insanlar arasında da sevilmeyen çok çirkin bir huydur.

İnsanlar topluluk halinde yaşayabilmek için birbirlerinin yardımlarına ve doğru sözlerine muhtaçtırlar. Yalancı olan insanlar arasında yardımlaşma, geçim ve itimat olmaz. Aile fertleri yalancı olunca, ailede sevgi, saygı ve birbirlerine karşı itimat kalmaz. Böyle bir ailede ne iyi bir geçim, ne de hüzzûrlu bir hayât mümkün olur. Aileleri böyle olan cemiyet de yıkılmaya mahkûm olur.

Yalan, aynı zamanda kalblerin kararmasına sebep olur.

Peygamber Efendimiz bir hadîs-i şerîflerinde, **(Yalandan çok sakınınız! O, fücurla (kötülükle) beraber bulunur. Bu ikisi ise Cehennemdedir)** buyurdu. Buradan anlaşıyor ki, günâh ve kötülüğün esası yalandır. Bunun için yalan, Allahü teâlânın ve Peygamber Efendimizin sevmediği bir huy oldu.

Hadîs-i şerîflerde buyuruldu ki:

(Yalan, nifak kapılarından bir azaptır).

(Allahü teâlâ kıyâmette üç kişi ile konuşmaz ve onlara bakmaz: Verdiğini başa kakan, tacirin yemini ile mal veren, kibrli elbisesi giyen).

Bir defasında Sevgili Peygamberimize şöyle soruldu.

- Yâ Resûlallah, mü'min korkak olur mu?

- **Evet olabilir.**

- Mü'min, cimri olabilir mi?

- **Evet, olabilir.**

- Mü'min yalancı olur mu?

- **Hayır olamaz, buyurdu.**

Yalanın en kötü ve çirkin olanı, yalan yere yemin ve şahitlik etmektedir. Yalan yere yemin eden dünyada ve âhirette felâkete uğrar. Allahü teâlâ Kur'ân-ı kerîmde Âli İmran sûresi 77. âyetinde meâlen, buyuruyor ki: **(Allahın ahdini (kitâblarındaki Peygamberlere îmân sözünü) ve kendi yeminlerini birkaç paraya satan kimseler (var ya), işte onların âhirette hiçbir nasibi yoktur. Allah, onlara kelâmıyla hitap etmeyecek ve kıyâmet günü onlara merhamet nazarıyla bakmayacak ve kendilerini temize çıkarmayacaktır. Onlar için çok acıklı bir azap vardır).** Yalan yere yemin edenin malının bereketi kalkar, ömrünün se'âdeti yok olur, evi barkı viran olur. Hayâtı zindan olur. Kısaca maddeten ve manen büyük belâlara dûçar olur.

Yalancı şahitlik de çok büyük günâhlardandır. Hadîs-i şerîfte buyuruldu ki: **(Müslimânlara yalan yere şahitlik yapanı kıyâmet günü dilinden asarlar. Sonra onu, münâfıklarla be-**

raber, Cehennemin en dibine sürerler. Bildiği, gördüğü halde şahitlik yapmayan veya söylemeyen için Allahü teâlâ kıyâmette vücudunun etlerini parça parça edilip halkın önünde ona yedirilmesini ve Cehenneme atılmasını buyurur. O dili yer, kemirir ve parça parça eder.)

Resûlullah Efendimiz buyurdu ki: **(Tüccarın, pazarcıların çoğu fâcirdir).** Sebebini sorduklarında, **(Alış-verişleri halâl olmaz. Çünkü çok yemin ederek günâha girerler ve yalan söylerler)** buyurdu. Bir hadîs-i şerîfte, **(Yalan yere yemin ederek, birinin malını alan kimse, kıyâmet günü, Allahü teâlâyı gazaplı görecektir.)** Bir hadîs-i şerîfte, **(İmân sâhibi, her kabahati yapabilir. Fakat, hiyanet yapamaz ve yalan söyleyemez)** ve bir hadîs-i şerîfte de, **(Yalan, üç yerde caiz olur; Birincisi, Harpte (ve Her zaman din düşmanlarının zararından korunmak veya müslimânları korumak için), ikincisi, iki müslimânı barıştırmak için, birinden diğerine iyi laf getirmek. Üçüncüsü, zevcelerini idare etmek için)** buyuruldu. Zalimden, bir müslimânın bulunduğu yeri, malını, günâhını saklamak caizdir. İki müslimânın, kadın ile erkeğin arası açılmasını önlemek için, malını korumak için, müslimânın sırrı, aybı meydana çıkmamak için ve bunlar gibi harâmları önlemek için, yalan söylenebilir. Ölmek için leş yemeye benzer.

Sevgili Peygamberimiz, **(Yalan yere yemin, büyük günâhtır)** buyurdu. Bir hadîs-i şerîfte de, **(Yalan yemin ederek bir müslimânın hakkını alan kimsenin gideceği yer, Cehennemdir)** buyurdu. Doğru olarak çok yemin etmek, Allahü teâlânın ismine ve yemine kıymet vermemek olur. Bunlara kıymet vermiyerek yemin etmek çok çirkindir. Şarkılarda, temsillerde, eğlencelerde yemin etmek böyledir.

5- AYBLANMAKDAN KORKMAK

Ayblanmak korkusu, insanların kötüllemelerine, çekiştirmelerine, ayıplamalarına üzülme demektir. Güzel, iyi olan işleri yapmaya karar vermek ve sonunu getirmek, başkaları-

nın kötölemelerinden, ayıplamalarından korkmamaya bağlıdır. Birçok insanların kötü işleri yapması ve hatta Allahü teâlâyı inkâr etmesi veya Onun emir ve yasaklarına uymaması, insanlardan utanması ve ayıplanmaktan korkması sebebiyledir.

Mal ve rütbe sâhibi olan birçok kimseler ayıplanmak korkusundan î mân etmekten ve islâmiyyetin emirlerine uymaktan mahrum kalmışlardır. Birçok insanlar, bu korku sebebiyle günâh işlemektedirler. Zamanımız insanları ve bilhassa gençleri arasında yayılan kötü âdetler, danslar, balolar, içkili ve kumarlı toplantılar, başkalarının kötölemesinden ve ayıplamasından üzülmek, korkmak sebebiyle işlenen günâhlardır.

İnsanların kötölemelerinden ve ayıplamalarından korkmaya karşı ilâç olarak şöyle düşünmelidir: Kötölemeleri doğru ise, ayıplarımı bana bildirmiş oluyorlar. Bunları yapmamaya karar verdim demeli; böyle kötölemelerden ferahlık duymalıdır. Onlara teşekkür etmelidir. Hasan-ı Basrî'ye, birisinin kendisini gıybet ettiğini, haber verdiler. Ona bir tabak helva gönderip, (Sevâblarımı bana hediye ettiğini işitdim. Karşılık olarak bu tatlıyı gönderiyorum) dedi. İmâm-ı A'zam Ebû Hanife'ye de, birisinin kendisini gıybet ettiğini söylediler. Ona bir kese altın gönderip, (Bize verdiği sevâbları arttırırsa, biz de karşılığını arttırırız) dedi. Yapılan kötöleme yalan ise, iftira ise, zararı söyleyene olur. Onun sevâbları bana verilir. Benim günâhlarım, ona yüklenir demelidir. İftira etmek, gıybet etmekten daha fenadır.

MENKİBE

Herakliyüs Önce İnanmıştı...

Eshâb-ı kirâmdan Dıhye “radıyallahü anh”, Resûlullah Efendimizin İslâma davet eden mektubunu Medineden Şama, Herakliyüs'a getirdi. Herakliyüs, bir gün evvel, Mekke'den Şam'a gelmiş olan Kureyş kâfirlerinin ticâret kervanının

reisi, Ebû Süfyân'ı sarayına çağırıp, sordu:

- Medinede birisinin peygamberlik iddia ettiğini işittim. Kendisi, tanınmış kimselerden midir? Yoksa, aşağı tabakadan midir? Ondan evvel, başkası da böyle iddiada bulundu mu? Dedeleri arasında, melik ve emir olanlar var mıdır? Kendisine tabi olanlar zengin midir, fakir ve aciz kimseler midir? Çalışmaları ilerliyor mu, geriliyor mu? Dînine girip de sonra ayrılanlar oluyor mu? Sözünde durmadığı, yalan söylediği görüldü mü? Harplerinde galip midir, mağlûp mudur?

Ebû Süfyân bunların cevaplarını bildirince;

- Bu sözlerinin hepsi, onun peygamber olduğunu gösteriyor, dedi.

Ebû Süfyân, henüz o zemân îmân etmemiş olduğundan, küfründen ve hasedinden dolayı yalan söylediği de oldu. "Bir gece içinde, Mekkeden, Kudüsdeki Mescid-i Aksâ'ya götürüldüğünü söyledi" dedi. Herakliyüs'ün yanında olup, bunu işitenlerden biri lafa karışıp:

- Ben o gece Mescid-i Aksada idim, dedi.

O gece gördüklerini anlattı. Ertesi gün, Herakliyüs, mektubu okuttu. Mektuba inandığını, Muhammed aleyhisselâma îmân ettiğini Dîhye'ye bildirdi. Fakat;

- İmân ettiğimi millete bildirmekten korkuyorum. Bu mektubu falanca rahibe götür. O çok şey bilir. Onun da îmân edeceğini sanıyorum, dedi.

Rahip mektubu okuyunca, hemen îmân etti. Oradakilere de îmân etmelerini söyledi. Kendisini öldürdüler. Dîhye, Herakliyüsa gelip, olanları bildirdi.

- Böyle yapacaklarını bildiğim için îmân ettiğimi kimseye söylemedim, dedi.

Resûlullah'a mektup gönderip îmân ettiğini bildirdi. Başşehri olan Humus'a gitti. Orada kendisine, bir adamından gelen mektupta, Muhammed aleyhisselâmın peygamberliği

ve muvaffakiyetleri bildirildi. İleri gelenleri toplayıp, mektubu okutarak, kendisinin îmân ettiğini açıkladı. Hepsî karşı çıktı. Îmân etmiyeceklerini ve red ettiklerini anlayınca, onlardan özür diledi.

- Maksadım,dînimize olan bağlılığınızın kuvvetini anlamaktı, dedi,

Bu sözü işitince, hepsi kendisine secde ettiler, râzı olduklarını bildirdiler. Saltanatını kaçırmamak için küfrü, îmâna tercih etti. Müslimânlarla harp etmek için, Mûte denilen yere ordu gönderdi. Burada çok müslimân şehîd edildi. Resûlullah Efendimize Herakliyüs' ün mektubu gelince buyurdu ki:

- (Yalan söylüyor. Nasrani dîninden ayrılmadı).

6- İNSANLARI ÇEKİŞDİRMEK (Gıybet)

Gıybet, din kardeşinin işitince üzüleceği bir kusurunu arkasından söylemektir. Ya'nî belli bir mü'minin aybını, onu kötülemek için arkasından söylemek, gıybet olur. Meselâ, bedeninde, nesebinde, ahlâkında, işinde, sözünde, dîninde, dünyasında, hatta elbisesinde, evinde bulunan bir kusur arkasından söylendiği zaman, bunu işitince üzülsün, gıybet olur. Kapalı söylemek, işaret ile, hareket ile bildirmek, yazı ile bildirmek de hep söylemek gibi gıybettir. Bir müslimânın günâhı ve kusuru söylendikte, elhamdülillah biz böyle değiliz demeleri, gıybetin en kötüsü olur. Birisinden bahsedilirken, elhamdülillah, Allah bizi hayırsız yapmadı gibi, onu kötülemek, çok çirkin gıybet olur. Falanca kimse çok iyidir. İbâdetde şu kusuru olmasa, daha iyi olurdu, demek gıybet olur.

Bozuk inançları yayarak ve aşikâre günâh işlemeğe devam ederek, müslimânların doğru yoldan ayrılmasına sebep olan kimseyi, bunun zararından korunmaları için müslimânlara tanıtmak gıybet olmaz ise de, bunu fitneye sebep olmayacak şekilde bildirmelidir.

Gıybet kanser gibidir. Girdiği vücut iflah etmez. Bugün müslimânların çoğu gıybet kanserine yakalanmışlardır. Bu gıybet afetinin kadın-erkek herkesin arasında salgın haline geldiği malûmdur.

Allahü teâlâ Kur'ân-ı Kerîmin Hucûrat sûresi 12. âyet-i kerîmesinde, sû-i zandan kaçınmayı emir etmekte, birini çekiştirmeyi yasaklamakta, gıybeti ölü kardeşinin etini yemeye benzetmektedir.

Bazı hadîs-i şerîflerde buyuruldu ki:

(Gıybetten uzak olunuz, çünkü gıybet zinadan fenadır. Zinanın tevbesi kabûl edilir ama, gıybet edilen halâl etmeyince tevbesi kabûl edilmez).

(Mi'râc gecesi Cehennemi bana gösterdiler, etleri parça parça edilip, ağızlarına konduğu bir takım insanlar gördüm. Kendilerine bu kokmuş etleri yiyin diyorlardı. Bunların kimler olduğunu sual ettim. Cehennem meleklerinin reisi Mâlik, bunlar gıybet edenlerdir. Gıybet edenler şeytânın dostlarıdır, dedi.)

(Cehennemden en son çıkarılan kimse, gıybetten tevbe edendir. "Ya'nî tevbe ederken halâllaşmayandır". Cehenneme girenlerin ilki ise, tevbe etmeden ölen kimsedir).

(Bir gıybet edeni, Allahü teâlâ on şeyle cezâlandırır:

1- Rahmetinden uzak eder. 2- Meleklerden uzak eder. 3- Taatini, iyiliklerini yok eder. 4- Resûlullahın rûhunu ondan çevirir. 5- Allahü teâlâ ona azâp eder. 6- Rûhunu teslim ederken, onu baş aşağı eder. 7- Kabr azâbını şiddetli eder. 8- Ölümler zamanında amellerini sevâpsız bırakır. 9- Cehenneme yakın eder. 10- Cennetten uzak eder).

(Bir kimseyi tiksindirecek bir sözü dinlemek, doğru olsa da o kimseyi gıybet olur).

(Gıybet, insanın sevâbını, iyi amellerini, ateşin kuru odunu yaktığı gibi yakar).

(Kıyâmet günü, bir kimsenin sevâb defteri açılır. Yâ Rab-

bî! Dünyada iken, şu ibâdetleri yapmıştım. Sahifede bunlar yazılı değil, der. Onlar, defterinden silindi, gıybet ettiklerinin defterlerine yazıldı, denir).

(Kıyâmet günü bir kimsenin iyilikler defteri açılır. Yapmamış olduğu ibâdetleri orada görür. Bunlar seni gıybet edenlerin sevâblarıdır, denir).

Allahü teâlâ, Mûsâ aleyhisselâma vahy eyledi ki, (Gıybet edip tevbe eden kimse, Cennete en son gidecektir. Gıybet edip, tevbe etmeyen kimse, Cehenneme en önce girecektir).

Gıybet, hem Allah huzûrunda ve hem de insanların hakkı olması bakımından çok büyük mesuliyeti icabettiren bir hata ve büyük bir günâhtır. Gıybet edenlerin dili, kıyâmet günü feci bir manzara arz ederek bütün mahlukat arasında mahcup ve rezil olacaktır.

Gıybet söylemek veya dinlemek çalgıdan ve harâm olan oyundan daha büyük günâhtır. İbâdetlerin sevâbını yok eder. Zahmet çekerek, sıkıntılara katlanarak ibâdet yapıp da, bunun sevâbını yok etmek, aksızlık, câhillik ve ahmaklık değil midir? İbâdetler Allahü teâlâyâ arz olunurken, bunları gıybet ve faydasız sözlerle sâhibimizin karşısına çıkarmak kadar edepsizlik olur mu?

Hâlid bin Rebî hazretleri anlatır:

“Dostlarım bir müslimânı gıybet ettiler, ben mâni olmadım. O gece rüyada siyah bir kimsenin, pis kokulu domuz etini bir tabağa koyup getirdiğini ve önüme koyup yüksek sesle, “Haydi ye!” dediğini gördüm. “Ben müslimânım, müslimân domuz eti yemez”, dedim. “Ama müslimânın etini yersin. Bu ondan bin kat harâmdır” diyerek, o etten bir parça kesip ağzıma koydu. Uyandım, o et ağzımda idi ve pis pis kokuyordu. Kırk gün onun pis kokusunu ağzımda duydum.”

İbni Şîrîn hazretleri, “Seni gıybet ettim, hakkını halâl et” diyen birisine şöyle cevap verdi:

- “Allahü teâlânın harâm ettiğini ben nasıl halâl ederim?”

Bu sözle, önce Allahü teâlâyâ tevbe et ki, benim halâl et-

memin faydası olsun, demek istedi.

İbrahim Edhem hazretleri, bir yemeğe davet edilmişti. Sofrada çağrılanlardan birinin bulunmadığı söylenince, o ağır kimsedir, denildi. İbrahim bin Edhem, gıybet edildi bu yurdu ve çıkıp gitti.

Hasan-ı Basrî hazretlerine, birisinin kendisini gıybet ettiğini haber verdiler. Ona bir tabak helva gönderip, (Sevâblarını bana hediye ettiğini işittim. Karşılık olarak bu tatlıyı gönderiyorum) dedi. İmâm-ı A'zam Ebû Hanife hazretlerine de birisine kendini gıybet ettiğini söylediler. Ona bir kese altın gönderip, (Bize verdiği sevâpları artırırsa, biz de karşılığını arttırırız) dedi.

Yapılan kötöleme yalan ise, iftira ise, zararı söyleyene olur. (Onun sevâbları bana verilir. Benim günâhlarım, ona yüklenir) demelidir. İftira etmek, gıybet etmekten daha fenadır.

Yanında gıybet yapıldığını işiten kimse, buna hemen mâ-ni olmalıdır. Hadîs-i şeriflerde buyuruldu ki:

(Din kardeşine, onun haberi olmadan yardım eden kimsese, Allahü teâlâ dünyada ve âhirette yardım eder).

(Yanında, din kardeşi gıybet edilince, gücü yettiği halde ona yardım etmiyen kimsenin günâhı, dünyada ve âhirette kendisine yetişir).

(Bir kimse, dünyada din kardeşinin hakkını korursa, Allahü teâlâ, bir melek göndererek onu Cehennem azabından korur).

Gıybet yapılırken, orada bulunan kimse, korkmazsa, söz ile, korkunca, kalbi ile red etmezse, gıybet günâhına ortak olur. Sözüünü kesmesi veyahut kalkıp gitmesi mümkün ise, bunları yapmalıdır. Eliyle, başıyla, gözüyle men etmesi kâfi gelmez. Açıkça sus, demesi lâzımdır.

Buyuruldu ki: **(Gıybet edene sus diyene, yüz şehîd sevâbı verilir).**

İnsanı gıybet etmeğe sürükliyen sebepler çoktur. Bazıları şunlardır:

Ona karşı düşmanlık, yanında olanların fikirlerine uymak düşüncesi, sevmeyen bir kimseyi kötülemek, kendisinin o günâhta bulunmadığını bildirmek, hased etmek, yanında bulunanları güldürmek, şakalaşmak, onunla alay etmek, ummadığı kimsenin harâm işlemesine hayretini bildirmek, buna üzüldüğünü, ona acıdığını bildirmek, harâm işlediği için onu sevmediğini bildirmek.

Gıybet, insanın sevâblarının azalmasına, başkasının günâhlarının kendine verilmesine sebep olur. Bunları, her zaman düşünmek, insanın gıybet etmesine mâni olur.

Gıybet ederken, başkasından söz taşınırsa, ayrı bir günâha daha girer. Hadîs-i şerîflerde buyuruldu ki:

(Söz taşıyan Cennete giremez).

(Sizin en fenânız, söz taşıyanlar, aranızı bozanlar ve insanları birbirine düşürenlerdir).

Buna fitne çıkarmak da denir. Büyük günâhtır.

Gıybet, insanların aralarının açılmasına, dargınlıklara sebep olur. Hadîs-i şerîfte buyuruldu ki:

(İki kimse birbirine dargın olarak ölürlerse, Cehennem yüzü görmeden Cennete giremezler. Cennete girerlerse bile birbirleriyle karşılaşamazlar).

Gıybet etmenin keffareti, üzülmek, tevbe etmek ve onunla hâlallaşmaktır. Afv etmezse, onu övmeli, sevdiğini bildirmeli, yalvarmalı, gönlünü almalıdır. Halâl etmezse hak yine onundur. Pişman olmadan halâllaşmak, riyâ olur, ayrı bir günâh olur. Ölüyü ve zimmî olan kâfiri gıybet de harâmıdır.

MENKİBE

Senden Hayırlıdır

Resûl-i Ekrem'in zamanında biri, insanların toplandığı bir meclise uğradı ve selâm vererek oradan geçip gitti. Git-

tikten sonra, orada bulunanlardan biri:

Ben bu adama Allah için buğz ederim ve bunu sevmem, dedi. Oradakiler:

- Ayp ettin, niçin böyle konuştun? Yemin olsun ki, bu söylediklerini biz adama söyleyeceğiz, dediler.

İçlerinden birini adama gönderdiler. Giden adam, arkasından konuşulan şahsı durumdan haberdar etti. Bunu dinleyen adam, doğruca Resûl-i Ekrem'e giderek, aleyhindeki konuşmadan şikâyet etti. Peygamberimiz adamı çağırttı ve:

- Böyle konuştun mu? diye sordu. Adam:

- Evet konuştum yâ Resûlallah, dedi ve inkâr etmedi. Peygamber Efendimiz de:

- Niçin buna buğzediyorsun, söyle bakalım? deyince, adam:

- Ben bunun hizmetçisi idim ve bütün hallerine vakıftım. Bu adamın, farz olan namazlardan başka bir namaz kıldığını görmedim, dedi. Öteki adam:

- Yâ Resûlallah, kendisine sorun bakalım, kıldığım namazın abdestinde, vaktinde, rükû ve secdesinde bir eksiklik yaptım mı? dedi. Resûl-i Ekrem sordu, adam:

- Hayır, kusur etmedi. Fakat Ramazan ayından başka da bir gün oruc tutmadı, dedi. Yine öteki adam:

- Ya Resûlallah, sorun bakalım, Ramazan orucundan hiçbir şeyi eksilttim mi? dedi. Resûl-i Ekrem sordu, adam:

- Hayır, Ramazan orucunda bir kusur etmedi, dedi. Ancak farz olan zekât borcundan başka bir kuruş vermedi, dedi. Öteki adam:

- Yâ Resûlallah, sorun bakalım, zekât borcumda bir kusur ettim mi? dedi. Resûl-i Ekrem adama sordu, adam:

- Hayır, zekât borcunda kusur etmedi deyince, Resûl-i Ekrem:

- Kalk, belki bu adam senden hayırlıdır, buyurdu.

MENKIBE

Kalbinden Geçmişti

Bir Cum'a günü, Cüneyd-i Bağdadî hazretleri Cum'a namazını kılıp camiden çıktı. Yolda bir şeyler isteyen dilenci kıyafetli bir kimseye gözü ilişti:

- "Niçin bu kimse kazanıp yemez de, avuç açar ve kendini hor eder?" diye gönlünden geçti. Evine geldi, bir müddet sonra yatıp uyudu. Rüyasında bir tabak getirip önüne koydular. Üstündeki örtüyü açtılar. Baktı ki, avuç açan fakiri pişirmişler ve kendisine:

- Bunu ye, denildi.
- Yiyemem, deyince:
- Daha önce nasıl yemiştin? Şimdi yemek istemiyorsun dediler.

Hazret-i Cüneyd diyor ki:

“Gıybet ettiğimi anladım ve o heybet ile uyandım. Abdest aldım, namaz kıldım. O fakiri görmek için dışarı çıktım. Ararken Dicle kenarında buldum. Oturmuş yıkadığı tereleri yiyordu. Yanına vardım. Başını kaldırdı:

- Ey Cüneyd, dedi. önceki halinden tevbe ettin mi?
- Evet, dedim.
- Git artık endişe etme, diyerek kayboldu.

Bu hal üzere o kadar ağladım ki, gözlerim şişti.”

7- KISKANÇLIK (Hased)

Kıskançlık, Allahü teâlânın bir kuluna ihsan ettiği ni'metlerin, üstünlüklerin, ondan çıkmasını istemektir. Başkalarının kendinden üstün olmasını nefsine yedirememektir. Faydalı olmayan, zararlı olan bir şeyin ondan ayrılmasını istemek, kıskanmak olmaz, «Gayret» olur. Kıskançlık çok kötü bir huy olup, büyük günâhlardandır.

Hadîs-i şerîflerde buyuruldu ki:

(Hased etmekten sakınınız. Biliniz ki, ateş odunu yok ettiği gibi, hased de iyilikleri yok eder).

(Müslimânlar hayırlı olur. Hased edince (kıskanınca) hayır kalmaz).

(Hased, koğucu ve kehânet sâhibleri benden değildir).

(Mü'min imrenir; münâfık ise, kıskanır).

(Bir kulun kalbinde kıskançlık ile îmân bir arada olmaz).

Resûlullah Efendimiz dünyaya teşrif etmeden evvel, yahudiler harp edecekleri zaman, (Yâ Râbbi! Göndereceğini va'd ettiğin ve en çok sevdiğini bildirdiğin, o şerefli Peygamber hürmetine) diyerek duâ ederlerdi. Duâları kabûl olup, Allahü teâlâ kendilerine yardım ederdi. Resûlullah Efendimiz insanları müslimân olmaya davet edince, kendisinin va'd edilen peygamber olduğunu anladılar. Fakat hased ederek, kıskanarak inkâr ettiler. Hasedleri kendilerinin ve gelecek olan nesillerinin ebedi olarak felâkete, azaplara sürüklenmelerine sebep oldu.

Allahü teâlâ, şeytânın şerrinden korunmamızı emir ettiği gibi, hased edenin şerrinden de, sakınmamızı emir etti.

Kıskançlık bir çok kötü huylara sebep olur. Başkalarının eline geçen ni'metleri çekememek, o ni'metleri onlarda gördükçe kabına sığamamak ve bundan ötürü o ni'metlerin ondan gitmesini istemek hastalığına yakalanmış olan bir adam, onun hakkında her türlü fenalığı söylemekten ve elinden gelen kötülüğü yapmaktan çekinmez. Onun şeref ve haysiyetini lekelemek için her türlü alçaklığı yapmak ister.

Kıskançlık, ibâdetlerin sevâbını da giderir. Kıskanç kimse, onu gıybet eder, çekiştirir. Onun malına, canına saldırır. Kıyâmet günü bu zulmlerinin karşılığı olarak, iyilikleri alınarak ona verilir. İyiliklerine karşı on sevâb verilir. Kıskançlık dokuzunu giderir.

İnsan bir kimsede bulunan ni'metin ondan gitmesini istemeyip kendisinde de bulunmasını isterse, hased olmaz. Buna «Gıbta» denir. Gıbta, imrenmek demektir. Güzel huydur.

İslâmiyyetin ahkâmına, ya'nî farzları yapmağa ve harâmlardan sakınmağa riayet eden, gözeten sâlih kimseye gıpta etmek vâcibdir.

Hadîs-i şerîfte, **(Allahü teâlâ, mü'min kuluna gayret eder. Mü'min de mü'mine gayret eder)** buyuruldu. Allahü teâlâ gayretinden dolayı, fuhşu harâm etmiştir. Allahü teâlâ, **(Ey Âdem oğulları! Sizi kendim için yarattım. Herşeyi de sizin için yarattım. Senin için yarattıklarım seni, kendisi için yaratılmış olduğundan men, gafil ve meşgul etmesin)** buyurmuştur. Yusuf aleyhisselâmın (Sultanın yanında benim ismini söyle!) demesi, gayret-i ilâhiyyeye dokunarak senelerce zindanda kalmasına sebep oldu. İbrahim aleyhisselâmın oğlu İsmail'in dünyaya gelmesine sevinmesi, gayret-i ilâhiyyeye dokunarak, bunu kurban etmesi emir olundu. Allahü teâlânın çok sevdiklerine, bazı Evliyaya böyle gayret etmesi çok vakî olmuştur. Gayret, bir kimsede olan hakkına, onun başkasını ortak etmesini istememektir. Allahü teâlânın gayret etmesi, kulunun kötü, çirkin şey yapmasına râzı olmamasıdır. Kulun vazifesi, dilediğini yapmak değildir. Ona kulluk etmektir ve yasaklarından sakınmaktır.

Hasedin (kıskançlığın) zıddı "Nasîhat" etmektir. Allahü teâlânın bir kimseye verdiği ni'metin onda kalarak, dînine ve dünyasına faydalı olmasını istemek demektir. Nasîhat etmek, bütün müslimânlara vâcibdir. Hadîs-i şerîfde, **(Hayra sebep olana, bunu yapmanın ecir kadar sevâp verilir), (Kendi için istediğini din kardeşi için de istemiyen kimse, îmân etmiş olmaz) ve (Dînin temeli nasîhatdır)** buyuruldu.

Kıskanmak (Hased), Allahü teâlânın takdirini değiştirmez. Boşuna üzülmüş, yorulmuş olur. Kazandığı günâhlar da, cabası olur. Mu'âviye "radiyallahü anh" oğluna, nasîhat olarak, (Kıskançlıktan çok sakın, kıskançlığın zararları sende düşmanından daha önce ve daha çok hasıl olur) dedi. Süfyanı Sevri, (Kıskançlık etmeyenin zihni açık olur) demiştir. Hiçbir kıskanç, muradına kavuşmamıştır. Kimseden hürmet görmemiştir. Kıskançlık sinirleri bozar. Ömrünün azalması

na sebep olur.

Esmâî diyor ki; Bir köylüye rastladım. Yüzyirmi yaşında idi. Çok yaşamasının sırrını sordum. (Çünkü hiç kıskanmadım) dedi. Ebülleys-i Semerkandi diyor ki, (Üç kimsenin duâsı kabûl olmaz: Harâm yiyenin, gıybet edenin ve hased edenin).

Kıskançlıktan (hased etmekden) kurtulmak için, yukarıda yazılı zararlarını bilmek lâzımdır. Kıskanılanın dünyada ve âhirette, bundan hiç zararı olmaz. Hattâ faydası olur. Kıskananın ömrü üzüntü ile geçer. Kıskandığı kimsede ni'metlerin azalmadığını hattâ arttığını görerek, sinir buhranları geçirir. Kıskançlıktan kurtulmak için, ona hediye göndermeli, nasîhat vermeli, onu medh etmeli, övmelidir. Ona karşı tevazu göstermelidir. Onun ni'metinin artmasına duâ etmelidir.

MENKIBE

Malının Gitmesini İstemedi

Bağdat'ta kimseye bir şey vermeyen çok cimri biri yaşıyordu. Bir gün dedi ki:

- Ahmed-i Haddâddan çok, kimseye düşmanlığım yok. Çünkü, o insanlara çok yemek ikram eder, derdi. Cimri kimseye rüyâsında; "Bütün malının Ahmed-i Haddâd'ın olacağı" gösterildi. Cimri kalkıp:

- Buna bir hile, bir yol bulmam ve malımı ona vermemem lâzımdır, dedi. İçi oyuk büyük bir baston yaptırdı. Altınlarının yarısını bastonun içine koydu. İki ucunu sıkıca kapattı. Bastonu Dicle nehrine attı. Ahmed-i Haddad, sandala binip, karşıya geçerken, bastonu Dicle nehrine düştü. Kayıkçıya bir dirhem gümüş para verip, bastonunu çıkarmasını söyledi. Kayıkçı suya dalıp, bastonu buldu. Kayıkçının çıkardığı baston normalden çok ağırdı. Ahmed-i Haddâd'ın mesleği demircilik idi. Dükkânında bastonun ucunu açıp, ağırlığın, doldurulan altından olduğunu gördü. Altınları çıkardı. Cimri durumu öğrenince:

- Ah! Ne yapayım da, öbür yarısını ona vermiyeyim, deyip, kalan altınları getirdi. Un alıp, ekmek pişirdi. Ekmekleri fakirlerin kaldıkları yere getirip, verdi. Yiyenlerin hepsinin dişleri ağrımaya başladı. Çünkü, cimrinin yemeği hastalık yapar, buyuruldu.

Fakirler ekmek paralarını Ahmed-i Haddad'a verip, karşılığında dişlerini tedâvi ettirdiler. Böylece, cimrinin bütün parası cömert Ahmed-i Haddad'a geçmiş oldu. Haber cimriye ulaşınca, birden karın ağrısına yakalandı. Hastalanıp öldü.

8- KOĞUCULUK (Nemmamlık, Söz taşımak)

Duyulması istenmiyen bir sözü başkalarına götürüp söylemek demektir. Bir yerde (Ahmet sağırdır) dense, Ahmet ister sağır olsun, isterse olmasın bu sözü Ahmet'e ulaştırmak koğuculuk olur. Koğuculuk yapmak kötü bir huydur. Hadîs-i şerifte, **(Koğuculuk yapan Cennete giremez)** buyuruldu.

Kabr azâbının üçte biri koğuculuktandır. Hazret-i Mûsâ aleyhisselâm zamanında kıtlık olmuştu. Kaç defa yağmur duâsına çıkılmışsa da duâları kabûl olmamıştı. Allahü teâlâ, Musa aleyhisselâma vahyetti ki:

(İçinizde bir koğucu (nemmam) vardır. O bulunduğu müddetçe duânızı kabûl etmem.)

Mûsâ aleyhisselâm dedi ki:

- Yâ Rabbî, onu bildir, aramızdan çıkaralım. Allahü teâlâ buyurdu ki:

- Ey Mûsâ! Ben sizi koğuculuktan men ederken, kendim koğuculuk yapar mıyım?

Bunun üzerine herkes tevbe etti ve yağmur yağdı. Hasan-i Basrî hazretleri buyurdu ki: “Koğucu sizden emânete hıyânet etmiş kimsedir.”

Başkasından size söz getiren, sizden de başkasına söz götürür. Bunun için söz getirenden emin olmamak lâzım-

dır. Söz taşımak hakkındaki hadîs-i şerîflerin bazıları şunlardır:

(İnsanların arasında söz taşıyan halâlzâde değildir.)

(Sizin en fenanız, aranızda söz taşıyanlar, aranızı bozanlar ve insanları birbirine düşürenlerdir.)

Koğuculuk, yalnız bir kimsenin söylediğini, diğerine anlatmak değildir. Bir kimsenin rencide olacağı bir işi açığa vurmak koğuculuktur. Ancak anlatmakta dinen bir fayda varsa, yahut bir günâhtan alıkonacaksa o sözü anlatmakta mahzur yoktur. Söz getirene şunları yapmalıdır:

Sözüne inanmamalı. Çünkü söz getiren fâsıktır. Fasığın sözüne inanılmaz. Münasip şekilde ona nasîhat etmeli, yaptığı işin iyi olmadığını hissettirmelidir. Söz getirdiği kimseye su-i zan etmemelidir. Çünkü fasığın sözü ile bir kimseye su-i zan etmek harâmıdır. Acaba bu söz getirenin söylediği doğru mudur diye araştırma yapılmamalıdır. Çünkü tecessüsü, ya'nî suç araştırmayı Allahü teâlâ yasaklamıştır. Başkasının beğenmediğini, kendi için de beğenmemelidir. Söz taşıyan kimseyi başkasına anlatmamalıdır. Onun kabahatini örtmelidir. Fakat söz taşıyanı sevmemelidir.

Birisi Ömer bin Abdülaziz hazretlerine bir söz getirdi. Söz getirene buyurdu ki:

(Dikkat et, eğer yalan söylüyorsan, Kur'ân-ı kerîmde) **“Fâsığın sözüne inanmayın”** buyurulduğu gibi fâsıklardan-sın; doğru söylüyorsan yine Kur'ân-ı kerimde **“Söz taşımak için yola düşenlere uymayınız!”** buyurulduğu gibi koğuculardan-sın. Tevbe etmek istersen afv edebilirim).

Söz getiren tevbe etti. Bir daha söz taşımadı. Bir kimse, bir âlime dedi ki: Falan kimse senin hakkında şöyle şöyle diyor. Âlim olan zât buyurdu ki: Bunları söylemekle üç cinâyet işledin: 1- O arkadaşına su-i zan etmeye sebep oldun. 2- Kalbimi zararlı şeyle meşgul ettin. 3- Sana olan itimâdımı sarstın, kendini fâsik ve hakir ettin.

Hadîs-i şerîfde, **(Ni'mete kavuşmuş olanlardan, tevâdu' gösterenlere ve kendilerini kusûrlu bilenlere ve halâldan ka-**

zanıp, hayrlı yerde sarf edenlere ve fıkıh bilgileri ile hikmeti ya'nî tesavvufu birleşdirenlere ve halâla harâma dikkat edenlere ve fakîrlere merhamet edenlere ve işlerini Allah rızâsı için yapanlara ve huyu güzel olanlara ve kimseye kötü-lük yapmayanlara ve ilmi ile amel edenlere ve mâlının fazla-sını dağıtıp, lâfının fazlasını saklayanlara müjdeler olsun) buyuruldu.

MENKİBE

Söz Taşıyan Köle

Adamın biri, bir köle satın aldı. Satan adam, "Bunun başka bir ayıbı yoktur, ama koğuculuk yapar" dedi. Alan adam bu ayıbı önemsemeyerek köleyi alıp gitti.

Köle bir süre adamın yanında kaldı. Bir şey yapmadı. Aradan biraz zaman geçtikten sonra adamın hanımına gitti ve dedi ki:

- Kocan seni sevmiyor. Sana ihânet etmek istiyor. Seni sevmesini, üzerine titremesini ister misin?

- Tabii isterim.

- O halde, eline bir ustura al. Sakalının alt kısmından biraz kıl kes. Ama bunu uyuduğu zaman yap!

Bundan sonra da kadının kocasına geldi, şöyle dedi:

- Hanımın seni öldürmek istiyor. Bunu açıktan bilmek ister misin?

- Tabii isterim.

- Öyleyse bu gece uyur gibi yap, görürsün?

Adam uyur gibi yaptı. Kadın, elinde ustura ile gece geldi. Gözünü açıp onu ustura ile görünce kendisini kesmeye geldiğini sandı, hemen usturayı elinden aldı. Hanımını orada kesip öldürdü. Boş yere hanımının katili olan adam, böylece koğuculuğa ehemmiyet vermemesinin cezâsını gördü.

MENKİBE

Kabrden Çıkan Ateş

Büyük bir âlim olan Amr bin Dinar anlatır:

Medinede, birisinin kız kardeşi vefât etti. O kimse anlat-tı:

- Kız kardeşimi defnettiler. Kabri başından ayrıldık. Benim değerli bir yüzüğüm vardı. Kayboldu. Onun kabrinde kaldığına zannım kuvvetliydi. Kabrine döndüm. Kabrin lah-di üzerindeki tahtayı kaldırdım. Ateş alevleri yüzüme vurdu. Baktım, mezarın içinin ateşle dolu olduğunu gördüm. Tahta-yı yerine koydum. Mezarının üstünü sıkıca kapatıp, ağlaya-rak eve döndüm. Annemden, kız kardeşimin huyunun nasıl olduğunu sordum.

- İki kötü huy vardı: Biri namazına gevşekti. İkincisi ko-ğuculuk yapardı, cevabını verdi. Bundan anlaşılmış oldu ki, bu iki kötü huy, kabir azâbına sebeptir.

9- GÖSTERİŞ (Riyâ)

Dînımız, bir şeyi olduğunun tersine göstermeyi kötü bir huy saymıştır. Hele ahirete yarayan ibadetleri ve diğer hayır-lı işleri yaparak, ahiret yolunda olduğunu göstererek, dünya arzularına kavuşmak çok büyük günâhtır. Çünkü bu, dünya kazancına dîni alet etmek demektir. İbâdetlerini göstererek, insanların sevgisini kazanmaktır.

Gösterişin zıddı, aksi ihlâstır. İhlâs, dünya faydalarını dü-şünmeyip, ibadetlerini yalnız Allah rızası için yapmaktır. İh-las sâhibi, ibadet yaparken başkalarına göstermeyi hiç dü-şünmez. Bunun ibadetlerini başkalarının görmesi, ihlasına zarar vermez. Sevgili Peygamberimiz buyurdu ki: **(Allahü te-âlâyı görür gibi ibadet et! Sen Onu görmüyor isen de, O se-ni görmektedir).**

Başkalarının sevgisine ve övgüsüne kavuşmak için, dünya işleriyle onlara iyilik yapmak da gösteriş olur. İbadet ile olan

gösteriş bundan daha fenadır. Allah rızasını hiç düşünmeden yapılan gösteriş, hepsinden daha fenadır. Şöhret için va'z vermek, nasîhat etmek, din kitâbı yazmak da gösteriş olur. İbadetlerde gösteriş yapmanın fenalığını bildiren hadîs-i şerîflerde buyuruldu ki:

(Başkalarına gösteriş için namazını güzel kılan, yalnız olduğu zaman böyle kılmayan, Allahü teâlâyı tahkir etmiş, Ona saygı göstermemiş olur.)

(Dünyada riâyâ, gösteriş ile ibadet edene, kıyâmet günü; Ey kötü insan! Bugün sana sevâb yoktur. Dünyada kimler için ibadet ettin ise, sevâblarını onlardan iste, denir.)

(Allahü teâlâ buyuruyor ki, benim şerîkim, ortağım yoktur. Başkasını bana ortak eden, sevâblarını onlardan istesin. İbadetlerinizi ihlas ile yapınız. Allahü teâlâ, ihlas ile yapılan işleri kabûl eder).

İbâdet, Allahü teâlânın rızasına kavuşmak için yapılır. Başkasının sevgisine, ihsanına kavuşmak için yapılan ibadet, ona tapınmak olur. Allahü teâlâyâ ihlas ile ibadet etmemiz emir olundu. Hadîs-i şerîfde, **(Allahü teâlânın birliğine îmân edenden, namazı ve zekâtı ihlâs ile yapandan, Allahü teâlâ râzı olur)** buyuruldu.

MENKİBE

Üç Kitâbın Özeti

Abdullah-ı Semmî'nin şöyle dediği anlatıldı:

- Tavus'un ziyaretine gittim. İzin aldım, yanına girdim. Yaşlı biri karşıma çıktı. Sordum:

- Tavus sen misin?

- Hayır, ben onun oğluyum, deyince şöyle dedim:

- Sen, onun oğlu olduğuna göre, o bunamıştır.

- Hayır, âlim bunamaz, dedi. Sonunda yanına girdim bana:

- Ne istiyorsan sor! Ama kısa olsun, deyince şöyle dedim:
- Eğer sen veciz bir şekilde anlatacaksan, ben de veciz şekilde sorarım.

Bunun üzerine bana şöyle konuştu:

- Eğer istersen, sana Tevratı, İncili ve Furkanı (Kur'ân-ı kerîmi) üç cümlede özetliyelim?

Benim istediğim de budur deyince, şöyle anlattı:

1- Allah'tan o kadar kork ve çekin ki, hiç kimseden o kadar çekinip korkmayasın!

2- Allah'tan o kadar ümitli ol ki, bu ümidin, ona karşı korkudan daha şiddetli olsun!

3- Kendin için sevdiğini, başkası için de sev!

MENKİBE

Desinler Diye...

İslâm âlimlerinden Fakîh hazretleri şöyle anlatıyor:

- Ukbe bin Müslim diyor ki: Semir-i Eshâbîye istinaden anlatılan bir hâdis e var ki; bunu fukahadan bir cemaat bana anlattı:

Semir-i Eshâbî Medine'ye gitmiş. Orada bir zatı görmüş. Bakmış ki, herkes onun çevresinde. Sonrasını ondan dinleyelim:

Sordum:

- Bu zat kimdir? Dediler ki:
- Bu zat, Ebû Hüreyredir..

Yanına yaklaştım. Halkla konuşuyordu. Konuşma bitti, halk da dağılıp gitti.

Bu fırsattan faydalanmak istedim ve ona şöyle dedim:

- Allahü teâlâ hayrını artırsın, Bana Resûlullah'tan duyduğun bir hadîs-i şerîf anlat. Ama, onu bizzat sana söylemiş olmalı. Ayrıca, ondaki manayı da sana belletmiş olmalı.

Bunun üzerine bana şöyle dedi:

- Otur, Resûlullah Efendimizin bana söylemiş olduğu bir hadîs-i şerifini sana anlatayım. Yalnız ikimizdik. Başka kimse yoktu.

Bundan sonra Ebû Hüreyre titredi, ürperdi ve baygın düştü. O haliyle az kaldı. Sonra ayıldı. Elini yüzüne sürdü ve şöyle dedi:

- Resûlullah Efendimizin bana söylediği bir hadîs-i şerifi sana anlatacağım.

Böyle dedikten sonra, yine titredi; ürperdi, dalıp gitti. Bu dalgınlığı biraz uzun sürdü. Ayıldıktan sonra, yüzünü sildi ve şöyle dedi:

- Peygamberimiz buyurdu ki: **(Yüce Rabbimiz Allahü teâlâ, kıyâmet günü halkın arasında hüküm verecektir ki, o mahkemeye her ümmet toplu olarak gelir. O mahkemeye ilk davet edilen şunlardır: Kur'ân-ı kerîm hâfızı, çok mal sâhibi, Allah yolunda öldürülen.**

Allahü teâlâ, hâfız olan kimseye şöyle sorar:

- **Peygamberime gönderdiğim sana öğretilmedi mi?**

- **Evet, yâ Rabbî, öğretildi deyince, şöyle buyurur:**

- **O halde, öğrendiğinle ne gibi bir amel işledin?**

Şu cevabı verir:

- **Gece ve gündüz onu okudum.**

Bunun üzerine, Allahü teâlâ şöyle buyurur:

- **Yalan söylüyorsun. Melekler de şöyle derler:**

- **Yalan söylüyorsun. Sen Kur'ân okuyor, denmesini istedin, nitekim öyle de dendi.**

Bundan sonra, mal sâhibine sorulur:

- **Sana verdiğim malla ne gibi bir amel işledin?**

Der ki:

Ben, akrabalarımı götürdüm; onlara ve başkalarına sadaka verdim.

Buna da Allahü teâlâ:

- Yalan söylüyorsun, buyurur. Sonra da melekler:

- Yalan söylüyorsun. Sen bu işleri eli açık, cömert denmesi için yaptın. Nitekim öyle de dendi.

Bundan sonra, Allah yolunda ölen getirilir ve sorulur:

- Sen niçin öldürüldün?

Der ki:

- Senin yolunda döğüşüm ve öldürüldüm.

Allahü teâlâ buyurur:

- Yalan söylüyorsun. Melekler de şöyle derler:

- Yalan söylüyorsun. Sen, kendine kahraman denmesi için döğüşün. Nitekim öyle de dendi).

10- ALAY ETMEK

Alay etmek; söz, yazı, işaret veya çeşitli davranışlarla bir kişinin ayıp ve eksikliklerini ortaya çıkarmak, onunla eğlenmek demektir. İnsanlarda bulunan çirkin, kötü huylardan biridir. Alay eden, kalb incitir. Gönül yıkar. Dînimizde, inkardan sonra en büyük günâh, kalb kırmaktır.

Kendisi ile alay edilen, haysiyet ve şerefleri ile oynanan kimseler, bunu kolay kolay unutmazlar. Böylece insanlar arasında düşmanlıklar, dargınlıklar ortaya çıkar. Toplumun huzûru bozulur. Nitekim Allahü teâlâ, Kur'ân-ı kerimde meâlen, **(Ey îmân edenler! Bir kısım erkekler, diğer erkeklerle alay etmesin! Olur ki, alay edilenler kendilerinden daha hayırlı bulunurlar. Bir takım kadınlar da diğer kadınlarla eğlenmesin! Olur ki, eğlenceye alınanlar kendilerinden daha hayırlı olurlar. Hem birbirinizi ayıplamayın ve kötü lakaplarla atışmayın! Îmândan sonra fâsıklıkla isimlenmek ne kötü isimdir!... Kim tevbe etmezse, işte onlar kendilerine zulm edenlerdir)** buyurarak başkaları ile alay etmeyi yasaklamıştır. Peygamber Efendimiz de Selmân-ı Fârisîye, **(Hiç kimse ile alay etme!)** buyurarak, başkaları ile alay edilmemesini emir buyurmuştur.

Görüldüğü gibi Allahü teâlâ ve Resulü, başkaları ile alay edilmesini, kötü lakap takılmasını yasaklamışlar ve bu davranışların kötü, günâh olduğunu bildirmişlerdir.

Alay etmek ile latifeyi, şakayı birbirleriyle karıştırmamalıdır. Şaka, karşısındakinin incinmediği, belki memnun olduğu sözdür. Alay, onun aksi olup çirkindir, yasaktır. Müslimân, müslimânın kardeşidir. Kendisi için istemediğini, din kardeşi için de istemez. Başkaları ile alay etmek, onlara kötü lakaplar takmak yerine, onların kusurlarını düzeltmek, ayıplarını örtmek lâzımdır. Alay ve kırıcı sözlerle, kin ve düşmanlık tohumları ekilir. Tatlı dil ve gönül okşayıcı sözler, sevgi ve kardeşlik bağlarını kuvvetlendirir.

11– KIZMAK (Öfkelenmek, Gazâblanmak)

Allahü teâlânın sevmediği kötü huylardan birisi de kızmak, öfkelenmektir. Kızgınlık, sirkenin balı bozduğu gibi, insanın güzel ahlâkını bozar. Sağlığına zarar verir.

Öfkenin, vücuttaki en büyük zararı kalbe ve böbreklere olur. Çünkü dolaşım sistemini altüst eder. Damarlarda kasılmaya sebep olur ve kanın serbestçe dolaşmasına imkan vermez. Bu bakımdan kalbi hasta olanlara öfkelenmemeleri tavsiye edilir. Ayrıca öfke anında, kandaki şeker miktarı bir miktar yükselir. Dimağın öfke anında iyice işlememesi de dolaşımdaki hafif aksaklıktan olur.

Kızmak, insanın aklını ve şuurunu zayıflatır. Kızgınlık anında kişinin doğru düşünmesi, normal davranışlarda bulunması mümkün değildir.

Öfkelenen insan, hak ve adalet üzere karar veremez. Adaletin ortadan kalktığı, haksızlığın çoğaldığı topluluklarda insanların birbirine güveni, sevgi ve saygısı yok olur.

Kızan kimse, şefkat ve merhamet ile davranmayı terk eder. Hoşgörülü olamaz. Bir kaç saniyelik kızgınlık, insanlara cinayetler işletmeye, işyerlerini tahrip ettirmeye kafidir.

İnsan, kızmamaya çalışmalıdır. Kendisini sinirlendiren ve

öfkeliendiren af etmelidir. Allahü teâlâ Âli İmran sûresinin 134. âyeti kerimesinde meâlen şöyle buyurmaktadır. **(Gerçek takva sâhibleri bollukta ve darlıkta harcaııp yedirenler, öfkelerini yenenler, insanların kusurlarını bağışlayanlardır. Allahü teâlâ da iyilik edenleri sever.)**

Sevgili Peygamberimiz şöyle buyurmaktadır: **(Kuvvetli ve kahraman pehlivan; herkesi yenen kimse değildir. Kuvvetli pehlivan, ancak öfke zamanında nefsine hakim olan ve öfkelerini yenen kimsedir).**

İnsan kızdğı zaman şeytânın elinde oyuncak olur. Onun esiridir. Şeytân onu kolayca günâha sürükler.

Bir kimse, Resûlullah Efendimize gelerek dedi ki:

- Ya Resûlullah! Bana bir nasihat et de, onu tutup kurtuluşu ereyim. Buyurdu ki:

- Kızma!

Bu kimse birkaç defa daha nasihat istedi. Sevgili Peygamberimiz her defasında:

“Kızma (öfkelenme)!” buyurdu.

İsa aleyhisselam, yahudilerin yanından geçerken, kendisine kötü şeyler söylediler. Onlara iyi ve tatlı cevaplar verdi. Yanındakiler dediler ki:

- Yahudiler sana kötülük yapıyor, sen onlara iyi söylüyorsun. İsa aleyhisselam cevabında:

- Herkes yanında bulunandan verir, buyurdu.

Hadîs-i şeriflerde buyuruldu ki:

(Kızgınlık, şeytânın vesvesesinden hasıl olur. Şeytân ateşten yaratılmıştır. Ateş, su ile söndürülür. Gazaba gelince, öfkelenince abdest alınız).

(Kızgın kimse ayakta ise otursun, kızgınlığı devam ederse yan yatsın!)

Bunun için öfkelenince, Eûzü-Besmele çekmeli, Kur'ân-ı kerim okumalı ve namaz kılmalıdır. Kızan kimse ayakta ise oturmalıdır.

12- MÜNÂKAŞA ETMEK

Bir konu hakkında, hep kendini haklı göstermek için karşısında konuşan kimsenin kalbini kıracak şekilde sözü uzatmak ve gönül incitmek, kötü bir huydur. Böyle davranışlara münakaşa denir.

Münakaşa etmenin, insanlarla çekişmenin birçok zararları vardır. Kimsenin sözünü kabûl etmemek, hep "hayır öyle değildir" demek, muhalefet etmeyi âdet haline getirmek çok çirkindir. Böyle davranışlar, kendini başkalarından büyük görenlerin alışkanlığıdır. Münakaşa etmenin zararlarını bildiren hadîs-i şeriflerde buyuruldu ki:

(Konuşurken muhalefet etmeyen ve boş söz söylemeyen kimse için, Cennette bir saray yaparlar. Haklı iken susanlara da yine bir saray yaparlar.)

(Haklı olsa bile, münakaşadan vazgeçmedikçe, kişinin îmânı tamam olmaz.)

Demek ki, bu hadîs-i şeriflerde bildirilen emre uymak için bir kimse, herhangi bir meselede haklı bile olsa, münakaşayı uzatması doğru değildir, hatta kötüdür. Bir de, lüzum yokken, karşımızdaki şahsın hata ve kusurlarını bulup kendisine göstermek harâmıdır. Çünkü onun hatasını söylemekle kendisini üzmüş ve kalbini kırmış oluruz. Başkalarını, zarursız incitmek caiz değildir. Dînimize göre, bunun gibi hususlarda başkasının hatasını söylemek farz değildir. Böyle durumlarda susmak ise, îmânın olgunluğunu gösterir. Eğer karşımızdakinin kabûl edeceğini biliyorsak, nasihat yollu söyleyebiliriz. Kabûl etme ümidi yoksa, susmalıyız.

Bu konuda, yine hadîs-i şerifte buyuruldu ki:

(Dalâlete düşen kavimlerin hepsi, dinde birbirleriyle mücadele ettiklerinden sapıtmışlardır.)

Münakaşa, dostların dostluğunu azaltır, düşmanların düşmanlığını artırır. Geçimsizlik, münakaşa ve mücadele etmek dînimizde yasaklanmıştır. Hadîs-i şeriflerde buyuruldu ki:

(Fitnesinden emin olunmayan mücadeleyi terk ediniz).

(Putperestlik ve içki içmekten sonra Rabbimin yasakladığı şey, insanlarla mücadele etmektir).

(Allahü teâlânın hidayet verdiği kavim, birbirleriyle mücadele ederlerse, ancak o zaman dalâlete düşerler).

Hadîs-i şerifte bildirildiğine göre, insanı îmânın hakikatine kavuşturan altı hasletten birisi de doğru olduğu halde mücadeleyi bırakmaktır.

Malik bin Enes hazretleri buyurdu ki:

(Mücadelenin, cedelleşmenin dinde yeri yoktur. Mücadele kalbleri katılaştırır. Kin ve nefret doğurur). İnsanlarla cedelleşen, münakaşa eden kimse mürüvvetsiz olur. Böyle insanlar başkaları tarafından sevilmezler. Dostları olmaz.

Hadîs-i şeriflerde buyuruldu ki:

(Allahü teâlânın en çok buğz ettiği, sevmediği kul, mücadelede, münakaşada şiddet gösterendir).

(Hangi kavme hitabet kuvveti ve mücadele, cedellesme verilmişse, o kavim amel etmekten men edilmiştir).

13– İSRAF ETMEK

Malı, parayı, dînimizin izin vermediği yerlere sarf etmek, izin verilen yerlere de harcarken israf etmek harâmdır. Çirkin bir huy olup, büyük günâhtır.

Abdestte ve guslde, lüzumundan fazla su kullanmak israf olup, harâmdır.

Malını israf edene, harâmda kullanana zekat vermek uygun değildir. Keza parasını israf edip, harâma harcayan kimseye sadaka verilmez.

Malı, dînimizin uygun gördüğü yerlere vermemek cimrilik, uygun görmediği yerlere dağıtmak da israftır.

İsraf kalbin kötü bir hastalığıdır. Allahü teâlâ buyuruyor ki: **(İsraf etmeyiniz. Allah israf edenleri sevmez.)**

Firavun, Kur'ân-ı kerimde, **(O israf edenlerden idi)** diye kötülenmektedir.

Kıyâmet günü herkes, dört suale cevap vermedikçe hesaptan kurtulamıyacaklar: **Ömrünü nasıl geçirdi?, İlmî ile nasıl amel etti?, Malını nereden, nasıl kazandı ve nerelere harcadı? Bedenini, nerede yordu, hırpaladı?**

Bütün İslâm büyükleri israf etmez, faydasız yere bir şey vermezdi.

İsrafın kötü olmasının birinci sebebi, malın kıymetli olmasıdır. Mal, Allahü teâlânın verdiği bir ni'mettir. Dünyada râhat olmak, ahireti kazanmak mal ile olur. Hac, cihad sevâbı mal ile kazanılır. Bedenin sıhhat ve kuvvet bulması mal ile olur. Başkasına muhtaç olmaktan koruyan maldır. Sadaka vermek, akrabayı ziyaret etmek, fakirlerin imdadına yetişmek mal ile olur. Mescitler, mektepler, hastahaneler, yollar, çeşmeler köprüler yaparak, asker yetiştirerek insanlara hizmet de, mal ile olur. Sevgili Peygamberimiz, **(İnsanların en iyisi, onlara faydası çok olandır)** buyuruyor. Yine buyurulmuştur ki, **(Veren el, alan elden üstündür.)**

Malı israf, Allahü teâlânın ni'metini hakir görmek, ni'mete kıymet vermemek, ni'meti elden kaçırmak, kısaca küfrânı ni'met etmek, ya'nî şükür etmemek olur.

Malı, denize, kuyuya ve ateşe atmak, elden çıkmasına sebep olmak, soğuktan, sıcaktan ve açlıktan kırmak, ağaçtan meyveyi toplamayıp çürütmek, tarlayı hasat etmeyip, ekinin helak olmasına sebep olmak, hayvanları soğuktan, düşmandan korunacak yere koymamak, soğuktan sıcaktan ve açlıktan ölmelerini önleyecek kadar yedirmemek ve örtememek de helak etmektir. Bunların hepsi israftır.

Herkes tarafından iyi bilinmeyen bazı israflar da vardır. Meselâ, meyve, sebze ve hububatı topladıktan sonra, bunları iyi saklamayıp veya ilâclamayıp kendiliklerinden bozulmaları, nem alarak çürümeleri; kurt, güve, fare, karınca ve benzeri canlıların yemeleri hep israftır. Ekmek, et suyu, peynir gi-

bi gıdaların, hurma, karpuz ve soğan gibi yiyeceklerin, kuru incir, kuru üzüm, zerdali gibi kuru meyvelerin; buğday, arpa, mercimek gibi hububatın; elbise, kumaş, kitâb gibi eşyanın muhafaza edilmiyerek yok olmalarına sebep olmak israftır.

Ekmeğin pişkin yerini veya içini yiyip kenar ve kabuklarını atmak, yemek artıklarını dökmek, çatal, kaşık ve tabağı sıyırmadan yıkamak israftır. Sofra bezi veya masa üstüne düşen yemek artıklarını toplamayıp atmak israf olur. Fasulye, pirinç ve nohut gibi şeyleri yıkarken dökmek ve döküntüleri toplamamak israftır. Elbise, çorap, ayakkabı gibi giyim eşyalarını iyi kullanmayıp veya iyi saklamayıp çabuk eskitmek, yıkarırken, suyu sabunu çok harcamak, lambayı elektriği, hava gazını, tüpgazı boş yere yakmak hep israftır. En büyük israf ise zamanın boşa harcanmasıdır. Hadîs-i şerifte buyuruldu ki: **(Her çeşit israf harâmıdır).** Ya'nî islâmiyyete uymıyan israf harâmıdır. Mürüvvete uymıyan israf ise tenzihen mekrûhtur.

Sayılamıyacak kadar çok olan bu israflar yüzünden milyonlar, milyarlar heba olmaktadır. Dînini, vatanını, milletini ve kendini seven bir insan, israf etmez ve başkalarının yaptığı israfları da önlemeğe çalışır.

14- MÜSTEHCENLİK VE FUHŞ

Dînimizde yasak edilen kötü huylardan birisi de müstehcenlik ve fuhş söylemektir. İnsan vücudunda bakılması yasak olan yerler vardır ki, buraları açmak, başkalarına göstermek harâmıdır. Erkeklerin, göbek ile dizlerinin arasını örtmesi lâzımdır. Kadınların da, eli ve yüzü hariç her tarafını örtmeleri şarttır.

Hayâsı (utanması) olan Allahü teâlâdan korkar. Onun, râzı olmadığı işlerden ve sözlerden kaçınır. Çirkin, ayıp ve günâh olan sözleri söylemek fuhştur. Sevgili Peygamberimiz buyurdu ki: **(Hayâ, îmândandır. Fuhş söylemek, cefâdandır, îmân Cennete, cefâ Cehenneme götürür).** Hayâ ve îmân birlikte bulunur. Biri yok olursa, diğeri de yok olur. Kadın hayâsı, erkek hayâsından dokuz kat fazladır. Bir hadîs-i şerifte,

(Fuhş; insanın lekesi, hayâ, zinetidir) buyuruldu. Hayânın en kıymetlisi, Allahü teâlâdan utanmaktır. Ondandır, Resûlullah Efendimizden hayâdır. Daha sonra, insanlardan hayâ etmektir.

Müslimânların îmânlarını yok etmek isteyenler, hayâlarını yok etmeye çalışıyorlar. Bunun için de pilajlarda, çeşidli oyunlarda, sporlarda, filmlerde, gazete, mecmua, roman, video-teyp gibi yayın organlarında avret yerlerinin, edeb yerlerinin açılmasına önderlik yapıyorlar. Fuhş sözlere, seks bilgisi diyorlar. Bu açıklıklara ve seks bilgilerine ilericilik ve lüzumlu, faydalı diyerek gençleri hayâsız yapmak istiyorlar. Gençleri aldatmak için, medenî milletlerin yaptıklarını biz de yapacağız. Çağımıza ayak uyduracağız. Gericilikten kurtulacağız diyorlar.

Müslimânlar, dinlerini, hayâlarını bozmak isteyenlerin yalanlarına aldanmamak, onların çıplak gzmelerini, seks bilgisi adı altında fuhş söylemelerini faydalı zan etmemelidir. Bunları övmenin, müslimânların hayâlarını, îmânlarını çalmak için bir tuzak olduğunu bilmelidir.

Müslimân, iffetli olmalı, gözünü harâmlardan korumalıdır. Şeytân, insana vesvese verir. Yolda giden bir kadına bakmamızı isterse, (Niye bakacaktım? Çirkin de olsa, güzel de olsa, günâha girerim. O gider, günâh bende kalır. Arkasından gidersem dînimi peşinde harcarım. Bunun da cezâsı ahirette büyüktür) diyerek şeytânla ve nefisle mücadele etmelidir.

Allahü teâlâ, Nur sûresi 30. âyetinde meâlen, **(Ey Resulüm “sallallahü aleyhi ve sellem”, mü'minlere söyle, harâma bakmasınlar ve avret yerlerini harâmdan korusunlar! İmânî olan kadınlara da söyle, harâma bakmasınlar ve avret yerlerini harâm işlemekten korusunlar!)** buyurdu. **(Üç şey, göze cila verir: Yeşillîğe, akarsuya ve güzel yüze bakmak)** hadîs-i şerfi bakması halâl olan kimselere bakmanın faydasını bildirmektedir. Yoksa, yabancı kadınlara, kızlara bakmak, gözü zayıflatır ve kalbi karartır.

Sevgili Peygamberimiz buyurdular ki:

(Yabancı kadınların, yüzlerine şehvetle bakanların gözlerine, kıyâmet günü ergimiş kızgın kurşun dökülecektir.)

(Yabancı bir kızı görüp de, Allahü teâlânın azabından korkarak, başını ondan çeviren kimseye, Allahü teâlâ ibadetlerin tadını duyurur). İlk görmesi afv olur.

(Allah için yapılan cihatta düşmanı gözliyen veya Allah korkusundan ağlayan veya harâmlara bakmayan gözler, kıyâmette Cehennem ateşini görmeyeceklerdir.)

(Yabancı kadına şehvetle bakan bir kimsenin gözleri ateşle doldurulup, sonra Cehenneme atılacaktır. Yabancı kadın ile toka edenin kolları ensesinden bağlanıp, Cehenneme sokulacaktır. Yabancı kadın ile, lüzumsuz yere şehvetle konuşanlar, her "kelimesi için, bin sene Cehennemde kalacaktır.)

(Komşu kadına ve arkadaşların kadınlarına şehvetle bakmak, yabancı kadınlara bakmaktan on kat daha günâhtır. Evli kadınlara bakmak, kızlara bakmaktan bin kat daha çok günâhtır. Zinâ günâhları da böyledir.)

*Izdırâb dolu, rü'yâdır bu hayât,
doğmuşuz ölmek üzere, değil mi?
Zevk ile geçerse de, birkaç sâ'at,
derd kovalar, zevklerin herbirini!*

*Gideriz her an, cehil ve gafletle,
ölüm denizi dibine hasretle.
Dürlü mihnetle ve bin meşakkatle,
mahvu perişân eder dünyâ bizi.*

*Biz ise seyr eyleyip, bu bünyâdı,
ararız halkı için, nedir bâdî.
Hâlıkı, halkı ve sırr-ı îcâdı,
bilmek isteriz Hakkın hikmetini.*

*Fekat, Hakkın koyduğu sırrın halli,
kulun akli ile olamaz, bes belli.
İnsâna acz ve gaflet ve cehli,
etdirirler sehv içinde sehvî.*

BEŞİNCİ BÖLÜM

İSLÂMİYYET VE ÂİLE HAYÂTIMIZ

DÎNİMİZ VE KADIN

Dînimiz, kadını en yüksek dereceye çıkarmıştır. İslâmiyyetin kadına verdiği kıymeti, hiçbir din, hiçbir düşünce vermemiştir. Evli kadına, kocası her şeyi getirmeye ve ayrı bir ev tutmaya mecburdur. Kızın, babası evinde her nesi varsa, kocasının bunları alması lâzımdır. Kocası kadına bakamıyacak kadar fakir ise veya zengin olduğu halde ihtiyaçlarını almıyorsa, piyasa kıymetine göre kadının ihtiyacını mahkeme tayin ederek, yakın akrabasının bu parayı kadına borç vermesini emreder. Erkeğin satılacak malı yoksa, çalıştırarak bu borçları erkeğe ödetir.

O halde, İslâm kadını geçim derdinden, düşüncesinden muaf tutulmuştur. O, çalışarak, didinerek para kazanmaya mecbur değildir. Her şey onun ayağına gelecektir. İslâm dîni ona bu kıymeti vermiştir. Fakat kadının islâmiyyeti, ya'nî din bilgilerini, îmânını, farzları, ibâdetleri, harâmları öğrenmesi farzdır. Allahü teâlânın kesin emridir. Babasının veya kocasının, ona bu ilmleri öğretmesi lâzım olur. Öğretmezlerse büyük günâha girerler. Kadının gidip dışardan öğrenmesi lâzım olur.

Müslimân kadını ticaret, fen, sanat ve ziraat ile uğraşmaya mecbur değil ise de, bunlarla meşgul olması, para kazanması yasak ve günâh değildir. Yalnız bunlarla meşgul olurken ve ilm öğrenirken, yabancı erkekler arasına girmemesi, onlara açık görünmemesi, harâmlardan sakınması lâzımdır. Çünkü müslimân kadının başı, kolları, bacakları açık olarak sokağa çıkması, erkeklere göstermesi harâmdır, günâhtır.

Peygamberimizin ilk hanımı Hazret-i Hatice-tül- Kübra, islâmiyyetten evvel ve sonra, ticaretle meşgul olurdu. Katiple-ri, memurları ve hizmetçileri çoktu. Hatta bir kerre Muham-med aleyhisselâmi ticaret kafilesine reis tayin etmişti.

Kadının yapacağı günâhlardan, ona izin veren erkekleri de cezâ görecektir. Halbuki erkeğin günâhları kadına zarar vermemektedir. İslâmiyyette kadın, harbe de gitmeye mec-bur değildir. Dünyada râhat ve mesut olduğu gibi, Cennete girmesi de çok kolaydır. Sevgili Peygamberimiz bir hadîs-i şerifte: **(Dört şeyi yapan, ya'nî kocasına hıyanet etmiyen, beş vakit namaz kılan, Ramazan-ı şerifte oruc tutan ve (onsekiz erkekten) başkasına, (başı, saçı, kolları, bacakları) açık ola-rak görünmeyen kadın Cennete girecektir)** buyurdu. Çünkü doğru kılınan namaz, insanı günâh işlemekten korur ve İslâ-mın şartlarını yerine getirmek sevgisini hasıl eder.

Hadîs-i şeriflerde sevgili Peygamberimiz: **(Bir kadın, beş vakit namazını kılar. Ramazan ayında oruc tutar. Namusunu korur ve kocasına itaat ederse, dilediği kapıdan Cennete gi-rer). (Beş şeyi yapan kadın Cehennemden kurtulur: Beş va-kit namazını kılar. Ramazan ayında orucunu tutar. Kocasını, anasını, babasını üzmez. Yüzünü ve saçlarını yabancı erkek-lere göstermez. Dünya sıkıntılarına sabr eder.)** buyurdu.

NIKÂH VE EVLİLİK

Evlenecek olan erkek ile kadının nikah yapmaları, Allahü teâlânın emridir. Nikahsız yapılan evlilik harâmıdır, zina olur. Nikahsız olan evliliklerden doğan çocuklar da, "veled-i zina" olup, nesebi sahih değildir. Babasına mirasçı olamaz. Nikah-sız evlenmek, dînimizde günâh olduğu gibi, kanunlarda da suçtur. Müslimân, günâh ve suç işlemez.

Dînimizde bir erkeğin, onsekiz kadın ile nikah yapması, evlenmesi ebedî olarak, ölünceye kadar harâmıdır. Onsekiz erkek de, onsekiz kadına harâm olur.

Bir kadın için; amca, hala, teyze ve dayısının erkek çocuk-

ları da yabancı erkek gibidir. Bunlarla evlenebilir. Fakat ten-
zihen mekrûhtur. Yakın akraba evliliği, doğacak çocuğun
aklî ve bedenî arızasına sebep olur. Erkeklerin de, amca, ha-
la, teyze ve dayı kızları ile evlenmeleri de böyledir.

Bir erkeğin ve kadının, nikahlanıp hiç evlenemeyeceği on-
sekiz kimse şunlardır:

I– Nesep (soy) ile akraba olanlar:

Erkekler

- 1- Baba
- 2- Babasının ve annesinin babası
- 3- Oğlu, oğlunun oğlu
- 4- Erkek kardeşi
- 5- Erkek kardeşinin oğlu
- 6- Kız kardeşinin oğlu
- 7- Amca ve dayı

Kadınlar

- 1- Anne
- 2- Annesinin ve babanın annesi
- 3- Kızı, kızının kızı
- 4- Kız kardeşi
- 5- Kız kardeşinin kızı
- 6- Erkek kardeşinin kızı
- 7- Hala ve teyze

II– Süt ile akraba olanlar:

Erkekler

- 1- Süt baba
- 2- Süt babasının ve annesinin babaları
- 3- Süt oğlu
- 4- Süt erkek kardeşi
- 5- Süt kız kardeşinin oğlu

6- Süt erkek kardeşinin oğlu

7- Süt amca ve dayı

Kadınlar

1- Süt anne

2- Süt annesinin ve süt babasının anneleri,

3- Süt kızı

4- Süt kız kardeşi

5- Süt kız kardeşinin kızı

6- Süt erkek kardeşinin kızı

7- Süt hala ve teyze,

III– Sıhriyet (Evlilik) ile akraba olanlar:

Erkekler:

1- Kayın baba

2- Üvey oğlu

3- Üvey baba

4- Damat

Kadınlar:

1- Kaynana

2- Üvey kızı

3- Üvey anne

4- Gelin

MENKİBE

Kız Kime Verilir?

Nuh bin Meryem, Merv şehrinin hakimi (kadısı) idi. Gelinlik çağda, sâliha bir kızı vardı. Merv şehrinin eşraf ve ileri gelenleri bu kızı istediler. Kadı meşveret edilmeye layık olanlarla istişâre etti. Bir de hristiyan komşusu vardı. Kadı, “Bir de komşumla meşveret edeyim. Başka dindendir ama komşumuzdur” diye düşünüp, onu çağırdı. Onunla istişâre etti. Hristiyan dedi ki:

- Ey kadı! Bu işte, bizden öncekilerin âdetleri vardır. Sizden öncekilerin de âdetleri, vardır. Zamanımız insanların âdetleri vardır. Şimdi sen serbestsin. Hangisini istersen seç! Kadı, dedi ki:

- Üç yolu da açıkla! Hıristiyan şöyle anlattı:

- Bizim, öncekilerin yolu; asil, soylu birisini bulup, kızını ona verirlerdi. Sizin öncekilerin âdeti; takvâ sâhibine, harâmlardan sakınana vermektir. Zamanımızdakilerin âdeti ise; zenginleri tercih etmektir. İyi soya, asalete ve kuvvetli dine itibar etmezler. Sen hangisini tercih ediyorsun?

- Ben kendi öncekilerimizin âdeti ile amel eder ve takvâ sâhibini tercih ederim.

Sonra düşündü. Merv şehrinde, kendi kölesinden daha müttekî ve dindar kimse bulamadı. Kızını kölesi Mübâreke nikâh etti. Mübârek kırk gün gelinin yanına gitmedi. Annesinin bundan haberi olunca, Kadı'ya gidip; "Böyle sâliha bir kızı kölene verdin de, henüz yüzüne bile bakmadı, senin bu yaptığın nedir? dedi. Kadı, kölesine,

- Ey Mübârek! Sen benim çocuğuma naz mı ediyorsun da yanına gitmiyorsun? deyince, Mübârek cevabında:

- Ey Müslimânların Kadısı! Ben sizin kerimenize nasıl naz ederim de, yaklaşamam! Ama siz kadı olduğunuz için, korktum ki; bu kız sizin evinizde iken, şüpheli bir şey yemiştir. Ben ise, lokmalara çok ihtiyat ediyorum. Ona halâl yemek yediriyorum. Vücudunun, kanının tamamen temiz olmasını istiyorum. Allahü teâlâ bize bir çocuk verirse sâlih, iyi olmasına çalışıyorum, dedi. Kırk gün olunca, hanımının yanına varıp, zifâfa girdi. Mübârek, lokmalarında bu kadar ihtiyatlı olunca, Allahü teâlâ, ona Abdullah gibi bir oğul verdi. Bunun evlâdı olan Abdullah bin Mübarek hazretleri, zamanında dört şeyde dünyada eşsizdi. Birincisi, bütün dünyada onun gibi bir âlim yoktu. İkincisi, yumuşak huylu olması eşsizdi. Üçüncüsü; şecaati, yiğitliği ve dördüncüsü de cömertlikti.

MENKIBE

Hazret-i Fâtımanın Çeyizi

Sevgili Peygamberimiz kızı Fâtıma'nın evlenme çağına girdiğini müşahade etti. Eğer annesi hayâtta olsa idi, şimdi çeyizini hazırlardı, diye düşünürken Cebrâil aleyhisselâm gelip dedi ki:

- Yâ Resûlallah! Hak teâlâ hazretleri sana selâm ediyor. Hiç merak etmesin. Kızı Fâtıma'nın bütün ihtiyaçlarını, elbiselerini Cennetten temin edip, yakında mü'min ve sadık bir kulumla evlendireceğim, buyurdu.

Resûlullah Efendimiz, bu sözleri duyunca şükür secdesi yaptı. Cebrâil aleyhisselâm geri döndü. Elinde bohça ile örtülü bir altın tepsi ve yanında bin melek vardı. Arkasından Mikâil, İsrâîl ve Azrâil aleyhimüsselâm, "üzeri bohça ile örtülü bir altın tepsi ve ta'zim için her biri bin melek ile geldi. Peygamber Efendimiz bunları görünce buyurdu ki:

- Ey kardeşim Cebrâil! Hak teâlânın emri nedir? Bu altın tepsiler nelerdir?

Cebrâil aleyhisselâm cevap verdi:

- Ey Allahın Resulü! Allahü teâlâ sana selâm ediyor. Ben Habibimin kızı Fâtıma'yı, Ali'ye verdim. Arş-ı A'zamda nikâh ettim. Habibim de Eshabı arasında nikâh etsin. Tepsilerin birinde Cennet elbiseleri vardır. Onu Fâtıma'ya giydirsin. Diğer tepsilerde Cennet yemekleri vardır. Onlar ile de eshâbına ziyafet versin!

Resûl-i ekrem efendimiz bu müjdeyi işitince, yine şükür secdesi yaptı. Nihayet dört yüz akçe mehir ile nikâh yapıldı. Haberciler Hazret-i Fâtıma'ya müjde götürdüler. Fâtımâtüz-Zehrâ râzı olmadı. Hemen Cebrâil aleyhisselâm gelip buyurdu:

- Yâ Resûlallah! Allahü teâlâ buyuruyor ki, Fâtıma dört yüz akçaya râzı olmuyorsa, dört bin akça olsun!

Hazret-i Fâtıma'ya bunu haber verdiler. Yine râzı olma-

di. Cebrâil aleyhisselâm yine geldi. Dörtbin altın emir olunduğunu haber verdi. Hazret-i Fâtıma dörtbin altına da râzı olmadı. Resûlullah Efendimiz, kızının yanına vardı, esas maksadının ne olduğunu sordu. Hazret-i Fâtıma dedi ki:

- Babacığım, kıyâmet günü mü'minlerin günâhkârlarından ne kadar kimseye şefa'at edersen, ben de o kadar hanımlara şefa'at etmek istiyorum, muradım budur.

Resûlullah Efendimiz kızının isteğini Cebrâil aleyhisselâma bildirdi. Cebrâil aleyhisselâm Hak teâlânın, Hazret-i Fâtıma'nın arzusunu kabûl ettiğini, onun da hesap günü ayrıca şefa'at edeceğini bildirdiğini söyledi. Resûl-i Ekrem Efendimiz, Hazret-i Fâtıma'ya arzusunun kabûl olduğunu müjdeledi. Fâtıma-tüz-Zehra da dedi ki:

- Ey babacığım! Senin âhirette şefa'at edeceğine Kur'ân-ı kerimde âyetler delildir. Benim şefa'at edeceğime delil nedir?

Cebrâil aleyhisselâm, beyaz bir ipek getirdi. Bunun üzerinde, **(Kıyâmet günü günâhkâr mü'min kadınlara Fâtıma kulumu şefa'atçı tayin ettim. Bu hüccet elinde bakî kalsın)** yazılı idi.

Resûlullah Efendimiz o yazıyı Hazret-i Fâtıma'ya getirdi. Bu senedi görünce nikâha râzı oldu.

SÜT KARDEŞLİK

Süt ile akraba, kardeş olmak demektir. Dînimizde insanlar arasında üç çeşit akrabalık bildirilmiştir. Bunlar; kan ile olan (nesepten, soydan) akrabalık, sıhriyet ile (evlenmek ile) olan akrabalık ve süt ile (yabancı bir kadının sütünü emmek ile) olan akrabalıktır.

Süt kardeşlik ve süte bağlı akrabalık, bir çocuğun yabancı bir kadının sütünü emmesiyle meydana gelir. Süt emme şekilleri, miktarı ve emen, çocuğun yaşı, dört hak mezhepde değişik olarak bildirilmiştir. Hanefi mezhebine göre ikibüçük yaşından sonra emen çocuk, süt çocuğu olmaz.

Bir çocuk, yabancı bir veya birkaç kadından süt emince, bu kadınlar çocuğun "süt annesi", kadının öz erkek kardeşi çocuğun "süt dayısı", bu kadına, bu sütün gelmesine sebep olan kocası da "süt babası" olur. Bu adamın, öz erkek kardeşi de "süt amcası" olur. Çocuğun süt emdiği kadının bütün çocukları, bunun "süt kardeşi" olurlar.

Allahü teâlâ, Kur'ân-ı kerimde, Nisa sûresi 23. âyet-i kerimesinde meâlen buyuruyor ki: **(Vaktiyle sizi emzirmiş olan “süt” analarınız ile evlenmeniz, “kendi analarınız gibi” size harâm kılınmıştır).** Peygamber Efendimiz de bir hadîs-i şeriflerinde, **(Süt emmek, doğumun “nesebin, soyun” harâm kıldığı herşeyi harâm kılar)** buyurmuştur. Dînimizde süt emerek meydana gelen akrabalık da, nesep (soy) ile olan akrabalık gibi evliliğe, ebedi olarak engeldir. Süt akrabalar birbirleriyle evlenemezler.

ÂİLE HAYÂTI

Nikâhlanıp evlenerek bir araya gelen erkek ve kadın ile çocuklarından meydana gelen en küçük topluluğa "Aile" denir. İnsanlar, devamlı olarak beraber yaşamak mecburiyetindedirler. Beraberlikten doğan topluluğun en küçüğü ailedir. Bu topluluk içine, kandan, süten ve evlilikten doğan akrabalar da katılınca aile çevresi genişler. Erkeğin annesi, babası ve kardeşleri ile kadının annesi, babası ve kardeşleri en yakın akraba olanlarıdır.

Ailenin asıl gayesi, neslin devamı olan çocuklardır. İnsanın öldükten sonra, iyilikle anılması ve sevâbının kesilmemesi, üç şeye bağlıdır. Bunlar herkese faydalı olan bir eser yapmak, faydalı bir ilm hazinesi olan kitâb yazmak ve hayırlı evlâd yetiştirmektir. O halde çocuğun, ilm ve ahlâkta, herkese örnek olabilecek bir şekilde yetiştirilmesi lâzımdır. Bu, anne ve babanın ortak görevidir. Anne çocuğunu, emzirip büyüüttüğü gibi, ona iyi huyları da telkin etmelidir. Baba, çocuğun yiyecek, giyecek ve ev gibi nafakasını temin ettiği gibi, onun ilm ve sanat sâhibi olmasını ve güzel ahlâk ile yetiş-

tirilmesini sağlamalıdır. Çocuklara İslâm bilgilerini, îmânı ve ibâdetleri, farzları ve harâmları, abdest, gusl ve namazı muhakkak öğretmelidir. Kötü arkadaşlardan korumalıdır. Bütün fenalıkların başı, kötü arkadaşdır. Hadîs-i şerifte, **(İnsanın dîni, arkadaşının dîni gibi olur)** buyruldu. Çocuklarına, din ve ahlâk bilgilerini öğretmeyen ve onları sanat sâhibi yapmayan anne-babalar, hem dünyada, hem de ahirette sıkıntı çekerler, azap görürler.

Çocuklar, anne ve babalarına hürmette, saygı göstermekte kusur etmemelidirler. Günâh olmayan emirlerine itaat edip yerine getirmelidirler. Anne-baba, gayr-i muslim olsalar bile kalblerini incitmemelidir. Yanında kalmadıkları zaman, ziyaretlerine gitmeli ve muhtaç iseler ihtiyaçlarını karşılamalıdır. Çocuklarını, nice zorluklar içinde büyütüp, onlar için her sıkıntıya katlanan anne ve baba, hürmete, saygıya en çok lâîk olan kimselerdir. Bunun için Allahü teâlâ, Kur'ân-ı kerimde **(Onlara öf bile demeyiniz!)** buyuruyor.

Aile se'âdeti için, kadın ve erkeğin birbirlerine karşı anlayışlı ve hoşgörü sâhibi olmaları şarttır. Karşılıklı saygıda kusur etmeyen ve birbirlerine karşı görevlerini yerine getiren eşler, aile yuvasının huzûrunu ve mutluluğunu sağlamış olurlar. Ailede disiplini ve düzeni baba sağlar. Onun en büyük yardımcısı annedir. Baba, adaletli ve merhametli davranırsa, aile huzûru devamlı olur.

Aklı olan erkek, hanımını üzmez. Hayât arkadaşını üzme, incitmek, aile se'âdetinin bozulmasına sebeptir. Zâlim, huysuz kimse, hayât arkadaşını devamlı üzerek onun sinirlerini bozar. Sinirleri bozulunca, çeşitli hastalıklar meydana gelir. Hayât arkadaşı hasta olan bir koca, mahvolmuştur. Se'âdeti sona ermiştir. Hanımının hizmetlerinden, yardımlarından mahrum kalmıştır. Ömrü, onun dertlerini dinlemekle, ona doktor aramakla ve ona, alışmamış olduğu hizmetleri yapmakla geçer. Bütün bu felâketlere, bitmeyen sıkıntılara erkeğin huysuzluğu sebep olur.

KOCANIN HANIMINA KARŞI VAZİFELERİ

Dînimiz, erkeğin kadına karşı olan vazifelerini uzun bildirmektedir, erkeğin hanımı ile görüşmesinde dikkat edeceği hususlar şöyle sıralanabilir:

1- Erkek, hanımına karşı her zaman güzel huylu olmalıdır. Allahü teâlâ iyi huylu olanları sever. Huysuzları sevmez. Bir insanı incitmek harâmdır.

2- Ona karşı her zaman yumuşak davranmalıdır. Sevgili Peygamberimiz buyuruyor ki: **(Müslimânların en iyisi, hanımına karşı iyi ve faydalı olandır).**

3- Eve gelince, hanımına selâm vermeli (ya'nî selâmün aleyküm) demeli ve nasılsınız? diye hatırını sormalıdır.

4- Hanımını tenhada üzüntülü görünce, onu çok sevdiğini, acıdığını söyleyip hâlini sormalı, tatlı şeyleri söylemelidir.

5- Onu neşeli görünce, güleryüz gösterip neşesine katılmalı, ortak olmalıdır.

6- Yapamayacağı şeyleri bile söz vererek gönlünü almalıdır.

7- Çocukları terbiyede ona yardım etmelidir.

8- Hanımına, memlekette âdet olan elbisesinin, çamaşırının en kıymetlisini, malî durumuna göre almaya çalışmalıdır.

9- İyi şeyler yedirmelidir.

10- Hanımını dövmemelidir. Bir hadîs-i şerifte buyuruldu ki, **(Bir erkek, hanımını döverse, kıyâmette ben onun davacısı olurum).** Dünya işlerindeki kusuru için döğmek şöyle dursun, acı, sert bile söylememelidir.

11- Allahü teâlânın emirlerini yapmak hususunda olan kusuru için, bir günden çok dargın durmamalıdır.

12- Hanımının huysuzluklarını yumuşak karşılamalıdır.

13- Hanımının ahlâkında bir değişiklik görürse, kabahati kendinde bulup, ben iyi olsaydım, o da böyle olmazdı diye düşünmelidir. Düzelmeye için nasihat ederek yardımcı olmalıdır.

14- Hanımının iyiliği çoğalıp, her işi seve seve yapınca, ona duâ etmeli ve Allahü teâlâyâ şükür etmelidir. Çünkü uygun bir kadın, büyük ni'mettir.

15- Hanımının ayıplarını, kusurlarını ve sırlarını herkesten gizlemelidir.

16- Hanımının günâh olmayan kusurlarını görmemezlikten gelmelidir. Günâh iş ve sözden vazgeçmesini, namaza, oruca ve gusl abdesti almaya devam etmesini, tatlı ve yumuşak sözlerle nasîhat etmelidir.

17- Hanımına, Kur'ân-ı kerim okumasını, farzlardan, harâmlardan ona lâzım olanları öğretmelidir.

18- Ona, yanında ve olmadığı zamanlarda, hep hayır duâ etmeli, fena duâ etmemelidir. Çünkü gece-gündüz onun için çalışmaktadır. Onun ekmekçisi, aşçısı, terzisi ve malının bekçisi, yoldaşı ve hayât arkadaşıdır.

19- Hanımına latife, şaka söylemeli ve onu neşelendirecek hareketlerde bulunmalıdır.

20- Hanımı ile öyle olmalıdır ki, kocam beni herkesten çok seviyor bilsin!

MENKİBE

Hanımı Bağırınca...

Bir gün, halife Hazret-i Ömer'in kapısına, hanımının bağırmasından şikayet etmek için birisi gelir. İçeriden, Hazret-i Ömer'in hanımının bağırıp çıktığını duyunca, şikayet etmeden, geri döner. O sırada Hazret-i Ömer bu adamı görüp seslenir:

- Niçin gelmiştin, niye uğramadan gidiyorsun?

- Hanımı şikayete gelmiştim. Fakat hanımınızın, size çıktığını duyunca, şikayetten vazgeçtim.

Hazret-i Ömer buyurdu ki.

- Biz kadınların her sözüne cevap vermeyiz. Onların bi-

zim üzerimizdeki birçok hakları vardır:

1- Kadınlar sebebiyle Cehennemden kurtuluruz. Çünkü, hadîs-i şerifte, evlenen kimse, dîninin yarısını emniyet kalesinin içine aldığı, buyurulmuştur.

2- Kadınlar bizim malımızın bekçileridir.

3- Çamaşırlarımızı yıkarlar.

4- Yemeklerimizi pişirirler.

5- Çocuklarımıza bakar ve onları büyütürler.

İşte bunun için onlara karşı sabırlı olmamız lâzımdır.

Hazret-i Ömer'in nasîhatını dinleyen bu kimse, şikayetinden vazgeçti.

KADININ KOCASINA HİZMETİ

Bir erkekle evlenerek yuva kuran bir kadının, kocasına hizmet etmesi, onun rızasını kazanması bir ibâdettir. Onun Cennete girmesine sebep olur. Kocanın, karısı üzerinde hakkı çoktur. Bu sebepten Resûlullah Efendimiz, **(Allahü teâlâdan başka hiçbirşeye secde edilmez. Başkasına secde etmek câiz olsaydı, kadınların, erkeklerine secde etmelerini emr ederdim)** buyurdu. O halde, kadın kocasının emrine ve sözlerine itaat etmeli, Hakkın rızasına bu yolla kavuşmalıdır.

Kadının ev işlerini yapması kocasına teberru' ve ihsandır. Çok sevâbtır. Kadın, kocasına karşı bu ihsanını esirgememeli, erkek de, buna karşılık olarak hanımına nafakadan fazla ihsanlarda bulunmalıdır. Allahü teâlâ, ihsan edenleri çok sever. Resûlullah Efendimizin zamanından bugüne kadar, müslimân kadınları kocalarına bu ihsanı yapmışlardır. Kadının, kocasına karşı iki vazifesi vardır: Kendini kocasına teslim etmesi ve evden izinsiz ve örtüsüz sokağa çıkmaması, kocasının emirlerini yerine getirmesidir.

İslâmiyette karı-koca arasında, hayât mücadelesi, ya'nî para kazanmak müşterek değildir.

Erkek kadını, tarlada, fabrikada velhasıl hiçbir yerde ça-

lışmaya zorlayamaz. Kadın isterse ve erkeği izin verirse yabancı erkekler arasına karışmadan, kadın işi olan yerlerde çalışabilir, fakat kazandığı kadının olur. Erkek ondan zorla bir şey alamaz.

Kocasına hizmette kusur etmeyen ve onu râzı eden kadının, Cennette derecesi yüksek olup, Cenâb-ı Hakkın, rızasını kazanır. Nitekim hadîs-i şerifte buyuruldu ki, **(Beş şeyi yapan kadın Cehennemden kurtulur: Beş vakt nemâzını kılar, Ramezân ayında orucunu tutar, zevcini, anasını babasını üzmez, yüzünü ve saçlarını yabancı erkeklere göstermez, dünyâ sıkıntılarına sabr eder.)**

MENKIBE

Kocanın Rızası

Bir gün, Sevgili Peygamberimizin kızı Fâtıma-ı Zehra "radiyallahü anha" Resûlullahın huzûruna geldi. Babasını görünce, ağlamaya başladı. Resûlullah Efendimiz buyurdu ki:

- Ey kızım Fâtıma! Seni ağlatan nedir?

- Ey Babacığım, dün gece, Efendim Ali ile aramızda bir konuşma oldu. Kasıtsız söylediğim bir söz yüzünden Ali bana kırıldı. Ali'nin kırıldığını görünce, özür diledim, benden râzı olmasını, yüzüme gülmesini istedim, dedi.

Sevgili Peygamberimiz de buyurdular ki:

- Yavrum, bilmez misin ki, kocasının rızası, Allahü teâlânın râzı olmasına sebeptir, rızasızlığı da Onun rızasızlığına sebeptir.

Ey Fatma! Ne mutlu o kadına ki, kocası ondan râzı olur. O ise, her gece ve gündüz, kocasının rızasını arar. Böyle olan kadının bu hâli, bir sene nafile ibâdet etmesinden daha iyidir.

Ey kızım! Kadınlar için amellerin en üstünü, kocasının emrine itaattir. Allahü teâlânın farzlarından sonra ve kocası-

nın emrine itaatten sonra kadınlar için, yün eğirmek, iplik bükmekten üstün iş yoktur. Bir saat yün eğirmek, iplik bükmek, yahut dokumak için oturmak, kadınlar için bir sene nafile ibadet etmekten daha iyidir. Dokudukları her iplikten, amel defterlerine bir şehîd sevâbı yazılır.

Kadın, kocasının hakkını gözetince, Cennetteki makamını, dünyada iken görmedikçe vefât etmez. Kadının kocası ile bir saat (bir müddet) oturması, Kâ'be'yi tavaf etmesinden daha iyidir.

Ey Fâtıma! Erkek hanımından râzı olunca o kadın Cennete hangi kapısından isterse girer).

MENKIBE

Hizmet Böyle Olur

Arabistanda çirkinliği meşhur bir adam vardı. Bunun ismi "Rahim"di. Hanımı da, Arabistanın en güzel kadınıydı. Kocası ne zaman eve gelse, kadın onu karşılar, tozlarını topraklarını temizler, yemeğini önüne getirirdi. Yemeği bitince, eline su dökerdi. Kadının bu hizmetlerinden dolayı yanıldı ve kendi kendine "Bu kadın bana aşıktır" dedi. Bir gün hanımına sordu:

- Dünyada benden daha çok sevdiğin birisi varsa bilmek isterim!

- Doğrusunu istersen, dünyada senden daha çok sevmediğim kimse yoktur. Ama şunu bil ki, ben aynaya baktım, kendi güzelliğimi gördüm. Bir de senin çirkin yüzünü!. Dedim ki, "Ben Allahü teâlânın bu adama ni'metiyim ve bu adam da Allahü teâlânın bana mihnetidir, sıkıntısıdır. Kendi kendime: "Ey filan! Allahü teâlânın mihnetine sabr et ki, sabr edenlerin sevâbına kavuşursun. O da, Allahü teâlânın ni'metine şükür etsin ki, şükür edicilerin sevâbına erişsin! Yarın kıyâmette, o şükredenler zümresinde olarak Cennete gitsin. Ben de, sabr edenlerle beraber Cennete gideyim inşaallah! dedim.

Yâ Rabbî, bize ni'metlerine şükür, bela ve mihnetlerine karşı sabr ihsan et' Hepimize şükredenler ve sabredenler se-vâbı ver!

MENKIBE

Cennetlik Kadın

Hifâ Hatun, Eshâb-ı kiramdan iffetli ve zengin bir hanım-dı. Medine-i münevverede, güzelliği dillerde dolaşıyordu. Bir gün Peygamber Efendimizin huzûruna gelip sordu:

- Yâ Resulallah, bana, Cennete götürecek bir iş öğret!

Sevgili Peygamberimiz buyurdular ki:

- Önce bir erkekle evlenmen lâzımdır. Bununla dîninin yarısını emniyete alırsın!

- Yâ Resûlallah! Benim dengim kim olur? Beni Habeş hükümdarı Melik Necâşi istedi, ben onu istemedim. Ubeydullah yüz deve ve başka şeyler verdi. Onu da kabûl etmedim. Bugün âhirette kurtuluşun evlenmekte olduğunu buyuruyorsunuz. Yâ Resûlallah, siz kimi beğenirseniz, râzıyım.

Resûlullah Efendimiz, eshâbından kimin ismini verirse, diğerinin ümitsiz olacağını anladı ve buyurdu ki:

- Yarın sabah mescide en önce kim gelirse, bu kadın onundur!

Herkes buna râzı oldu. Allahü teâlâ onlara öyle bir uyku verdi ki, hiçbirisi sabah erken uyanamadı. Resûlullah önce kimin geleceğini bekliyordu. Aniden Süheyb görüldü. Kimse-siz, fakir, siyaha yakın renkli, görünüşü güzel olmayan bir kimseydi. Uzun boylu, zayıf, ince yapılydı. Hîfa hâtun ise, son derece güzel ve zengin bir kadındı. Resûlullah Efendimiz namazdan sonra, Hîfa hâtunu çağırdı ve durumu bildirdi. Hîfa hâtun, Allahü teâlânın takdirine râzı oldu. Resûlullah Efendimiz, bir hutbe okudu ve şöyle buyurdu:

- Ey Süheyb, kalk, bu hanımın için bir şey al!

- Yâ Resûlallah! Dünyalık olarak bir dirhem gümüşüm yok!

Hîfa hanım emretti, onbin dirhem gümüşlük bir kese getirdiler, Süheyb'e verdiler. Ona:

- Git gerekli olanları al, dedi. Resûlullah Efendimiz de buyurdu ki:

- Ey Süheyb, hanımının elini tut, evine götür!

- Yâ Resûlallah! Benim evim mescittir, hangi eve götüreyim!

Bunun üzerine Hîfa hanım şöyle cevap verdi:

- Filan yerdeki hazır konağı sana bağışladım. Kalk, beni oraya götür.

Resûlullah Efendimiz ona, duâ etti. Eshâb-ı kirâm bu hareketi çok övdüler ve hamd ettiler. Kalktılar, konağa gittiler. Yemeği bitirdiklerinde yatma vakti olunca, Hîfa hatun dedi ki:

- Ey Süheyb, bil ki, ben sana ni'metim, sen bana mihnet-sin (sıkıntısın)! Sen bu ni'mete şükür, ben bu mihnete sabr için, gel, bu geceyi ibâdet ve taatle geçirelim. Sen şükür ediciler, ben de sabr ediciler sevâbına kavuşalım. Çünkü Resûlullah Efendimiz, **(Cennette yüksek bir çardak vardır. Bunda yalnız şükür edenler ve sabr edenler bulunur)** buyurdu.

O gece, ikisi de ibâdet ile meşgul oldular. Süheyb sabah mecside geldi. Cebrâil aleyhisselâm, geceki hallerini Resûlullah'a bildirdi. Cennet ve buradaki ni'metlerinin en üstünü olan Allahü teâlâyı görmek ile onlara müjde verdi. Resûlullah Efendimiz de buyurdu ki:

- Ey Süheyb, geceki hâlini sen mi anlatırsın, ben mi söyleyeyim!

- Yâ Resûlallah, siz söyleyiniz!

Sevgili Peygamberimiz de durumlarını, ne yaptıklarını bildirdi ve sonra şu müjdeyi verdi:

- Siz Cennetliksiniz ve orada Allahü teâlâyı göreceksiniz.

Süheyb, sevincinden ve Cennette Cenâb-ı Hakkı görmek müjdesine kavuşmak şevkinden, başını secdeye koydu ve şöyle duâ etti:

"Yâ Rabbî, eğer beni mağfiret etmişsen, günâhlara bulaşmadan rûhumu al! Ölmek istiyorum."

Allahü teâlâ, onun rûhunu secdede iken aldı. Herkes buna ağladı. Resûlullah Efendimiz de buyurdu ki:

- (Daha şaşılacak bir şey var. Hîfa hatun da şu anda rûhunu Hakka teslim etti.)

İkisinin de namazını kıldılar. Her ikisini yanyana defnettiler. Başları ucuna iki tahta koydular. Bir tahtaya, **"Bu Allahü teâlâ'nın ni'metine şükür edenin kabridir"**. Diğerine de, **"Bu, Allahü teâlâ'nın mihnetine sabr edenin kabridir"** diye yazdılar.

ÇOCUK TERBİYESİ

Çocuk, ana baba elinde bir emanettir. Çocukların temiz kalbleri kıymetli bir cevher olup, mum gibi, her şekli alabilir. Küçük iken, hiçbir şekle girmemiştir. Temiz bir toprak gibidir. Temiz toprağa hangi tohum ekilirse, onun mahsûlü alınır. Neye meylettirilirse, oraya yönelir. Eğer hayrı âdet eder, öğrenirse hayır üzerine büyür. Çocuklara îmân, Kur'ân-ı kerîm ve Allahü teâlânın emirleri öğretilir ve yapmaya alıştırılırsa, din ve dünya se'âdetine ererler. Bu se'âdette anaları, babaları ve hocaları da ortak olur. Eğer bunlar öğretilmez ve alıştırılmaz ise, bedbaht olurlar. Yapacakları her fenalığın günâhı, ana, baba ve hocalarına da yazılır. Hadîs-i şeriflerde buyuruldu ki:

(Hepiniz bir sürünün çobanı gibisiniz. Çoban sürüsünü koruduğu gibi, siz de evlerinizde ve emirleriniz altında olanları Cehennemden korumalısınız. Onlara müslimânlığı öğretmelisiniz. Öğretmez iseniz mesûl olacaksınız.)

(Çok müslimân evladı, babaları yüzünden Veyl ismindeki Cehenneme gideceklerdir. Çünkü, bunların babaları, yal-

nız para kazanmak ve keyf sürmek hırsına düşüp ve yalnız dünya işleri arkasında koşup, evladlarına müslimânlığı ve Kur'ân-ı kerimi öğretmediler. Ben böyle babalardan uzayım. Onlar da benden uzaktır. Çocuklarına dinlerini öğretmeyenler, Cehenneme gideceklerdir.)

(Çocuklarına Kur'ân-ı kerim öğretenlere veya Kur'ân-ı kerim hocasına gönderenlere, öğretilen Kur'ânın her harfi için on kerre Kâ'be-i muazzama ziyareti sevâbı verilir ve kıyâmet günü, başına devlet tacı konur. Bütün insanlar görüp imrenir.)

(Bir insanın evladı ibadet edince, kazandığı sevâb kadar babasına da verilir. Bir kimse, çocuğuna fısk, günâh öğretirse, bu çocuk ne kadar günâh işlerse babasına da, o kadar günâh yazılır.)

Kendinin yapması harâm olan şeyi çocuğa yaptıran kimse harâm işlemiş olur. Çocuklarına içki içiren, kumar oynamaya alıştıran, müstehcen neşriyatı okumasına sebep olan, yalancılık, hırsızlık gibi kötü huylara alıştıran, kibleye karşı ayak uzatmasına sebep olan kimse, günâh işlemiş olur.

Dînimizin temeli; îmânı, farzları ve harâmları öğrenmek ve öğretmektir. Allahü teâlâ, Peygamberleri bunun için göndermiştir. Gençlere bunlar öğretilmediği zaman, islâmiyyet yıkılır yok olur. Allahü teâlâ Tahrîm sûresinin 6. âyetinde meâlen buyuruyor ki:

(Kendinizi ve evlerinizde ve emirlerinizde olanları ateşten koruyunuz.)

Kur'ân-ı kerimde, nefslerimizi ve aile efradımızı, yakıtı insan ve taş olan Cehennem ateşinden korumamız emredilmektedir. Elli-yüz senelik kısa bir hayât için evladı dünya felaketlerinden korumaya çalışıldığı gibi, ebedi felakete duçar olmaması için ahiretini de korumak lâzımdır. Bir babanın, evladını Cehennem ateşinden koruması, dünya ateşinden korumasından daha mühimdir. Cehennem ateşinden korumak da, îmânı ve farzları ve harâmları öğretmekle ve ibâde-

te alıştırmakla ve kötü arkadaşlardan ve zararlı neşriyâttan korumakla olur. Bütün fenalıkların başı, kötü arkadaşdır. Kötü arkadaşları, onun küstah, yalancı, hırsız, saygısız ve korkusuz olmasına sebep olabilir. Senelerce de bu kötü huy-lardan kurtulamaz.

Ne zaman çocukta iyi bir hareket görülürse, onu takdir etmeli, mükâfatlandırmalıdır. İnsanların yanında bazan onu övmelidir. (Amcası benim çocuğum böyle yaptı) diyerek iyi-liğe teşvik etmelidir. Bir kabahat işler veya kötü bir söz söy-lerse, birkaç defa görmezlikten gelmeli, (Onu yapma!) de-memeli, azarlamamalıdır. Sık sık azarlanan çocuk, cesaretle-nir, gizli yaptıklarını açıktan yapmaya başlar. Yaptığı kötü işlerin zararı, kendisine tatlı dil ile anlatılmalı, ikaz edilmeli-dir. Yapılan iş dine aykırı ise işin zararı, fenalığı ve neticesi anlatılarak, o kötü işe mani olmalıdır.

Baba, baba olduğunu, büyük olduğunu hissettirmelidir. Anne, çocuğu ile birlikde babaya saygılı olmalıdır.

Her gün bir müddet oynamasına izin vermelidir ki, çocuk sıkılmasın, sıkılmak ve üzülmekten kötü huy hasıl olur ve kalbi körleşir.

Hiç kimseden para istemesine müsaade etmemelidir. Faz-la konuşmamasını, yemin etmemesini, büyüklere saygı gös-termesini öğretmelidir. İyi insanların güzel hallerini anlatıp, onlar gibi olmaya, kötü insanların kötülüklerini anlatıp, on-lar gibi olmamaya dikkat etmesi öğretilmelidir.

Çocuğa her istediğini almak ve lüks içinde yaşatmak uy-gun değildir. Büyüyünce de her istediğini ele geçirmeğe çalı-şır. Fakat bunda muvaffak olamayınca sukût-ı hayâle uğrar, isyankâr olur.

Kendimiz halâl yediğimiz gibi, çocuklarımıza da halâl ye-dirmeliyiz. Harâmla beslenen çocuğun bedenî, necasetle yoğrulmuş çamur gibi olur. Böyle çocuklar da pislîğe, kötü-lüğe meyleder. Sadece çalınan şeylerden başka harâm yok zannetmemelidir. Halâl kazancı olan, alış-veriş ilmini bil-

mezse harâm yer. Ödünç alıp vermede bile, bu işin nasıl yapılacağını öğrenmezse harâma düşer.

Çocuğa, israf etmemesini, kanaatkar olmasını öğretmelidir. Bazan da yavan ekmek yemeğe alıştırılmalıdır. Çocuğun kötü yerlere gitmesine mani olmalıdır. Çocuk kötülerin yanında ahlâksız, yalancı, hırsız ve hayâsız olur.

Baba, ne devamlı asık suratlı durmalı, ne de çocukla fazla yüz göz olmalıdır. Baba, konuşmasının heybetini korumalıdır. Çocuğa, babasının malı ile övünmemesi tenbih edilmelidir. Tevâzu sâhibi ve kibar olması öğretilmelidir. Başkalarından birşey almanın zillet olduğu, veren elin alan elden üstünlüğü bildirilmelidir. Hasisliğin (cimriliğin) çirkinliği öğretilmelidir. Başkalarının yanında edebli oturması, ayak ayak üstüne atmaması, laubâli hareketlerden uzak durması telkin edilmelidir.

Fazla konuşmaktan çocuğu men etmelidir. Fazla konuşmanın hayâsızlığa yol açtığı, çenesi düşüklüğün kötülüğü belirtilmelidir. Çocuk nasıl olsa konuşmasını öğrenecektir. Maksat, ona icab edince susmasını ve büyüklerin sözünü dinlemesini öğretmektir.

Doğru da olsa, çokça yemin etmesine müsaade etmemelidir. Herşeye yemin etmek, kötü bir alışkanlıktır. Büyüklere hürmet etmeyi, yerini onlara vermeyi ve herkesle iyi geçinmenin ehemmiyeti anlatılmalıdır.

Çocuğu, daha küçükken namaza alıştırılmalıdır. Büyüyünce namaz kılması zor gelebilir. Başkasının malını çalmayı, harâm yemeyi, yalan söylemeyi gözünde çirkin gösterecek şekilde anlatılmalıdır. Böyle yetiştirip buluğa erince, bu edeblerin sırlarını, inceliklerini ona söylemelidir. Her işi adet olarak yapmaması, niyetle, şuurla yapmasının lüzumu anlatılmalıdır. Meselâ, yemekten maksat, kulun Rabbine ibâdet etmesi, insanlara, vatanına, milletine faydalı hizmetlerde bulunması, insanların se'âdeti için çalışması olduğu öğretilmelidir. Dünyadan maksadın, ahiret için azık toplamak olduğu,

zira dünyanın kimseye kalmadığı, ölümün çabuk ve ansızın gelebileceği anlatılmalı, (Ne bahtiyâr o kimseye ki, dünyada iken ahiret azığı elde eder, Cennete ve Allahü teâlâyâ kavuşur.) demelidir.

Küçük yaşında böyle terbiye edilirse, taş üzerine yazılan yazı gibi olur ve kolay kolay silinmez.

Peygamber Efendimiz buyurdu ki:

(Bütün çocuklar müslimânlığa uygun ve elverişli olarak dünyaya gelir. Bunları, sonradan anaları, babaları hristiyan, yahudi ve dinsiz yapar.)

Görüldüğü gibi, hadîs-i şerifte müslimânlığın yerleştirilmesinde ve yok edilmesinde en mühim işin, gençlikte olduğu bildirilmektedir. O halde, her müslimânın birinci vazifesi, evladına islâmiyyeti ve Kur'ân-ı kerimi öğretmektir. Evlâd, büyük ni'mettir. Ni'metin kıymeti bilinmezse, elden gider. Bunun için (Pedagogie), ya'nî çocuk terbiyesi, İslâm dîninde çok kıymetli bir ilmdir. İslâm dînine karşı olanlar, bu mühim noktayı anladıkları içindir ki, (Gençliğin ele alınması birinci hedefimizdir. Çocukları dinsiz olarak yetiştirmeliyiz) diyorlar. İslâmiyyeti yok etmek ve Allahü teâlânın emirlerinin öğretilmesini ve yaptırılmasını engellemek için (Gençlerin kafalarını yormamalıdır. Din bilgilerini büyüyünce kendileri öğrenirler) diyorlar.

Bugün, bütün hristiyan memleketlerinde, bir çocuk dünyaya gelir gelmez, buna bozuk dinlerinin icaplarını yapıyorlar. Her yaştaki insanlara, yahudiliği ve hristiyanlığı titizlikle aşıyorlar. Müslimânların îmânlarını, dinlerini çalmak ve yok etmek ve onları da, hristiyan yapmak için, İslâm memleketlerine paket paket kitâb, broşür ve sinema filmleri gönderiyorlar.

O halde, müslimânlar din câhillerinin hilelerine, yalanlarına aldanmamalı, bize emanet edilen çocuklarımıza sâhib olmalıyız. Onlara sâhib olmak da dînimizin emirlerine uygun olarak yetiştirmekle olur. Hadîs-i şerifte buyruldu ki:

(Ahlâkınızı güzelleştirin!)

En vahşi hayvanlar bile terbiye ile ehlileştiriliyor. Hiçbir zaman elma çekirdeğinden portakal olmaz. Fakat elma fidanını büyüterek lüzumlu aş ve kültürel tedbirlerle kaliteli elma veren bir ağaç olarak yetiştirmek mümkündür. Bunun gibi, insan tabiatında bulunan bazı arzuları yok edilemez, fakat terbiye edilebilir.

Her şeyi, zıddı kırar. Kötü huyları, iyi huylar yok eder. Bu bakımdan kendini zorla da olsa iyi işler yapmaya alıştırmalı, onları âdet haline getirmelidir. Çocuk, işleri ve ahlâkı iyi olan insanlarla arkadaşlık ettirilirse, güzel huylar kendiliğinden onun tabiatı olur. Bu esaslar dâhilinde çocuklar yetiştirilirse, dünya ve âhiret se'âdeti elde edilir.

Kıyâmet günü, ana-baba, çocuğuna öğretilmesi gereken ilmlerden mesûl olacak, vazifesini yapmamış ise, yahut kusur etmiş ise cezâyâ çarptırılacaktır. Çocuklarını İslâm terbiyesi üzerine yetiştirmeyenler, dünyada hûzursuz oldukları gibi, âhiret felâketlerine de maruz kalacaklardır.

Ne mutlu çocuğunu İslâm ahlâkı ile yetiştirenlere!..

MENKIBE

Çocuk Haklıdır!..

Dört halife devrinde bir kimse, Emir-ül mü'minin Ömer'in "radiyallahü anh" yanına gelip, oğlundan şikayet etti. Hazret-i Ömer çocuğu ayıpladı, azarladı. Çocuk:

- Ey Emir-ül mü'minin! Çocuğun babası üzerinde hiç hakkı var mıdır? dedi. Hazret-i Ömer:

- Vardır, biri annesi öyle olmalıdır ki, başkaları annesi yüzünden ona sitem etmemelidir. Biri iyi isim vermek. Diğeri de Kur'ân-ı kerim okumasını ve dînini öğretmektir, buyurdu.

- Ey Emir-ül mü'minin! Babam, annemi dört yüz dirhem gümüş verip nikah etmiş. Benim ismimi "Çu'l", ya'nî gübre

(pislik) böceği koydu ve Kur'ân-ı kerimden bana bir âyet öğretmedi, deyince, Hazret-i Ömer buyurdu ki:

- Ey ihtiyâr, hâlâ şikayetin var mı?

ANA-BABA HAKKI

Güzel dînimiz, evladın anne ve babasına hizmet etmesini emretmiş ve bunu bir ibâdet saymıştır. Yüce Rabbimiz Kur'ân-ı kerimde, **(Allah'a ibâdet ediniz!)** buyurduktan sonra **(Anaya, babaya iyilik ediniz!)** diye emretmektedir. Onlara hizmet ederken, (öf) bile demeyi yasaklamıştır.

Ana-babasını râzı eden kimse için, Cennette iki kapı açılır. Ana-babası râzı olmayan kimse için de, Cehennemde iki kapı açılır. Bir kimsenin ana-babası zâlim olsalar dahi, onlara karşı gelmek, onlarla sert konuşmak yasaktır. Allahü teâlâ buyurdu ki: **(Ey Musa! Günâhlar içinde bir günâh vardır ki, benim yanımda çok ağır ve büyüktür. O da ana-baba, evladını çağırdığı zaman, emrine uymamasıdır).** Evlâdın, ana-babasına karşı başlıca vazifeleri şunlardır.

1- Bir kimse ana-babası çağırdığı zaman herhangi bir işle uğraşıyorsa, hemen onu terkedip, derhal ana-babasının emrine koşmalıdır.

2- Anası-babası kızıp bağırırsa, onlara bir şey söylememelidir.

3- Ananın-babanın duasını almalıdır.

4- Emrettikleri işleri çabuk ve güzel yapmaya çalışmalıdır. Hatta beğenmeyip gücenmelerinden ve beddua etmelerinden korkmalıdır.

5- Herhangi bir sebeple darılır iseler, onlara karşı sert söylemeyip, hemen ellerini öperek kızgınlıklarını teskin etmelidir.

6- Ananın-babanın kalblerine geleni gözetmelidir. Zira se'âdet ve felaket onların kalblerinden doğan sözler olduğunu bilmelidir.

7- Ana-baba hasta ise, ihtiyâr ise, onlara yardım etmeli, se'âdeti onlardan alınacak hayır duada bilmelidir.

8- Eğer onları incitip, bedduaları alınırsa, kişinin dünya ve ahireti harap olur. Atılan ok tekrar geri yaya gelmez. Onlar hayâtta iken, kıymetini bilmek lâzımdır.

Allahü teâlânın rızası, dînine bağlı olan ana-babasının rızasında, Allahü teâlânın gazabı, dînine bağlı olan ana-babanın gazabındadır. Sevgili Peygamberimiz "sallallahü aleyhi ve sellem" bir hadîs-i şeriflerinde buyurdu ki: **(Cennet, anaların ayağı altındadır)** ya'nî, sana dînini, îmânını öğreten ananın-babanın rızasındadır. Hak teâlâ hazretleri Musa aleyhisselâma dedi ki, **(Ey Musa! Ana-babasını râzı eden, beni râzı etmiş olur. Ana-babasına âsi olan, bana mutî olsa bile onu fenalar tarafına ilhak ederim).**

Sevgili Peygamberimiz buyurdu ki: **(Ana-babaya iyilik etmek, nafilâ namaz, oruc ve hac faziletlerinden daha faziletlidir. Ana-babasına hizmet edenlerin ömrü bereketli ve uzun olur. Ana-babasına karşı gelip, onlara âsi olan mel'undur.)**

Birgün Hasan-ı Basri hazretleri, Kâ'beyi ziyaret ve tavaf ederken bir zat gördü ki, arkasında bir zenbil ile tavaf ediyor. O zata dönüp dedi ki:

- Arkadaş, arkadaki yükü koyup öylece tavaf etsen daha iyi olmaz mı?

- Bu arkamdaki yük değil, babamdır. Bunu Şamdan yedi kerre buraya getirip tavaf eyledim. Çünkü, bana dînimi, îmânımı bu öğretti! Beni İslâm ahlâkı ile yetiştirdi.

- Kıyâmet gününe kadar böylece arkada getirip tavaf eylesen, bir kerre kalbini kırmakla bu yaptığın hizmet havaya gider ve yine bir defa gönlünü yapsan, bu kadar hizmete karşılık olur.

- Birisi, sevgili Peygamberimize "aleyhisselam" geldi ve dedi ki:

- "Yâ Resûlallah! Benim anam-babam ölmüştür. Onlar için ne yapmam lâzımdır?"

Peygamberimiz "sallallahü aleyhi ve sellem" buyurdu ki:
(Onlara daima dua eyle, Onlar için Kur'ân-ı kerim oku ve istiğfar et!)

Eshâb-ı kiramdan biri dedi ki:

- Yâ Resûlallah, bundan fazla yapılacak bir şey var mı?

- (Onlar için sadaka verin ve hac eyleyin.)

Biri çıkıp dedi ki:

- Anam-babam çok şefkatsizdirler, onlara nasıl itaat eyleyeyim?

Sevgili Peygamberimiz buyurdu ki:

(- Anan seni dokuz ay karnında gezdirdi, iki sene emzirdi. Seni büyütünceye kadar koynunda besledi ve sakladı, kucağında gezdirdi. Baban da seni büyütünceye kadar birçok zahmetlere katlanarak, seni besledi, idare ve geçimini temin eyledi. Sana dînini, îmânını öğrettiler. Seni islâm terbiyesi ile büyüttüler. Şimdi nasıl olur da şefkatsiz olurlar? Bundan daha büyük ve kıymetli şefkat olur mu?)

Musa aleyhisselâm, Tûr-i Sinada Hak teâlâ hazretlerine:

- Yâ Rabbî! Âhirette benim komşum kimdir? diye sordu.

Allahü teâlâ buyurdu ki,

- (Ey Musa? Senin komşun falan yerde, falan kasaptır.)

Musa aleyhisselâm kasabın yanına giderek:

- Beni misafir edebilir misin? dedi.

Yanında misafir oldu. Yemek zamanı gelince, kasap bir parça et pişirdi. Duvardaki asılı zenbili aşağı alarak orada bulunan ihtiyâr bir kadına et yedirdi ve su içirdi. Üstünü başını da temizleyip zenbile koydu. Hazret-i Musa sordu:

- Bu senin neyindir?

- Annemdir, ihtiyâr olup bu hâle girdi. İşte her sabah akşam kendisine böyle bakarım.

Kasap annesine yemek verirken, o zayıf ve âciz annesi, oğluna duâ ederek,

- “Ey Rabbim, oğlumu Cennette Musa aleyhisselâma komşu eyle!” dediğini Musa aleyhisselâm dahi işitti. Bunun üzerine, kasaba, Musa aleyhisselâm müjde vererek, “Seni Allahü teâlâ af ederek, Musa aleyhisselâma komşu etmiştir” dedi.

Bir insan, gaflet ve şaşkınlığa kapılarak ana-babanın kalbini kırarsa, derhal onların rızasını almaya çalışmalı, yalvarmalı, onların gönlünü almalıdır. Ana-babanın evlâd üzerinde hakları çok büyüktür. Bunu daima göz önünde tutarak, ona göre hareket etmelidir.

Evliyanın büyüklerinden birisi, hacca gitmek üzere yola çıktı. Bir ara Bağdat'a uğradı. Orada Ebû Hâzım-ı Mekki hazretlerini ziyaret etti. O esnada uyuyordu. Bir müddet bekledi. Uyandı ve o zata dedi ki:

- Şimdi Sevgili Peygamber Efendimizi rüyâda gördüm. Bana, senin hakkında, **(Annesinin hakkını gözet, hac etmekten daha iyidir)** haberini ulaştırmamı emretti.

Bunun üzerine o zat geri döndü ve bütün hayâtı boyunca annesine hizmet edip duâsına kavuştu.

Bir gün Sevgili Peygamber Efendimizin huzûruna bir zat gelip der ki:

- Ey Allah'ın sevgilisi! Sizinle beraber Allah yolunda savaşa katılmak istiyorum.

- **Annen ve baban var mı?**

- Var, Ya Resûlallah!

- **Onların yanında bulun, senin cihâdın budur. Onlara hizmet et!**

Peygamber Efendimize, Lokman sûresindeki, **(Ana ve babana dünyada iyi sâhiblik et!)** âyetinin açıklaması sorulduğunda:

- **Onlara sâhib çıkmaman, bakmanın şartları vardır;**

(Birincisi; aç iseler, onlara yemek vermenizdir.

İkincisi; elbiseleri yoksa elbise yapmanızdır.

Üçüncüsü; sizin hizmetinize muhtaç iseler, onlara hizmet, canınıza minnet biliniz!

Dördüncüsü; sizi çağırdıklarında, “buyurun” deyip yanlarına gidin ve onlara ihsan, iyilik üzere olun!

Beşincisi; bir işi buyurduklarında emirlerini yerine getirin. Ancak, günâh olan emirlerini yapmayın!

Altıncısı; onlarla konuşurken tatlı ve yumuşak hitap edin!

Yedincisi; onları isimleri ile çağırmayın!

Sekizincisi; onlarla bir yere giderken arkalarından yürüyün!

Dokuzuncusu; kendiniz için sevdiğiniz beğendiğiniz her şeyi onlar için de sevin, beğenin!

Onuncusu, kendiniz için duâ ettiğiniz zaman onlara da duâ ediniz!) buyurdu.

MENKIBE

Anne Afv Ederse...

Peygamber Efendimiz zamanında Alkame adında bir genç vardı. Hep tâat üzere olup, yaz-kış oruc tutar, geceleri sabaha kadar ibâdet ederdi. Bir gün fenalık geçirdi. Dili tutuldu. Resûlullah'a haber verdiler. Hazret-i Ali ve Ammâr bin Yâsir hazretlerini Alkame'ye gönderdi. Kelime-i şehâdeti söyletmek için çalıştılsa da dili dönmedi. Hazret-i Ali Efendimiz, Hazret-i Bilâl-i Habeşi'yi Resûlullah Efendimize gönderdi durumu bildirdi. Resûlullah Efendimiz:

(-Alkame'nin anası, babası var mı?) buyurdu. Yaşlı bir anası var, dediler. **(Annesini buraya getirin)** buyurdu. Getirdiler. **(Alkame'ye ne oldu, anlat! Seninle geçinmesi nasıldır?)** buyurdu. Annesi şöyle anlattı:

- Yâ Resûlallah! Çok iyidir. Zahiddir. (Dünyaya düşkün değildir.) Hep ibâdet, itaat üzeredir. Ama ben ondan râzı değilim. Çünkü o, hanımının rızasını benim rızamdan önde tutmaktadır.

Resûlullah Efendimiz:

(-Dilinin tutulması bu yüzdendir. Ona hakkını halâl et de dili açılsın.) buyurdu.

- Ey Allah'ın Resulü! O benim hakkıma çok riayetsizlik etti. Hakkımı halâl etmem, dedi. Resûlullah Efendimiz;

(-Ey Bilâl! Eshâbı topla. Etraftan odun toplasınlar, Alkameyi yakacağız. Çünkü, annesi ondan râzı değildir) buyurdu.

Annesi:

- Yâ Resûlallah! Benim oğlumu, benim gözümün önünde mi yakacaksınız? Kalbim buna nasıl dayanabilir? dedi. Resûlullah Efendimiz:

(-Cehennem ateşi, dünya ateşinden çok daha kızgın ve yakıcıdır. Sen ondan râzı olmadıkça, onun hiçbir itaatı makbul değildir) buyurdu. Kadın feryad etti:

- Yâ Resûlallah. Ben ondan râzı oldum. Hakkımı ona halâl ettim, dedi ve eve gitti. Eve gidince; Alkame' nin sesini duydu. Kelime-i şehâdet söylüyordu. Dili açılmıştı. Aynı gün vefât etti. Resûlullah Efendimiz, cenaze namazını kıldırdı. Defnettiler. Resûlullah Efendimiz:

(-Ey Eshâbım, ey Muhacir ve Ensar! Hanımını annesinden üstün tutana, Allahü teâlâ ve melekler la'net ederler. Onun farz ve nafilâ ibâdetleri kabûl edilmez) buyurdu.

O halde, onları incitmekten ve rızasızlıklarını kazanmaktan çok sakınmalıdır. Çünkü böylelerinin işi zor, azabı şiddetlidir. Cenâb-ı Hak, ana ve baba haklarını gözetmede yardımcımız olsun.

EVLÂT HAKKI

Ana ve babanın, çocuk üzerinde hakları olduğu gibi, evlâdın da onlar üzerinde hakları vardır. Bunlar altı haktır:

1 - Annesini öyle yerden alıp nikâhlamalıdır ki, sonradan insanlar, çocuğa annesinin soyu ve yaşamaları hakkında si-tem etmesinler, dokunaklı söz söylemesinler.

2- Çocuğa iyi isim koymalıdır. Resûlullah Efendimizin isimlerinden vermeğe gayret etmelidir. Nitekim hadîs-i şerîfde: **(Bir kimsenin üç oğlu olur da, birine benim ismimi vermezse, bana cefâ etmiş olur.)** buyuruldu.

3- Çocuğuna Kur'ân-ı kerîm öğretmelidir. Çünkü Kur'ân-ı kerîmin ve Kur'ân okuyanların fazileti çoktur. Kur'ân ehli, Allahü teâlânın seçkin kullarıdır.

4- Çocuğunu halâl lokma ile beslemeli, büyütmelidir. Böyle yapmazsa, harâm yemeklerin te'siri, onun özüne işler ve o çocuktan uygunsuz işler meydana gelir.

5- Çocuğa, yedi yaşında namaz kıldırılmalıdır. Böylece be-deni namaza alışır. Küçük yaştaki alışkanlıkları ve ibâdetleri devam eder. Bir hadîs-i şerifte: **(On yaşındaki çocuk namaz kılmazsa, döverek kıldırınız)** buyuruldu.

6- Çocuğuna ilm öğretmelidir. Câhillik ve sapıklıktan kurtarılmalıdır. Dünya ve âhirette kurtuluş ilmledir. Eğer bu olmazsa, bir san'ata göndermeli. Çünkü san'at, fakirlikten emniyettir. Ne kadar zengin olsa da, çocuğuna bir san'at, bir iş öğretmelidir. Bir gün işine yarar. Dünya malı, kalıcı değildir. Çünkü bir mesleği olmaz ve kendini, dünya ni'metlerini elde etmeye gücü yeter bulamazsa, boş ve işsiz oturması tabiidir.

İslâm âlimleri diyor ki: Bir kimse çalışmayıp oturuyorsa, üç sebepten birisi onda vardır: Yâ zâhiddir, dünyaya düşkün değildir. Veya tembeldir, çalışmağa üseniyor. Yahut da, kibridir, çalışmayı ve çalışanları küçümsüyor. Tembellikten çalışmayan, az zaman sonra dilencilığe düşer. Kibr edip çalışmayan bir müddet sonra hırsızlığa müptelâ olur. Halâl kazanç yollarından biriyle meşgul olursa, bu âfetlerden kurtulur.

Bir kimsenin üç çocuğu varsa, elinden geliyorsa, üçünü de ilmlle meşgul etmelidir. Bu olmazsa, birini, muhakkak ilm ehli yapıp, diğer ikisini de din için lüzumlu i'tikâd, farz, vâcib, ahlâk ve diğer ilmihâl bilgilerini öğrettikten sonra bir işe,

bir san'ata vermeli, yahut ticaret, ziraat ve benzeri gibi işlerle meşgul etmelidir. Kötü insanlarla, bozuk arkadaşlarla beraber bulunmasına mâni olmalıdır. Kötü iş ve kötü arkadaş felâkettir. Küçük yaşta üzerinde durup, iyi olmasına çalışmalı, âlimlerin, sâlihlerin, velilerin sohbetine götürmeli, Hakkın sevgili kullarının gönüllerinden ona dua ve yardım istemelidir. Çocuğunu ilmsiz ve edebsiz bırakırsa, kötü arkadaşlardan da korumazsa, ondan gördüğü kötülüklere kızmamalı, kendine kızmalıdır.

AKRABAYI ZİYÂRET (Sıla-ı Rahm)

Anayı, babayı ve kendileriyle evlenmek harâm olan akrabaları ziyaret etmek, Allahü teâlânın emridir. Terk etmek büyük günâhtır. Hiç olmazsa, selâm göndererek, tatlı mektup yazarak bu günâhlardan kurtulmalıdır. Selâmın, mektubun ve sözle, para ile yardımın miktarı ve zamanı yoktur. Lüzum ve imkânı kadar yapılır.

Allahü teâlâdan korkup sıla-ı rahm yapanın, ya'nî akrabasını ziyaret edenin, ömrü uzar. Malı çoğalır, geçimi kolaylaşır. Sevgili Peygamberimiz buyurdu ki:

(Allahü teâlâdan korkun, akrabanızı ziyaret edin, onlara yardım edin! Çünkü sıla-ı rahm yapan, ya'nî akrabayı ziyaret ve onlara yardım, sizin için dünyada bereket, âhrette ise günâhlara mağfirettir.)

(Allahü teâlâyâ ve kıyâmet gününe inanan, sıla-ı rahm etsin, akrabasını ziyaret edip yoklasın.)

(Sıla-ı rahmi kesen Cennete girmez.)

(Ömrünün uzun olmasını ve râhat yaşamayı seven sıla-ı rahm yapsın!)

Kıyâmette, Arşın altında yer verilecek üç sınıf kimseden birincisi sıla-ı rahm yapan kimsedir. "Sıla" vâsıl olmak, kavuşmak demektir. "Rahm" ise, yakınlık, akraba olmak demektir. Sıla-ı rahm ise, akrabaya yaklaşmak, kavuşmak, onları ziyaret etmek, onlara elinden geldiği kadar iyilik etmek

demektir. Hadîs-i şeriflerde buyuruldu ki:

(Sıla-ı rahm ömrü uzatır.)

(Sıla-ı rahm, ailede muhabbetin, malda servetin artmasına ve ömrün uzamasına sebeptir.)

(Ömründen üç gün kalan bir kul sila-i rahm yaparsa, Allahü teâlâ, bu sebeple ömrünü otuz sene uzatır. Sila-ı rahmi kesen birinin de otuz senelik ömrünü üç güne indirir.)

(İçlerinden sila-ı rahmi terk edenlerin bulunduğu topluluğa rahmet melekleri inmez.)

(Sıla-ı rahm yapan demek, dostlarından ve akrabasından gördüğü iyiliğe karşı ona iyilik yapan değil, kendisinden kesilen akrabasını arayıp, ziyaret ve iyilik edendir.)

Amcaı, dayıyı ve ağabeyi baba yerine koymalıdır. Teyze ve halayı da anne yerine koyarak gerekli hürmeti göstermeli, hizmet etmeli, itaatte bulunmalıdır. Hadîs-i şerifte buyuruldu ki:

(Büyük kardeşlerin, küçükleri üzerindeki hakkı, babanın oğlu üzerindeki hakkı gibidir.)

Allahtan korkup akrabasını ziyaret edenin, ömrü uzar, malı çoğalır ve aile efradı kendisini sever.

Sevgili Peygamberimiz buyurdu ki:

(Akraba ziyaretini kesen kimse benimle oturmasın.)

(Akraba ziyareti kadar sevâbı tez gelen bir iyilik yoktur.)

(Akraba ziyaretini terk edenin cezâsı da çabuk gelir.)

(İsterse bir selâmla bile olsa akrabalarınızı ziyaret edin).

(Allah katında, namaz ve akraba ziyareti için atılan adımdan daha sevimli adım yoktur.)

Akrabayı ziyarete gitmemek, ona gerekli yardımları yapmamak, ondan kesilmek demektir. Malıyla akrabasına yardım edemiyen, diliyle gönlünü almağa çalışmalıdır. Kâfir bile olsa, akrabayı ziyaret etmelidir. Küfre sebep olan şeyleri yaptıracaklarından ve günâh işleteceklerinden korkulursa

ziyaretine gidilmez.

Akraba ziyaretine giden şunlara kavuşur: Allahü teâlâ râzı olur, melekler sevinir, şeytânlar üzülr, ömrü ve rızkı artar, ölmüşleri sevinir, vefâtından sonra da ziyaret ettiği kimseler, buna hayır dua ederler.

Resûlullah “sallallahü aleyhi ve sellem” gam, gussa, sıkıntıyı gidermek için, **(Lâ ilâhe illallahül’azîm-ül-halîm lâ ilâhe illallahü Rabbül-Arş-il’azîm lâ ilâhe illallahü Rabbüs-semâvâtî ve Rabbül-Erdi Rabbül’Arş-il-kerîm)** okurdu. **(Bismillâhirrahmânirrahîm ve lâ-havle ve lâ-kuvvete illâ billâhil’aliyyil’azîm)** okumak, sinir hastalığına ve bütün hastalıklara iyi geldiğini Enes bin Mâlik haber vermiştir. Harâm işliyenin ve kalbi gâfil olanın düâsı kabûl olmaz. Mâide sûresinde Allahü teâlânın yaratması için, vesîleye, ya’nî sebeblere yapışmak emr olunmaktadır. Te’sîri kat’î olan sebeblere yapışmak farzdır. Meselâ, Allahü teâlânın rızâsına, sevgisine kavuşmak için, islâmiyyete uymak ve düâ etmek emr olundu. Diğer sebebler ve te’sîrleri açıkca bildirilmediği için bunlara uymak sünnet oldu. Peygamberlerin ve Evliyânın rûhlarından ve ilâclardan şifâ beklemek ve dertlerden, belâlardan kurtulmak için bunları vesîle yapmak sünnet oldu.

ALTINCI BÖLÜM

İSLÂMİYYET VE SOSYAL HAYÂTIMIZ

1- KUL HAKKI

Müslimânın vazifelerinden biri de, kul hakkını gözetmektir. Kul hakkının en mühimi hoca ve ana-baba hakkıdır. Tatlı dil ile, güler yüzle, yardımlarına koşmakla, onların gönüllerini kazanmağa çalışmalıdır. Sonra komşu hakkı, karı-koca hakkı, hükümet hakkı, arkadaş hakkı gelir.

Kimseye yalan söylememeli, hile yapmamalı, ölçü âletlerini doğru kullanmalı, işçinin ücretini, alın teri kurumadan ödemelidir. Borç ödememek, bindiği vasıtanın, otobüs ve benzerlerinin ücretlerini vermemek hıyanet olur.

Üzerinde kul hakkı bulunan kimsenin ibâdetlerini Allahü teâlâ kabûl etmez. Cennete giremez. Kâfirin hakkından kurtulmak, müslimânın hakkından kurtulmaktan daha zordur. Onun için kâfir ve müslimân farkı düşünmeden, herkese iyilik yapmalı, kötülük edenlere kötülükle karşılık vermemelidir.

Bir kimsenin, başkasına zarar vermesi, malını çalması ve yemesi, iftira etmesi, dövmesi, sövmesi, yaralaması, ücretsiz olarak birinin çocuğuna iş gördürmesi, alay etmesi, gıybetini yapması, kalbini kırması, eli ve dili ile eziyet etmesi kul haklarındanır.

Bu haklardan kurtulmak için, hak sâhiblerinin haklarını ödemek lâzımdır. Bunun için de, hak sâhibi ile halâllaşmalı, ona iyilik ve dua etmelidir. Hak sâhibi ölmüş ise, çocuklarına, varislerine verip ödemelidir. Onlara iyilik yapılmalıdır. Varisleri bilinmiyorsa, o miktar parayı fakirlere sadaka verip

sevâbını hak sâhibine niyet etmelidir.

Bir kimseden haksız olarak alınan bir kuruşu, sâhibine geri vermek, yüzlerce lira sadaka vermekten kat kat daha sevâbtır. Bir kimse peygamberlerin yaptığı ibâdetleri yapsa, fakat üzerinde başkasının bir kuruş hakkı bulunsa, bu bir kuruş ödemedikçe Cennete giremez.

Peygamber Efendimiz Veda hutbesinde buyurdu ki: **(Bilin ki, Allahü teâlâ dünyada yaptığınız her şeyin hesabını soracaktır).** Müslimân demek, âhiret gününe, hesap gününe hazırlanan insan demektir. Her mü'min hesaba çekilmeden önce kendini hesaba çekmelidir. Kul hakkı, şefaitle değil, hesapla kapanır. Hepimiz için en korkulacak hesap bu hak-
tır.

Kıyâmet günü hak sâhibleri, hakların mutlaka alacaktır. Hatta boynuzsuz koç, boynuzlu koçtan vurma hakkını alır. Dünyada hak sâhibine hakkı ödenmezse veya hakkını halâl etmezse, âhirette iyilikleri alınıp hakkı olana verilir.

Sevgili Peygamberimiz buyurdu ki: **(Bir kimse, din kardeşinin ırzına veya malına saldırırsa, malın, paranın geçmez olduğu gün gelmeden önce, onunla halâllaşsın, iyi amelleri varsa, hakkı ödeninceye kadar bu amellerinden alınır. İyi amelleri yoksa, hak sâhibinin günâhları buna yükletilir.)**

Bir gün, Resûlullah Efendimiz Eshâbına buyurdu ki:

– Müflis kimdir, biliyor musunuz?

Eshab-ı kiram da:

– Bizim bildiğimiz müflis, parası, malı olmayan kimsedir, dediler.

– Ümmetinden müflis şu kimsedir ki, kıyâmet günü namazları ile, oruçları ile ve zekâtları ile gelir. Fakat, kimisine sövmüştür, kiminin malını almıştır. Kiminin kanını akıtmıştır. Kimini dövmüştür. Hepsine bunun sevâblarından verilir. Haklarını ödemediği önce sevâbları biterse, hak sâhiblerinin günâhları alınarak buna yüklenir. Sonra Cehenneme atılır) buyurdu.

MENKIBE

Peygamberimizden Hakkımı İstedi

Peygamber Efendimiz, vefâtından birkaç gün önce sevgili eshâbına buyurdu ki:

– **Benim üzerimde kimin hakkı varsa gelsin, hakkını benden alsın ve halâlleşelim!**

O anda Ukâşe isimli bir sahabe, hemen ayağa kalkarak dedi ki:

– Yâ Resûlallah! Siz bana bir gün şöyle elinizle vurmuştunuz. Ben o hakkımı sizden istiyorum!

Peygamber efendimiz buyurdu ki:

– **Gel yâ Ukâşe! Hakkımı benden al!**

O anda bütün Eshâb-ı kiram hayretle Hazret-i Ukâşe'ye bakıyorlardı. Hazreti Ukâşe, Resûlullah efendimizin yanına giderek dedi ki:

– Yâ Resûlallah! Siz bana gömleksiz olarak sırtıma vurmuştunuz.

Hemen Resûlullah Efendimiz gömleğini sıyırıp buyurdu ki:

– **Vur, yâ Ukâşe!**

Sevgili Peygamberimizin aşkıyla yanan Hazret-i Ukâşe hemen Peygamber Efendimizin mübârek sırtındaki "Nübüvvet (Peygamberlik) Mührü"nü gayet nazikçe öptü ve dedi ki:

– Yâ Resûlallah! İşte, benim maksadım bu idi.

Bu hali gören Eshab-ı kiram, Hazret-i Ukâşe'ye gıpta ettiler. Çünkü, Nübüvvet Mührü'nü öpen kimsenin kavuştuğu se'âdeti hepsi biliyorlardı.

Mâlik olduğunuz hayvanlara da iyilik, ihsân etmek zarûrî lâzımdır. Onların suyunu, yiyeceğini zamanında vermelidir. Fazla yük taşımak zulm olabilir. Normal yük taşıtmalıdır. Onları dövmemeli, eziyet etmemelidir. **(Ebû Dâvûd)**da Sehl bin Hanzaladan “radiyallahü anh” rivâyet edilen hadîs-i şe-

rîfde, Resûlullah “sallallahü aleyhi ve sellem” buyurdu ki: **(Bu dilsiz hayvanlar hakkında Allahü teâlâdan korkunuz. Onlara sâlih olarak [iyilik] bininiz, sâlih olarak bırakınız.)** Zimmîye, ya’nî gayr-i müslim vatandaşa zulm etmek, müslimâna zulm etmekden fenâdır. Hayvana zulm etmek, işkence etmek, zimmîye etmekden fenâdır. Hiçbir sebeble hiçbir canlının yüzüne vurmak câiz değildir.

2– KOMŞU HAKKI

Her müslimânın, iyi komşular arasında ev araması lâzımdır. Çünkü Sevgili Peygamberimiz; **(Ev satın almadan evvel, komşuların nasıl olduklarını araştırınız! Yola çıkmadan evvel, yol arkadaşınızı seçiniz!)** buyurdu. Ve yine buyurdu ki:

(Komşuya hürmet etmek, anaya hürmet etmek gibi lâzımdır). Komşuya hürmet, onunla iyi geçinmektir. Onun aç olduğunu bilerek, kendisi tok yatmamaktır. Allahü teâlânın kendisine ihsan ettiği rızıklardan ona da vermelidir. Onu incitecek söz ve harekette bulunmamalıdır. Hadis-i şerifte; **(Komşusu, şerrinden emin olmayan kimse, Allahü teâlâyâ îmân etmemiştir)** buyuruldu.

Gayri müslim vatandaşlardan olan komşuya da mümkün olduğu kadar hediye vermeli, iyilik yapmalıdır. Hadis-i şerifte, **(Müslimân olmayan komşusunun bir hakkı, müslimân komşusunun iki hakkı, akraba olan komşusunun üç hakkı vardır)** buyuruldu.

Komşu olan evlerin adedi, zamanın şartlarına ve insanın yardım kudretine göre değişir. Her taraftan birer, ikişer ve nihayet kırk ev komşuluk hakkına mâlik olur.

Komşunun yaptığı eziyetlere ve câhilce hareketlerine sabr etmeli, karşılık vermemelidir. Alkollü içkinin ve dînîmizde yasak edilen çeşitli günâhların harâm olduğunu güler yüz ve tatlı dil ile anlatmalıdır. Komşular, günâh işlediklerini görüp de nasihat vermeyen ve kendileri ile görüşmeyen, Cehennemden kurtulmaları için yardım etmeyen komşuları-

nı, Kıyâmet günü Allahü teâlâyâ şikâyet edecekler, maddi ve manevi haklarını isteyeceklerdir.

Komşunun çocuklarını eli ile okşamalı, namaz kılmaları ve günâh işlememeleri için, tatlı dil ile nasîhat etmelidir. Hadîs-i şerifte: **(Evinizde pişen yemekten, komşunun hakkını veriniz!)** buyuruldu. Ödünç olarak ve ariyet olarak istediğini hemen vermelidir.

Komşusu hasta olunca, ziyaretine gitmelidir. Sıkıntıya düşünce, imdadına yetişmelidir. Hadîs-i şerifte; **(Sıkıntıya düşen komşusuna yardım eden, sıkıntısını gideren kimseye, Allahü teâlâ kıyâmet günü kıymetli elbise giydirecektir)** buyuruldu.

Cenazesi olunca, "Ta'ziye" etmeli, ya'nî sabr etmesini söylemeli ve cenazesinin hizmetine koşmalıdır.

Komşusu sefere, uzak vazifeye gidince, geride kalan ailesini, çocuklarını, hırsızların, ahlâksızların şerlerinden, zararlarından muhafaza etmeli, onlara yardımcı olmalıdır.

Komşusuna veremeyeceği meyve, tatlı gibi şeyleri evine ondan gizli getirmelidir. Evini satacağı veya kiraya vereceği zaman ona danışmalı, onun izin verdiği kimseye vermelidir.

Dünyada en kıymetli şey, müslimân, sâlih (iyi, temiz), Allahü teâlânın ve mahlukların haklarını bilen ve gözeten komşudur. Hadîs-i şerifte; **(Allahü teâlâ bir sâlih müslimânın hürmetine, komşularından binlerce belâyı, felaketi uzaklaştırır)** buyuruldu. Ve yine, **(Kendisinin iyi mi, kötü mü olduğunu anlamak isteyen kimse sâlih, hâlis olan komşularının kendisi hakkında ne dediklerini öğrensin. İyi kimsedir diyorsa, Allahü teâlânın yanında iyi olduğunu anlasın!)** buyuruldu.

Herhangi bir kimseye yapılması harâm olan bir fenalık, komşuya yapılırsa, günâhı kat kat daha fazla olur. Herhangi bir kimseye yapılması sevâb olan bir iyilik, komşuya yapılırsa, sevâbı kat kat daha fazla olur.

Sevgili Peygamberimiz buyurdular ki, **(Komşunun komşu**

üzerinde on hakkı vardır:

- 1- Borç istediği zaman, borç vermek;**
- 2- Evine misafirliğe davet edince gitmek;**
- 3- Hastalanınca ziyaretine gidip, halini sormak, ona şefkat üzere olmak;**
- 4- Bir işte yardım isterse, yardım etmek;**
- 5- Başına bir belâ gelince, baş sağlığı dilemek, geçmiş olsun demek;**
- 6- Bir iyilik ve iyi haberle karşılaşınca, gözün aydın demek;**
- 7- Ölünce cenazesinde bulunmak ve defni ile meşgul olmak;**
- 8- Kaybolur, eve gelmez, gurbete çıkarsa evini beklemek;**
- 9- Ondan gelen sıkıntıya katlanmak;**
- 10- Onunla kavga ve münakaşa etmemek.)**

MENKIBE

Sarhoş Komşu

İmam-ı A'zam efendimizin bir komşusu vardı. Evleri birbirine bitişikti. Komşusu, devamlı surette sarhoş olup, meyhaneden çıkmaz, akşamları eve gelince de sabaha kadar saz çalar ve şarkı söylerdi. Hazret-i İmam hiçbir şey demez, sabr ederdi. Bir akşam, adamda hiçbir ses gelmeyince, sabah erkenden evinin kapısına gitti ve kapıyı çaldı. Adamın hanımı çıktı ve "Buyurun efendim" dedi, İmam-ı A'zam efendimiz sordu:

– Efendinizden bu akşam hiç ses gelmeyince merak ettik. Acaba başına bir iş mi geldi?

Adamın hanımı, üzülerek ve utanarak dedi ki:

– Efendim, dün akşam geç saatlerde çarşıdan gelirken bekçiler, sarhoştur diye götürüp hapse atmışlar.

Bunun üzerine İmam-ı A'zam hazretleri hemen şehrin valisinin konağının yolunu tuttu. Vali, İmam-ı A'zam efendimizi kapıda görünce şaşırđı.

– Buyurun efendim, bugün buraya niçin teşrif ettiniz. Bir arzunuz mu var?

– Vâlî Bey, bizim şöyle şöyle bir komşumuz vardı. Akşam bekçiler sarhoş diye hapse atmışlar. Bunu hapisten çıkarmamız için geldim.

Bunun üzerine, hemen adamı hapisten çıkarttılar. Ve İmâm-ı A'zama teslim ettiler. Yolda komşusuna dedi ki:

– Kusura bakmayın, akşamdan haberimiz olmadı ve çocuklarınıza nafaka veremedik. Şu paraları al da, onlara nafaka temin et!

Adamcağız çok üzüldü ve mahcup oldu. Hâlis bir kalble tevbe etti. Ölünceye kadar İmam-ı A'zamdan ayrılmadı. Onun sadık talebeleri arasına girdi ve nice ihsanlara kavuştu.

MENKİBE

Yahudi Komşu

İslâm âlimlerinin büyüklerinden Mâlik bin Dinârın “rahmetullahi aleyh” yahudi bir komşusu vardı. Yahudi, evinin kanalizasyon çukurunu, düşmanlık olsun diye, Malik hazretlerinin odasının arkasına yaptı. Odadan içeri sızıntı oluyor, pis koku çok râhatsız ediyordu. Mâlik bin Dinâr “rahmetullahi aleyh”, her gün sızıntıları temizler, pis kokuyu giderici güzel kokulu şeyler yakardı.

Yahudi, Malik'in râhatsız olduğunu anlıyordu. Fakat şikayete gelmemesine hayret ediyordu. Malik'in bu şekilde sabrı üzerine, yahudinin sabrı taşı. Mâlik bin Dinârın evine geldi. Pis kokuyu duyunca dedi ki:

– Ey Malik, bu koku ne?

– Burada kokulu şeyler yakıyorum.

– Hayır, bu koku kanalizasyon kokusudur. Bak duvardan sızıyor. Ne diye bana söylemiyorsun?

– Eğer söyleseydim, sen üzülebilirdin. Bizim dînimizde, komşuyu üzmemek ve ondan gelen eziyetlere katlanmak vardır. Komşuyla kavga ve gürültü etmek yoktur.

Yahudi bu sözler karşısında sarsıldı. Dedi ki:

– Ben bugüne kadar İslâm dînine düşman idim. Şimdi islâmîyyete hayran kaldım. Böyle güzel ve tatlı hükümler ancak hak olan bir dinde bulunur. Ey Mâlik, müslimân olmak için ne lâzımsa derhal yapmaya hazırım!

Yahudi, Kelime-i şehâdet getirdi ve iyi bir müslimân oldu.

3– HOCA HAKKI

İnsan, kendisine dînini öğreten hocasına hürmet, saygı ve ta'zîm etmelidir. Hoca hakkı, ana-baba hakkından daha üstündür. Çünkü ana-baba, çocuğunu büyütür, bakar, kötülükten, harâmlardan korur. İbâdete alıştıırır. İnsanın hocası olan din âlimi ise, çocuğa hem dünya ve hem de âhîret hayâtını kazandırır. Dînin emir ve yasaklarını, farzları, harâmları ve güzel ahlâkı öğretir. Doğru bir îmân, hakiki bir İslâm âliminden öğrenilir. Çocuğa dînini, îmânını öğreten hocanın hakkı, anne baba hakkından da üstündür.

İlm öğrenen talebe, hocasının hakkını gözetmedikçe, ona terbiyeli, edebli davranmadıkça, öğrendiği ilmden faydalanamaz ve âlim olamaz.

Bir beyit:

***Edeb ehli, edebten hâli kalmaz,
Edebsiz ilm öğrenen âlim olmaz.***

Terbiyeli bir talebenin, hocasına karşı edebleri şöyle olmalıdır:

1- Hocasını görünce selâm vermeli, huzûrunda az konuşmalıdır.

2- İzin istemeden bir şey konuşmamalı ve izinsiz soru sormamalıdır. Sorusuna cevap verince, itiraz etmemeli, nasıl ve niçin dememelidir. Filan kimse böyle demiyor, aksi daha doğrudur dememelidir.

3- Huzûrunda kimse ile gizli konuşmamalı ve başka kimseye derdini açmamalıdır.

4- Huzûrunda saygı ile ve edeble bulunmalıdır. Hocası ayağa kalktığında onunla birlikte kalkmalı, konuşmayı kesmelidir.

5- Hocasında hoşuna gitmeyen bir şey görürse, kötü düşünmemeli ve onun daha iyi bildiğini düşünerek, bunun yapılmasındaki faydayı ve zararı benim aklım ve ilmim anlıyamaz demelidir.

6- Hocasına bedeni ve malı ile hizmet etmelidir.

7- Onun olduğu yerde, sorulara cevap vermemeli, doğruyu bilse de susmalıdır. Ancak hocası tarafından kendisine birşey sorulursa cevap vermelidir.

8- Hocasının yanından ayrılırken bir emri, bir ihtiyacı olup olmadığını sormalı ve duâsını istemelidir. Hocanın talebesine duâsı, ana-babanın evladına duâsı gibidir.

9- Hocasının vefâtından sonra, onun rûhuna, Kur'ân-ı kerim okumalı, Onun için sadaka vermelidir.

Eshâb-ı kiram, bütün müslimânların hocasıdır. Onların hakkını unutmamalıdır. Eshâb-ı kiram, islâmiyyeti Resûlullah Efendimizden öğrenip, sonra gelenlere anlattılar, bildirdiler. Böylece bütün müslimânların hocası oldular.

4- ARKADAŞLIK HAKKI

Müslimânın vazifelerinden biri de, arkadaş hakkını gözetmektir. Bu bakımdan daima sâlih iyi kimselerle arkadaşlık kurmalıdır. Çünkü kötü arkadaş, insan için çok zararlıdır. Bütün fenalıkların başı kötü arkadaşdır. Kötü arkadaş insanı dünyada ve âhirette felâkete sürükler. Böyle bir felâkete

düşmemek için arkadaş seçiminde son derece dikkatli davranmalıdır. Kişinin dîni, arkadaşının dîni gibidir, insanın se'âdeti de, felaketi de arkadaşlık yaptığı kimselere bağlıdır. Arkadaş seçerken aranacak mühim şartlardan bir kısmı şunlardır.

- 1- Arkadaş, dindar ve akllı olmalıdır.
- 2- İyi huylu olmalıdır.
- 3- Kötülük yapan, günâh işleyen kimse olmamalıdır.
- 4- Yalan söylememelidir.
- 5- Cimri olmamalıdır.

Üç çeşit arkadaş vardır. Birincisi, gıda gibidir, ona devamlı ihtiyaç duyulur. İkincisi ilâç gibidir, bazan ihtiyaç hissedilir. Üçüncüsü, hastalık gibidir, istenmediği halde o insanı yakalar. Gerçek arkadaş, gıda gibi ihtiyaç duyulanıdır. Bunlar sâlih, temiz ve faydalı arkadaşlardır. Böyle arkadaşlara sâhib olmak için çok uğraşmalı, aramalıdır. Hazreti Ali; **(İyi arkadaşla sâhib olmayan kimse, sağ kolu olmayan kimse gibidir)** buyurdu.

İnsanın hayâtta en güzel kazançlarından biri de sadık arkadaşlar, dostlar kazanmasıdır. Vefakâr arkadaş, bitmeyen, tükenmeyen en güzel hazinedir. Sadık dost olan arkadaş, hayâtın çeşidli sıkıntı ve hâdiseleri karşısında yardımcı olur.

Arkadaşlık hakkını gözetmek mühim bir vazifedir. Arkadaşa mal ile ve mümkün olan her vasıta ile yardımcı olmak lâzımdır.

Arkadaşın sırrını saklayıp, aybını örtmelidir. Zor bir iş teklif etmemeli, sıkıntılı anlarında ferahlık vermeye çalışmalıdır. Ona karşı daima vefakâr ve fedakâr davranmalıdır. Her türlü sıkıntısını gidermeli, günâh işlemesine mani olmalı, başına gelen felâketler esnasında ona yardımcı olmalı, elinden tutmalıdır.

MENKIBE

Arkadaş Ziyareti

Bir kimse bir din kardeşini ziyarete gidiyordu. Allahü teâlâ onun yanına bir melek gönderdi. Melek sordu:

- Nereye gidiyorsun?
- Filan din kardeşimi görmeye.
- Onunla bir işin mi var?
- Hayır!
- Akraban mıdır?
- Hayır!
- Sana bir iyiliği mi dokundu?
- Hayır!
- O halde niçin gidiyorsun?
- Allah için gidiyorum. Onu Allah rızası için seviyorum.
- Allahü teâlâ beni, seni sevdiğini müjdelemem için gönderdi. O kimseyi sevdiğin için Allahü teâlâ da sana Cenneti va'detti.

5- YOKSUL VE YETİM HAKKI

İnsanlar içinde yakın alâkaya ve yardıma en çok muhtaç olanlar, daha hayâtın başında iken, yalnız ve muhtaç kalan yetim ve öksüz çocuklardır. Bunları himâye etmek, ellerinden tutmak, ihtiyaçlarını gidermek müslimânların başta gelen vazifelerindendir. Böyle öksüz ve yetim olanlar, Allahü teâlânın bütün kullarına emânetidir. Yakınlarından başlamak üzere bütün müslimânlara bu emâneti korumak vazife olarak verilmiştir. Bu vazîfeyi yerine getirenler, Allahü teâlânın ve Onun sevgili Peygamberi Muhammed aleyhisselâmın rızasına kavuşmuş olur.

Peygamber Efendimiz buyuruyor ki: **(Yetim işlerine bakan kimse, ister yetimin akrabasından olsun, ister yabancı-**

**lardan olsun, benimle o, Cennette şu iki parmak gibi buluna-
cağız).** Peygamberimiz bunu söylerken orta parmağı ile şe-
hâdet parmağını biraz açarak göstermiştir.

Yetimleri gözetmek ve korumak, aynı zamanda Sevgili Peygamberimize karşı bir borçtur. Çünkü Peygamberimiz de, hem yetim, hem de öksüz olarak büyümüştür. Yetim sevin-
dirmek çok sevâbtır. İnsanı, Cennetde, yüksek derecelere
kavuşturur. Sevgili Peygamberimiz bunu haber vererek bu-
yurdu ki:

**(Bir kimse merhametle yetimin başını okşasa, elini üstün-
de gezdirdiği her kıl için, bir kötülüğü siler. Her kıl için, bir
derecesini arttırır.)**

Allahü teâlâ Nisa sûresi 10. âyetinde meâlen buyurdu ki:

**(Yetimlerin mallarını haksız olarak yiyenler, karınlarına
ancak bir ateş yerler ve yakında alevli ateşe gireceklerdir.)**

Peygamber Efendimiz de; insanı helak eden, Cehennem-
de azap görmesine sebep olan yedi şeyden birinin yetim ma-
lı yemek olduğunu, haber vermiştir. Bir hadîs-i şeriflerinde:

**(Ben iki zayıfın; yetim ile kadının hakkına tecavüz etme-
yi yasaklıyorum!) buyurdu.**

Eshâb-ı kiram, islâmiyyetin emirlerine uyarak yetimleri
gözetirdi. Onların yedirilip, içirilmesinde kendilerine maddi
yardımlarda bulunmayı vazife kabûl etmişlerdi. Hazret-i
Ömer'in oğlu, sofrasında bir yetim bulunmadan yemek ye-
mezdi. Yolculukta bile, bir yetim bulur, öyle yemeğe başlar-
dı.

Hazret-i Ömer "radiyallahü anh" bir gün çarşıya çıkmış-
tı. Genç bir kadın yanına gelerek Ona dedi ki:

- Ey müminlerin Emiri! Kocam öldü. Geride yetim küçük
çocuklar bıraktı. Onlar, kendi yiyeceklerini temin edemiyor-
lar. Ekinleri ve davarları da yok. Onların, kıtlıktan yok olup
gitmelerinden korkuyorum. Ben, Huzef bin Eyma el-
Gif'ari'nin kızıyım. Babam, Hudeybiyede Peygamber Efen-
dimizle beraber bulundu.

O zaman Hazret-i Ömer durdu ve:

- Bu ne büyük şeref! dedi. Evinin önünde bağlı duran besili devenin yanına gitti. Yiyecek ve elbise dolu iki çuvalı deveye yükledi. Yularını ona vererek:

- Bunu al götür. Bitince, Allahü teâlâ daha hayırlısını verir, dedi.

Dînimiz, yetimin zayıf sayılmamasını ve horlanmamasını emretmektedir. Zira, yetimin kalbi çok hassastır. Yardımcısı Allahü teâlâdır. Bu sebeple yetime haksızlık etmekten, onu incitip ağlatmaktan Allahü teâlâyâ sığınmak ve korkunç belâ ve musibetlerle karşılaşmaya sebep olan yetim hakkı yemekten şiddetle kaçınmak gerekir.

Birçok şehirlerin batmasına, sarayların ve köşklerin yıkılmasına yetimlerin ahı sebep olmuştur. Peygamberimiz buyurdu ki:

(Yetim dövüldüğü zaman ağlamasından dolayı arş-ı âlâ titrer ve Allahü teâlâ, meleklerine şöyle buyurur:

- Ey meleklerim, babasını toprağa gömdüğüm yetimi kim ağlattı?)

Kendisi onu ağlatanı en iyi bildiği halde, yetimin şanını yükseltmek için böyle sorar. Melekler de:

- Allahü teâlâ en iyisini bilir, der.

- (Ey meleklerim, sizi şahit tutuyorum ki, her kim o yetimi memnun ederse, ben de onu kıyâmet günü memnun ederim!)

MENKIBE

Yetim Abdullah

Abdullah, on yaşlarında iken bir savaşta babasını kaybetmişti. Annesi evlendi. Üvey baba Abdullahı istememişti.

Bir bayram günü Abdullah, yine bir kenara oturmuş, başını ellerinin arasına almıştı. Cıvıldaşan çocuklara bakıp ağlıyordu.

O sırada oradan Peygamberimiz geçiyordu. Oyun oynayan çocukları seyretmek için biraz durdu. Gülümsedi. Birkaç çocuğu okşadı. Sonra Abdullah'ı gördü. Kenarda durup ağlaması dikkatini çekmişti. Yanına gitti ve niçin arkadaşlarıyla oynamadığını, niçin ağladığını sordu?

Abdullah, Peygamberimizi tanııyordu.

- Efendim dedi, babam bir savaşta şehîd düştü. Annem evlendi. Yapayalnız kaldım. Ne yiyecek bir dilim ekmeğim, ne giyecek yeni bir gömleğim var; bu yüzden arkadaşlarıma katılamıyorum.

Peygamber Efendimizin mübârek gözleri doldu.

- (Peki Abdullah dedi, sen Hasan ile Hüseyin'e kardeş olmak ister misin?)

- Çok isterim.

- (Peygambere torun olmak ister misin?)

- Çok isterim.

- (Öyleyse yürü bize gidelim, bundan sonra benim torunumsun.)

Abdullah, ancak o zaman Peygamberimizin karşısında bulunduğunu anladı ve ellerine sarılıp öptü.

Birlikte eve gittiler. Abdullah'ın karnı güzelce doydu. İlk defa yeni elbiseler giydi ve Peygamberimizden izin alıp tekrar çocukların arasına döndü. Ama bu sefer kenardan seyretmiyordu. Oyuna katılmış, onlar gibi hoplayıp zıplamaya başlamıştı. Çocuklar bu değişikliği merak edip Abdullah'a sordular:

- Ey Abdullah, bir saat önce ağlıyordun, üstün başın dökülüyordu. şimdi bakıyoruz yeni elbiseler giydin, aramıza katılıp oynuyorsun. Sebebi nedir?

Abdullah memnun memnun gülümseyerek dedi ki:

- Benim yerimde olsaydınız siz de sevinirdiniz. Ben Hazret-i Ali ile Hazret-i Fâtımaya evlâd, Hasan ile Hüseyin'e kardeş, Peygamber Efendimize de torun oldum.

Çocuklar gıpta ile iç çektiler. Bir ağızdan şöyle dediler

- Keşke biz de senin gibi yetim kalsaydık da, Peygamberimizin torunu olma şerefini kazansaydık. Sana imreniyoruz Abdullah!

MENKIBE

Yetimin Hatırı

Müslimân olmıyan biri, bir gün bir yetime rastlamış, ona acıyıp elbise giydirmişti. O gece rüyâsında:

"Kıyâmet kopmuş, kendisi Cehennemlik olmuş. Zebâniler onu tam Cehennemin ortasına atacağı sırada, yetim yetişip, onlara arkadan bağırmiş: (Bırakın onu, o beni giydirdi!) diye haykırmış. Zebânilerin (Bize onu bırakmamız emredilmedi ki!) demeleri üzerine, şöyle bir ses duymuş:

“O yetimin hatırı için serbest bırakın onu!”

Uyanınca hemen, Kelime-i şehâdet getirip müslimân oldu.

MENKIBE

Kurtulmuş Kadın

Hazret-i Âişe vâlidemiz, zamanındaki bir olayı şöyle anlatır:

"Rüyâmda kıyâmeti kopmuş gördüm. Kulların amelleri tartılıyordu. Bir kadının amellerini terazinin bir kefesine koydular. Uhud Dağı'ndan çoktu. Bir ses duydum. "Bu kadın Zâfîret-ül-Adviyyedir" diyordu. Uyanınca onu aradım. Kâ'beyi tavaf ediyordu. Ona:

- Mü'minlerin annesi seni istiyor, dediler.

- Tavafi bitireyim de gelirim, dedi. Tavaftan sonra geldi. Hazret-i Aişe validemiz:

- Ne amel ettin de sevâbı Uhud Dağı'ndan çok oldu? diye sordu.

- Kapıma gelip de, bir şey isteyen hiç kimseyi boş çevirmiş

değilim. Bir de, her pişirdiğim yemekten, muhakkak bir yetime yedirmişim. Bir üçüncüsü daha var, o da müezzin her ezân okuyuşta, ben de onunla tekrar ettim ve ardından namâzımı kıldım, dedi.

Hazret-i Aîşe-i Sıddîka buyurdu ki:

- Kâ'benin Rabbi olan Allaha yemin ederim ki, sen kurtulmuşsun ve senin gibi yaşayanlar da kurtulmuştur.

6- MİSÂFİR HAKKI VE MİSÂFİRPERVERLİK

Ziyaret maksadı ile eve gelen misafire ikram etmek, bizzat hizmetinde bulunmak, onu aç bırakmamak ve istirahatını temin etmek, Allahü teâlânın beğendiği güzel bir huydur. Bu, cömertlerin âdeti olup, Cennetliklerin alâmetlerinden-
dir. Gerekirse, kendisi aç durup, misafire yedirmek, cömert olan misafirperverin hâlidir.

Misâfirin gelişinde, ev sâhibi için bereket ve hayır vardır. Bunu ni'met bilmelidir. Misafir, rızık ile gelir. Peygamberler, veliler ve bütün sâlih müslimânlar, evlerini ve sofralarını bereketlendirmek için misafiri dört gözle beklemişler, onu baş tacı etmişlerdir. Evlerine geleni "Allah misafiri" bilmişlerdir. Peygamberlerden İbrahim aleyhisselâmın, günlerce misafir beklediği, misafir gelmeden yemek yemediği meşhurdur.

Misâfire ikrâmda, cimrilik yapmamalıdır. Misâfire dört şeyi vermeyen, ona zulm, haksızlık etmiş olur. Bu dört şey; ekmek, su, tuz ve ateş olup hayâtın devamı bunlara bağlıdır. Misâfir, bunları vermeyen ev sâhibinden şikayetçi olabilir.

Misâfire yemeği getirmede acele etmelidir, bekletmemelidir. Evinde bulunan çoluk çocuğunun payını bırakmalı, kalblerinden misafirlere karşı kötü düşüncelerin geçmesini bu yolla önlemelidir.

Misâfire eli açık, güler yüzlü, tatlı sözlü olmalıdır. Misâfirin yanında ve her zaman, ev halkına ağır, dokunaklı söz söylememelidir. İçinde sövme, ayıplama olmayan şaka, latife yapılabilir.

Misâfir gideceği zaman kalkıp, kapıya kadar uğurlamalıdır. Kusurumuza bakmayın, yine bekleriz gibi sözler söylemelidir. Yolda ve gitdiği yerde okuması için bir Ehl-i sünnet âliminin yazdığı kitâb hediye etmelidir.

Misâfirperverliğin faziletini, üstünlüğünü bildiren bir hadîs-i şerifte buyuruldu ki:

(Allahü teâlâ bir eve, bir misafir göndermek dilediği zaman, ondan önce bir meleği, beyaz bir kuş suretinde oraya gönderir. Gelir, o evin kapısı eşiği üzerinde durur. "Ey ev halkı, esselâmü aleyküm" der. Ona Cebrail aleyhisselâm cevap verir ve, "Senin bu ev sâhibi ile ne işin var?" der. O melek, "Beni buraya elbette Allahü teâlâ gönderdi. Ona selâm söylüyor ve buyuruyor ki, filân kimse sana misafir olarak geliyor. Bu ona Allahü teâlânın Cennetten ihsan ettiği kırk günlük berekettir." Cebrail aleyhisselâm onu tutar ve o evin içine sokar. O meleğin ağzında bir pusula, "kağıt parçası" bulunur. Cebrail aleyhisselâm, "Bu nedir?" der. Bu, Allahü teâlânın bu hane halkı için yazmış olduğu Cehennem ateşinden kurtulma senedidir der.)

Ev sâhibi, misafirine kendisi hizmet etmelidir. Misafir olan evde, melekler ayakta durur.

Bir gün Hazret-i Ömer'e bir misafir gelmişti. Kalkıp ikram için, ona, kendisi hizmet etti. Sebebini sorduklarında:

- Resûlullah Efendimizden duydum, buyurmuşlardı ki: **(İçerde misafir bulunan evde, melekler ayakta dururlar).** Meleklerin ayakta olduğu yerde, oturmaktan hayâ ederim. Misafire hizmet ettirmek, mürüvvetsizlik olur, insafa yakışmaz.

Emevî devleti halifelerinden Ömer bin Abdülâziz hazretlerine bir gece misafir gelmişti. Kendisi yazı yazıyordu. Kandili ikide bir sönüyordu. Misafir dedi ki:

- Kandili düzelteyim, sönmesin.
- Misafirine iş yaptırmak kişinin keremine yakışmaz.
- Öyle ise, hizmetçiye uyandırayım.

- Hayır, o şimdi uyumuştur.

Kendisi kalktı. Yağdanlığı aldı ve kandile yağ koydu. Misafir dedi ki:

- Ey mü'minlerin emiri, hizmetçiniz dururken kendinizin bunu yapması uygun mudur?

- Ne var bunda? Kandile yağ almaya kalktığım zaman Ömer idim. Dönüp geldiğimde, yine Ömer'im. Allahü teâlânın katında insanların en hayırlısı alçak gönüllü olanıdır.

Misafir ev sâhibinin sırlarını saklamalı, onda gördüklerini ve duyduklarını kimseye söylememelidir. **Gıybetin en çirkinlerinden biri de, ev sâhibini çekiştirmektir.**

Bir gün birisi, Hasan-ı Basri hazretlerine gelerek dedi ki:

- Falan kimse, senin hakkında kötü şeyler söylüyor.

- Sen onu nerede gördün?

- Evinde gördüm. Ona misafirdim.

- Ey nâmert! Bu kadar yemeği karnında sakladın da, bir sözü mü saklayamadın? Doğru söylüyorsan, benim onunla dört işim vardır:

1- Dilim ile ondan şikayetçi olmam.

2- Kalbimden ona kin tutmam.

3- Dünyada ve âhirette ona düşman olmam.

4- Ondan bir hak istemem. Onunla Cennete girmek isterim.

Ey fâsık! Kalk, getirdiğini geri götür. Söz getiren, söz götürücü de olur. Ben hakkımı halâl ettim. Sen de git, onunla, halâllaş, hakkını halâl etdir.

MENKIBE

Bire On

Bir gün, iki kişi Râbia-ı Adviyye hazretlerini ziyarete geldiler. İkisi de açtı. "Yemeği halâldir" diye içlerinden yemek

yemek geçti. O anda kapıya biri gelerek, Allah rızası için bir şeyler istedi. Râbia hazretleri evde mevcut olan iki ekmeğini buna verdi. Gelen sevinerek gitti. Bir saat kadar sonra bir kişi kucağında bir yığın ekmekle geldi. Râbia hazretleri ekmekleri saydı. Onsekiz ekmek vardı. Dedi ki:

- Ekmeklerin yirmi olması gerekir. Ekmeği getiren, ikisini saklamıştı. Çıkarıp iki ekmeği de verdi. Oradakiler hayretle sordular

- Bu ne sırdır? Biz senin ekmeğini yemeğe gelmiştik. Önümüze koyacağın ekmekleri kapıya gelene verdin. Ardından ekmek geldi. Eksik olduğunu söyledin.

Râbia hazretleri dedi ki:

- Siz ikiniz gelince, karnınızın aç olduğunu anladım. Önümüze koyacağım o iki ekmeği kapıya gelene verdim. Allahü teâlâdan bu iki ekmeklerin misafirlerin karnını doyurmaya-cağını, bunun için bir yerine on vermesini istedim. İki ekmek yerine 20 ekmek geleceğini bildiğim için de, ekmeklerin noksan olduğunu söyledim.

7- İHTİYÂRLARA HÜRMET

Dînimiz, ihtiyârlara hürmet etmeye büyük ehemmiyet vermiştir. Sevgili Peygamberimiz buyurdu ki: **(Bir genç, bir yaşlıya, yaşından dolayı hürmet ederse, onun yaşına varınca, Allahü teâlâ, ona gençleri hürmet ettirir).**

Bugünün gençleri, yarının ihtiyârlarıdır. İhtiyâr olmasa bile, yaşlılara hürmet etmek dînimizin mühim emirlerindendir. Hadîs-i şeriflerde buyuruldu ki:

(Büyüklerle saygı göstermiyen küçüklerle merhamet etmiyen bizden değildir).

(Yaşlılara hürmet ve ikram, Allahü teâlâyâ saygıdandır.)

(Müslimân, güçsüzlere, hastalara, yaşlılara ve küçüklerle merhamet eder.)

Ziyaretlere, yaşına hürmeten büyüklerden başlamalı, bir

şey vermeye ise küçüklerden başlamalıdır.

İhtiyâra hürmet ederken, zengin fakir ayırmamalıdır. Zengine zenginliği için hürmet edilmez. Hadîs-i şerifte buyuruldu ki:

(Zengine, zenginliğinden dolayı tevâzu edenin, dîninin üçte ikisi gider.)

İslâm âlimleri, malından dolayı zengini yüceltenin, fakirliğinden dolayı yoksulu aşağılayanın lânete müstehak olduğunu bildirmişlerdir.

MENKIBE

İhtiyârın Önüne Geçmedi

Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî hazretleri bir gün, meclisinde bir gencin, bir ihtiyârın üst tarafında oturduğunu gördü. O gence bir şey söylemeden buyurdu ki: Bir gün Hazret-i Ali, sabah namazı için mescide giderken bir ihtiyâra rastladı. İhtiyârın aksakalına hürmet edip, önüne geçmedi. İhtiyârın arkasından ağır ağır yürüyordu. Mescid kapısına kadar geldiler. İhtiyâr içeri girmeyip, gitti. Hazret-i Ali, bu ihtiyârın hıristiyan olduğunu anladı.

Hazret-i Ali mescide girince Resûlullah Efendimizi Eshâb-ı kirâm ile birlikte rûkû'a eğilmiş buldu. Namaz bittikten sonra Eshâb-ı kirâm Resûlullah Efendimizden birinci rûkûda çok beklediklerinin sebebini sordular. Bunun üzerine Resûlullah Efendimiz buyurdu ki: **(Adet olan tesbihi yapıp rûkûdan kalkacağım zaman Cebrail aleyhisselâm Sidretül-Münteha' dan sûratle geldi. Başımı tutarak rûkûdan kalkma engel oldu. Bunun hikmetinin ne olduğunu da bilmiyorum.)**

O sırada, Allahü teâlâ da Cebrail aleyhisselâma buyurdu ki:

(Ey Cebrail! Habibime söyle, rûkûda bekletilmesinin hikmetini bildir de, Eshabına da sırrını açıklasın!)

Hemen Cebrail aleyhisselâm Resûlullah Efendimizin huzûruna gelerek:

- Yâ Resûlallah! dedi. Siz, rûkûdan kalkacağınız zaman, Allahü teâlâ “Git Habibimin sırtını tut da rûkûdan kalkma-sın. Çünkü sevgili kulum Ali, yolda rastladığı bir ihtiyârın aksakalına hürmet ederek yavaş yürüyor, cemaat sevâbından mahrum olmasın!” buyurdu. Bunun üzerine ben de hemen gelerek, sizi Hazret-i Ali gelinceye kadar rûkû da tuttum. Hak teâlâ beni, sizleri rûkûda tutmak için gönderdiği zaman kardeşim İsrâfil aleyhisselâmı da doğmaması için güneşi tutmaya gönderdi. Hikmeti budur.

Resûlullah Efendimiz, Cebrail aleyhisselâmın getirdiği haberi ve namaz da iken rûkûda neden bekletildiğinin hikmetini de Eshab-ı kirama anlattı.

MÜSLİMÂNLARIN HAKLARI

Müslimân müslimânın din kardeşidir. Kendisine yapılmasını istemediği şeyleri, kardeşleri için de istemezler. Müslimânlar, bir bedenın uzuvları gibidirler. Birindeki dert, sıkıntı ve üzüntü hepsini râhatsız eder.

Müslimânlar birbirine hürmet eder, aralarında yardımlaşır. Din yolunda ve dünya işlerinde sıkıntıda gördüklerini bu sıkıntılardan kurtarırlar. Ramazan-ı şerife, oruc tutanlara, camilere, ezana, namaz kılanlara, Kur'ân-ı kerîme saygı gösterirler. Başkalarının mallarına, canlarına ve ırzlarına (namuslarına) saldırmazlar. Her türlü suçu işlemezler. Kul ve hayvan haklarını gözetirler. İslâmın güzel ahlâkı ile yaşayarak herkesin sevgi ve saygısını toplarlar. Müslimânlar, müslimân olmayanlara karşı da güler yüzlü ve tatlı dilli davranırlar. Bu davranış, onları islâmiyyete ısındırır.

Müslimânların haklarını gözetmek lâzımdır. Sevgili Peygamberimiz, **(Müslimânın müslimân üzerinde beş hakkı vardır: Selâma cevap vermek, hastasını yoklamak, cenâzesinde bulunmak, davetine gitmek ve aksırıp elhamdülillah diyene, yerhamükellah diyerek cevap vermek)** buyurdu.

Selâmlaşmak

Müslimânların birbirine karşı haklarından birincisi, birbirlerini gördükleri zaman selamlaşmalarıdır. İki müslimân karşılaştığı zaman **“Selâmün aleyküm”** veya **“Esselâmü aleyküm”** diyerek birbirlerine selâm verirler. Kendisine selâm verilen de bunu, **“Aleyküm selâm”** veya **“Ve aleyküm selâm”** diyerek alır. Sadece **“Selâm”** veya **“Selâm aleyküm”** demek ve başka sözler söylemek selâm olmaz. Buna cevap vermek lâzım değildir.

“Selâmün aleyküm” demek, (Ben müslimânım. Benden sana zarar gelmez. Selamettesin) demektir. Selâmın cevabı da aynı manadadır.

Selâm; tanıdık, tanımadık herkese duyabileceği kadar seslice verilir. Önce büyük küçüğe, şehirli köylüye, binekte olan yayaya, ayakta olan oturana, az olan çok olana, efendi hizmetçisine, baba oğluna, ana kızına verir.

Peygamberimiz, Medineye teşrif ettiklerinde müslimân-lara ilk iş olarak birbirleriyle selamlaşmalarını tavsiye etmiş-tir. Bu durum, müslimânlar arasında tanışma ve kaynaşmaya sebep olmuştur.

Hasta Ziyareti

Hasta olan din kardeşini ziyaret etmek, müslimânların birbirine karşı olan haklarındanıdır. Sevgili Peygamberimiz, **(Bir hastayı yoklayan, hep Cennet bahçelerinde bulunur ve şehîd sevâbına kavuşur)** buyurdu. Bu sevâba kavuşmak, hastanın gönlünü ve duâsını almak için hasta ziyaret edilir. Hastanın duâsı kabûl olur.

Cenâzede Bulunmak

Ölen bir müslimânın cenâzesinde bulunmak, Peygamber Efendimizin emridir. Hadîs-i şerifte: **(Bir müslimân ölünce, cenâze namazını, kırk müslimân kılsa, Allahü teâlâ onların**

**o ölüye yardımını kabûl eder, ya'nî duâlarını kabûl edip, ölü-
nün günâhlarını bağışlar)** buyurdu.

Ölüm herkes için haktır. Başkalarının cenâzesinde bulunmak, bir gün kendimizin de öleceğimizi hatırlamaya vesile olur. Cenâze taşımak çok sevâbtır. Hadîs-i şerifte buyuruldu ki: **(Cenâzeyi kırk adım taşıyanın kırk büyük günâhı af olur).**

Da'vetine Girmek

Bir müslimânın da'vetine girmek de, müslimânların birbirlerine karşı olan haklarından. Yalnız çağrılan yere gitmek için ba'zı şartları gözetmek lâzımdır. Oyun oynanan, çalgı çalınan, gıybet edilen ve içki içilen da'vetlere gidilmez. Böyle maniler bulunmayan davetlere gidilir.

Aksırana Duâ Etmek

Müslimân aksırınca, **“Elhamdülillah”** demelidir. Aksırıp, **“Elhamdülillah”** diyene, geciktirmeden hemen, **“Yerhamükallah”** demek lâzımdır. Aksırmak ni'mettir. Ni'mete kavuşan hamdeder. Böyle hamd edeni işiten de ona duâ eder. Bunları işiten veya aksıranın kendisi, **“Yehdînâ ve Yehdükümüallah”** diyerek bu duâya cevap verir.

Nasîhat Etmek

İnsanlara iyiliği anlatarak, kötülükten sakındırmak lâzımdır. Bu her müslimânın vazifesidir. Allahü teâlâ, nihayetsiz merhametinden dolayı, bu işle vazifeli olarak, evvela Peygamberleri, sonra bunların yerine, evliyayı ve âlimleri davetçi gönderdi. Bunların dili ile sevâblarını ve azaplarını bildirerek, bütün insanların iyilik yaparak, kötülüklerden uzaklaşmasını emretti.

İnsanlara iyiliği anlatarak, kötülükten sakındırmak, onların işine karışmak değildir. Bu insanlara yapılacak en büyük iyiliktir. Allahü teâlânın da emridir. Nitekim Âl-i İmrân sûresi 110. âyetinde meâlen, **(Ey Muhammed aleyhisselâmın**

ümme! Siz beşeriyet için meydana çıkarılmış en hayırlı bir ümmetsiniz, iyiliği emreder, fenalıktan men edersiniz ve Allah'a îmânınızda devamlı olursunuz) buyuruyor.

Sevgili Peygamberimiz de, **(Günâh işleyeni, eliniz ile men ediniz. Buna kuvvetiniz yetmezse, söz ile mâni' olunuz. Bunu da yapamaz iseniz, kalbiniz ile beğenmeyiniz. Bu ise, îmânın en aşağısıdır)** buyurmuştur.

İnsanlara nasîhat ederken kimsenin kalbini kırmamalı, fitne çıkmasına sebep olmamalıdır. Kimseye kötü gözle bakmamalı, herkese iyilik yapmak düşüncesinde olmalıdır.

Birbirlerine nasîhat etmeyenler için hadîs-i şerifte buyruldu ki: **(İyiliğe da'vet edip, kötülükten men eden ile, iyiliği, nasîhatları, terkedip, kötülüğü yapanlar şöyle insanlara benzer ki; gemiye girerler. Kimi alttaki odalarda, kimi üstteki kamaralarda bulunurlar. Altta bulunanlar:**

- Bize su lâzım olunca, üste çıkıp oradan nehirden mi su alacağız? gelin gemiyi delelim, buradan su alalım, derler. Kalkıp gemiyi delmeye başlarlar.

Üstte olanlar, onların ellerini tutup, mâni' olmazlarsa, üsttekiler de, alttakiler de mahvolur.

Onlara mâni' olup kendi arzularına bırakmazlarsa, hepsi mahvolmaktan kurtulurlar.) buyruldu.

O halde, Allahü teâlânın kullarının kurtulmasına elimizden geldiği kadar yardımcı olmamız, insanlara doğru yolu nasîhat ederek anlatmamız lâzımdır.

MENKİBE

Altı Nasîhat

Resûlullah Efendimiz, Hazret-i Ali'ye buyurdu ki:

- Ey Ali! Altıyüzbin koyun mu? Altıyüzbin altın mı? Altıyüzbin nasîhat mı istersin?

Hazret-i Ali de dedi ki:

- Yâ Resûlallah! Altıyüzbin nasîhat isterim!

- Ey Ali! Şu altı nasîhati yaparsan, altıyüz bin nasîhati yapmış gibi olursun!

1- Herkes nâfile ile meşgûl olurken, sen farzları yap!

2- Herkes dünya sevgisiyle meşgûl iken, sen Allahü teâlâyı hatırla, âhîret ile meşgûl ol!

3- Herkes boş amellerle uğraşırken, sen ihlâs ile amel eyle!

4- Herkes dünya sevgisine î mân ederken, sen dînini zinetlendir.

5- Herkes başkalarının kusurlarını ararken, sen kendi aybını ara!

6- Herkes dünya adamları ile bulunurken, sen Allah adamları ile bulun.

Abdülkuddûs hazretleri, oğlu ve halîfesi olan Rûkneddîn hazretlerine yazdığı mektûbda buyuruyor ki: (Vaktin kıymetini bil! Gece gündüz ilm öğrenmeğe çalış! Her zemân abdestli bulun! Beş vakt namazı, sünnetleri ile ve ta'dîl-i erkân ile, huzûr ve huşû' ile ve dînin sâhibinin bildirdiği gibi kılmaya çalış! Bunları yapınca, dünyâda ve âhîretde, sayısız ni'metlere kavuşursun. İlm öğrenmek, ibâdet yapmak içindir. Kıyâmet günü, işden sorulacak, çok ilm öğrendin mi diye sorulmayacaktır. İş ve ibâdet de, ihlâs elde etmek içindir. İhlâs da, hakîkî ma'bûd ve kaydsız, şartsız var olan sevgiliyi sevmek içindir.)

YEDİNCİ BÖLÜM

İSLÂMİYYET VE ÇALIŞMA HAYÂTIMIZ

HALÂL LOKMA KAZANMAK

Bütün ibâdetlerin kabûl olması, halâl lokmaya bağlıdır. İbâdetler on kısımdır. Dokuz kısmı halâl kazanmaktır. Bir kısmı da bildiğimiz bütün ibâdetlerdir. O halde halâl kazanmaya çalışmalıdır. Hadîs-i şeriflerde buyuruldu ki:

(Allahü teâlâ güzeldir. Yalnız güzel yapılan ibâdetleri kabûl eder. Cenâb-ı Hak, "Halâl yiyiniz ve sâlih, iyi işler yapınız" buyurmaktadır.

(Uzak yoldan gelmiş, saçı sakalı dağılmış, yüzü gözü toz içinde bir kimse, ellerini uzatıp duâ ediyor. "Yâ Rabbi!" diye yalvarıyor. Halbuki yediği harâm, içtiği harâm, gıdâsı hep harâm. Bunun duâsı nasıl kabûl olur?)

Ya'nî harâm yiyenin duası kabûl olmaz. İşte harâmı, halâli bilmeyen, bunları birbirinden ayıramayan, harâmdan kurtulamaz, ibâdetleri boşuna gider. Hadîs-i şeriflerde buyuruldu ki:

(Halâl kazanmak her müslimâna farzdır.) (İlm öğrenmek her müslimâna farzdır.)

Bazı âlimler, bu ikinci hadîs-i şerifteki ilmden murât, **(Halâl ve harâm ilmidir)** demişlerdir. Halâl kazanmak için halâli ve harâmı öğrenmek lâzımdır.

İmâm-ı A'zam Ebu Hanîfe hazretlerine birisi sordu: (Vakitlerimi ibâdetle geçirmek istiyorum. Bana bir şey yaz da, hep onu yapayım!). İmâm-ı A'zam hazretleri birkaç gün içinde alış-veriş bilgilerini yazıp o adama verince, (Bu bilgiler tüccarlara lâzım olur. Ben evimde oturup ibâdetle meşgul

olacağım) dedi. Cevâbında (Yiyecek ve giyecek lâzım olmayan kimse var mı?). Dînin alış-veriş kısmını bilmeyen, harâm lokmadan kurtulamaz ve ibâdetlerin sevâbını bulamaz. Zahmetleri boşa gider ve azaba yakalanır ve çok pişman olur, buyurdu.

İbrâhim Edhem hazretlerine, (Falanca yerde bir genç var. Gece-gündüz ibâdet ediyor. Vecde gelip kendinden geçiyor) dediler. Gencin yanına gidip, üç gün misâfir kaldı. Dikkat etti, söylediklerinden daha çok şeyler gördü. Kendinin soğuk, hâlsiz, habersiz, gencin ise, böyle uykusuz ve gayretli hâline şaşır kaldı. Gençteki bu hâllerin şeytândan olup olmadığını anlamak istiyordu. Yediğine dikkat etti. Lokması halâlden değildi. (Allahü ekber, bu hâlleri hep şeytândandır) dedi. Genci evine davet etti. Kendi yemeğinden yedirince, gencin hâli değişip, o aşkı, o arzusu, o gayreti kalmadı. Genç, İbrâhim Edhem hazretlerine, (Bana ne oldu?) diye sordu. (Yediğin halâlden değildi. Yemek yerken, şeytân da midene giriyordu. O hâller şeytândan oluyordu. Halâl yiyince şeytân giremedi. Asıl doğru hâlin meydana çıktı) buyurdu.

Harâm yemek, kalbi karartır, hasta eder. Ebû Süleymân-ı Dârânî hazretleri, (Halâlden bir lokma az yemeği, akşamdan sabaha kadar namaz kılmaktan daha çok severim. Çünkü mide dolu olunca, kalbe gaflet basar. İnsan Rabbini unuttur) buyurdu. Halâlin fazlası böyle yaparsa, midayı harâm ile dolduranların hâli acaba nasıl olur? Sehl bin Abdüllah-ı Tüstürî hazretleri buyuruyor ki: (Yolumuzun esas üç şeydir: Halâl yemek, ahlâk ve amelde Sevgili Peygamberimize tâbi olmak, her işi yalnız Allah rızâsı için yapmaktır).

Bu dünya, âhîret yolcularının bir konak yeridir. İnsana burada yiyecek ve giyecek lâzımdır. Bunlar ise çalışmadan ele geçmez. Hem âhîret için hazırlanmalı, hem de dünya ihtiyaçlarını kazanmalıdır. Fakat bunları da âhîret yolculuğunda lâzım olduğunu düşünerek kazanmalıdır. Kendinin ve çocukluğunun ihtiyaçlarını halâlden kazanmak, birçok ibâdetlerden daha sevâbtır. Resûlullah Efendimiz bir sabah es-

hâbı ile konuşurken, kuvvetli bir genç, erkenden dükkânına doğru geçti. Bazıları (Böyle erkenden dünyalık kazanmaya gideceğine, buraya gelip birkaç şey öğrenseydi iyi olurdu) deyince, Resûlullah Efendimiz, **(Öyle söylemeyiniz! Eğer kimseye muhtaç olmamak ve ana, baba, çoluk-çocuğunu da muhtaç etmemek için gidiyorsa, her adımı ibâdetdir. Eğer herkese öğünmek, keyif sürmek niyetinde ise, şeytânla beraberdir)** buyurdu.

Hazret-i Ebû Bekir "radiyallahü anh", hizmetçisinin getirdiği sütü içti. Sonra halâldan olmadığını anlayınca, parmağını boğazına sokarak kay etti (kustu). O kadar zahmetle çıkardı ki, ölüyor sandılar. Sonra, (Yâ Rabbî! Elimden geleni yaptım. Midemde ve damarlarımda kalan zerrelere sana sığınırım) diye yalvardı.

Hazret-i Ömer "radiyallahü anh" da, Beytül-mala ya'nî devlete ait zekât develerinin sütünden, kendisine yanlışlıkla verilip içtiği zaman, böyle yapmıştı.

Abdullah bin Ömer "radiyallahü anh" buyuruyor ki: (Be-liniz bükülünceye kadar nâmaz kılsanız ve kıl gibi oluncaya kadar oruc tutsanız, harâmdan kaçınmadıkça, kabûl edilmez, faydası olmaz).

Yahya bin Mu'âz hazretleri buyuruyor ki: (Allahü teâlâya itâat etmek, bir hazineye benzer. Bu hazinenin anahtarı duâ, anahtarın dişleri de halâl lokmadır).

Binâda temel ne ise, dinde de lokma odur. Temel sağlam olunca, üzerindeki binâlar sağlam olur. Dîni ayakta tutan da halâl lokmadır. Temel çürük olunca, binâ çöktüğü gibi, lokma harâmdan olduğu zaman din de çöker.

İbrâhim bin Edhem hazretleri buyurdu ki:

(Yüksek derecelere kavuşanlar, ancak midelerine girenleri kontrol etmekle kemâle ermişlerdir).

Sehl bin Abdullah Tüsterî hazretleri buyurdu ki:

(Hakîkî îmâna kavuşmak için, dört şey lâzımdır: Bütün farzları edeble yapmak, halâl yemek, görünen ve görünme-

yen bütün harâmlardan sakınmak ve bu üçüne ölünceye kadar devam etmeğe sabretmek).

Yine buyurdu ki:

(Harâm yiyenlerin yedi azâsı, istese de, istemese de günâh işler. Halâl yiyenlerin azâsı, ibâdet eder. Hayır işlemesi kolay ve tatlı gelir).

Hadîs-i şerîflerde buyuruldu ki:

(Bir kimse, hiç harâm karıştırmadan, kırk gün halâl yerse, Allahü teâlâ, onun kalbini nur ile doldurur. Kalbine, nehirler gibi hikmet akıtır. Dünyaya düşkün olmayı, kalbinden giderir.)

(Duânızın kabûl olması için halâl lokma yiyiniz!)

(Çok kimse vardır ki, yedikleri ve giydikleri harâmdır. Sonra ellerini kaldırıp dua ederler. Böyle dua nasıl kabûl olunur?)

(Harâm yiyenlerin farzları ve sünnetleri kabûl olmaz.)

(Harâm ile beslenen vücûdun, ateşte yanması daha iyidir.)

(Halâl kazanmak için yorulup, evine dönen kimse, günâhsız olarak yatar. Allahü teâlânın sevdiği kimse olarak kalkar.)

(Bazı günâhlar vardır ki, onlara ancak, halâl kazanmak için çekilen üzüntü ve yorgunluklar keffaret olur.)

(Halâle, harâma dikkat ederek çalışıp kazanan kimseyi, Allahü teâlâ çok sever.)

(Beş vakit namazı kıldıktan sonra, çalışıp halâl kazanmak, her müslimâna farzdır).

(Bir müslimân halâl kazanıp, kimseye muhtaç olmazsa ve komşularına, akrabasına yardım ederse, kıyâmet günü, ayın ondördü gibi parlak, nûrlu olur.)

(Halâl kazanmak için sıkıntı çekenlere Cennet vâcib olur).

(Mide, bedenin havuzudur. Bütün damarlar oradan geçer. Mide sağlam olursa, damarlar da sıhhatli olur, mide çürük olursa, damarlar da çürük olur).

Sâlih zâtlardan biri, Hasan-ı Basrî hazretlerinin ziyaretine gelip dedi ki:

- Üstadım bilirsiniz ki, harâm şüphesi karışık şeyleri yemek kalbi karartır. Kırk gün halâl lokma yiyenin kalbi nurlanır. Harâm şüphesi bulunmayan bir miktar yiyecek istemeye geldim.

- Harâm şüphesi karışmamış yiyecek bulmak güçtür. Şurada bir çiftçi var. İbâdetlerini aksatmadan, alnının teri ile kazanır. Harâmlardan, şüphelilerden çok sakınır. Aradığınız yiyeceği ancak onda bulabilirsiniz.

Sâlih zât, tarif edilen çiftçiye tarlasında çalışırken bulup dedi ki: Hasan-ı Basrî hazretlerine gittim. Harâm şüphesi bulunmayan bir miktar yiyecek istedim. O da beni sana gönderdi.

-Aradığınız gibi yiyeceğin bizde de kalmadığını zannediyorum. Çünkü bir gün, öküzlerin tarlada dinlenirken, komşunun tarlasına girdiler. Ayaklarına komşunun tarlasının toprağı bulaşmış, o toprağı tarlama karıştırdılar. Bunun için kazancımın şüpheden tamamen uzak olduğunu söyleyemem.

Hadîs-i şerîfte, **(Halâl meydanda, harâm meydandadır. Şüpheliler ikisi arasındadır)** buyruldu. O hâlde şüphelilerden uzak durmak lâzımdır. Yine hadîs-i şerîfte, **(Bir kimse, tehlikeli olan şeyin korkusundan dolayı, tehlikesiz şeyden sakınmadıkça, müttekî olamaz)** buyruldu. Onun için Hazret-i Ömer, (Bizler harâma düşmek korkusu ile, halâllerin onda dokuzundan kaçındık) buyurdu.

Halâl lokma isteyen şu beş şeye dikkat etmelidir:

1- Rızık peşinde koşarken Allahın farz kıldığı ibâdetlerin hiçbirini noksan yapmamalıdır.

2- Kazanç için hiç kimseyi üzmemelidir.

- 3- Çalışmak ile, kendisinin ve âile efrâdının iffetini korumaya niyet etmelidir.
- 4- Çalışırken kendini haddinden fazla yormamalıdır.
- 5- Çalışmayı rızık için bir sebep bilmelidir. Rızıkı çalışmaktan bilmemeli, Allahü teâlânın bir ihsanı olarak görmelidir.

HALÂL KAZANC YOLLARI

1- TİCÂRET

Ticâret ile halâl mal kazanmak için, dînimizin alış-veriş bilgilerini mutlaka öğrenmek lâzımdır.

Ticâret eden kimse, bu bilgileri öğrenmeden dînini kayırmaz, koruyamaz. Ticarete ait din bilgilerini, emir ve yasakları bilmezse, harâm ve şüphelilerden, faizden kurtulamaz. Ancak bu bilgileri öğrenince, harâmlardan sakınmak mümkün olur. Eshâb-ı kirâmdan Abdullah bin Mes'ud hazretleri buyuruyor ki; (Alış-veriş, ya'nî ticaret ilmini bilmeyen faiz yer. İstese de, istemese de, bundan kurtulamaz). Sevgili Peygamberimiz de buyurdular ki: **(Bile bile bir dirhem gümüş, ya'nî 3,8 gram değerinde faiz yemek, otuz zinadan daha çok günâhtır).** Ve yine buyurdu ki; **(Mi'râc gecesinde bana karınları anbarlar gibi şişmiş insanlar gösterdiler. İçleri yılanla dolu olup, dışardan görünürlerdi. Cebrail aleyhisselâma, bunlar kimlerdir? dedim, Cebrâil aleyhisselâm da, bunlar faiz yiyenlerdir buyurdu).**

Faizin ne olduğunu bilmeden, fâsid ve harâm satışlara al-dırış etmeden ticaret yapmak büyük zarardır. Allahü teâlâ Kehf sûresi 104. âyetinde meâlen, **(Onlar, o kimselerdir ki, dünya hayâtında yaptıkları çalışmalar boşa gitmiştir. Halbuki güzel bir iş yaptıklarını sanıyorlar)** buyuruyor. Faiz, alış-veriştan başka kira, rehin (ipoteke), şirket gibi muamelelerde de olur. Dînini kayıran her müslimân kazancında, yemesinde, giymesinde dînimizin emir ve yasaklarını öğrenip bunlara uymalı, harâmları işleyerek emeğinin boşa gitmemesine çalışmalıdır.

MENKIBE

Esnaf Kontrolü

Fatih Sultan Mehmed Hân, birgün kıyâfet değiştirerek Edirne'de çarşıya çıkar. Fiyatlarını kontrol etmek için bir dükkâna girerek der ki:

- Yarım batman yağ ver! Bal da var mı?
- Var. Fakat onu karşıdaki bakkaldan al!
- Niçin sen vermiyorsun?
- Hep ben kazanırsam olmaz. Ben bugünkü yiyeceğimi kazandım. Diğer bakkalların da çoluk çocuğu var. Biraz da onlar kazansın.

Fatih Sultan Mehmed Hân, karşıdaki bakkala giderek bir batman balı alır. Aynı bakkaldan tuz ve sabun almak ister. Fakat bu bakkal da birinci bakkal gibi söyler. Fatih Sultan Mehmed Hân, bu şekilde bir evin ihtiyacını karşılamak için onbeş dükkânı dolaşmak zorunda kalır. Bunun üzerine meşhur sözünü söyler

“Birbirine bu derece bağlı ve birbirini düşünen böyle milletim olduktan sonra ben İSTANBULU değil, dünyayı fethederim”.

Daha sonra İstanbul'un fethi için son kararını verir ve bütün hazırlıklar tamamlanır.

2- SANAT

Halâl kazanç yollarından biri de, bir sanat ve meslek sâhibi olmaktır. Bunun için herkes, kendi sanat ve mesleğine ait dînimizin emir ve yasaklarını öğrenmeli. Çalışıp halâl mal kazanmalıdır. İnsanlara muhtaç kalan kimse, dînini, ırzını, namusunu koruyamaz. Dînini verip de yememek için meslek, sanat sâhibi olup çalışmalı ve alın teri ile yemelidir. Bir hadîs-i şerifte buyruluyor ki, (İnsanın yediklerinin en hayırlısı, iyisi, bileği ile kazanıp yediğidir. Allahü teâlânın Pey-

gamberi Dâvüd aleyhisselâm, elinin emeği ile kazanıp yer-di).

Sevgili Peygamberimiz Muhammed aleyhisselâm, sanat sâhibi olmayı övmekte ve bunun, halâl kazanç yollarından biri olduğunu haber vermektedir. Hadîs-i şerifte, **(Allahü teâlâ sanat sâhibi mü'mini sever)** ve **(En halâl şey, san'at sâhibinin kazandığıdır)** buyurdu. Ayrıca, sanat sâhibi, herkese faydalı olmaktadır. Peygamber Efendimiz, **(İnsanların iyisi, insanlara faydası olanlardır)** buyurdu. Müslümanın, kendisinin ve çocukluğunun nafakasını halâlden kazanmak ve borçlarını ödemek için çalışması, nafil ibâdetleri yapmaktan kat kat daha sevâptır.

Sanatkâr, işinde hile yapmamalı, kimseyi aldatmamalıdır. İşini, söz verdiği zamanda bitirmeli ve en iyi şekilde yapmalıdır. Müşterisini, bugün git, yarın gel! diyerek aldatmamalı, oyalanmamalıdır.

3- ZİRAAT

Çiftçilik, ya'nî ziraat, Allahü teâlâyâ güvenerek çalışmak ve işini Ona ismarlamakla olur. Bu tam bir tevekküldür. Çünkü tarlaya ekilen şeyi elde etmek, Allahü teâlânın vermesine, ihsan etmesine bağlıdır! Bunda kulun, hiçbir müdâhalesi yoktur. O, sâdece tohumunu toprağa atmakta, bitmesini, büyüyüp olgunlaşmasını Allah'tan beklemektedir.

Çiftçinin emeği, yüzlerce insanın pişirip yediği her bir lokmaya intikal etmektedir. Hattâ pişen bir lokma yiyecekte çiftçi ile beraber daha birçok kişinin işi, emeği de vardır. Eken, biçen, marangoz, demirci, firma, bunlardan bazılarıdır. O bir lokma, Allahın sevgili kullarından birinin gıdası olursa, onun yaptığı bütün sevâblar, bu yüzlerce iş sâhiblerinin amel defterlerine yazılır ve Cehennem ateşinden korunmalarına sebep olur. Ziraat ile uğraşan, sadece insanlara değil, dağdaki kurtlara, kuşlara ve bütün canlılara, faydalı olmaktadır. Onun ektiklerinden bütün canlılar istifade etmek-

tedirler. Bunların yediği her lokmadan hasıl olan sevâb, çiftçiye de verilir ve Cennette mükâfatlandırılmasına sebep olur.

O halde çiftçiler, Allahü teâlânın emir ve yasaklarını gözetmeli, dînimize uygun ziraat yapmalıdır. Böylece va'd edilen bu sevâblara kavuşurlar. Harâm ve şüphelileri yemekten korunurlar. Ziraat işleri ile uğraşan çiftçi, topraktan elde ettiği her türlü mahsûlün zekâtını, ya'nî öşrünü vermelidir. Öşür, onda bir demektir. Mahsûlün öşrünü vermeden yenilmesi harâmdır. Toprakta kaldırılan mahsûlün azının da, çoğunun da öşrünü vermek lâzımdır. Öşür vermek, malın bereketini arttırır.

MENKIBE

Köylünün Ağacı

Sultan Yıldırım Bayezit Han Bursa köylerini dolaşıyordu. Bir gün köyün birinde, çok yaşlı bir köylüye rastladı. Bu köylü bahçesine küçük meyve fidanları dikiyordu. Yıldırım Bayezit köylüyle şakalaşmak istedi:

- Baba, dedi. Bu fidanlar ne zaman büyüüp de yemiş verecek? Bu yemiştten yemek sana nasip olacak mı dersin?

- Hiç sanmıyorum, dedi.

- Öyleyse niye kendini yorup duruyorsun?

- Biz atalarımızın diktiği ağaçların yemişini yemiyor muyuz? Oğullarımız, torunlarımız da bizim diktiklerimizin yemişini yesinler.

Bu cevap, sultanın çok hoşuna gitmişti:

- Aferin, dedi.

O zaman padişah kime "Aferin" derse, bin altın verilmesi âdetti. Padişahın yanındakilerden biri, hemen köylüye bin altın verdi. Köylü:

- Bak Sultanım! dedi. Gördün mü? Bizim fidanlar şimdiden meyve verdi.

Bu cevap sultanın daha çok hoşuna gitti.

- Aferin baba aferin, dedi.

Köylü, bu söz üzerine bin altın daha aldı. Allahü teâlâyâ duâ etti.

MENKIBE

Tohumlar

İyi kalbli ihtiyâr, tarlasına tohum ekecekti. Önce iki rek'at namaz kıldı. Sonra ellerini açarak Allah'a duâ etti. Duâsında şunları söyledi:

- "Yâ Rabbî! Her şeyi ve hepimizi, yoktan var eden Sensin. Ben de senin zayıf bir kulunum. Şimdi toprağa atacağım tohumları, senin kudret ve merhametine teslim ediyorum. Onları yeşert, büyüt ve bütün canlılar için bereketli kıl, Allahım!.."

Ekim zamanları, daima böyle duâ ederdi. Cenâb-ı Hak da, onun tarlasını hep bereketli kıları.

İhtiyârın ayrıca "Hurma" bahçeleri vardı. Meyve toplanacağı zaman, fakirleri davet ederdi. Onlara istedikleri kadar hurma verirdi. Rüzgârın döktüklerini çocuklar kapışır, sevinirlerdi.

Bağ ve bostandaki ürünleri de, böyle dağıtırdı. Fakirler, duâ ederlerdi. Birgün geldi, iyi kalbli ihtiyâr vefât eyledi. Geriye üç oğlu kaldı. Onlar kendi aralarında:

- Biz babamız gibi yaparsak, sıkıntıya düşeriz, dediler.

Bu sırada, "Bağ bozumu" mevsimi geldi. Sabah olunca, meyveleri toplamaya yemin ettiler. "İnşaallah" (Allah dilerse) bile demediler. Sabah olunca birbirlerine seslendiler!

- Haydi çabuk olun! Meyveleri toplayacak isek, acele edelim!.

Hemen fırladılar. Aralarında fısıldaşıyorlardı:

- Bugün bağımıza, bir miskin (fakir) sokulmasın!.

Daha ortalık ağarmadan, vardılar. Böylece fakirleri, meyveden mahrum edeceklerini zannediyorlardı.

Bağ yerine varınca gördüler ki, yer-gök kapkara!.. Toprak üstündeki her şey yanmış, kapkara kesilmiş. Belli ki yangın, gece onlar uyurken çıkmış. Henüz dumanları tütüyor, iyice şaşırdılar.

- Biz herhalde, yanlış yere gelmişiz. Diye söylendiler. Sonra etrafa, dikkatle baktılar. Kara ve sivri taşları gördüler. O zaman anladılar ki, kendi bağları burasıdır.

Birisi dedi:

- Biz bu bağın bereketinden, mahrum edilmişiz. Daha insaflı olanı:

- Ben size söylemiştim. İnşallah deyiniz, demiştim.

Sonra da, kabahati birbirlerine yüklemeye başladılar.

Aralarında çekişe dövüşe köye dönerken, karşılına babalarının iyilik yaptıklarından fakir bir ihtiyâr çıktı. İhtiyâr, genç ve gözü doymaz mirasçıların üzüntülerini anlayınca, onlara, bir baba dostu olarak şu pırlanta sözleri söyledi.

"İşte Allahın azâbı böyledir. Tohum ekerken, ağaç dikerken, bütün insanların, hattâ hayvanların, kuşların bile fayda görmesi için niyet etmelidir. "Bereket vermesini" dilemelidir.

Meyvelerden, mahsûllerden fakirlere, mutlaka ayırmalıdır.

Kimseye vermemek için, hırsız gibi, mahsûlü geceleyin kaldırmamalıdır. Yoksa Allahü teâlâ da, o mahsûl üzerinden "bereketini" kaldırır. Sizin de elinize hem bu dünyada, hem öbür dünyada hiçbir şey geçmez. Sonunda elinize üzüntüden başka bir şey geçmez".

4- İNSANLARA HİZMET

İnsanlara hizmet ederek mal, para kazanıp, yemek-içmek ve kullanmak da halâldir. Allahü teâlânın Peygamberleri bile böyle çalışmışlardır. Yusuf aleyhisselâm, bir Peygamber

olduğu halde, insanların sıkıntıda olduğunu görüp, hükümet reisi müslimân olmadığı halde, ona giderek vazife istedi. Böylece insanlara hizmet etti. O halde, Allahü teâlânın kullarına hizmet edeceğini bilen ve bunu kendinden başka yapacak bir kimsenin bulunmadığını gören her müslimân, bu vazifeye bir zâlimin geçmesini önlemek ve müslimânlara hizmet etmek için, müslimân olmayan birisinden bile görev istemelidir. Boş bulunan imâmlığı, müftülüğü, öğretmenliği, polisliği ve diğer görevleri dilekçe ile talep etmelidir. Bir iyilik yapamasa da, hiç olmazsa müslimânların zararına çalışmayı önlemek de ibâdet olur. Dînine, canına, malına zarar veren şartlar bulunmadıkça, görevinden istifa edip ayrılmalıdır.

İnsanlara hizmet ederek maaş, ücret alan kimselerin kazancı harâm değildir. Bunların malı, parası görevlerini kötüye kullanmadığı, insanlara zulm etmediği ve görevini suistimal edip rüşvet ve diğer haksız kazanç elde etmediği müddetçe halâldir.

YİNMESİ VE KULLANMASI HARÂM OLAN ŞEYLER

Dünya malından çoğunun yenmesi ve kullanılması harâm değildir. Halâl olan şeyler, sayılamıyacak kadar çoktur. Harâmlar sayılıdır. Yemesi, içmesi harâm olan şeyler şunlardır

1- Kendileri harâm olan şeylerdir. Kendiliğinden ölmüş ve besmelesiz kesilen hayvanların etine leş denir. Leş, domuz eti, şarap böyledir. Çok içince sarhoş yapan sıvıların, azını içmek de harâmdır. Rakı, viski, konyak, bira gibi alkollü içkilerin hepsi harâmdır. Açlıktan ölmek üzere olan ve öldürülmekle korkutulan kimseden başkalarının bunları yemeleri, içmeleri harâmdır.

2- Kendileri harâm olmayıp, zorla, hırsızlık, rüşvet ve faiz yolu ile alınan veya şartlarına uymadan yapılan sözleşme ile satın alınan şeyleri yemek ve kullanmak harâmdır. Bun-

ları geri vermek, alınmış olan bulunamazsa, fakirlere sadaka olarak vermek lâzımdır.

3- Doyduktan sonra yemek harâmdır.

4- Toprak, kireç, çamur gibi zararlı şeyleri yemek harâmdır.

5- Zehirli şeyler yemek, içmek harâmdır. Meselâ bakır çalığı, zehir-karıştırılmış yemek, zehirli ot, kokmuş et ve kurtlanmış et, meyva, peynir böyledir.

6- Alışkanlık yapan uyuşturucu maddeleri içmek, kullanmak harâmdır. Esrar otu, afyon, morfin, benzin böyledir. Bunları ilâç olarak ancak, doktorun kullanmasına izin verilmiştir.

7- Her türlü pis şeyleri yemek ve içmek harâmdır. İdrar, damardan çıkıp akan kan, cerâhat, pislik böyledir.

8- Temiz, fakat iğrenç olan şeyleri yemek harâmdır. Sümük, kurbağa, sinek, yılan, yengeç, midye, istiridye gibi şeyleri yemek böyledir.

Domuz eti şiddetli harâmdır. Hatırında olduğu halde bilerek besmele çekmeden kesilen hayvanın etini yemek harâmdır. Karada ve suda yaşayan haşerâtı yemek halâl değildir. Meselâ; kaplumbağa, yılan, salyangoz, kurbağa, midye, yengeç, fare, köstebek, kirpi, sincap, yemek halâl değildir. Su içinde kendiliğinden ölüp, karnı üst tarafta duran balık yenmez. Ağ, saçma, ilâç ve sarsıntı ile ölen her balık yenir. Tavşan etini yemek halâldir.

Kadın ve erkeğin, altın ve gümüş kap ile yemesi, içmesi ve her türlü kullanması halâl değildir. Altını ve gümüşü, kadının zînet, süs olarak kullanması yasak değildir. Erkeklerin gümüşü, sadece yüzük olarak kullanmalarına izin verilmiştir. Erkeklerin altın yüzük takması harâmdır.

MENKIBE

Olgunlaşan Hurmalar

Eshâb-ı kiramdan hazret-i Ebu Derda sabah olunca erkenden kalkıp, mescide koşardı. Namazı kıldıktan sonra okunan Kur'ân-ı kerîmi huzûr içinde dinler, mescitten de herkesten sonra çıkardı.

Bir ara sabah namazlarında Resûlullah Efendimiz selâm verince, tesbih ve duâlarından sonra acele ile gitmeye başladı. Bu hâl bir süre devam edince, Resûlullah Efendimiz sor-du:

- Ey Ebû Derda! Sen mescide herkesten önce gelir, yine herkesten sonra çıkardın. Şimdi sana ne oldu?.

- Yâ Resûlallah! Mâlumunuz, hurmaların dallarda olgunlaşarak yere düştüğü bir sıcak mevsimdeyiz. Komşumun avlusundaki hurma ağaçlarının dalları bizim evin avlusuna sarkmış durumda! Geceleri bu dallardan avluya düşen hurmalar sabaha kadar çoğalıyor. Namazdan sonra hemen çıkıp gitmesem, çocuklarım kalkacak, avlumuza dökülen hurmaları yiyecekler. Halbuki ben çocuklarıma harâm yedirmemek için Allahü teâlâya söz verdim. Bu sebeple namazdan sonra beklemeden kalkıp gidiyor, çocuklarım uyanıp avluya çıkmadan, dökülen hurmaları toplayıp komşumun avlusuna bırakıyorum. Acele ile çıkışımın sebebi budur.

MENKIBE

Kendinin Zannetmişti

İbrahim bin Edhem hazretleri anlatır:

Bir gece Beytül-Makdiste sabahlamak istedim. Cami görevlileri içeride kimsenin kalmasına müsaade etmedikleri için hasırların arasına gizlenmişim. Gece geç vakitte caminin kapısı açıldı. Önde bir ihtiyâr olmak üzere içeri kırk kişi girdi. Yaşlı olan zat mihraba geçip, iki rek'at namaz kıldırdı. Namazdan sonra gelenlerden biri, yaşlı olan zâta dedi ki:

– Bu gece camide bizden olmayan biri var. İhtiyâr tebesüm ederek şöyle cevap verdi:

– Evet, İbrahim bin Edhem var, kırk günden beri yapmış olduğu ibâdetlerinden bir zevk alamamaktadır.

Bu sözü duyunca hemen açığa çıkıp, dedim ki:

– Söylediğin doğrudur, ne olur bunun sebebini bana söyle de bu sıkıntıdan kurtulayım. Yaşlı zât şöyle cevap verdi:

– Falan gün, Basradan hurma satın almıştın. Bu hurmayı alırken satıcının bir hurması yere düştü. Sen de bunu kendi hurmalarından düştü zannederek, onu yerden alıp kendi hurmalarının arasına koydun. İbadetlerinden tat alamamanın sebebi budur.

Bunu duyunca hemen gidip hurma satıcısını buldum. Durumu ona anlatarak, ondan halâllik diledim. O da hakkını halâl etti. Bundan sonra yine ibâdetlerimden tat almaya başladım.

1- ŞARAP VE ALKOLLÜ İÇKİLER

Allahü teâlâ, çoğu sarhoş eden alkollü içkilerin azını da içmeyi harâm etmiştir. Dînimiz, zararlı olan şeyleri yasaklamaktadır. Alkolün zararı tıp ve kimya kitâblarında, uzun uzun yazılmaktadır. Alkollü içkilerin hepsi zehirdir. Liselerde okutulmakta olan kıymetli bir kimya kitâbında diyor ki: (Alkollü içkiler, eskiden beri keyif verici olarak içilir, az miktarda alındığı zaman, vücutta tenbih edici (uyarıcı) tesir yaptığı, hazmı kolaylaştırdığı gibi, faydalarından bahsedilirdi. Halbuki bugün, alkolün pek az miktarının bile, vücut makinesini, harap ettiği ve zararlı tesirlerinin nesilden nesle intikal ettiği ilmi bir hakikattir).

İçinde alkol bulunan şarap, rakı, konyak, bira gibi bütün içkilerin hepsinin içilmesi ve her türlü kullanılması harâmdır, günâhtır. Çünkü, Peygamber Efendimiz, **(Çoğu sarhoş eden içkinin azını içmek de harâmdır)** buyurdular. Bir hadîs-i şerifte, **(Sarhoş eden her içki şaraptır ve hepsi harâmdır)** buyu-

ruldu. Allahü teâlâ, Kur'ân-ı kerîmde Mâide sûresi 90 ve 91. ayetlerinde meâlen, **(İçki, kumar, ibâdet için dikilen putlar, câhiliye devrinde kullanılan fal okları, hep şeytânın işlerinden birer pisliktir. Onun için bunlardan sakınınız ki, kurtulasınız. Muhakkak ki, şeytân, içkide ve kumarda, aranızda, düşmanlık ve kin düşürmek, sizi Allahü teâlâyı hatırlamaktan, namaz kılmaktan alkoymak ister. Artık böyle olunca, siz bunlardan sakınmaz mısınız?)** buyurdu.

Şarap ve alkollü içkiler içmek, büyük günâhlardandır ve bütün kötülüklerin başıdır. Peygamber Efendimiz buyurdu ki: **(Şarap içmek, büyük günâhların en büyüğüdür. Bütün kötülüklerin anasıdır, başıdır).**

Şarap içenler beş faydası olduğunu söylüyor:

1- Kan yapar. Yüzü kızartır. Güzelleştirir, diyorlar. 2- Kuvvet verir, diyorlar. 3- Hazmı kolaylaştırır, diyorlar. 4- Şehveti artırır, diyorlar. 5- Sıhhati korur, diyorlar. Bu sözlerinin hepsi yanlıştır. Tecrübeler, tersini göstermektedir. Hadîs-i şerifte buyuruldu ki, **(Gece namaz kılanların yüzü güzel olur)**. Şarap içmekle, günâh işlemekle, yüz güzel olmaz. İbâdet, taat etmekle olur. Şarap içenlerin, fâsıkların yüzleri çirkin, iğrenç oluyor. Allahü teâlâ, Enfal sûresi, 60. âyetinde meâlen, **(Yüz mü'min, ikiyüz kâfire galip gelir)** buyuruyor. Ya'nî bir zayıf mü'min iki kuvvetli kâfire galip gelir. Şarap hazmı kolaylaştırır. Evet öyledir. Fakat hazmı kolaylaştıran ve faydalı olan, başka halâl şeyler vardır. Sağlığı koruması doğru değildir. Hadîs-i şerifte, **(Şarapta deva, ilâç hassası yoktur. Hastalık yapar)** buyuruldu.

Şarap içmenin çeşitli hastalıklara yol açtığı meydandadır. Akli azaltmaktadır. Karaciğeri bozmaktadır. Beyni ve sinirleri tahrip etmektedir.

Bugün çeşitli ülkelerde yapılan araştırmalarda, alkollü içkilerin çok ölüme sebep olduğu, karaciğer sirozuna yol açtığı tesbit edilmiştir. İçkili araba kullananların sebep olduğu trafik faciaları yine apaçık meydandadır. İnsanlar arasındaki

kavgaların, cinayetlerin çoğalmasa içki sebebiyledir. İçki ile sarhoş olanların sebep olduğu aile faciaları ve iş hayâtındaki tahripler az değildir.

MENKİBE

Sarhoşun Aklı

İçkinin, harâm olmasının sebebini bir türlü anlayamayan veya anlamak istemeyen bir sarhoş, bir gün İlyas bin Muaviye hazretlerine gelip sordu:

- Ey İlyas, biraz üzüm yesem bana bir zararı dokunur mu?
- Hayır!
- Peki üzümden sonra biraz çörek otu yesem?
- Hiçbir beis yok, yiyebilirsin!...
- Bunların üzerine bir miktar da su içersen zararı var mı?
- Kat'iyen!

Sarhoş bu cevapları aldığından memnundu. Dedi ki:

- Fakat bu saydıklarım birleşirse mükemmel şarap olur. Onları midemin içinde birleştirmek harâm olmuyor da, midemin dışında birleştirmek neden harâm oluyor?

İlyas bin Muaviye gülümsedi, yerden bir avuç toprak alarak sarhoşa sordu:

- Sana bu toprağı atsam bir yerini kırar mı?
- Hayır.
- Peki üzerine bir avuç su serpssem acı verir mi?
- Katiyen!
- Seni o halde iken beş dakika güneşte bekletsem, ızdırap duyar mısın?
- Duymam

İlyas bin Muaviye devam etti:

- Halbuki ben, toprağı, suyu, güneşi birleştirip kafana atsam... Ne olursun?

Sarhoş bu sözleri işitince iki eliyle kafasını tutarak bağır-maya başladı.

- Vay kafam! Vay kafam!
- Canım kafana kerpiç atan yok şimdi, ne bağıırıyorsun?
- Kerpiç atmadın ama, anlattığın şey kafama kerpiçten fazla dank etti!

MENKIBE

Sarhoşun Son Sözü

Büyük âlim Abdülaziz-i Revvad başından geçen bir olayı şöyle anlatıyor:

"Medinede idim. Bir gece Resûlullahın mescidine gidi-yordum. Kadının biri yanıma gelip yalvardı:

- Ey efendi! Eğer sevâb arıyorsan buraya gel. Can çekiş-me halinde bir hasta vardır. Yanındakiler hep kadındır. Bir erkek yok ki, ona şehâdet kelimesini telkin eylesin!

Yanına gittim. Kelime-i şehâdeti ne kadar telkin ettiysem söylemedi. Gözünü açtı ve:

- Kaç defadır bu kelimeyi söyle diyorsun da söyliyemiyorum. Ben bu kelimedenden ve İslâm Dîninden yüzümü çevirmi-şim.

Dedi ve can verdi. Halini araştırdım. "Şarap içerdi" dedi-ler. Kendi kendime, "Sevgili Peygamberimiz Muhammed aleyhisselâm, (**Şarap içmeyi âdet eden, vesene "puta" tapan gibidir**) buyurması elbette doğrudur, dedim."

MENKIBE

Şarap İçenin Kabri

Bir gün Peygamber efendimiz «sallallahü aleyhi ve sel-lem» bir kabristandan geçiyordu. Kabrinden "Elamân el-amân, ya Resûlallah! Yirmi yıldan beri azâptayım. Bana merhamet ve şefâ'at eyle, imdadıma yetiş!" diye bir ses du-

yuldu. Sevgili Peygamberimiz durdu ve düşünmeye başladı. Cebrail aleyhisselâm geldi ve buyurdu ki:

- Ya Resûlallah, bu bir kadın mezarıdır. Ona sor, sana cevap versin ve günâhının ne olduğunu söylesin.

Peygamber Efendimiz sordu. O kadın cevap verdi:

- Yâ Resûlallah, benim komşularım şarap içerlerdi. Ben komşu kadını için yirmi bir ekmek pişirmiştım. Bu ekmekleri, o şarap içenlerin önüne koymuştu. Yirmi senedir, bu ateş içinde yanmaktayım.

Resûlullah "sallallahü aleyhi ve sellem" mübârek başını secdeye koydu ve dua etti. Allahü teâlâ, Resûlullahın şefâati ile, o kadından azâbı kaldırdı. Şarap içene ekmek hazırlayanın hâli, azabı böyle olunca, şarap içenin azabı nasıl olur! Buradan düşünülebilir.

2- KUMAR

Kumar ile kazanılan malı, parayı yemek ve kullanmak harâmıdır. Çünkü, kumar ile ele geçen mülk olmaz. Dînimiz bunların satılmasını, satın alınmasını, yenilmesini ve kullanılmasını yasak etmiştir. Bir malı, şarta bağlayarak kazanıp mülk edinmek kumar olur.

Allahü teâlâ Kur'ân-ı kerimde Mâide sûresinin 90. âyet-i kerîmesinde kumar oynamayı ve böyle mal kazanmayı yasaklamaktadır.

Kumar, her türlü yarışlarda olduğu gibi tavla, satranç, dama taşları ve iskambil kâğıtları ile yapılan her oyunda da olur. Bunların hepsinde sözleri, tahminleri yanlış çıkanlar, tahminleri doğru çıkanlara mal, para vermektedir. Kimlerin tahminlerinin doğru çıkacağı önceden belli olmadığı için kumara katılanların her birinde, hem almak, hem de vermek ihtimali vardır.

Kumar oynamak, yarışmak demek değildir. Tahminde yanlışlanıp yanlışlanmamak demektir. Kumarda sonu tahmin edilen işin, oyun olması, kazançlı, başarılı olması veya zararlı olma-

sı arasında fark yoktur. Canbazın düşüp düşmiyeceğini, geminin batıp batmayacağını, yarışta atın geçip geçemiyeceğini, tahmin edenlerin, birbirlerine para vermek için sözleşmeleri de kumardır.

Piyango da kumardır. Çünkü piyangoya katılanların hepsi, kendi numarasının çekileceğini ümit etmektedir. Bunda tahminleri doğru çıkanlar, yanlış çıkanların önceden vermiş oldukları paralardan almaktadırlar. Piyango sâhibleri, bilet satarak herkesten parayı toplamakta ve kura çekerek birkaç kimseye bir miktar para dağıtmaktadır. Piyango sâhibi kumara iştirak etmese bile, harâma sebep olduğu için büyük günâh işlemekte ve piyangoya iştirak edenleri sömürmektedir.

Kumar oynamak, fert ve sosyal hayâtı felç eder. Çünkü kumar oynayan, kısa yoldan haksız kazanç sağlamak ve zengin olmak peşindedir. Bilmiyorlar ki, ağıhyanın malı gülene hayır etmez. Bin bir emek sarfederek, sıkıntı ve meşakkat çekerek kazandıkları mal varlıklarını, kumar masalarında bir anda kaybetmek, ne büyük felâkettir! Bunlar, kendileriyle beraber ailesini, çocuklarını perişan ediyorlar. Nice aile yuvaları, bu yüzden yıkılıp gidiyor. Kumar masasında bir anda malını kaybedenler, ya cinayet veya hapisshanelere düşmekle hayâtı son buluyor. Bütün mal varlığını bir anda kaybeden kumarbazın hanımının, kızının namusunu da kumarla sattığı çok olmuştur.

MENKIBE

Sanzotu

Kapı komşumuzu devamlı kahvede görürdüm. Bir defa camiye geldiğini görmemiştim. Halbuki kahvenin karşısındaki caminin müezzini günde beş defa ezân okuyor ve o da kahvede kâğıt oynarken duyuyordu.

Bir gün, onu kahvehanede göremedim. Ertesi gün de göremeyince arkadaşları, çok hasta dediler. Evine ziyaretine

gittim. Çok zayıflamış, sanki birden ihtiyârlamıştı. Başında Kur'ân-ı kerîm okuyan büyük oğlu beni görünce:

- İyi ki geldin hocam dedi. Babam çok ağırlaştı. Konuşamıyor, fakat arada bir **“Sanzotu”** diye sayıklıyor.

- O da ne dedim.

- Biz de anlamadık, dedi.

- Her halde bir ilâctır, dedim. Ben hemen gidip köşedeki eczaneye bakayım.

Eczaneden elim boş döndüm. Eve geldiğimde herkes ağlıyordu. Büyük çocuk:

- Babam öldü hocam, dedi. Üstelik hep o ilacı sayıklayarak.

- Artık önemi yok diyerek lafı değiştirdim.

- Çünkü eczanede bana gülmüşler ve "Sanzotu"nun iskambil oyunlarında geçen bir kelime olduğunu söylemişlerdi.

3- FÂİZ

Dînimiz, fâiz ile mal kazanmayı, mal biriktirmeyi, alış-veriş harâm etmiştir. Fâizin azı da, çoğu da harâmdır, günâhtır. Tefecilik yapmak ise daha büyük günâhtır. Bir dirhem (3,8 gr) gümüş değerinde fâiz alıp yemek otuz zina etmekten daha büyük günâhtır. Faiz, alış-veriş gibi değildir. Ticarete kâr etmek halâl, faiz almak veya vermek harâmdır. Faiz, alış-verişte (ticarete), borç alıp vermede ve rehin (ipotek) muamelelerinde olur. Faizin harâm olduğu, âyet-i kerîmelerde ve hadîs-i şeriflerde bildirilmektedir.

Allahü teâlâ Bakara sûresi, 273.cü âyetinde meâlen, buyuruyor ki:

(Faiz yiyen kimseler, kendisini şeytân çarpmış olan nasıl kalkarsa, mezarlarından öylece kalkarlar. Bu halde olmaları, alış-veriş aynen fâiz gibidir, demeleri yüzündendir. Halbuki Allahü teâlâ, alış-veriş halâl ve fâizi harâm kılmıştır. Bun-

dan böyle, kim kendisine, Rabbinden bir öğüt gelip, fâiz yemekten sakınırsa, daha önceki fâiz ona bağışlanır ve bundan sonra onun işi, ya'nî afv edilişi Allah'a aittir. Kim de harâm olan bu fâizi halâl diye yemeye dönerse, işte onlar Cehen-nemliktir. O ateşte sonsuz olarak kalacaklardır).

(Allahü teâlâ, fâizle geleni mahveder ve sadakaları (ze-kâtları) verilen malı arttırır) (Bakara: (276).

(Ey îmân edenler! Fâiz yemeyin!). (Âl-i İmrân: 130).

(Yok eğer bu fâizi terk etmezseniz, biliniz ki, Allaha ve Peygamberine karşı harbe girmişsiniz. Eğer fâiz almaktan tevbe ederseniz, ana paranız sizindir. Böylece ne zâlim olursunuz, ne de zulme uğramış bulunursunuz). (Bakara: 279).

Sevgili Peygamberimiz de, hadîs-i şerîflerde buyurdu ki:

(Hiçbir mal fâizle artmaz ve hiçbir mal sadaka vermekle azalmaz).

(Mi'rac gecesi, bir takım insanları bana gösterdiler, karın-ları ev gibiydi, içleri yılan dolu olup, dışarıdan görünüyorlar-dı. Ey Cebrail, bunlar kimlerdir? dedim. Fâiz yiyenlerdir, de-di).

(Karşılığında bir menfaat şart koşulan her türlü borç al-mak ve vermek faizdir).

4- RÜŞVET

Rüşvet, haksız bir menfaat sağlamak, haksızı haklı çıkar-mak için yetkili kişilere verilen mal, para ve diğer menfaat-lerdir. Rüşvet ile, ya hak edilmeyen bir menfaat ele geçiril-mek istenmekte veya başkalarının hakkına tecavüz edilmek-tedir.

Rüşvet, haksız kazanç yollarından biridir. Dînimiz rüşvet almayı ve vermeyi yasak etti. Rüşvet, yüz kızartıcı bir suç ve günâhtır. Rüşvet, insana musallat olan en kötü bir hastalık-tır. O, girdiği ve yayıldığı toplumları, korkunç bir kurt gibi kemirir ve içten çürütür. Rüşvete alıştıktan sonra ondan kur-

tulması çok zordur. Çünkü rüşvet ile mal kazanmak, nefse hoş gelir. Hiç yorulmadan, emek sarfetmeden kazanç sağlanmaktadır. Sevgili Peygamberimiz buyurdu ki, **(Rüşvet alan da, veren de Cehennemdedir).**

Hangi sebeplerle olursa olsun, hak edilmeyen bir çalışmanın sonucu ele geçen ve alinteri, el emeği, göz nuru olmayan kazancı yemek, kullanmak harâmdır. Dînimiz böyle malları yemeyi, kullanmayı harâm etmiştir.

Rüşvet, içtimaî (sosyal) bir hastalıktır. Toplumda rüşvetin yayılması, fertleri birbirine düşürür. Devlet otoritesini zayıflatır. Bu sebeple vatandaşların kendisine olan itimadı sarıılır. Neticede, rüşvet sebebi ile, zulm ve haksızlıklar çoğalır. İnsanlar arasında karşılıklı itimat, sevgi ve saygı ortadan kalır. Birlik ve beraberlik yok olur. Hatta, devlet hayâtı bile tehlikeye girer.

Dînimiz her türlü haksız kazancı yasaklamıştır. Rüşvet ile kazanç temin etmek, alana da, verene de ve hatta aracılık yapana da harâmdır. Allahü teâlâ, Bakara sûresi 188. âyetinde meâlen, **(İnsanların mallarından bir kısmını bile bile, günâh işleyerek ele geçirmek için, iş başındakilere yedirerek mallarınızı aranızda haksızlıkla yemeyin!)** buyurmuştur. Mahkemelerde, rüşvet verilerek haksız hükümlerin çıkarılmasına sebep olan kimseyi, Sevgili Peygamberimiz lânetlemiş, ona bedduâ etmiştir. Hadîs-i şerifte, **(Hüküm vermede rüşvet verene ve alana, Allah lâ'net etsin!)** buyuruldu.

5- HIRSIZLIK VE GASP

Yenilmesi ve kullanılması harâm olan kazançlardan biri de zor ile ve hırsızlık ile ele geçen mallar, paralardır. Başkalarının malını gasp ederek (zorla alarak), çalarak, fâiz, kumar ve rüşvet, zulm ve hıyanet yollarından biri ile ele geçirenin bunu yemesi, kullanması, sarf etmesi harâmdır, günâhtır. Bunları, kendisindeki halâl mal ile karıştırması da habîs, kirli mülk olur. Bu habîs (kirli) mallarda bulunan harâm malla-

rı, sâhiblerine veya bunların varislerine ödemek lâzımdır. Kendisini veya değerini ödedikten sonra kullanmak, yemek halâl olur.

Zor ile veya çalarak, mal, para sâhibi olmak çirkin bir davranıştır, insan, elinin emeği ve alnının teriyle kazandığını yemeli, kullanmalıdır. Halâl kazanç böyle olandır. Harâmlardan sakınmaya (**takva**) denir. Allahü teâlânın yanında en şerefli, en üstün kimseler, harâmlardan sakınanlardır.

Hırsızlık yaparak veya zor kullanarak ele geçen malda, kul hakkı olur. Üzerinde kul hakkı bulunan kimsenin ibâdetlerini, Allahü teâlâ kabûl etmez. Bu haklardan kurtulmadıkça Cennetine sokmaz. Hakiki bir müslimân, yalan ile, hile ve sahtekârlıkla, alışverişe hıyanet karıştırarak mal kazanmayı aklından bile geçirmez. Sevgili Peygamberimiz, (**İnsan, tam ve olgun bir müslimân olduğu halde hırsızlık yapamaz**) buyurmuştur. Ancak böyle bir îmânı kaybeden hırsızlık yapabilir.

Başkasına ait olan bir lirayı çalmak ile bin lirayı, milyonları çalmak arasında fark yoktur. Hepsî günâhtır. Hırsızlık, toplumda insanın yüz karasıdır. Hadîs-i şerifte, (**Haksız bir iddia ile kendisinin olmayanı kendisinin yapmaya çalışan kimse, benim ümmetimden değildir. O, kendisine Cehennemde yer hazırlasın**) buyuruldu. Haksız olarak alınan bir dirhem mal karşılığı olarak, yirmibeş bin sene Cehennemde azap yapılacaktır.

Muhtaç kalan kimse hırsızlık yapmamalıdır. İş bulmalı, çalışıp kazanmalıdır. İhtiyacını giderinceye kadar malı, parayı borç istemelidir. Ödemek niyetiyle borç isteyene, Allahü teâlâ yardım eder. Hiç iş bulamıyan ve borç da temin edemiyenin ölmek için leş yemesine veya dilenmesine izin verilmiştir.

Bir gece, Seyyid Sâlih hazretlerinin evini soymak için bir hırsız bahçe duvarından içeriye girer. Bahçe birdenbire gündüz gibi aydınlık olur. Bahçeden dışarı çıkar. Etrafı yine ka-

ranlık görür. Tekrar bahçeye girer. Aynı aydınlık görülür. Yine çıkar. Gene gelir. Nihayet eve bakıp, pencerede Şeyyid Sâlih hazretlerini görür. Seyyid Sâlih hazretleri hırsıza;

- Buyurun, bir şey istiyorsanız vereyim. Ne almaya geldiniz, söyleyin! der. Hırsız, O güneş gibi parlayan yüzü görüp, o cömertçe söylenen tatlı sözü işitince, bahçedeki aydınlığın, Seyyid Sâlih hazretlerinin nûru olduğunu anlayarak, yaptığı işe pişman olup hemen tevbe etti.

MENKIBE

Hırsızın Tevbesi

Hırsızın biri, Seyyid Taha hazretlerinin anbarına girip bir çuval un almak ister. Çuvalı doldurur, fakat kaldıramaz. Biraz boşaltır. Yine kaldırıp götüremez. O sırada Seyyid Taha hazretleri anbara gelir ve buyurur ki:

- Ne o? Çuvalı kaldıramıyor musunuz? Yardım edeyim.

Hırsız, Seyyid Taha hazretlerini karşısında görünce donakalır. Bir şey diyemez. Seyyid Taha hazretleri çuvalı kaldırıp hırsızın sırtına yükler ve buyurur ki:

- Bunu al, git! Bizim adamlarımız görmesin, belki canını yakarlar. Bir daha ihtiyacın olursa anbara değil, bize gel!

Onu gönderir. Hırsız da, yaptığı işe tevbe edip, bir müddet sonra Onun talebelerinden olur.

6- UYUŞTURUCU MADDELER

Uyuşturucu madde deyince aklımıza, kısmî ve yaygın olarak kullanılan esrarotu, afyon, morfin ve bazı ilaçlar gelir. Dînimiz, alışkanlık yapan ve akli gideren her türlü uyuşturucu maddeleri kullanmayı harâm kılmıştır. Bunları az miktarda ilaç olarak hastaların kullanmasına izin verilmiştir. Allahü teâlâ Sâd sûresi 26. âyetinde meâlen, **(Keyfe tabî' olma ki, bu seni Allah'ın yolundan saptırır)** ve Casiye sûresi 23. âyetinde meâlen, **(Şimdi o kimseyi gördün ya, hidayeti bırakıp,**

keyfine taparcasına zevkini kendine ilah edinmiş) buyuruyor.

Gençler arasında, en yaygın olarak eroin, esrar, LSD, anfetamin grubu uyarıcılar, uyuşturucu olarak kullanılmaktadır.

Uyuşturucu maddeleri, alışkanlık derecesine vardırıarak kullananlar normal iradesini ve aklî dengesini kaybederler. Yaptıkları işler ve söyledikleri sözler, ele alınacak ve hiçbir değer kabûl edilecek cinsten değildir.

Uyuşturucu madde kullanma alışkanlığı, her zaman insan için büyük bir felâkettir. Önlenmesi için, âcil tedbirler gerekmektedir. Polisiye tedbirlerin fazla fayda sağlamadığı bugüne kadar yapılan uygulamalardan anlaşılmıştır.

İnsanların doğru yoldan uzaklaştığı, kendi yaratanına ve Onun Peygamberlerinin emirlerine uymanın azaldığı günümüzde, çocuklar ve gençler, tarifi imkânsız bir tehlike içinde bulunmaktadır. Yüce dînimizin emirleri doğrultusunda yetiştirmeyen çocukların ve gençlerin, râhathlıkla uyuşturucu tuzacağına düşebileceği acı bir gerçektir. Başta gençlerimiz olmak üzere, bütün insanlığın böyle bir felâkete düşmesi karşısında yapılacak şeyler ve alınacak âcil tedbirler çok önemlidir.

Uyuşturucu alışkanlığına yakalanmış kişileri, erken anlamak ve teşhis etmek, o kişiyi tekrar topluma kazandırmak açısından mühim bir tedbir olmaktadır. En etkili tedbir ise, gençleri dînine bağlı ve İslâm ahlâkı ile yetiştirmektir. Çünkü dînine bağlı kimseler, harâm yemekten, içmekten ve kulanmaktan daima uzak dururlar.

SEKİZİNCİ BÖLÜM

ÖLÜM VE SONRAKİ HAYÂTIMIZ

ÖLÜME HÂZIRLIK

Ölümü hatırlamak, en büyük nasîhattir. Her î mân sâhibi kimsenin, ölümü çok hatırlaması sünnettir. Ölümü çok hatırlamak, emirlere sarılmaya ve günâhlardan sakınmaya sebep olur. Harâm işlemeye cesareti azaltır. Sevgili Peygamberimiz buyurdu ki: **(Lezzetleri yıkan, eğlencelere son veren ölümü, çok hatırlayınız!)**. Din büyüklerinden bazıları her gün bir kerre hatırlamayı âdet edinmişti. Evliyanın büyüklerinden Muhammed Behâeddin Buhari "kuddise sirrûh" her gün yirmi kerre, kendini ölmüş, mezara konmuş düşünürdü.

Uzun emel, çok yaşamağı istemektir. İbâdet yapmak, dine hizmet etmek için çok yaşamayı istemek, uzun emel değildir. Uzun emel sâhibleri, ibâdetleri vaktinde yapamazlar. Tevbe etmeğı terk ederler. Kalbleri katı olur. Ölümü hatırlamazlar. Va'z ve nasîhatlerden ibret almazlar.

Uzun emel sâhibi, hep dünya malına ve mevkiine kavuşmak için ömrünü harcar. Âhireti unuttur. Yalnız zevk ve sefasını düşünür. Hadîs-i şeriflerde buyuruldu ki:

(Ölmeden evvel ölünüz. Hesaba çekilmeden önce kendinizi hesaba çekiniz!)

(Ölümünden sonra olacak şeyleri, sizin bildiğiniz gibi, hayvanlar da bilselerdi, yemek için semiz hayvan bulamazdınız).

(Gece gündüz ölümü hatırlayan kimse, kıyâmet günü şehîdler yanında olacaktır).

Uzun emelin sebepleri; dünya zevklerine düşkün olmak, ölümü unutmak ve sıhhatine, gençliğine aldanmaktır. Uzun

emel hastalığından kurtulmak için, bu sebepleri yok etmek lâzımdır. Ölümün her an gelebileceğini düşünmelidir. Uzun emel sâhibi olmanın zararlarını ve ölümü hatırlamanın faydalarını öğrenmelidir. Hadîs-i şerifte buyruldu ki:

(Ölümü çok hatırlayınız. Onu hatırlamak, insanı günâh işlemekten korur ve âhirette zararlı olan şeylerden sakınmağa sebep olur).

MENKİBE

Ölüme Hazırlanan Köle

Abdullah bin Mübârek'in, mükâteb bir kölesi vardı. (Azad olmak için efendisine belirli bir süre para veren köleye mükâteb denir). Abdullah bin Mübârek'e her gün bir gümüş verirdi.

Bir gün, birisi Hazret-i Abdullah bin Mübârek'e gelerek dedi ki:

- Senin kölen kefen soygunculuğu yapıyor ve sana her gün bir gümüş veriyor.

Abdullah bin Mübârek bu sözleri duyunca çok üzüldü. Durumu bir an önce öğrenmek istedi. Akşam namazından sonra köle kabristana gitmişti. Abdullah bin Mübârek de köleyi takip etti. Kabristana gelince bir türbenin arkasına saklandı ve kölenin ne yaptığını gözetledi. Köle, kendisine daha evvel kazıp hazırladığı çukurun içine girdi. Abdullah bin Mübârek köleye daha da yaklaştı. Saklandığı yerden, kölenin ne yaptığını görüyordu. Köle kabrin içinde duâ ve niyaz ederek, münacaata koyulmuştu. Saatlerce öyle durdu. Sabah namazı yaklaştı. Köle mezardan dışarı çıktı. Doğruca mescide geldi, namazını kıldı. Tekrar aynı yere geldi, iki elini kaldırıp Allahü teâlâya şöyle yalvardı:

“Yâ Rabbî! Sabah oldu. Efendime bir gümüş vermem lâzım. Bana bir gümüş ihsan eyle!”

O anda gökten bir nur indi. Tabağın içinde bir gümüş vardı. Abdullah bin Mübârek saklandığı yerden çıktı. Kölesinin

boynuna sarıldı, ağladı ve buyurdu ki:

- Yüzbinlerce can, böyle köleye feda olsun. Efendi sensin, ben değilim!

Köle halinin anlaşıldığını görünce:

- Yâ Rabbî! Artık benim sırrım açığa çıktı. Dünyada benim için râhat kalmadı. İzzetin hürmetine, benim rûhumu al!

Dedi ve Hazret-i Abdullah bin Mübârek'in kucağında iken rûhunu teslim etti. Geceleri ibâdet ettiği yeri, kabır şekline sokup oraya defnettiler.

ÖLÜM NEDİR?

Ölüm, yok olmak demek değildir. Ölüm, rûhun bedene olan bağılılığının sona ermesidir. Rûhun, bedenden ayrılmasıdır. Ölüm, insanın bir hâlden, başka bir hâle dönmesidir. Bir evden, bir eve göç etmesi gibidir. Ömer bin Abdülaziz hazretleri buyurdu ki, (Sizler, ancak ebediyet, sonsuzluk için yaratıldınız. Lâkin bir evden, bir eve göç edersiniz). Ölüm, mü'mine hediyedir, nîmettir. Günâhı olanlara musîbettir. İnsan ölümü istemez. Halbuki ölüm, fitneden hayırlıdır. İnsan yaşamayı sever. Halbuki ölüm, ona hayırlıdır. Sâlih olan mü'min, ölüm ile dünyanın eziyet ve yorgunluğundan kurtulur. Zâlimlerin ölümü ile, memleketler ve kullar râhata kavuşur. Bir zâlimin ölümünde, söylenen eski bir beyit şöyledir

***Ne kendi etti râhat, ne âleme verdi huzûr,
Yıkıldı gitti cihândan, dayansın ehl-i kubûr.***

Mü'minin rûhunun bedenden ayrılması, esirin hapisten kurtulması gibidir. Mü'min öldükten sonra, bu dünyaya geri gelmek istemez. Yalnız şehîdler, dünyaya geri gelip bir daha şehîd olmak ister. Ölüm, her müslimân için hediyedir. Bir adamın dînini, ancak mezarı korur. Mezardaki hayât ise, ya Cennet bahçelerinde bulunmak veyahut da Cehennem çukurlarında bulunmak gibidir.

Dünya hayâtı, mü'min için Cehennem, kâfir için ise Cennet gibidir.

MENKIBE

Dünya Fânidir

Bir gün Hazret-i Ömer, Peygamber Efendimizin yanına gitti. Gördü ki, Efendimiz bir hasır üzerinde oturmuş ve mübârek teni üzerine hasır'ın izleri çıkmıştı. Efendimizin teninde hasırın iz yaptığını görünce, Hazret-i Ömer ağladı. Yarattılmışların en şerefli, en üstünü, âlemler onun yüzü suyu hürmetine yaratılan Efendimiz sordu:

- Niçin ağlarsın yâ Ömer?

- Niçin ağlamıyayım, yâ Resûlallah? Kısra ile Kayser imparatorları bunca ni'metler içinde, kalın döşeklerde gark olup yatarlar. Onlar Allahın düşmanlarıdır. Sen, Allahın sevgilisi iken mübârek tenin hasır iziyle yol yol olmuş. Altınıza bir döşek alsanız olmaz mı?

(- Ey Ömer! 'Onlar öyle kavimdirler ki, âhiretin hoşluğunu istemeyip dünyanın râhatlığını isterler. Biz ise, öyle bir kavimiz ki, âhret râhatlığını dünya râhatlığına tercih ederiz.

Ey Ömer! Bu dünya, âhirete nisbetle şuna benzer ki; bir kimse denize serçe parmağını soksa, o serçe parmakta ne kadar su ve yaşlık mevcut olursa olsun, sıcak bir yaz gününde kısa bir zamanda o yaşlık buhar olup uçar gider. Dünyanın var olması serçe parmaktaki su gibidir. Bel bağlamaya gelmez. Bu dünyanın, bunun gibi olan hayâline aldanan kimseye yazıklar olsun, yâ Ömer!)

Ölüm Mü'mine Hediye.

Allahü teâlânın emirlerine uyan bir mü'mine, ölümden daha sevinçli birşey olamaz. Allahü teâlâyâ kavuşmayı seven mü'min, ölümü ister. Ölüm, dostu dosta kavuşturan bir köprüdür. Kavuşmak şevki, büyük ve yüksek derecedir. Bu dereceye yükselen mü'min, ölümün gecikmesini istemez. Rabbine kavuşma arzusundan dolayı, Ona kavuşmayı, Onu görmeyi sever. Cenneti seven de, ona hazırlanan insan da ölü-

mü sever. Çünkü, ölüm olmayınca Cennete girilmez.

İbrahim "aleyhisselam", rûhunu almak için gelip izin isteyen Azrâil aleyhisselam'a sordu:

- Dost, dostun canını alır mı?

Allahü teâlâ Azrâil "aleyhisselam" ile haber gönderip buyurdu ki:

- Dost dostu kavuşmaktan kaçınır mı?

Bu müjdeyi alınca, hemen ellerini kaldırıp, "Yâ Rabbî, rûhumu hemen al!" diye duâ etti.

(Mevlâna Celâleddin-i Rûmî hazretleri, Azrâil aleyhisselâmı görünce; **(Çabuk gel, çabuk gel! Beni Rabbime çabuk kavuştur)** demiştir

ÖLÜM VE ŞEHİDLİK

Allah yolunda canını feda eden, dînini, vatanını, bayrağını, namusunu müdafaa ederken ölen, haksız yere öldürülen müslimânlara şehîd denir.

Şehîdlik, Allah katında peygamberlikten sonra en yüksek mertebedir. Peygamberlerden sonra derecesi en yüksek olan şehîdlerdir. Şehîdler, Allahü teâlânın sevgili kullarıdır. Cennette, onlar için sonsuz ni'metler hazırlanmıştır. İmânla ölen ve Cennete giren bir kimse, dünyaya tekrar gelmek istemez. Fakat şehîdler böyle değildir. Onlar, tekrar dirilmek ve tekrar şehîd olmak arzu ederler. Bu arzuları, şehîdlik mertebesinin Cennet ni'metlerinden daha tatlı, daha zevkli olmasındandır. Şehîdlerin, Cennet ni'metlerine kavuştukları vakit, **(Ey Rabbimiz, biz senin yolunda tekrar şehîd olmak için dünyaya döndürülüp öldürülmeyi istiyoruz)** diyerek, Allahü teâlâyâ yalvaracaklarını Peygamber Efendimiz haber vermektedir.

Şehîdlerin, kul borçlarından başka bütün günâhları af olunur. Kul borçlarını da, Allahü teâlâ kıyâmette, hak sâhibine cennet ni'metleri ihsan ederek halâllaştıracaktır. Allah

yolunda savaşırken, hudut boylarında nöbet tutarken ölenlere, kıyâmete kadar bu ibadetlerinin sevâbı verilir. Şehîdlerin bedeni çürümez, kabrlerinde diridirler. Her biri, kıyâmette yetmiş kişiye şefa'at eder. Suda boğularak şehîd olana, karada şehîd olanın iki misli sevâb verilir. Hatta kul borçları da afv edilir. Havada şehîd olanlar da böyledir.

Müslimânları, asırlarca harb meydanlarında zaferden zafere koşturan biricik arzu, ahirette şehîdlere verilecek sonsuz ni'metlere îmân etmeleri ve bunlara kavuşmak için can atmalarıdır. Dünyanın faniliğine, âhirette ise cennetin ve ni'metlerinin sonsuzluğuna yakın derecede îmân edenler, şehîd olmaktan büyük bir haz, zevk duymuşlardır. Harp meydanlarında kahramanca dövüşen ve düşmandan yılmayan müslimân askerler, şehîd, olmak arzusu ile yanıp tutuşmuşlar ve asla düşmandan yüz çevirmemişlerdir. Halbuki dünya zevklerine aşırı derecede düşkün olanlar ve âhirete inanmayanlar, güçlü gördükleri düşmanları karşısında tutunamayıp harp meydanını terk etmişlerdir. Durum, bugün de böyledir.

Ancak mümin olanlar şehîd olur. Allaha ve Onun dînine inanmayanlara âhirette şehîdlik muamelesi yapılmaz. Şehîdler dünyada ve âhirette, durumlarına göre muamele görürler. Tam şehîd olan ve dünya şehîdi olan, öldükleri vakit üzerinde bulunan kanlı elbiseleri ile gömülür ve yıkanmazlar. Allahü teâlânın huzûruna, harpte yaralanıp şehîd oldukları andaki durumları ile gelirler. Yaralarından akan kan misk-ü amber gibi kokar.

Şehîd olarak ölmeyi istemek îmânın kâmil olmasının alâmetidir. Onun için her müslimân şehîd olarak ölmek için duâ eder. Peygamber Efendimiz, şehîdliğin faziletlerini, üstünlüklerini Eshâbına haber verince, bütün Eshab-ı kîram şehîd olmak istemişler, namazlarından sonra şehîd olarak ölmek için duâ etmişlerdir. Bu hususta duâsı meşhur olan Eshab-ı kîram çoktur. Bunlardan, Abdullah bin Cahş'ın duâsı pek meşhurdur.

MENKİBE

Kabûl Olan Dua

Hazret-i Abdullah bin Cahş, Resûlullahın halasının oğlu ve kayın biraderidir. Bedir Savaşı'nda olduğu gibi, Uhud Savaşı'nda da büyük fedakârlıklar göstermiştir. O, bu savaşta şehîd olmak istiyordu. Arkadaşlarından Sa'd bin Ebî Vakkâs hazretleri, bu arzûsunu şöyle anlatmaktadır:

Uhudda, savaşın çok şiddetli devam ettiği bir andı. Birdenbire yanıma sokuldu, elimden tuttu ve beni bir kayanın dibine çekti Bana şunları söyledi:

"Şimdi burada, sen duâ et, ben "âmîn" diyeyim. Ben de duâ edeyim, sen de "âmin" de!". Ben de "peki" dedim. Ben şöyle duâ ettim: (Allahım, bana çok kuvvetli ve çetin kâfirleri gönder. Onlarla kıyasıya vuruşayım. Hepsini öldüreyim. Gazi olarak geri döneyim.) Benim yaptığım bu duaya, içten âmin dedi. Sonra da dua etmeye başladı: (Allahım, bana zorlu kâfirler gönder. Kıyasıya onlarla vuruşayım. Cihadın hakkını vereyim. Hepisini öldüreyim. En sonunda bir tanesi de beni şehîd etsin. Sonra, benim dudaklarımı, burnumu, kulaklarımı kessin. Ben kanlar içinde, senin huzûruna geleyim. Sen bana: "Abdullah, dudaklarını, burnunu, kulaklarını ne yaptın?" diye sorduğunda, Allahım, ben onlarla çok kusur işledim, yerinde kullanamadım. Senin huzûruna getirmeye utandım. Sevgili Peygamberimin de bulunduğu bir savaşta, toza toprağa bulandım da öyle geldim" diyeyim).

Gönlüm böyle bir duâya âmin demek arzu etmiyordu. Fakat o istediği ve önceden söz verdiğim için mecburen âmin dedim. Daha sonra, kılıçlarımızı alıp, savaşa devam ettik. Hakikaten savaş, Abdullah'ın arzu ettiği şekilde cereyan etti. İkimiz de önümüze geleni öldürüyorduk. Bir ara Abdullah'ın elindeki kılıç kırıldı. Resûl-i Ekrem Efendimiz, ona bir hurma dalı verdi. Bu dal, bir mu'cize olarak kılıç gibi önüne geleni kesmeye başladı. Birçok düşman öldürdü.

Savaşın sonuna doğru, nihayet istediği gibi, şehîd düştü.

Akşam üstü cesedinin yanına vardığımda, duâ ettiği gibi, dudakları, burnu ve kulakları kesilmiş halde kanlar içinde yatıyordu. Hazret-i Hamza ile beraber aynı kabre koyup defnettik.

Üç türlü şehîd vardır:

1- Tam Şehîd: Cünüp, hayız olmayan, âkil ve bâliğ bir müslimân, zulm ile haksız olarak, vurucu veya kesici vasıtalarla öldürülünce ve harpte din ve vatan düşmanları ile Allah için cihad ederken düşman tarafından; sulhta asîler, yol kesiciler, şehir eşkiyaları, gece hırsız tarafından, herhangi bir vasıta ile öldürülünce, hemen ölürlerse veya müslimânların ve ehl-i zimmelerin canlarını, mallarını korumak için, bunlarla olan çarpışma yerinde bulunan ölü üzerinde yara, kan akması gibi öldürülme alâmetleri görülürse veya şehirde öldürülmüş bulunup, kâtili bilinir ve kısas yapılması lâzım gelirse, bunlara **(Tam şehîd)** denir. Tam şehîd, dünyada yıkanmaz. Kefene sarılmaz. Kefen mikdarından fazla olan elbise si soyulup, çamaşırı ile defn olunur. Cenaze namazı, Hanefîde kılınır. Şafi'î mezhebinde kılınmaz. Âhirette de şehîd sevâbına kavuşurlar.

2- Dünya Şehîdi: Allah rızası için cihad etmeye, savaşmaya niyet etmeyip, dünya kazancı için harp eden, yalnız **(Dünya şehîdi)** olur. Bunlara dünyada şehîd muamelesi yapılır. Kanlı elbiseleri ile gömülür, yıkanmazlar. Fakat, âhirette hakiki şehîdlere va'd edilen mükafatlara kavuşamazlar, çünkü niyetleri bozuktur. Cennetteki ni'metler, Allahın râzı olduğu kimseler için hazırlanmıştır.

3- Âhiret Şehîdi: Allah için olan cihadın hazırlığı esnasında talimlerde ölürse, zulm ile öldürülünce veya cihadda ve eşkiya, âsi, yol kesici, gece hırsızla vuruşmada yaralanınca, hemen ölmez, bir namaz vakti çıkıncaya kadar akli başında kalır veya başka yere götürülüp, orada ölürse veya cünüb, hayz iseler, yalnız **(Âhiret şehîdi)** olurlar. Dünyada yıkanır ve kefenlenirler. Had, ta'zir, kısas cezâları ile öldürülenler, kurşuna dizilenler, idam edilenler ve hayvan tarafından öl-

dürülenler yıkanılır.

Boğularak, yanarak, garib, kimsesiz olarak, duvar ve enkaz altında kalarak ölenler ishâlden, ta'ûndan sarî (bulaşıcı), hastalıklardan, lohusalıkda, sar'a hastalığında, Cum'a gecesinde ve gününde, din bilgilerini öğrenmekte, öğretmekte ve yaymakta iken ölenler ve âşık olup, aşkını, iffetini, namusunu saklarken ölenler, zulm ve hapis olunup ölenler, Allah rızası için müezzinlik yaparken, dîne uygun ticaret yaparken, halâl kazanıp çoluk çocuğuna din bilgisi öğretmek ve ibadet yapmaları için çalışanlar (ve fıkıh kitâblarında daha geniş olarak izah edilen şeyleri yapanlar) ölünce âhîret şehîdi olurlar.

Şehîdlik mertebesinin fazileti, yüceliği hakkında pek çok âyet-i kerîme ve hadîs-i şerîfler vardır.

Allahü teâlâ Kur'ân-ı kerîmde, Âl-i İmrân sûresi, 169 ve 170.ci âyetlerinde meâlen, buyuruyor ki:

(Sakın Allah katında öldürülenleri ölümler sanma! Doğrusu Onlar Rableri katında diridirler, cennet meyvalarından rızıklanırlar. Onlar, Allahın kendilerine verdiği ihsandan (şehîdlik rütbesinden) dolayı neşeli haldedirler ve arkalarından kendilerine şehîdlik rütbesi ile katılamayan mücâhidler hakkında şunu müjdelemek isterler: -Onlara hiç bir korku yoktur ve Onlar mahzun da olmayacaklar.)

Hak tecellî eyleyince, her işi âsân eder.

Halk eder esbâbını, bir lahza da ihsân eder.

MENKIBE

Yedi Öğüt

İnsanlara nasihat olarak şu hikâye ibretle doludur:

Sâlih bir kimse, bir müddet önce vefât eden âlim bir zatı rüyâda görür. Ona der ki:

- Dünyada vaziyetin iyiydi. Ölünce sana ne yaptılar. Şimdi ne haldesin?

- Şimdi Cennet ni'metleri içindeyim.

- Ne amel işledin de bu ni'metlere kavuştun?

- Hocam bana yedi öğüt vermişti. Bunu hep yanımda taşırdım. Her işimi buna göre yapardım.

- O yedi öğüt nedir ki?

- Bunlar: **1- Doğru bir îmân ile itikadlanmak. 2- Az konuşmak 3- Az yiyip, az uyumak. 4- Ni'metlere şükretmek. 5- Herkesle iyi geçinmek. 6- Âlimlere ve büyüklere danışarak iş yapmak. 7- Kadere râzı olmak.**

ECELİ GELEN ÖLÜR

Ölümünden kurtulmak, mümkün müdür? Elbette değildir. Kimsenin bir saniye bile yaşamaya elinde imkânı yoktur. Eceli gelen ölür. Bu vakit, göz açıp kapayıncaya kadar geçen bir andır. Allahü teâlâ buyurur ki, **(Ecelleri geldiği zaman, onu bir saat ileri ve geri alamazlar).**

Allahü teâlâ bir kimsenin ölümünü nerede takdir etti ise, o kişi malını, mülkünü, evlâdını bırakıp kabre gider.

Allahü teâlâ, bizim günde ne kadar nefes alıp verdiğimizi bilir. Onun bilmediği bir şey yoktur. Hayâtımız îmân ile, ibâdet ile geçti ise sonu se'âdet olur. Allahü teâlâ Azrail "aley-hisselâma" buyurur ki: **(Dostlarımla canını kolay al, düşmanlarımla canını güç al!).** Îmân sâhiblerine, bu ne büyük müjdedir. Îmândan mahrum kalanlar için de ne büyük felâkettir.

Bir insan ölüp, rûhu bedenden ayrılınca, ve yıkamak için elbiseleri çıkarılınca, rûhu hemen cesedinin başı ucuna gelip, der ki:

- Ey yıkayıcı, yavaş tut! Tenim gayet zahmet çekmiştir ve sarsılmıştır.

Teneşire geldikte yine gelip der ki:

- Suyu çok sıcak etme! Tenim çok zayıftır. Tez beni yıkayın, râhat olayım.

Yıkayıp kefene sarılınca, bir miktar durur ve yine der ki:

- Bu cihanı son görüşümdür. Hısım ve akrabalarımı göreyim ve onlar da beni görsünler, ibret alsınlar. Onlar da yakında benim gibi öleceklerinden ardımdan feryat etmesinler. Beni unutmayıp, Kur'ân-ı kerîm ile beni daima ansınlar. Benim mirasım için aralarında çekişmesinler, ta ki kabrde azâp görmeyeyim. Cum'a ve bayramlarda beni hatırlasınlar.

Sonra musalla üzerine konunca, rûh yine der ki:

- Râhat kalın, ey benim oğlum ve kızım, anam ve babam! Bunun gibi firâk (ayrılık) günü yoktur. Hasretlik, görüşmemiz kıyâmete kaldı. Elvedâ olsun sizlere, ey ardımda gözyaşı dökenler!

Namazı kılıp omuza alınınca der ki:

- Beni yavaş yavaş götürün. Bana zahmet vermeyin, sizden Allahü teâlâyâ hoşnutluk götüreyim.

Kabr kenarına konulunca, yine der ki:

- Görün benim hâlimi de ibret alın! Şimdi beni, karanlık yere koyup gidersiniz. Ben amellerimle kalırım. Bu hâlimi görüp vefâsız, yalancı dünyanın mekrine, hilesine aldanmayınız.

Defnden sonra sâlih bir kimsenin **telkin vermesi sünnettir**. Allahü teâlânın emriyle mevta, kabrde uykudan uyanır gibi uyanır ve görür ki, karanlık bir yeredir. Kendisi yakınlarına seslenir ve bana mum getirin der. Asla ses ve seda gelmez. İki sual meleş gelir. Bunların ağızlarından yalın ateşler

ve burunlarından siyah dumanlar çıkmaktadır. Bu halde, ona yakın gelip der ki:

- Rabbin kimdir?
- Dînin hangi dindir?
- Peygamberin kimdir?
- Kitâbın nedir?
- Kiblen neresidir?
- İ'tikâdda mezhebin nedir?

Bunlara ve diğer sorulara doğru cevap verince, o melekler ona müjde verirler. Hemen o anda kabrin sağ tarafından bir pencere açılır ve iki ay yüzlü kişi çıkıp yanına gelir. Bu îmânlı kimse bakıp, sevinir. (Sen kimsin?) diye ona sorar. O da: (Ben, senin dünyada, sabrından ve şükründen yaratıldım. Kıyâmete kadar sana arkadaş olurum.) diye cevap verir. [Kabr hayâtı ve âhîret hayâtı, dünyâ hayâtına benzemez. Oradaki hayât hakîkî hayâtdır. Kabr, ya Cennet bağçelerinden bir bağçedir. Yâ Cehennem çukurlarından bir çukurdur. Kabrdeki hayât, rûh ve bedene olacaktır. Beden toz, toprak olsa bile, Allahü teâlânın ilminde vardır. Kabr ve âhîret hayâtını akl ile ölçmemelidir.]

MENKİBE

Üç Haberci

Yakûb aleyhisselâm, kendisini ziyarete gelen Azrâil aleyhisselâma dedi ki:

- Ey kardeşim Azrâil! Ziyarete mi, yoksa rûhumu almaya mı geldin?
- Ziyaret için geldim.
- Senden bir ricam var.
- Nedir o?
- Ecelim yaklaşıncâ, bana bildirir misin?

- Peki, sana iki-üç haberci gönderirim.

Azrâil aleyhisselâm bir gün yine geldi. Yakûb "aleyhisselâm" sordu:

- Ey kardeşim Azrâil! Bu sefer canımı almaya mı geldin?

- Evet, canını almaya geldim.

- Hani sen bana daha önceden iki üç haberci göndereceğini söylememiş miydin?

- Evet ben sana söylediğimi yaptım. Şu üç haberciyi gönderdim!

1- Saçların siyah iken beyazlaşmadı mı?

2- Vücudun güçlü, kuvvetli iken, ihtiyârlayınca gücün azalmadı mı?

3- Vücudun dimdik iken, sonra belin bükülmedi mi?

Ölmeden Vasiyyetini Yazmalıdır

Dînimiz vasiyyet yazmayı emretmektedir. Vasiyyet, Allâhü teâlânın ve Resûlünün emridir.

Ölüm ansızın gelir. Her müslimân, ölüm hazırlığı olarak vasiyyetini yazmalıdır. Üzerinde kul hakları ve ibâdet borçları bulunan bir müslimânın vasiyyette bulunmaması günâhtır.

Müslimân vasiyyetinde; evlâdına, akrabasına, komşularına, tanıdıklarına ve dostlarına son nasîhatlarını yapmalıdır. Tayin ettiği vâsisinden, kendinde hakkı bulunanlardan halâlleşmesini, alacaklarını-vereceklerini, borçlarını ödenmesini, iskat, hac yapmasını istemelidir. Cenaze hizmetindeki ve definden sonraki isteklerini bildirmelidir. Hanımına olan "mehr-i müeccel" ve kul borçlarını ödemeli ve ödeyemedikleri içinde vasiyyet etmesini unutmamalıdır.

Bütün bu isteklerinin, dîne uygun olarak yapılabilmesi için âdil iki şahit yanında, dînini bilen ve kayıran bir vâsi seçmeli, tayin etmelidir.

Hazret-i Alinin Vasiyyeti

Evlâdım, dünya kayıplarından kedere düşmeyin ve daima hayır işlemeye bakın! Zalime düşmanlık ve mazlûma dostluk gösterin! Öfke ve yumuşaklık hâlinizde daima hak üzere olun. Genişlik ve darlıkta hak yoldan sapmayın! Dost ve düşmanınıza adâletle muamele edin! Sevinçte, kederde Allah'ın rızâsını unutmayın!

Bir insan kendi nefsinin aybını görür ve bilirse başkasının aybını görmez ve ondan haberi olmaz. Bir insan, Allah'ın takdir ve taksimine râzı olursa, kayıp ve eksikliklerine üzülmaz.

Kardeşi için kuyu kazan, sonunda o kuyuya kendi düşer. Başkasının yanlışını büyüten kimse kendi hatasını unuttur. Danışmayanlar zillete düşer. Kibr edenler hakir ve zelil olur. İyilerle, ilm sâhibleriyle düşüp kalkan, yücelir ve saygı görür. Mizaha düşkünler, hafife alınır. Kendi fiilleri, sözleri ve emelleriyle mağrur olan, nefsi tarafından mağdur olur. Çok söz söyleyen çok hata eder. Hatası çok olanda, edeb ve hayâ azalır. Edeb ve hayâsı az olan da, takvâda fakirleşir. Takvâsı fakirleşince kalbi ölür.

Edeb mizândandır. Güzel ahlâk, en iyi arkadaştır. Afiyet on kısımdır ve bunun dokuz kısmı Allah'ı anmanın dışında sadece susmak, sükût etmektir. Bir kısım ise sefihlerle alçaklarla düşüp kalkmayı bırakmaktır.

Fakirliğin süsü sabr, zenginliğin de şükürdür. Müslimânlıktan üstün şeref olmaz.

Îmâm-ı A'zâmın Vasiyyeti

Îmâm-ı A'zâm hazretlerinin son hastalığında eshâbına bildirdiği vasiyyetin özeti şöyledir:

"Ey dostlarım biliniz ki, Ehl-i sünnet vel cemâat mezhebi haktır. On iki haslet üzeredir. Bunlara uyan bid'atten uzak olur. Peygamber Efendimize tam uymuş olur:

1- Îmân, dil ile söylemek ve kalb ile tasdiktir. Îmânın azalması ve çoğalması olmaz. Îmânda şüphe caiz değildir. Müsli-

mân günâh işlemekle kâfir olmaz. Îmân, amelden bir parça değil, ayrıdır. Amel, bazı vakitlerde emrolunmuştur. Fakire, zekât ve hac farz değildir. Fakat îmandan muaf tutulan an yoktur. Fakire îmân lâzım gelmez denilemez. Hayrın ve şerrin takdiri Allahü teâlâdandır.

2- Ameller üç kısımdır: Farz, fazilet ve günâh.

3- Allahü teâlâ Arşı sonradan yaratmıştır. Allahü teâlânın Arşa ihtiyacı yoktur.

4- Kur'ân-ı kerîm Allahü teâlânın kelâmıdır. Mahluk, ya'nî sonradan olma değildir. Zatî ile kaimdir. Kur'ân-ı kerîme mahluk diyen kâfir olur.

5- Bu ümmetin, Peygamber Efendimizden sonra en üstünü, Ebu Bekir, sonra Ömer, sonra Osman, sonra Alidir. Üstünlükleri hilâfetteki sıralarına göredir. Bunları seven müttekî, düşman olanlar ise münâfık ve şakidir, Cehenneme gideceklerdir.

6- Kul, bütün fiilleri, yaptıkları ile mahlûktur. Sonradan yaratılmıştır. [Kulu ve fi'llerini de Allahü teâlâ yaratır.]

7- Yaratıcı ve rızk verici Allahü teâlâdır.

8- Allahü teâlânın ihtiyacı yoktur.

9- Mest üzerine mesh caizdir.

10- Allahü teâlâ, kaleme emrederek kıyâmete kadar olanları yazdırmıştır.

11- Kabrde azâp vardır. Münker ve Nekirin kabrde sual sormaları haktır. Mizan haktır. Cennet ve Cehennem geçici değildir, devamlıdır.

12- Allahü teâlâ, mahlûkatı, öldükten sonra kıyâmette diriltir.

Cennetliklerin Allahü teâlâyı nasıl olduğu bilinmeyen, bir şeye benzetilmeden ve cihetsiz görmeleri haktır.

Peygamberimizin şefâati haktır. Hazret-i Âîşe, hazret-i Hadice-i Kübradan sonra bütün kadınların üstünü ve mü'minlerin annesidir.

Oğluma Vasiyyet!

Abdülhâlık-ı Goncdüvani hazretleri vasiyyetnamesinde buyurdu ki:

"Ey oğlum! Vasiyyet ederim sana ki; her halinde ilm, edeb ve takvâ üzere ol! İslâm âlimlerinin kitâblarını oku! Fıkıh ve hadîs öğren! Din câhillerinden sakın! Şöhret peşinde olma! Şöhrette afet vardır. Arslanlardan kaçır gibi, câhillerden kaç! Bid'at sâhibi, sapıklar ile ve dünyaya düşkün olanlar ile arkadaşlık etme! Halâlden ye! Çok gülme! Kahkaha ile gülmek, gönlü öldürür. Herkese şefkat ve merhamet et! Kimseyi hakir görme! Kimse ile münakaşa, mücadele etme! Kimseden bir şey isteme! Bilhassa tasavvuf büyüklerine dil uzatma! Onları inkâr eden felâkete düşer. Fıkıh çalış, ibâdet bilgilerini öğren ve evin mescit olsun!"

ÖLENİN TECHİZ VE TEKFÎNİ

Dînımızde, ölünün yıkanması lâzımdır. Bu iş, mü'minler üzerine farz-ı kifâyedir. Ya'nî, bir kısım mü' minin, bu işi yapması ile diğer mü'minler sorumluluktan kurtulurlar. Ölü-yü kefenlemek ve cenaze namazı kılmak da böyledir.

Ölüyü tepeden tırnağa kadar, tamamen ve bir kere yıkmak farzdır. Yıkarken, ölünün göbek ile diz arası örtülür. Kadının cenazesini kadın, erkeğin cenazesini erkek yıkar. Zaruret halinde, kadın, kocasının cenazesini yıkayabilir, fakat erkek, ölen karısını yıkayamaz. Ölünün bakması harâm olan avret yerine; çıplak el ile dokunmak da harâmdır.

Ölenin yıkandığı tenesir, yüksekçe ve biraz eğik olmalıdır. Su ılık olmalıdır. Önce taharet ve abdest aldırılır. Ölünün önce yüzü yıkanır, sonra kolları yıkanır, başı, kulakları ve ensesi mesh edilir ve ayakları yıkanır. Cenâzenin üç defa yıkanması sünnettir. Cenâzeyi yıkayan kimse, niyet etmeli ve besmele ile işe başlamalıdır.

Vefât eden erkek ve kadın müslimânların cenâzelerini, onları örtecek bir giyim ile kefenlemek farzdır. Bu farzı ye-

rine getirmeyen müslimânlar günâhkâr olurlar. Kefenin yeni, temiz, kıymetli olması ve beyaz pamuklu (patiska) olması sünnettir. Erkeğe ipek kefen harâmdır.

Erkeğin kefeni üç parça olması sünnettir:

1- İzâr: Baştan ayağa kadardır. Genişliği bir metreden fazladır.

2- Kamis (Antari gibi uzun gömlek): Bunun uzunluğu omuzlardan ayaklarına kadar olan uzunluğun iki katıdır. Bu uzunluk, ortadan ikiye katlanıp, kat yerinden, baş geçecek kadar düz kesilir. Kol ve etek yerleri kesilmez.

3- Lifâfa: Baştan ve ayaklardan dışarı uzunlukta olup, daha geniştir. Baş üstünden ve ayak altından uçları büzülüp, bezle bağlanacaktır.

Kadınların kefeninin beş parça olması sünnettir.

1- Kamis: Erkek kamisi gibidir,

2- İzâr: Erkek izârı gibidir,

3- Hımâr: Baş örtüsü olup, yetmiş beş santim kadar uzundur. Uçları yüze sarkıktır, başa sarılmaz.

4- Lifâfe: Erkek lifâfesi gibidir.

5- Göğüs bezi: Omuzdan dize kadardır. Kefenin, erkek için üç parça, kadın için beş parça olması sünnettir. Daha az veya çok olması sünneti bozar. Erkeği kefenlerken ayrıca başına sarık sarmak mekrûhdur.

Ölü yıkanıp kurulandıktan sonra önceden hazırlanmış ve yukarıda sayılan kefen bezleri getirilir. Önce Kamis giydirilir. Kamis, ölü'nün başından geçirilerek yarısı önünden, yarısı arkasından, ayaklarına kadar uzatılır. Tabutun içine ve izârın üstüne besmele ile yatırılır. İzâr'ın önce sol, sonra sağ tarafı, ölü üzerine kapatılır. Lifâfe de böyle yapılır. Ancak kadınlarda Kamis adı verilen kefen kapadıktan sonra, saçları ikiye bölünüp iki yandan göğsü üzerine (kaminsin üstüne) konur. Saçları üstüne baş örtüsü konduktan sonra, izâr kapatılır. İzârdan önce veya sonra "göğüs örtüsü" yahut bezi sarılır,

sonra lifâfe kapatılır. Lifâfenin baş tarafı, ayak uçları ve mi-de hizasında karın kısmı bezlerle bağlanır.

Resûlullah Efendimizin Ta'ziye Mektubu

Bu mektup, Allahü teâlânın peygamberi Muhammed aleyhisselâm tarafından, Hazret-i Mu'az bin Cebel'e yazdırılmışdır:

"Allahü teâlâ sana selâmet versin!

Ona hamd ederim. Herkese iyilik ve zarar, yalnız Ondan gelir. O dilemedikçe, kimse kimseye iyilik ve kötülük yapamaz.

Allahü teâlâ sana sevâb versin! Sabr etmeni nasip eylesin! Onun ni'metlerine şükür etmenizi ihsan eylesin!

Muhakkak bilmeliyiz ki, kendi varlığımız, mallarımız, servetimiz, kadınlarımız ve çocuklarımız, Allahü teâlânın, sayısız ni'metlerinden, tatlı ve faydalı ihsanlarındandır. Bu ni'metleri, bizde sonsuz kalmak, için değil, emanet olarak kullanmak, sonunda geri almak için vermiştir. Bunlardan, belli bir zamanda faydalanırız. Vakti gelince hepsini geri alacaktır.

Allahü teâlâ, ni'metlerini bize vererek sevindirdiği zaman, şükür etmemizi, vakti gelip geri alarak üzüldüğümüz zaman da sabr etmemizi emir eyledi. Senin bu oğlun Allahü teâlânın tatlı, faydalı ni'metlerindendi. Geri almak için sana emânet bırakılmış idi. Seni, oğlun ile faydalandırdı. Herkesi imrendirecek şekilde sevindirdi, neşelendirdi. Şimdi geri alırken de, sana çok sevâb, iyilik verecek, acıyarak doğru yolda ilerlemeni, yükselmeni ihsan edecektir. Bu merhamete, ihsana kavuşabilmek için sabr etmeli, Onun yaptığını hoş görmelisin! Kızır, bağırır, çağırırsan, sevâba, merhamete kavuşamazsın ve sonunda pişman olursun. İyi bil ki, ağlamak, sızlamak derdi belâyı geri getirmez. Üzüntüyü dağıtmaz! Kaderde olanlar başa gelecektir. Sabr etmek, olmuş bitmiş şeye kızmamak lâzımdır.

Allahü teâlâ, hepinize selâmet versin! Amin."

İSKÂT VE DEVR

İskât, bir kimsenin, akllı ve balığ olduktan sonra, üzerine farz ve vâcib olan dîni bir emri, sağlığında, özü sebebiyle yapamadığı zaman, ölmeden önce vasiyyet ile veya vârisi tarafından dînimizin bildirdiği bir bedel ödenerek, borcundan kurtarılmasıdır.

Tutulmamış oruçların fidye vererek iskât edilmesi, Kur'ân-ı Kerîmde açıkça emredilmiştir. Namaz, oruçtan daha mühim bir ibâdet olduğundan, dîni bir özür ile kılınamamış ve kazâ etmek istediği halde, ölüm hastalığına yakalanmış bir kimsenin, kazâ edemediği namazları için de, oruçta yapıldığı gibi iskât yapılması için, bütün İslâm âlimlerinin sözbirliği vardır.

İskât İki Türli Yapılır

1- Vaktinde ödenmeyen ibâdetleri kaza etmek ve ayrıca ihmal ve kusurlarından dolayı Allahü teâlâyâ tevbe ederek bağışlanmasını istemektir.

2- Kazâ edilmemiş ise, o kimsenin vefâtından sonra, malının üçte birinden fidye verilmesini vasiyyet etmesidir.

Bunun hangisini yaparsa, bedeli ödenmiş ve iskâtı yerine getirmiş olur. Nitekim Allahü teâlâ Bakara sûresi, 184. âyetinde, **(İhtiyârlık ve devamlı hastalık gibi sebeplerle oruç tutmaya gücü yetmeyenlerin üzerine, bir yoksul doyuracak kadar fidye vermek lâzımdır)** buyurarak, özürle yerine getirilmeyen oruç ibâdeti için fidye verilmesini emir buyurmaktadır. Bu hususta Sevgili Peygamberimiz, **(Bir kimse başkasının yerine oruç tutamaz ve namaz kılamaz. Fakat onun orucu ve namazı için, fakiri doyurur)** buyurmaktadır. Bütün ibâdet borçları için iskât yapılabileceğini İslâm âlimleri bildirmişlerdir. Yukarıdaki âyet-i kerîme ve hadîs-i şerîf, böyle ic-tihad etmelerinin delilidir.

İskât; duâ ve iyilik yaparak, sadaka vererek ölen bir müslimânın borcundan kurtarılarak afv edilmesini Allahü teâlâ-

dan istemek demektir. Yoksa para vererek öleni afv ettirmek değildir.

Namaz iskâtı için vasiyyet eden ölünün, hiç malı yoksa veya hiç vasiyyet etmemişse, velisi kendi malı ile iskât yapmak istiyorsa devir yapar.

Devr: Bir şeyi elden ele aktarmaktır. Ölünün vasî veya velisi, ölünün fidyelerini fakire, "şu parayı sana namaz fidesi olarak verdim" diye teslim ettiğinde, fakir de kabûl ettikten sonra, "ben de sana hibe ettim" diye vâsi veya vekiline geri ödemesine denir. Bir günlük beş vakt ve vitr namazları için, onbuçuk kilo buğday, bir güneş yılı için 3800 kilo buğday vermek lâzımdır. Meselâ; bir kilo buğday elli lira olduğu zaman, bir senelik namaz iskâtı 190 bin lira olur. Bir altının tanesi de 3200 lira olduğu zaman, altmış tane altın lira, bir senelik namaz iskâtının karşılığıdır. Aynı şekilde elli senelik namaz iskâtı için ya bir fakire birer defa veyahut beş fakire onar defa devir sûretiyle, altmış altını vermek de iskâtın yerine getirilmesi demektir. [50 x 60 = 5 x 10 x 60]

Böylece namaz, oruc, zekât, kurban, sadaka-ı fitr, adak, kul ve hayvan hakları için devir yapılır. (Yemin ve oruc keffâretleri için devir yapılmaz. Her keffâret için, bizzat fakire mal, para verilir. İskat, definden önce yapılmalıdır. Definden sonra da olabilir.

İskât ve devri, hıristiyanlıktaki günâh çıkarma ile karıştırmamalıdır. Çünkü, papazlar günâh çıkarıyoruz diyerek, ücret alıyorlar ve insanları soyuyorlar. İskatı yalnız ölünün velisi veya bunun vekil ettiği sâlih bir müslimân yapabilir ve para, din adamlarına değil, fakirlere verilir. Din adamı sâlih ve fakir ise, o da vekil olabilir. [Devr ve iskâtta, devre oturan fakîr borcsuz olmalıdır.]

ÖLÜM VE MİRÂS

Küçük büyük herkes için ölüm mukadderdir. Ömür, ölümle son bulur. Bu sonucu miras meseleleri takip eder. Miras

mesleleriyle uğraşan ilme, miras hukuku veya ferâiz bilgisi denir. Diğer bir ifade ile, vefât eden kimsenin bıraktığı malın kimlere verileceğini ve nasıl dağıtılacağını öğreten ilmdir.

Ölenin bıraktığı maldan, mülkten ve paradan sıra ile, yı-kama, kefenleme, defnetme masrafları ve sonra kul borçları ayrılıp verilir. Borçları bir an önce ödenmelidir. Borçları ödenmedikçe, rûhu iyiler derecesine kavuşamaz. Zevcesine (hanımına) vaktiyle ödemediği (mehir), ya'nî nikâh parası da borcudur. Verilmemiş, birikmiş zekât, fitra da borcudur. Hırsızlık etmesi, zor ile alması da borcudur. Kabre koymadan borçlarını ödemek mümkün olmaz ise, meyyitin (ölenin) velilerinden (ya'nî yakın akrabasından) biri, borcu "havale usûlü" ile, kendi üzerine alır. Ya'nî borçları bunun olur. Böylece, veli üzerinde kalır.

Sevgili Peygamberimiz, borçlu olan birinin cenâze namazını kılmak istemedi. Ebû Katâde-i Ensâri "radiyallahü anh" ismindeki bir Sahâbi, borcunu, bu usûl ile, kendi üzerine alarak kabûl edince, cenâze namazını kılmağı kabûl buyurdu. Görülüyor ki, yabancı bir kimse de borcu kendi üzerine alırsa, meyyit borçtan kurtulmaktadır. Borcu üzerine alan kimsenin alacaklıya (meyyite halâl et) demesi uygun olur. Böyle halâllaşma ile meyyit borçtan tamamen kurtulur.

Geriye kalan mal, mülk piyasaya göre değerlendirilip üçe bölünür. Bir kısmı ile dîne uygun olan vasiyyetleri yerine getirilir. Diğer iki kısım, eşyanın değerlerine göre, kendileri veya satılıp paraları, miras hukukuna uygun olarak vârislere dağıtılır.

MENKİBE

Ev Sâhibi Ölünce...

Seyyid Fehim hazretleri, Peygamberimizin torunlarından hazret-i Hüseyin soyundan olup, ya'nî Seyyid olup, büyük bir âlim idi. 1895de vefât etti. Her yıl bir kere, Müküs'ten Van'a gelir, bir iki ay kalırdı. Sevdikleri toplanır, sohbetle-

rinden faydalanırlardı. Çok defa, kendisini çok seven, mahkeme baş kâtibi Ahmed beyin evinde misafir olurdu. Bir se-
ne, Ahmet bey hacca gitmişti. Fakat yine onun evinde kaldı.
Bir gece yarısı, yakınlarından birini çağır-
dı:

- Arkadaşlarını uyandır! Şimdi buradan çıkıp, falan eve
gideceğiz, buyurdu.

- Efendim, gece yarısı gitmek ayıp olur. Yarın gitsek ol-
maz mı?.

- Hayır, şimdi gideceğiz. Hem Ahmed beyin oğullarına da
haber ver!

Oğulları gelip yalvardılar ve dediler ki;

- Efendim, bir kusur yaptık ise af buyurun! Bizden ayrıl-
mayın. Babamız işitince yüreğine iner. Biz de ona ne yüzle
cevap verebiliriz. Lütuf ediniz, ihsan ediniz! Kabahatimizi
bağışlayınız dediler. Çok göz yaşı döktüler.

- Hayır, sizden çok râzıyım. Bize her hizmeti, fazlası ile
yapıyorsunuz. Sizlere duâ etmekteyim. Fakat, şimdi gitme-
miz lâzım!

- Emir buyurduğunuz gibi olsun, dediler.

Gece yarısı, sevdiklerinden bir başkasının evine göç etti-
ler. Ertesi gün oğlu Muhammed Emin efendi, Ahmed beyin
oğullarının pek çok üzüldüklerini söyledi:

- Babacığım o evde sabaha kadar kalsaydık ne olurdu?

- Oğlum, şimdi kimseye söyleme! Bu gece Ahmed bey,
Mekke-i mükerremede vefât etti. Ev, yetim evi oldu. Mal
mirasçılara kaldı. Evvelce her şeyi kullanıyor, yiye içiyor-
duk. Çünkü, Ahmed Bey'in seve seve halâl ettiğini biliyor-
dum. Şimdi ise tanışmadığımız mirasçılarının hakkı olduğun-
dan, bir şeyi kullanmak câiz olmaz harâm olur. Kul hakkın-
dan kaçınmak için acele ayrıldım.

Bir ay sonra hacılar döndü. Herkes geldi. Ahmed bey gel-
medi. (Bir gece yarısı, Mekkede öldü) dediler. Hesap ettiler.
Tam, Seyyid Fehim efendinin evden ayrıldığı gece yarısı idi.

KABR ZİYÂRETİ

Müslimânların kabrlerini ziyaret etmek sünnettir. Ölümü hatırlamak ve ölüden ibret almak için, kabr ziyareti etmek ve sâlihlerin, velîlerin kabrlerinden bereketlenmek de çok sevâptır. İbret almak için, ölünün kabrdeki halleri düşünül-melidir.

Sevgili Peygamberimiz buyurdu ki: **(Ana-babasının veya ikisinden birinin kabrini her Cum'a günleri ziyaret edenin günâhları afv olur. Haklarını ödemiş olur).** Hazret-i Fatıma, babasının amcası olan Hazret-i Hamza'nın kabrini ziyaret eder. Düzeltir, tamir ederdi.

Sevgili Peygamberimiz, müslimân olan akrabasının ve es-hâbının kabrlerini ziyaret ederdi. Hadîs-i şerifte buyuruldu ki: **(Bir mü'minin kabrini ziyaret ederken, "Allahümme innî es'elûke bi-hürmeti Muhammed aleyhisselâm en lâ tü'azzibe hâzelmeyyit" derse, o meyyitin azabı kıyâmete kadar kaldı-rılır).**

Peygamber Efendimizin yaptığı ve bildirdiği gibi kabr zi-yareti şöyle yapılmalıdır:

- Perşembe, Cum'a ve Cumartesi günleri ziyaret edenleri kabrdekiler tanır.

- Abdest alınıp, iki rekât namaz kılınarak, sevâbı meyyi-tin rûhuna bağışlanır.

- Kabristana gelince, önce, **(Esselamü aleyküm yâ ehl-e dâril-kavmil Mü'minîn)** veya kısaca **(Esselamü aleyküm yâ ehlel-kubûr)** diyerek selâm verilir. Sonra, **(Allahümme innî es'elûke-bi hürmet-i Muhammed aleyhisselâm en lâ tü'azzi-be hâzelmeyyit)** duâsı okunur. Mânâsı; "Ey Allahım! Bu ölüye azâp edilmemesini, Muhammed aleyhisselâmın hür-metine senden istiyorum" demektir.

- Ayakta onbir **İhlâs-ı Şerîf** ve bir **Fatiha** sûreleri okunup oturulur.

- Kabrde meyyitin yüzüne karşı ayak tarafına oturularak;

Yasîn-i şerif ve bildiği sûreler okunur.

- Bundan başka bildiği çeşitli duâları, tesbihleri okuyup, ziyaret ettiği meyyit ve kabrdekilerin hepsine ve îmân ile ölmüş olanlara duâ edilir ve hasıl olan sevâplar, rûhlarına hediye edilir.

Hadîs-i şerîflerde buyuruldu ki:

(Bir kimse, tanıdığıının kabri yanından geçerken selâm verirse, meyyit bunu tanır ve selâmına cevap verir).

(Bir kimse, kabristandan geçerken, on bir kerre İhlâs sûresi okuyup, sevâbını ölülere hediye ederlerse, kendisine ölümler adedince sevâp verilir).

Büyük İslâm âlimi Ahmed bin Hanbel hazretleri buyurdu ki: (Kabristana girince; Fâtiha, Kul-e'üzûler ve İhlâs sûrelerini okuyunuz. Sevâbını meyyitlere gönderiniz. Sevâbı hepsi-ne vâsıl olur, ulaşır).

İnsanda iki dürlü kalb vardır. Birisi, bildiğimiz, göğsümüzdeki et parçasıdır. Buna **(Yürek)** diyoruz. İkincisi, bu et parçasında bulunan bir kuvvettir. Buna **(Gönül)** diyoruz. İnanmak ve inanmamak, muhabbet ve düşmanlık bu kalbde olur. İnsanın a'zâları bu kalbin emrindedir. Temiz kalbin sâhibi akla uyar, hep iyi işler yapar. Kalbi bozuk, hasta olan, nefse uyar, hep zararlı işler yapar. İhlâs ile yapılan ibâdetler, bilhâssa namaz kılmak, kalbi temizler. Allahü teâlâ, kalbi bozan, hasta yapan şeyleri harâm etmiştir. Günâh işliyenin kalbi hasta olur. Günâhın büyüklüğüne göre, hastalık hafif veya ağır olur. Kalb hasta olunca, ibâdet yapmak güç olur. Kalb hastalığının birinci ilâcı, tevbe ve istigfârdır. Tevbenin kabûl olması için, günâhı terk etmek ve ibâdet yapmak lâzımdır. Kalb hastalığının ilâcı olan tevbenin kabûl olması için, en fâidedli ibâdet, namaz kılmaktır.

DOKUZUNCU BÖLÜM

İSLÂMİYYET VE İLM

İSLÂMİYYET İLM DÎNİDİR

İslâmiyyet, ilmin tâ kendisidir. Kur'ân-ı kerîmin bir çok yerinde ilm emir edilmekte, ilm adamları övülmektedir. Meselâ; Zümer sûresi, dokuzuncu âyetinde meâlen, **(Bilen ile bilmiyenler hiçbir olur mu? Bilen elbette kıymetlidir!)** buyuruyor. Resûlullah Efendimizin ilmi öven ve teşvik buyuran sözleri, o kadar çoktur ve meşhurdur ki, diğer dinde olanlar da bunları biliyor. Meselâ, «İhyâ-ül-ulûm» ve «Mevdû'ât-ül'ulûm" kitâblarında, ilmin fazileti anlatılırken, **(İlmi, Çinde de olsa, alınız!)** hadîs-i şerîfi yazılıdır. Ya'nî, dünyanın en uzak yerinde ve kâfirlerde de olsa, gidip ilm öğreniniz! Bir hadîs-i şerifte de, **(Beşikten mezara kadar ilm öğreniniz, çalışınız!)** buyuruldu. Ya'nî, bir ayağı mezarda olan seksenlik ihtiyârın da çalışması lâzımdır. Öğrenmesi ibâdettir.

Bir defa da, **(Yarın ölecekmiş gibi âhirete ve hiç ölmiyecekmiş gibi dünya işlerine çalışınız)** buyurdu. Bir hadîs-i şerifte, **(Bilerek yapılan az bir ibâdet, bilmiyerek yapılan çok ibâdetten daha iyidir)** buyurdu. Bir kerre, **(Şeytânın bir âlimden korkması, câhil olan bin âbiddeden korkmasından daha çoktur)** buyurdu.

İslâm dîninde kadın kocasının izni olmadan nafîle hacca gidemez. Sefere, misafirliğe gidemez. Fakat kocası öğretmezse ve izin vermezse, ondan izinsiz, ilm öğrenmeğe gidebilir. Görülüyor ki, Allahü teâlânın sevdiği, büyük ibâdet olan hacca izinsiz gitmesi günâh olduğu halde, ilm öğrenmeye izinsiz gitmesi günâh olmuyor. Peygamberimiz "sallallahü aleyhi vesellem", **(Nerede ilm varsa, orada müslimânlık var-**

dır. Nerede ilm yoksa, orada kâfirlik vardır) buyurdu. İslâmiyyet, burada da ilm öğrenmeyi emir etmektedir. Her müs-limânın önce din, sonra mesleğine ait dünya bilgilerini öğrenmesi lâzımdır.

İlm hakkındaki hadîs-i şerîflerde buyuruluyor ki:

(Allahü teâlâ bir kimseye iyilik etmek isterse, onu dinde âlim yapar ve ona doğru yolu ihsan eder).

(Ümmetimin âlimleri, Benî İsrâil'in Peygamberleri gibidir).

(Göklerde ve yerde olanlar, âlim için istiğfar ederler).

(İmân çıplaktır, örtüsü takva, meyvesi ilm, süsü hayâdır).

(Peygamberlik derecesine en yakın olan insanlar, din âlimleridir. Çünkü din âlimleri, insanları Peygamberlerin gönderildikleri şeye çağırırlar).

(Amel etmesi için ümmetime kırk hadîs-i şerîfimi öğretene kıyâmet günü şâhit ve şefâatçi olurum).

(Dinde âlim olanın arzûsuna Allahü teâlâ yetişir, hiç ummadığı yerden rızkını verir).

(Ümmetinden iki kısım insan iyi olursa, insanlar da din hususunda iyi olur: Bunlar âlimler ve devlet reisleridir).

(Kıyâmet gününde üç kısım kimseler şefâat ederler: Peygamberler, sonra âlimler, sonra şehîdler).

(Âlimle âbid arasında yüz derece vardır, iki derecenin arası yetmiş senelik mesafedir).

(Allahü teâlânın Cehennemden âzâd ettiklerine bakmak isteyen, ilm talebesine baksın! Nefsim yed-i kudretinde olan Allahü teâlâyâ yemin ederim ki, bir âlimin kapısına giden ilm talebesine her adımı için Allahü teâlâ bir yıllık ibâdet sevâbı yazar ve Allahü teâlânın Cehennem ateşinden âzâd ettiği kullarından olduğuna melekler şahitlik eder).

(Ey Ali! Yâ âlim ol, veya ilm talebesi ol! Yâhut da dinleyici ol! Dördüncüsü olma, helâk olursun!)

İLMİN ÇEŞİDLERİ

İslâm ilmleri iki kısımdır. Birincisi, «Din bilgileri», ikincisi, «Fen bilgileri» dir. İslâm âlimi olmak için, her ikisini de öğrenmek lâzımdır. Din bilgilerinden lâzım olanları öğrenmek ve yapmak, her müslimâna lâzımdır. Ya'nî (Farz-ı ayn) dır. Fen bilgilerinden lâzım olanları yalnız bu işe ayrılmış olanların öğrenmeleri ve yapmaları lâzımdır. Ya'nî (Farz-ı kifâye) dirler. Bu iki farzı yerine getiren millet, muhakkak ilerler. Medeni olur. Orta çağdaki müslimânlar, bunun için medeniyet rehberi olmuşlardı.

1- Din Bilgileri: Din bilgisi, îmân, ibâdet ve ahlâktan ibârettir. Bu üçünden biri noksan olursa, din bilgisi, tamâm olmaz. Noksan olan şeyin faydası olmaz, yok demektir. Bu bilgilere "Naklî ilmler" denir.

Din bilgileri dört kaynaktan alınmıştır. Bu dört kaynak, Kur'ân-ı kerîm, hadîs-i şerifler, kıyas-ı fukaha ve icma-ı ümmet'tir. Din bilgileri, sekiz büyük kısma ayrılır: Bunlar; **Tefsir ilmi, Hadis usûlü ilmi, Hadis ilmi, Kelâm ilmi, Usûlü kelâm ilmi, Fıkıh ve Usûlü Fıkıh ilmi, Tasavvuf, ya'nî Ahlâk ilmidir.**

Erkek ve kadın her müslimânın bu sekiz bilgiden, kelâm, fıkıh ve tasavvuf, ya'nî ahlâk bilgilerini, lüzumu kadar öğrenmesi farz-ı ayndır. Öğrenmemesi günâhtır.

2- Fen ve Edebiyat bilgileri: Bunlara "Tecrübî ilmler" de denir. Bir şehirde bu bilgileri bilen bir âlim bulunmazsa, şehirde bulunanların hepsi günâha girer.

Din bilgileri zamanla değişmez. Îmân bilgilerinde fikir yürüterek yanılmak, yanlış düşünmek özür olmaz, suç olur. Fıkıhdaki işlerde, islâmiyyetin gösterdiği özürlerle, islâmiyyetin bildirdiği değişikliklerden, kolaylıklardan istifâde olunur. Kendi düşüncesi, görüşü ile değişiklik yapılamaz. Fen bilgilerinde değişiklik, yenilik, ilerlemek her zaman mümkündür. Bunları kâfirlerden de arayıp bulup öğrenmek, yapmak lâzımdır.

İSLÂMİYYET VE FEN

İslâmiyyet, fen ilmleriyle uğraşılmasını müslimânlardan istemektedir. Fen, (Mahlukları, hadiseleri görmek, inceleyip anlamak ve deneyip benzerini yapmak) demektir. Zaten bu üçünü de, Kur'ân-ı Kerîm emretmektedir. Fen bilgilerine, san'ata ve en modern harp vâsıtalarını yapmaya uğraşmak, farz-ı kifâyedir. Müslimân olmayanlardan daha çok çalışmamızı dînimiz emretmektedir. O halde islâmiyyet, fenni, tecrübeyi, müsbet çalışmayı emreden dinamik bir dindir.

İslâmiyyetin hükümlerini iyice kavramış ve bugünkü medeniyetin temelini teşkil eden, fen kollarının tarihçesini incelemiş bir fen adamı pek açık olarak görür ki, tarih boyunca hiçbir zamanda, hiçbir teknik başarı, hiçbir fennî hakikat, islâmiyyete karşı durmamış, daima ona uygun bulunmuştur. Nasıl uygun olmasın ki; tabiatı incelemek ve madde ile kuvvet üzerinde çalışmak ve bu hususlardaki her işte akla güvenmek, islâmiyyetin emir ettiği şeydir. Allahü teâlâ, Kur'ân-ı kerîmin birçok yerlerinde: **(Sizden evvel gelip geçenlerin hayâtlarını, gittikleri yolları ve başlarına gelenleri, gözden geçirip, onlardan ders alınız. Yerleri, gökleri, canlıları, cansızları ve kendinizi inceleyiniz! Gördüklerinizin içini, özünü araştırınız! Bütün bunlarda yerleştirmiş olduğum kuvvetimi, kudretimi, büyüklüğümü ve hâkimiyetimi bulunuz, görünüz, anlayınız!)** buyuruyor.

İLM NASIL ÖĞRENİLİR?

İnsanın bir şeyi bilmesi, üç vasıttan birisi ile olur. Bunlar ise şunlardır:

1- His (duygu) organı: His organları göz, kulak, burun, dil ve deri olmak üzere beştir. Bunların hastalıklarından sâlim olduğu zaman, bir şey hakkında elde ettiği bilgiye güvenilebilir. Gözde, renk körlüğü olduğu zaman gördükleri yanlıştır. Sinir sisteminin bozuk, nezle ve grip olduğu zaman derinin duyarlılığı azalır.

2- Akl: Akl ile bilmek iki şekilde olur. Düşünmeden hemen bilinirse «Bedihî bilgi» denir. Düşünmekle bilinirse «istidlâlî bilgi» denir. Her şeyin, kendi parçasından büyük olduğu bedihîdir. Hesapla elde edilen bilgiler, istidlâlidir.

His organları ve akl ile birlikte hasıl olan bilgilere «Tecrübî bilgi» denir. Bunlar, çeşitli deneyler sonucu elde edilen bilgilerdir. Aklî ilmler, ya'nî fen bilgileri his organları ve akl ile tercübe edilerek elde edilir.

3- Güvenilir haber: Buna "haber-i sâdık" da denir. Güvenilir haber ikidir:

a) Tevâtür haberleri: Her asrın güvenilen insanların hepsinin söylemesidir.

b) Peygamber haberleri: Allahü teâlânın, vahy yolu ile, Peygamber olarak seçtiği kimseye bilgi vermesi ve onun da insanlara naklettiği bilgilerdir. Din bilgileri, nakil yolu ile gelen bilgilerdir.

İmâm-ı Gazâlî (**El-münkızu-aniddalâl**) kitâbında diyor ki: "Akl ile anlaşılan şeyler, his organları ile anlaşılanların üstünde olduğu ve bunların yanlışını çıkardığı gibi, akl da peygamberlik makamında anlaşılan şeyleri kavramaktan âcizdir. İnanmaktan başka çâresi yoktur. Akl anlayamadığı şeyleri nasıl ölçebilir. Bunların doğru ve yanlış olduğuna nasıl karar verebilir?"

Hiçbir akl, âhiret bilgilerini bulamayacağı, çözemeyeceği içindir ki, Allahü teâlâ her asrda, dünyanın her tarafına Peygamber göndermiş, en son ve kıyâmete kadar değiştirmek üzere ve bütün dünyaya peygamber olarak Muhammed aleyhisselâmı göndermiştir. Bütün peygamberler, akl ile bulunacak dünya işlerine dokunmayıp, yalnız bunları araştırmak, bulup faydalanmak için çalışmayı emir ve teşvik buyurmuş, kendileri dünya işlerinden her birinin, insanları ebedi (sonsuz) se'âdete veya felâkete nasıl sürükleyebileceklerini anlatmış ve Allahü teâlânın beğendiği ve beğenmediği şeyleri açık olarak bildirmişlerdir. Sevgili Peygamberimizin din

kitâblarında yazılı ilm, sıhhat (sağlık), fen, ahlâk, adalet ve bütün sâadet kollarını kavrayan ve 1400 seneden beri dünyanın her tarafından, gelmiş, ilm, tecrübe ve akl sâhiblerini hürmet ve hayranlıkta bırakan ve hiçbirisinde kimse tarafından bir kusur ve hata bulunamamış olan emirleri ve sözleri, böyle olduğunu ispat etmektedir.

ÂLİMİN KIYMETİ

İlm çok şerefli olup, Allahü teâlâyâ yakın olma vesilesidir. Bütün ilmlerin başı Allah korkusudur. Nitekim Allahü teâlâ buyuruyor ki: **(Ancak âlim olanlar, Allahdan korkar).**

Allahü teâlâdan korkmanın alâmeti, ilmi arttıkça Allahdan korkmaktır. Sevgili Peygamberimiz, "**İlmimi artır!**" diye duâda bulunmuştur. Âlimin üstünlüğünü bildiren hadîs-i şerîflerde buyuruldu ki:

(Bir kimse, bir âlimi sever, arada bir ziyaretine giderdi. Allahü teâlâ, bir meleği insan şeklinde onun yoluna gönderdi. Melek sordu:

- Nereye gidiyorsun?
- Filan âlimi ziyarete gidiyorum.
- Bir yakınlığımız var mı?
- Hayır, yok!
- Onunla görülecek bir dünya işiniz var mı?
- Hayır, yok!
- O halde niçin gidiyorsun?
- Onu seviyor, Allah Rızası için onun ziyaretine gidiyorum.

- Bilesinki ben meleğim. Sana müjde veriyorum. O âlimi sevdiğin için Allahü teâlâ seni afv etti.)

Sevgili Peygamberimiz buyurdu ki:

(Âlimin yüzüne bir kere bakmak, Allahü teâlâ katında gündüzleri oruc, geceleri namazla geçen altmış yıllık ibâdet-

ten daha sevgilidir).

(Lokman hazretleri, çocuğuna dedi ki: "Âlimlerle otur, hikmet sâhiblerinin sözlerini dinle! Muhakkak ki, Allahü teâlâ bahar yağmuru ile toprağa hayât verdiği gibi, ölü kalbleri hikmet nurları ile diriltir).

Âlimler hidayet yıldızlarıdır. Hadîs-i şerîfde buyuruldu ki: **(Yeryüzünde âlimler, karanlık gecede denizde ve karada olanların, onlar vasıtası ile, yolunu buldukları gökteki yıldızlar gibidir. Yıldızlar örtülünce, yollarını kaybederler)** buyuruldu. Âlim kalmayınca da insanlar yollarını böyle şaşırırlar.

Yine hadîs-i şerîfde buyuruldu ki: **(Hangi şehre veya köye bir âlim, yahut ilm talebesi girse, oradaki halkın yemeklerinden yemese, suyundan içmese, belki bir taraftan girip, diğer taraftan çıksa, Allahü teâlâ onun bu şehir veya köye ayak basması ile, kabristanlarından kırk gün azabı kaldırır. Eğer ona ikram ederler, misafirperverlik gösterirlerse, o mezarlıktan kırk yıla kadar azabı kaldırır.)**

MENKIBE

Faydalı İlm Nedir?

Büyük İslâm âlimi Şakik-i Belhi hazretleri uzun yıllar okuttuğu talebesi Hatim-i Es'ama sordu:

- Kaç senedir benden ilm tahsil ediyorsun?
- Otuzüç senedir.
- Neler istifâde ettin?
- Sekiz şey istifade ettim.
- Ben ömrümü sizin yolunuzda, sizlerin tâlim ve terbiyenizde harcadım. Sen ise sadece sekiz şey istifade ettiğini söylüyorsun!
- Evet Hocam, doğrusunu isterseniz sekiz şey istifâde ettim.
- Nedir bu sekiz şey?

- **Birincisi;** halka baktım, herkes kendine bir arkadaş, bir dost seçmiş. Herkesin dostu, kabre kadar arkadaş oluyor. Definden sonra çekip geliyor. Düşündüm, ben öyle bir dost bulmalıyım ki, devamlı arkadaşım olsun, kabrde de beni yalnız bırakmasın. Böyle bir arkadaş ise ancak sâlih amel olurdu. Ben de onu seçtim.

- Güzel seçmişsin. Diğerlerini de söyler misin?

- **İkincisi;** halka baktım, çoğu nefsinin hevâsına esir olmuş. Halbuki Kur'ân-ı kerîmde, nefsini hevâ ve hevesten alıkoyan kimsenin yerinin Cennet olduğu bildirilmektedir. Kur'ân-ı kerîmin hak olduğunu bildiğim için nefsi emmareye muhalefet ettim. Ona esir olmadım, onunla mücadele edip Hakkın emrine boyun eğmek mecburiyetinde bıraktım. Nefsim kötülük işleyemez hâle geldi.

- Allah seni mübârek etsin! Üçüncüsünü de söyle!

- **Üçüncüsü;** halka baktım, dünyanın faydasız meşgalesi içinde boğulmuş, didinip duruyorlar. Bir şey kazandık zannederek onunla seviniyorlar. Halbuki Kur'ân-ı kerîmde, insanların kazandıkları ne kadar çok olursa olsun tükeneyeceği, fakat Allahın katındakilerin ise baki olduğu bildirilmektedir. Senelerdir kazandıklarımın tükenmemesi için, âhıret azığı olarak hep baki kalmak üzere Allahü teâlâyâ emânet ettim. Ya'nî dîne hizmet eden müesseselere ve diğer hayır hasenata verdim.

- Çok güzel etmişsin, dördüncüyü de söyle!

- **Dördüncüsü;** halka baktım, kimisi şerefi, akrabasının çokluğunda görüyor, kimisi kibirlenmekle şeref sâhibi olacağını zannediyor, kimisi sülâlesi ile iftihar ediyor. Halbuki Kur'ân-ı kerîmde en şerefliilerin takva sâhibleri olduğu bildirilmektedir. Ya'nî bütün harâmlardan kaçarak Allahın emrine uymaktır. (Takva sâhibi kimse, Allahın emirlerine uyduğu için günâh işlemez. Devletin kanunlarına uyduğu için suç işlemez. Vatanını, milletini, bayrağını sever. Herkese iyilik eder. Kimseye zararı dokunmaz. Din ve fen bilgilerini öğre-

nerek insanlığın sâadeti için çalışır.) Ben de takva sâhibi olmayı seçtim.

- Çok güzel yapmışsın. Beşinciye de söyle!...

- **Beşincisi;** halka baktım, bazıları mal ve makam sevgisi yüzünden birbirine hased ve buğz ediyorlar. Halbuki Kur'ân-ı kerîmde taksimatın ezelde yapıldığını ve bunu kimsenin değiştirmeye gücünün yetmeyeceğini bildiğim için hiç kimseye hased etmedim. Hak teâlânın taksimatına râzı oldum. Kimseye buğzetmeden halâlinden kazanmağa çalıştım.

- Ne iyi yapmışsın ve ne iyi söylüyorsun. Altıncısını da söyle!

- **Altıncısı;** halka baktım, bazıları nefsânî garaz ve şeytânî vesveseler yüzünden birbirine düşmanlık ediyor. Halbuki Allahü teâlâ, (Şeytân sizin düşmanınızdır) buyuruyor. Şeytânı kendime düşman bildim. Onun hilesine aldanmamağa çalıştım. Allahın emrine uyarak doğru yolda yürümeğe gayret ettim.

- Güzel etmişsin, ey Hatim! Yedinciye de söyle!

- **Yedincisi;** halka baktım. Bazıları dünyevi ihtiyaçlarını kazanmak için nefsine esir düşerek harâm ve şüpheli şeylerden kaçamıyorlar. Allahın benim de rızkımı tekeffül ettiğini bildim. Bu bakımdan harâma el uzatmadım. Rızkımın halâl yoldan gelmesine çalıştım. Yaratılış gayeme uygun olarak kulluk vazifeme devam ettim.

- Güzel etmişsin, Sekizinciye de söyle ey Hatim!

- **Sekizincisi;** halka baktım. Kimi malına mülküne, kimi mesleğine, kimi san'atına, kimi bileğine güveniyor. Kimi diplomasına, kimi oğluna-kızına, kimi kendine bırakılan mirasa güveniyor. Hasılı herkesin güvendiği bir şey vardır. Halbuki Kur'ân-ı kerîmde, tam bir tevekkül ile Allaha güvenip dayanan kimseye Rabbimizin kâfi geleceği bildirilmektedir. Sebeplere sarılarak tam bir tevekkül ile Allaha itimat edip, Ona güvendim. O bana kâfi gelir. O ne güzel bir vekildir.

- En güzelini yapmışsın ey Hatim! Allahü teâlâ seni mu-

vaffak etsin. Hakikaten dört kitâbda mevcut olan ilm ve mârifetin bu sekiz temel üzerinde bulunduğunu gördüm. Bu sekiz usûl ile amel eden kimse dünya ve âhîret sâadetini kazanmış olur. Allahü teâlâ seni mübârek kılsın, ey Hatim!

MÜSLİMÂNLARIN İLME HİZMETLERİ

İnsanlığın, bugün sâhib olduğu ilm ve teknikte, en büyük pay müslimân âlimlerininidir. Yirminci yüzyılda artık baş döndürücü bir sürate ulaşmış olan fen bilgileri ve teknik harîkaların temel bilgilerinin hemen hepsi müslimân âlimlerin kitâblarına dayanmakta, esaslarını oradan almaktadır. Tıp, matematik, astronomi, fizik, kimya, biyoloji gibi birçok ana ilm dalında İslâm dünyasında yüzyıllar boyunca yazılmış ve hepsi çok kıymetli bilgilerle dolu kitâblar, dünyanın meşhur kütüphanelerinin en kıymetli eserleri olarak muhafaza edilmektedir. İslâmiyyetin doğuşundan itibaren onsekizinci yüzyıla gelinceye kadar çeşitli İslâm memleketlerinde yetişen âlimlerin bir ibâdet aşkı içinde geceli-gündüzlü yaptıkları çalışmalar, dünyayı her bakımdan aydınlatmış, yeni yeni ilmî keşifler ve teknik buluşlar insanlığa hediye edilmiştir.

Vaktiyle çok İslâm âlimi vardı. Bunlardan en meşhur olanlarından biri İmâm-ı Gazâlidir. İmâm-ı Gazâli, din bilgilerindeki derinliği, içtihatındaki derecesinin yüksekliğinin yanı sıra, zamanının bütün fen bilgilerinde de mütehassıs idi. Bağdat Üniversite'nin rektörü olup, o zamanın ikinci dili olan Rumca'yı iki senede öğrenmiş, eski Yunan ve Roma felsefesini, fennini incelemiş, yanlışlarını ve bozuk taraflarını kitâblarında bildirmiştir. Filozofları ve felsefelerini tasnif ederek, her birinin sözlerinin esasını, birbirlerinden farklarını, ayrıldıkları ve birleştikleri yerleri sistemli olarak mükemmel bir tarzda sıralamıştır. Ayrıca kitâblarında dünyanın döndüğünü, maddenin yapısını, ay ve güneş tutulmasının hesaplarını ve daha birçok teknik ve sosyal bilgileri yazmıştır. Onun eserleri asırlar boyunca İslâm dünyasında olduğu gibi Avrupada da kaynak eser olarak okutulmuştur. Bugün de

Avrupa'nın çeşitli üniversitelerinde bazı eserleri ders kitabı olarak okutulmakta, Unesco tarafından neşredilerek bütün dünyaya dağıtılmaktadır.

İslâm âlimlerinin en büyüklerinden biri de İmâm-ı Rabbânî Ahmed-i Fârûkî hazretleridir. Bunun din bilgilerindeki derinliği ve ictihad derecesinin yüksekliği, hele tasavvuftaki, evliyalıktaki kemalinin, aklın, idrakin üstünde olduğunu dinde söz sâhibi olanlar söylediği gibi, Amerikada yeni çıkan kitâblar da bu ilm ve irfan güneşinin ışıklarıyla aydınlanmaya başlamıştır. İmâm-ı Rabbânî (1563-1624), zamanının fen bilgilerinde de mütehassıstı. Elektronların aralarının boş olduğunu, hızla döndükleri için dolu göründüklerini ilk defa o açıklamış, bu bilgi Avrupalılar tarafından ancak son yıllarda anlaşılmıştır. İmâm-ı Rabbânî'nin talebelerine okuttuğu **(Şerh-i mevakıf)** kitabı Arapça büyük bir eser olup, içinde o zamanın bütün fen bilgileri anlatılmakta, yer küresinin yuvarlak olduğu, batıdan doğuya doğru döndüğü ispat edilmekte, atom üzerinde, maddenin çeşitli halleri, kuvvetler ve psikolojik olaylar üzerinde kıymetti bilgiler verilmektedir. Kadı Adûd'un ondördüncü asırda yazmış olduğu ve Seyyid Şerif Cürcânî'nin şerhettiği bu kitâbda ayrıca Yunan felsefecilerinin hataları ve yanlışları isbat edilmektedir.

Endülüs İslâm Üniversitesi'nde astronomi profesörü olan Nûr-üd-din Batrûci, **(El-hayât)** kitabında bugünkü astronomiyi yazmaktadır. Galile, Kopernik, Newton dünyanın döndüğünü müslimân kitâblarından öğrenip söyleyince çeşitli cezâlara çarptırıldılar.

Endülüsdeki müslimânların ilmdeki gelişmeleri, tıp alanındaki başarıları bir şaheser olup, Avrupanın ileri gelenleri, buraya ilm tahsiline gelirdi. III. Ferdinand 1492 yılında beşyüzbin elyazması eseri Endülüste yaktırmış, insanlığa çok adice kötülük yapmış, bir medeniyeti tarihe gömmüştür.

Aynalarda ışıkların yansımaları kanunlarını ilk defa İbni Heysem bulmuştur. Avrupada Alhazem adıyla tanınan bu müslimân âlim, onuncu asırda yaşamış, matematik, fizik ve

tıp ilmlerinde yüze yakın kitâb yazmıştır.

Türkistanlı Ali bin Ebilhazm doktor olup, tıp ilmindeki buluşlarını bildiren kitâbları, tıp ilminin kaynaklarından almıştır. Akciğerlerdeki kan deveranının şemasını ilk olarak bu çizmiş, böbrek ve mesane taşlarının alametlerini ve nasıl tedavi edileceğini anlatmıştır.

İslâm cerrahlarından meşhur operatör Amr bin Abdür-rahman Kirmâni, Endülüs hastahanelerinde ameliyat yapardı.

Ebû Bekr Muhammed bin Zekeriyya er-Râzî büyük bir İslâm tabibi idi. Göz ameliyatlarını ilk defa fenni usûllerle yaptı. Avrupada Râzes ismi ile meşhurdur. İlaçlar ve kimya üzerinde de kıymetli kitâblar yazmıştır.

Osmanlı devletinde sayısız ilm ve fen adamları yetişti. Bunların bugünkü medeniyete yapmış oldukları büyük hizmetler, bıraktıkları kıymetli kitâblardan anlaşılmaktadır. Bunlardan biri İstanbul'da Yavuz Sultan Selim Camii'nin Muvakkiti ve reîsül-müneccimîn olan Mustafa bin Ali efendidir. 1571'de vefât etmiştir. (İ'lâmül-ibâd) isimli coğrafya, (Teshîl-ül-mîkat fî-ilm-il-evkât), (Teysîr-il-kevâkib), (Kifâyet-ül-vakt fî-Rubu'dâire) astronomi kitâblarında şaşılabilecek bilgiler vardır. 1469'da vefât eden Abdül'azîz Vefâî'nin (Kifâyet-ül vakt li ma'rifet-i dâir) kitâbında da bugünkü astronomik bilgiler vardır.

Osmanlı âlimlerinden Fatih Sultan Mehmed Hân'ın hocası Akşemseddin de, "Maddet-ül hayât" kitâbında: "Hastalıklar, insandan insana canlı varlıklar (mikroplar) vasıtasıyla geçmektedir" diye yazmıştır. Kızıl, kızamık ve çiçeğin ayrı ayrı hastalıklar olduğunu bulmuştur. Osmanlı Türkleri, inekte çiçek aşısı üretmişlerdir. Jenner, Fransaya bu aşığı götürüp, hakkı olmıyan "çiçek aşısını bulan bilgin" ünvanını almıştır.

Yıldızların hareketlerini inceleyen "ziyâ ilmi" de müslimânlar tarafından bulunmuştur. İslâm âlimlerinin bulmuş

olduğu ziyeler yıllar boyunca astronomi ilmine rehber olmuş, batılı astronomlar önce bu ziyeleri araştırdıktan sonra çalışmalarına başlamışlardır. Meşhur müslimân âlim Câbir'in Sevil şehrinde kurduğu rasathaneyi, burayı işgal ettikleri zaman rastlayan Hristiyanlar ne işe yaradığını anlayamayıp çan kulesi yapmışlardır.

Ayrıca müslimânlar yıldızların katalogunu yapıp bir çoğunun adını vermişlerdir. Bugünkü sema haritalarında yıldızların çoğunun isimleri müslimânların verdiği gibidir. Bir güneş yılının müddetini tayin, ışığın kırılmasının keyfi, rakaslı saat da müslimânların insanlığa hediyelerindendir.

Birûnî'nin çizdiği astronomi şemasının yanısıra astronomi ilminin en büyük üstadlarından Uluğ Bey' in astronomik buluşları bu ilmde müslimânların ulaştıkları maharetin delillerindendir.

Osmanlı Türklerinden Kâdızâde-i Rûmî ise Uluğ Bey ziyi'nin büyük kısmını tamamlamış, matematik ve astronomi ilmine ait eserleriyle meşhur olmuştur.

Kâdızâde'nin talebelerinden olan ve hocasının vefâtından sonra Semerkant rasathanesinin başına geçen Ali Kuşçu da, o devirlerin en büyük matematik ve astronomi âlimlerinden biridir. Astronomi ilmine ait en büyük eseri "Risâlât Fil-hayâ" dır.

Coğrafya ilminde de müslimânlar başı çekmişlerdir. Ünlü Coğrafya âlimi İdris'in "Nüzhetü'l-Müştak Fî İbtirâki'l Âfâk" isimli meşhur eserinde 72 adet harita vardır. Evliya Çelebi, İbni Batûta ve Yakup Hamevi'nin seyahatleri ve eserleriyle coğrafya ilmine yaptıkları hizmetler, her türlü takdirin üstündedir.

Coğrafya ilmine adını büyük harflerle yazdıran müslimânlardan biri de Pîrî Reis'tir. Bu meşhur Türk denizcisi yapmış olduğu deniz seferleri sırasında edindiği bilgileri "Kitâb-ı Bahriye" adlı eserinde toplamış, birçok bölgenin ve deniz aşırı yerlerin bugünküne çok yakın haritalarını çizmiştir.

Kâtip Çelebi ise coğrafya ilminde en büyük eser olarak "Cihannüma"yı yazarak, bu ilm dalında yeni bir devir açmıştır.

Bugün bütün dünyanın kullandığı rakamları, sıfır dâhil, müslimân âlimler bulmuşlardır. (Sıfır)'ı Muhammed bin Ahmed bulmuş, cebir ilmini Harizmî kurmuştur. Bu ilmin adı Harizmî'nin "Hisabal-Cabrı ve'l mukabele" kitâbından gelmektedir. Ayrıca logaritma, onar onar sayıp yazmak, her dokuzdan sonra rakamın sağına sıfır koyarak diğer bir onlar hanesi vücuda getirmek yine Harizmî'nin buluşlarındandır. Harizmî'nin eserleri matematik sahasında o kadar yayılmış ve kullanılmıştır ki, ismi bile çeşitli milletlerin dilinde (Alkhorismi) (Algorisme) (Augrisme) şekillerinde yazılıp söylenmiştir.

Sosyoloji ilmini ilk kuran İbn-i Haldundur. «**Mukaddime**» isimli ansiklopedik eserinde, ilmlerin her dalından bahseder ve yeni bir ilm olarak "sosyoloji" yi, ya'nî "İlm-i içtimaiyyâtı" kurduğunu bu ilmin esaslarıyla beraber anlatılır.

MENKİBE

Âlimin Değeri

Mısır, büyük Osmanlı padişahı Yavuz Sultan Selim Han tarafından 1517 yılında fethedilmişti. Padişah, ordusu ile İstanbul'a dönüyordu. Bu sefere Sultan Selim Han'ın çok saygı gösterdiği büyük İslâm âlimi zamanın şeyhül-islâmı olan İbn-i Kemâl hazretleri de katılmıştı.

Ordu, mehter alayının zafer marşları ile geri dönüyor, Padişah ve yanındaki İbn-i Kemâl hazretleri, ordunun başında yürüyorlardı. Mısır'ın piramitleri ve Nil'in suları geride kalmıştı. Bir ara, İbn-i Kemâl'in atı birdenbire ürktü. Atının sıçrattığı çamur padişahın sırmalı kaftanına bulaşmıştı. Vezirler telaşlandılar. Padişahın tavrının" ne olacağını herkes merak ediyordu. Sultan Selim Han, bu büyük âlime dönerek:

– Üzölmeyiniz efendim! Âlimin atının ayağından sıçrayan çamur, benim için en büyük şereftir. Bu çamur, kaftanımın süsü olsun! dedi.

Hemen vezirine:

– Çabuk bana başka bir kaftan verilsin! Bu çamurlu kaftan da böylece hazinemde saklansın! Ben ölünce, sandukamın üzerine örtölsün! diye emir verdi.

Bu çamurlu kaftan, şimdi İstanbul Fatihdeki Sultan Selim Câmîî'nin bahçesinde bulunan türbe içindeki sandukanın üzerinde olup, ziyaret edenlere gösterilmektedir.

***İlmsiz birşey olmaz, ilm herşeye başdır,
karanlık yollarda o, en azîz arkadaşıdır.***

***Ondan sâdık dost olmaz, ondan vefâlı yâr yok,
herşeyde zarar olsa, onda aslâ zarar yok.***

***İlm, ucsuz bucaksız, bir ummânı andırır,
ilmden başka herşey, insanı usandırır.***

***Nasıl kıymetli olmaz, Allah onu övüyor,
bak! Nebî-yi muhterem, bir hadîsde ne diyor:***

***Ara, her yerde ilmi, o yer ister Çin olsun!
İlm öğrenmek farzdır, her mü'min için olsun.***

***Bak! Alî-yülmürtezâ, ne diyor dinlesene,
(Köle olurum bana, bir harfi öğretene).***

***Âlimler, dîn-i islâmı, yıkılmakdan kurtarır,
âlimler yer yüzünde, zıll-i sıfâtullahdır.***

***Mürekkeb-i ulemâ, azîzdir hattâ şundan:
fî sebîlillah akan, şehîdlerin kanından.***

***Çünkü, cihâd-ı ekber, ancak ilmle olur,
dâreynde, ilmi ile, âmil olan kurtulur.***

***Âlim, zâhidden üstün, zühd, ilmin altındadır,
âlimler, âhiretde, nebîler yanındadır.***

**Dime! Cihânda âlim, kalmadı, belki vardır,
aç gözünü, kalbinden zulmet perdesin kaldır!**

**Bu dînin âlimleri, hadîsle övüldüler,
Benî isrâîldeki nebîler gibidirler.**

**Âlimlerin bir sözü, yıllarca, bâkî kalır,
insanı en alçakdan, bâlâlara kaldırır.**

**Şimdi âlim bulmak zor, o hâlde ne yapmalı?
âsâr-ı ulemâyı, durmadan okumalı!**

**Kitâb, altun bir kafes, ilm içinde kuşdur,
kafesi satın alan, kuşa mâlik olmuştur.**

**Sarıl kitâblara ki, kalbin nûr ile dolsun,
önce okuyacağın, Kur'ân-ı kerîm olsun!**

**Sonra, kıymetli eser, Buhârî ve Müslimdir,
ba'dehu Mektûbât-ı İmâm-ı Rabbânîdir.**

**Tesavvuf ile fikh, burada vaslolmuştur,
öyle bir âlimdir bu, hadîsle övülmüştür.**

**Hârikalar menba'ı, hiç duyulmıyan sözler,
asrlarca çözülmez, mu'ammâ mes'eeler.**

**Hepsi Mektûbât'da ve tercemesinde vardır,
onsuz kurtuluş zordur, onsuz ilm, noksandır.**

**Eshâb-ı kirâm risâlesi de, gör, ne iyi,
oku! Güzel anla da, takdîr et sahâbeyi.**

**Mektûbât tercemesi, ebedî se'âdetdir,
le-hül-hamd her yerde var, temâmı bil, üç cildir.**

**İbni Âbidîne bak, bir deryâ ki, sonsuzdur!
hanefîde en büyük fikh kitâbı budur.**

**Gör, İhyâ-ul-ulûmu, Kimyâ-ı se'âdeti,
Gazâlfîyî yâdından çıkarmazsın ebedî.**

**Riyâdunnâsîhîni okuyunca anlarsın,
Muhammed Rebhâmîye, ne büyük âlim dersin.**

**Şeyhul-ekber, Geylânî, öğren Behâ'eddîni,
böyle zâtlar korumuş, yıkılmakdan bu dîni.**

**Mevâhib, her eserde, adı geçen kitâbdır,
Resûl-i müctebâyı, uzun uzun anlatır.**

**menkûbeler pınarı, Çihâr-ı yâr-ı güzîn,
İhtiyâcî çok ona, kararan kalbimizin.**

**Merâkıl-felâh ve Mevkûfât kıymetlidir,
Mecmû'a-yı zühdiyye, sana çok şey öğretir.**

**Ma'rifetnâme'yi gör, İbrâhîm Hakkıyı bil,
çok oku Birgivi'yi, sanma fâideli değil.**

**Terceme-i hâlleri, tanınmış Evliyânın,
içinde anlatılmış, Reşehât, Nefehâtın.**

**Berekât-ı Ahmedî, Mu'cizât-ül-Enbiyâ,
ne güzel yazılmışdır, Hadîka-tül-Evliyâ.**

**Dürr-i yektâyı da gör, hem Umdetül-islâmı,
Miftâhul-Cenneti, ey oğul ilmihâlini.**

**Râbîta risâlesi, tesavvufu bildirir,
musannifi (esseyyid Velî Abdülhakîm)dir.**

**Dahâ nice kitâb var, denizde inci bunlar,
Rahmet-i Hakda olsun, her birini yazanlar.**

**Bizlerden selâm eyle, yâ Rabbî, sen onlara,
kolaylık ver onların yolunda olanlara!.**

ÂDÂB-I MUAŞERET

YATAKDAN KALKMAK VE GİYİNMEK ÂDÂBI

Erken yatıp, erken kalkmalı ve bir özür yok ise sabah namazından sonra uyumamalıdır. Sevgili Peygamberimiz bu yurdular ki:

(Sabah vaktinde uyku rızka mânidir.)

(Gündüzün evvelinde uyumak aklı azaltır. Ortasında uyumak Peygamberlerin ve evliyanın güzel ahlâkındandır. Gündüzün sonunda uyumak ise tenbelliktir.)

Müslimân, yatağından kalkarken "Besmele" çekmeli ve **(Bismillâhi ve billahi tevekkeltü âlallahi la havle velâ kuvveti illâ billâhil-aliyyil-azîm)** demelidir.

Abdest alıp, çocukları ve ailesi ile birlikte sabah namazını kılmalıdır. Ailesine, çocuklarına ve bütün müslimânlara duâ etmelidir.

Elbise giyileceği zaman önce sağ taraftan giymeye başlanmalı ve **"Bismillah"** demelidir. Kemerini takarken, **"Yâ Rab-bî itaatine mahkûm eyle"** diye duâ etmelidir.

Evden Çıkmak Âdâbı

Evden dışarı çıkmadan önce, aile fertleri ile vedalaşmalı, **"Bismillah"** diyerek önce sağ ayakkabıyı giymelidir. Dışarı çıkarken yine, **"Bismillah"** deyip sol ayakla dışarı çıkmalıdır. (Camiden de önce sol ayakla çıkılır.)

İşine giderken şöyle niyet etmelidir:

"Kendimin, aile efradımın rızkını halâlden kazanıp, kimseye muhtaç olmamak, ibâdetlerimi dînime uygun yapabil-mek ve insanlığa hizmet edebilmek için işime gidiyorum".

Âyetel Kürsiyi okumalıdır. Sevgili Peygamberimiz buyuyor ki: **(Bir kimse evinden çıkarken Âyetel-Kürsîyi okur-**

sa, Allahü teâlâ yetmiş meleğe emreder, O kimse evine gelinceye kadar, ona duâ ile istiğfar ederler). Eve gelince de okunursa, iki Âyetel-Kürsî arasındaki işler hayırlı olur ve fakirlik önlenir.

Yemek ve İçmek Âdâbı

Müslimân, yerken ve içerken bazı hususlara muhakkak dikkat etmelidir:

1- Yemek, halâlden kazanılmış olmalı, şüphelerden uzak olmalıdır. Halâl kazanıp halâl yemek farzdır. Allahü teâlâ buyuruyor ki: **(Halâl ve temiz yeyin ve sâlih amel işleyin!)**

2- Allahü teâlânın râzı olacağı hizmetleri yapmak niyetiyle yenen yemekler ibâdettir.

Yemekten önce elleri yıkamak ibadet olduğundan namaz için abdest almağa benzer. Hadîs-i şerifte buyuruldu ki:

(Yemekten önce elleri yıkamak fakirliği, yemekten sonra yıkamak ise günâhları giderir.)

3- Yemeği zevk için değil, Allahü teâlânın rızâsına uygun hizmetleri yapabilmek için ve ibâdet edebilmek için yemelidir. Doyduktan sonra tıka basa yemek zararlıdır.

4- Yalnız başına yemek yerine, aile efradıyla veya birkaç kişiyle yemelidir. Hadîs-i şerifte buyuruldu ki:

(Birlikte yenen yemek,bereketli olur).

(Yemeğin hayırlısı kalabalıkla yenendir).

5- Yemeğe "**Besmele**" ile başlamalı, "**Elhamdülillah**" diyerek bitirmelidir. Tuz ile başlayıp tuz ile bitirmelidir. Lokmaları küçük almalı, iyi çiğnemelidir. Önünden yemelidir.

6- Sağ el ile yemeli ve içmelidir.

7- Ayakta yemek yememeli ve su içmemelidir.

8- Çok sıcak ve çok soğuk şeyler yememelidir. Sağlığa zararlı olur.

9- Ekmek ufaklarına hürmet etmeli, çöpe atmamalıdır. Hadîs-i şerîfte buyuruldu ki: **(Düşen ekmek ufaklarını yiyen darlık görmez ve çocukları ahmak olmaz).**

10- Yemeği arkadaşlarla yemek çok faziletlidir. Hadîs-i şerîfte buyuruldu ki: **(Arkadaşlarınızla sofrada oturmayı uzatın. Çünkü, sofrada geçen zaman huzûr-ı ilahide hesap sorulmayan anlardır.)**

11- Yemeğin sonunda şöyle duâ etmelidir: **«Elhamdülillâhillezî eşbe'anâ ve ervânâ min gayri havlin minnâ velâ kuvvetin. Allahümme at'imhüm kemâ at'amûnâ. Allahümmerzuknâ kalben takıyyen mineş-şirki beriyyen lâ kâfiren ve şakıyyen. Velhamdülillâhi rabbil-âlemîn».**

12- Yemekten sonra bir saat geçmeyince su içmemelidir. Çünkü zararlıdır.

Yatmak Âdâbı

Yatarken, sağ tarafa yatıp, bir E'ûzü ve Besmele, bir Âyetelkürsî, üç İhlâs, bir Fâtîha, birer def'a Kul e'ûzüleri oku. Bir **(tevekkeltü alellah lâ havle velâ kuvvete illâ billah)** oku. Büyüklerimiz, cinleri def' için, bu kelime-i temcîdi okurdu. Sonra, bir istigfâr düâsı ya'nî, **(Estagfirullâhel'azîm, ellezî lâ ilâhe illâ hüv el hayyel kayyûme ve etûbü ileyh)** oku. Bir **(Allahümmagfirlî ve li-vâlideyye ve lil mü'minîne vel mü'minât)** ve bir salevât-ı şerîfe ve bir **(Allahümme rabbenâ âtinâ fiddünyâ haseneten ve fil-âhireti haseneten ve kınâ azâbennâr bi-rahmetike yâ Erhamerrâhimîn)** oku. Ve üç veya on veya kırk yâhud yetmiş kerre istigfâr ve bir kelime-i tevhîd okuyup uyu. Bütün gece okuyup uykusuz kalmamalıdır. Hastaya şifâ için, yetmiş istigfâr okumalı, temâm olunca, başı üzerine üfûrmeli ve kısa bir düâ etmelidir. Düâların ve istigfârın kabûl olması için, namazları kılmak ve harâmlardan sakınmak ve abdestli okumak lâzımdır. İstigfârı ve düâları abdestli okumak müstehabdır.

OTUZİKİ FARZ

Îmânın şartı: Altı (6)

İslâmın şartı: Beş (5)

Namazın farzı: Oniki (12)

Abdestin farzı: Dört (4)

Guslün farzı: Üç (3)

Teyemmümün farzı: İki (2)

Teyemmümün farzına üç diyenler de vardır. Bu zaman, hepsi otuzüç farzdır.

Îmânın Şartları (6)

- 1- Allahü teâlânın varlığına ve birliğine inanmak,
- 2- Meleklerine inanmak,
- 3- Allahü teâlânın indirdiği kitâblarına inanmak.
- 4- Allahü teâlânın peygamberlerine inanmak.
- 5- Ahiret gününe inanmak.
- 6- Kadere, ya'nî hayr ve şerlerin (iyilik ve kötülüklerin) Allahü teâlâdan olduğuna inanmak.

İslâmın Şartları (5)

- 7- Kelime-i Şehâdet getirmek. (Ya'nî Eşhedü enlâ ilâhe illallah ve eşhedü enne Muhammeden abduhü ve resûluh) söylemektir.
- 8- Her gün beş kere vakti gelince namaz kılmak.
- 9- Malın zekatını vermek.
- 10- Ramazan ayında her gün oruc tutmak.
- 11- Gücü yetenin ömründe bir kere hac etmesidir.

Namazın Farzları (12)

A- Dışındaki farzları (7)'dir. Bunlara (şartları) da denir.

12- Hadesten taharet: Abdestsiz olanın abdest alması, cünüb olanın gusl etmesidir.

13- Necasetten taharet: Vücudunu, elbisesini ve namaz kılacağı yeri kaba ve hafif necasetten, pislikten temizlemektir.

14- Sert-i avret: Müslimân erkek ve kadınların başkasına göstermemeleri lazım olan yerlerini örtmesidir. Erkeğin avret yeri, göbeğinden diz altına kadardır. Kadınların ise, yüz ve ellerinden başka her tarafı avret yeridir.

15- İstikbâl-i Kible: Namaza dururken kibleye dönmektir. Vapurda, otobüste ve trende de kibleye dönmek farzdır.

16- Vakit: Namazı vaktinde kılmaktır. Ya'nî namazın vaktinin girdiğini bilmek ve kıldığı namazın vaktini kalbinden geçirmektir.

17- Niyet: Namaza dururken, namazın adını, vaktini, kibleye döndüğünü ve imama uyduğunu kalbinden geçirmektir.

18- İftitah veya Tahrim Tekbîri: Namaza başlarken (Allahü ekber) demektir.

B- içindeki farzları (5)'tir. Bunlara (rükün) denir.

19- Kıyâm: Namazı ayakta kılmaktır. Hasta ve özürlü olanlar oturarak kılabilir.

20- Kıraât: Namaz kılarken Kur'ân-ı Kerîm okumaktır.

21- Rükû: Namaz kılarken elleri dizlere koyup eğilmek demektir.

22- Secde: Namazda her rekatin sonunda iki kere alını yere koymaktır.

23- Ka'de-i ahîre: Namazın son rekatında (Ettehiyyâtü) duasını okuyacak kadar oturmaktır,

Abdestin Farzları (4)

- 24- Abdest alırken yüzü yıkamak.
- 25- Elleri dirsekleri ile birlikte yıkamak.
- 26- Başın dörtte birini meshetmek.
- 27- Ayakları topukları ile birlikte yıkamak.

Guslün Farzları (3)

- 28- Gusl ederken ağzı yıkamak (mazmaza).
- 29- Gusl ederken burnu yıkamak (ıştınşak).
- 30- Gusl ederken bütün vücudu yıkamak.

Teyemmümün Farzları (2)

31- Teyemmümde, cünüplükten veya abdestsizlikten temizlenmek için niyet etmek.

32- Teyemmümde elleri temiz toprağa vurup, yüzü meshetmek ve tekrar elleri temiz toprağa vurup, her iki kolu dirsekten avuca kadar sığamak, mesh etmektir.

ELLİ DÖRT FARZ

1. Allahü teâlânın bir olduğuna inanmak,
2. Halâl yemek ve içmek,
3. Abdest almak,
4. Beş vakit namaz kılmak,
5. Cünüplükten gusletmek,
6. Rızkın Allahdan olduğuna inanmak,
7. Halâl, temiz elbise giymek,
8. Hakka tevekkül etmek,
9. Kanaat etmek,
10. Ni'metlerinin mukabilinde, Allahü teâlâyâ şükretmek,
11. Kazaya râzı olmak,

12. Belâlara sabretmek,
13. Günâhlardan tevbe etmek,
14. Allah rızası için ibâdet etmek.
15. Şeytânı düşman bilmek,
16. Kur'ân-ı kerîmin hükmüne râzı olmak,
17. Ölümü hak bilmek,
18. Allahın dostlarına dost, düşmanlarına düşman olmak,
19. Babaya ve anaya iyilik etmek,
20. Marufu emr ve münkeri nehyetmek,
21. Akrabayı ziyaret etmek,
22. Emanete hîyânet etmemek,
23. Daima Allahü teâlâdan korkup, ferahı (şımarıklığı ve azgınlığı) terk etmek.
24. Allaha ve Resulüne itâat etmek,
25. Günâhdan kaçıp ibâdetlerle meşgul olmak,
26. Müslimân devlet başkanına itâat etmek,
27. Âleme, ibret nazarıyla bakmak,
28. Allahü teâlânın varlığını tefekkür etmek.
29. Dilini, fuhşa ait kelimelerden korumak,
30. Kalbini temiz tutmak,
31. Hiçbir kimseyi maskaralığa almamak,
32. Harâma bakmamak,
33. Mü'min her hâlde, sözüne sâdık olmak,
34. Kulağını münkerât dinlemekten korumak,
35. İlm öğrenmek,
36. Tartı ve ölçü âletlerini, hak üzere kullanmak,
37. Allah'ın azabından emin olmayıp, dâima korkmak,
38. Müslimân fakirlere zekât vermek ve yardım etmek,
39. Allah'ın rahmetinden ümid kesmemek,

40. Nefsinin isteklerine tabi olmamak,
41. Allah rızası için yemek yedirmek,
42. Kifâyet miktarı rızık kazanmak için çalışmak,
43. Malının zekâtını, mahsûlün uşrunu vermek,
44. Âdetli ve lohusa olan ehline yakın olmamak,
45. Kalbini, günâhlardan temizlemek,
46. Kibrli olmaktan sakınmak,
47. Baliğ olmamış yetimin mâlını hıfz etmek,
48. Genç oğlanlara yakın olmamak,
49. Beş vakit namazı vaktinde kılıp, kazâyâ bırakmamak,
50. Zulmle, kimsenin malını yememek.
51. Allahü teâlâyâ şirk koşmamak,
52. Zinâdan kaçınmak,
53. Şarabı ve alkollü içkileri içmemek,
54. Yok yere yemîn etmemek

BÜYÜK GÜNAHLAR

Büyük günâhlar çok çeşitlidir. Burada bunlardan birkaçını bildirelim:

1. Haksız yere adam öldürmek,
2. Zinâ etmek,
3. Livata etmek (homoseksüellik),
4. Şarap ve her türlü alkollü içkiler içmek,
5. Hırsızlık etmek,
6. Keyf verecek şeyi yemek, içmek,
7. Başkasının malını zor ile elinden almak,
8. Yalan yere şahitlik etmek,
9. Ramazan orucunu, özürsüz, müslimânların önünde yememek,
10. Riba, faiz ile, para almak ve vermek,

11. Çok yemin etmek,
- 12 Anne ve babaya âsi olmak, karşı gelmek,
13. Sıla-i rahmi (Akırayı ziyareti) terketmek,
14. Muharebede, harbi terkedip, düşmandan kaçmak,
15. Haksız yere yetimin malını yemek,
16. Terâzisini ve ölçeğini, hak üzere kullanmamak,
17. Namâzı, vaktini geçirerek sonra kılmak,
18. Mü'min kardeşinin gönlünü kırmak,
19. Resûlullahın "sallallahü aleyhi ve sellem" söylemediği sözü söylemek ve ona isnat etmek,
20. Rüşvet almak,
21. Hak şehâdetten kaçınmak,
22. Malının zekâtını ve uşrunu vermemek,
23. Gücü yeten kimse, günâh işleyeni görünce menetmemek,
24. Canlı hayvanı ateşte yakmak,
25. Kur'ân-ı kerîmi okumayı öğrendikten sonra, okumasını unutmak,
26. Allah'ın rahmetinden ümid kesmek,
27. Müslimân olsun, kâfir olsun, insanlara hıyânet etmek,
28. Domuz eti yemek,
29. Resûlullahın Eshâbından herhangi birisini sevmemek, söğmek,
30. Karnı doyduktan sonra yemeğe devam etmek,
31. Kadınlar, erkeklerinin yatağından kaçmak,
32. Kadınlar erkeklerinden izinsiz, ziyarete gitmek,
33. Namuslu kadınlara fahişe demek,
34. Söz taşımak,
35. Avret mahallini başkasına göstermek,
36. Ölmüş hayvan eti (leş) yemek,

37. Emânete hıyanet etmek,
38. Müslimânı gıybet etmek,
39. Hased etmek,
40. Allah'a ortak koşmak,
41. Yalan söylemek,
42. Kibretmek, kendini üstün görmek,
43. Ölüm hastasının, varisinden mal kaçırması,
44. Hasis (cimri) olmak,
45. Dünyaya muhabbet etmek,
46. Allahü teâlânın azâbından korkmamak,
47. Harâma, halâl demek,
48. Halâle, harâm demek,
49. Falcıların falına, gaibden haber vermesine inanmak,
50. Dîninden dönmek, mürted olmak,
51. Özürsüz, başkasının ailesine, kızına bakmak,
52. Kadınlar, erkek libası giymek,
53. Erkekler, kadın libası giymek,
54. Harem-i Kâbede günâh işlemek,
55. Vakti gelmeden namaz kılmak,
56. Müslimân devlet adamının günâh olmayan emrine âsi olmak,
57. Ehlinin mahrem yerini, anasının mahrem yerine benzetmek,
58. Ehlinin anasına söğmek,
59. Birbirine nişan almak,
60. Köpeğin artığını yemek, içmek,
61. Yaptığı iyiliği başa kakmak,
62. Erkekler ipek giymek,
63. Câhillik üzerinde ısrar etmek, ehl-i sünnet i'tikâdını, farzları, harâmları öğrenmemek,

64. Allahü teâlâdan ve islâmiyyetin bildirdiği isimlerden başka şey söyleyerek yemin etmek,
65. İlmden kaçınmak,
66. Câhilliğin musibet olduğunu anlamamak,
67. Küçük günâhı, tekrar işlemekte ısrar etmek,
68. Zarurî olmayarak, kahkaha ile çok gülmek,
69. Bir namaz vaktini kaçırarak kadar cünüb gezmek,
70. Âdetli ve lohusa halinde, aileye yakın olmak,
71. Tegannî ederek, ahlâksız şarkılar söylemek,
72. İntihar etmek,

Her müslimânın birinci vazîfesi nefesine uymamaktır. Nefs, insanın en büyük düşmanıdır. İnsanın îmânını yok etmek ister. Bundan zevk alır. Allahü teâlânın ve Peygamber efendimizin emrlerinden ve yasaklarından birisinin bile doğru, fâideli olduğunda şübhe edenin îmânı gider, kâfir olur. Kâfir, Cehennemde sonsuz yanacaktır. Sonsuz yanmak ne demek, insan bunu düşünse, korkudan uykusu kaçır, yimekten, içmekten kesilir. Hiçbir dünyâ zevki gözüne görünmez. Küfrün cezası çok ağır, çok korkunc ise de, küfrden ve günâhlardan kurtulmak çok kolaydır. Bunun biricik çâresi, îmânını tâzelemektir. Bunun da en kolay yolu, her akşam yatarken, üç kerre **(Estagfirullahel'azîm)** okumaktır. Ma'nâsını düşünerek okumak lâzımdır. Ma'nâsı, **(Yâ Rabbî, beni afv et)**dir. Allahü teâlâ, tevbeleri kabûl edeceğini va'd etmiştir. Yalnız, tevbenin kabûl olması için, namaz borcu ve kul hakkı olmamak lâzımdır. Bir namaz borcu olan, bunu kazâ etmedikçe, tevbesi kabûl olmaz. Cehennemde yanmaktan kurtulmak için, ölmeden evvel namaz borcundan ve kul hakkından kurtulmak lâzımdır. Hiçbir hayrlı iş insanı bu azâbdan kurtaramaz. İbni Teymiyyenin kurtarır demesine aldanmamalıdır.

ONUNCU BÖLÜM

SEVGİLİ PEYGAMBERİMİZ

MUHAMMED ALEYHİSSELÂMIN HAYÂTİ

Peygamberlerin en üstünü ve sonuncusu, Allahü teâlânın yarattığı varlıkların en şerefli Muhammed aleyhisselâmdır. Her şey Onun hürmetine yaratıldı. O, Allahü teâlânın resulü, son peygamberidir. Allahü teâlâ bütün peygamberlerine ismi ile hitap ettiği hâlde, Ona Habibim (sevgilim) diyerek hitap etmiştir. Nitekim Allahü teâlâ bir hadîs-i kudside: **(Sen olmasaydın, sen olmasaydın, hiç bir şeyi yaratmazdım!)** bu yurdu. Bütün mahlûkatı Onun şerefine yaratmıştır.

Her peygamber, kendi zamanında, kendi mekânında, kendi kavminin, hepsinden her bakımdan üstündür. Muhammed aleyhisselâm ise, her zamanda, her memleketde, ya'nî dünya yaratıldığı günden kıyâmet kopuncaya kadar, gelmiş ve gelecek bütün varlıkların her bakımdan en üstündür. Hiç bir kimse hiç bir bakımdan Onun üstünde değildir. Allahü teâlâ herşeyden önce Muhammed aleyhisselâmin nûrunu yarattı.

PEYGAMBERİMİZİN SOYU

Muhammed aleyhisselâmın nûru, Âdem aleyhisselâmdan itibaren temiz babalardan ve temiz analardan geçerek gelmiştir. Kur'ân-ı kerîmde Şu'ârâ sûresi 219. âyetinde meâlen, **(Sen, ya'ni senin nûrun, hep secde edenlerden dolaştırılıp, sana ulaşmıştır)** buyrulmaktadır. Hadîs-i şerîfte de; **(Allahü teâlâ insanları yarattı. Beni insanların en iyi kısmından vücûda getirdi. Sonra, bu kısımlarından en iyisini Arabistanda yetiştirdi. Beni bunlardan vücûda getirdi. Sonra evlerden, aile-**

lerden en iyisini seçip, beni bunlardan meydana getirdi. O hâlde, benim rûhum ve cesedim mahlûkların en iyisidir. Benim silsilem, ecdadım en iyi insanlardır) buyuruldu.

Yaratılan ilk insan olan Âdem aleyhisselâm, Muhammed aleyhisselâmın zerresini taşıdığı için alnında onun nûru parlıyordu. Bu zerre hazret-i Havva' ya, ondan da Şît aleyhisselâma ve böylece, temiz erkeklerden temiz kadınlara ve temiz kadınlardan temiz erkeklere geçti. Muhammed aleyhisselâmın nûru da, zerre ile birlikte alınlardan alınlara geçti. Melekler ne zaman Âdem aleyhisselâmın yüzüne baksalar alnında Muhammed aleyhisselâmın nûrunu görürler ve ona salevât okurlardı. Ya'nî; **(Allahümme salli alâ seyyidinâ Muhammed)** derlerdi. Âdem aleyhisselâm vefât edeceği zaman oğlu Şît aleyhisselâma dedi ki: **(Yavrum! Bu alnında parlayan nûr, son peygamber olan Muhammed aleyhisselâmın nûrudur. Bu nûru, mü'min, temiz ve afif hanımlara teslim et ve oğluna da böyle vasiyyet et!).** Muhammed aleyhisselâma gelinceye kadar, bütün babaları, oğullarına böyle vasiyyet etti. Hepsi bu vasiyyeti yerine getirip, en asil, en kibar kız ile evlendi. Nûr, temiz alınlardan, temiz kadınlardan geçerek sâhibine yetiştii. Resûlullahın dedelerinden birinin iki oğlu olsa, yahut bir kabile iki kola ayrılrsa Muhammed aleyhisselâmın soyu, en şerefli ve hayırlı olan tarafta bulunurdu. Her asırda onun dedesi olan zât, yüzündeki nûrdan belli olurdu. Onun nûrunu taşıyan seçilmiş bir soy vardı ki, her asırda bu soydan olan zâtın yüzü pek çok güzel ve nûrlu olurdu. Bu nûr ile kardeşleri arasında belli olur, içinde bulunduğu kabile başka kabilelerden daha üstün, daha şerefli olurdu. Âdem aleyhisselâmdan beri evlâddan evlâda geçerek gelen bu nûr İbrahim aleyhisselâma, ondan da oğlu İsmâ'il aleyhisselâma geçmiştir. Onun da alnında sabah yıldızı gibi parlayan nûr, evlâdlarından (Me'ad) ve (Nizar)'a intikal etmiştir. Nizar doğunca babası Me'ad, oğlunun alnındaki nûru görüp sevinmiş, büyük ziyafet vermiş ve böyle oğul için, bu kadar ziyafet az bir şey dediği için oğlunun adı, Nizar (az birşey) kalmıştır.

Peygamberimiz Muhammed aleyhisselâm, Kureyş kabilesinin Hâşim oğulları kolundandır. Babası Abdullahdır. Abdullah'ın babası Abdülmuttalib, annesi de Fâtımâ binti Amr'dır. Peygamberimiz aleyhisselâmın dedesi Abdülmuttalib, Mekke'nin hakimi ve Arapların şeref itibariyle en üstün kabilesi olan Kureyş kabilesine mensuptu. Abdülmuttalib'in alnında Muhammed aleyhisselâmın nûru parlamıştı. Kureyş kavmi onunla bereketlenirdi. Peygamberimizin dedesi Abdülmuttalib, oğulları arasında en çok Abdullah'ı severdi. Çünkü Muhammed aleyhisselâmın nûru Ona intikâl etmişti. Onun için alnı parlıyordu. Bunun için, Abdullah'ın güzelliği Mısır'a kadar şöhret bulmuştu. Alnındaki nûrdan dolayı iki yüze yakın kız, onunla evlenmek arzusu ile Mekke'ye gelmişti. Abdülmuttalib ise Onu, her yönüyle ona denk olan bir kız ile evlendirmek istiyordu. Bunun için Benî Zühre kabilesinin büyüğü Veheb bin Abd-i Menafın kızı Âmine'yi oğlu Abdullah'a istedi. Veheb'in kızı Âmine, hem güzellik, hem ahlâk, hem de neseb itibariyle Kureyş kızlarının en üstünü idi. Ayrıca soy bakımından Abdullah ile bir kaç batın yukarıda birleşmekte idi. Abdülmuttalib, Veheb'in kızını oğlu Abdullah'a isteyince Veheb şöyle dedi: "Ey amcam oğlu, biz bu teklifi" sizden önce aldık. Âmine'nin annesi bir rüya gördü. Anlattığına göre evimize bir nûr girmiş, aydınlığı yeri ve gökleri tutmuş. Ben de bu gece rüyamda dedemiz İbrahim aleyhisselâmı gördüm. Bana, Abdülmuttalib'in oğlu Abdullah'la kızın Âmine'nin nikâhlarını ben kıydım. Sen de onu kabûl et, dedi. Bugün sabahtan beri bu rüyanın tesiri altındayım. Acaba ne zaman gelecekler, diye merak ediyordum." Bu sözleri duyan Abdülmuttalib sevincinden, (Allahü Ekber! Allahü Ekber!) diyerek tekbîr getirdi. Nihayet oğlu Abdullah'ı, Veheb'in kızı Âmine ile evlendirdi.

Abdullah, Âmine ile evlenince alnında parlayan nûr, hazreti Âmine'ye intikal etti.

Birkaç ay sonra, Medîneye giderken, yolda, Resûlullah efendimiz dünyâya gelmeden yedi ay önce vefât etdi.

Peygamberimiz aleyhisselâmın babası Abdullah, oğlu doğmadan önce vefât edince melekler, (Ey Rabbimiz, Resulün yetim kaldı) dediler. Allahü teâlâ; (Onun koruyucusu ve yardımcısı benim), buyurdu.

PEYGAMBERİMİZİN DOĞUMU

Hazreti Âmine şöyle anlatmıştır: Ben altı aylık hamile iken, bir gece rüyamda karşıma bir zât çıkıp dedi ki: Ey Âmine, bilmiş ol ki, sen âlemlerin en hayırlısı olan kimseye hamile oldun. Doğurunca ismini **“MUHAMMED”** koy ve halini hiç kimseye açmayıp, gizli tut!

Muhammed aleyhisselâm Hicret'ten 53 sene evvel, Rebî'ulevvel ayının onikinci Pazartesi gecesı sabaha karşı Mekte'nin Haşımoğulları mahallesinde, Safa Tepesi yakınında bir evde doğdu. Tarihçiler, bu günün milâdî 571 yılının Nisan ayının yirmisine rastladığını söylemektedirler. O gün henüz güneş doğmadan âlem nur ile doldu. Âdem aleyhisselâmdan beri evlâddan evlada intikal ede gelen nûr asıl sâhibine ulaştı.

Peygamberimizin doğumunu, annesi hazreti Âmine şöyle anlatıyor: (Doğum anı geldiğinde heybetli bir ses işittim. Ürpermeye başladım. Sonra beyaz bir kuş gördüm, gelip kanadı ile beni sığadı. O andan sonra bende korku ve ürperti kalmadı. Yanımda süt gibi beyaz bir kâse şerbet gördüm. O şerbeti bana verdiler. O anda çok susamış idim. Verilen şerbeti içtim. Baldan tatlı ve soğuk idi. İçer içmez susuzluğum gitti. Sonra büyük bir nûr gördüm, evim o kadar nûrlandı ki, o nûrdan başka birşey görmüyordum. O sırada çok hatunlar gördüm. Boyları uzun, yüzleri güneş gibi parlıyordu. Etrafımı sarıp, bana hizmet eden bu hatunlar, Abdi Menâf kabilesinin kızlarına benzerlerdi. Yine o sırada beyaz, uzun ve gökden yere uzanmış ipek bir kumaş gördüm. Dediler ki: Onu insanların gözünden örtün. O anda bir grup kuşlar peyda oldu. Ağızları zümrüitten, kanatları yakuttandı. Elllerinde gümüş ibrikler olduğu hâlde havada duruyorlardı. Bana korku

gelip terlemiştim, ter damlalarından misk kokusu yayılıyordu. O halde iken gözümden perdeyi kaldırdılar.

Bütün yer yüzünü doğudan batıya kadar gördüm. Üç alem (bayrak) dikilmişti. Onların biri doğuda, biri batıda ve biri de Kâ'benin üstünde idi. Etrafıma çok sayıda melekler toplandı. Muhammed aleyhisselâm doğar doğmaz, mübarek başını secdeye koydu ve şehadet parmağını kaldırdı ve **(Lâ ilâhe illallah, innî resûlullah)** Ya'nî **“Allahdan başka ilâh yoktur ben Onun Peygamberiyim”** dedi. Aniden gökden bir parça beyaz bulut indi, onu kapladı. Bir ses işittim; (Onu doğudan batıya kadar her yeri gezdirin. Ta ki cümle âlem onu ismiyle, cismiyle ve sıfatıyla görsünler) diyordu. Sonra o bulut gözden kayboldu ve Muhammed'i "aleyhisselâm" bir beyaz yünlü kumaş içinde sarılı gördüm. Yine o sırada üç kişi gördüm ki, yüzleri güneş gibi parlıyordu. Birinin elinde gümüşten bir ibrik, birinin elinde zümrütten bir leğen, birinin elinde de bir ipek vardı, ibrikten sanki misk damlıyordu. Muhammed'i "aleyhisselâm" o leğenin içine koydular. Mübârek başını ve ayağını yıkadılar ve ipeğe sardılar. Sonra mübarek başına güzel koku sürdüler, mübârek gözlerine sürme çektiler ve gözden kayboldular.

Safiye hatun da şöyle anlatmıştır: Muhammed aleyhisselâm doğduğu sırada her tarafı bir nûr kapladı. Doğar doğmaz secde etti, mübarek başını kaldırıp açık bir dil ile, **(Lâ ilâhe illallah, innî resûlullah)** dedi. Onu yıkanmak istediğimde, biz onu yıkanmış olarak gönderdik denildi. O sünnet olmuş ve göbeği kesilmiş olarak doğdu. Onu bir kundağa sarmak istediğimde sırtında bir mühür gördüm, mühürün üzerinde, **(Lâ ilâhe ilallah Muhammedün Resûlullah)** yazılı idi. Doğar doğmaz secde ettiği sırada hafif sesle bir şeyler söylüyordu, kulağımı mübarek ağzına yaklaştırdım (**Ümmeti, Ümmeti** = Ya'nî Ümmetim, ümmetim) diyordu.

Peygamberimizin dedesi Abdülmuttalibe, torunu Muhammedin "aleyhisselâm" doğduğu sırada Kâ'bede Allah'a yalvarıp dua etmekte iken müjde verdiler. Muhammed aley-

hisselâmın doğduğu günde bir çok garip hadiseler gören Abdülmuttalib, böyle bir müjdeyi alınca, çok sevinip onu görmeye gitti ve (Bu oğlumun şanı, şerefi çok yüce olacaktır) dedi. Böylesine büyük bir mutluluğu kutlamak için doğumun yedinci gününde Mekke halkına üç gün ziyafet verdi. Ayrıca şehrin her mahallesinde develer keserek, insan ve hayvanların istifade etmesi için bıraktı. Ziyafet sırasında çocuğa hangi ismi koydun diyenlere **"MUHAMMED"** ismini verdim dedi. Neden atalarından birinin ismini vermedin diyenlere; (Allah'ın ve insanların onu medhetmelerini, övmelerini istediğim için) cevabını verdi. Annesi de Ona **"AH-MED"** ismini koydu.

Peygamberimizin Doğumu Sırasında Meydana Gelen Hâdiseler

Muhammed aleyhisselâmın doğduğu sırada ve doğuktan sonra çok hâdiseler meydana gelmiştir:

Muhammed aleyhisselâmın dünyaya geldiği gece bir yıldız doğdu. Bunu gören yahudi bilginleri Muhammed aleyhisselâmın doğduğunu anlamışlardır. Eshâb-ı kirâmdan Hassan bin Sabit anlatır: Ben sekiz yaşında idim. Bir sabah vakti yahudinin biri, (ey yahudiler!) diye çığlık atarak koşuyordu. Yahudiler, ne var, ne yırtınıyorsun diyerek yanına toplanınca, şöyle bağıırıyordu: "Haberiniz olsun Ahmedin yıldızı bu gece doğdu! Ahmed bu gece dünyaya geldi..."

Muhammed aleyhisselâm doğduğu gece Kâ'bede bulunan putlar yüz üstü yere yıkıldı. Urvetübnî Zübeyr rivâyet eder: "Kureyşden bir cemaatin bir putu vardı. Yılda bir defa onu tavaf ederler, develer kesip şarap içerlerdi. Yine öyle bir günde putun yanına vardıklarında, putu yüzüstü yere yıkılmış buldular. Kaldırdılar, yine kapandı. Bu hal üç defa tekrarlandı. Bunun üzerine etrafına iyice destek verip diktikleri sırada şöyle bir ses işitildi: "Bir kimse doğdu, yer yüzünde her yer harekete geldi. Ne kadar put varsa hepsi yıkıldı. Kralların korkudan kalbleri titredi." Bu hadise, tam Mu-

hammed aleyhisselâmın doğduğu geceye rastlıyordu.

Medayin şehrindeki İran Kısrasının sarayının ondört kulesi (burcu) yıkıldı. O gece gürültüyle ve dehşetle uyanan Kısra ve halkı, yine kendilerinden bazı ileri gelenlerin gördükleri korkunç rüyaları tabir ettirdiklerinde bunun büyük bir şeye alâmet olduğunu anlamışlardı.

Yine o gece Mecûsîlerin (ateşe tapanların) bin seneden beri yanmakta olan kocaman ateş yığınları aniden sönüverdi. O ateşin söndüğü tarihi not ettiler, Kısranın sarayından burçların yıkıldığı geceye isabet ediyordu.

O zaman, insanların mukaddes saydıkları Sâve Gölü de yine o gece bir anda suyu çekilip, kuruyuverdi.

Şam tarafında bin yıldan beri suyu akmayan ve kurumuş olan Semave nehri vadisi, o gece su ile dolup taşarak akmaya başladı.

Muhammed aleyhisselâmın doğduğu gecedен itibaren şeytân artık Kureyş kahinlerine vuku bulacak hadiselerden haber veremez oldu. Kehanet sona erdi.

Muhammed aleyhisselâmın doğduğu gece ve daha sonra, o zamana kadar görülmemiş bu hadiselerden başka birçok hadiseler vuku bulmuş olup, son Peygamber Muhammed aleyhisselâmın doğduğuna işaret olmuştur.

PEYGAMBERİMİZİN ÇOCUKLUĞU

Peygamberimiz aleyhisselâm doğduktan sonra dokuz gün kadar annesi hazret-i Âmine tarafından emzirildi. Sonra da Ebû Leheb'in cariyesi Süveybe Hatun onu üç gün emzirdi. O zaman Mekke halkının çocuklarını bir süt annesine vermeleri âdetti.

Mekke'nin havası çok sıcak olduğundan, çocukları, havası iyi, suyu tatlı olan civar yerlerdeki yaylalara gönderirler, çocuklar bir müddet oralarda, verildikleri süt annelerinin yanında kalırdı. Her sene bu maksatla Mekke'ye birçok süt anaları gelir, birer çocuk alıp giderlerdi. Çocukları büyütüp

teslim edince de, çok ücret ve hediyeler alırlardı.

Peygamberimiz aleyhisselâmın doğduğu sene de, yaylalarda yaşayan Benî Sa'd kabilesinden bir çok süt analar, Mekke'ye gelip her biri emzirmek üzere birer çocuk almıştı. Benî Sa'd kabilesi Mekke civarındaki kabileler arasında şerefte, cömertlikte, mertlik ve tevâzuda ve arabîyi düzgün konuşmakta meşhur olduğundan, Kureyş kabilesinin ileri gelenleri çocuklarını daha çok bu kabileye vermek isterlerdi. O sene Benî Sa'd kabilesinin yurdunda şiddetli bir kuraklık ve kıtlık olması sebebiyle ücretle çocuk emzirip, sıkıntılarını gidermek üzere her senekinden daha çok süt annesi Mekke'ye gelmişti. Bilhassa zengin ailelerin çocuklarını alıyorlardı. Gelen kadınların her biri birer çocuk almışlardı. Peygamberimiz aleyhisselâm yetim olduğu için, fazla ücret alamama düşüncesiyle, henüz ona talip olan çıkmamıştı. Gelen kadınlar içinde iffeti, temizliği, yumuşaklığı, hayâsı ve yüksek ahlâkıyla tanınmış Halime hatun adında bir kadın vardı. Binek hayvanları zayıf olduğu için diğerlerinden daha sonra Mekke'ye ulaşmış olan bu kadın, kocası ile Mekke'de dolaşarak zengin ailelerin çocuklarının alınmış olduğunu görünce, eli boş dönmek için bir çocuk arıyorlardı. Nihayet görünüşü ile hürmet celbeden ve siması çok sevimli olan bir zat ile karşılaştılar. Bu zat Peygamberimizin dedesi Abdülmuttalib idi. Onunla torununu almak üzere anlaştılar. Abdülmuttalib, Halime hatunu hazret-i Âminenin evine götürdü. Halime hatun şöyle anlatır: (Çocuğun başucuna vardığımda, yünden beyaz bir kundağa sarılı, yeşil ipekten bir örtünün üstünde mışıl mışıl uyuyordu. Etrafa misk kokusu yayılıyordu. Hayret içinde kalıp, bir anda ona öylesine ısındım ki, uyandırmaya bile gönlüm râzı olmadı. Elimi göğsüne koydum, uyandı ve bana bakıp öyle bir tebessüm etti ki, kendimden geçtim. Annesi böylesine güzel ve mübarek çocuğu bana vermez korkusuyla derhal yüzünü örtüp kucağıma aldım. Sağ mememi verdim, emmeğe başladı. Sol mememi verdim emmedi. Abdülmuttalib, bana dedi ki: (Sana müjdelersun ki, ha-

nımlar içinde senin gibi ni'mete kavuşan olmadı). Âmine hatun da bana çocuğunu verdikten sonra; (Ey Halime, üç gün evvel bir nida işittim ki, "Senin oğluna süt verecek kadın Benî Sa'd kabilesinden Ebi Zeybe nesebindendir" diyordu. Ben de dedim ki; Ben, Benî Sa'd kabilesindenim ve babamın künyesi Ebi Zeybedir). Halime hatun yine şöyle anlatmıştır: Âmine hatun bana daha nice vakaları anlattı ve vasiyyette bulundu. Ben de Mekke'ye gelmeden önce bir rüya görmüş-tüm. Rüyamda bana, (Ey Halime, Mekke'ye var, orada çok faydalanırsın. Sana bir nûr, arkadaş olur. Bu rüyayı henüz kimseye anlatma, gizle!) denildi. Mekke'ye gelirken de sağımdan solumdan sesler duyardım ve bana gaibden (Sana müjdeler olsun ey Halime! O parlak nûru emzirmek sana nasib olacak) diye seslenildi. Halime hatun şahit olduğu daha nice hadiseleri anlatmıştır.

Hâlîme hatun der ki: (Muhammedi "aleyhisselâm" alıp hazreti Âmine'nin evinden ayrıldım. Kocam yanına gelince, kocam onun yüzüne bakıp kendinden geçti: (Ey Halime, bu güne kadar böyle güzel yüz görmedim) dedi. Onu yanıma alır almaz kavuştuğumuz bereketleri görünce de, (Ey Halime, bilmiş ol ki, sen çok mübarek bir çocuk almışsın) dedi. Halime de, (Vallahi, ben de zaten böyle dilerdim) dedim.

Halime hatun, kocası ile birlikte Muhammed aleyhisselâmı büyütme üzere Mekkedeki alıp yola çıktıkları andan itibaren, onun bereketine kavuşmaya başladılar. Çelimsiz ve hızlı gidemeyen merkepleri öylesine hızlı yürüyordu ki, beraber geldikleri kabile onlardan önce yola çıkıp çok uzaklaşmış olmasına rağmen kabileye yetişip onları geçip gitmişti. Benî Sa'd yurduna vardıkdan sonra görülmemiş bir bolluğa ve berekete kavuştular. Sütü az olan hayvanları bol bol süt veriyordu. Bunu gören komşuları hayret edip, bunun emzirmek için aldıkları çocuk sebebiyle olduğunu açıkça anlamışlardı.

Kuraklık sebebiyle çok sıkıntıya düştüklerinde, yağmur duasına Onu da götürdüler, yanlarında dua ederek onun

hürmetine bol yağmura ve berekete kavuştular.

Peygamberimiz aleyhisselâm süt annesi Halime hatunun sağ memesini emer, sol memesini emmezdi. Onu da süt kardeşi emerdi. İki aylık iken emekledi. Üç aylık olunca ayakta durur, dört aylık iken duvara tutunarak yürürdü. Beş aylık iken yürüdü, altı aylık iken çabuk yürümeye başladı. Yedi aylık iken her tarafa gider oldu. Sekiz aylık iken anlaşılacak şekilde, dokuz aylık iken gayet açık konuşmaya başladı. On aylık iken ok atmaya başladı. Halime hatun şöyle anlatmıştır. İlk konuşmaya başladığında, **(Lâ ilâhe illallahü vallahü ekber. Velhamdülillahi rabbil âlemin)** dedi. O günden sonra **(Bismillah)** demeden hiç bir şeye elini uzatmazdı. Sol eliyle bir şey tutmazdı. Gece gündüz belli zamanlarda bevl ederdi. Yürümeye başladığında, çocukların oynadıkları yerden uzak dururdu ve onlara, **(Biz, bunun için yaratılmadık)** derdi. Her gün güneş ışığı gibi bir nûr kaplar ve yine açılırdı. İki yaşına girdiğinde gelişmiş gösterişli bir çocuk olmuştı. Üzerinde beyaz bir bulut daima onunla birlikte hareket eder, onu gölgelerdi. Bir gün Halime hatun farkında olmadan süt kardeşi Şeyma ile öğlenin yakıcı sıcağında kuzuların yanına gitmişti. Halime hatun, onu yanında göremeyince hemen arayıp buldu. Şeyma'ya niçin sıcakta dışarı çıktınız? dedi. Şeyma, "Anneciğim! Kardeşimin başı üzerinde bir bulut onu daima gölgeliyor", dedi. Süt kardeşleri ve hiç kimse ondan asla incinmemiştir.

Yine bir gün süt kardeşi Abdullah ile evlerinin yakınında bulunan kuzuların arasına gitmişlerdi. Süt kardeşi koşarak eve gelip, "Beyaz elbiseli iki kişi, Kureyşli kardeşimi yere yatırıp karnını yardılar, ellerini karnına soktular!" dedi. Halime hatun ile kocası Haris, hemen süratle koşup yanına geldiler. Baktılar ki, rengi değişmiş, semaya bakıyor ve tebesüm ediyor. Sana ne oldu yavrucuğum? diye sorduklarında, şöyle anlattı: **(Yanıma beyaz elbiseli iki kişi geldi. Birinin elinde içi kar dolu bir tas vardı. Beni tutup, göğsümü yarıdılar. Kalbimi de çıkarıp yarıdılar. Ondan siyah bir kan pıhtısı**

çıkardılar. Göğsümü ve kalbimi o karla temizlediler ve kapattı kayboldular). Bu hadiseye Şakk-ı sadr (göğsünün yarılması) denir. Bu hadise, Kur'ân-ı kerîmde İnşirah sûresi birinci âyetinde bildirilmektedir.

Muhammed aleyhisselâma peygamberlik bildirildikten sonra Eshâb-ı kiramdan bazıları: (Yâ Resûlallah, bize kendinizden bahseder misiniz?) deyince, **(Ben, babam “ceddim” İbrahim'in duasıyım. Kardeşim İsa'nın müjdesiyim! Annemin ise rüyasıyım. O bana hamile iken Şam saraylarını aydınlatan bir nûrun kendisinden çıktığını görmüştü. Ben Sa'd bin Bekr oğulları yanında emzirilip büyütüldüm. Bir gün süt kardeşim ile birlikte evimizin arkasında kuzuları otlatıyorduk. O sırada yanıma beyaz elbiseli iki kişi geldi. Birinin elinde içi karla dolu bir altın tas vardı. Beni tuttular, göğsümü yardılar, kalbimi de çıkarıp yardılar. Ondan siyah bir kan parçası çıkarıp bir yana attılar. Göğsümü ve kalbimi o karla temizlediler)** buyurdu.

Halime hatun dört yaşından sonra, Onu Mekke'ye götürüp annesine verdi. Dedesi Abdülmuttalib, Halime hatuna çok büyük hediyeler verip, ihsanda bulundu. Halime hatun onu Mekke'ye bırakınca, sanki canım ve gönlüm de onunla birlikte kaldı, demiştir.

PEYGAMBERİMİZİN ANNESİNİN VEFÂTI

Muhammed aleyhisselâm altı yaşına kadar da annesinin yanında büyüdü. Altı yaşında iken, annesi ve Ümm-i Eymen adındaki cariye ile birlikte akrabalarını ve babası Abdullah'ın mezarını ziyaret etmek için Medine'ye gittiler. Medine'de bir ay kaldılar. Bu sırada Muhammed aleyhisselâm, Beni Neccar kuyusu denilen havuzda yüzmeyi öğrendi. Sırtındaki nübüvvet mührünü ve diğer bazı alâmetlerini gören Yahudi âlimlerinden bir kısmı, (Bu çocuk âhir zaman Peygamberi olacak!) demişlerdir. Onların bu sözlerini duyan Ümm-i Eymen, durumu annesine haber verince, hazreti Âmine, ona bir zarar gelmesinden çekinerek onu alıp, Mek-

ke'ye dönmek üzere yola çıktı. Ebvâ denilen yere geldiklerinde, hazreti Âmine hastalandı. Hastalığı artıp sık sık kendinden geçiyordu. Başında duran oğlu Muhammed aleyhisselâma bakarak şu beytleri söyledi:

***Her yaşayan ölür, eskir her yeni,
Her yaşlanan elbet oluyor fâni.***

***Ben de öleceğim bir gün elbette,
Lâkin kalacaktır adım dillerde.***

***Çünkü senin gibi hayrlı evlâd,
Bıraktım geriye ne büyük ni'met.***

Biraz sonra vefât etti. Orada defn edildi. Ümm-i Eymen, Muhammed aleyhisselâmı Mekke'ye getirip dedesi Abdülmuttalib'in yanına bıraktı.

Muhammed aleyhisselâmın babası ve annesi İbrahim aleyhisselâmın dîninde idi. Ya'nî mü'min idiler. İslâm âlimleri; onların İbrahim aleyhisselâmın dîninde olduklarını ve Muhammed aleyhisselâm, Peygamber olduktan sonra da onun ümmetinden olmaları için diriltilip, Kelime-i şehâdeti işittiklerini ve söylediklerini ve böylece bu ümmetten de olduklarını bildirmişlerdir.

Muhammed aleyhisselâm sekiz yaşına kadar da, dedesinin yanında büyüdü. Dedesi Abdülmuttalib Mekkede seviyen ve çeşitli işleri idare eden bir zat olup, heybetli, sabırlı, ah-lâkı dürüst, mert ve cömert idi. Fakirleri doyurur, hatta aç, susuz kalan hayvanlara bile yiyecek su verirdi. Allah'a ve ahirete inanan, kötülüklerden sakınan, câhiliyye devrinin çirkin âdetlerinden uzak duran bir zat idi. Mekkede zulme, haksızlığa engel olur, oraya gelen misafirleri ağırlardı. Ramazan ayında Hira dağında inzivaya çekilmeyi âdet edinmişti.

Çocukları seven ve şefkat sâhibi olan Abdülmuttalib, Muhammed aleyhisselâmı bağrına basıp, gece gündüz yanından ayırmadı. Ona büyük bir sevgi ve şefkat gösterirdi.

Kâ'be'nin gölgesinde kendisine mahsus olan minderinde onunla beraber oturur, mani olmak isteyenlere, (Bırakın oğlumu, Onun şanı yücedir!) derdi. Peygamberimizin aleyhisselâm dadısı Ümm-i Eymen'e, Ona iyi bakmasını önemle tembih eder, (Oğluma iyi bak! Ehl-i kitâb, benim oğlum hakkında, bu ümmetin peygamberi olacak diyorlar) derdi. Ümmi Eymen demiştir ki, (Onun çocukluğunda ne açlıktan, ne de susuzluktan şikayet ettiğini görmedim. Sabahleyin bir yudum zemzem içerdi. Kendisine yemek yedirmek istediğimizde "istemem, tokum" derdi.) Abdülmuttalib uyurken ve odasında yalnızken, ondan başkasının yanına girmesine müsaade etmezdi. Onu daima öper, okşar, sözlerinden ve hareketlerinden son derece hoşlanırdı. Sofrada onu yanına alır, dizine oturtur; yemeğin en iyisini ve en lezzetlisini, Ona yedirir ve O gelmeden sofraya oturmazdı. Onun hakkında nice rüyalar görüp bir çok hadiselerle şahit oldu. Bir defasında, Mekke'de kuraklık ve kıtlık olmuştu. Abdülmuttalib, gördüğü bir rüya üzerine Muhammed aleyhisselâmın elinden tutup, Ebû Kubey's dağına çıkıp, (Allah'ım, bu çocuk hakkı için, bizi bereketli bir yağmur ile sevindir!) diyerek dua etti. Duası kabûl olundu ve bol yağmur yağdı. O zamanki şairler, bu hadiseyi şiirler yazarak dile getirmişlerdir.

Bir gün Abdülmuttalib, Kâ'benin yanında oturuyordu. Necranlı bir rahip yanına gelip onunla konuşurken bir ara "Biz İsmailoğullarından en son gelecek olan peygamberin sıfatlarını kitâblarda bulduk. Burası (Mekke), Onun doğum yeridir. Sıfatları şöyle, şöyledir!" diyerek birer birer saymaya başladı. Peygamberimiz yanlarına gelmişti. Necranlı rahip, Onu dikkatle seyretmeye başladı. Sonra da yaklaşıp mübârek gözlerine, sırtına, ayaklarına baktı ve heycanla: "İşte, O budur. Bu çocuk senin neslinden midir?" dedi. Abdülmuttalib, oğlumdur! deyince, Necranlı rahip: "Biz kitâblarda okuduğumuza göre, Onun babasının sağ olmaması lazım!" dedi. Abdülmuttalib, (O, oğlumun oğludur. Babası daha O doğmadan, annesi hamile iken ölmüştü) deyince,

rahip "Şimdi doğru söyledin" dedi. Bunun üzerine Abdülmuttalib oğullarına: (Kardeşinizin oğlu hakkında söylenileni işitin de, Onu iyi koruyun!) dedi.

Abdülmuttalib vefâtı yaklaşınca, oğullarını toplayıp, Peygamberimiz aleyhisselâma, (Yavrum, bu amcalarından hangisinin yanında kalmak istersin) deyince, koşup amcası Ebû Talib'in kucasına oturdu. Onun yanında kalmak istediğini söyledi. Peygamberimizi "aleyhisselâm", dedesi Abdülmuttalib oğlu Ebû Talib'e bıraktı ve Ona iyi bakmasını önemle vasiyyet etti. Bundan sonra da vefât etti.

Peygamberimiz sekiz yaşından sonra amcası Ebû Talib'in yanında kalmaya başladı ve Onun himâyesinde büyüdü. O zaman Mekkede Ebû Talib de babası Abdulmuttalib gibi, Kureyş'in ileri gelenlerinden, sevilen, saygı gösterilen ve sözü dinlenen bir zat idi. O da Peygamberimiz aleyhisselâma büyük bir sevgi ve şefkat gösterdi. Onu kendi çocuklarından çok sever, yanına almadan uyumaz, bir yere gitmez ve (Sen çok hayırlısın, çok mübareksin!) derdi. O elini uzatmadan yemeğe başlamaz, önce onun başlamasını isterdi. Bazan da ona ayrı sofraya kurdururdu. Sabahları uyandığında yüzünün pırıl pırıl parladığını, saçlarının taranmış olduğunu görürlerdi. Ebû Talib'in fazla malı yoktu ve ailesi de kalabalıktı. Muhammed aleyhisselâmı himayesine aldıktan sonra bolluğa ve berekete kavuştu. Mekkede vuku bulan kuraklık sebebiyle halk sıkıntıya düştüklerinde Ebû Talib Onu Kâ'benin yanına götürüp dua etti. Onun bereketiyle bol yağmur yağdı. Kuraklıktan ve kıtlıktan kurtuldular.

Ebû Talib bir defasında Şam'a ticaret için giderken Muhammed aleyhisselâmı da, dokuz veya oniki yaşında bulunduğu sırada yanında götürdü. Ticaret kervanı uzun bir yolculuktan sonra Busrada Hristiyanlara mahsus bir manastırın yakınında konakladı. Bu manastırda, "Bahîra" adında bir rahip kalmakta idi. Önceden Yahudi âlimlerinden iken sonradan Hristiyan olan bu bilgili rahibin yanında elden ele geçerek saklanan bir kitâb bulunmakta ve birçok şeyler ondan

sorulmakta idi. Kureyş kervanı daha önceki yıllarda buradan defalarca gelip geçmesine rağmen hiç ilgilenmeyen ve her sabah manastırın damına çıkıp kafilelerin geldiği yöne bakarak merakla bir şey bekleyen rahib Bahira'ya, bu defa bir hâl olmuştu ve heyecanla irkilip yerinden fırlamıştı. Çünkü o, Kureyş kervanı uzaktan görüldüğü sırada, kervanın üstünde beyaz bir bulutun da onlarla birlikte akıp geldiğini ve onların konakladığı ağacın üstünde durduğunu görmüştü. Bu bulut Muhammed aleyhisselâmı gölgelemekte idi. Kervan konaklayınca da Muhammed aleyhisselâmın altına oturduğu ağacın dallarının üzerine doğru eğildiğini görerek iyice heyecanlanan rahip, hemen bir sofra hazırlatıp, acele ile bir de davetçi göndererek, Kureyş kervanında bulunanların hepsini yemeğe davet etti. Kureyş kervanında bulunanlar, Muhammed aleyhisselâmı mallarının yanında gözetlemek üzere bıraktılar. Rahip Bahira'nın yanına gelip, defalarca buradan gelip geçtikleri hâlde şimdiye kadar kendilerini davet etmeyip de, bugün davet etmesinin sebebini sordular. Bahire gelenlere dikkatle bakıp, (Ey Kureyş topluluğu, içinizden yemeğe gelmeyen var mı?) diye sordu. Evet, bir kişi var dediler. Rahip Bahîra ısrarla onun da çağrılmasını isteyince, gidip çağırdılar. Gelir gelmez dikkatle ona bakmaya, incelemeye başlayan Bahîra, yemekten sonra hallerine, işlerine dair bir çok sorular sordu. Muhammed aleyhisselâm da cevap verdi. Bahira gördüğü alametlerin ve aldığı cevapların hepsi için ahir zamanda gelecek olan peygamberin sıfatları hakkında bildiklerine tam uyduğunu gördü. Sonra sırtını açıp nübüvvet mührünü de görünce, Ebû Tâlibe, (Bu çocuk senin neslinden midir?) dedi. Ebû Talib oğlum deyince, Bahira, (Kitâblarda bu çocuğun babasının sağ olmayacağı yazılı, O senin oğlun değildir.) dedi. Bu sefer Ebû Talib, (O benim kardeşimin oğludur.) diye cevap verdi. Babası ne oldu deyince, babası onun doğmasına yakın bir sırada öldü cevabını alan Bahira, (doğru söyledin), annesi ne oldu? dedi. O da öldü deyince (doğru söyledin) diyen Bahîra, sonra da ısı-

rarla şöyle dedi: (Kardeşinin oğlunu hemen memleketine geri götür. Onu, hasedci Yahudilerden koru! Vallahi Yahudiler bu çocuğu görüp, benim farkettiklerimi onlar da fark ederlerse, Ona bir zarar vermeğe kalkışırlar. Çünkü kardeşinin oğlunda büyük bir hâl ve şan vardır. Bu peygamberlerin sonuncusu olacak. Bunun getireceği din, bütün yeryüzüne yayılsa gerektir. Sakın bu çocuğu Şam'a götürme, mübarek bedenine bir zarar verirler. Bunun hakkında çok ahd ve misak olmuştur) dedi. Ebû Talib misak nedir? dedi. Bahira dedi ki: (Allahü teâlâ bütün peygamberlerden ve en son da İsa aleyhisselâmdan ümmetlerine âhir zaman peygamberinin geleceğini bildirmeleri üzerine söz almıştır) dedi. Ebû Talib, Bahîra'nın bu sözleri üzerine, Şam'a gitmekten vazgeçti ve mallarını Busrada ucuz fiyata satıp, Mekke'ye döndü. Ebû Talib Bahiradan işittikleri şeylerden sonra Muhammed aleyhisselâmı daha da çok sevdi. Ömrü boyunca Onu daima korudu ve her işinde Ona yardımcı oldu. Her haliyle faziletler ve güzellikler sâhibi müstesna bir insan olarak büyümekte olan Muhammed aleyhisselam, onyediyâşına ulaştığı sırada Yemen'e ticaret için giden amcası Zübeyr, ticaretinin bereketli olması için Onu da yanında götürdü. Bu seferde de nice harikûlade halleri görüldü. Mekke'ye döndüklerinde Onun bu halleri anlatıldı ve Kureyş kabilesi arasında, (Bunun şanı pek yüce olacak) diye söylenmeye başlandı.

PEYGAMBERİMİZİN GENÇLİĞİ

Her bakımdan insanların en üstünü olan Muhammed aleyhisselâm, daha gençliği sırasında Mekke halkı arasında diğerlerinden farklı olarak çok sevilmiştir. Güzel ahlâkı, insanlara görülmemiş bir şekilde iyi davranması, sakinliği, yumuşaklığı ve diğer üstün halleriyle insanlar arasında fevkalade farklılığı ile herkes Ona hayran olmuştur. Mekke halkı, Onda gördükleri şaşılacak derecedeki doğru sözlülük ve güvenilirlikten dolayı da Ona "**El-emin (Güvenilir)**" dediler ve gençliğinde bu isimle meşhur oldu.

Muhammed aleyhisselâm yirmi yaşlarında bulunduğu sıralarda, Mekkede asayiş tamamen bozularak, zulm son derece yaygınlaşıp, mal, can ve namus emniyeti kalmamıştı. Mekte'nin yerli halkı, ticaret için ve Kâ'beyi ziyaret maksadıyla gelen yabancılar, haksızlığa ve zulme uğruyorlar, haklarını almak için müracaat edecek bir merci de bulamıyorlardı. Bu sırada ticaret maksadıyla Mekte'ye gelen Yemenli bir tüccarın malları, As bin Vâil adında bir Mekkelî tarafından zorla elinden alınıp gasp edilmişti. Bu hadise üzerine Yemenli," Ebû Kubeys dağına çıkıp feryat ederek hakkının alınması için kabilelerden yardım istemişti. Artık zulmün had safhaya ulaştığını dile getiren bu tip hadiseler üzerine, Haşim ve Zühre oğulları ve diğer kabilelerin ileri gelenleri Abdullah bin Cendan'ın evinde toplandılar. Yerli, yabancı hiç kimseye zulm ve haksızlık yapılmamasına, zulme mani olmaya ve haksızlığa uğramış olanların haklarını almaya karar verdiler ve bu maksatla bir adalet cemiyeti kurdular. Muhammed aleyhisselâmın genç yaşta katıldığı ve kuruluşunda da çok tesirli olduğu bu cemiyete, daha önceden de Fadl adındaki iki kişi ile Fudayl adında biri tarafından kurulup zamanla unutulmuş böyle bir cemiyeti de hatırlatmak bakımından Fadlların yemini mânâsında "Hılful Fudul" Cemiyeti denildi. Bu cemiyet, zulmü önleyip, Mekkede bozulmuş olan asayişi yeniden kurdu. Tesiri uzun müddet devam etti. Muhammed aleyhisselâma peygamberlik bildirildikten sonra Eshâb-ı kirama anlatıp: **(Abdullah bin Ced'anın evinde yapılan yeminleşmede ben de bulundum. Bence o yeminleşme kırmızı tüylü develere (servete) sâhib olmaktan daha sevimlidir. Şimdi de böyle bir meclise çağrılısam icabet ederim)** buyurdu. Mekkeliler öteden beri, ticaretle uğraşarak geçimlerini sağlıyorlardı. Muhammed aleyhisselâmın amcası Ebû Talib de ticaretle uğraşıyordu. Muhammed aleyhisselâm yirmibeş yaşında bulunduğu sıralarda, Mekkede geçim sıkıntısının iyice artması üzerine, Mekkeliler Şam'a gitmek üzere büyük bir ticaret kervanı hazırlamıştı. Ebû Talib, yeğeni Muhammed aleyhisselâma bu kerva-

na katılmasını tavsiye etti. Amcası Ebû Talib'in bu tavsiyesi üzerine Mekke'de üstün ahlâkı ve meziyetleriyle tanınan ve "Tâhire (çok temiz)" lakabıyla anılan hazret-i Hatice'nin mallarını götürüp satmak üzere bu ticaret kafilesine katıldı. Bu işe büyük bir memnuniyet gösteren hazret-i Hatice, kölesi Meysere'yi de Onun yanına yardımcı olarak vermişti. Üç ay süren bu ticaret seferi sırasında, kervanda bulunanlar, Muhammed aleyhisselâmın üzerinde Onu gölgeleyen bir bulutun ve kuş şekline giren iki meleğin Onunla birlikte sefer bitinceye kadar hareket etmesi, yolda yürüyemeyecek derecede yorulup kervandan geri kalan iki devenin ayaklarını eliyle sığamasından sonra develerin birden süratlenmesi gibi, nice harikulade hallerini görünce, Onu son derece sevip şanınin çok yüce olacağını anlamışlardı. Busra denilen yere vardıklarında, daha önce amcası Ebû Talib'le ticaret için geldiklerinde konakladıkları manastırın yakınında bir yerde bu seferde de konaklamışlardı. Gördüğü bir çok alametlerden Onun son peygamber olacağını anlayıp söyleyen rahip Bahira ölmüş, Onun yerine Nastura adında başka bir rahip geçmişti. Manastırın yakınına gelip konan Kureyş kervanını seyreden rahip Nastura, yakınında bulunan bir kuru ağacın altına birinin oturmasıyla birlikte ağacın yeşermesini görerek koşup geldi. Bir elinde bulunan, sahifede yazılı olanlara bakıyor, bir de Muhammed aleyhisselâmın yüzüne bakıyor ve baktıkça da hayrete düşüyordu. Nastura bildiği, duyduğu ve okuduğu alametleri aynen görüp, Muhammed aleyhisselâmı göstererek: (İsa aleyhisselâma İncil'i indiren Allah hakkı için bu zat son peygamber olacaktır. Ne olaydı ben Onun peygamber gönderilerek emrolunduğu zamana ulaşıydım) dedi. Muhammed aleyhisselâm Busra pazarında Hatice Hatunun mallarını sattarken de, Onunla pazarlık yapan bir Yahudi inanmadığı için (Lât ve Uzzâya «iki put ismi» yemin et ki inanayım) deyince, Muhammed aleyhisselâmın, **(Ben o putlar adına asla yemin etmem! Onların yanından geçerken yüzümü başka tarafa çevirerek geçerim)** cevabını alınca, Ondaki diğer alametleri de

gören Yahudi: (Söz senin sözüdür. Vallahi bu zat peygamber olacak bir kimsedir ki, âlimlerimiz kitâblarda bunun vasfını bulmuşlardır) diyerek hayranlığını açıkladı.

Kureyş kervanı ticaretini tamamlayıp Mekke'ye dönünce, kervanda bulunan ve Hatice hatunun akrabası olan Zübeyr ve kölesi Meysere Muhammed aleyhisselâm hakkında işittiklerini ve gördüklerini Hatice hatuna bir bir anlattılar. Hatice hatun mallarını satmak üzere teslim ettiği Muhammed aleyhisselâmın bereketiyle iyi kâr getirdiğini görerek çok memnun olmuştu. Fakat o bundan ziyade kervanı karşıladığı sırada Muhammed aleyhisselâmı gölgeleyen iki meleği görmesi ve ticaret seferi sırasında vuku bulan harikulade hallerin kölesi Meysere tarafından teker teker anlatılması üzerine, hemen amcasının oğlu Varaka bin Nevfel'e gitti. Varaka bin Nevfel, putlara tapmayan, okumuş ve çok bilgili, yaşlı bir Hıristiyan idi. Daha önceden de rüyasında gökten ayın inip kournuna girip, koltuğundan çıkarak bütün aleml aydınlatıldığını gördüğünü Varaka bin Nevfel'e anlatan, Hatice hatuna, Varaka bin Nevfel: (Ahir zaman peygamberi doğmuştur. Sen onun hanımı olursun. Senin zamanında ona vahiy gelir. Onun dîni bütün âlemi doldurur. Sen ona en önce îmân eden olursun. O peygamber, Kureyş kabilesinin Haşim oğulları kolundan olacak...) demişti. Hatice hatun bu defa kölesi Meysere'nin anlattığı şeyleri de Varaka bin Nevfel'e söyleyince, o da hayrete düşüp: (Bu söylediklerinden anlaşılıyor ki, şüphesiz Muhammed aleyhisselâm bu ümmetin peygamberi olacak. Ben zaten bu ümmetten bir peygamberin çıkacağını biliyor ve onu bekliyordum. Bu zaman onun tam zamanıdır) dedi. Böylece hazreti Hatice'nin sevgisi ve itimadı daha da arttı.

Muhammed aleyhisselâm 12 yaşında iken amcası Ebu Talib ile ticaret için Busra'ya kadar, 17 yaşında iken amcası Zübeyr ile Yemen'e, 20 yaşında hazreti Ebû Bekir ile Şam'a ve 25 yaşında iken hazreti Hatice'nin mallarını satmak üzere Şam'a olmak üzere dört defa seyahate çıktı. Bu seyahatlerinden başka hiç bir yere seyahat yapmadı.

PEYGAMBERİMİZİN EVLENMESİ

Muhammed aleyhisselâm yirmibeş yaşında iken ilk olarak hazreti Hatice ile evlendi. Hazreti Hatice, Kureyş kabilesinin Esed oğulları kolundan kırk yaşında ve dul idi. Fakat, malı, cemâli, akli, ilmi, şerefi, nesebi, iffet ve edebi pek fazla bir hatun idi. Yüksek ahlâkı ve üstün vasıfları sebebiyle Kureyş arasında "Tahire (çok temiz)", islâmiyyet geldikten sonra da "Hadicet-ül-Kübra" ismiyle meşhur olmuştu. Hazreti Hatice mallarını Şam tarafına götürüp Busrada satan Muhammed aleyhisselâmın adaletini, üstün ahlâkını ve hakkında duyduğu, şahit olduğu hadiseler sebebiyle onu son derece takdir etmişti. Bu hadiseden kısa bir süre sonra, yakınlarının da kabûl etmesiyle evlenmeleri kararlaştırıldı. Nikâh meclisi hazreti Haticenin evinde kuruldu. Ebu Talib ve Varaka bin Nevfel tarafından takdim konuşmaları yapıldı. Nikâhı Varaka bin Nevfel kıydı. Kureyş kabilesinin ileri gelenleri de nikâh şahidi olarak bulundular. Zamanının emsalsiz bir kadını olan hazreti Hatice, evlilik hayâtı boyunca Muhammed aleyhisselâma daima hizmet edip yardımcısı oldu. Muhammed aleyhisselâmın bu evliliği, hazreti Haticenin vefâtına kadar olmak üzere yirmibeş sene sürdü. Muhammed aleyhisselâm, ilk hanımı hazreti Hatice hayâtta iken başkası ile hiç evlenmemişti. Muhammed aleyhisselâmın hazreti Haticeden ikisi erkek, dördü kız olmak üzere **Kasım, Zeynep, Rukiyye, Ümmü Gülsüm, Fatıma ve Abdullah** (Tayyip) adlarında altı çocuğu oldu. Peygamberliği sırasında evlendiği Mariyeden de İbrahim adlı oğlu doğmuştu. Diğer hanımlarından çocuğu olmadı. Zeynep kızlarının en büyüğü idi. En küçük kızı Fatıma babasının en sevgilisiydi. Hazreti Fatıma, babası kırk yaşında iken doğdu. Erkek evlâdları küçük yaşta vefât ettikleri gibi hazreti Fatimadan başka bütün kızları da ondan önce vefât ettiler. Hazreti Fatıma da, Muhammed aleyhisselâmdan altı ay sonra vefât etti. Hazreti Ali ile evlenmişti. Muhammed aleyhisselâmın soyu hazreti Fatıma evladı, **hazreti Hasan** ve **hazreti Hüseyin** ile devam etti.

Resûlullah efendimiz ikinci defa olarak, ellibeş yaşında iken, hazreti Ebû Bekir'in kızı hazreti Aîşe ile evlendi. Bunun, Hatice-i Kübra'nın vefâtından bir yıl sonra, Allahü teâlâ'nın emri ile nikâh eylemişti. Ölünceye kadar, sekiz sene onunla yaşadı.

Diğerlerini, hep hazreti Aîşeden sonra, dinî, siyasî sebeplerle veya merhamet ve ihsan ederek nikâh etti. Bunların hepsi dul olup, çoğu yaşlı idi. Meselâ, Mekke' deki kâfirlerin, müslimânlara eziyet ve zararları dayanılamayacak bir dereceye geldikte, Eshâb-ı kiramın bir kısmı Habeşistana hicret etmişti. Habeş padişahı Necâşi Hıristiyan idi. Müslimânlara çeşitli şeyler sorup, aldığı olgun cevaplara hayran kalarak îmâna geldi. Müslimânlara çok iyilik yaptı. Îmânı zayıf olan Ubeydullah bin Cahş, fakirlikten kurtulmak için, papazlara aldanıp mürted olmuş, dînini dünyaya değişmişti. Resul aleyhisselâmın halasının oğlu olan bu mel'ûn, karısı Ümm-i Habibeyi de dinden çıkıp zengin olmağa cebr ve teşvik etti ise de, kadın, fakirliğe ve ölüme râzı olacağını, fakat Muhammed aleyhisselâmın dîninden çıkmayacağını söyleyince, bunu boşadı. Sürünerek, sefaletten ölmesini bekliyordu. Fakat, az zamanda kendi öldü. Ümm-i Habibe, Mekke'deki Kureyşin o zamanki baş kumandanı Ebû Süfyan'ın kızı idi. Resûlullah efendimiz o zamanlarda, Kureyş orduları ile, çok çetin muharebelerle uğraşıyordu ve Ebû Süfyan, islâmîyyeti yok etmek için son gayreti ile çarpışıyordu. Peygamberimiz, Ümm-i Habibe'nin dîninin kuvvetini ve başına gelen çok acı hali işitti. Necâşiye mektup yazıp, **(Oradaki Ümm-i Habibe ile evleneceğim. Nikâhımı yap! Sonra kendisini buraya gönder!)** şeklinde talepte bulundu. Necâşi daha önce müslimân olmuştu. Mektuba çok hürmet edip, oradaki müslimânları sarayına davet ederek, ziyafet verdi. Hicretin yedinci yılında nikâh yapıp, hediye ve ihsanlarda bulundu. Bu suretle, Ümm-i Habibe, îmânının mükâfatına kavuşarak, orada zengin ve râhat oldu. Onun sayesinde, ora-

daki müslimânlar da râhat etti. Cennette, kadınlar kocalarının yanında bulunacakları için, Cennetin en yüksek derecesi ile müjdelenmiş oldu ki, dünyanın bütün zevk ve ni'metleri, bu müjde yanında pek küçük kalır. Bu nikâh, Ebu Süfyan'ın ilerde müslimân olmakla şereflenmesini hazırlayan sebeplerden birisi oldu. Görülüyor ki, bu nikâh, kâfirlerin iftiralarının ne kadar yanlış ve çürük olduğunu bildirdiği gibi, Resulullahın "aleyhisselâm" aklının, zekâsının, dehâsının, ihsânının ve merhametinin derecesini de göstermektedir.

İkinci misâl olarak; hazreti Ömer'in kızı Hafsa dul kalmıştı. Hicretin üçüncü yılında, hazreti Ömer, hazreti Ebû Bekir'e ve hazreti Osman'a kızımı alır mısın dedikte, düşüneyim, demişlerdi. Bir gün, Resûlullah efendimiz her üçü ve başkaları yanında iken, **(Yâ Ömer! Seni üzüntülü görüyorum, sebebi nedir?)** diye sordu. Bir şişedeki mürekkebin rengi kolay görüldüğü gibi, Resûlullah efendimiz de, herkesin düşüncesini, bir bakışta anlardı. Lüzum görürse sorardı. Ona, hatta herkese doğru söylememiz farz olduğundan, hazreti Ömer de, **(Yâ Resûlallah! Kızımı Ebu Bekr'e ve Osman'a teklif ettim, almadılar)** diye cevap verdi. Resûlullah, en çok sevdiği üç Eshâbının üzülmesini hiç istemediğinden, onları sevindirmek için, hemen buyurdu ki, **(Yâ Ömer! Kızını, Ebû Bekirden ve Osmandan daha iyi birisine versem ister misin?)**. Ömer şaşırdı. Çünkü, Hazreti Ebu Bekirden ve Hazreti Osmandan daha iyi kimse olmadığını biliyordu. (Evet, yâ Resûlallah) dedi. **(Ya Ömer, kızımı bana ver!)** buyurdu. Bu suretle, Hafsa, Hazreti Ebu Bekir'in ve Osman'ın ve bütün mü'minlerin anneleri oldu ve bunlar, ona hizmetçi oldu ve hazreti Ebû Bekir ve Ömer ve Osman, birbirlerine daha yakın ve daha sevgili oldular.

Üçüncü bir misal, hicretin beş veya altıncı senesinde, Beni Mustalak kabilesinden alınan yüzlerce esir arasında, Cüveyriyye, kabilenin reisi Harisin kızı idi. Bunu satın alıp âzâd

ederek, kendilerine nikâh edince, Eshâb-ı kirâmın "aleyhi-mürıdvân" hepsi, biz, Resûlullah efendimizin ailesinin, an-nemizin akrabasını cariye olarak, hizmetçi olarak kullan-maktan hayâ ederiz dedi. Hepsi, esirlerini âzâd etti. Bu ni-kâh, yüzlerce esirin âzâd olmasına sebep oldu. Hazreti Cü-veyriyye bu hali her zaman söyleyerek öğünürdü. Hazreti Âişe, Cüveyriyyeden daha hayırlı, daha bereketli bir kadın görmedim, derdi.

Sevgili Peygamberimiz Muhammed aleyhisselâmın çok evlenmesinin mühim bir sebebi de, İslamiyeti bildirmek için-di. Hicâb âyeti gelmeden, ya'nî kadınların örtünmeleri emir olunmadan önce, kadınlar da Resûlullaha gelip, bilmedikle-rini sorar, öğrenirlerdi. Resûlullah efendimiz birinin evine gitse, kadınlar da gelir, oturur, dinler, istifade ederlerdi. Hi-câb âyeti gelip, kadınların yabancı erkeklerle oturmaları, ko-nuşmaları yasak edilince, yabancı kadınları kabûl etmedi. Onların bilmediklerini, mübârek zevcesi hazreti Âişeden so-rup öğrenmelerini emir eyledi. Gelip soranların çokluğun-dan, hazreti Âişe, hepsine cevap yetiştirmeğe vakit bulamı-yordu. Bu mühim hizmeti kolaylaştırmak ve hazreti Âişe'nin yükünü hafifletmek için lâzım olduğu kadar hanımı nikâh et-ti. Kadınlara ait yüzlerce nazik bilgileri, müslimân kadınları-na, mübârek hanımları yolu ile bildirdi. Hanımları bir olsay-dı, bütün kadınların ondan sorması güç ve hatta imkânsız olurdu. Allahü teâlânın dînini tam olarak bildirmek için, çok evlenmek yükünü de omuzlarına aldı.

Muhammed aleyhisselâm, hazreti Hatice ile evlendikten sonra da Mekke'de ticaretle meşgul oldu. Ticareti Saib bin Abdullah ile ortaklık şeklinde yürütürdü. Kazançlarıyla mi-safirleri ağırlarlar, yetimlere ve fakirlere yardım ederlerdi. Muhammed aleyhisselâm yine bu sıralarda hazreti Hati-ce'nin kölesi Zeydi himayesine alıp onu kölelikten azad etti. O zaman küçük yaşta bulunan hazreti Ali'yi de yanına alıp evladı gibi yetiştirmiştir.

KÂ'BE HAKEMLİĞİ

Otuzbeş yaşında bulunduğu sırada Kâ'be hakemliği yaptı. O zaman yağmur ve seller sebebiyle Kâ'be'nin duvarları iyice yıpranmış, bir yangın sebebiyle de tahribata uğramıştı. Bu durum üzerine Kureyş kabilesi Kâ'beyi İbrahim aleyhisselâmın yaptığı temele kadar yıkıp yeniden yapmaya başlamıştı. Her kabileye bir bölümü verilerek duvarları yükselttiler. Bu işin büyük bir şeref olduğunu bilen kabileler, Hacer-ül-esved taşını yerine koyma hususunda anlaşamadılar. Her kabile böyle bir şerefe sâhib olmak istediğinden, aralarında gittikçe artan büyük bir anlaşmazlık çıktı. Dört beş gün süren bu anlaşmazlık sebebiyle nerdeyse kan dökülecekti. Bu sırada Abdülmuttalib'in dayısı ve yaşlı bir zat olan Huzeyfe'nin, (Ey Kureyş topluluğu! Anlaşmadığınız iş hakkında hüküm vermek üzere, şu kapıdan ilk girecek zatı aranızda hakem yapın!) diyerek, Beni Şeybe kapısına işaret etti. Orada bulunanlar bu teklifi kabûl ettiler ve Beni Şeybe kapısına bakarak ilk girecek ve işin en nazik anında bu işi halledecek kimseyi beklemeye başladılar. Nihayet kapıdan, doğruluğunu, üstün ahlâkını son derece takdir ettikleri ve "Emîn" (güvenilir) dedikleri Muhammed aleyhisselâmın geldiğini gördüler, (İşte El-Emin, onun hükmüne râzıyız) dediler. Durum Muhammed aleyhisselâma anlatılınca bir örtü istedi. Hacer-ül-esved'i bir örtü üzerine koyup, **(Her kabileden bir kişi bir ucundan tutsun)** buyurdu. Taşı konulacağı yere kadar kaldırttı. Sonra da kendisi taşı kucaklayıp yerine koydu. Mekke'de çıkmak üzere olan büyük bir harbin böylece önlendiğini gören kabileler, onun bu hareketinden çok memnun oldular. Sonra da yarım kalmış olan duvarları yaparak tamamladılar.

PEYGAMBERLİĞİ

Muhammed aleyhisselâm, daha otuzyedî yaşında iken gaiden "Yâ Muhammed" diye nida olunduğunu duyardı. Otuzsekiz yaşında iken de bir takım nurlar görmeye başladı. Bu hâlini sâdece hazreti Hatice'ye anlatırdı.

Sevgili Peygamberimiz otuzdokuz yaşında iken sâdık rüyalar görmeye başladı. Rüyasında ne görürse aynen çıkardı. Bu hal altı ay devam etti. Bundan sonra yalnızlığı sevip insanlardan uzaklaşarak Hira Dağında bir mağarada tefekküre daldı. Bazen Mekke'ye gelir, Kâ'beyi tavaf ettikten sonra evine giderdi. Evinde bir müddet kalıp yanına biraz yiyecek alarak yine Hira Dağı'ndaki mağaraya gidip tefekkür ve ibadetle meşgul olurdu. Bu halini gören Mekkeliler, (Muhammed aleyhisselâm Rabbine âşık oldu) demişlerdi.

Muhammed aleyhisselâm kırk yaşında iken yine bir Ramazan ayında Hira Dağı'ndaki mağaraya çekilmiş ve tefekküre dalmıştı. Ramazanın 17. Pazartesi gecesi, gece yarısından sonra, kendisini adıyla çağıran bir ses işitti. Başını kaldırıp etrafa baktığı sırada ikinci defa bir ses işitti ve her tarafı birden bire bir nur kapladığını gördü. Sonra Cebrail aleyhisselâm karşısına geldi. "Oku!" dedi. **(Ben okumuş değilim)** dedi. O zaman melek Muhammed aleyhisselâmı tutup, takati kesilinceye kadar sıktı ve "Oku!" dedi. Yine **(Ben okuma bilmem)** cevabını verdi. İkinci defa sıktı ve "Oku!" dedi. **(Ben okuma bilmem)** dedi. Cebrail aleyhisselâm üçüncü defa tutup sıktı ve sonra bıraktı ve **(Oku! Her şeyi yaratan Rabbinin ismiyle ki, O, insanı pıhtılaşmış kandan yarattı! Oku! Ki senin Rabbin kalemle yazı yazmayı öğretene, insana bilmediğini öğreten, bol kerem ve ihsan sâhibidir.)** mealindeki Alak sûresinin ilk beş âyetini getirdi. Muhammed aleyhisselâm da onunla beraber okudu. İlk vahiy bu suretle başladı ve bütün cihanı aydınlatan İslâm güneşi doğdu.

Sevgili Peygamberimiz Muhammed aleyhisselâm, Peygamberlik vazifesinin mes'uliyetinin heyecan ile Hira Dağı'ndaki mağaradan çıkıp aşağıya inmeye başladı. Dağın ortasına geldiği sırada bir ses duydu. Cebrail aleyhisselâm, "Yâ Muhammed, Sen Allahın Resûlüsün; ben de Cibrilim." diyordu. Cebrail'in "aleyhisselâm" hem sesini duydu, hem de kendisini gördü. Evine dönünceye kadar yanından geçtiği her taşın, her ağacın (Esselamü Aleyke Yâ Resûlallah) dediğini işitiyordu. Bundan sonra evine gelip, **(Beni örtünüz)** bu-

yurarak ürpermesi geçinceye kadar bir miktar yattı. Biraz istirahat ettikten sonra, gördüklerini hazreti Hatice'ye anlattı. Hazreti Hatice, "Biliyorum ki sen doğru sözlüsün. Emânete riâyet edersin. Güzel huylu ve iyi ahlâklısın. Senin bu ümmetin peygamberi olacağını umarım." dedi.

Muhammed aleyhisselâma ilk vahy geldikten sonra üç sene vahiy gelmedi. Bu arada Mikail aleyhisselâm adındaki melek gelip, bazı şeyler öğretti. Fakat vahy getirmedi. Bu sırada Peygamberimiz aleyhisselâm üzüldükçe Cebrael aleyhisselâm gözüküp, "Ey Muhammed! Sen Allahın Peygamberisin!" der, üzüntüsünü yatıştırırdı.

İlk vahyin gelmesiyle Peygamberliği başlayan Muhammed aleyhisselâmın tebliğinin 13 senesi Mekke' de, 10 senesi de Medinede geçti.

Mekke Devri: Muhammed aleyhisselâm, vahyin bir müddet kesilmesinden sonra yine Hira Dağına çıkmıştı. Dağdan aşağı inerken bir ses duydu. Başını kaldırıp baktığında Cebrael aleyhisselâmı gördü. Mübârek kalbi çarparak ve ürpererek evine dönüp **(Beni örtünüz)** dedi ve örtündü. Bu sırada Cebrael aleyhisselâm Müddessir sûresinin, **(Ey (elbisesine) bürünen Peygamber! Kalk da (kavmini Allahın azâbı ile korkut. (Îmân etmezlerse âzâba uğrayacaklarını kendilerine haber ver.) Rabbini tenzih et. Elbiseni de (daima) temiz tut. Âzâba sebep olan şeyleri terketmekte sebat et.)** meâlindeki ilk âyetlerini getirdi. Bundan sonra artık vahy aralıksız devam etti. Kur'ân-ı kerîm âyetleri, 22 sene 2 ay 22 gün süren bir müddet içerisinde vahy edilip tamamlandı.

Muhammed aleyhisselâm, "Ümmî" idi. Ya'nî kitâb okumamış, yazı yazmamış, kimseden bir ders görmemişti.

İLK MÜSLİMÂN OLANLAR

Muhammed aleyhisselâma ilk vahyin gelip, bir müddet kesilmesi ve sonra (Kalk insanları inzar (irşad) et. Azap ile korkut) şeklindeki emri ilâhinin gelmesi üzerine insanları

îmân etmeye davete başlayınca, ilk îmân eden hazreti Hatice oldu. Cebrail aleyhisselâm ilk vahyi getirdiği sıralarda Peygamberimize abdestin nasıl alınacağını öğretti. Bundan sonra da onunla birlikte iki rekat namaz kıldı. Muhammed aleyhisselâm Cebrail aleyhisselâmdan öğrendiği gibi abdest almayı ve kıldıkları iki rekat namazı hazreti Haticeye de öğretti. Ona imam olup, bu iki rekat namazı kıldırdı. Bu sırada henüz beş vakit namaz emredilmemişti. Sadece sabah ve ikindide iki vakit namaz kılınıyordu. Onları bu şekilde namaz kılarken gören hazreti Ali de müslimân oldu. Peygamberimiz aleyhisselâm insanları İslâma davet işine başladığında gayet ihtiyatlı davranıp, önce yakınlarını ve samimi dostlarını davet etti. Hazreti Haticeden ve hazreti Aliden sonra azatlı kölesi Zeyd bin Harise, eski dostu ve yakın arkadaşı hazreti Ebu Bekir, hazreti Osman, Abdurrahman bin Avf, Sa'd bin Ebi Vakkas, Zübeyr bin Avvam, Talha bin Ubeydullah ilk müslimân olanlardır. Hazreti Haticeden sonra müslimân olan bu sekiz kişiye "Sâbıkûn-i islâm", ya'nî ilk müslimânlar denir.

Muhammed aleyhisselâm, Peygamberliğinin ilk üç yılında insanları gizlice İslama davet etti. İnsanlar birer ikişer müslimân oluyordu. Bu ilk yıllarda müslimânların sayısı ancak otuza ulaşmıştı. İbâdetlerini evlerinde yapıyorlar ve Kur'ân-ı kerîmin nazil olan âyetlerini gizlice okuyorlardı.

Bi'setin (Peygamberliğin) dördüncü yılında Hicr sûresi 94. âyeti nazil olunup, bu âyette: **(Sana emrolunan şeyi açıkla, baş ağrırturcasına anlat, müşriklere aldırma;)** meâlindeki ilâhi emir gelince, Peygamber Efendimiz Mekkelileri açığa İslâma davet etmeye başladı. Vahyolunan âyetleri açıkça okuyor ve herkese, hak din olan İslâmı kabûl etmelerini söylüyordu. İlk sıralarda îmân edenler az oldu. Îmân etmeyenler de önce ondan alâkalarını kesmediler. Allahü teâlâyâ ibâdet edilmesini emreden âyetler gelince, bunları işiten Kureyş kavmi, Muhammed aleyhisselâmın doğru sözlü ve yüksek ahlâk sâhibi olduğunu bildikleri hâlde, ondan yüz çevirdiler ve düşman kesildiler.

AKRABALARINI, İSLÂMA DAVETİ

Bir müddet sonra da: **(Yakın akrabamı Allahın azabı ile korkutarak, onları hak dine çağır)** âyet-i kerimesi nazil olunca, Muhammed aleyhisselâm akrabasını dine davet etmek üzere hazreti Ali'yi göndererek, onları Ebu Talib'in evine çağırdı, önce önlerine bir kişiye yetecek kadar bir tabak yemek ve bir tas süt koydu, önce kendisi besmele ile başlayıp gelen akrabasına (Buyurun) dedi. Gelenler kırk kişi kadar olmasına rağmen, o yemek ve süt Muhammed aleyhisselâmın mu'cizesi olarak hepsini doyurdu ve hiç eksilmedi. Gelenler bu mu'cize karşısında şaşır kalmışlardı. Yemekten sonra Peygamber Efendimiz, akrabalarını İslâma davet etmek için söze başlamak üzere iken, amcası Ebu Leheb düşmanlık ederek, (Biz bugünkü gibi bir sihr görmedik. Arkadaşınız sizi bir sihrle büyüledi diyerek, sözlerine hakaretle devam etmesi üzerine davetliler dağıldılar. Bu hadiseden kısa bir müddet sonra, akrabasını tekrar davet etti. Hazreti Ali yine hepsini çağırmişti. Önceki gibi yine önlerine yemek kondu. Muhammed aleyhisselâm yemekten sonra ayağa kalkıp: **(Hamd, yalnız Allaha mahsustur. Yardımı ancak ondan isterim. Ona inanır, Ona dayanırım. Şüphesiz bilir ve bildiririm ki, Allahdan başka ilah yoktur. O birdir, Onun eşi ve ortağı yoktur)** dedikten sonra, sözlerine şöyle devam etti. **(Siz e asla yalan söylemiyorum ve doğruyu bildiriyorum. Sizi bir olan ve ondan başka ilâh olmayan Allaha îmân etmeye davet ediyorum. Ben onun size ve bütün insanlığa gönderdiği Peygamberiyim. Vallahi siz, uykuya daldığınız gibi, öleceksiniz. Uykudan uyandığınız gibi de dirilileceksiniz ve bütün yaptıklarınızdan hesaba çekileceksiniz. İyiliklerinizin karşılığında mükâfat, kötülüklerinizin karşılığında da cezâ göreceksiniz. Bunlar da ya Cennette ebedi kalmak veya Cehennemde ebedi kalmaktır. İnsanlardan, âhîret azabı ile ilk korkuttuğum kimseler sizlersiniz,)** dedi. Ebu Talib bu sözleri dinledikten sonra, (Sen emrolunduğun şeye devam et! Seni korumaktan geri durmayacağım. Fakat eski dînimden ayrıl-

mak hususunda nefsimi bana boyun eğer bulmadım.) dedi. Ebu Leheb hariç orada bulunan diğer amcaları ve akrabasının hepsi yumuşak konuştular. Fakat Ebu Leheb, (Ey Abdülmuttalip oğulları, başkaları onun elini tutup mani olmandan önce siz ona mani olun!..) gibi daha birçok çirkin sözler söyledi. Onun bu sözleri üzerine Muhammed aleyhisselâmın halası, Ebu Leheb'e (Ey kardeşim! Kardeşimin oğlunu ve Onun dînini yardımsız bırakmak sana yakışır mı? Vallahi bugün yaşayan bilginler, Abdülmuttalibin soyundan bir peygamberin geleceğini bildiriyorlar. İşte O peygamber, budur!) dedi. Ebu Leheb, bu sözler karşısında çirkin konuşmalarına devam edince, Ebu Talib, Ebu Leheb'e kızarak, (Ey korkak! Vallahi biz sağ oldukça, ona yardımcı ve koruyucuyuz!) dedi. Muhammed aleyhisselâma da: (Ey kardeşimin oğlu! İnsanları Rabbine îmâna davet etmek istediğin zamanı bilelim; silâhlanıp seninle birlikte ortaya çıkarız!) dedi. Sonra Muhammed aleyhisselâm tekrar söze başlayıp, **(Ey Abdülmuttalib oğulları! Vallahi, Araplar içinde, benim size getirdiğim, dünya ve âhiretiniz için hayrlı olan şeyden (ya'nî bu dinden) daha üstününü ve daha hayrlısını kavmine getirmiş bir kimse yoktur. Ben sizi dile kolay gelen, mizanda ağır basan iki kelimeyi söylemeye davet ediyorum ki o da: (Eşhedü en lâ ilahe illallah ve eşhedü enne Muhammeden abdühü ve Resûlühü) ya'nî Allahdan başka ilah olmadığına ve Muhammedin Onun kulu ve resulü olduğuna şehâdet ederim demenizdir.) (Allahü teâlâ sizi buna davet etmemi emretti.) diyerek, (O halde hanginiz benim bu davetimi kabûl eder ve bu yolda yardımcım olur?)** dedi. Kimseden ses çıkmadı, başlarını önlerine eğdiler. Muhammed aleyhisselâm bu sözlerini üç defa tekrarladı. Her söyleyişinde hazreti Ali ayağa kalkıp üçüncü defasında, "Yâ Resûlallah, her ne kadar bunların yaşça en küçüğü isem de sana ben yardımcı olurum!" dedi. Bunun üzerine Muhammed aleyhisselâm hazreti Ali'nin elinden tuttu. Diğerleri ise hayret içinde ve alaylı alaylı gülelerek dağıldılar.

Muhammed aleyhisselâm insanların bu inkarcı tutumu karşısında onları daima îmâna davet ediyordu ve Mekkeli-lerden bir kısmı îmân ile şerefleniyordu. Yine bir gün Allâhü teâlânın, **(Emredildiğin şeyi, onları çatlatırcasına bildir)** emrine uyarak, Safa tepesi üzerine çıktı. Yüksek ve gür bir seda ile: **(Ey Kureyş topluluğu, buraya geliniz, toplanınız, si-ze mühim bir haberim var)** diye seslendi. Bunun üzerine ka-bileler merakla koşup orada toplandılar. Hayretle bakmaya, merakla beklemeye başladılar. (Ey Muhammed-ül emin! Bi-zi buraya niçin topladın, neyi haber vereceksin?) diye sorma-ya başladılar. Muhammed aleyhisselâm **(Ey Kureyş kabilele-ri)** hitabıyla konuşmaya başlayınca, herkes büyük bir dikkat-le dinliyordu. Onlara şöyle hitabetti: **(Benimle sizin haliniz düşmanı görüncə, ailesine haber vermek üzere koşan ve düş-manın kendisinden önce ailesine ulaşıp zarar vermesinden korkarak, Yâ Sabâhâh (Ey topluluklar) diye haykıran bir kimsenin haline benzer. Ey Kureyş topluluğu, ben size şu da-ğın ardında bir düşman ordusu var, üzerinize hücum etmek üzeredir desem bana inanır mısınız?)** dedi. (Evet inanırız, çünkü sende şimdiye kadar doğruluktan başka bir şey görmedik. Senin yalan söylediğini hiç görmedik!) dediler.

Sevgili Peygamberimiz Muhammed aleyhisselâm bu umumi hitâbtan sonra, bütün Kureyş kabilelerinin ismini **(Ey Haşim oğulları! Ey Abd-i Menaf oğulları! Ey Abdül-muttalib oğulları!...)** şeklinde sayarak: **(Ben size önümüzde-ki şiddetli azabın bildiricisiyim. Allâhü teâlâ bana: "En ya-kın akrabalarını ahiret azabı ile korkut" emrini verdi. (Sizi, Lâ ilâhe illallah vahdehû lâ şerike leh (Allah birdir, Ondan başka hiçbir ilâh yoktur) diyerek îmân etmeye davet ediyorum. Ben de onun kulu ve Resulüyüm. Eğer buna îmân ederseniz, Cennete gideceksiniz. Siz (Lâ ilâhe illallah) demedikçe ben size ne dünyada bir faide ne de ahirette bir nasib sağlayabilirim?"** dedi. Dinleyen kabileler arasından Ebu Le-heb, (Bizi buraya bunun için mi topladın?) diyerek, yerden aldığı taşı Muhammed aleyhisselâma attı. Diğerlerinden o

anda böyle bir muhalefet gelmedi. Aralarında konuşarak dağıldılar. Ebu Leheb'in gösterdiği inkâr ve düşmanlık üzerine, **(Ebu Leheb'in elleri kurusun, Zaten kurudu...)** diye başlayan "Tebbet" sûresi nâzil oldu.

Peygamberimiz Muhammed aleyhisselâm, insanlara ebedi se'âdeti, sonsuz kurtuluşu bildirmek, onları dalâletten hidayete kavuşturmak üzere peygamber olarak gönderildiği sırada, câhiliyye devri yasayan Mekke'liler, kendilerinin îmân etmeye davet edilmesi üzerine, ilk önce çoğu lakayt, ilgisiz, kayıtsız davrandı. Sonra açıkça düşmanlık göstermeye başladılar. Müşriklerin bu düşmanlıkları önce alay etme tarzında olup, sonra hakaret şekline, daha sonra işkence safhasına girdi. Bunlardan sonra ticari ve diğer bütün münâsebetleri kesme ve şiddet gösterme devresi başladı.

KÂFİRLERİN ZULM VE İŞKENCELERİ

Müşriklerin zulm ve baskıyı artırması üzerine Muhammed aleyhisselâm Eshâb-ı kiramdan Erkam bin Eb'ül Erkam'ın evini emniyetli bir yer olarak seçti. Dar bir sokak içinde, Safa tepesinin doğusunda bulunan bu 'ev' giriş çıkış için ve gelip gidenleri kontrol etmeye elverişli bir yerdi. Peygamberimiz "aleyhisselâm" islâmiyyeti burada anlatıyor ve müslimânlar oraya toplanıyordu. Bir çok Mekkeli bu evde müslimân oldular. Bir merkez olarak seçilen bu eve (Dar'ül-İslâm) adı verilmişti.

Muhammed aleyhisselâmın bildirdiklerine îmân etmeyen ve ona düşmanlık gösteren müşrikler, önce alay etmeye başladılar. Bir araya toplanıp Ona kâhin, mecnun, şair, deli, sihirbaz diyelim şeklinde karar almak istediklerinde bunların hiç birinin Muhammed aleyhisselâmda bulunmadığını yine kendileri itiraf ediyorlardı. Ona bir şeyler söylemek için toplanıldıklarında, müşriklerden Velid bin Mugire şöyle diyordu: (Hayır o kâhin değildir. Biz, kâhinleri gördük. Onun okuduğu ne kâhin fısıltısıdır, ne de uydurma şeylerdir. Kâhinler doğru da, yalan da söyler. Biz Muhammedde hiç bir yalan

görmedik. O mecnun, deli de değildir. Deliliğin ne olduğunu biliriz, onda böyle bir hal yoktur. O şair de değildir. Biz şiirin her çeşidini iyi biliriz. Onun okudukları bunlardan hiçbirine benzemez. O, sihirbaz da değil! Biz sihirbazları gördük. Onun okudukları sihirbazların okuyup üfürmelerine ve düğümleyip bağlamalarına hiç benzemiyor).

Çeşitli hilelerle ve zulmle insanların îmân etmesine mani olmaya kalkışan müşriklerin ileri gelenleri, insanları Muhammed aleyhisselâmın okuduğu âyetleri dinlemekten men ederlerdi. Kendileri ise geceleri gizlice Muhammed aleyhisselâmın bulunduğu evin yanına gelerek bir köşeye saklanıp dinlerlerdi. Sabah olup ortalık aydınlanmaya başlayınca, birbirinden habersiz olarak gece Kur'ân-ı kerîmi dinlemeye geldiklerini gören müşriklerin ileri gelenleri birbirlerini ayıplarlar, bir daha böyle yapmayalım derlerdi. Ancak ertesi gece gene birbirinden habersiz gidip bir köşeye saklanarak yine dinlerlerdi. Sabah olunca da birbirlerini görüp şaşırırlardı. Bir daha böyle yapmamak üzere yemin ederek ayrılırlar, fakat bundan kendilerini alıkoyamazlardı. Ancak nefslere uyup, üstünlük taslayarak ve diğer müşriklerin kendilerini ayıplamalarından çekinerek ve daha bir çok boş düşüncelere kapılarak îmân etmediler. Üstelik başkalarına da mani oldular. Sokaklarda, Muhammed sihirbaz diye bağırıyorlardı.

İslâm nurunun günden güne yayılması üzerine iyice azgınlaşan müşrikler, artık alay etmekten de öteye, müslimânlara işkence yapmaya başladılar. Muhammed aleyhisselâmın kapısının önüne pislik dökmeye, kapısına kan sürmeye, geçeceği yollara diken dökmeye başladılar. Mekke'ye dışardan gelenlere İslâmı anlatırken, peşinde dolaşıp yalan söylüyor, inanmayın diyerek taşkınlık gösterirlerdi. İlk müslimân olanlardan, önce zayıf ve kimsesiz olanlara, sonra da hepsine ağır işkenceler yapmaya başladılar. Bütün bunlarla da insanların îmân etmelerine engel olamadıklarını bilakis İslâmın günden güne yayıldığını gören müşrikler her yola başvurdular.

İnkârlarında ısrar eden müşrikler, bu teşebbüslerinden de netice alamayınca, işi zulm ve işkence safhasına döktüler. Muhammed aleyhisselâma kastetmeye karar verdiler. Başları Ebu Cehil şöyle demişti: "Yarın kaldıracabileceğim kadar kocaman bir taşı alıp, O secdeye kapandığı zaman başının üzerine bırakacağım." Diğer müşrikler de, "Sen istediğini yap seni destekleyeceğiz" demişlerdi. Ertesi günü beklediler ve Sevgili Peygamberimiz Muhammed aleyhisselâm Kâ'be'ye gelerek namaza durup secdeye kapandığı sırada, Ebu Cehil kocaman bir taşı alıp yanına yaklaştı. Daha yaklaşıp yaklaşılmaz, büyük bir korkuyla perişan bir halde geri kaçtı. Elleri taşı tutamaz oldu ve taş elinden yere düştü. Bu hali gören ve merakla seyreden müşrikler ne oldu sana dediklerinde, Ebu Cehil: Bir benzerini görmediğim zaptedilmez bir arslan beni parçalamak üzere üstüme yürüdü, dedi. Ebu Cehil birkaç kere böyle yapmak istemişse de aynı durumla karşılaşmıştır. Bu ve buna benzer mu'cizeleri görenlerden bir kısmı îmân ediyor, bir kısmı ise düşmanlıkta ısrar ediyorlardı. Bundan başka müşriklerin Muhammed aleyhisselâma saldırdıkları ve bazan da mübârek yüzünü başını yaraladıkları oluyordu. Diğer taraftan müslimân olanlara yaptıkları işkenceler görülmemiş bir vahşet halini almıştı. Yapılan işkencelere dayanamayarak şehîd olan ilk müslimân Hazreti Yâsir ve Ebu Cehil tarafından karnına mızrak saplanarak şehîd edilen, Hazreti Yâsirin hanımı Sümeyye hatundur.

HABEŞİSTANA HİCRET

Peygamberimiz "aleyhisselâm" ilk müslimânların ağır işkencelere ve zulm altında zor duruma düşmeleri üzerine **(Siz Habeş ülkesine gidiniz, Allah sizi orada ferahlığa kavuşturur ve sizi yine toplar..)** buyurdu. Bi'setin (Peygamberliğin) beşinci yılında Eshâb-ı kiramdan 10'u erkek, 5'i kadın olmak üzere 15 kişilik bir kfile Mekkedden ayrılarak Habeşistan'a hicret ettiler. Bi'setin altıncı yılında Hazreti Hamza'nın sonra da Hazreti Ömer'in müslimân olması üzerine müslimânla-

rın durumu kuvvetleniyor ve islâmiyyet günden güne yayılıyordu.

Habeşistan'a hicret eden ilk kafilâ hükümdâr Necâşi tara-
fından iyi karşılandı. Bunun üzerine, Peygamberimiz müş-
riklerin baskı ve işkencelerine maruz kalan müslimânlardan
ikinci bir kafilâyı de Bi'setin yedinci yılında Habeşistan'a
gönderdi. 80'i erkek, 10'u kadından meydana gelen bu kafi-
le de Habeşistan'a hicret etti. Bu arada islâmîyyetin yayılma-
sına mani olmak için her yola başvuran müşrikler, Peygam-
berimiz aleyhisselâma çeşitli şeyler soruyorlar, nazil olan
âyetler okundukça aldıkları cevaplar ve gördükleri mu'cize-
ler karşısında şaşırıyorlardı. Günden güne müslimânların sa-
yısı arttıkça, bunu engellemek için çeşitli yollar deneyen
müşrikler, bu defasında müslimânları muhasara altına alma-
ya, başta ticari ve diğer münasebetleri tamamen kesmek üze-
re karar aldılar. Müslimânlara hiç bir şey satmamaya ve on-
lardan hiç bir şey satın almamaya yemin ettiler. Bu anlaşma-
larını bir kâğıda da yazarak Kâ'be içine astılar. Müslimânlar
ise Ebu Talib mahallesi denilen yerde toplanmışlardı. Müş-
rikler bu mahalleye yiyecek, içecek hiç bir şey sokmuyorlar-
dı. Oradan bir şey satın almak üzere çıkmak isteyen ve ora-
ya yiyecek içecek satmak için gitmek isteyen hiç bir satıcıya
fırsat vermiyorlardı. Bu mahallede muhasara altına alınan
müslimânlar ise dışardan fazla bir şey satın alamadıkları için,
şiddetli kıtlıkla karşı karşıya kalmışlardı. Sâdece hac mevs-
minde dışarı çıkabiliyorlar, ancak Mekke'ye gelen tüccarlar-
dan bir şey satın almak istediklerinde müşrikler, tüccarlar-
dan, fiyatlarını çok yüksek tutmalarını istiyorlardı. Bu se-
beple müslimânlar fazla bir şey satın alamıyorlardı. Öyle ki
bazıları yiyecek bulamadıkları için, ağaç yapraklarını yiye-
rek açlıklarını gideriyorlardı. Küçük çocuklar açlıktan feryat
ediyordu. Müslimânlar içinde zengin olanlar, sıkıntıya dü-
şenlerin ihtiyacını karşılamak için bütün mallarını harcamış-
lardı. Ancak bu da kâfi gelmemişti. Üç sene süren bu hâdise
üzerine ümitlenen müşrikler İslâmın hızla yayıldığını göre-

rek iyice çıldırmışlardı. Allahü teâlâ, müşriklerin anlaşmalarını yazarak Kâ'be içine astıkları sahifeye bir güve kurdu musallat etti. O sahifede "**Bismike Allahümme**" ibaresi hariç diğer kısmını tamamen yiyip bitirdi. Bu husus Peygamberimiz aleyhisselâma vahiyle bildirildi. Muhammed aleyhisselâm bu durumu amcası Ebû Talib'e bildirince, Ebû Talib müşriklere gidip, (Kardeşimin oğlunun bana haber verdiğine göre, Allah sizin Ka'bede astığınız sahifeye bir kurt musallat etmiş ve (Allah) lafzı hariç o sahifede zulm, akrabalarla münasebeti kesme ve iftira olarak yazılı diğer kısmı yiyip bitirmiştir. Kâ'beye gidip bakınız. Bu zulm ve kötü davranışınızdan vazgeçiniz...) dedi. Kâ'beye gidip astıkları sahifeyi gerçekten bir güve kurdunun yiyip bitirdiğini gördüler. Bu hadise karşısında şaşıran müşrikler bazı ileri gelen kimselerin de böyle bir uygulamadan vazgeçtiklerini bildirmeleri üzerine, Bi'setin onuncu yılında bundan tamamen vazgeçmek zorunda kaldılar. Fakat düşmanlıklarını gün geçtikçe şiddetlendirip islâmiyyetin yayılmasına mâni olmak için her türlü yola başvurdular. Halbuki islâmiyyet süratle yayılıyor. Sevgili Peygamberimiz Muhammed aleyhisselâm, câhiliyye devrinin zulmetinden bunalan insanları kurtarmaya çalışıyor ve hakiki se'âdete kavuşturuyordu. Bu se'âdet ile şereflenen insanlar da kavuştukları büyük ni'mete şükrediyorlar, müşriklerin hakaretleri ve işkenceleri karşısında asla yılmıyorlardı. Muhammed aleyhisselâmın mu'cizelerini ve müslimânların dinlerindeki sebatini gören nice gönüller İslâm nuru ile aydınlanıyordu.

Muhammed aleyhisselâmın peygamberliğinin onuncu yılında büyük oğlu Kasım ve bir müddet sonra da diğer oğlu Abdullah küçük yaşta iken vefât ettiler. Yine Bi'setin onuncu yılında Peygamberimiz aleyhisselâm amcası Ebu Talib ve ondan birkaç gün sonra da hanımı Hazreti Hatice vefât etti. Ard arda vuku bulan bu ölüm hadiselerinden dolayı bu seneye Senet-ül hüzn (Hüzün yılı) denildi. Bu vefât hadiselerine çok sevinen müşrikler Peygamberimiz aleyhisselâm ve

müslimânlara karşı öncekinden daha şiddetli davranmaya başladılar. Ebu Talib hayâtta iken, onun himayesinden çekinen müşrikler, o vefât edince Muhammed aleyhisselâma ve müslimânlara yaptıkları tecavüzleri kat kat arttırdılar.

Mekke halkı î mân etmiyor, Müslimânlara çok sıkıntı veriyordu. İşkenceyi artırıp, işi azdırmışlardı. Resûlullah çok üzüldü. Hicretten bir yıl önce, elliiki yaşında idi. Zeyd bin Hâriseyi alarak Tâife gitti. Tâif halkına bir ay nasîhat eyledi. Hiç kimse î mân etmedi. Alay ettiler, işkence yaptılar, yuhalandılar. Çocuklar taşa tuttular. Ümitsiz üzüntülü, yorgun geri dönerken mübârek bacakları yaralandı. Zeydin başı kan içinde kaldı. Çok sıcak bir saatte, yol kenarında bitkin halde istirahat edip yaralarını, kanlarını sildiler. Muhammed aleyhisselâmın daha sonra Mekke'ye doğru gitmekte iken, başının üzerinde kendisini gölgeleyen bir bulutu ve biraz sonra da Cebrail aleyhisselâmı gördü. Cebrail aleyhisselâm, (Yâ Muhammed, şüphesiz ki Allahü teâlâ kavminin sana ne söylediklerini işitcidir. Bir melek göstererek, şu melek Allahü teâlânın dağları emrine verdiği melektir. Kavmin hakkında ne dersen ona emredebilirsin) dedi. Dağlara müvekkil melek: Mekkenin iki tarafında bulunan Ebu Kubeys ve Kuaykın dağını göstererek, (Yâ Muhammed! Eğer şu iki yalçın dağın Mekkeliler üzerine kapanıp birbirine kavuşmasını istersen, emret, kavuşturayım) dedi. Muhammed aleyhisselâm, **(Hayır! Ben insanlara rahmet olarak gönderildim. Allahü teâlânın bu müşriklerin sulbünden î mân edecek, Allaha şirk koşmayacak bir nesil çıkarması için dua ederim)** buyurdu.

Peygamberimiz aleyhisselâm Tâifden Mekke'ye döndüğü sırada Mekke'ye varmadan Nahle adındaki bir yerde bir müddet istirahat etti. Bu sırada namaza durmuştu. Nusaybin cinlerinden bir gurup oradan geçerken, Peygamber Efendimizin okuduğu Kur'ân âyetlerini duydular ve durup dinlediler. Sonra Peygamberimiz aleyhisselâm ile görüşüp müslimân oldular. Muhammed aleyhisselâm onlara, **(Kavminize**

varınca benim î mânâna davetimi onlara da söyleyin, onları î mânâna davet edin) buyurdu. O cinniler kavimlerine gidip, bunu bildirince, işiten cinnilerin hepsi î mânâ ettiler. Bu husus Kur'ân-ı kerîmde Cin sûresinde bildirilmektedir. Bu hadiseden sonra Mekke'ye yürüdüler. Karanlıkda şehre girdiler. Her taraf düşman idi. Gidecek bir yer yoktu. Birkaç ay Mekke'de çok sıkıntılı geçti. Bir gece [Receb ayının yirmiyedinci gecesi] amcası Ebu Talibin kızı Ümm-i hâninin Ebu Talib mahallesinde bulunan evine geldi. Ümm-i hânî o zaman î mânâ etmemişti. Kimdir o dedi. Ancan oğlu Muhammedim “sallallahü aleyhi ve sellem”. Kabûl edersen müsâfir geldim, buyurdu. Ümm-i Hânî kabûl etdi. Yiyecek, içecek istemem. Rabbime ibâdet edecek bir yer yetişir, buyurdu.

Resûlullah, o gün çok incinmişti. Abdest alıp, Rabbine yalvarmağa, af dilemeğe, kulların î mânâna gelmesi, se'âdete kavuşmaları için duaya başladı. Çok yorgun, aç, üzüntülü idi. Hasır üzerine uzanıp uyuyuverdi.

O anda, Cebraîl aleyhisselâm gelip, Allahü teâlâ'nın da'vetini bildirip, Muhammed aleyhisselâmı Mi'rac'a götürdü. Gökleri aştı, Cenneti, Cehennemi, Arşı, Kürsiyi gördü. Allahü teâlâyı görüp, konuştu.

Hicretten bir yıl önce Receb ayının 27'sinde Cum'a gecesi vuku bulan bu mu'cizeye Peygamberimizin "aleyhisselâm" **mi'racı** denir. Resûlullah "aleyhisselâm" mi'rac'a rûh ve bedeni ile uyanık iken çıktı. **(Beden ile gittim)** buyurdu. Peygamberimiz aleyhisselâma Mi'rac gecesinde nice ilâhî hakikatler gösterildi ve beş vakit namaz bu gecede farz kılındı. Mi'rac Kur'ân-ı kerîmde İsra sûresinde ve Hadîs-i şeriflerde bildirilmektedir.

Mekke her yıl hac mevsiminde uzaktan, yakından gelenlerle dolup taşardı. Peygamberimiz aleyhisselâm bu mevsimde kurulan panayırlara gider, Mekke'ye gelen Arap kabilelerine İslâmı anlatır ve onları î mânâna davet ederdi. Müşrikler ise hep mani olmak için uğraşırlardı.

AKABE BÎATLARI

Sevgili Peygamberimiz Muhammed aleyhisselâm, Bi'setin onuncu yılında hac mevsiminde, Akabede Medineden gelen altı kişiyle karşılaştı, onlarla görüştü. Onlara Kur'ân-ı kerîm okudu ve İslâmâ davet etti. Medinedeki Hazrec kabilesinden olan bu altı kişi, Peygamberimizi dinledikten sonra hemen îmân ettiler. Bu altı kişi ilk Medineli müslimânlardır. Bundan bir sene sonra Bi'setin onbirinci yılında yine hac mevsiminde oniki Medineli, Peygamberimiz aleyhisselâmın davetini kabûl ederek müslimân oldular. Allaha şirk koşmayacaklarına, zinadan, hırsızlıktan sakınacaklarına, kimseye iftira etmeyeceklerine, kız çocuklarını öldürmeyeceklerine, Allaha ve Resûlüne itaat edeceklerine dair kesinlikle söz verdiler.

Bu hadiselerle **ilk Akabe biatları** denilmiştir. Medinelilerin yaptıkları bu biat büyük bir önem taşıyordu. Peygamberimiz bu biatlerde bulunanlara İslâmı anlatmak ve Kur'ânı kerîmi öğretmek üzere Eshâb-ı kiramdan Mus'ab bin Ümeyri muallim olarak, onlarla birlikte Medine'ye gönderdi. Bu sıralarda Medinedeki müslimânların sayısı kırka ulaşmıştı. Mus'ab bin Ümeyr'in üstün gayretleri ile Medine' de bulunan Evs ve Hazrec kabilelerinden hemen hemen müslimân olmayan kalmamıştı. Az zamanda islâmiyyet Medinede yayıldı. Peygamber Efendimiz Medinede İslâmın bu şekilde süratle yayıldığını haber alınca, çok sevinip, bu seneye **(sevinç yılı)** denildi. Mi'rac ikinci Akabe biatından sonra vuku buldu.

Bu seneden sonra yine hac mevsiminde Medineden 73 erkek 2 kadın olmak üzere 75 kişi Akabede gece yarısı Peygamberimizle görüştüler. Resûlullah onlara: **(Allahdan başka ilâh olmadığına, benim onun Resulü olduğuma îmân ederek, dînin emirlerini yerine getireceğinize, bana itaat edeceğinize hiç bir şeyden çekinmeden Allah yolunda Allah için hakkı söyleyeceğinize, kendi nefsinizi ve namusunuzu koruduğunuz gibi bana yardımcı olacağınıza söz veriyor musu-**

nuz?) buyurdu. Bunu seve seve kabûl ettiklerini bildiren Medineliler, (Yâ Resûlallah, senin uğrunda ölürsek bize ne var?) diye sordular. Resûlullah (**Cennet var**), buyurunca, Resûlullahın elini tutarak biat ettiler. Peygamberimiz bu biat edenler içinden Medine'nin ileri gelenlerinden, okuma yazma bilen 12 kişiyi temsilci olarak seçti. Bu temsilciler (Allah'a hamd olsun ki; bizi Muhammed aleyhisselâmın sevgisiyle ve ona î mân etmekle şereflendirdi. Allahın ve Resulünün davetini kabûl ettik, dinledik ve boyun eğdik..) diyerek sevinçlerini ve teslimiyetlerini ifade ettiler.

Son Akabe biatıyla Medine, müslimânlar için râhat edecekleri ve sığınacakları bir yer olmuştu. İkinci Akabe biatını duyan Mekkeli müşriklerin müslimânlara tutumları çok şiddetli ve pek tehlikeli bir hal almıştı. Müslimânlar, durumlarını Peygamberimize arz edip hicret için izin istediler. Peygamberimiz "aleyhisselâm", (**Sizin hicret edeceğiniz yurdun, iki kara taşlık arasında hurmalık bir şehir olduğu bana gösterildi ve bildirildi. Oraya (Medineye) hicret ediniz. Orada müslimân kardeşleriniz ile birleşin. Yüce Allah onları size kardeş yaptı ve Medine'yi size emniyet ve huzûr bulacağınız bir yurt yaptı**) buyurarak, Mekkede bulunan müslimânların Medine'ye hicret etmelerine izin verilmesi üzerine bölük bölük Medine'ye hicret ettiler. Mekkede hapsedilen veya işkence altında bulundurulmuş yahut da hastalık gibi sebeplerden dolayı yola çıkamayanlar, Peygamberimiz aleyhisselâm, Hazreti Ebu Bekir ve Hazreti Aliden başka müslimânlardan kimse kalmayıp Medine'ye hicret ettiler.

Müslimânların Mekkeden hicret etmesi üzerine müşrikler harekete geçip, ne yapacaklarını kararlaştırmak üzere, kendilerince önemli saydıkları işleri görüştükleri Dar'ün Nedve denilen evde toplantılar. Bu sırada şeytân Necidli bir ihtiyâr kılığında yanlarına gelip, Ebu Cehil'in Muhammed'i "aleyhisselâm" öldürelim demesi üzerine işte bu adamın dediğini yapınız dedi. Bunun üzerine müşrikler bu kararda birleştiler. Her kabileden birer kişi olmak üzere 40 kişi seçtiler.

Bunlar gece vakti evini sarıp, sabahleyin evden çıkarken Peygamberimizi "aleyhisselâm" öldürmek üzere harekete geçtiler. Cebrail aleyhisselâm gelip Peygamberimize "aleyhisselâm" bu durumu ve hicret etmesi için izin verildiğini bildirdi. Resul aleyhisselâm o gece Hazreti Ali'ye emr buyurdu. Ona, Resûlullahın yatağına yatıp, kendisine bırakılan emanetleri sâhiblerine vermek için Mekke'de kalmasını söyledi.

PEYGAMBERİMİZİN HİCRETİ

Resûlullah efendimiz, müşriklerin ellerinde kılıçlarla gece evinin etrafını sardığı sırada, üzerlerine bir avuç toprak serpti. Yasîn sûresinin ilk âyetlerini okuyarak evden çıkıp müşriklerin arasından geçti. Bekleyenlerin hiç birisi onu görmedi. Hazreti Ebu Bekrin evine gitdi. Oradan, onun ile Sevr Dağına çıkıp üç gün orada bir mağarada kalıp, sonra Medine'ye hicret ettiler. O gece evinin etrafında bekleyen müşrikler sabaha doğru eve girince, Hazreti Ali ile karşılaştılar. Muhammed aleyhisselâmın Mekke'den ayrıldığını anlayarak takibe koyuldular. Ancak Resûlullahın mu'cizeleri karşısında aciz kalıp bulamadılar.

Sevgili Peygamberimizin, "aleyhisselâm" Bi'setin onüçüncü yılında, Rebiulevvel ayının 12.ci günü, milâdi 622 senesinde Medine'ye hicreti ile on sene süren Medine devri başladı.

Medine Devri: Muhammed aleyhisselâmın ve Eshâb-ı kırâmın Medine'ye hicretiyle müslimânlar için yeni bir devir başlamış oldu. Resûl aleyhisselâmın Mekke'den Medine'ye hicret etmekte olduğu iştirilince, hâdis Medinede büyük bir sevinçle karşılandı. Müslimânlar onu karşılamak için yollara düştüler. Peygamberimiz aleyhisselâm Kubâ'ya gelince orada ilk mescidi yaptırdı. Kubâda 10 gün kaldıktan sonra Medine'ye hareket ettiler. Cum'a günü Ranona vadisinden geçerken öğle vakti olmuştu. Peygamberimiz aleyhisselâm Cum'a namazının farz olduğunu bildirdi ve orada ilk Cum'a nama-

zını kıldırdı. Medine'ye varınca görülmemiş bir sevgi ve tezahüratla karşılandı.

İlk zamanlarda Medinede bir mescid olmadığı için Peygamberimizin "aleyhisselâm" bulunduğu her yerde cemaatla namaz kılınıyordu. Daha sonra Resûlullahın Medine'ye ilk geldikleri gün devesinin çöktüğü arsa satın alınarak, oraya bir mescid yapıldı. Resûlullah için de bu mescide bitişik odalar yapıldı.

Peygamberimiz aleyhisselâm kalmakta olduğu Eshâb-ı kirâmdan Ebu Eyyûbi Ensârî Halid bin Zeyd'in evinden, mescidin bitişğinde yapılan bu odalara taşındı. Yine bu sırada Peygamberimiz aleyhisselâm mallarını, mülklerini Mekke'de bırakarak hicret eden müslimânlar ile Medineli müslimânlar arasında kardeşlik kurdu. Her Medineli müslimân, Mekke'den gelen müslimânlardan birini evine aldı, malına ortak etti. Evi, ailesi olmayan yetmişden fazla fakîr müslimân da mescidin avlusunda yapılan sofada ikamet ettiler. Bütün ihtiyaçları burada karşılandı. Bunlara **“Eshâb-ı Suf-fa”** denildi. Bunlar Peygamberimizin "aleyhisselâm" yanından ayrılmaz, söylediklerini ezberler, islâmiyeti iyice öğrenirlerdi. Medine dışındaki yerlere islâmiyeti öğretmek üzere bunlardan öğreticiler gönderilirdi.

Hicretin birinci yılında Medinede mescid yapıldıktan sonra günde beş vakit ezân okunmaya başlandı. Yine bu sene Peygamberimiz aleyhisselâm Hazreti Ebu Bekr-i Sıddîkın “radiyallahü anh” kızı Hazret-i Âişe “radiyallahü anhâ” ile evlendi.

PEYGAMBERİMİZİN SAVAŞLARI

Hicretten sonra müslimânlar Medinede toplandılar, birleştiler. Bunların karşısında üç grub düşman vardı: Mekkeli müşrikler, Medinede ve çevresinde bulunan Yahudiler ve münâfıklar. Bu bakımdan tehlike daha çok artmıştı. Böylesine mühim ve tehlikeli bir durum karşısında Peygamberimiz "aleyhisselâm" tarafından yeni tedbirler alındı.

BEDİR SAVAŞI

Muhammed aleyhisselam Medine'ye hicret ettikten sonra, Medinede bütün işleri ve münasebetleri belli bir tertibe koyup Müslimânları güçlü bir duruma getirdi. Böylece İslamiyet her geçen gün yayılıyor ve Müslimânlar da kuvvetleniyordu. Diğer taraftan Mekkeli müşrikler ise Müslimânlar üzerine saldırmak için devamlı hazırlık yapıyorlar ve savaş için bahaneler arıyorlardı. Nihayet hicretin ikinci yılında müşriklerin bin kişilik bir orduyla Medine'ye yürümeleri üzerine Medine dışında Bedir denilen yerde Bedir Savaşı yapıldı. Bu savaşta müslimânların sayısı 313 kişi idi. Müşriklerle yapılan bu ilk savaşta müslimânlar ilk parlak zaferi kazandılar. Başta Ebu Cehil olmak üzere müşriklerin ileri gelenleri bu savaşta öldürüldü. Yine bir kısım ileri gelenleri olmak üzere 70'i esir alındı. Peygamberimiz aleyhisselam bu esirlerin bir kısmını fidye karşılığı, okuma yazma bilenleri de Medineli 10 çocuğa okuma yazma öğretmek şartıyla serbest bıraktı. Bu hadise Mekkeden ve Medineden bir çok kimsenin müslimân olmasına sebep oldu.

UHUD SAVAŞI

Şevval ayında Uhud gazvesi yapıldı. (625) Bedir savaşında yenilen müşrikler bir yıl sonra da 3000 kişilik bir kuvvetle Medine üzerine yürüdüler. Peygamberimiz müşriklerin bu saldırısına karşı 1000 kişilik bir ordu ile düşmanı Uhud dağında karşıladı. Bir müdafaa savaşı olan Uhud harbinde Peygamberimizin "aleyhisselam" mübarek dişi kırıldı, mübarek yüzü kanadı ve mübarek dudağı yaralandı. Hazreti Hamza şehîd edildi. Bundan başka Muhâcir ve Ensârdan yetmiş sahâbi şehîd oldu.

Uhud Savaşından sonra hicretin dördüncü yılında Beni Nadir gazası yapıldı. Daha önceden Peygamberimizle "aleyhisselâm" anlaşma yapan Yahudi kabilelerinden Beni Nadir kabilesi Uhud Savaşından sonra Peygamber efendimize suikast yapmaya kalkışarak anlaşmayı bozdular. Münâfıkların

kendilerini destekleyeceklerini söylemeleri üzerine anlaşmayı yenilemeye yanaşmayan Beni Nadir kabilesi ile yapılan savaşta, bu kabile Medineden çıkarıldı. Böylece müslimânların Medinedeki durumu daha da kuvvetlendi.

Hicretin dördüncü yılında müşrikler, Medineden çıkarılan Yahudiler ve münafıklar çok tehlikeli bir hal almışlar, her fırsatta saldırmaya hazırlanıyorlardı. Peygamberimiz aleyhisselâm bu düşmanlara karşı korunma ve savunma tedbirleri aldı. Bir taraftan da islâmiyyeti yaymak için çevrede bulunan kabilelere Eshab-ı kiramdan heyetler gönderiyordu. Onlar da gittikleri yerlerde islâmiyyeti anlatıyor, insanları îmân etmeye davet ediyorlardı.

Necidlilerin İhaneti

Medine civarında bulunan iki kabile Peygamber efendimize elçi göndererek kendilerine islâmiyyeti öğretmek üzere muallim (öğretmen) istediler. Bu istek üzerine Eshab-ı kiramdan on kişi gönderildi. Recî' denilen yere vardıklarında 200 kişilik bir düşman hücumuna uğrayan bu heyetten 8 kişi şehîd oldu. Bu hadiseye "Recî' vakası" denir. Yine Necid şeyhi Ebû Bera'nın Medine'ye gelip kendilerini irşad için muallim istemesi üzerine Eshab-ı kiramdan 70 kişilik bir heyet gönderilmişti. Eshâb-ı Suffadan olan bu irşâd heyeti, **“Bî'r-i Meûne”** denilen yere vardıklarında, Necidliler verdikleri teminata rağmen ihânet ederek üzerlerine gönderdikleri bir ordu tarafından iki sahâbî hâric, hepsini şehîd ettiler. Bu hadise de **“Bî'r-i Meûne fâciası”** adı ile bilinmektedir.

HENDEK SAVAŞI

Mekkeli müşrikler, Medine üzerine yaptıkları üçüncü ve son saldırıda, Beni Nadir yahudileri ile birleştiler. 10000 kişilik bir ordu hazırladılar. Peygamber efendimiz ise 3000 kişilik bir ordu ile Medine'nin etrafına hendekler kazarak müdafa savaşı yapmayı uygun gördüler. Savaş başladıktan son-

ra, Medinede bulunan Beni Kureyza Yahudileri de anlaşmayı bozarak savaşa katıldı ve müslimânları arkadan vurmak istediler. Fakat Allahü teâlâ kuvvetli bir fırtına ve şiddetli yağmurlar yağdırarak düşmanları darmadağın yaptı. Kalble-rine korku düşen kâfirler paniğe kapılarak perişan bir halde Mekke'ye kaçtılar.

HAYBER SAVAşI

Hicretin yedinci senesinde, islâmiyyet Arap yarımadasında sratle yayılmaya başladı ve düşmanlar oldukça tesirsiz hale getirildi. Bu yılda vuku bulan mühim hadiselerden biri de Hayberin fethidir. Peygamberimizin "aleyhisselam" Medineye hicret etmesinden sonra antlaşma yaptığı yahudi kabileleri daha sonra bu antlaşmayı bozarak Mekke'li müşriklerle birleşip, müslimânlara ihânet etmeleri sebebiyle birer birer Medineden çıkarılmışlardı. Bu yahudi kabilelerinden Beni Nadir kabilesi Haybere yerleşmişti. Peygamberimiz aleyhisselâm binaltıyz kişilik bir ordu ile Hayber zerine gitti ve bir hafta süren kuşatmadan sonra Hayber fethedildi. Böylece yahudi tehlikesi ve fitnesi ortadan kaldırıldı.

MUTE SAVAşI

Hicretin sekizinci yılında Mte savaşı yapıldı. Peygamber efendimizin gönderdiği bir elçinin şehid edilmesi üzerine yapılan bu savaş, yzbın kişilik Rum ordusuna karşı üç bin mslimnn çok büyük kahramanlıklar gösterdiği bir savaştı. Bu savaştan geri çekilmek zorunda kalan Rumların müslimânlara karşı olan tutumu iyice kırıldı.

MEKKENİN FETHİ

Peygamberimiz aleyhisselâm ile on sene müddetle Hudeybiye antlaşmasını imzalayan Kureyşliler, daha iki yıl geçmeden antlaşmayı bozdular. Peygamber efendimiz Kureyşlilerden, yapılan antlaşmaya uymalarını istedi. Müşrikler buna yanaşmayınca, Peygamberimiz aleyhisselâm on bin kişilik

bir kuvvet ile Mekke üzerine yürüdü. Arap yarımadasında puta tapıcılığın merkezi olan Mekke fethedildi. Kâ'bedeki putlar kırılıp, Kâ'be putlardan temizlendi. Yirmi yıldan beri müslimânlara amansız düşmanlık yapan müşriklerin de gücü tamamen kırıldı. Peygamberimizin "aleyhisselâm" afvına kavuşup, çoğu müslimân oldu. Mekke'nin fethinden sonra Hevazin ve Sakif kabileleri Sa'd oğulları gibi bazı küçük kabileleri de yanlarına aldılar. 20 bin kişilik bir ordu ile harekete geçtiler. Peygamber efendimiz 12.000 kişilik bir ordu ile üzerlerine gidip bu müttefik müşrik ordusunu mağlup etti. Yenilen bu düşman kabileler Taife sığınarak yeniden savaşa hazırlanmaya başladılar. Peygamberimiz aleyhisselâm Taif'i 20 gün kuşatma altında tuttuktan sonra, muhasarayı kaldırdı. Bir sene sonra da Taifliler kendi istekleriyle müslimân oldular.

PEYGAMBERİMİZİN VEDA HACCI

Hicretin onuncu senesinde Peygamber Efendimiz hac için hazırlanıp, Medinedeki müslimânlara da hac için hazırlanmalarını emir buyurdu. Medine dışında bulunan müslimânlara da haber gönderdi.

Peygamberimiz aleyhisselâm bu hutbesinde, kan dâvaları, fâiz, kumar, her türlü zulm gibi câhiliyye devrine ait bütün kötülüklerin kaldırıldığını bildirdi. Allahü teâlânın emirlerini ve yasaklarını, erkeklerin kadınlar ve kadınların da erkekler üzerindeki haklarını, müslimânların kardeş olduğunu ve daha birçok hususu bildirdi. Eshâb-ı kirâm ile vedâlaştı.

Peygamberimiz aleyhisselâm Vedâ Hutbesini okuduğu gün, Mâide sûresinin üçüncü âyeti; **(Bu gün sizin dîninizi kemâle erdirdim. Üzerinize ni'metimi tamamladım. Size din olarak İslâm dînini seçtim)** meâlindeki âyet nâzil oldu. Peygamberimiz aleyhisselâm bu âyet-i kerîmeyi Eshâb-ı kirâma okuyunca, Hazret-i Ebu Bekir ağlamaya başladı. Eshâb-ı kirâm ağlamasının sebebini sorunca, (Bu âyet, Resûl aleyhis-

selâmın vefâtının yakın olduğuna delalet ediyor, Onun için ağlıyorum.) buyurdu.

Peygamberimiz aleyhisselâm Mekke'de 10 gün kalıp, veda Haccını yaptı ve Vedâ Tavafı yaparak Medine'ye döndü. Vedâ Haccından sonra Eshâb-ı kirâm geldikleri yerlere gidip, Resûlullahın bildirdiği ve emrettiği şeyleri gittikleri yerlerde anlattılar.

Hicretin onuncu yılında vuku bulan bir hâdisde de Peygamberlik iddiasında bulunan yalancıların ortaya çıkmasıdır. Bunlardan birisi Yemende ortaya çıkan Esved-i Anesîdir. Peygamberimizin aleyhisselâm emri üzerine Esved-i Anesî Yemendeki müslimânlar tarafından evinde öldürüldü. Diğeri de Müseylemet-ül Kezzab' dır. Peygamberimizin "aleyhisselâm" vefâtından sonra Hazreti Ebû Bekir Müseyleme üzerine Halid bin Velid kumandasında bir ordu gönderdi. Müseyleme de öldürüldü.

PEYGAMBERİMİZİN VEFÂTI

Cebrail aleyhisselâm Peygamber efendimize her sene o zamana kadar nazil olan âyetleri okumak üzere de bir kere gelirdi. Vefât edeceği sene iki kere gelip, Kur'ân-ı kerîmi iki defa baştan sona okudu.

Peygamberimiz aleyhisselâm vefâtından önce Humma hastalığına tutuldu. Bu hastalık 13 gün sürdü. Bu müddetin son 8 gününü Hazreti Âişenin odasında geçirdi. Hastalığının ilk günlerinde ve ateşi düştüğü sıralarda, mescide gelip, Es-hâbına namaz kıldırıyordu.

Resûl-i Ekrem vefât edeceği sırada Hazreti Aliye, Hazreti Âişeye vasiyyette ve nasîhatta bulundu. Bu sırada ağlayıp göz yaşı döken Hazreti Fâtımaya, **(Kızım bir miktar sabrey-le, ağlama. Zira Hamele-i Arş (melekler) senin ağlaman üze-rine ağlaşırlar)** buyurdu. Hazreti Fâtımanın göz yaşını sildi. Teselli verip, Allahü teâlâdan sabr vermesini diledi ve **(Ey kızım, benim rûhum kabz olacak. (İnnâ lillahi ve innâ ileyhi râci'ûn) diyesin. Ey Fâtıma, gelen her musibete bir karşılık verilir)** buyurdu. Bir müddet mübârek gözlerini kapayıp

sonra, **(Bundan sonra babana üzüntü ve keder, tasa olmaz. Zira fâni âlemden ve mihnet yerinden kurtuluyor)** buyurdu. Sonra hanımlarına nasihat buyurdu. Sonra torunları Hazreti Hasan ve Hazreti Hüseyini yanına alıp, onlara şefkatle bakarak alınlarından öptü.

Rebi'ülevvel ayının onikisinde Pazartesi günü öğleden evvel Cebrâil aleyhisselâm gelip, (Yâ Resûlallah, Cennetleri süslediler, Hûri ve Rıdvan donandı. Allahü teâlâ sana hiç kimseye verilmeyen çok şeyler ihsan etti. Kevser Havzı, Makam-ı Mahmud ve Şefâat-i Ümmet verdi. Kıyâmet günü Sen râzı oluncaya kadar ümmetini afv eyler. Yâ Resûlallah, Melek-ül Mevt kapıda beklemektedir, içeri girmeğe izin ister. Şimdiye kadar kimseden izin istememiştir. Bundan sonra da istemez) dedi.

Resûl-i Ekrem Efendimiz izin verdi. Azrâil aleyhisselâm içeri girip selâm verdi ve sonra, (Yâ Resûlallah, Allahü teâlâ beni senin huzûruna gönderdi. Senin emrinden dışarı çıkmamamı buyurdu. Dilersen şerefli rûhunu kabz edip ulvî âleme yükselteyim, yoksa dönüp gideyim) dedi. Cebrâil aleyhisselâm: (Ey Habibullah, Allahü teâlâ sana müstakdır) dedi. Sonra selâm verip veda ederken, (Ey Muhammed, Ey Ahmed, bundan sonra vahy için bir daha gelmem ve Hak telânın haberini yer yüzüne getirmem. Benim maksâdım ve matlûbüm sen idin yâ Resûlallah.) dedi. Bundan sonra Peygamber Efendimizin, **(Ey kardeşim Azrâil, vazifeni yap!)** buyurması üzerine, mübârek rûhunu kabz etti. Böylece Resûl-i Ekrem Efendimiz Hicretin onbirinci yılında (milâdî 632) Rebi'ülevvel ayının 12'sinde Pazartesi günü öğleden evvel vefât etti. Vefât ettiğinde Kamerî seneye göre 63, Şemsî seneye göre 61 yaşında idi.

Eshab-ı kirâm, Resûlullahın vefâtı üzerine pek çok üzü- lüp gözyaşı döktüler. Çoğunun dili tutulup bir müddet konu- şamaz oldular. Hazreti Ebû Bekr Resûlullahın yanına girip mübârek yüzünden örtüyü kaldırarak, mübârek alnından öptü. Sonra başını kaldırıp, mübârek alnından tekrar öpüp, (Ah Safî) dedi. Bir daha öpüp (Ah dost) dedi. Sonra mübâ-

rek pazusunu öpüp ağladı. (Anam babam sana feda olsun! dirin ve ölün tayyib, temiz ve ne güzeldir!) dedi. Ve (Eğer ihtiyârımız elimizde olsaydı canlarımızı yoluna fedâ ederdik. Eğer sen bizi men etmeseydin, gözlerimizden pınarları akıttırdık. Salâtü selâm okuyup, (Yâ Resûlullah, bizi Rabbinin katında hatırla) dedi.

Eshâb-ı kirâm grup grup odaya girip cenâze namazı kıldılar. Salıyî Çarşamba'ya bağlayan gece (Çarşamba gecesi) yarısı mübârek rûhu alındığı yerde defn olundu. Mübârek cesedini kabre Hazreti Ali, Fadl, Üsâme ve Abdurrahman bin Avf indirdi. Kıyâmet günü kabrden en önce O kalkacaktır. En önce O şefaat edecektir. En önce Onun şefâati kabûl olacaktır. Cennet kapısını önce O çalacaktır.

Resûl-i Ekrem efendimizin vefâtı üzerine bütün müsli-mânların kalbleri yandı, çok üzüldüler. Peygamberimiz aley-hisselâm bizim bilmediğimiz bir hayât ile, şimdi kabrinde hayâtdadır. Cesed-i şerîfi asla çürümez. Kabrinde bir melek durup, ümmetinin söyledikleri salavâtı kendisine haber verir. Mimberi ile kabr-i şerîfi arası Cennet bahçesi gibi kıymetlidir.

HÎLYE-İ SEÂDET **(Peygamberimizin görünüşü)**

Eshâbına nasîhatdan sonra
Fahr-i âlem dedi, benden sonra,

Hilye-i pâkimi, görse biri,
Olur o, yüzümü görmüş gibi,

Gördükde, hubbu hâsıl olsa,
Ya'nî hüsnüme âşık olsa,

Beni görmeği etse arzu,
Kalbi, sevgimle olsa dolu.

Cehennem olur, ona harâm,
Rabbim, Cenneti eder ikrâm,

**Dahî, hasretmez çıplak ânı Hak,
Olur gufrânına, Hakkın mülhak.**

**Denildi ki, hilye-i Resûli,
Severek yazsa, birinin eli**

**Eder Hak, onu korkudan emîn,
Belâ ile dolsa, rûy-i zemin,**

**Hastalık görmez, dünyâda teni,
Ağrı çekmez hiç, bütün bedeni.**

**Günâh etmiş ise de, bu adam,
Cehennem cismine, olur harâm,**

**Âhiretde azâbdan kurtulur,
Dünyâda her işi, kolay olur.**

**Haşreyler, anı hem, Rabb-i celle,
Dünyâda, Resûlü görenlerle.**

**Hilye-i Nebiyi, güç iken beyân,
Başlarız, ona oldukça imkân,**

**Sığınarak zülcelâle,
Vasfederiz âcizâne.**

**İttifak etdi, bu sözde ümem,
Kırmızı beyâzdı, Fahr-i âlem.**

**Mübârek yüzü, hâlis ak idi,
Gül gibi, kırmızımtırak idi.**

**İnci gibi, yüzündeki teri,
Pek hoş eylerdi, güzel cevheri.**

**Terleyince, O menba'ı sürûr,
Dalgalanırdı sanki, bahr-i nûr.**

**Görünürdü gözü, dâim sürmeli,
Kalbleri çekerti, güzel gözleri.**

**Akı, beyaz idi gâyetle,
Medh eyledi Rabbi, âyetle.**

**Siyâhı anın, değildi ufak,
Bir idi ona, yakınlı uzak.**

**Geniş, güzel ve latifdi gözü,
Nûr saçardı hep, mübârek yüzü.**

**Kuvve-i bâsıra-i Mustafavi
Gece, gündüz gibi, olurdu kavi.**

**Bakmak arzû etseydi, bir yere,
Cism-i pâki de dönerdi bile.**

**Başa tâbi' ederdi cesedi,
Bunu terk etmemişdi ebedî.**

**Hem, cism idi, Resûl-i ekrem,
Yaraşır, rûh-i mücessem desem.**

**Güzel, hem sevimli idi Resûl,
Hakka çok, sevgili idi Resûl.**

**Mâlikle Ebû Hâle, söyledi,
Hilâl gibi, açık kaşlı idi.**

**İki kaşı arası, her zemân,
Gümüş gibi görünürdü, ayân.**

**Mübârek yüzü, az yuvarlakdı,
Derisi, berrak, hem de parlakdı.**

**Siyah kaşları mihrâbı ânın,
Kiblesi idi, bütün cihânın.**

**Ortası, yüksekçe görünürdü,
Yandan bakınca, mübârek burnu.**

**Çok güzel idi, çekme ve latif,
Edemez gören, Onu tam ta'rif.**

**Seyrek idi, dişlerinin arası,
Parlardı, sanki inci sırası.**

**Ön dişleri, etdikçe zuhûr,
Her tarafı, kaplardı bir nûr.**

**Gülse idi, iki cihan serverî,
Canlı cansız, her şeyin peygamberi.**

**Görünürdü ön dişleri, pek affî,
Dolu dâneleri gibi, çok latîf.**

**İbni Abbâs der, Habîb-i Hudâ,
Gülmeğe, eyler idi istihyâ.**

**Hem hayâsından O, dînin senedi,
Kahkaha etmedi derler, ebedî,**

**Nâzîk, mahcûb idi, Resûl-i cenâb,
Dâim eyler idi, bakmağa hicâb.**

**Yüzü benzerdi, yuvarlak aya,
Zâtı aynaydı, yüce Mevlâyâ.**

**Nurlu idi hep, o vech-i hasen,
Bakılmazdı, tenevvüründen.**

**Gönüller aldı, o güzel Nebî,
Âşık oldu yüzbin sahâbî.**

**Bir kerrecik görenler, rü'yâda,
Dediler, böyle zevk yok, dünyâda.**

**Hem güzel yanakları, bileler,
Fazla etli değildi, diyeler.**

**Anın etmişdi, cenâb-ı Hâlık,
Severek, yüzün ak, alnın açık.**

**Boynunun nûru, ederdi her ân,
Saçları arasında, leme'an.**

**Mübarek sakalından, iyi bil,
Ağarmış idi ancak, on yedi kıl.**

**Ne kıvrıkcıkdı, ne de uzun,
Her uzvu gibi idi, mevzûn.**

**Gerden-i pâk-i Resûl-i âfak,
Gâyet ak idi ve gâyet berrak.**

**Eshâb içinden, çok ehl-i edeb.
Karm, göğsiyle, birdi, dedi hep.**

**Açılsaydı, mübârek sinesi,
Feyz saçardı, ilm hazinesi.**

**Aşka olunca, mahall-i teşrif,
Başka olur mu, o sadr-ı şerif?**

**Mübârek sinesi, geniş idi,
İlm-i ledün, ona inmiş idi.**

**Ak ve berrakdı, o sadr-ı kebîr,
Sanırdı görenler, bedr-i münîr.**

**Ateş-i aşk-ı zât-ı ezeli,
Odlara yakmışdı, O güzeli.**

**Bilir elbet bunu, pir-ü civân,
Yassı kürekliydi, Fahr-i cihân.**

**Sırtı ortası hem, etli idi,
Kerem sâhibi, devletli idi.**

**Gümüş teninde, letâfet vardı,
İrice mühr-i nübüvvet vardı.**

**Sırtında idi, mühr-i nübüvvet,
Sağ tarafına yakındı, elbet.**

**Bildirdi bize, edenler ta'rîf,
Bir büyük ben idi, mühr-i şerîf.**

**Rengi, sarıya yakın, karaydı,
Güvercin yumurtası kadardı.**

**Etrâfına çevirmiş, sanki hatlar,
Birbirine bitişik, kılcağızlar.**

**Anlatanlar, O âlî nesebi,
Dedi, iri kemikliydi Nebî.**

*Her kemik iri, merdâne idi,
Sûreti, sîreti şâhâneydi.*

*Mübârek a'zâsının her biri,
Uygun yaratılmışdı hem, kavî.*

*Çok hoş idi, her uzvu ânın,
Âyetleri gibi, Kur'ânın.*

*Elleri ayası, O sultânın,
Ayakları altı, dahî ânın,*

*Geniş ve pâk idi, nâzik mergûb,
Tâze gül gibi, latîf ve mahbûb.*

*Çok mevzun idi, der ehl-i nazar,
O kerâmetli, mübârek eller.*

*Selâm verseydi, birine eğer,
Tebessüm ederdi hep, Peygamber.*

*Bir iki gün, geçseydi aradan,
Hattâ uzasaydı da, bir aydan.*

*Belli olurdu, hoş kokusundan,
O kimse, adamlar arasından.*

*Billûr gibiydi, ten-i bîmûyu,
Nice medh edeyim, ol pehlûyu.*

*Dostu seyr etmek için, o şerif
Göz olmuşdu, bütün cism-i latîf.*

*Kemâl üzereydi, nâzik teni,
Hallâk göstermişdi, hikmetini.*

*Yokdu, göğsünde, karnında aslâ,
Hiçbir kıl, sanki gümüş levha.*

*Göğsü ortasından aşağı yalnız,
Bir sıra kıl, dizilmişdi, hilâfsız.*

*Bu siyah hat, mübârek bedeninde,
Hoşdu, hâle gibi, ay çevresinde.*

**Bütün ömründe kalmışdı, kezâ,
Gençlikde gibi, mübârek a'zâ.**

**İlerledikçe, sinn-i Nebevî,
Tâzelenirdi hep, gonca gibi.**

**Hem dahî, kâinatın sultânı,
Zan eyleme ki, ola pek yağlı,**

**Ne zaif, ne de pek etli idi,
Mu'tedil, hem pek kuvvetli idi.**

**Lâhmı, şahmı, dediler ehl-i derûn,
Birbirinden, ne ziyâdeydi, ne dûn.**

**Etmiş, ol beden sarâyın üstâd,
Adl-ü dâd ile, esâsın bünyâd.**

**İ'tidâl üzere idi, pâk teni,
Nûra gark olmuşdu, bütün bedeni**

**Orta boylu idi, o Sidre mekân,
Ortalık, Onun ile buldu nizâm.**

**Seyreden, mu'cize-i kâmetini,
Dedi hep, medhedip hazretini.**

**Görmedik böyle, gül yüzlü güzel,
Boyu, hem hûyu, hem yüzü güzel.**

**Orta boylu iken, Nebî,
Uzun kimseyle yürüseydi.**

**Ne kadar, uzun olsa idi, o er,
Yine yüksek görünürdü, peygamber.**

**Uzun boylu olandan O cevher,
Yüksek idi, el ayası kadar.**

**Bir yola gitseydi, izzetle,
Hızlı yürür idi, gâyetle.**

**Deriz, vasf-ı şerifinde yine,
Yürürken, eğilirdi önüne.**

**Ya'ni, bir yokuşdan iner gibi,
Dâim önüne, az eğilirdi.**

**Şanlı, şerefli idi, o Celîl,
İftihar eylerdi, rûh-ı Halîl.**

**Bir Zâtı ki, murâd ede Huda,
Her a'zâsı, olur elbet a'lâ.**

**Yolda giderken, eğer bir kimse,
Ansızın, Resûlullahı görse**

**Korku düşerdi, kalbine ânın
Yüksekliğinden, Resûlullahın.**

**Hem de biri, Nebî ile, müdâm,
Sohbet ederek, söylese kelâm,**

**Sözlerindeki lezzet ile, ol,
Kul olurdu, kabûl etse Resûl.**

**Etmışdi Onu, Hallâk-ı ezel,
Hüsn-i ahlâkla, bî misl-ü bedel.**

**Ya Resûlallah! gücüm yok medhine,
Yaratıldık hep, senin hürmetine.**

**Hâsılı, ey Şâh-ı iklîm-i vefâ,
Sana cânım da fedâ, herşey fedâ!**

MUHAMMED “aleyhisselâma” TABÎ' OLMAK

Muhammed aleyhisselâma tâbi' olmak, Onun gittiği yolda yürümektir. Onun yolu, Kur'ân-ı kerîmin gösterdiği yoldur. Bu yola “**Dîn-i İslâm**” denir. Ona uymak için, önce îmân etmek, sonra müslimânlığı iyice öğrenmek, sonra farzları yapmak, harâmlardan kaçınmak, daha sonra sünnetleri yapıp mekrûhlardan kaçınmak lâzımdır. Bunlardan sonra, mubâhlarda da Ona uymağa çalışmalıdır.

Peygamberimize uymak, se'âdet kapısından içeri girmek demektir. Allahü teâlâ, dünyadaki bütün insanları se'âdete davet için, Muhammed "aleyhisselâmı" gönderdi. İki cihan se'âdetine kavuşmak, ancak ve yalnız, dünya ve ahiretin efendisi olan Muhammed "aleyhisselâma" tâbi olmağa bağlıdır. Ona uymanın ufak bir zerresi bütün dünya lezzetlerinden ve ahiret ni'metlerinden dahâ üstündür. Hakîkî üstünlük, Onun Sünnet-i seniyyesine tâbi' olmakdır ve insanlık şerefi ve meziyeti, Onun dînine uymakdır.

Resûlullaha "sallallahü aleyhi vesellem" uymak için, müslimânların dört mezhebden birine uymaları şarttır. Amelde dört mezhebin hepsi, “**Ehl-i Sünnet Vel Cemaat**” itikadında olup, îmânlarında, inaçlarında hiç ayrılık yoktur. Çünkü Allahü teâlâ, bütün müslimânların aynı îmânda birleşmelerini ve birbirleriyle sevişmelerini emretmiştir. [551.ci sahîfeye bakınız!]

MUBÂREK GECELER

Mubârek geceler, islâm dîninin kıymet verdiği gecelerdir. Allahü teâlâ, kullarına çok acıdığı için, ba'zı gecelere kıymet vermiş, bu gecelerdeki, düâ ve tevbeleri kabûl edeceğini bildirmişdir. Kullarının çok ibâdet yapması, düâ ve tevbe etmeleri için bu geceleri sebep kılmıştır. Kıymetli geceye, kendinden sonra gelen günün ismi verilir. Önceki günü öğle namazı vaktinden, o gecenin fechrine kadar olan zemândır. Yalnız, Arefe ve üç kurban günlerinin geceleri böyle değildir.

Bu dört gece, bu günleri ta'kîb eden gecelerdir. Bu geceleri ihyâ etmeli, ya'nî kazâ namazları kılmalı, Kur'ân-ı kerîm okumalı, düâ, tevbe etmeli, sadaka vermeli, müslimânları sevindirmeli, bunların sevâblarını ölümlere de göndermelidir. Bu gecelere saygı göstermelidir. Saygı göstermek, günâh işlememekle olur.

MÜSLİMÂNLARIN ON MUBÂREK GECESİ VARDIR:

1 — **KADR GECESİ:** Ramezân-ı şerîf ayı içinde bulunan bir gecedir. İmâm-ı Şâfi'î “rahmetullahi teâlâ aleyh” onyedinci, imâm-ı a'zam Ebû Hanîfe, yirmiyedinci gecesi olması çok vâkı' olur dedi. Yirmi ile otuzuncu geceleri arasında aranız denildi. Kur'ân-ı kerîmde medh edilen en kıymetli gecedir. Kur'ân-ı kerîm, Resûlullaha bu gece gelmeğe başladı.

2 — **AREFE GECESİ:** Arefe günü ile Kurban bayramının birinci günü arasındaki gecedir. Zil-hicce ayının dokuzyuncu ve onuncu günleri arasındaki gecedir. Arefe günü bin İhlâs okumak çok sevâbdır.

3 — **FİTR BAYRAMI GECESİ:** Ramezân-ı şerîf ayının son günü ile bayramın birinci günü arasındaki gecedir.

4 — **KURBAN BAYRAMI GECELERİ:** Kurban bayramının birinci, ikinci ve üçüncü günlerinden sonraki gecelerdir. Bu üç güne (**Eyyâm-i nahr**) denir.

5 — **MEVLİD GECESİ:** Rebî'ul-evvel ayının onbirinci ve onikinci günleri arasındaki gecedir. Dünyâdaki bütün insanlara Peygamber olarak gönderilen, Peygamberlerin sonuncusu ve en üstünü Muhammed Mustafâ aleyhisselâmın doğduğu gecedir. Mîlâdın 571. ci senesinde doğdu denilmektedir. Bu gece, Kadr gecesinden sonra, en kıymetli gecedir. Bu gece, O doğduğu için sevinenler afv olur. Bu gece, Resûlullahın “sallallahü aleyhi ve sellem” tevellüdü zemânlarında görülen hâlleri, mu'cizeleri okumak, dinlemek, öğrenmek çok sevâbdır. Kendileri de anlatırdı. Bu gece, Eshâb-ı kirâm

“radiyallahü anhüm” da, bir yere toplanıp, okurlar, anlatırlardı.

6 — **BERÂT GECEŚİ:** Şa’bân ayının onbeşinci gecesidir. Ya’nî ondördüncü günü ile onbeşinci günü arasındaki gecedir. Allahü teâlâ, ezelde, hiç birşey yaratmadan önce, herşeyi takdîr etdi, diledi. Bunlardan, bir yıl içinde olacak herşeyi, bu gece meleklerle bildirir. Kur’ân-ı kerîm, Levhilmahfûza bu gece indi. Resûlullah “sallallahü aleyhi ve sellem” bu gece, çok ibâdet, çok düâ ederdi.

7 — **Mİ’RÂC GECEŚİ:** Receb ayının yirmiyedinci gecesidir. Mi’râc, merdiven demektir. Resûlullahın göklere çıkarıldığı, bilinmiyen yerlere götürüldüğü gecedir.

Mekke ehâlisi î mân etmiyor. Müslimânlara çok sıkıntı veriyordu. İşkenceye başlamış, işi azdırmışlardı. Resûlullah çok üzüldü. Hicretten bir yıl önce, elliiki yaşında idi. Zeyd bin Hâriseyi alarak Tâife gitdi. Tâif halkına bir ay nasîhat eyledi. Hiç kimse î mân etmedi. Alay etdiler. İşkence yaptılar. Yuhâladılar. Çocuklar taşa tutdular. Ümmîdsiz, üzüntülü, yorgun geri dönerken, mubârek bacakları yaralandı. Zeydin başı kan içinde kaldı. Çok sıcak bir sâatde, yol kenârında, bitkin hâlde oturdular. Orada bulunan bağ sâhibi, Rebî’a oğulları zengin Utbe ve Şeybe adında iki kardeş, köleleri Addâs ile, birer salkım üzüm gönderdi.

Resûlullah “sallallahü aleyhi ve sellem” üzümü yirken Besmele okudu. Addâs “radiyallahü teâlâ anh”, o zemân hıristiyan idi. Bunu işitince şaşırđı. (Yıllarca buralardayım. Kimseden böyle söz duymadım. Bu nasıl sözdür?) dedi.

Resûlullah: Sen neredensin? buyurdu.

Addâs: Nineveliyim, dedi.

Resûlullah: Yûnüs aleyhisselâmın memleketinden imişsin, buyurdu.

Addâs: Sen Yûnüsü nereden tanıyorsun? Onu, buralarda kimse bilmez, dedi.

Resûlullah: O benim kardeşimdir. O da, benim gibi Pey-

gamber idi, buyurdu.

Addâs: Bu güzel yüzün, bu tatlı sözlerin sâhibi yalancı olmaz. Ben inandım ki, sen Allahın Resûlüsün, dedi. Müslimân oldu. Yâ Resûlallah “sallallahü teâlâ aleyhi ve sellem”! Yıllarca bu zâlimlere, bu yalancılara kulluk ediyorum. Herkesin hakkını yiyorlar. Herkesi aldatıyorlar. Hiç iyi tarafları yok. Dünyâlık toplamak, şehvetlerini yapmak için her alçaklığı göze alıyorlar. Onlardan nefret ediyorum. Sizinle birlikde gitmek, size hizmetle şereflenmek, câhillerin, ahmakların size yapacağı saygısızlıklara hedef olmak, mubârek vücûdünüzü korumak için fedâ olmak istiyorum, dedi.

Resûlullah, tebessüm buyurdu: Şimdi efendilerinin yanında kal! Az zemân sonra, adımı her yerde işitirsin. O zemân bana gel, buyurdu. Bir müddet istirahat edip, yaralarını, kanlarını sildiler. Mekkeye yürüdüler. Karanlıkda şehre girdiler. Her taraf düşman idi. Gidecek bir yer yokdu. Birkaç ay Mekke de çok sıkıntılı geçdi. Bir gece [Receb ayının yirmiyedinci gecesi] amcası Ebû Tâlibin kızı Ümm-i Hânînin Ebû Tâlib mahallesinde bulunan evine geldi. Ümm-i Hânî, o zemân îmân etmemişdi. Kimdir o? dedi.

Resûlullah: Amcan oğlu Muhammedim “sallallahü teâlâ aleyhi ve sellem”. Kabûl edersen, müsâfir geldim buyurdu.

Ümm-i Hânî “radiyallahü teâlâ anhâ”: Senin gibi doğru sözlü, emîn, asîl, şerefli müsâfire can fedâ olsun. Yalnız, teşrîf edeceğinizi önceden bildirseydiniz, birşeyler hâzırlardım. Şimdi yidirecek birşeyim yok, dedi.

Resûlullah “sallallahü teâlâ aleyhi ve sellem”: Yiyecek, içecek istemem. Hiçbiri gözümde yok. Rabbime ibâdet etmek, yalvarmak için bir yer bana yetişir, buyurdu.

Ümm-i Hânî, Resûlullahı “sallallahü teâlâ aleyhi ve sellem” içeri alıp, bir hasır, leğen, ibrik verdi. Gelen müsâfire ikrâm etmek, onu düşmandan korumak, arablar için en şerefli vazife sayılırdı. Bir evdeki müsâfire zarar gelmesi, ev sâhibi için büyük yüzkarası olurdu. Ümm-i Hânî düşündü. Bu-

nun Mekke'de düşmanları çok. Hattâ öldürmek isteyenler var. Şerefimi korumak için, sabâha kadar Onu gözeteyim, dedi. Babasının kılıncını alıp, evin etrâfında dolaşmağa başladı.

Resûlullah “sallallahü teâlâ aleyhi ve sellem” o gün çok incinmişti. Abdest alıp, Rabbine yalvarmağa, afv dilemeğe, kulların îmâna gelmesi, se’âdete kavuşmaları için düâya başladı. Çok yorgun, aç, üzüntülü idi. Hasır üzerine uzanıp uyuyuverdi.

O ânda, Allahü teâlâ, Cebrâîl aleyhisselâma:

Sevgili Peygamberimi çok üzdüm. Mubârek bedenini, nâzik kalbini çok incitdim. Bu hâlde, yine bana yalvarıyor. Benden başka, hiçbirşey düşünmüyor. Git! Habîbimi getir! Cennetimi, Cehennemimi göster. Ona ve Onu sevenlere hâzırladığım ni’metleri görsün. Ona inanmıyanlara, sözleri, yazıları ve hareketleri ile Onu incitenlere hâzırladığım azâbları görsün. Onu ben tesellî edeceğim. Onun nâzik kalbinin yaralarını ben gidereceğim buyurdu. Cebrâîl “aleyhisselâm”, bir ânda Resûlullahın “sallallahü aleyhi ve sellem” yanına geldi. Mışıl mışıl uyuyor gördü. Dürtmeğe, uyandırmağa kıyamadı. İnsan şeklinde idi. Mubârek ayağının altını öpdü. Bu şekilde Resûlullahı uyandırdı. Cebrâîl aleyhisselâmı hemen tanıdı ve: **(Ey Cebrâîl kardeşim! Böyle vaksiz niçin geldin. Yoksa bir hatâ mı etdim, Rabbimi gücendirdim mi? Bana acı haber mi getirdin?)** buyurdu ve Rabbinin darılacağından çok korktu.

Cebrâîl “aleyhisselâm”: Ey bütün yaratılmışların en üstünü! Ey Yaratanın sevgilisi! Ey Peygamberlerin efendisi, iyilikler menba’ı, üstünlükler kaynağı olan şerefli Peygamber! Rabbin sana selâm ediyor. Hiçbir Peygambere, hiçbir mahlûkuna vermediği ni’meti sana ihsân ediyor. Seni kendine da’vet ediyor. Lutfen kalk. Buyur, gidelim, dedi. Kâ’be yanına geldiler. Orada, bir kimse geldi. Göğsünü yardı. Kalbini çıkardı. Zemzem suyu ile yıkadı. Yine yerine koydu. Sonra Cennetden gelen Burak adındaki beyâz hayvana bi-

nip, bir anda Kudüsde, Mescid-i Aksâya geldiler. Cebrâîl “aleyhisselâm” kayayı parmağı ile deldi. Burakı oraya bağladı. Geçmiş Peygamberlerden ba’zısının rûhları insan şeklinde orada idi. Cemâ’at ile namaz için Âdem, Nûh, İbrâhîm Peygamberlere, imâm olmalarını sıra ile söyledi. Hiçbiri kabûl etmedi. Özr dilediler. Kusûrlu olduklarını söylediler. Cebrâîl “aleyhisselâm”, Habîbullahı ileri sürdü. Sen varken, başkası imâm olamaz, dedi. Namazdan sonra, mescidden çıkıp bilinmiyen bir mi’râc ile, bir ânda, yedi kat gökleri geçtiler. Her gökde bir büyük Peygamberi gördü. Cebrâîl “aleyhisselâm” Sidrede kaldı ve kıl kadar ilerlersem, yanar, yok olurum dedi. Sidret-ül münte’hâ, altıncı gökde bulunan büyük bir ağacdır. Resûlullah “sallallahü aleyhi ve sellem” Cenneti, Cehennemi, sayısız şeyleri görüp, Refref adındaki bir Cennet yaygısı üstünde olarak Kürsî, Arş ve rûh âlemlerini geçip, bilinmiyen, anlaşılamıyan, anlatılamıyan şekilde, Allahü teâlânın dilediği yüksekliklere ulaştı. Mekânsız, zemânsız, cihetsiz, sıfatsız olarak Allahü teâlâyı gördü. Gözsüz, kulaksız, vâsitasız, ortamsız olarak Rabbi ile konuştu. Hiçbir mahlûkun bilemeyeceği, anlıyamıyacağı ni’metlere kavuşup, bir ânda, Kudüse ve oradan Mekke-i mükerreme’ye, Ümm-i Hânînin evine geldi. Yatdığı yer henüz soğumamış, leğendeki abdest suyunun hareketi durmamış idi. Dışarda dolaşan Ümm-i Hânî “radiyallahü teâlâ anhâ” uyuklamış, birşeyden haberi olmamıştı. Kudüsden Mekkeye gelirken, Kureyşin kervanına rastladı. Kervandaki bir deve ürkdü, yıkıldı.

Sabâh olunca, Kâ’be yanına gidip mi’râcını anlattı. İşiten kâfirler alay etdi. Muhammed aklını kaçırmış, iyice sapıtmış dediler. Müslimân olmağa niyyeti olanlar da vaz geçdi. Birkaçı sevinerek Ebû Bekrin evine geldi. Çünkü, bunun akllı, tecribeli, hesâblı bir tüccâr olduğunu biliyorlardı. Kapıya çıkınca hemen sordular:

Ey Ebâ Bekr “radiyallahü teâlâ anh”! Sen çok kerre Kudüse gittin geldin. İyi bilirsin. Mekkedden Kudüse gidip gel-

mek, ne kadar zemân sürer dediler.

Ebû Bekr “radiyallahü teâlâ anh”: İyi biliyorum. Bir aydan fazla, dedi.

Kâfirler bu söze sevindi. Akllı, tecribeli adamın sözü böyle olur, dediler. Gülerек, alay ederek ve Ebû Bekrin “radiyallahü teâlâ anh” de kendi kafalarında olduğuna sevinerek:

Senin efendin, Kudüse bir gecede gidip geldiğini söylüyor. Artık iyice sapıtdı diyerek, Ebû Bekre sevgi, saygı ve güvenc gösterdiler.

Ebû Bekr “radiyallahü anh”, Resûlullahın mubârek adını işitince, (Eğer O söyledi ise, inandım. Bir ânda gidip gelmiştir) deyip içeri girdi. Kâfirler neye uğradıklarını anlıyamadı. Önlerine bakıp gidiyor ve (Vay canına, Muhammed ne yaman büyücü imiş. Ebû Bekre sihr yapmış) diyorlardı.

Ebû Bekr “radiyallahü teâlâ anh” hemen giyinip, Resûlullahın yanına geldi. Büyük kalabalık arasında, yüksek sesle, (Yâ Resûlallah! Mi’râcınız mubârek olsun! Allahü teâlâya sonsuz şükrlер ederim ki, bizleri, senin gibi büyük Peygambere, hizmetçi yapmakla şereflendirdi. Parlıyan yüzünü görmekle, kalbleri alan, rûhları çeken tatlı sözlerini işitmekle ni’metlendirdi. Yâ Resûlallah “sallallahü teâlâ aleyhi ve sellem”! Senin her sözün doğrudur. İnandım. Canım sana fedâ olsun!) dedi. Ebû Bekrin sözleri, kâfirleri şaşırttı. Diyecek şey bulamayıp dağıldılar. Şübheye düşen, îmânı za’îf birkaç kişinin de kalbine kuvvet verdi. Resûlullah “sallallahü aleyhi ve sellem”, o gün Ebû Bekre (Sıddîk) dedi. Bu adı almakla, bir kat dahâ yükseldi.

Kâfirler bu hâle çok kızdı. Mü’minlerin kuvvetli îmânına, Peygamberin “sallallahü aleyhi ve sellem” her sözüne hemen inanmalarına, Onun çevresinde pervâne gibi toplanmalarına dayanamadılar. Resûlullahı “sallallahü teâlâ aleyhi ve sellem” mahcûb, mağlûb etmek için, imtihan etmeğe yeltendiler:

Yâ Muhammed “aleyhisselâm”! Kudüse gitdim diyorsun.

Söyle bakalım! Mescidin kaç kapısı, kaç penceresi var, gibi şeyler sordular. Hepsine cevâb verirken, hazret-i Ebû Bekr, öyledir yâ Resûlallah, öyledir yâ Resûlallah derdi. Hâlbuki, Resûlullah “sallallahü aleyhi ve sellem” edebinden, hayâsından karşısındakinin yüzüne bile bakmazdı. Buyururdu ki, (Mescid-i aksâda etrâfıma bakmamışdım. Sorduklarını görmemişdim. O ânda Cebrâîl “aleyhisselâm”, Mescid-i aksâyı gözümün önüne getirdi. [Televizyon gibi] görüyor, sayıyordum. Sorularına, hemen cevâb veriyordum). Yolda, develi yolcular gördüğünü söyledi. İnşâallah çarşamba günü gelirler buyurdu. Çarşamba günü güneş batarken, kervan Mekkeye geldi. Fırtına eser gibi olduğunu, bir devenin yıkıldığını söylediler. Bu hâl mü'minlerin îmânını kuvvetlendirdi. Kâfirlerin düşmanlığını artırdı. **(Rûh-ul-beyân)**da **(Tefsîr-i Hüseyinî)**den alarak ve **(Bahr)**de, imâmlığı anlatırken, diyor ki, (Resûlullahın Mekkedden Beytül-mukaddese götürüldüğüne inanmıyan kâfir olur. Göklere ve bilinmiyen yerlere götürüldüğüne inanmıyan ise, dâl ve mübtedi' olur). Ya'nî sapık olur.

8 — **RECEB AYI VE REGÂİB GECESİ:** Receb ayının ilk Cum'a gecesine **(Regâib gecesı)** denir. Receb ayının her gecesı kıymetlidir. Her Cum'a gecesı de kıymetlidir. Bu iki kıymetli gece bir araya gelince, dahâ kıymetli olmaktadır. Regâib gecesinin kıymeti, çeşidli hadîs-i şerîfler ile bildirilmiştir. **(İslâm ahlâkı)** kitâbının 430.cu sahîfesine bakınız!

Receb ayı, Âdem aleyhisselâmdan beri kıymetli idi. Bu ayda muhârebe etmek günâh idi. Her ümmet, bu aya saygı gösterirdi. Receb demek, mürecceb, mu'azzam, muhterem, kıymetli demektir. Fârisî **(Enîsülvâ'ızîn)** kitâbında diyor ki, (Îsâ “aleyhisselâm” zemânında bir genc, güzel bir kıza tutulmuşdu. Ona kavuşmak için çırpınıyordu. Nice zemân sonra söz aldı. Bir akşam, odada buluşdular. Soyundular. Genç, pek sevincli idi. Ansızın, pencereden hilâli [yeni ayı] gördü. Bu hangi aydır dedi. Kız, Receb deyince, genc toparlandı.

Giyindi. Kız şaşırıp, ne oluyorsun dedi. Genç, babalarımдан işitdim. Receb ayında günâh işlenmez. Bu aya saygı gösterilir deyip, özr diledi ve evine gitdi. Allahü teâlâ, İsmâ aleyhisselâma vahy gönderip, olanları bildirdi. Bu genci ziyâret et! Selâmımı söyle buyurdu. Genç, Receb ayına gösterdiği bir saygı için, büyük bir Peygamberin “sallallahü teâlâ aleyhi ve sellem” kendine gönderildiğine sevinerek îmân etdi. İyi bir mü'min oldu. Receb ayına gösterdiği bir saygı sebebi ile, îmân şerefine kavuştu.)

9 — **MUHARREM GECEŚİ:** Muharrem ayının birinci gecesi, müslimânların kamerî yılbaşı gecesidir. Müslimânların şemsî yılbaşı gecesi ise, efrencî Eylöl ayının yirminci gecesidir. Muharrem ayı, islâm kamerî senesinin birinci ayıdır. Muharrem ayının birinci günü müslimânların kamerî senesinin, birinci günüdür. Kâfirler, kendi yılbaşları olan ocak ayının birinci gecesinde, Noel Baba yapıyorlar. Güya Hristiyan dîninin emr ettiği küfrleri işliyorlar. Bu gecede tapınıyorlar. Müslimânlar da, kendi sene başı gecelerinde ve günlerinde müsâfeha ederek, mektûblaşarak tebrikleşir. Birbirlerini ziyâret eder, hediyeye verirler. Senebaşını mecmû'a ve gazetelerle kutlarlar. Yeni senenin, birbirlerine ve bütün müslimânlara hayrlı ve bereketli olması için düâ ederler. Büyükleri, akrabâyı, âlimleri evinde ziyâret edip düâlarını alırlar. O gün, bayram gibi temiz giyinirler. Fakîrlere sadaka verirler.

10 — **AŞÛRE GECEŚİ:** Muharrem ayının onuncu gecesidir. Muharrem ayı, Kur'ân-ı kerimde kıymet verilen dört aydan biridir. Aşûre, bu ayın en kıymetli gecesidir. Allahü teâlâ, birçok düâları Aşûre günü kabûl buyurdu. Âdem aleyhisselâmın tevbesinin kabûl olması, Nûh aleyhisselâmın gemisinin tûfândan kurtulması, Yûnûs aleyhisselâmın balığın karnından çıkması, İbrâhîm aleyhisselâmın Nemrûdun ateşinde yanmaması, İdrîs aleyhisselâmın diri olarak göke çıkarılması, Ya'kûb aleyhisselâmın, oğlu Yûsûf aleyhisselâma kavuşması ve gözlerindeki perdenin kalkması, Yûsûf aley-

hisselâmın kuyudan çıkması, Eyyûb aleyhisselâmın hastalıktan kurtulması, Mûsâ aleyhisselâmın Kızıldenizden geçip, Fir'avnın boğulması ve Îsâ aleyhisselâmın vilâdeti ve yehûdîlerin öldürmesinden kurtulup, diri olarak göke çıkarılması hep Aşûre günü oldu. Nûh “aleyhisselâm” gemide aşûre tatlısı pişirdiği için müslimânların Muharrem'in onuncu günü aşûre pişirmesi ibâdet olmaz. Muhammed “aleyhisselâm” ve Eshâb-ı kirâm “radıyallahü anhüm ecma'în” böyle yapmadı. Bugün aşûre pişirmeği ibâdet sanmak, bid'atdır, günâhdır. Muhammed aleyhisselâmın yaptığı veyâ emr ettiği şeyleri yapmak ibâdet olur. Din kitâblarının yazmadığı, Ehl-i sünnet âlimlerinin bildirmediği şeyleri yapmak, sevâb olmaz. Günâh olur. O gün, herhangi bir tatlı yapmak, tanıdıklara ziyâfet, fakîrlere sadaka vermek sünnetdir, ibâdetdir. İbni Âbidîn, beşinci cild, ikiyüzyetmişaltıncı sahîfede diyor ki, (Kırpıklara sürme çekmek sünnetdir. Fekat, bunu yalnız Aşûre günü yapmak harâmdır).

Hazret-i Hüseyin “radıyallahü anh” o gün şehîd oldu diyerek, mâtem tutmak, döğünmek de bid'atdır. Günâhdır. Şî'îler, hazret-i Hüseyin için mâtem tutuyorlar. Hazret-i Hüseyini, hazret-i Alînin oğlu olduğu için, tapınırcasına övüyorlar. Ehl-i sünnet ise, onu Resûlullahın “sallallahü teâlâ aleyhi ve sellem” torunu olduğu için çok seviyoruz. İslâmiyyetde mâtem tutmak yokdur. Müslimânlar, yalnız Aşûre günü mâtem tutmaz. Kerbelâ fâciasını hâtırlayınca her zemân üzüdür. Kalbleri sızlar. Gözleri kan ağlar. İslâmiyyetde mâtem tutmak olsaydı, Aşûre günü değil, Resûlullahın Tâifde mubârek ayaklarının kana boyandığı ve Uhudda mubârek dişinin kırılıp, mubârek yüzünün kanadığı ve vefât ettiği gün mâtem tutulurdu.

Yukarıdaki on geceden, beşinci, altıncı, yedinci ve sekizinci gecelere (**Kandil**) geceleri denir.

Yukarıda bildirilen on geceden başka, fîr bayramının diğer geceleri, Zil-hicce ayının ilk on geceleri, Muharrem'in ilk on geceleri ve her Cum'a ve pazartesi gecesi de mubârekdir. Şerînlâfî “rahmetullahi teâlâ aleyh”, (**İmdâd-ül-fettâh**) kitâ-

bında, bu gecelerin fazîletlerini uzun yazmışdır.

Aşağıdaki hadîs-i şerîfler, muhtelif kitâblarda yazılıdır:

1 — Rahmet kapıları dört gece açılır. O gecelerde yapılan düâ, tevbe, red olmaz. Fıtr bayramının ve Kurban bayramının birinci geceleri, Şa'bânın onbeşinci [Berât] gecesı ve Arefe gecesı, [Kadr gecesı, birçok hadîs-i şerîflerde bildirildiğı için burada da bildirilmeğē lüzûm görülmemiştir].

2 — Allahü teâlâ, ibâdetler içinde, Zil-hiccenin ilk on gününde yapılanları dahâ çok sever. Bu günlerde tutulan bir gün oruca, bir senelik oruc [nâfile oruc] sevâbı verilir. Gecelerinde kılınan namaz, Kadr gecesinde kılınan namaz gibidir. Bu günlerde çok tesbîh, tehlîl ve tekbîr ediniz!

3 — Bir müslimân, Terviye günü oruc tutarsa ve günâh söylemezse, Allahü teâlâ, onu elbette Cennete sokar.

4 — Arefe gününe hurmet ediniz! Çünkü Arefe, Allahü teâlânın kıymet verdiğı bir gündür.

5 — Arefe gecesı ibâdet edenler, Cehennemden âzâd olur.

6 — Arefe günü oruc tutanların, iki senelik günâhları afv olur. Biri, geçmiş senenin, diğeri, gelecek senenin günâhıdır. [Arefe, Zil-hiccenin dokuzuncu günüdür. Başka günlere Arefe denmez!].

7 — Arefe günü bin İhlâs okuyanın bütün günâhları afv olur ve her düâsı kabûl olur. Hepsini Besmele ile okumalıdır.

8 — Receb, Allahü teâlânın ayıdır. Receb ayına ikrâm edene, saygı gösterene, Allahü teâlâ, dünyâda ve âhiretde ikrâm eder.

9 — Recebin ilk Cum'a gecesini ihyâ edene [saygı gösterene], Allahü teâlâ kabr azâbı yapmaz. Düâlarını kabûl eder. Yalnız, yedi kimseyi afv etmez ve düâlarını kabûl etmez: Fâiz alan veya veren, müslimânları aşağı gören, anasına, babasına eziyyet eden, karşı gelen çocuk, müslimân olan ve islâmiyyete uyan kocasını dinlemiyen kadın, şarkı ve çalgıcılığı

san’at edinenler, livâta ve zinâ edenler, beş vakt namazı kılmıyanlar. Bunlar, bu günâhlardan vaz geçmedikce, tevbe etmedikce, düâları kabûl olmaz. Ananın, babanın, kocanın, hiç kimsenin, islâmiyyete uymıyan emri dinlenilmez, yapılmaz. Fekat, anaya, babaya, yine tatlı söylemek, onları incitmemek lâzımdır. Ana baba kâfir ise, onları kiliseden, meyhâneden, sırtda taşıyarak bile, geri getirmek lâzımdır. Fekat, oralara götürmek lâzım değildir.

10 — Cebrâîl “aleyhisselâm” bana geldi. Kalk, namaz kıl ve düâ et! Bu gece, Şa’bânın onbeşinci gecesidir dedi. Bu geceyi ihyâ edenleri, Allahü teâlâ afv eder. Yalnız, müşrikleri, büyücüler, falcıları, hasîsleri, alkollü içki içenleri, fâiz yiyenleri ve zinâ yapanları afv etmez.

11 — Berât gecesini ganîmet, fırsat biliniz! Çünkü, belli bir gecedir. Şa’bânın onbeşinci gecesidir. Kadr gecesi, çok büyük ise de, hangi gece olduğu belli değildir. Bu gece, çok ibâdet yapınız. Yoksa, kıyâmet günü pişmân olursunuz!

Bir zemânda veyâ bir yerde veyâ birşeyi okumakda, yapmakda, çok sevâb verileceğini işitince, o sevâba kavuşmağı niyyet ederek, düşünerek yapana, bu haber doğru olmasa bile, Allahü teâlâ, o sevâbları ihsân eder. Fekat, bunun islâmiyyet tarafından yasak edilmemiş birşey olması lâzımdır. Nâfile ibâdetlerin sevâbına kavuşabilmek için, îmânda ve farzlarda kusûr olmamak ve günâhlara tevbe etmek ve ibâdet olarak yapmağa niyyet etmek şartdır.

FIKH, MEZHEB VE MEZHEB İMÂMLARIMIZ

(**Ahkâm-ı islâmiyye**)yi bildiren ilme (**Fıkh ilmi**) adı verildi. Fıkh bilgilerini bilen kimseye (**Fakîh**) denir. Fıkh ilmi, insanların yapması ve yapmaması lâzım olan işleri bildirir. Fıkh bilgileri, Kur’ân-ı kerîmden, hadîs-i şerîflerden, icmâ’-ı ümmetden ve kıyâsdan meydâna gelmektedir. Fıkh bilgisinin bu dört kaynağına (**Edille-i şer’iyye**) denir. Müctehidler, bu dört kaynakdan ahkâm çıkarırlarken dört (**Mezheb**)e ayrılmışlardır. Eshâb-ı kirâma “radıyallahü teâlâ anhüm ecma’in” ve bunlardan sonraki asrda gelen müctehidlere (**Selef-i sâlihîn**) denir. Selif-i sâlihînin söz birliğine (**İcmâ’-ı ümmet**) denir. Kur’ân-ı kerîmden veyâ hadîs-i şerîflerden veyâ icmâ’-ı ümmetden çıkarılan ahkâm-ı islâmiyyeye (**Kıyâs-ı fukahâ**) denir. Bir işin, halâl veyâ harâm olduğunu (**Kıyâs**) yolu ile anlamak için, halâl veyâ harâm olduğu bilinen başka bir işe benzetilir. Bunun için, o işi halâl veyâ harâm yapan sebebin, birinci işde de bulunması lâzımdır.

Fıkh ilmini kuran, ilk yapan, imâm-ı a’zam Ebû Hanîfedir “rahmetullahi teâlâ aleyh”.

Fıkh ilmi, ya’nî (**Ahkâm-ı islâmiyye**), dört büyük kısma ayrılır:

1 — (**İbâdât**) olup beşe ayrılır: Namaz, oruc, zekât, hac, cihâd. Herbirinin dalları çokdur.

2 — Fıkh ilminin ikinci kısmı (**Münâkehât**) olup, evlenme, boşanma, nafaka ve dahâ nice dalları vardır.

3 — Fıkhın üçüncü kısmı (**Mu’âmelât**) olup, alışveriş, kirâ, şirketler, fâiz, mîrâs... gibi birçok bölümleri vardır.

4 — (**Ukûbât**) ya’nî (**Had**) denilen cezâlar olup, başlıca altı kısma ayrılmaktadır: Kısâs, serhoşluk, sirkat, zinâ, kazf, riddet, ya’nî mürted olmak cezâlarıdır. Cezâlar günâhı ta’kîb

etdiği için (**Ukûbât**) denir.

Tefsîr, hadîs ve kelâm ilmlerinden sonra, en şerefli ilm fıkıh ilmidir. Fıkıh bilgisi okumak, geceleri nâfile namaz kılmakdan dahâ sevâbdır. Âlimlerden “rahmetullahi teâlâ aleyhim ecma’in” okumak da, yalnız okumakdan dahâ sevâbdır. Aşağıdaki altı hadîs-i şerîf, fıkıhın şerefini göstermeğe kâfidir.

Allahü teâlâ bir kuluna iyilik etmek isterse, onu dinde fakîh yapar.

Bir kimse fakîh olursa, Allahü teâlâ, onun özlediği şeyleri ve rızkı, ummadığı yerlerden gönderir.

Allahü teâlânın en üstün dediği kimse, dinde fakîh olan kimsedir. İmâm-ı a’zamın üstünlüğünü göstermeğe, yalnız bu hadîs-i şerîf yetişir.

Şeytâna karşı bir fakîh, bin âbiddin [ibâdet çok yapan-dan] dahâ kuvvetlidir.

Herşeyin dayandığı bir direk vardır. Dînin temel direği, fıkıh bilgisidir.

İbâdetlerin efdali, en kıymetlisi, fıkıh öğrenmek ve öğretmekdir.

Hanefî mezhebindeki ahkâm-ı islâmiyye, Eshâb-ı kirâm-dan Abdüllah ibni Mes’ûddan “radıyallahü anh” başlayan yol ile meydâna çıkarılmışdır. Ya’nî, mezhebin reîsi olan imâm-ı a’zam Ebû Hanîfe, fıkıh ilmini, Hammâddan, Hammâd da, İbrâhîm-i Nehâ’îden, bu da Alkamadan, Alkama da, Abdüllah bin Mes’ûddan, bu da Resûl-i ekremden “salallahü aleyhi ve sellem” almışdır.

Ebû Yüsûf, Muhammed, Züfer bin Hüzeyl ve Hasen bin Ziyâd, hep, İmâm-ı a’zamın talebesidir “rahimehümullah”. Bunlardan, imâm-ı Muhammed, din bilgilerinde, bin kadar kitâb yazmışdır. Talebesinden olan imâm-ı Şâfi’înin annesini nikâh ettiği için, ölünce, kitâbları, imâm-ı Şâfi’îye mîrâs kalarak, imâm-ı Şâfi’înin bilgisinin artmasına hizmet etmiştir. Bunun için imâm-ı Şâfi’î, (Yemîn ederim ki, fıkıh bilgim,

imâm-ı Muhammedin kitâblarını okumakla arttı. Fıkh bilgisini derinleştirmek isteyen, Ebû Hanîfenin talebesi ile beraber bulunsun) dedi. Bir kerre de, (Bütün müslimânlar, İmâm-ı a'zamın ev halkı, çoluk çocuğu gibidir) buyurdu. Ya'nî, bir adam, çoluk çocuğunun nafakasını kazandığı gibi, İmâm-ı a'zam da, insanların işlerinde muhtâc oldukları din bilgilerini meydâna çıkarmağı kendi üzerine almış, herkesi güç bir şeyden kurtarmışdır. İmâm-ı Şâfi'înin ayrı bir mezheb kurması, İmâm-ı a'zamı beğenmemesi, ondan ayrılması demek değildir. Eshâb-ı kirâmın “radiyallahü teâlâ anhüm ecma'în” da ayrı mezhepleri vardı. Bununla berâber birbirlerini çok severler ve hurmet ederlerdi. Feth sûresinin son âyeti buna şahiddir.

İmâm-ı a'zam Ebû Hanîfe “rahmetullahi aleyh”, fıkh bilgilerini toplayarak, kısımlara, kollara ayırdığı ve üsûller, metodlar koyduğu gibi, Resûlullahın “sallallahü aleyhi ve sellem” ve Eshâb-ı kirâmın “rıdvânullahi teâlâ aleyhim ecma'în” bildirdiği i'tikâd, imân bilgilerini de topladı ve yüzlerce talebesine bildirdi. Talebesinden (**İlm-i kelâm**) ya'nî imân bilgileri mütehassısları yetişdi. Bunlardan imâm-ı Muhammed Şeybânînin yetiştirdiklerinden Ebû Süleymân Cürcânî ve bunun talebelerinden Ebû Bekr-i Cürcânî meşhûr oldu. Bunun talebesinden de, Ebû Nasr-ı İyâd, kelâm ilminde, **Ebû Mensûr-i Mâtürîdî**yi yetiştirdi. Ebû Mensûr, İmâm-ı a'zamdan gelen kelâm bilgilerini, kitâblara yazdı. Yoldan sapmış olanlarla çarpışarak, Ehl-i sünnet i'tikâdını kuvvetlendirdi, her tarafa yaydı.

İ'tikâdda Mezheb İmâmlarımız

EBÛ MENSÛR-I MÂTÜRÎDÎ

“rahmetullahi teâlâ aleyh”

Muhammed bin Mahmûd, Ehl-i sünnetin iki i'tikâd imâmından birincisidir. Hocası Ebû Nasr-ı İyâd, Ebû Bekr-i Cürcânînin talebesi idi. Bu da imâm-ı Muhammed Şeybânî-

nin talebesi idi. 333 [m. 944] de Semerkandda vefât etdi. Kabrini bir yehûdî ruslardan satın alarak eğlence yeri yaptı. İstanbuldan gelen İhlâs şirketi, bu çirkin hâli görünce, 1416 h.k. [1996 m.]de, [yehûdîden 30000] dolara satın alarak kıymetlendirdi. İmâm-ı a'zam Ebû Hanîfeden gelen kelâm bilgilerini kitâblara geçirdi. İzâh ve isbât etdi.

EBÛL-HASEN-İ EŞ'ARÎ

“rahmetullahi teâlâ aleyh”

Adı Alî bin İsmâ'îldir. Ehl-i sünnetin i'tikâddaki iki imâmından biridir. 260 veyâ 266 [m. 879] da Basrada tevellüd, 324 veyâ 330 [m. 941] da Bağdâdda vefât etdi. (**Kitâb-ul'ulûm**)u [1953] de ingilizceye terceme edilmiştir.

Amelde Mezheb İmâmlarımız

İMÂM-I A'ZAM EBÛ HANÎFE NU'MÂN BİN SÂBÎT

“rahmetullahi aleyh”.

80 [m. 699] senesinde tevellüd ve 150 [m. 767] de Bağdâdda vefât etmiştir. Hanefî mezhebinin reîsidir. Osmânlılar, Hindistân müslimânları, Siberya ve Türkistân müslimânları, Hanefî mezhebine göre ibâdet etmektedirler. Hadîs-i şerîfde, (**Ebû Hanîfe, ümmetimin ışığıdır**) buyuruldu. İbâdetlerinin çokluğu, vera'ı, zühdü, cömerdliği, keskin görüşü, ince düşünüşü meşhûr olduğundan, ayrıca bildirmeğe lüzûm yoktur. Fıkh bilgilerinin dörtde üçü onundur. Dörtde birinde de, diğer mezheblerle ortakdır. İmâm-ı Şâfi'î “rahmetullahi teâlâ aleyh” buyurdu ki, (Müslimânların fıkh bilgilerinin kaynağı, Ebû Hanîfe ve talebeleridir. Fıkh öğrenmek isteyen, Ebû Hanîfeye ve Onun talebelerine gitsin! İmâm-ı Mâlike, Ebû Hanîfeyi gördün mü dediğimde: Evet Ebû Hanîfeyi öyle gördüm ki, şu direk altındandır dese, sözünü isbât eder. Kimse karşılık veremez dedi). İnsanlar, fıkh bilgisine karşı uykuda idi. Hepsini Ebû Hanîfe uyandırdı. Zemânın âbidle-

rinden, zâhidlerinden olan Îsâ bin Mûsâ, Emîr-ül-mü'minîn Ebû Ca'fer Mensûrun yanında idi. İmâm-ı a'zam Ebû Hanîfe içeri geldi. Îsâ, Mensûra, bu zât, dünyâ çapında büyük âlimdir dedi. Mensûr, İmâma, ilmi nereden edindin dedi. Hazret-i Ömerin talebelerinden buyurdu. Mensûr da, doğru su çok sağlam senedin var dedi.

İmâm-ı a'zam Ebû Hanîfe “rahmetullahi aleyh”, her gece namaz kılardı. Kâ'bede uyurken, (Yâ Ebâ Hanîfe! Bana hizmetin hâlisdir. Beni iyi tanıdın. Bu ihlâsından ve ma'rifetinden dolayı seni ve kıyâmete kadar sana tâbi' olanları mağfirret eyledim) sesini işiterek uyandı. Ebû Hanîfe için ve Onun mezhebinde olanlar için, bu ne büyük bir müjdedir! Onun güzel ahlâkı ve temiz sıfatları, ancak ârif olanda ve müctehid imâmlarda bulunabilir. Yetiştirdiği müctehid imâmlardan ve râsih âlimlerden Abdûllah ibni Mubârek ve imâm-ı Mâlik ve imâm-ı Mis'ar ve Ebû Yûsûf ve Muhammed Şeybânî ve imâm-ı Züfer, onun yüksek mertebesinin vesîkalarıdır. Tevâdu' ve hayâsının çokluğundan, halkdan uzaklaşmak, bir köşeye çekilmek istediği hâlde, mezhebinin yaymasını, rû'yâda Resûlullah “sallallahü aleyhi ve sellem” emr edince, fetvâ vermeğe başladı. Mezhebi her yere yayıldı. Tâbi'leri çoğaldı. Çekemiyenleri türedi ise de, hepsi rezîl ve perişân oldular. Âlimler, mezhebinin usûlünü, fûrû'unu öğrenip, kitâblar meydâna getirdiler. Naklî ve aklî delîllerini inceleyenler ve anlıyabilenler, onun üstünlüğünü yazdılar. Ebülferec ibni Cevzî, kitâbında, İmâm-ı a'zamı küçültücü haberler nakl ediyor ise de, bunları İmâm-ı a'zamı küçültmek için değil, hasedcilerinin bulunduğunu bildirmek için yazmıştır. Aynı kitâbında, İmâm-ı a'zamı herkesden dahâ çok övmekdedir. Babası Sâbit, hazret-i Alînin yanına gelmişti. İmâm hazretleri, ona ve çocuklarına hayr ve bereket ile düâ eylemişti. Bu düâ, İmâm-ı a'zamda zâhir oldu. Eshâb-ı kirâmdan Enes bin Mâlik hazretlerinin ve başka Sahâbîlerin sohbetlerine kavuşarak, Tâbi'înden olmakla da şereflendi.

Ebû Mutî' diyor ki, Küfe câmi'inde İmâm-ı a'zamin ya-

nında idim. Süfyan-ı Sevrî ve imâm-ı Mükâtil ve Hammâd bin Seleme ve imâm-ı Ca'fer Sâdık ve başka âlimler “rahmetullahi teâlâ aleyhim ecma'in“ geldiler. Din işlerinde çok kıyâs yaptığını işitdik. Bu, senin için pek zararlı olur. Çünkü, ilk kıyâs yapan İblîs idi dediler. İmâm-ı Ebû Hanîfe, sabâhdan Cum'a namazına kadar bunlara cevâb verdi. Mezhebini açıkladı. Önce Kur'ân-ı kerîmde arıyorum. Bulamazsam, hadîs-i şerîflerde arıyorum. Yine bulamazsam, Eshâb-ı kirâmın icmâ'larına bakıyorum. Burada da bulamazsam, ihtilâf etdiklerinden birini tercih ediyorum. Bunu da bulamazsam, kıyâs yapıyorum dedi. Misâller gösterdi. Hepsi kalkıp, İmâmın elini öpdü. Sen âlimlerin efendisisin. Bizi afv et! Bilmeden seni üzdük dediler. Allahü teâlâ, beni de, sizi de afv buyursun dedi.

Ey kardeşim! İmâm-ı a'zam Ebû Hanîfeye ve Onun mezhebini taklîd eden fıkıh âlimlerine “rahmetullahi teâlâ aleyhim ecma'in” dil uzatmaktan kendini koru! Câhillerin sözlerine ve yazılarına aldanma! O yüce imâmın ahvâlini, zühdünü, vera'nını ve ibâdetlerdeki ihtiyâtını, titizliğini bilmiyen dinde reformculara uyarak, onun delîlleri za'îfdir dersene, kıyâmetde onlar gibi felâkete sürüklenirsin. Sen de, benim gibi, Hanefî mezhebinin delîllerini incellersen, dört mezhebin de sahîh olduğunu anlarsın! Mezheblerin doğru olduğunu öğle güneşini görür gibi, açık olarak anlamak istersen, Ehlul-lah yoluna sarıl! Tesavvuf yolunda ilerliyerek, ilminin ve amelinin ihlâslı olmasına çalış! O zemân, islâmiyyet bilgilerinin kaynağını görürsün. Dört mezhebin de, fıkıh bilgilerini bu kaynakdan alıp yaydıklarını, bu mezheblerin hiçbirinde, islâmiyyet dışında hiçbir hükm bulunmadığını anlarsın. Mezhep imâmlarına ve onları taklîd eden âlimlere karşı edebli, terbiyeli davrananlara müjdeler olsun! Allahü teâlâ, onları kullarına se'âdet yolunu göstermek için rehber, imâm eyledi. Onlar insanlara Allahü teâlânın büyük ihsânıdır. Cennete giden yolun öncüleridirler.

494 [m. 1101] de vefât etmiş olan Ebû Sa'd Muhammed

Hârezmî “rahmetullahi teâlâ aleyh”, imâm-ı a’zam Ebû Hanîfenin kabri üzerine bir türbe ile yanında bir medrese yaptırdı. Kendisi, Sultân Melikşâh-i Selçûkînin vezîrlerinden olup, Merv şehrinde de büyük bir medrese yaptırmıştır.

İMÂM-I MÂLİK “rahmetullahi aleyh”

90 [m. 708] senesinde, Medîne’de tevellüd ve 179 [m. 795] da, orada vefât etdi. Yetmiş imâm şehâdet etmedikçe fetvâ vermeğe başlamadım buyurdu. Hocalarımdan pek az kimse vardır ki, benden fetvâ almamış olsun derdi. İmâm-ı Yâfi’î buyuruyor ki, imâmın bu sözü öğünmek için değildir. Allahü teâlânın ni’metini bildirmek içindir. Zerkânî (**Muvattâ**) kitâbını şerh ederken diyor ki, (İmâm-ı Mâlik, meşhûr mezheb imâmıdır. Yükseklerin yükseğidir. Akli kâmil, fadlı âşikârdır. Resûlullahın hadîs-i şerîflerinin vârisidir. Allahın kullarına, Onun dînini yaydı. Dokuzyüz âlimle sohbet ve istifâde etdi. Kendisi yüzbin hadîs yazdı. Onyediyâşında ders vermeğe başladı. Dersinde bulunanlar, hocalarının derslerinde bulunanlardan çok idi. Hadîs ve fıkıh öğrenmek için, kapısına toplanırlardı. Kapıcı tutmak zorunda kaldı. Önce talebesine, sonra halkdan herkese izin verilir, içeri girerlerdi. Halâya üç günde bir giderdi. Halâda çok bulunmaktan hayâ ediyorum derdi.

(**Muvattâ**) kitâbını yazınca, kendi ihlâsından şübhe etdi. Kitâbı suya koydu. (Eğer ıslanırsa, bu kitâb bana lâzım değildir dedi. Hiçbir yeri ıslanmadı). Abdürrahmân bin Enes, hadîs ilminde, şimdi yeryüzünde Mâlikden dahâ emîn kimse yoktur. Ondan dahâ akllı bir şahs görmedim. Süfyân-ı Sevrî, hadîsde imâmdır. Fekat, sünnetde imâm değildir. Evzâ’î, sünnetde imâmdır. Fekat, hadîsde imâm değildir. İmâm-ı Mâlik, hadîsde de, sünnetde de imâmdır derdi. Yahyâ bin Sa’îd, imâm-ı Mâlik, Allahü teâlânın kullarına yeryüzünde huccetidir, derdi “rahime-hümallahü teâlâ”. İmâm-ı Şâfi’î, (hadîs okunan yerde, Mâlik, gökdeki yıldız gibidir. İlmi ez-

berlemekde, anlamakda ve korumakda, hiç kimse, Mâlik gibi olamadı. Allah ilminde bana Mâlik kadar kimse emîn değildir. Allahü teâlâ ile aramda huccet, imâm-ı Mâlikdir. Mâlik ile Süfyân bin Uyeyne olmasalardı, Hicâzda ilm kalmazdı) derdi.

Abdullah, babası Ahmed bin Hanbele sordu: Zehrînin talebeleri arasında en kuvvetli hangisidir? Mâlik, her ilmde dahâ kuvvetlidir buyurdu. İbni Veheb diyor ki, Mâlik ve Leys olmasalardı, hepimiz sapıttırdık. Evzâ’î, imâm-ı Mâlikin ismini işitince, o, âlimlerin âlimi, Medînenin en büyük âlimi ve Haremeynin müftüsüdür derdi. Süfyân bin Uyeyne imâm-ı Mâlikin vefâtını işitince, yeryüzünde bir benzeri kalmadı. Dünyânın imâmı idi. Hicâzın âlimi idi. Zemânının hucceti idi. Ümmet-i Muhammedin güneşi idi. Onun yolunda bulunalım dedi. Ahmed ibni Hanbel, imâm-ı Mâlikin, Süfyân-ı Sevrîden, Leysden, Hammâddan ve Evzâ’îden üstün olduğunu söylerdi.

Süfyân bin Uyeyne diyor ki, **(İnsanlar sıkışacak, Medîne-deki âlimden üstün birini bulamıyacaktı)** hadîs-i şerîfi, imâm-ı Mâlikî haber veriyor. İmâm-ı Mâlik diyor ki, her gece Resûlullahı “sallallahü aleyhi ve sellem” görüyorum. Mus’ab diyor ki, babamdan işitdim: Mâlik ile Mescid-i Nebvîde idik. Biri gelip, Ebû Abdullah Mâlik hanginizdir dedi. Gösterdik. Yanına gidip selâm verdi. Boynuna sarılıp, alından öpdü. Rü’yâda Resûlullahı “sallallahü teâlâ aleyhi ve sellem” gördüm. Mâlikî çağır buyurdu. Sen geldin. Titriyorsun. Râhat ol yâ Ebû Abdullah! Otur, göğsünü aç buyurdu. Açınca her yere güzel kokular yayıldı dedi. İmâm-ı Mâlik ağladı ve rü’yânın ta’bîri ilmdir dedi.

İMÂM-I ŞÂFÎÎ

“rahmetullahi aleyh”

İsmi Muhammed bin İdrîs bin Abbâs bin Osmân bin Şâfi’ olup, sekizinci babası Hâşim bin Muttalib bin Abd-i Menâf’dır. Resûlullahın dedelerinden olan Hâşim, bu Hâşimin amcasıdır. Beşinci babası Sâib, Bedr gazâsında düşman ordusunda idi. Sonra oğlu Şâfi’ ile Sahâbî oldular. Bunun için Şâfi’î denildi. Annesi, Hazret-i Hasen soyundan olup şerîfedir. İmâm-ı Şâfi’î, 150 [m. 767] senesinde Gazzede tevellüd ve 204 [m. 820] de Mısırda vefât etdi. İki yaşında iken Mekke-i mükerreremeye götürülerek orada küçük iken Kur’ân-ı kerîmi ve on yaşında iken, imâm-ı Mâlikin (**Muvattâ**) hadîs kitâbını ezberledi. Onbeş yaşında, fetvâ vermeğe başladı. O sene, Medîne-i münevvereye giderek, imâm-ı Mâlikden ilm ve feyz aldı. 185 senesinde Bağdâda geldi. İki sene sonra, hac için Mekkeye ve 198 de Bağdâda, 199 da Mısra gelip yerleşti. Vefâtından uzun zemân sonra Bağdâda götürülmek istendi. Kabri kazılırken misk kokusu yayıldı. Bulunanlar serhoş oldular. Kazmakdan vaz geçdiler. İlm, amel, zühd, ma’rifet, zekâ, hâfıza ve neseb bakımlarından zemânındaki imâm-ların en üstünü idi. Önce olanların çoğunun da üstünde idi. Mezhebi her yere yayıldı.

Haremeyn ve Erd-ı Mukaddes [ya’nî Filistin] temâmen Şâfi’î oldu. (**Kureyş âlimi yeryüzünü ilm ile doldurur**) hadîs-i şerîfi, imâm-ı Şâfi’îde zuhûr eyledi. Abdüllah, babası Ahmed bin Hanbelin imâm-ı Şâfi’îye çok düâ ettiğini görüp sebebini sordukda: Oğlum! İmâm-ı Şâfi’înin insanlar arasındaki yeri, gökdeki güneş gibidir. O rûhların şifâsıdır dedi. O zemânki (Muvattâ) kitâbında önce dokuzbinbeşyüz hadîs vardı. Sonra kısaltıp şimdi elde bulunan yapıldı. Bunda binyediyüz kadar hadîs vardır. (Nâsır-üs-sünne) [dînin yardımcısı] lakabını aldı. Dört sene gibi kısa bir zemânda yeni bir mezheb getirmesi, bir hârika oldu. Hâl tercemesini ve üstünlüğünü bildiren kırktan fazla kitâb yazılmışdır.

İMÂM-I AHMED BİN HANBEL

“rahmetullahi aleyh”

164 [m. 780] senesinde Bağdâdda tevellüd ve 241 [m. 855] de orada vefât etdi. Hadîs ve fıkıh ilmlerinde imâm idi. Sünnetin inceliklerinde ve hakikatinde de mâhir idi. Zühd ve vera' ile meşhûr idi. Hadîs-i şerîf toplamak için, Kûfeye, Basraya, Mekke-i mükerreremeye, Medîne-i münevvereye, Yemen, Şâma ve Elcezîreye gitdi. İmâm-ı Şâfi'îden fıkıh öğrendi. O da, bundan hadîs aldı. İbrâhîm-i Harbî diyor ki, Ahmed ibni Hanbeli gördüm. Allahü teâlâ her ilmi ona vermişti. Kuteybe bin Sa'îd diyor ki, imâm-ı Ahmed; Sevrî ve Evzâ'î ve Mâlik ve Leys bin Sa'd zemânlarında bulunsaydı, hepsinden ileride olurdu. Bir milyon hadîs-i şerîf ezberledi. İmâm-ı Şâfi'î Mısr'dan mektûb gönderdi. Okuyunca ağladı. Sebebi sorulunca, rü'yâda Resûlullahı görmüş. Ebû Abdüllah Ahmed bin Hanbele mektûb ile benden selâm yaz ve de ki, Kur'ân-ı kerîmin mahlûk olduğu kendisinden sorulacak. Cevâb vermesin buyurmuş, dedi. Cenâzesinde sekizyüzbin erkek ve altmışbin kadın bulundu. Vefât ettiği gün, yirmibin yehûdî ve nasrânî ve mecûsî müslimân oldu.

Ehl-i sünnetin bu dört imâmı, hadîs-i şerîf ile medh olunan, ikinci asrın en iyileridir. Dördü de, **(İhsânda onlara (ya'nî Eshâb-ı kirâma) tâbî' olanlardan Allahü teâlâ râzıdır)** âyet-i kerîmesine dâhildir. Bir kimse, bu büyüklere tâbî' olmayıp, zemânların en kötüsünde, câhil ve alçak insanlar arasında bulunan birisine uyarsa, bunun akli olmadığı anlaşılır. Allahü teâlâ, (Ülül-emre itâ'at ediniz!) buyurdu. Ülül-emr, âlimlerdir. Yâhud âlimlerin fetvâlarını icrâ eden hükûmetlerdir. Her iki tefsîre göre, mezheb imâmlarına uymak vâcib olmaktadır. Fahreddîn-i Râzî kıyâsın delîl olduğunu ve mukallidin, âlimleri taklîd etmesinin vâcib olduğunu, bu âyet-i kerîmeden çıkarmıştır. Mutlak müctehid olmıyan âlimlerin de, âmî ve mukallid olduklarını, üsûl âlimleri sözbirliği ile bildirdiler. Müctehidler sözbirliği ile bildirdiklerinden ayrılmanın harâm olduğu, Nisâ sûresinin yüzondördüncü âyetinden anlaşılmaktadır.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	3
GENÇLERE NASİHAT	6
İYİ BİR MÜSLİMÂN NASIL OLUR?	7
GENÇLİĞİN KIYMETİNİ BİLMELİDİR	8

BİRİNCİ BÖLÜM

Güzel Dînimiz İSLÂMİYYET	10
İnsanlar ve din	10
Din nedir ve niçin lâzımdır?	11
İslâmiyyet ve Diğer Dinler	13

İKİNCİ BÖLÜM

İMÂNIMIZ NASIL OLMALIDIR?	15
Îmân ve küfr nedir?	15
Menkıbe: Îmân günâhları temizler	16
Menkıbe: Îmân etmek isteyince	17
Îmânın şartları altıdır:	19
1- ALLAHÜ TEÂLÂYA İNANMAK	20
Allah vardır ve birdir	20
Menkıbe: İnkârcı doktor	23
Allahü teâlâyı tanımak	26
Menkıbe: Küçük çobanın Îmânı	27
Allahü teâlânın sıfatları	28
Zâtî sıfatları, Sübûtî sıfatları	29
Menkıbe: Vâli ve kadın	30
Menkıbe: Süte su katmadı	31
Allah sevgisi	32

Menkıbe: Bûlbûlün feryadı	35
2- MELEKLERE İNANMAK	36
Meleklerin varlığı, Meleklerle îmân Nasıl olmalıdır?	36
Meleklerin vazifeleri	37
Menkıbe: Melek ve şeytân	39
Menkıbe: Melekler de imrenir	40
Menkıbe: Melekler yıkadı	41
3- KİTÂBLARA İNANMAK	43
Kitâblara Îmân, Mukaddes kitâblar	43
Büyük kitâblar	44
KUR'ÂN-I KERÎM	44
Kur'ân-ı kerîm Allah kelâmıdır	44
Menkıbe: batmayan gemi	46
Kur'ân-ı kerîmin toplanması ve yazılması	46
Kur'ân-ı kerîmin âyet ve sûreleri	47
Kur'ân-ı kerîmin tefsiri	47
Kur'ân-ı kerîmde bildirilen ilmler	49
Kur'ân-ı kerîm okumak	51
Menkıbe: Yerdeki besmele	52
Kur'ân-ı kerîm okurken uyulacak edebler	53
Kur'ân-ı kerîm hakkında ne dediler?	54
4- PEYGAMBERLERE İNANMAK	56
Peygamberlik nedir?	56
Mu'cize ve kerâmet nedir?	57
Peygamberler, niçin gönderilmiştir?	58
Peygamberlerin sıfatları	60
Peygamberlerin sayıları	61
Menkıbe: İftira edilmişti	63
İlk insan ve ilk peygamber Âdem aleyhisselâm	64

Son peygamber MUHAMMED “aleyhisselâm”	66
Menkıbe: Siz Peygamber misiniz?	71
Menkıbe: Kazdığı kuyuya düştü.....	72
Peygamberler, Sahâbîler ve islâm âlimleri.....	72
Menkıbe: Bir damla su	76
Dört mezheb imamı	77
5- ÂHİRET GÜNÜNE İNANMAK	79
Âhîret günü nedir? Mühim açıklama	79
Ölüm ve Kabr hayâtı.....	80
Kıyâmet ne zaman kopacaktır?.....	81
Küçük alâmetler	82
Büyük alâmetler	83
Menkıbe: İbret yüzüğü	84
Mahşer yeri.....	84
Mahşerde şefaât vardır	87
Hesap ve mîzân.....	88
Kevser havuzu.....	89
Sırat köprüsü	90
Cennet ve Cehennem.....	91
6- KADERE İNANMAK	93
Kaza ve kader ne demektir?	93
Allahü teâlâ dilediğini yaratır	95
İnsan işi ve irade-i cüz’îyye	97
Menkıbe: Azrâil Aleyhisselâmdan korkmuştu	100
Îmân ve küfr bakımından insanlar	100
Îmân ve küfr birlikte bulunmaz.....	102
Îmânın doğru olmasının şartları	105
EHL-İ SÜNNET VEL-CEMÂAT İTİKÂDİ	107
Ehl-i sünnet itikâdı nelerdir?	108

İNANMAK VE RUH SAĞLIĞIMIZ	109

Menkibe: İmânından Asla Dönmedi.....	111

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

İBÂDETLERİMİZ	113

İbâdet nedir ve niçin ibâdet yapmak lâzımdır?	113

Menkibe: Şeytânın üzüntüsü.....	116

Mükellef kime denir	116

Ef'al-i mükellefîn nelerdir?	117

İSLÂMİN ŞARTLARI BEŞDİR.....	120

1- KELİME-İ ŞEHÂDET GETİRMEK	120

2- NAMAZ KILMAK	121

Menkibe: Hapishanede kılınan namaz	123

Namaz kimlere emirdir?	124

Namaz çeşitleri.....	125

Namazın farzları	126

ABDEST	128

Abdestin farzları	128

Abdestin sünnetleri	129

Abdesti bozan şeyler	129

Abdest nasıl alınır	131

Menkibe: Yahudiye kurtaran abdest.....	135

Mest üzerine mesh etmek.....	135

Yara ve sargı üzerine mesh etmek	136

GUSL (Boy Abdesti).....	137

Gusl abdesti nasıl alınır?	138

Guslün farzları	138

Guslün sünnetleri	139

HAYZ VE NİFAS HÂLLERİ.....	139

Menkıbe: Zıfâfın gecikmesi	140
ABDEST, GUSL VE SAĞLIĞIMIZ	141
TEYEMMÜM	143
Teyemmümün farzları.....	143
Teyemmüm nasıl yapılır?	144
Teyemmümü bozan şeyler	145
TEMİZLİK VE SAĞLIĞIMIZ	145
Namaz vakitleri	152
EZÂN VE İKÂMET	153
Ezânın okunuşu	153
Ezân duâları	154
Ezân kelimelerinin manâları	154
Menkıbe: İlk ezân.....	155
NAMAZ NASIL KILINIR?	157
Menkıbe: Namaz için fedâkârlık	158
Namaz kılarken nelere dikkat etmelidir?	159
Namazdan sonra duâ.....	166
Namaz kılmayanlar.....	167
BEŞ VAKİT NAMAZ	168
Beş vakit namaz nasıl kılınır:	169
2 Rek'atli farz namazın kılınışı	173
3 Rek'atli farz namazın kılınışı	174
4 Rek'atli farz namazın kılınışı	176
Namazın Vâcibleri.....	178
Secde-i Sehv	179
Namazın sünnetleri.....	179
Namazı bozan şeyler	180
Namazın mekrûhları.....	180
Menkıbe: Sultanın karşısında iken.....	181

Menkıbe: Namazdaki ok	182
CEMÂAT İLE NAMAZ	183
İmâm olmanın şartları.....	183
İmâma uymanın şartları.....	184
CUM'A NAMAZI	186
Cum'a namazının farzları	187
Cum'a namazı nasıl kılınır?	188
BAYRAM NAMAZLARI	189
Bayram namazı nasıl kılınır?	189
Teşrik tekbîrleri	190
CENÂZE NAMAZI	190
Cenâze namazının şartları	190
Cenâze namazının farzları, sünnetleri	191
Cenâze namazı nasıl kılınır?	191
TERAVİH NAMAZI	192
YOLCULUKTA NAMAZ	193
KAZÂ NAMAZLARI	194
Kazâ namazı nasıl kılınır?	196
Namaz sûreleri ve duâları.....	197
Namaz kılmanın faydaları	198
Menkıbe: Eşkiyayı kurtaran namaz.....	199
NAMAZ VE SAĞLIĞIMIZ	200
3- ORUC TUTMAK	202
Oruca başlamak ve niyyet	204
Orucun şartları.....	205
Orucun çeşitleri.....	205
Orucun farzları.....	206
Orucu bozan şeyler.....	206
Orucun kazâsı, Orucun keffâreti.....	208

Orucu bozmayan şeyler	209
Oruçluya mekrûh olan şeyler.....	210
Orucun faydaları.....	210
Orucun hakikatı.....	211
Oruc ve sağlığımız	212
4- ZEKÂT VERMEK	214
Zekât sosyal adaletin temelidir	214
Kimler zekât verir?.....	216
Zekât malları nelerdir?	217
Zekât kimlere verilir?	219
Menkıbe: Sa'lebe zarar etti	221
Menkıbe: Zekâtını kabûl etmedi.....	221
5- HACCA GİTMEK	223
Hac çeşitleri	224
Haccın şartları	225
Haccın farzları	226
Haccın vâcibleri	227
Haccın sünnetleri.....	228
Hacdan sonra Peygamberimizi ziyaret	229
Menkıbe: Kabûl olan hac	230
KURBAN KESMEK	231
Kurban Kimlere Vâcibdir?.....	231
Kurban olacak hayvanlar	232
Kurban nasıl kesilir?	233
Menkıbe: İlk kurban	234
Menkıbe: Yaya kaldı.....	235
ADAK (Nezir)	236
SADAKA-İ FITR (FİTRE)	237
Çok Mühim Tenbîh.....	238

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

AHLAKIMIZ NASIL OLMALIDIR?	239
İslâm ahlâkı	239
I- GÜZEL AHLÂK	241
Güzel ahlâk nedir? Faydaları nelerdir?	241
Güzel huylar	244
Menkıbe: İyilik ederim	245
Güzel huylardan bazıları	247
1- ADÂLET	247
Menkıbe: Ağlayan çocuk	249
Menkıbe: Adaleti seviyordu	251
Menkıbe: Adaletle bakınız	252
Menkıbe: Düşmanını bile afv etti	253
2- İNSANLARLA İYİ GEÇİNMEK	255
3- DOĞRULUK	256
Menkıbe: Yalan söylemeyen çocuk	257
Menkıbe: Dirilen şehîd	259
4- SÖZÜNDE DURMAK	262
Menkıbe: Söz vermişti	263
Menkıbe: Onlar böyleydi	264
5- CÖMERTLİK	266
Menkıbe: Rüya kesilen deve	269
Menkıbe: Minnettar olmazlar	269
Menkıbe: Meşhur cömert	270
Menkıbe: Hazreti Ali ve köylü	271
Menkıbe: Ziyaretine gelmediler	271
Menkıbe: Sultanın ihsanı	272
6- ŞEFKAT VE MERHAMET	273
Menkıbe: Merhametin böylesi	275

Menkıbe: Fakirin duâsını almak	276
7- CESÂRET VE YİĞİTLİK.....	277
Menkıbe: Bayrağı bırakmayan kahraman	279
8- GÜNAHLARA PİŞMANLIK (TEVBE)	280
Menkıbe: Terzinin tevbesi, Gencin tevbesi	282
Menkıbe: Tevbesi kabûl olan genç	285
9- Nİ'METLERE ŞÜKR.....	286
Menkıbe: Boynu kırılmıştı	288
Menkıbe: Rüyadaki zelzele	289
10- SABR	292
Menkıbe: Sabr böyle olur	294
Menkıbe: Sabrın sonu selâmettir	295
11- TERBİYELİ OLMAK (Edeb)	296
II- KÖTÜ HUYLAR.....	298
Kötü huylar ve bunlardan kurtulmak çâreleri.....	298
Menkıbe: Melekler geri çevirir	299
Kötü huyların ilaçları	301
Menkıbe: Dünyanın sıfatları	305
Kötü Huylardan Ba'zıları	305
1- İNANMAMAK (Küfr)	305
Menkıbe: Firavun'un cesedi.....	308
2- KALB KIRMAK	309
3- BÜYÜKLENMEK (Kibr)	313
Menkıbe: Küfre götüren kibr	314
Menkıbe: Sakın böbürlenme	315
Menkıbe: Kibrinin burnu	315
4- YALAN VE YALANCI ŞÂHİDLİK	318
5- AYBLANMAKDAN KORKMAK.....	320
Menkıbe: Herakliyüs önce inanmıştı.....	321

6- İNSANLARI ÇEKİŞTİRMEK (Gıybet)	323
Menkıbe: Senden hayırlıdır.....	327
Menkıbe: Kalbinden geçmişti	329
7- KISKANÇLIK (Hased)	329
Menkıbe: Malının gitmesini istemedi	332
8- KOĞUCULUK (Nemmamlık, Söz Taşımak)	333
Menkıbe: Söz taşıyan köle	335
Menkıbe: Kabrden çıkan ateş.....	336
9- GÖSTERİŞ (Riyâ).....	336
Menkıbe: Üç kitâbın özeti.....	337
Menkıbe: Desinler diye	338
10- ALAY ETMEK.....	340
11- KIZMAK (Öfkelenmek, Gazâblanmak)	341
12- MÜNÂKAŞA ETMEK	343
13- İSRÂF ETMEK	344
14- MÜSTEHCENLİK VE FUHŞ	346

BEŞİNCİ BÖLÜM

İSLÂMİYYET VE ÂİLE HAYÂTIMIZ.....	349
Dînimiz ve kadın.....	349
Nikâh ve evlilik	350
Menkıbe: Kız kime verilir?	352
Menkıbe: Hazreti Fatımanın çeyizi.....	354
Süt kardeşlik.....	355
Âile hayâtı	356
Kocanın hanımına karşı vazifeleri.....	358
Menkıbe: Hanımı bağırınca	359
Kadının kocasına hizmeti	360
Menkıbe: Kocanın rızası.....	361
Menkıbe: Hizmet böyle olur?.....	362

Menkıbe: Cennetlik kadın.....	363
ÇOCUK TERBİYESİ.....	365
Menkıbe: Çocuk haklıydı	370
ANA-BABA HAKKI	371
Menkıbe: Anne afv ederse	375
Evlâd hakkı.....	376
AKRABAYI ZİYÂRET (Sıla-ı Rahm).....	378

ALTINCI BÖLÜM

İSLÂMİYYET VE SOSYAL HAYÂTİMİZ	381
1- KUL HAKKI.....	381
Menkıbe: Peygamberimizden hakkını istedi.	383
2- KOMŞU HAKKI	384
Menkıbe: Sarhoş komşu	386
Menkıbe: Yahudi komşu	387
3- HOCA HAKKI	388
4- ARKADAŞLIK HAKKI.....	389
Menkıbe: Arkadaş ziyareti.....	391
5- YOKSUL VE YETİM HAKKI.....	391
Menkıbe: Yetim Abdullah	393
Menkıbe: Yetimin hatırı.....	395
Menkıbe: Kurtulmuş kadın.....	395
6- MİSÂFİR HAKKI MİSÂFİRPERVERLİK	396
Menkıbe: Bire on.....	398
7- İHTİYÂRLARA HÜRMET	399
Menkıbe: İhtiyârın önüne geçmedi.....	400
MÜSLİMÂNLARIN HAKLARI	401
Selâmlaşmak.....	402
Hasta ziyareti	402
Cenâzede bulunmak.....	402

Davetine gitmek	403
Aksırana duâ etmek	403
Nasîhat etmek	403
Menkıbe: Altı nasîhat	404

YEDİNCİ BÖLÜM

İSLÂMİYYET VE ÇALIŞMA HAYÂTIMIZ	406
Halâl lokma kazanmak	406
Halâl kazanç yolları	411
1- TİCÂRET	411
Menkıbe: Esnaf kontrolü	412
2- SANAT	412
3- ZİRAAT	413
Menkıbe: Köylünün ağacı	414
Menkıbe: Tohumlar	415
4- İNSANLARA HİZMET	416
YİNMESİ VE KULLANMASI	
HARÂM OLAN ŞEYLER	417
Menkıbe: Olgunlaşan hurmalar	419
Menkıbe: Kendinin zannetmişti	419
ŞARAP VE ALKOLLÜ İÇKİLER	420
Menkıbe: Sarhoşun aklı	422
Menkıbe: Sarhoşun son sözü	423
Menkıbe: Şarap içenin kabri	423
KUMAR	424
Menkıbe: Sanzotu	425
FÂİZ	426
RÜŞVET	427
HİRSIZLIK VE GASB	428
Menkıbe: Hırsızın tevbesi	430
UYUŞTURUCU MADDELER	430

SEKİZİNCİ BÖLÜM

ÖLÜM VE SONRAKİ HAYÂTIMIZ	432
Ölüme hazırlık	432
Menkıbe: Ölüme hazırlanan köle	433
Ölüm nedir?	434
Menkıbe: Dünya fânidir	435
Ölüm mü'mine hediye dir	435
Ölüm ve şehîdlik	436
Menkıbe: Kabûl olan duâ	438
Üç türlü şehîd vardır	439
Menkıbe: Yedi öğüt	441
Eceli gelen ölür	441
Menkıbe: Üç haberci	443
Ölmeden vasiyyetini yazmalıdır	444
Hazreti Alinin vasiyyeti	444
İmâm-ı A'zâmın vasiyyeti	445
Oğluma vasiyyet	447
Ölenin techiz ve tekfini	447
RESÛLULLAH EFENDİMİZİN	
TAZİYE MEKTUBU	449
İSKAT VE DEVR	450
İskat iki türlü yapılır	450
Ölüm ve miras	451
Menkıbe: Ev sâhibi ölünce	452
Kabr ziyareti	454

DOKUZUNCU BÖLÜM

İSLÂMİYYET VE İLM	456
İslâmiyyet ilm dînidir	456
İlmin çeşitleri	458
İslâmiyyet ve fen	459
İlm nasıl öğrenilir?	459

Âlimin kıymeti	461
Menkıbe: Faydalı ilm nedir?	462
Müslimânların ilme hizmetleri.....	465
Menkıbe: Âlimin değeri	469
Şİ'R (İlm Tâcdır)	470
ADÂB-I MUAŞERET	473
Yataktan kalkmak ve giyinmek âdâbı.....	473
Evden çıkmak âdâbı.....	473
Yimek-içmek âdâbı	474
Yatmak âdâbı.....	475
OTUZİKİ FARZ	476
ELLİDÖRT FARZ	478
BÜYÜK GÜNÂHLAR	480

ONUNCU BÖLÜM

Sevgili Peygamberimiz

MUHAMMED ALEYHİSSELÂMIN HAYÂTI	484
Peygamberimizin soyu	484
Peygamberimizin doğumu.....	487
Peygamberimizin doğumu sırasında meydana gelen haller.	489
Peygamberimizin çocukluğu	490
Peygamberimizin annesinin vefâtı	494
Peygamberimizin gençliği.....	499
Peygamberimizin evlenmesi.....	503
Kâ'be hakemliği.....	507
Peygamberliği.....	507
İlk müslimân olanlar	509
Akrabalarını, İslâma daveti.....	511
Kâfirlerin zulm ve işkenceleri.....	514
Habeşistana hicret	516
Akâbe bîatları	521
Peygamberimizin Hicreti.....	523

Peygamberimizin Savaşları.....	524
Bedir Savaşı.....	525
Uhud Savaşı.....	525
Necidlilerin ihaneti	526
Hendek Savaşı.....	526
Hayber Savaşı.....	527
Mûte Savaşı	527
Mekkenin fethi.....	527
Peygamberimizin vedâ haccı.....	528
Peygamberimizin vefâtı	529
Hilye-i Seâdet (Şi'r)	531
Muhammed “aleyhisselâm”a tâbi’ olmak.....	539
MUBÂREK GECELER	539
Müslimânların On Mubârek Gecesi Vardır	540
1– Kadr Gecesi.....	540
2– Arefe Gecesi	540
3– Fıtr Bayramı Gecesi.....	540
4– Kurban Bayramı Geceleri.....	540
5– Mevlid Gecesi	540
6– Berât Gecesi.....	541
7– Mi’râc Gecesi	541
8– Receb Ayı ve Regâib Gecesi.....	546
9– Muharrem Gecesi.....	547
10– Aşûre Gecesi.....	547
FIKH, MEZHEB VE MEZHEB İMÂMLARI.....	551
a) İ’tikâdda Mezheb İmâmlarımız.....	553
1– Ebû Mensûr-i Mâtürîdî	553
2– Ebûl Hasen-i Eş’arî.....	554
b) Amelde Mezheb İmâmlarımız.....	554
1– İmâm-ı A’zâm Ebû Hanîfe Nu’mân bin Sâbit	554
2– İmâm-ı Mâlik	557
3– İmâm-ı Şâfi’î.....	559
4– İmâm-ı Ahmed bin Hanbel	560

FAYDALANILAN ESERLER

- 1– SE’ÂDET-İ EBEDİYYE (Tam İlmihâl)
- 2– El-îmân vel-İslâm
- 3– Herkese Lâzım Olan İmân
- 4– Kimyâ-yı Se’âdet
- 5– İslâm Ahlâkı
- 6– Riyâdün-Nâsihîn
- 7– Kıyâmet ve Âhıret
- 8– Kitâb-üs Salât
- 9– Fâideli Bilgiler
- 10– Mevâhib-ü Ledünniyye
- 11– Eshâb-ı Kirâm
- 12– Mektûbât Tercemesi
- 13– Nemâz Kitâbı
- 14– El-islâm vesâir-ül-edyân
- 13– İslâm Âlimleri Ansiklopedisi.